

Moderaternas arbetsstämma,
Helsingborg den 21-24 oktober 2021

NU FÅR VI ORDNING PÅ SVERIGE

Nu får vi ordning på Sverige

Moderaterna tror på Sverige. Vi ska vara ett land med jämlikhet och jämställdhet, fyllt av frihet och framåtanda, gemenskap och sammanhållning.

Men många tvivlar just nu. Kriminaliteten injagar fruktan runt om i vårt land. Långtidsarbetslösheten når historiska rekordnivåer. En för stor invandring omöjliggör en fungerande integration. Den rödgröna regeringen missar år efter år Sveriges egna klimatmål. De slarvar bort framtidshoppet.

Moderaterna är redo att samla människor till uppgiften att få ordning på Sverige. Det kräver inga underverk, men det kräver ett ledarskap som förstår problemen – och tar tag i dem. Som säger som det är, som har fokus på sakfrågorna och som kan prata med alla, för att få något gjort.

Arbetet med att få ordning på Sverige måste börja omedelbart efter valet nästa år.

Varje tid har sin frihetsfråga. Kampen mot kriminaliteten kommer bli en borgerlig regerings allra viktigaste uppgift.

Sverige har grövre kriminalitet än andra länder, men också svagare lagstiftning. Justeringar i marginalen räcker inte. Moderaterna vill använda Sveriges egen terrorlagstiftning mot de kriminella gängen. Gängmedlemmar ska punktmarkeras. Vi ska avlyssna dem och göra hembesök. Den som är medlem i ett kriminellt gäng, men inte svensk medborgare, ska utvisas. Vi ska införa visitationszoner och dubbla straff för gängkriminella. Och så många fler poliser – som får helhjärtat stöd i sitt arbete.

Brottsligheten är värst. Men även långtidsarbetslösheten slår dystra rekord. Och hundratusentals människor som invandrat till Sverige kan inte försörja sig själva. Sverige behöver en ekonomisk politik för jobb och företagande, mot utanförskap och bidragsberoende.

Då behövs ett bidragstak och sänkt skatt på låga inkomster, så att det alltid lönar sig bättre att jobba än att leva på bidrag. Och alla som är nya i Sverige ska lära sig svenska språket, för att bli anställningsbara och förstå sina rättigheter och skyldigheter. Vi ska införa språkrav. Den som kommer till Sverige ska steg för steg jobba sig in i välfärden. Moderaterna kommer minska invandringen – för att Sverige ska klara integrationen.

Klimatförändringarna är ett hot mot mänskligheten. Den senaste FN-rapporten bekräftar de tidigare. Samtidigt vet vi nu mer om lösningarna – och engagemanget har aldrig förr varit lika starkt. Alla vill bidra till omställningen: medborgare, konsumenter, företag och aktieägare. Svenska företag investerar miljarder i hållbar tillväxt. Nu måste politiken gå hand i hand med näringslivet.

En ny regering kommer garantera ren, stabil elförsörjning och försvara all fossilfri elproduktion: Vattenkraft, vindkraft – och kärnkraft. Vi kommer förenkla tillståndprocesser och ta bort byråkratiska hinder. En borgerlig regering kommer stå upp för svenskt skogsbruk och enskild äganderätt.

Kriminaliteten, arbetslösheten och klimatet är tre områden där Sverige måste få en ny start. Och det finns många fler.

Det kommer ta tid, därför måste vi börja nu. Det kommer bli svårt, men det är inte omöjligt. Vi kommer jobba dag och natt för att vända utvecklingen. Lösa landets stora problem – för att kunna ta vara på alla våra möjligheter.

Moderaterna är samlingspartiet i svensk politik.

Nu får vi ordning på Sverige!

Innehåll

- 2 Nu får vi ordning på Sverige**
- 6 Stämmoprogram**
- 10 Föredragningslista**
- 12 Procedurregler**
- 14 Utdrag ur stadgar**
- 18 Röstlängd**
- 28 Proposition 1**
Reformer för jobb och tillväxt i hela Sverige
- 112 Proposition 2**
Bryt utanförskapet – för stram invandring och effektiv integration
- 176 Proposition 3**
En trygg och tillgänglig vård för alla
- 226 Proposition 4**
Grön höger – för minskade utsläpp och framtidens jobb
- 276 Proposition 5**
Ett starkare Sverige i en osäkrare omvärld
- 330 Proposition 6**
Bekämpa brotten och återupprätta tryggheten
- 382 Proposition 7**
Frihet och ansvar – ett förslag till moderat idéprogram för 2020-talet
- 420 Proposition 8**
Jämställdhetsbokslut
- 434 Proposition 9**
Etisk policy
- 448 Proposition 10**
Normalarbetsordning för fullmäktigegrupp
- 468 Proposition 11**
Nomineringsregler inför valen 2026
- 504 Proposition 12**
Nomineringsregler för Europaval
- 528 Proposition 13**
Medlemsavgift 2023-2026
- 534 Valärenden**
Fyllnadsval till partistyrelsen
Val av revisionsbolag
Förslag till valberedning

IN

Stämmoprogram

Torsdag den 21 oktober

13.00 Stämman inleds

Välkommen till Skåne och Helsingborg! Gustav Schyllert, förbundsordförande och Peter Danielsson, kommunstyrelsens ordförande i Helsingborg

Tal av Matilda Ekeblad, förbundsordförande för Moderata ungdomsförbundet

Stämman öppnas

Öppningstal av partiordförande Ulf Kristersson

Föredragningslistans punkter 1-13

13.30 ca Ajournering för utskottsarbete

19.00 ca Delegationsmiddagar

Fredag den 22 oktober

09.00 Förhandlingarna återupptas

09.15 Tal av Elisabeth Svantesson, första vice partiordförande

09.30 Föredragningslistans punkt 14

Utskott 1

Proposition 1: Reformen för jobb och tillväxt i hela Sverige

12.30 Seminarium: Hållbar tillväxt

Anna Tenje, kommunstyrelsens ordförande i Växjö

Jessica Polfjärd, ledamot av Europaparlamentet

Jessica Rosencrantz, miljö- och klimatpolitisk talesperson

Peter Danielsson, kommunstyrelsens ordförande i Helsingborg

Moderator: Benjamin Dousa, VD för Timbro

13.00 Föredragningslistan punkt 15**Utskott 7**

Proposition 7: Frihet och ansvar – ett förslag till moderat idéprogram för 2020-talet

15.00 Föredragningslistans punkt 16**Utskott 2**

Proposition 2: Bryt utanförskapet – för stram invandring och effektiv integration

17.00 Föredragningslistan punkt 17**Utskott 3**

Proposition 3: En trygg och tillgänglig vård för alla

21.00 ca Ajournering till lördagen

Inget avbrott sker för lunch och middag. Lunch serveras mellan kl. 11.30 och 13.30. Middag serveras mellan kl. 17.30 och 19.30.

Lördag den 23 oktober**09.00 Förhandlingarna återupptas****Föredragningslistans punkter 18-20**

Valärenden

09.15 Föredragningslistans punkt 21**Utskott 4**

Proposition 4: Grön höger – för minskade utsläpp och framtidens jobb

11.00 Stämotal av partiordförande Ulf Kristersson**11.30 Fortsättning föredragningslistans punkt 21****12.00 Seminarium: Lokalt ledarskap för att återupprätta tryggheten**

Anna König Jerlmyr, finansborgarråd i Stockholm

Axel Josefson, kommunstyrelsens ordförande i Göteborg

Johan Forssell, rättspolitisk talesperson

Moderator: Karin Svanborg-Sjövall, författare och tidigare VD på Timbro

IN

12.30 Föredragningslistans punkt 22**Utskott 6**

Proposition 6: Bekämpa brotten och återupprätta tryggheten

15.00 Utdelning av stipendium till Per Unckels minne**15.15 Utdelning av Moderatkvinnornas jämställdhetspris****15.30 Föredragningslistans punkter 23–28****Utskott 8**

Proposition 8: Jämställdhetsboks slut

Proposition 9: Etisk policy

Proposition 10: Normalarbetsordning för fullmäktigegrupper

Proposition 11: Nomineringsregler inför valet 2026

Proposition 12: Nomineringsregler för Europaval

Proposition 13: Medlemsavgift för åren 2023–2026

17.00 ca Ajournering till söndagen**19.00 Stämmomiddag**

Inget avbrott sker för lunch. Lunch serveras mellan kl. 11.30 och 13.30

Söndag den 24 oktober**09.00 Förhandlingarna återupptas****Föredragningslistans punkt 29****Utskott 5**

Proposition 5: Ett starkare Sverige i en osäkrare omvärld

11.00 Tal av partisekreterare Gunnar Strömmer**11.15 Stämman avslutas**

IN

Föredragningslista

1. Stämman öppnas
2. Val av ordförande samt två vice ordförande att leda stämmans förhandlingar
3. Val av sekreterare
4. Val av justeringspersoner för stämmans protokoll, tillika rösträknare vid eventuella voteringar
5. Fastställande av stämmans stadgeenliga utlysning
6. Fastställande av föredragningslistan
7. Godkännande av procedurregler (Arbetsordning)
8. Val av redaktionskommitté
9. Godkännande av förslag från förbunden om representanter i utskott
10. Val av utskottsordföranden
11. Meddelande om partistyrelseledamöternas, utskottssekreterarnas och sakkunnigas fördelning på utskotten
12. Remiss av partistyrelsens förslag till utskotten
13. Fastställande av röstlängd
14. Proposition 1: Reformen för jobb och tillväxt i hela Sverige
15. Proposition 7: Frihet och ansvar – ett förslag till moderat idéprogram för 2020-talet
16. Proposition 2: Bryt utanförskapet – för stram invandring och effektiv integration
17. Proposition 3: En trygg och tillgänglig vård för alla
18. Fyllnadsval till partistyrelsen
19. Val av revisionsbolag
20. Förslag till valberedning
21. Proposition 4: Grön höger – för minskade utsläpp och framtidens jobb
22. Proposition 6: Bekämpa brotten och återupprätta tryggheten
23. Proposition 8: Jämställdhetsboksut
24. Proposition 9: Etisk policy
25. Proposition 10: Normalarbetsordning för fullmäktigegrupper
26. Proposition 11: Nomineringsregler inför valet 2026
27. Proposition 12: Nomineringsregler för Europaval
28. Proposition: 13: Medlemsavgift för åren 2023 – 2026
29. Proposition 5: Ett starkare Sverige i en osäkrare omvärld
30. Övriga frågor
31. Stämman avslutas

IN

Procedurregler

Närvaro- och yttranderätt har, utöver ombud och partistyrelse, av partistyrelsen speciellt inbjudna. Enskild medlem äger rätt att digitalt ta del av stämmans förhandlingar.	1 2 3 4
Yttranden. Alla yttranden görs från talarstolen. Begäran om ordet sker skriftligen via mötessystemet.	5 6
Yrkanden ska för att upptas till behandling framlämnas skriftligen via mötessystemet.	7 8
Tidsbegränsning införs från överläggningens början. Utskottsordförande, liksom valberedningens ordförande, erhåller tio minuter att enligt egen önskan disponera i ett eller flera anföranden. Utskottsordföranden kan erhålla ordet utom talarlista för replik. Av partistyrelsen utsedd föredragande erhåller tid enligt egen önskan att disponera i ett eller flera anföranden, dock högst 30 minuter. Den föredragande kan även erhålla ordet utom talarlista för replik.	9 10 11 12 13 14
Ledamöter av partipresidiet och partisekreteraren får gå in i debatten, då de så finner påkallat.	15 16
Debattinlägg i övrigt får omfatta högst fyra minuter.	17
En replik och en kontrareplik om högst en minut kan beviljas av ordföranden.	18
Partistämman äger besluta om ytterligare begränsningar om så erfordras.	19
Utskottets förslag utgör huvudförslag i varje ärende.	20
Redaktionskommitté bestående av ordförande, sekreterare och sju ledamöter tillsätts vid stämmans början. Till denna kan under förhandlingarnas gång hän-skjutas ärenden för ytterligare beredning.	21 22 23
Omröstning vid partistämma sker öppet, utom votering vid personval som ska vara sluten. Stämмоombud ska personligen utöva sin rösträtt vid stämman.	24 25
Röstning får inte ske med fullmakt.	26
Vid personval som avser en plats ska den som blir vald erhålla minst hälften av antalet avgivna giltiga valsedlar. I annat fall genomförs ytterligare en omröstning.	27 28
Vid personval som avser flera platser ska valsedeln för att bli giltig upptaga så många namn som valet avser.	29 30
Reservation mot stämmans beslut anmäls till presidiet när beslutet fattats och inlämnas via mötessystemet innan stämman avslutas.	31 32
Inträdande av ersättare för ombud anmäls i god tid till stämmopresidiet via stäm-mans informationsdisk. Byte kan endast ske mellan två punkter i föredragnings-listan eller vid ajournering enligt stämmans program.	33 34 35

IN

Utdrag ur stadgar

för Moderata Samlingspartiets riksorganisation beträffande partistämman med mera.

§ 8 PARTISTÄMMA

Mom.1 Partistämman är partiets högsta beslutande organ och består av 200 av förbundsstämmorna valda ombud samt partistyrelsens ledamöter. Tre olika typer av partistämman förekommer: ordinarie, arbets- och extra stämman. Antalet ombud som respektive förbund har att utse grundar sig på antalet betalande medlemmar i förbundet. Den 31 december varje år fastställs hur många som betalat medlemsavgift under året.

Fördelningen av ombuden mellan förbunden ska ske proportionellt. Varje förbund tillförsäkras minst ett ombud. Det åligger partistyrelsen att snarast efter varje årsskifte meddela förbunden hur många ombud de ska välja.

Mom.2 Protokollsutdrag, som visar vilka som utsetts till ombud, ska vara riksorganisationen tillhanda senast fyra veckor före stämman.

Mom.3 Medlem har efter anmälan närvarorätt. Enskild kan efter anmälan ges närvarorätt av partistyrelsen. Partistyrelsen äger att till partistämman inbjuda såväl representanter för andra sammanslutningar som enskilda personer samt ge dem närvaro- och yttranderätt.

Mom.4 Ordinarie stämman hålls året efter det år då ordinarie riksdagsval förrättats. Kallelse till ordinarie stämman utfärdas av partistyrelsen till förbunden senast sex månader före stämman.

Mom.5 Arbetsstämma hålls året före det år då ordinarie riksdagsval förrättas. Kallelse till arbetsstämma utfärdas av partistyrelsen till förbunden senast sex månader före stämman.

Vid arbetsstämman behandlas de frågor som partistyrelsen beslutar om och som är särskilt angelägna att behandla inför allmänna val. Vid arbetsstämma kan fyllnadsval till partistyrelsen genomföras. Där väljs också valberedning för en tid av fyra år.

Mom.6 Extra stämman hålls då partistyrelsen så finner erforderligt eller då minst en tredjedel av antalet förbund begär detta. Kallelse till extra stämman utfärdas av partistyrelsen till förbunden så snart beslut fattas om extra stämman.

Mom.7 Rätt att till ordinarie stämman väcka förslag tillkommer partistyrelsen, förbund, förening, krets, fullmäktigegrupp, Moderatkvinnorna, Moderata Ungdomsförbundet, Moderata Seniorer, Öppna Moderater och enskild medlem i partiet.

Mom.8 Förslag till ordinarie stämma ska vara förbundsstyrelsen inom det förbund motionären tillhör tillhanda inom tid som partistytelsen fastställer, dock senast sexton veckor före stämman. Förbundsstyrelsen ska yttra sig över förslaget samt av- eller tillstyrka detsamma. I de fallen motionen har motionärer som tillhör olika förbund ska förbundsstyrelsen i det förbund som först namnet tillhör yttra sig.

Moderatkvinnornas, Moderata Ungdomsförbundets, Moderata Seniorers och Öppna Moderaters centrala organisationer lämnar sina förslag direkt till partistytelsen.

Förslag som ska behandlas av ordinarie stämma, ska vara partistytelsen tillhanda inom tid som partistytelsen fastställer, dock senast tolv veckor före stämman.

Förslag, som ska behandlas av arbetsstämma eller extra stämma, ska vara ingivet till partistytelsen inom tid som styrelsen bestämmer med hänsyn till kallelsetidens längd. Sådant förslag får endast avse frågor som ska behandlas av stämman.

Partistytelsen ska avge yttrande över inkomna förslag. Vid ordinarie stämma och arbetsstämma ska partistytelsens yttrande sändas till förbundens styrelser, Moderatkvinnorna, Moderata Ungdomsförbundet, Moderata Seniorer, Öppna Moderater och valda ombud senast tre veckor före stämman. Partistytelsens yttrande över förslag till extra stämma avges så fort omständigheterna medger.

Mom.9 Val ska beredas av en valberedning som väljs av en arbetsstämma för perioden fram till nästa arbetsstämma. Valberedningen ska bestå av ordförande, vice ordförande, nio ledamöter och nio ersättare, samtliga tillhörande skilda förbund. Därutöver utser Moderatkvinnorna och Moderata Ungdomsförbundet var sin representant, jämte ersättare. Valberedningen sammankallas av dess ordförande och utser utom eller inom sig sekreterare. Valberedningen avgör själv sina arbetsformer.

Mom.10 Omröstning vid partistämma sker öppet, utom votering vid personval som ska vara sluten. Stämmodombud ska personligen utöva sin rösträtt vid stämman. Röstning får inte ske med fullmakt.

Öppen omröstning sker genom uppvisande av röstkort eller med voteringsanläggning. Efter sådan omröstning ska rösträkning ske med upprop, om röstberättigad stämmodeltagare så begär.

Vid sluten omröstning ska valsedel, för att vara giltig, uppta så många namn av de föreslagna kandidaterna som valet avser.

Utgången av omröstning bestäms genom enkel majoritet, utom vid omröstning i stadgefrågor. Vid lika röstetal avgörs personval med lotten och övriga frågor i enlighet med den mening som ordföranden biträder.

Saknar särskilt vald mötesordförande formell rösträtt avgörs även övriga frågor genom lottning.

Vid personval som avser en plats ska den som blir vald erhålla minst hälften av antalet avgivna giltiga valsedlar. I annat fall genomförs ytterligare en omröstning mellan de två kandidater som erhållit de högsta röstetalen.

Val vid partistämman av partistyrrelseledamöter, revisorer och valberedning gäller intill dess att nya personer utsetts.

Mom.11 Ledamot av partistyrrelsen äger inte delta i beslut om ansvarsfrihet för denna eller i val av revisor.

Mom.12 Vid ordinarie stämman ska minst förekomma:

Val av ordförande och vice ordförande att leda förhandlingarna.

Val av sekreterare.

Val av justeringspersoner.

Fastställande av föredragningslista.

Fastställande av procedurregler för stämman.

Fastställande av röstlängd.

Fastställande av stämmans stadgeenliga utlysning.

Partistyrrelsens årsredovisningar.

Revisorernas berättelser och fastställande av resultat- och balansräkningar.

Fråga om ansvarsfrihet för partistyrrelsen.

Fastställande av antalet ledamöter i partistyrrelsen.

Val av partiordförande och två vice ordförande.

Val av minst åtta ledamöter i partistyrrelsen.

Val av tre revisorer och tre ersättare.

Fastställande av årsavgift för tiden till och med tredje året efter nästa ordinarie partistämman. Förslag från partistyrrelsen (propositioner) och inkomna övriga förslag (motioner).

Övriga frågor.

IN

- Mom.13 Vid arbetsstämma ska minst förekomma: val av ordförande, vice ordförande, nio ledamöter och nio ersättare i partiets valberedning.
- Mom.14 Partistyrelsen ska framlägga förslag till procedurregler och föredragningslista för partistämma.

Röstlängd

Partistyrelsen (16)

Ombud

1. Ulf Kristersson, partiordförande
2. Elisabeth Svantesson, 1e vice partiordförande
3. Anna Tenje, 2e vice partiordförande
4. Christofer Fjellner
5. Johan Forssell
6. Linda Frohm
7. Mats Green
8. Lars Holmin
9. Stina Höök
10. Katarina Jonsson
11. Irene Svenonius
12. Hans Wallmark
13. Matilda Ekeblad (Moderata ungdomsförbundet)
14. Kim Nilsson (Öppna Moderater)
15. Margareta Pålsson (Moderata Seniorer)
16. Josefin Malmqvist (Moderatkvinnorna)

Blekinge län (3)

Ombud

17. Roger Fredriksson
18. Camilla Brunsberg
19. Emma Resin

Ersättare

Magnus Gärdebring
Lennart Nilsson
Emina Cejvan

Dalarna (5)

Ombud

20. Carl-Oskar Bohlin
21. Malin Höglund
22. Christer Carlsson
23. Nils Julin
24. Carina Källström

Ersättare

Caroline Willfox
Ulrik Bergman
Sebastian Larsson
Andreas Johansson
Jenny Edberg

Gotland (1)

Ombud

25. Jesper Skalberg Karlsson

Ersättare

Andreas Unger

Gävleborgs län (3)

Ombud

- 26. Patrik Stenvard
- 27. Åsa Äng Eriksson
- 28. Roland Nilsson

Ersättare

Therese Hammarberg
Lars Beckman
Viktor Wärnick
Emelie Taimi

Hallands län (7)

Ombud

- 29. Mikaela Waltersson
- 30. Lars Püss
- 31. Elisabet Babic
- 32. Hanna Netterberg
- 33. Axel Storckenfeldt
- 34. Filip Berndtsson
- 35. Helena Antoni

Ersättare

Filip Bertilsson
Lisa Andersson
Christofer Lundholm
Christian Johansson
Ulrika Jörgensen
Louise Uvenfeldt
Berit Bergström
Jörgen Warborn
Eric Semb
Jonas Bergman
Leo Rand
Anna Fallkvist

Jämtlands län (2)

Ombud

- 36. Robert Hamberg
- 37. Björn Hammarberg

Ersättare

Lise Hjemgaard
Simon Högberg
Marina Fridberg
Jennie Klaesson
Joel Nordkvist
Elise Ryder Wikén
Per Nyberg
Therese Dahlgren
Pär Jönsson

Jönköpings län (8)

Ombud

- 38. Gottlieb Granberg
- 39. Magdalena Andersson
- 40. Susanne Wahlström
- 41. Lars Carlborg
- 42. Anna Gerebo

Ersättare

Gert Jonsson
Jonas Ericsson
Mats Green
Helena Bouveng
Tobias Stomilovic

- 43. Edvin Isaksson
- 44. Tobias Pettersson
- 45. Mats Holmstedt

Kalmar län (5)

Ombud

- 46. Malin Sjölander
- 47. Carl Dahlin
- 48. Daniel Lindvall
- 49. Susanne Eliasson
- 50. Charlotte Carlgren

Ersättare

- Hanne Lindqvist
- Marie Nicholson
- Carl-Wiktor Svensson
- Lucas Lodge
- Marcus Andersson

Kronobergs län (4)

Ombud

- 51. Oliver Rosengren
- 52. Ida Eriksson
- 53. Claudia Crowley-Sörensson
- 54. Anton Olsson

Ersättare

- Mikael Johansson
- Marcus Walldén
- Katarina Brännström
- Andreas Lindström

Norrbottnens län (4)

Ombud

- 55. Anders Josefsson
- 56. Stefan Sydberg
- 57. Birgit Meier Thunborg
- 58. Viktor Hedkvist

Ersättare

- Sana Suljanovic
- Julia Järnberg
- Maria von Schantz
- Henrik Wikström

Skåne län (29)

Ombud

- 59. Gustav Schyllert
- 60. Carina Zachau
- 61. Carl-Johan Sonesson
- 62. Patric Åberg
- 63. Håkan Fäldt
- 64. Peter Danielsson
- 65. Fredrik Ljunghill
- 66. Carina Wutzler
- 67. Robin Holmberg
- 68. Maria Malmer Stenergard
- 69. Christian Sonesson
- 70. Peter Schölander
- 71. Anna Jähne

Ersättare

- Camilla Palm
- Michael Sandin
- Anna Mannfalk
- Linda Allansson Wester
- Johan Bolinder
- Annsophie Thuresson
- Johan Svanberg
- Daniel Jönsson Lyckestam
- Catharina Malmberg
- Per Martin Svensson
- Angelie Fröjd
- Magnus Weberg
- Roger Nielsen

72. Lars Johnsson
73. Robert Wenglén
74. Helena Nanne
75. Mikael Rubin
76. Jeanette Ovesson
77. Pia Almström
78. Kristina Bendz
79. Johan Olsson Swanstein
80. Ulrika Dakouri
81. Ingemar Nilsson
82. Linda Obiedzinski
83. Amanda Thonander
84. Kevin Nyström
85. Malin Ahlström
86. Sofia Kristensson
87. Robin Landin

Amelie Gustafsson
 Christian Larsson
 Hans-Bertil Sinclair
 Lars-Anton Ivarsson
 Ted Nilsson
 Mikael Efverman
 Lars-Göran Ritmer
 Patrik Ströback
 Theresa Rosback
 Bo Eriksson
 Astrid Boström
 Amanda Tranebom
 Filip Hannjö
 Arian Mosaddegh
 Edmir Mehmeti
 Linn Tufvesson
 Tobias Billström
 Boriana Åberg
 Ulrika Heindorff
 Ann-Charlotte Hammar Johnsson
 Noria Manouchi
 Anders Hansson
 Louise Meijer

Stockholms län (32)

Ombud

88. Kjell Jansson
89. Maria Stockhaus
90. Mats Gerdau
91. Michaela Fletcher
92. Tomas Tobé
93. Pehr Granfalk
94. Daniel Dronjak
95. Deshira Flankör
96. Henrik Thunes
97. Emma Feldman
98. Erik Andersson
99. Adam Reuterskiöld
100. Daniel Källenfors
101. Hanna Bocander
102. Harry Bouveng
103. Olov Holst

Ersättare

Johan Hägglöf
 Erik Ottosson
 Arion Chrysafis
 Johan Algernon
 Dan Engstrand
 Niklas Wykman
 Marie Bladholm
 Filip Wiljander
 Ida Drougge
 Sven Gustafsson
 Christine Hanefalk
 Willy Viitala
 Marcus Svinhufvud
 Hanif Bali
 Mattias Askersson
 Magdalena Schröder

- 104. Alexandra Anstrell
- 105. Bino Drummond
- 106. Parisa Liljestrand
- 107. Oskar Weinmar
- 108. Fredrik Kjos
- 109. Anki Svensson
- 110. Lennart Kalderén
- 111. Stina Lundgren
- 112. Axel Conradi
- 113. Alexander Rosenberg
- 114. Karin Enström
- 115. Joanna Lewerentz
- 116. Nils Annink
- 117. Svante Hallstedt
- 118. Linda von Fircks
- 119. Rebecka Nordin Vainio

- Johanna Hornberger
- Mats Olofsson
- Jelena Drenjanin
- Staffan Tjörnhammar
- Cathrin Bergenstråhle
- Björn Odelius
- Peter Freij
- Patric Hamilton
- Cecilia Brändström
- Lars Rådén
- Arba Kokalari
- Caroline Örtholm
- Tiger Landén
- Albin Togerö
- Carl Gustav Pfeiffer
- John Granqvist
- Aleks Lestarić

Stockholms stad (19)

Ombud

- 120. Dennis Wedin
- 121. Andrea Hedin
- 122. Anna König Jerlmyr
- 123. Kristoffer Tamsons
- 124. Joakim Larsson
- 125. Charlotte Broberg
- 126. Jessica Rosencrantz
- 127. Kristina Axén Olin
- 128. Arin Karapet
- 129. Susanne Sjöblom
- 130. Lars Jilmstad
- 131. Kristina Lutz
- 132. Harald Eriksson
- 133. Gustav Johansson
- 134. Sophia Granswed Baat
- 135. Annika Friberg
- 136. Carl Nordblom
- 137. Hugo Laigar
- 138. Olof Peterson

Ersättare

- Margareta Cederfeldt
- Ole-Jörgen Persson
- Johan Nilsson
- Annika Elmlund
- Jonas Nilsson
- Johan Paccamonti
- Ingebrikt Sjövik
- Erika Wing
- Anette Hellström
- Per Hallberg
- Aleks Sakala
- Elisabeth Johnsson
- Adam Danielli
- Hanna Werner

Södermanlands län (7)

Ombud

- 139. Helena Koch
- 140. Christoffer Öqvist
- 141. Ahmad Eid
- 142. Anna af Sillén
- 143. Jari Puustinen
- 144. Ewa Thalén Finné
- 145. Jonathan Thörnstrand

Ersättare

- Dag Bergentoft
- Anna Lejon
- Ingrid Jerneborg Glimne
- Katarina Lagerstedt
- Kenneth Larsson
- Elisabeth Martinius Nilsson
- Carl Gelles

Uppsala län (7)

Ombud

- 146. Erik Weiman
- 147. Fredrik Ahlstedt
- 148. Liselotte Granh Elg
- 149. John Manders
- 150. SusAnne Mastonstråle
- 151. Emelie Orring
- 152. Klas Bergström

Ersättare

- Marta Obminska
- Terez Almerfors
- Jessica Roswall
- Linn Fall
- Katarina Reigo
- Stefan Olsson
- Emma Lokander

Värmlands län (5)

Ombud

- 153. Håkan Axelsson
- 154. Marie Oudin
- 155. Fredrik Larsson
- 156. Noah Hjortman
- 157. Alexander Torin

Ersättare

- Nina Andersson
- Tommy Fredriksson
- Kristina Bengtsson-Nilsson
- Emil Joelsson
- Henrik Frykberger

Västerbottens län (3)

Ombud

- 158. Anders Ågren
- 159. Elisabeth Björnsdotter Rahm
- 160. Edward Riedl

Ersättare

- Andreas Löwnhöök
- Joline Göttfert
- Anna-Karin Nilsson

Västernorrlands län (3)

Ombud

- 161. Jörgen Berglund
- 162. Annica Jonsson
- 163. Eva-Clara Wiklund

Ersättare

- Mikael Gäfvert
- Elsa Weiss
- Viktoria Jansson

Västmanlands län (4)

Ombud

- 164. Mikael Andersson Elfgrén
- 165. Anna Hård af Segerstad
- 166. Caroline Högstöm
- 167. Amalia Mowafy

Ersättare

- Mikael Söderlund
- Stephanie Bruksgård
- Andreas Weiborn
- Kent Andersson
- Johanna Olofsson
- Erik Hamrin
- Leif Ringström
- Mikael Damsgård
- Vivica Molin

Västra Götaland (32)

Ombud

- 168. Johan Abrahamsson
- 169. Ylva Pettersson
- 170. Björn Thodenius
- 171. Sten Bergheden
- 172. Jonathan Kahrs
- 173. Linn Brandström
- 174. Charlotte Nordström
- 175. Daniel Filipsson
- 176. Jennie Wernäng
- 177. Alexander Abenius
- 178. Oliver Andersson
- 179. Maria Renfors
- 180. Marith Hesse
- 181. Johanna Rantsi
- 182. Anna Vedin
- 183. Gunnar Lidell
- 184. Linda Jansson
- 185. Suhaib Hurani
- 186. Ann-Sofi Alm
- 187. Johan Hultberg
- 188. Peter Hermansson
- 189. David Josefsson
- 190. Marie-Louise Hänel Sandström
- 191. Johnny Magnusson
- 192. Axel Josefsson
- 193. Monica Beiring
- 194. Hampus Magnusson
- 195. Hannah Björnehag

Ersättare

- Viktor Lundblad
- Cecilia Gustafsson
- Gustaf Göthberg
- Viktor Öberg
- Cecilia Widegren
- Anders Holmensköld
- Stig Bertilsson
- Kristoffer Shill
- Kenneth Max
- Gabriella Bosnjakovic
- Kristian Vramsten
- Camilla Waltersson Grönvall
- Mattias Tykesson
- Amanda Håkansson
- Zeynab Hussaini
- Per Vorberg
- Anders G Hökmark
- Britt Olsson
- Tomas Johansson
- Anders G Johansson
- Annelie Rhedin
- Johan Björkman
- Torbjörn Colling
- Catrin Hulmarker
- Patrik Nordin
- Lars Hjalmered
- Nina Miskovsk
- Anna Jäderström

196.Elvira Löwenadler
197.Cecilie Tenfjord Toftby
198.Annette Carlsson
199.Adam Johansson

Lars Carlsson
Erik Liljeberg
Hans Rothenberg
Jan Ericson
Ellen Juntti
Sofia Westergren
Niklas Claesson
Lena Jernehed

Örebro län (5)

Ombud

200.Oskar Svärd
201.Ylva von Scheele
202.Sebastian Cehlin
203.Anna Danielsson
204.Amanda Lindgren

Ersättare

Anna Nordqvist
Ronnie Erhard
Maria Hedwall
Bengt Svensson

Östergötlands län (12)

Ombud

205.Anna Nilsson
206.Fredrik Sjöstrand
207.Ingrid Cassel
208.Marie Morell
209.Niklas Borg
210.Sophia Jarl
211.Annette Ohlsson
212.Jan Owe-Larsson
213.Jakob Cernvall
214.Viktoria Sköld
215.Teodor Johansson
216.Joanna Sjölander

Ersättare

Lars Ahlm
Annelie Almérus
Tommy Åhlström
Jonas Andersson
Gunvor Wissmar Skoog
Sandra Sannemo Bårman
Anwar Samuelsson
Peter Karlsson
John Weinerhall
John Widegren
Betty Malmberg

Proposition 1

Proposition 1

Reformer för jobb och tillväxt i hela Sverige

1

Sammanfattning

Moderaterna ska öka välbefindandet genom reformer för tillväxt. I denna proposition föreslås ny moderat politik – en politik för högre tillväxt i framtiden. Sammantaget handlar det om hur tillväxt och produktivitet ska bygga Sverige starkt. Och om att alla invånare som kan är med och bidrar.

Skatter och bidrag måste uppmuntra till arbete, inte sätta hinder i vägen. Arbetslösheten ska bekämpas och långtidsarbetslösheten halveras på tre år. En jobbpremie, att göra det billigare att anställa, förbättrad integrationen med språkrav och bidragstak samt sänkt skatt på låga inkomster som uppmuntrar till arbete minskar arbetslösheten.

Vi vill bygga ett Sverige där integrationen i stället för att skapa problem bidrar till att lösa dem. Där tydliga drivkrafter banar väg för egen försörjning.

För att klara det måste varje skattekrona gå till rätt sak. Man ska få valuta för skattepengarna. Moderaterna ska säkra finansiering för en tillgänglig välfärd som håller hög kvalitet.

Moderaterna vill bygga ett land där ett dynamiskt näringsliv skapar ett välbefindande som kommer alla till del. Där entreprenörer vågar satsa. Där forskning, utbildning, innovation och utveckling stärker Sverige som ett av världens mest konkurrenskraftiga, tillväxtvänliga och kunskapsintensiva länder. Där digitalisering, automatisering och AI gör oss bättre, effektivare och mer konkurrenskraftiga. Både i privat och offentlig sektor. Där bostadsmarknaden fungerar, där det är enklare att bygga och ungdomar kan flytta hemifrån.

Ska tillväxten ta fart och välbefindandet öka – då måste sammanhållningen vara stark. Det ska gå att bo och verka i hela Sverige. Det ska finnas bredband för att kunna jobba hemifrån och mobiltäckning överallt. Tågen ska gå i tid. Vägarna ska hålla hög kvalitet i stället för låg hastighet.

Pensionärer ska få mer pengar i plånboken genom sänkt skatt. De som vill jobba längre upp i åren ska uppmuntras, inte diskrimineras. Ålderismen ska bekämpas. Ingen pensionär ska vara hemlös.

Slutligen, det mest självklara. I Sverige ska kvinnor och män ha samma förutsättningar. Ändå är så inte fallet år 2021. Vi föreslår reformer för att öka kvinnors livsinkomster, trygghet och självbestämmande.

Innehåll

1

32 Inledning

34 Fler i jobb

- 34 Sänkt skatt på arbete
- 35 Halverad långtidsarbetslöshet
- 36 Förbättra integrationen
- 41 Ta tillvara äldres kompetens
- 42 Arbetsrätt och omställning

46 Tillväxt är grunden för välstånd

- 46 Skattepolitik för högre tillväxt
- 49 Bättre företagsklimat

57 Forskning och högre utbildning

- 58 Forskning
- 61 Högre utbildning

65 Digitalisering

68 Fungerande infrastruktur – en förutsättning för tillväxt i hela landet

70 Fler bostäder

- 70 Ökat byggande
- 73 Mer byggklar mark
- 76 Öka ägandet
- 77 Öka möjligheten att hyra

79 Hela Sverige: Politik för lands- och glesbygd

- 79 Sänkt skatt på drivmedel
- 80 Företagande och gröna näringar
- 82 Jakt- och rovdjurspolitik
- 87 Infrastruktur och digitalisering
- 89 Stärk den lokala servicen

90 Valuta för skattepengarna och resurser till välfärden

- 91 Värna välfärdens kärnuppdrag
- 92 Motverka fusk och ekonomisk brottslighet

99 Högre pensioner och minskad fattigdom bland äldre

- 99 Reformer för högre och hållbara pensioner
- 101 Minskad fattigdom bland äldre

103 Öka den ekonomiska jämställdheten

- 103 Moderniserade socialförsäkringsförmåner
- 104 Ett mer jämställt arbetsliv
- 105 Ägande och företagande

107 Reservationer

"Den fria ekonomin har större värden än de rent ekonomiska. En dynamisk marknadsekonomi skapar varje dag möjligheter för människor att förverkliga sina drömmar – som entreprenörer, genom att välja yrke eller kanske en helt ny väg i livet. Företagsamhet och entreprenörskap är oundgängliga tillgångar för ett gott samhälle med utvecklingskraft. Marknadsekonomi främjar hushållning, ansvar, kreativitet och långsiktighet."

Ur förslaget till nytt idéprogram för Moderaterna.

Inledning

Sverige är ett fantastiskt land med stora möjligheter. Det är viktigt att ta fasta på när vi står inför en rad allvarliga samhällsproblem.

Långtidsarbetslösheten ökar kraftigt i spåren av pandemin. Men arbetslösheten var hög redan innan krisen, till följd av invandring och misslyckad integration. Alltför många arbetslösa är utrikes födda som står långt från arbetsmarknaden. Risken är betydande för att arbetslösheten biter sig fast på en högre nivå.

Svensk ekonomi har varit stark under det senaste årtiondet. Men tillväxten har varit låg i BNP per capita, vilket i hög grad beror på den kraftiga invandringen. Om produktiviteten förblir låg får det stora genomgripande effekter på Sveriges ekonomi och medborgarnas livsvillkor. Särskilt i kombination med hög långtidsarbetslöshet och stora behov i statens finanser.

Hushållning, att varje krona som betalas i skatt går till rätt sak utan fusk, och att man får valuta för skattepengarna kommer att vara viktigare än någonsin det kommande decenniet. Men också satsningar för att få fart på tillväxten igen för att öka välbördet.

Moderaterna vill bygga ett land där ett fritt näringsliv skapar ett välbörd som kommer alla till del. Där entreprenörer vågar satsa, vågar misslyckas för att försöka igen och till sist lyckas. Där företag väljer att etablera sig för att villkoren är gynnsamma. Där det är lätt att göra rätt som företagare – för att en tredjedel av kostnaderna för dagens regelbörd tagits bort.

Skatter och bidrag måste uppmuntra till arbete, inte sätta hinder i vägen. Vi föreslår sänkta skatter på framför allt låga inkomster och för företag. Vi föreslår ökade drivkrafter och fler vägar till jobb, som kan halvera långtidsarbetslösheten på tre år. Det handlar om välfärden – om att öka effektiviteten och säkra finansieringen.

Vi vill bygga ett Sverige där integrationen i stället för att skapa problem bidrar till att lösa dem. Där tydliga drivkrafter banar väg för egen försörjning. Där barn ser sina föräldrar gå till jobbet. Där förutsättningar ges för alla att göra sin livsresa. Där bidragslinjen ersätts av arbetslinjen så att invandringen kan bli bra för Sverige.

Forskning, utbildning och innovation har varit avgörande för utvecklingen av Sverige som ett av världens mest konkurrenskraftiga, tillväxtvänliga och kun-

skapsintensiva länder. Svensk forskningspolitik behöver en ny agenda som sätter vetenskaplig kvalitet främst. Sverige måste bli en mer attraktiv forskningsmiljö som lockar till sig de främsta forskarna och experterna.	1 2 3
En fungerande bostadsmarknad är en förutsättning för ökad tillväxt. I Moderaternas Sverige ska alla våga drömma om att äga sin egen bostad, och inte bara vissa ska ha möjlighet att förverkliga den drömmen. Pensionärer ska inte tvingas att flytta från sina hus på ålderns höst för att fastighetsskatten har återinförts.	4 5 6 7
Sverige ska till fullo dra nytta av den nya tekniken. Digitalisering, automatisering och AI ska göra oss bättre, effektivare och mer konkurrenskraftiga. Både i privat och offentlig sektor. Det ger högre tillväxt i framtiden.	8 9 10
Det handlar också om möjligheterna med den nya tekniken. Om att kunna bo och leva i ett land som fungerar och håller ihop från norr till söder. Där det finns bredband så att alla har samma möjligheter att koppla upp sig mot en vårdcentral eller jobba hemifrån. Där det finns mobiltäckning, tågen går i tid och flygplanen är fossilfria. Där vägarna håller hög kvalitet i stället för låg hastighet.	11 12 13 14 15
Ska tillväxten ta fart och välbefindandet öka – då måste sammanhållningen vara stark. Män och kvinnor, invandrade och svenskfödda, yngre och äldre, stadsbor och landsbygdsbor. Strävsamhet och flit ska uppmuntras och belönas – inte bekämpas. För alla i hela landet.	16 17 18 19
Sammanhållning nås genom att välbefindandet delas lika. Pensionärer ska få mer pengar i plånboken genom sänkt skatt. Äldre ska inte diskrimineras i arbetslivet, utan uppmuntras att jobba vidare. Erfarenheten ska väga tyngre än siffran i passet. Ålderismen ska bekämpas. Ingen pensionär ska vara hemlös.	20 21 22 23
Slutligen, det mest självklara. Män och kvinnor ska ha samma förutsättningar. Ändå är så inte fallet år 2021. Nedan föreslås reformer för att öka kvinnors livsinkomster, trygghet och självbestämmande. För Moderaterna är detta en frihetsfråga. Det skulle inte bara gynna Sveriges kvinnor, utan sammanhållningen i hela samhället.	24 25 26 27
Efter sju förlorade år med en socialdemokratisk regering är det dags att ta fasta på Sveriges möjligheter och få hjulen i ekonomin att snurra snabbare.	28 29
Propositionen beskriver nya förslag på områdena tillväxt, jobb, utbildning och valuta för skattepengarna. Även områdena landsbygd, jaktfrågor, jämställdhet och äldres villkor tas upp i vissa delar, där andra delar behandlas inom ramen för andra propositioner. Förslag på områdena skola och integration tas upp i propositionen Bryt utanförskapet – för stram invandring och effektiv integration. Beslut som fattats på tidigare stämmor hänvisar vi till i enstaka fall men de beskrivs inte i sin helhet.	30 31 32 33 34 35 36

Fler i jobb

1

Full sysselsättning är centralt för välståndet – men det är också en fråga om att alla ska bidra. När det lönar sig att arbeta blir det tydligt att det är viktigt att anstränga sig för att skapa en bättre tillvaro för sig själv och andra. Om man får lika mycket pengar oavsett om man jobbar eller inte så blir signalen att man inte förväntas jobba och försörja sig själv. Det är långt från det samhälle Moderaterna vill se. Bidragslinjen behöver bytas ut mot arbetslinjen.

Den rekordhög långtidsarbetslösheten är Sveriges största ekonomiska problem. Framförallt för den enskilde som förlorar möjligheterna till egen försörjning. Men också för välfärden. Hade arbetslösheten utvecklats som snittet i EU sedan 2018 hade välfärden haft 42 miljarder kronor mer, varje år. Minskad arbetslöshet är nyckeln till integration. Långvarig arbetslöshet gör att människor riskerar att fastna i livslångt utanförskap. Det kan medföra hopplöshet och frustration som lägger grund för de kriminella gängens rekrytering.

För att arbetslösheten ska tryckas tillbaka behöver drivkrafterna för att ta de jobb som finns vara starkare än drivkrafterna att försörjas av bidrag. Så är inte alltid fallet i dag. I ett läge där varannan invandrare i arbetsför ålder inte kan försörja sig själv är det särskilt allvarligt. I propositionen föreslås reformer för att halvera långtidsarbetslösheten på tre år. Utöver förslagen som presenteras i denna proposition redovisas ett antal förslag i propositionen *Bryt utanförskapet – för stram invandring och effektiv integration*.

Moderaterna ska värna att skatte-, bidrags- och transfereringssystemen främjar arbetslinjen. Trösklarna in på arbetsmarknaden måste sänkas. När arbetsmarknaden förändras i snabb takt behöver omställning underlättas, exempelvis via vuxenutbildning. Företagsklimatet behöver stärkas och turordningsreglerna reformeras.

Sänkt skatt på arbete

Moderaterna vill sänka skatten för dem som arbetar. Det ökar sysselsättningen och drivkrafterna till arbete. För låginkomsttagare lönar det inte tillräckligt i dag att gå från bidrag till arbete. Konsekvenserna är stora. Arbetslösheten är fyra gånger så stor för utrikes födda som för inrikes födda. En majoritet av kvinnor från Asien och Afrika arbetar inte. Skatten på låga inkomster behöver sänkas ytterligare om vi ska klara integrationen.

De höga marginaleffekterna som exempelvis nyanlända möter är ofta en kombination av skatte- och bidragssystemens utformning. Systemen behöver analyseras samlat för att marginaleffekterna ska kunna minska och jobben bli fler.

Moderaterna ska verka för:

1

att skatten på arbete sänks, särskilt för de med låga och medelstora inkomster

2

1

Halverad långtidsarbetslöshet

3

Långtidsarbetslösheten har stigit till rekordnivåer. Omkring 200 000 personer har varit arbetslösa i mer än ett år. Risken är överhängande att långtidsarbetslösheten biter sig fast på höga nivåer även efter krisen. Trots högkonjunkturen åren före pandemin låg långtidsarbetslösheten kvar på samma nivåer som efter finanskrisen.

4

5

6

7

Regeringen gör alldeles för lite för att motverka långtidsarbetslösheten. Den satsar på ineffektiva extratjänster och andra åtgärder som inte leder till jobb, men drar ner på fungerande åtgärder såsom nystartsjobb och praktik. Etableringsjobben för invandrare är fortfarande – 3,5 år efter överenskommelsen mellan parterna – bara på idéstadiet. För att inte långtidsarbetslösheten ska bita sig fast krävs kraftfulla åtgärder. Moderaterna vill genomföra reformer som kan halvera långtidsarbetslösheten på tre år.

8

9

10

11

12

13

14

Jobbpremie för långtidsarbetslösa

15

För att undvika långtidsarbetslöshet vill Moderaterna införa en tillfällig jobbpremie för de som varit arbetslösa längre än ett år.

16

17

Jobbpremien har testats med framgång i Danmark. Senast 2017–2019 då över 55 000 långtidsarbetslösa fick en jobbpremie när de gick från bidrag till arbete. Trots att arbetslösheten är betydligt lägre i Danmark. Jobbpremien ska gälla under två år och innebär att alla som har varit arbetslösa mer än ett år och börjar arbeta får en skattefri jobbpremie på 10 procent av bruttolönen. Maximalt stöd är 2 500 kronor per månad och maximalt antal månader är 18. Premien ska gå att kombinera med nystartsjobb, men inte med arbetsmarknadspolitiska program som anvisas av Arbetsförmedlingen.

18

19

20

21

22

23

24

25

Moderaterna ska verka för:

26

att införa en jobbpremie för alla som varit arbetslösa minst ett år

27

Lägre kostnader för att anställa arbetslösa och stopp för extratjänster

28

29

Anställningsstöd sänker anställningskostnaderna för dem som har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Nystartsjobben samt sänkta arbetsgivaravgifter för arbetsgivare som anställer långtidsarbetslösa leder till kortare arbetslöshetstider och att fler företag överlever.

30

31

32

33

Moderaterna vill under två år tillfälligt förstärka nystartsjobben så att fler företag ska välja att anställa långtidsarbetslösa. Samtidigt bör extratjänsterna fasas ut eftersom de är dyra och sällan leder till reguljära jobb. 1
2
3

Fram till 2017 hade personer över 55 år möjlighet till dubbelt så lång tid med nystartsjobb. För att stärka äldres möjligheter att återgå till en varaktig förankring på arbetsmarknaden vill Moderaterna återinföra den möjligheten. 4
5
6

Moderaterna vill sänka kostnaden för att anställa långtidsarbetslösa med motsvarande minst två arbetsgivaravgifter. 7
8

Moderaterna ska verka för: 9

att passiviteten bland långtidsarbetslösa ska brytas med fler kostnadseffektiva insatser som leder till jobb 10
11

Förbättra integrationen 12

För att lyckas med integrationen är det avgörande att fler invandrare försörjer sig själva. Den svenska välfärdsmodellen, med ett starkt skyddsnät och hög kvalitet på den offentliga servicen, bygger på att de allra flesta arbetar. Det är varken ekonomiskt eller socialt hållbart att mindre än hälften av invandrarna i arbetsför ålder är självförsörjande. Att personer som skulle kunna arbeta inte gör det är kostsamt för både samhället och individen. För samhället innebär det att skattepengar som hade kunnat gå till sjukvård, skola och polis i stället betalas ut i bidrag. För individen leder det till utanförskap. Till exempel har barn till personer med försörjningsstöd sämre resultat i skolan och får oftare själva försörjningsstöd som unga vuxna. Dessa barn löper också totalt sett dubbelt så stor risk att dö under barndomen som andra barn. 13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23

Ska integrationen fungera behöver fler invandrare gå från bidrag till jobb, försörja sig själva och bidra till ökat välbefinnande. Drivkrafterna till arbete är av avgörande betydelse. Skillnaden mellan att leva på bidrag jämfört med att jobba bör vara betydande. Samtidigt måste ersättningar vara tillräckliga, annars försämrar matchningen på arbetsmarknaden, eftersom människor tvingas ta arbeten som inte motsvarar deras kvalifikationer. Låga ersättningar riskerar åtminstone på kort sikt också att leda till ökad fattigdom och kriminalitet, men även minskad arbetskraft. Målet bör alltså vara att åstadkomma en så stor skillnad mellan bidrag och lön som möjligt, samtidigt som de oönskade effekterna motverkas. 24
25
26
27
28
29
30
31
32

Bristande utbildning och språkkunskaper är de största hindren för invandrare att etablera sig på arbetsmarknaden. Samtidigt som den snabba tekniska utvecklingen leder till att enkla jobb försvinner har antalet invandrare som saknar de färdigheter som efterfrågas på arbetsmarknaden blivit fler. En förutsättning för att fler invand- 33
34
35
36

rare ska kunna bli självförsörjande är därför att de skaffar sig tillräcklig utbildning och grundläggande kunskaper i svenska. 1
2

1

Arbete ska alltid löna sig bättre än bidrag 3

Ett grundläggande problem är att de ekonomiska drivkrafterna för arbete är allt för svaga i Sverige. Det lönar sig för dåligt att gå från bidragsförsörjning till arbete. Det beror på generösa ersättnings- och bidragssystem i kombination med höga skatter på arbete, samt att flera av bidragen är bosättningsbaserade i stället för arbetsbaserade. Skatterna på låga arbetsinkomster bör minska. 4
5
6
7
8

För att stärka nyanländas drivkrafter att snabbt komma i arbete vill Moderaterna att kvalificeringen till välfärdssystemen ska ske genom arbete, eller permanent och laglig bosättning i Sverige. Nyanlända ska få en låg statlig ersättning under de fem första åren i Sverige, etableringsersättning. Ersättningen ska vara lägre än om personen bott länge i Sverige. Därför bör etableringstillägget och rätten till kompletterande försörjningsstöd avskaffas. 9
10
11
12
13
14

Bidragstak 15

För hushåll med försörjningsstöd som består av sammanboende med barn är lönsamheten av arbete särskilt låg. I många fall påverkas inte den disponibla inkomsten alls om en av föräldrarna börjar jobba. Sannolikt är det en stor förklaring till det utanförskap som vi i dag ser. För att arbetsinkomst ska bli mer lönsamt i förhållande till bidrag och för att fler personer ska jobba, vill Moderaterna införa ett bidragstak för personer som lever på försörjningsstöd. Ett bidragstak minskar marginaleffekterna och motverkar att drivkrafter till arbete försvinner när bidrag staplas på varandra. 16
17
18
19
20
21
22
23

Bidragstaket ska utgöra en maxnivå för den samlade ersättning som mottagare av försörjningsstöd kan få. Nivån kommer att bero på hur personens hushåll ser ut liksom om denne har försörjningsansvar för barn. Den exakta utformningen och antalet taknivåer måste utredas. Utgångspunkten ska vara att ett hushåll utan skattepliktig inkomst maximalt ska kunna erhålla samlade bidrag som uppgår till 75 procent av den disponibla inkomst som hushållet skulle haft vid ett arbete till lägsta lönen. 24
25
26
27
28
29
30

Bidragstaket ska i första hand uppnås genom att konstruktioner och bidragsnivåer görs om, så att det inte är möjligt att stapla bidrag på varandra i den utsträckning att arbete inte lönar sig. För att det ska göras effektivt krävs ett gemensamt statligt utbetalningssystem för offentliga bidrag. Ett steg i införandet av bidragstaket är de förslag som redovisas i propositionen *Bryt utanförskapet – för stram invandring och effektiv integration*. I införandet av reformen ska, under den tid det tar för hela reformen att implementeras, bostadsbidraget minskas i det fall den samlande ersättningen överstiger 75 procent av lönen från ett jobb. 31
32
33
34
35
36
37
38

Moderaterna ska verka för:

att implementeringen av bidragstaket fortsätter att utvecklas och konkretiseras

1

Mer restriktiv och enhetlig hantering i försörjningsstödet

Socialstyrelsen fastställer en riksnorm för ekonomiskt bistånd och därutöver sker en individuell bedömning. Det innebär att kommuner kan fatta beslut om avvikelser från riksnormen. Det innebär högre ekonomiskt bistånd som minskar incitamenten att gå från bidrag till arbete. Kommunerna har små ekonomiska incitament att få personer med försörjningsstöd i arbete, eftersom kommunerna blir kompenserade via kommunala utjämningssystemet för kostnaderna i försörjningsstödet. Moderaterna vill därför avskaffa möjligheten för kommuner att avvika från riksnormen. Moderaterna vill även se en mer restriktiv och enhetlig hantering av vilka kostnader, utöver riksnormen, som ersätts med ekonomiskt bistånd. Hänsyn bör dock kunna tas till att det råder olika hyresnivåer i olika delar av landet.

Hembesök

Socialtjänstlagen bör ändras i syfte att tydliggöra att kommuner kan göra regelbundna och vid behov oanmälda hembesök hos den som har försörjningsstöd. Detta för att upptäcka missförhållanden, men också för att säkerställa att det inte förekommer fusk när det gäller hur många som bor på adressen och att personen ifråga står till arbetsmarknadens förfogande. Om en person inte accepterar hembesök bör möjligheten finnas att helt eller delvis dra in försörjningsstödet under en period.

Alla som kan ska bidra - aktivitet på heltid ska krävas för att få försörjningsstöd

I Sverige ska motprestation på heltid krävas av alla som kan arbeta, men som i stället lever på försörjningsstöd. Bidrag ska inte innebära betald fritid.

Drivkraften att börja arbeta bestäms till stor del av hur det påverkar hushållets ekonomi, men också hur det förändrar ens möjlighet att lägga tid på annat – alltså hur mycket fritid man har. Om valet står mellan att vara ledig med bidrag eller att jobba behöver skillnaden vara större än om valet står mellan att delta i aktiviteter för att få bidrag och att jobba. För att nyttan av fritid inte ska räknas när en person ska gå från bidrag till jobb, krävs aktivitetskrav för bidrag som erhålls av arbetsmarknadsskäl. Att få pengar utan motprestation ska inte vara ett alternativ för den som skulle kunna jobba

Forskning visar att krav på att delta i olika aktiviteter leder till att färre får bidraget och fler blir sysselsatta. Detta gäller inte minst unga och invandrare. Aktiviteten kan innebära kompetensutveckling, men är också viktigt för att vara del i ett sam-

manhang och minska risken för isolering vid långvarig arbetslöshet. Möjligheten att arbeta svart minskas. Aktivitetskravet utgör också en kontrollmekanism för att man befinner sig i Sverige. 1
2
3

Moderaterna vill se ett krav på heltidsaktivitet, i hela landet, för alla som har försörjningsstöd av arbetsmarknadsskäl. Socialtjänstlagen behöver därmed skärpas så att alla kommuner ställer krav på motprestation för att en person ska kunna leva på bidrag. Om den som får bidrag utan godtagbart skäl inte deltar i de aktiviteter som krävs, ska försörjningsstödet kunna sänkas. 4
5
6
7
8

Personer som uppbär föräldraförsäkring och söker kompletterande försörjningsstöd på grund av låg sjukpenninggrundande inkomst, i många fall invandrare, bör delta i språkinsatser eller på andra sätt förbereda för en återgång till arbetsmarknaden. 9
10
11
12

Även arbetssökande ska vara ett obligatoriskt moment och ingå i aktivitetskravet. Hög sökaktivitet stärker människors möjligheter att få ett jobb. Socialtjänstlagen bör slå fast att den som är arbetsför också är skyldig att stå till arbetsmarknadens förfogande i hela landet, på samma sätt som den som uppbär a-kassa. 13
14
15
16

Samhällsnyttiga insatser 17

I vissa fall saknar invandrare den kompetens och utbildning som efterfrågas på arbetsmarknaden. SCB visar att en fjärdedel av de som invandrat till Sverige de senaste åren har högst en förgymnasial utbildning. För de som är 45 år eller äldre är andelen större. En av tre, bland dem som är 54 år eller äldre, har högst en förgymnasial utbildning. 18
19
20
21
22

Det är en mycket lång väg att uppnå den kompetens som arbetsgivarna efterfrågar på den reguljära arbetsmarknaden. Samtidigt måste det finnas en möjlighet för alla att kunna bidra och göra rätt för sig efter sin egen förmåga. Genom att öppna för samhällsnyttiga insatser inom ramen för heltidsaktiviteterna bör personer som står långt ifrån arbetsmarknaden kunna få bidra. 23
24
25
26
27

För personer som tagit del av kompetenshöjande insatser, men ändå inte når upp till de krav som finns på arbetsmarknaden, kan det vara värdefullt att delta i andra typer av aktiviteter och utföra uppgifter som är samhällsnyttiga. 28
29
30

I dag kan det vara svårt för kommuner att ställa krav på samhällsnyttiga insatser inom ramen för försörjningsstödet. Moderaterna föreslår därför att socialtjänstlagen ändras så att det är möjligt att kräva deltagande i fler slags aktiviteter, inte enbart kompetenshöjande insatser. Även om aktiviteten i möjligaste mån ska vara meningsfull så bör lagstiftningen ta sikte på själva aktiveringen, snarare än att innehållet ska vara kompetenshöjande. 31
32
33
34
35
36

Fokus på utbildning genom en utbildningsplikt

1

Forskning visar att utbildning förbättrar möjligheterna för invandrare att etablera sig på arbetsmarknaden, inte minst de som är födda utanför Europa. Avkastningen på utbildningen är högre om någon del av den har genomförts i Sverige. Flera studier tyder också på att språkutbildning med förbättrad läs- och skrivkunnighet i svenska för invandrare har gynnsamma effekter för integrationen på arbetsmarknaden med ökad sysselsättningsgrad.

Enligt migrationsöverenskommelsen 2015 ska nyanlända som saknar grundskoleutbildning omfattas av utbildningsplikt. En form av utbildningsplikt har visserligen införts, men resultatet är hittills blygsamt. Innehållet är oklart och behöver förtydligas. Det behövs en utbildningsplikt som verkligen fungerar. Dagens plikt bör därför skärpas. Moderaterna menar att alla nyanlända som saknar tillräcklig utbildning för att motsvara det som arbetsgivarna efterfrågar i normalfallet ska ha utbildning som heltidsaktivitet om de lever på bidrag. Om utbildning inte är relevant ska individen ha en heltidsaktivitet, till exempel i form av samhällsnyttig insats.

Eftersom Arbetsförmedlingen brister i sitt uppdrag och resultaten för nyanländas etablering i Sverige inte är tillfredsställande anser Moderaterna att kommuner i vissa fall ska kunna ta över ansvaret för integrationen och etableringen av nyanlända. Det ska till exempel kunna ske i pilotprojekt med kommuner som utarbetat framgångsrika modeller för att slussa in nyanlända på arbetsmarknaden.

Lägre anställningskostnader så att fler kan få jobb

21

Bedömare menar att ett av grundproblemen för invandrare att kunna komma in på arbetsmarknaden är att Sverige har höga minimilöner och den lägsta lönespridningen av alla OECD-länder. Fler enkla jobb, med låga formella kvalifikationskrav, skulle underlätta inträdet på arbetsmarknaden. Enkla jobb fungerar ofta som en väg till varaktig sysselsättning för invandrare med svag arbetsmarknadsanknytning.

I Sverige är andelen enkla jobb låg. Andelen anställda i yrken som bara kräver högst grundskola är cirka fem procent. Calmfors med flera (2016) visar att det finns en potentiell efterfrågan på lågkvalificerad arbetskraft som aldrig blir av på grund av höga minimilöner. I rapporten föreslås att det i kollektivavtalen definieras nya typer av enkla jobb, avlastningsjobb, till betydligt lägre minimilöner avgränsade enbart för dessa specifika jobb. Resultaten som presenteras indikerar att det krävs mycket stora lönesänkningar för att många arbetsgivare ska vara villiga att anställa till exempel utomeuropeiska invandrare med låg utbildningsnivå.

Moderaterna anser att integrationen skulle underlättas genom att det skapas helt nya, enkla jobb med väsentligt lägre löner än dem som anges av kollektivavtalen. Moderaterna har under lång tid påtalat vikten av en anställning där nyanlända, och personer som står långt från arbetsmarknaden, under en begränsad tid kan

kombinera arbete och utbildning till en lägre lön. Inte minst för att möta den stora
asylinvandringen från 2015. 1
2

Regeringen bör omgående implementera parternas egen lösning ”etableringsjobb”. 3
En reform som skulle varit på plats redan första halvåret 2019. Coronakrisen har 4
i stället förvärrat situationen ytterligare för dessa grupper. Moderaterna anser att 5
etableringsjobben bör införas skyndsamt. Om inte arbetsmarknadens parter fullt ut 6
säkerställer att den lösning som de har förhandlat fram ger tydliga resultat kommer 7
politiken troligen att behöva kliva in, exempelvis genom att lagstifta om anpassade 8
anställningsformer. 9

Sänkta kostnader för arbetsgivare som anställer nyanlända 10

I ett läge med stora strukturella problem på arbetsmarknaden vill Moderaterna se 11
förstärkningar av nystartsjobben för att motverka den ökande långtidsarbetslös- 12
heten, inte minst bland invandrare. Förstärkningen bör ske genom att under en 13
begränsad tid sänka arbetsgivarnas lönekostnader med tre arbetsgivaravgifter, 14
i stället för i dag 2,5 arbetsgivaravgifter, när de anställer en nyanländ person. 15

Moderaterna ska verka för: 16

att arbetsgivarnas lönekostnader ska minska genom sänkta arbetsgivaravgifter, 17
i nystartsjobben, när de anställer personer som varit arbetslösa en längre tid 18
eller är nyanlända 19

Ta tillvara äldres kompetens 20

Äldre har aldrig varit yngre än nu. De senaste decennierna har inneburit betydande 21
förbättringar av hälsan, 70-åringar i dag är som 50-åringar för tre årtionden sedan. 22
Forskning har visat att det inte går att säga att en äldre person generellt sett har 23
sämre arbetsförmåga och färdigheter än en yngre. Många äldre jobbar i Sverige. 24
Samtidigt finns det allt för många som vill jobba, men inte får chansen. Det är ett 25
enormt resursslöseri att inte seniora medarbetare som vill och kan arbeta högre 26
upp i åldern gör det. 27

I Sverige värderas sällan ålder och erfarenhet, tvärtom nedvärderas erfarenhet 28
ofta. Åldersdiskriminering slår ut kompetenta människor, är kränkande mot äldre 29
arbetskraft och skadar samhället i grunden. Ålderismen innebär att människor 30
utestängs på arbetsmarknaden vilket minskar BNP och gör Sverige fattigare som 31
nation. 32

Antalet personer över 55 år som är långtidsarbetslösa har ökat kraftigt. Trots det 33
finns i dag inga särskilda insatser för denna grupp. För både kvinnor och män 34
sjunker sannolikheten att bli kontaktad av en arbetsgivare redan i 40-årsåldern, 35

och i 65-årsåldern är sannolikheten att bli kontaktad enbart runt 2–3 procent. Ålder har alltför sällan vägts in i bedömningen av vilket stöd den arbetssökande behöver. Moderaterna anser att även de arbetslösa som fyllt 55 år måste synliggöras på ett bättre sätt jämfört med i dag genom bättre anpassade insatser efter deras behov.

Fram till 2017 hade personer över 55 år som varit arbetslösa mer än ett år möjlighet till dubbelt så lång tid med nystartsjobb. För att stärka dessa personers möjligheter att återgå till en varaktig förankring på arbetsmarknaden vill Moderaterna återinföra den möjligheten. För att arbetslösa med längre arbetslivserfarenhet ska kunna upprätthålla och utveckla sin kompetens bör det finnas större möjligheter till praktisk kompetensutveckling på en arbetsplats. Fler praktikplatser bör därför reserveras för praktisk kompetensutveckling.

Effektiviteten måste öka i Diskrimineringsombudsmannens (DO) tillsyn av arbetsgivares åtgärder för att förebygga åldersdiskriminering. Fler anmälningar om åldersdiskriminering bör bli föremål för ingående analys och ge underlag för DO:s arbete med att förebygga diskriminering.

Informationen om de privatekonomiska konsekvenserna av att arbeta längre upp i åldrarna behöver förbättras. Pensionsmyndigheten bör få ett uppdrag att tillsammans med minPension utarbeta bättre information hur den disponibla inkomsten, det vill säga efter skatter och andra bidrag, förbättras av att arbeta högre upp i åldrarna.

Moderaterna ska verka för:

- att särskilda insatser vidtas för att möjliggöra återgång till arbete för arbetslösa över 55 år
- att DO:s arbete mot åldersdiskriminering förstärks och effektiviseras
- att ge Pensionsmyndigheten i uppdrag att tillsammans med minPension bättre informera om hur privatekonomin förbättras av arbete högre upp i åren

Arbetsrätt och omställning

Sverige är ett av världens mest globaliserade och exportberoende länder. Det gör att svenska företag ständigt befinner sig under ett hårt konkurrenstryck. Strukturomvandlingen pågår i hög takt. Arbetsuppgifter, ibland hela yrkesområden, försvinner samtidigt som det växer fram nya arbetsuppgifter i snabb takt. En nyckel till att klara den internationella konkurrensen är att ha en god omställningsförmåga. I en allt mer dynamisk ekonomi, där människor byter jobb oftare, krävs också mer flexibilitet på svensk arbetsmarknad. För att stärka svenska företag och svensk konkurrenskraft men också för att öka människors jobbchanser.

På en arbetsmarknad där allt som kan digitaliseras kommer att digitaliseras ökar kraven på människor att skaffa nya kunskaper för att fortsatt vara relevanta och

attraktiva på arbetsmarknaden. Den pågående strukturomvandlingen i kombination med ett längre arbetsliv innebär att kompetensutveckling och karriärbyten är regel snarare än undantag. Möjligheterna att ställa om måste vara goda. Samtidigt som arbetsgivare måste ha möjlighet att anpassa sin verksamhet efter en ny verklighet.

Reformerad arbetsrätt

Moderaterna har länge verkat för att turordningsreglerna ska ändras så att turordningen i högre grad baseras på kompetens samt att företrädesrätten till återanställning ses över. Att förutsättningarna för omställning förbättras, att kostnaderna för arbetsgivare i samband med uppsägningstvister ska minska och förutsebarheten öka i syfte att främja nyanställningar. Att möjlighet till sympatiåtgärder begränsas genom införandet av en proportionalitetsprincip och att fredsplikt som huvudregel ska råda på arbetsplatser där det redan finns kollektivavtal.

Svenskt Näringsliv, PTK, IF Metall och Kommunal slöt i december 2020 en överenskommelse som innebär både en flexiblare arbetsrättslagstiftning och förstärkta omställningsmöjligheter för arbetstagarna. För att realisera förslagen pågår ett utredningsarbete i nära samarbete med parterna med sikte på implementering under 2022.

Sammantaget innebär överenskommelsen ett utökat statligt åtagande med högre offentliga utgifter som följd. Det är viktigt att förslagen i överenskommelsen utformas och implementeras ändamålsenligt, kostnadseffektivt och träffsäkert. Att breda löntagargrupper (SACO, TCO och mer än halva LO) står bakom uppgörelsen bekräftar att förändringarna upprätthåller en rimlig balans på arbetsmarknaden. Moderaterna är därför positiva till att parterna nått en uppgörelse. Moderaterna vill att avtalet genomförs för att öka flexibiliteten och omställningsförmågan på arbetsmarknaden.

Moderaterna ska verka för:

att de krav på staten som Svenskt Näringsliv, PTK, IF Metall och Kommunal ställer i *Överenskommelse om trygghet, omställning och anställningsskydd på den svenska arbetsmarknaden* genomförs ändamålsenligt och kostnadseffektivt för att öka flexibiliteten och omställningsförmågan på den svenska arbetsmarknaden

Vuxenutbildning

Vuxenutbildningen spelar en viktig roll för människors möjligheter att stärka sin kompetens, komma tillbaka till arbete om man blivit arbetslös, att kvalificera sig till yrken och högskoleutbildningar, eller ställa om under arbetslivets gång.

Trots stora överlapp mellan framför allt Yrkesvux-utbildningar och arbetsmarknadsutbildningar är ansvaret uppdelat mellan kommuner och Arbetsförmedlingen. Medan Arbetsförmedlingen kan anvisa en arbetslös person till en arbetsmarknadsutbildning där individen får ersättning saknar kommunerna sådana möjligheter. Kommunerna kan inte anvisa arbetslösa personer med försörjningsstöd till reguljär utbildning. För andra arbetslösa som saknar utbildning finns ingen möjlighet för kommuner att villkora ekonomiskt bistånd mot deltagande i vuxenutbildning. Det innebär att många arbetslösa personer som är i behov av utbildning inte deltar i några utbildningsinsatser. Regelverket för ersättningar till enskilda arbetslösa som går en utbildning är dessutom snårigt. Till exempel skiljer ersättningen om utbildningen sker inom eller utanför ramprogrammen, eller om Arbetsförmedlingen anvisar till reguljär utbildning.

Moderaterna vill att alla arbetslösa som är i behov av utbildning för att komma i jobb ska omfattas av en utbildningsplikt. Vi vill också att regelverket för ersättningar till enskilda arbetslösa som anvisas till utbildning ska bli enklare. Gränsdragningen mellan kommunernas Yrkesvux och Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsåtgärder bör ses över och tydliggöras. En del i översynen kan vara att slå ihop utbildningar och ansvarsområden, till exempel inom ramen för en samlad Yrkesutbildning.

Moderaterna ska verka för: 20

- att en ny utbildningsplikt införs så att krav på deltagande i reguljär utbildning ställs på alla som är arbetslösa för att de saknar tillräcklig utbildning för tillgängliga jobb 21
- att förenkla regelverket för ersättning till den som med stöd av den nya utbildningsplikten anvisas till utbildning 22
- att se över och tydliggöra gränsdragningen mellan kommunernas yrkesvux och Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsåtgärder 23

Yrkes högskolan 28

Yrkes högskolan (YH) fungerar i många avseenden bra. Utbildningar leder till jobb och det finns ett väl utbyggt samarbete med arbetsgivare. Yrkes högskolan har snabbt gått från en liten försöksverksamhet i finanskrisen till en permanent del av den eftergymnasiala utbildningen och är en viktig kugge i kompetensförsörjningen. Medianåldern bland studenterna är förhållandevis hög och en YH-utbildning används i hög utsträckning för omställning.

Det finns emellertid stora överlapp mellan högskolan och Yrkes högskolan. Granskning visar att av de 428 högskoleutbildningar fanns överlapp med 114 YH-utbildningar. 76 utbildningar motsvarades helt av YH-utbildningar.

Moderaterna ser ett stort behov att tydliggöra YH:s roll i utbildningssystemet, 1
 avseende omställning och validering av kompetens. Men även hur kontaktytan 2
 mellan gymnasieskolan och YH ska se ut. Överlappen i utbildningsutbudet bör 3
 minska, bland annat genom att flytta över arbetsmarknadsnära utbildningar från 4
 högskolan till YH. Rörligheten mellan utbildningsformerna bör effektiviseras genom 5
 att det blir lättare att tillgodoräkna sig delar av en högskoleutbildning vid övergång 6
 till en YH-utbildning och tvärtom. 7

Moderaterna ska verka för: 8

- att* tydliggöra Yrkeshögskolans roll i utbildningssystemet, till exempel avseende 9
 omställning samt validering av kompetens 10
- att* minska överlappen i utbildningsutbudet genom att bland annat flytta över 11
 arbetsmarknadsnära utbildningar från högskolan till Yrkeshögskolan 12
- att* öka rörligheten mellan utbildningsformer, till exempel genom ökade 13
 möjligheter till tillgodoräkning av högskoleutbildning vid övergång till 14
 yrkeshögskoleutbildning och tvärtom 15

Tillväxt är grunden för välstånd

1

Ska Sverige kunna fortsätta vara ett rikt välfärdsland krävs hög tillväxt. En av politikens viktigaste uppgifter är därför att stärka Sveriges tillväxtförutsättningar. Sverige är bland de utvecklade länder som har haft lägst tillväxt per capita sedan Stefan Löfven tillträdde som statsminister. Skatterna har höjts, regleringarna har blivit fler, men kanske allvarligast är att viktiga reformer har uteblivit. Det krävs en bred palett av åtgärder för att vända utvecklingen så att Sverige kan växa lika snabbt som, eller snabbare än, andra utvecklade länder.

Villkoren för både företag och entreprenörer måste förbättras. Ett fritt dynamiskt näringsliv lägger grunden för framtida tillväxt. Utbildningens kvalitet, hur mycket vi investerar i infrastruktur och forskning samt hur bostadsmarknaden fungerar är centralt för att öka produktiviteten och Sveriges långsiktiga tillväxtförutsättningar. För Moderaterna är det tydligt att såväl en stor skattereform som en bidragsreform behöver genomföras. Utgångspunkten ska vara att det ska löna sig bättre att utbilda sig, att arbeta och att driva företag.

Skattepolitik för högre tillväxt

16

Mot bakgrund av flera akuta samhällsproblem som Sverige står inför finns starka skäl att reformera skattesystemet. Produktivitetstillväxten är svag. Integrationsproblemen är omfattande, utbytet av arbete i skatte- och bidragssystemen är obefintligt för stora grupper utrikes födda. Klimatomställning är nödvändig för att minska koldioxidutsläppen. Skattesystemet behöver moderniseras för att möta en allt snabbare digitalisering och globalisering.

Skatterna behöver minska på små och medelstora inkomster för att skapa fler jobb och stärka integrationen. Förutsättningarna för företagande och entreprenörskap behöver stärkas för att möjliggöra högre tillväxt och fler investeringar. Marginalskatter ska bli lägre, så att alla får behålla minst hälften av en löneökning. Miljöskatter ska utformas så att den som förorenar ska betala för de kostnader som uppstår av föroreningen. Skattereformen ska både sänka det samlade skattetrycket och vara fullt finansierad samt värna legitimitet och förutsägbarhet.

Ett enklare skattesystem

30

Skattesystemet behöver bli enklare och mindre snedvridet. Det är svårt för både privatpersoner och företag att veta vilken skatt de ska betala, vad konsekvenserna blir av att jobba fler timmar eller att starta ett företag. Det leder till osäkerhet och stora kostnader för att göra rätt. Grundavdragets storlek avgörs av var man bor i Sverige och arbetsgivaravgifternas storlek beror på hur gammal man är eller hur stort företag man jobbar i. Det finns åtminstone fem olika kapitalskattesatser och tre momssatser.

Ett komplext skattesystem snedvrider människors val. I vissa fall kan detta vara önskvärt, exempelvis vissa miljöskatter. Men i de flesta fall innebär det en betydande kostnad. I en ESO-rapport bedöms en ökad likformighet öka skatteintäkterna med 27 miljarder kronor. Den största effekten fås genom en enhetlig moms. Dessutom har det funnits en övertro på möjligheterna för staten att styra medborgarnas beteende och lösa samhällsproblem med ytterligare ett avdrag, undantag eller en bonus.

Moderaterna ska verka för:

att skattesystemet förenklas

att skatt på arbete och företagande sänks, samtidigt som välfärdens kärna värnas

Sänkt bolagsskatt

Att företag väljer att etablera sig i Sverige och att de företag som är etablerade här har tillgång till kapital och kompetens är avgörande för vårt välbefinnande. Villkoren för att starta, växa och expandera företag behöver vara goda. Bolagsskatter och kapitalskatter behöver vara konkurrenskraftiga och uppmuntra till investeringar.

En lägre effektiv bolagsskatt, i förhållande till andra länder, ökar utländska etableringar i Sverige och inhemska investeringar. Det leder till högre löner och en högre BNP. Det är därför viktigt att Sverige inte ligger högre än våra konkurrentländer. Moderaterna vill permanent sänka bolagsskatten.

Moderaterna vill att skattesystemet ska bli enklare. Därmed bör undantagen vara få. Det finns dock skäl för att helt nystartade bolag bör vara undantagna från bolagsskatt de första tre åren. Nystartade bolag bidrar med ny teknik och nya affärsmodeller, samtidigt som det är svårare för nystartade bolag att ta in kapital.

Moderaterna ska verka för:

att ingen bolagsskatt tas ut under ett företags tre första år

Bättre regler för personaloptioner

För att underlätta för mindre, snabbväxande företags rekrytering av kompetent arbetskraft vill vi göra det enklare och mer konkurrenskraftigt att erbjuda anställda incitamentsprogram och delägarskap.

Från den 1 januari 2022 föreslås gränserna avseende personaloptioner höjas till högst 150 anställda och högst 280 miljoner kronor i nettoomsättning samt balansomslutning. Moderaterna ser dock ingen anledning till att Sverige ska ha mindre

fördelaktiga regler än vad statsstödsreglerna tillåter. Reglerna för personaloptioner 1
bör därför utvidgas i linje med de regler som gäller i Storbritannien, och som 2
godkändes av EU-kommissionen. Det betyder att gränsen höjs till 250 anställda 3
och 350 miljoner kronor i nettoomsättning samt balansomslutning. Det bör också 4
undersökas om det är möjligt att göra systemet mer generellt. 5

Moderaterna ska verka för: 6

att förbättra reglerna för personaloptioner i linje med hur reglerna är utformade 7
i Storbritannien 8

Nej till återinförd fastighetsskatt, förmögenhetsskatt och arvs- och gåvoskatt 9 10

Till följd av införandet av RUT-avdraget, borttagandet av förmögenhetsskatten och 11
arvs- och gåvoskatten samt avskaffandet av fastighetsskatten upplevs skattesyste- 12
met i dag som mer legitimt än tidigare. Svartarbetet har också sjunkit betydligt och 13
därmed också acceptansen för svartarbete. Skattesystemet ska vara effektivt men 14
det är ännu viktigare att det är legitimt. Den legitimiteten hotas nu av de partier 15
som förordar ett återinförande av exempelvis fastighetsskatten. Moderaterna 16
kommer att stoppa alla försök till återinförande av dessa skatter eller andra skatte- 17
förändringar som riskerar att urholka förtroendet. 18

Moderaterna ska verka för: 19

att fastighetsskatten, förmögenhetsskatten eller arvs- och gåvoskatten inte 20
återinförs 21

Avskaffa tillväxthämmande och symbolpolitiska miljöskatter 22

Moderaterna vill se en ambitiös klimatpolitik där skatter under rätt förutsättningar 23
kan användas som styrmedel. Exempelvis har Sverige världens högsta koldiox- 24
idskatt. Klimatskatter ska användas som styrmedel där de kan användas effektivt: 25
Vi är emot miljöskatter som flyttar utsläppen, eller som lägger orättvisa bördor på 26
landsbygden. Ska acceptans uppnås för en klimatpolitik som sänker utsläppen 27
måste bördorna fördelas rättvist. Det gör att vi säger nej till de skatter som införts 28
och planeras att införas av den nuvarande regeringen: Skatter på elektronik, kläder, 29
plastpåsar och engångsartiklar. 30

Moderaterna ska verka för:

- att* tillväxthämmande eller symboliska miljöskatter utan styrande effekt
avskaffas, såsom kemikalieskatten, plastpåseskatten samt kommande
skatter på kläder och engångsartiklar

Sänk skatten på investeringssparkontot

Ett ökat privat sparande ger människor större frihet att bestämma över sina liv, att bygga upp en buffert och att skaffa sig en bostad. Eget sparande är också den främsta finansieringskällan för nystartade företag och en viktig källa för kapital för etablerade företag som växer. Att sparande uppmuntras genom en låg beskattning är därför viktigt för tillväxten. Att alliansregeringen införde investeringssparkontot har varit viktigt för att hålla uppe sparandet. För att främja hushållens sparande bör skatten på investeringssparkonto sänkas.

Moderaterna ska verka för:

- att* skatten investeringssparkontot sänks för att underlätta för småsparare att bygga upp ett eget kapital

Bättre företagsklimat

Att driva företag i Sverige ska vara enkelt. Villkor och skatter för landets företagare ska utformas för att inte lägga orimliga bördor på företagare. Lagar och regler ska utformas så att de är enkla att tillämpa. Regelkrångel, byråkrati och onödig administration ska undvikas. Sverige är på många sätt ett bra land för företagare. Det är viktigt att de saker som fungerar väl värnas. Ett exempel är de digitala förenklingar som Skatteverket och Bolagsverket gjort för företagens redovisning. Samtidigt finns det uppenbara problem som måste lösas. Skatter på företagande ska bli lägre. Tillgången på riskkapital ska bli bättre. Konkreta regelförenklingar måste genomföras som gör vardagen enklare.

Regelförenklingar

Ytterligare steg för att minska tungrodd byråkrati och regelbördor som försvårar för den som driver företag behöver tas. Regelbördan för företag ska minska, både till följd av nationella regler och på EU-nivå.

Regelbördan för företag ska minska med 30 procent

Sveriges mål för regelförenklaringsarbetet löpte ut vid utgången av 2020. Regeringen har ännu inte återkommit med nya mål för att minska regelkrånglet. Målen om att

korta handläggningstider hos myndigheter och ta fram enkla verktyg för att starta 1
och driva företag har inte uppfyllts. Inte heller att uppgifter endast ska behöva 2
lämnas en gång och till ett ställe, eller andelen små och medelstora företag som 3
upplever regler som ett tillväxthinder har uppfyllts. Experter pekar på att det beror 4
på att målen inte varit tillräckligt tydliga. Det har saknats konkreta kring målupp- 5
fyllelse och ambitionsnivå. 6

Nya mål för förenklingspolitiken måste tas fram, och tydligt styra mot minskad 7
administrativ börda och minskade kostnader. Tillväxtverket har tagit fram förslag 8
som bland annat handlar om att regler ska vara träffsäkra, enkla att följa och att 9
myndigheternas service ska vara anpassad efter företagen. 10

Moderaterna vill att målen ska vara väl förankrade med berörda parter, lätta att följa 11
upp och mäta. Konkret bör företagets kostnader för administration minska med 12
30 procent. 13

Moderaterna ska verka för: 14

att minska regelbördan så att företagets kostnader för administration minskar 15
med 30 procent 16

Inför ett implementeringsråd i Regeringskansliet 17

En stor del av de regler som företag möter är EU-bestämmelser som implemente- 18
rats i svensk lag. Ett viktigt steg för att motverka överimplementering av EU-regler 19
– så kallad ”gold plating” – är att införa ett implementeringsråd med inspiration från 20
Danmark. 21

Det danska rådet fungerar som ett oberoende, rådgivande organ för att göra det 22
lättare att driva företag i Danmark. Uppgiften är att ge råd om nya EU-bestämmel- 23
ser så att införandet sker till minsta möjliga kostnad för företagen. Uppgiften är 24
också att identifiera och prioritera områden där befintlig nationell tillämpning eller 25
tolkning av EU-bestämmelser kan förenklas. Ett sådant råd bör införas i Sverige. 26

Moderaterna ska verka för: 27

att införa ett implementeringsråd i Regeringskansliet för att granska och 28
bedöma konsekvenser av EU-lagstiftning och säkerställa att införandet 29
innebär minimala kostnader för företagen 30

Inför en central plattform för regelgivning 31

Tillväxtverket har tagit fram ett förslag om att upprätta en central plattform där 32
regelgivare kan informera företag och branschorganisationer om pågående och 33

kommande arbeten. Den föreslås innehålla remissvar, vägledning och kommande konsultationer. Moderaterna vill att denna plattform införs. 1
 2

1 Moderaterna ska verka för: 3

att införa en central plattform för pågående och kommande regelgivning 4

Låt OECD utvärdera Sveriges regelarbete 5

År 2010 gjorde OECD en utvärdering av Sveriges regelarbete samt lämnade rekommendationer för att förbättra regelprocesserna. Vissa rekommendationer är ännu inte uppfyllda och bör genomföras. Sverige bör ge OECD i uppdrag att på nytt genomföra en utvärdering av Sveriges regelprocesser. 6
 7
 8
 9

Moderaterna ska verka för: 10

att genomföra de rekommendationer på regelförenklingsområdet som fortfarande är aktuella från OECD:s senaste granskning samt ge OECD i uppdrag att genomföra en ny granskning 11
 12
 13

En strategi för kortare handläggningstider på svenska myndigheter 14 15

En stor del av regelgivningen som påverkar företag sker hos myndigheter. Styrningen av landets myndigheter är därför avgörande. Riksdagen har tidigare beslutat om tillkännagivanden som rör tider för handläggning. Regeringen har ansett att flera av dessa är fullgjorda. Dock kvarstår de grundläggande problemen med långa handläggningstider vid landets myndigheter, exempelvis olika typer av miljötillstånd som kan ta både sex, åtta och tio år. Moderaterna vill ta fram en strategi för att korta handläggningstiderna på svenska myndigheter. 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22

Moderaterna ska verka för: 23

att ta fram en strategi för kortare handläggningstider på myndigheter 24

Servicegarantier och compensation till företag 25

Kommuner och regioner bör sätta en tydlig tidsgräns för handläggningstider av olika ärenden. Företagare måste kunna garanteras en rimlig handläggningstid och bli informerade om hur lång denna tid är. Om kommunen eller regionen inte lever upp till tidsgarantin ska företagen kompenseras. 26
 27
 28
 29

Moderaterna ska verka för:

1

- att* kommuner och regioner ska införa servicegarantier med tydligt angivna
 tidsfrister och kompensation till företagaren när kommunen inte lever upp till
 garantin

2
 3
 4

Ökad egenkontroll och efterhandsdebitering av tillsynsavgifter

5

Kontroll av livsmedel, tobak, alkohol och receptfria läkemedel är det som kräver
 mest hantering för dagligvaruhandlarna. En större egenkontroll av vissa verksam-
 heter inom dagligvaruhandeln skulle kunna införas. I stället skulle stickkontroller
 prioriteras. Den administrativa bördan för företagen kunna minska.

6
 7
 8
 9

Vid avgifter för olika former av tillsyn är det vanligt förekommande att företag
 får betala för tillsyn som inte genomförts liksom att avgifter förväntas betalas på
 förhand. Timtaxan för kommunal tillsyn ska inte överstiga de faktiska kostnaderna
 för tillsynen. Dessutom bör avgifter efterdebiteras så att det tydligt framgår vad
 man betalar för.

10
 11
 12
 13
 14

Moderaterna ska verka för:

15

- att* kommuners tillstånds- och tillsynsverksamhet ska fokusera på att
 göra det lätt att göra rätt genom ökad användning av egenkontroll och
 efterhandsdebitering av tillsynsavgifter
- att* timtaxan för kommunal tillsyn inte ska överstiga de faktiska kostnaderna för
 tillsynen

16
 17
 18
 19
 20

Personalliggare inom besöksnäringen

21

Kravet på personalliggare inom besöksnäringen infördes för att motverka fusk och
 innebär omfattande administrativa bördor för företagen. När frågan utvärderats av
 HUI Research har det visat sig att kravet på personalliggare har liten påverkan på
 fusk, men inneburit omfattande tillkommande byråkrati. Systemet med personal-
 liggare inom besöksnäringen bör ses över.

22
 23
 24
 25
 26

Moderaterna ska verka för:

27

- att* se över systemet för personalliggare i besöksnäringen

28

Ersätt kravet på ansökan om hotelltillstånd med en anmälningssplikt

Dagens ansökningsförfarande för hotelltillstånd per mejl eller brev bör ersättas med en obligatorisk digital anmälan. Moderaterna vill ersätta kravet på ansökan om hotelltillstånd med en anmälningssplikt.

Moderaterna ska verka för:

att ersätta kravet på hotelltillstånd med en anmälningssplikt

Avskaffa matkravet vid alkoholförsäljning och tillåt alkoholförsäljning vid take-away och hemleverans av mat

I alkohollagen framgår det att ett stadigvarande tillstånd för alkoholservering endast får medges om serveringsstället har ett eget kök i anslutning till serveringslokalen, samt tillhandahåller lagad eller på annat sätt tillredd mat. Lagen säger dessutom att gästerna ska erbjudas ett varierat utbud av maträtter att välja på. Krav på matservice bör avskaffas. Ett regelverk som möjliggör försäljning av alkohol i samband med hemleverans av mat samt take-away bör införas.

Moderaterna ska verka för:

att avskaffa matkravet vid alkoholförsäljning och möjliggöra alkoholförsäljning vid take-away och hemleverans av mat

Avskaffa danstillståndet

I dag krävs tillstånd för att anordna en offentlig danstillställning. Tillståndsplikten är absolut, vilket innebär att inga tillställningar där det bedrivs dans undantas. Det är inte rimligt att en restaurangägare och företagare ska riskera att dömas i domstol för att någon har dansat på en restaurang. Den bilden delas av riksdagen, som vid flera tillfällen riktat tillkännagivanden till regeringen om att slopa kravet på danstillstånd. En utredning som syftar till att se över reglerna föreslår att det absoluta kravet på tillstånd ska slopas. Utredningen föreslår att ett tillståndskrav ska vara beroende av om danstillställningen utgör en risk med hänsyn till ordning och säkerhet. Moderaterna anser att danstillståndskravet bör avskaffas helt.

Moderaterna ska verka för:

att avskaffa danstillståndet

Förkorta tillståndprocesserna gällande miljötillstånd

I dag har flera internationella svenska bolag långtgående planer på att ställa om från fossilt till fossilfritt men brottas samtidigt med långa handläggningstider och miljötillstånd. Återkommande problem är långa tider för tillståndprocesser, omfattande kostnader samt oklar och oförutsägbar utgång av tillståndprocesserna. En reformering av miljötillstånden är viktigt för omställningen.

Ändringstillstånd ska vara huvudregel i processer som rör miljöprövning

I miljöbalken finns en möjlighet att vid ändring av en miljöfarlig verksamhet begränsa ett tillstånd till att enbart avse ändringen, så kallat ändringstillstånd. Utvärderingar konstaterar att möjligheten till ändringstillstånd har medfört kortare handläggningstider. Ett led i arbetet att korta tillståndprocessen är att göra ändringstillstånd till huvudregel i miljöprövningsprocesser.

Moderaterna ska verka för:

att stärka möjligheten till ändringstillstånd i processer som rör miljöprövning

Minska antalet verksamheter som kräver individuell prövning

Ett sätt att korta ledtiderna för miljötillstånd är att färre ansökningar ska kräva miljökonsekvensbeskrivning (MKB) och individuell prövning. I miljöprövningsförordningen finns regler för prövning av olika typer av verksamheter. Verksamheter som kräver tillstånd är markerade som A- eller B-verksamheter. Tillstånd som kräver anmälan till kommunen är markerade som C-verksamheter. Vid anmälan av en C-verksamhet krävs som regel ingen MKB. Det bör genomföras en översyn av miljöprövningsförordningen och identifiera fler typer av verksamheter som C-verksamheter.

Moderaterna ska verka för:

att minska antalet verksamheter som kräver individuell prövning

Se över kraven på bästa möjliga teknik i miljöbalken

Vid prövning av industrianläggningar förekommer regleringar på såväl nationell som europeisk nivå. Ett stort antal industrianläggningar berörs av de så kallade industriutsläppsbestämmelserna. De kommer från industriutsläppsdirektivet (IED) som är implementerat i svensk lagstiftning. Direktivet ställer upp villkor om att bästa tillgängliga teknik ska användas och definierar vad den typen av teknik

innebär. Samtidigt ställer svensk miljölagstiftning krav på att bästa möjliga teknik används. Villkoren är i många fall närliggande. Denna dubbelreglering riskerar att byråkratisera tillståndprocesserna ytterligare. I stället bör det ses över om den svenska lagstiftningen i stället kan utformas utifrån kriterierna i IED-direktivet, utan förändringar i svensk lagstiftning. 1
2
3
4
5

Moderaterna ska verka för: 6

att se över dubbelregleringen med industriutsläppsdirektivet och svensk miljölagstiftning 7
8

Begränsa prövnings- och överklagandetrymmet i miljöbalken 9

Det omfattande prövnings- och överklagandetrymmet i miljöbalken behöver också begränsas och stramas upp för ökad rättssäkerhet och minskad tidsåtgång i processerna. Till exempel bör det krävas att den som överklagar måste framföra sina synpunkter i samrådsfasen och inte endast delta i processens slutskede. Det bör införas en låg symbolisk avgift för att minska den stora mängd underlag som skickas in till domstolarna. Avgiften kan utformas så att den inte strider mot Sveriges internationella åtaganden, till exempel har Finland en liknande avgift i dag. 10
11
12
13
14
15
16

Moderaterna ska verka för: 17

att begränsa prövnings- och överklagandetrymmet i miljöbalken och införa en låg symbolisk avgift för att minska överklaganden till domstolarna 18
19

Se över möjligheten att hålla nere omfattningen av tillståndsvillkor 20
21

Den som fått ett tillstånd för sin verksamhet kan åläggas tillståndsvillkor som verksamhetsutövaren är skyldig att följa. I takt med utvecklingen av ny miljöteknik och möjligheterna för tillståndspliktiga verksamheter att göra mindre klimatavtryck bör omfattningen av tillståndsvillkor ses över. 22
23
24
25

Moderaterna ska verka för: 26

att se över möjligheten att hålla nere omfattningen av tillståndsvillkor 27

Skapa större förutsägbarhet och likformighet i tillståndsprocesserna

1
2

Det behövs en större förutsägbarhet och likformighet i tillståndsprocesserna.
Balanskommissionen lyfter att så inte är fallet i dag. Den menar att myndigheter
bör utveckla och se över obalanser i målkonflikter så att de inte behöver gå till
domstol. Framförallt måste det åligga statens olika intressenter att samordna sitt
agerande, samt att balansera överklaganden och avslag.

3
4
5
6
7

Moderaterna ska verka för:

8

att skapa en större förutsägbarhet och likformighet i tillståndsprocesserna

9

Forskning och högre utbildning

1

Forskning, utbildning och innovation har under det senaste århundrandet haft en avgörande betydelse för utvecklingen av Sverige till ett av världens mest konkurrenskraftiga och kunskapsintensiva länder.

Forskningsresultat och innovationer tillgängliggörs i snabbare takt än någonsin. De kan därför också på kort tid byggas på, förfinas, anpassas, och inte minst kommersialiseras. Förenklingar och harmoniseringar har gjort att kompetens enkelt kan flöda mellan nationsgränserna och forskningsverksamhet kan flyttas dit där förutsättningarna är som bäst. För Sverige innebär detta att spelreglerna för vår högteknologiska, specialiserade och öppna ekonomi förändras.

Under de senaste tio åren har OECD granskat den svenska forsknings- och innovationspolitiken vid två tillfällen, 2012 och 2016. OECD konstaterar att Sverige inte är världsledande i att omsätta stora forskningsresurser i världsledande forskning. Den svenska forskningen får genomslag och rankas som "very good, but definitely not outstanding". Särskilt anmärkningsvärt är det sett till de stora resurser som läggs på forskning. Svensk forskning ligger bakom andra små och jämförbara länder, exempelvis Schweiz, Danmark och Nederländerna. De senaste årens stora resursökningar motsvaras inte av öknings i kvaliteten i forskningen.

Svensk forskningspolitik behöver en ny agenda som sätter vetenskaplig kvalitet främst. Våra lärosäten och forskare måste bygga starkare och tätare internationella nätverk. Sverige måste bli en mer attraktiv forskningsmiljö som lockar till sig världens främsta kompetens.

För att ytterligare stärka svensk konkurrenskraft krävs en utbildningskedja av hög kvalitet och som håller ihop. Från förskola till högskola och tillämpad forskning och innovation. Som huvudfinansiär av den högre utbildningen har det offentliga ett särskilt ansvar för att säkerställa att resurserna används på ett bra sätt.

Det högskolepolitiska ramverk som togs fram i början av 1990-talet är inte rustat för att möta dagens utmaningar. Sedan 1977 har antalet helårsstudenter ökat från cirka 150 000 studenter till strax över 350 000 studenter. Det är en kraftig expansion som har drivits av ökade ambitioner att lyfta utbildningsnivån, stärka konkurrenskraften och att göra högskolan tillgänglig för fler.

Ett flertal orsaker utmanar i dag lärosätenas möjligheter att erbjuda såväl bredd som spets i sina utbildningar. Det handlar exempelvis om en sakta nedåtgående spiral där fallande kunskapsresultat i skolan samspelar med konstruktionen av resurstilldelningen till den högre utbildningen. Det resulterar i en sänkt nivå och kvalitet på undervisningen. Att rekryteringen till högre utbildning breddas till fler grupper där förkunskaperna är lägre utmanar också lärosätenas förmåga att hålla en internationellt sett hög nivå i utbildningarna.

Forskning

Moderaterna vill sätta en ny agenda för svensk forskningspolitik, med vetenskaplig kvalitet i fokus. Den handlar bland annat om att den bästa forskningen ska premieras och att toppforskare och experter från hela världen ska attraheras att vara verksamma i Sverige.

Premiera den bästa forskningen

Dagens modell för att bedöma och premiera forskning av högsta kvalitet har sitt ursprung i forskningspropositionerna från 2008 och 2012 som lämnades av de dåvarande alliansregeringarna. I Entreprenörskapsutredningen konstateras att modellen med delvis konkurrensutsatt finansiering har haft marginell effekt. Orsaken anges vara en stor garanterad basfinansiering och att andelarna som omfördelas genom konkurrens, först tio procent 2008 och sedan 20 procent 2012, var för låga. Utredningen föreslår en ökning av den konkurrensutsatta delen av universitets och högskolors basanslag från 20 till 50 procent. Förändringen skulle göras gradvis under en period på fem till tio år, samt göra indikatorerna mer transparenta.

Moderaterna instämmer i Entreprenörskapsutredningens förslag om att den konkurrensutsatta delen i resurstilldelningen till forskningen ska öka. Det är av största vikt att indikatorerna är transparenta och lättförståeliga samtidigt som alla forskningsområden kan konkurrera på lika villkor.

Moderaterna ska verka för:

- att öka den konkurrensutsatta andelen inom universitets och högskolors basanslag

Högre anslag till Vetenskapsrådet

Vetenskapsrådet är erkänt skickliga på att finansiera forskning av högsta vetenskapliga kvalitet. I den senaste forskningspropositionen höjs anslagen till Vetenskapsrådet. Men de är till stora delar uppbundna och styrda av regeringen såsom forskningsinfrastruktur och ESS. Regeringen pekar dessutom ut ett tiotal forskningsprogram och områden som Vetenskapsrådet ska finansiera. Vetenskapsrådet får ett blygsamt anslag för fri och forskarinitierad forskning med hög internationell kvalitet. Enbart 80 miljoner kronor fram till mandatperiodens slut och totalt 375 miljoner under 2021–2024.

Samtidigt höjer regeringen basanslagen till lärosätena med över 800 miljoner kronor per år. Erfarenheterna från tidigare kraftiga resursförstärkningar till lärosätenas forskningsanslag har lett till att forskningen har vuxit i volym men inte i kvalitet. Enligt Vetenskapsrådet ökade lärosätenas forskningsanslag med cirka 6,5 miljarder kronor mellan 2005 och 2017. Trots det presterar svensk forskning sämre än andra

jämförbara länder. Moderaterna anser att en större andel av finansieringen av svensk forskning ska ske via Vetenskapsrådets anslag för fri och forskarinitierad forskning för att uppnå en högre kvalitet. 1
2
3

1 Moderaterna ska verka för: 4

att öka Vetenskapsrådets andel av forskningsanslagen för fri och forskarinitierad forskning med hög internationell kvalitet 5
6

Öka rörligheten bland forskare 7

Forskarrörlighet är en av de viktigaste förutsättningarna för ett starkt och dynamiskt forskningssystem. Det ger en ökad tillgång till internationella kontakter och nätverk, tillgång till avancerade forskningsinfrastrukturer samt en ökad forskningsskicklighet. Det är därför oroande att mobiliteten bland forskarna på de svenska lärosätena är lägre än i andra jämförbara länder. Exempelvis visar statistik att nära 70 procent av professorerna vid de tio största lärosätena i Sverige har en doktorsexamen från samma lärosäte. I flera utvärderingar av den svenska högre utbildningen och forskningssystemet pekas detta ut som djupt oroande. 8
9
10
11
12
13
14
15

Moderaterna vill initiera ett arbete för att öka forskarrörligheten. Målsättningen ska vara en ökad mobilitet bland svenska forskare, såväl mellan nationella och internationella lärosäten som mellan lärosäten och näringsliv samt offentliga verksamheter. Det kan bland annat handla om kombinationsanställningar mellan lärosäten eller mellan akademiskt arbete och arbete i den privata och offentliga sektorn. 16
17
18
19
20

Moderaterna ska verka för: 21

att öka rörligheten bland forskare mellan svenska och utländska lärosäten samt mellan lärosäten och näringsliv eller offentliga verksamheter 22
23

Underlätta rekryteringen av utländska forskare, doktorander och studenter 24 25

En viktig del i att stärka de internationella nätverken är att underlätta rekrytering på akademiska meriter av utländska forskare, doktorander och studenter till Sverige. Det är centralt att Sverige erbjuder konkurrenskraftiga och förutsägbara villkor för dessa personer, såsom förutsägbara regler för visering, studiemedel till bra löner och andra villkor. Livsvillkor i form av tillgång till bostäder, barnomsorg och engelskspråkiga skolor samt jobb till medföljande partner är viktiga delar för att Sverige ska framstå som ett attraktivt land att verka i. 26
27
28
29
30
31
32

Moderaterna ska verka för:

- att* underlätta för rekryteringen av utländska forskare, doktorander och studenter till svenska lärosäten

Underlätta för utländsk etablering av utbildnings- och forskningsverksamhet i Sverige

Våren 2021 meddelande Åbo Akademi att de avser starta en finsk lärarutbildning i Sverige. Det är en utveckling som Moderaterna välkomnar. Att utländska lärosäten kan erbjuda utbildning som i innehåll och inriktning skiljer sig från svensk utbildning utvecklar vår samlade kompetens och stärker vår konkurrenskraft.

Utländsk etablering av utbildnings- och forskningsverksamhet bidrar också till att stärka befintliga utbildnings- och forskningsmiljöer. Om internationella utbildningar och internationell etablering av forskningsverksamhet i Sverige ska bli verklighet behöver frågor rörande bland annat ansvar för kvalitetsgranskning, rättigheter för studenter, principer för studiestöd, immateriella tillgångar och säkerhet klargöras.

Moderaterna ska verka för:

- att* underlätta för utländsk etablering av internationellt framstående forsknings- och utbildningsverksamheter i Sverige

Förbättra tillgången till data

Tillgång till data av hög kvalitet är helt central för framgångsrik forskning. Sverige har goda förutsättningar med en lång tradition av registerbaserade data som är värdefull för forskningen. Sverige har även en stor skatt i form av tryckt material, där Kungliga biblioteket och forskningsbiblioteken har påbörjat arbetet med att digitalisera samlingarna. Moderaterna vill ytterligare förbättra tillgången till data för forskningsändamål. Det kan handla om stöd till att bygga upp och tillgängliggöra registerbaserade data samt för digitaliseringen av tryckt material. Arbetet med så kallade öppna data, där data görs fritt tillgänglig för att bland annat underlätta replikering av forskningsresultat, bör också förstärkas.

Moderaterna ska verka för:

- att* ytterligare förbättra tillgången till data för forskningsändamål, såsom registerbaserade data och tryckt material i digital form, samt i form av öppna data

Forskningen ska vara fri från politiska pekpinnar 1

Moderaterna värnar den fria forskningen. Forskningen ska stå fri från politiska pekpinnar. Ett exempel som framkommit på senare tid är forskare som vittnar om problematiken i att numera behöva redogöra för köns- och genusperspektiv i forskningens innehåll när de ansöker om projektbidrag. Även om detta perspektiv inte skulle vara tillämpligt för forskningen föds en uppfattning om att ett sådant perspektiv krävs för att komma i fråga för finansiering. Det är en olycklig situation. Det finns stora problem med jämställdheten, inte minst inom akademien. Forskning med ett köns- eller genusperspektiv är ofta relevant och värdefull. Men när perspektivet lyfts fram som viktigare än andra menar Moderaterna att det hindrar den fria forskningen. 2
3
4
5
6
7
8
9
10
11

Moderaterna ska verka för: 12

att värna forskningens frihet från politiska pekpinnar 13

Höj taket i forskningsavdraget 14

En stor del av forskningen som är verkligt betydelsefull för Sveriges konkurrenskraft sker ute på företagen. Det vill Moderaterna stödja. Forskningsavdraget infördes 2014 och kan nyttjas av företag som bedriver systematiskt och kvalificerat forsknings- och/eller utvecklingsarbete i kommersiellt syfte. Det innebär att företag som anställer personer som arbetar med forskning och utveckling betalar en lägre arbetsgivaravgift upp till ett tak. Avdraget har nyligen förstärkts i flera delar. För att ytterligare stödja inte minst de större företag som står för majoriteten av den kommersiella forskningen vill Moderaterna höja taket i forskningsavdraget ytterligare. 15
16
17
18
19
20
21
22

Moderaterna ska verka för: 23

att främja forskningsinvesteringarna i näringslivet genom ett höjt tak på forskningsavdraget 24
25

Högre utbildning 26

För att den svenska konkurrenskraften ska stärkas behöver Sverige en högre utbildning av hög kvalitet. En väl fungerande högskola behövs också för att Sverige ska fortsätta vara ett land som präglas av tillväxt och god livskvalitet. Möjligheten att studera vidare oberoende av uppväxtförhållanden ska finnas för alla. 27
28
29
30

Bredda och bygg ut basåren

1

För att stärka förkunskaperna till den högre utbildningen bör basåren breddas och byggas ut. Det skulle förvisso förlänga studietiderna men å andra sidan pekar mycket på att bättre förkunskaper minskar risken för avhopp i ett senare skede. Basåren bör breddas till fler ämnesområden än dagens fokus på naturvetenskap och teknik.

2

3

4

5

6

Basåret i komvux bör användas för att stärka fler blivande studenters förkunskaper än i dag. Även ingångarna via komvux skulle kunna breddas till fler ämnesområden.

7

8

Moderaterna ska verka för:

9

att stärka förkunskaperna till den högre utbildningen genom att bredda och bygga ut möjligheterna till ett akademiskt basår, inom såväl högskolan som vuxenutbildning

10

11

12

Ökad studietakt på stora utbildningsprogram

13

De flesta studenter läser 30 högskolepoäng per termin. Men för studenter som vill läsa flera kurser eller program samtidigt sätter takvärden för antagningen stopp. Takvärdet är 45 högskolepoäng, motsvarande 150 procents hastighet, per termin. Två utbildningar motsvarar samtidigt 60 högskolepoäng, eller 200 procents hastighet, per termin. Ambitiösa studenter bör uppmuntras att studera mer snarare än att begränsas i sina studier. Takvärdet bör därför höjas från 45 till 60 högskolepoäng per termin.

14

15

16

17

18

19

20

Det finns en stor möjlighet att använda sommaruppehållet mer effektivt under högskolestudierna. Exempelvis kan stora utbildningar planeras i två takter. En i normaltakt motsvarande 60 högskolepoäng och en i snabb takt motsvarande 75 högskolepoäng där sommaruppehållet tas i anspråk. På detta sätt möjliggörs en kortare tid till examen samtidigt som det stimulerar framväxten av fler relevanta kurser under sommaren som fler studenter kan ha nytta av.

21

22

23

24

25

26

Moderaterna ska verka för:

27

att höja takvärdet från 45 till 60 högskolepoäng per termin

28

att möjliggöra ökad studietakt på stora utbildningsprogram genom att studierna fortlöper under sommaren

29

30

Utveckla arbetet med digital undervisning och distansutbildningar

Coronakrisen tvingade många lärosäten att snabbt ställa om till digital undervisning och utbildning på distans. Även om många utbildningar kommer att återgå till det normala finns det möjlighet att bibehålla och utveckla ett ökat inslag av digital undervisning som kan gynna undervisningens kvalitet, till exempel genom att studenterna ges möjlighet att titta på en föreläsning flera gånger. Coronakrisen har också understrukt vikten av utbildning på distans. Digital undervisning och utbildning på distans ger stora möjligheter att öka flexibiliteten i utbildningsutbudet. Detta är en utveckling som Moderaterna vill stödja.

Moderaterna ska verka för:

- att* stärka och utveckla arbetet med digital undervisning och distansutbildningar för att säkra en god kvalitet på dessa utbildningar samt möjliggöra en större flexibilitet i utbildningsutbudet

Särskild satsning och nationell meritering för undervisningsskickliga lärare

Inom akademien premieras inte alltid undervisningsskicklighet. Moderaterna vill belysa vikten av undervisningsskickliga lärare inom den högre utbildningen. Det handlar om en särskild satsning för att premiera duktiga lärare, där en ny nationell meritering för undervisningsskickliga lärare bör införas.

Moderaterna ska verka för:

- att* öka kvaliteten i undervisningen genom en särskild satsning och en ny nationell meritering för undervisningsskickliga lärare

Hög vetenskaplig kvalitet ska vara kriterium för nya universitet

Så sent som 2019 fick Mälardalens högskola det samlade omdömet "ifrågasatt kvalitetssäkringsarbete". I sitt granskningsbeslut skriver Universitetskanslersämbetet (UKÄ) "bristerna är omfattande och UKÄ:s uppfattning är att kvalitetssäkringsarbetet vid lärosätet i sin helhet ska granskas på nytt". Trots detta beslutade den socialdemokratiskt ledda regeringen att högskolan ska bli ett universitet. Det väcker frågan om underlaget till grund för beslutet.

Moderaterna anser att beslut om nya universitet ska föregås av en noggrann analys utifrån kvalitet och excellens i såväl forskning som högre utbildning. Sådana kriterier saknas i dag och behöver tas fram.

Moderaterna ska verka för:

- att* hög vetenskaplig kvalitet ska utgöra krav för utbildning av högskolor till nya universitet

Höjt fribelopp

Fribeloppet är den inkomst från arbete som den studerande kan ha utan att studie-
stödet påverkas. Ett höjt fribelopp förbättrar möjligheterna för fler att läsa vidare på
universitet eller högskola och stärker dessutom arbetslinjen. Moderaterna vill att
fribeloppet höjs.

Moderaterna ska verka för:

- att* höja fribeloppet

Höjt CSN-lån för studier på avancerad nivå

Lånetaket i studiemedelssystemet bör höjas för studier på avancerad nivå (Master-
nivå och motsvarande). Studenter på avancerad nivå är ofta äldre och får i hög
utsträckning arbete efter avslutade studier. Dessa studenter bör få möjlighet till höjt
CSN-lån.

Moderaterna ska verka för:

- att* höja taket för CSN-lån för den som går en utbildning på avancerad nivå

Se över studiemedelssystemet för ökad genomströmning

Moderaterna vill se över studiemedelssystemet för tidigare studiestart och ökad
genomströmning. Danmark genomförde 2013 en omfattande reform av studie-
medelssystemet, kallad *Hurtigere ud*-reformen, där man bland annat reglerar ett
maximalt antal år som studiemedel kan utbetalas, en bonus för den som blir färdig
snabbare och inget studiemedel till den som ligger efter mer än ett år. År 2016
förkortades tiden med studiemedel till maximalt fem år, för att matcha en kandidat-
examen och en masterexamen. Moderaterna vill se en motsvarande översyn av det
svenska studiemedelssystemet.

Moderaterna ska verka för:

- att* se över studiemedelssystemet för att öka genomströmningen

Digitalisering

1

Moderaternas mål är att Sverige ska vara ledande i världen på digitalisering och användningen av artificiell intelligens (AI) för att uppnå högre tillväxt och välbefinnande. Framtida ekonomisk tillväxt bygger till stor del på att Sverige lyckas fånga upp den produktivitetsökning som utvecklingen erbjuder. Förutsättningar är goda eftersom vi är ett land där många ser fördelarna med ny teknik. Vi har även en väl utbyggd infrastruktur med hög grad av uppkoppling.

Digitaliseringen av samhället har en omvälvande effekt på arbetsmarknaden. Jobb kommer att försvinna och nya tillkomma. Coronapandemin har snabbat på utvecklingen. Nya digitala lösningar har blivit en del av vardagen och kunnat ersätta och effektivisera gamla arbetssätt. Digitaliseringen driver fram kostnadseffektiva lösningar som gör att vi kan få mer och bättre välfärd för varje investerad krona. Utvecklingen kan även bidra till att minska samhällets klimat- och miljöpåverkan, exempelvis genom att effektivisera vårt transportsystem.

En god uppkoppling är en nödvändig grund för jobb, tillväxt, handel och demokratiskt deltagande. Utan uppkoppling kan inte alla ta del av de privata och offentliga tjänster som växer fram.

Tillgång till data är en grundförutsättning för användningen av AI. Data är en strategisk resurs. 90 procent av all data som finns i världen producerades under de senaste två åren. Andelen uppkopplade enheter som genererar data, såsom fordon och byggnader, ökar snabbt. Sverige ligger dock efter andra länder när det kommer till användningen av data. I OECD:s mätning OURdata Index 2019 hamnar vi i botten. Sverige kan bli betydligt bättre på att nyttja data, inte minst inom offentliga tjänster och verksamheter.

Stärk det nationella ledarskapet genom ett nytt digitaliseringsmål

Att ta tillvara digitaliseringens möjligheter bör vara självklart inom alla typer av verksamheter. Studier pekar dock ut ett svagt nationellt ledarskap som en av de primära orsakerna till att digitaliseringen i Sverige går långsammare än i andra länder. I regeringens digitaliseringsstrategi är målet att "Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter". Men bedömare menar att vi missar målet. Både Omstartskommissionen och Digitaliseringsrådet pekar på att målet behöver ses över och konkretiseras. Moderaterna delar den bedömningen. Vi vill införa ett nytt digitaliseringsmål som är konkret och mätbart.

Moderaterna ska verka för:

att införa ett nytt digitaliseringsmål som är konkret och mätbart

Utbyggt bredband

En god bredbandsutbyggnad är central för möjligheterna att arbeta, leva och bo i hela landet och bör klassas som nationell infrastruktur. Nya tjänster som exempelvis digitala vårdcentraler kan kraftigt bidra till att öka tillgängligheten till vård för boende på landsbygden. Lösningarna bidrar även till den gröna omställningen då behovet av resor minskar.

På flera platser i landet har det uppmärksamats att kommunallagens lokaliseringsprincip sätter käppar i hjulet för de kommunala stadsnät som vill erbjuda fiberlösningar till dem som bor på andra sidan en kommungräns. Kommunala bolag får bara ha verksamhet i sin egen kommun enligt lokaliseringsprincipen. Om kommuner vill och tillåter bolag att bygga ut fiber över kommungränserna bör inte lagstiftningen försvåra för detta. Moderaterna anser att lokaliseringsprincipen inte ska stå i vägen för att bygga bredband över kommungränser när det är den samhällsekonomiskt bästa lösningen.

Moderaterna ska verka för:

att bredband klassas som nationell infrastruktur

att justeringar i kommunallagen görs för att underlätta bredbandsutbyggnad

Använd AI för att effektivisera offentliga verksamheter

AI har stor potential att förbättra offentlig sektor. Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) har analyserat den offentliga förvaltningen. Analysen visar att Sverige har en solid grund att stå på, en relativt hög digitaliseringsmognad för att ta nästa steg och tillvarata potentialen med AI. Samtidigt framkommer det att de satsningar Sverige har gjort i stor utsträckning handlar om enskilda tillämpningar.

DIGG uppskattar att om Sverige implementerade dagens AI-teknik fullt ut i offentlig sektor så skulle vi kunna spara in 140 miljarder kronor årligen i effektiviseringar. Uppgifter som i dag är tidsödande skulle kunna skötas av en maskin. Vårdpersonal, socialsekreterare och lärare skulle i stället kunna fokusera på människorna de försöker hjälpa. Moderaterna vill ta tillvara möjligheten att åstadkomma en bättre kvalitet och effektivitet i offentligt finansierade tjänster och verksamheter med AI.

Moderaterna ska verka för:

att möjliggöra för insamling av data och användning av AI för att förbättra kvaliteten och effektiviteten i offentligt finansierade tjänster och verksamheter

Förbättra förutsättningarna för testverksamheter inom AI 1

Arbetet med att anpassa policy och regelverk till nya innovationer och ny teknik är 2
ett prioriterat arbete. "Regulatoriska växthus" innebär en testmiljö av ny innovation 3
och avser försöksverksamhet, begränsad i tid och rum, med syfte att parallellt 4
utveckla teknik och regelverk för ett tryggare och snabbare lärande. Initialt har 5
växthus använts inom finansiell reglering men flera länder har breddat använd- 6
ningen till energi, hälsa och transport. Moderaterna anser att fler regulatoriska 7
växthus bör införas för att underlätta för testverksamheter inom AI i Sverige. 8

Moderaterna ska verka för: 9

att förbättra förutsättningarna för testverksamheter inom AI 10

Låt biblioteken stödja medborgare utan teknikvana att lära sig nytt 11 12

Den digitala utvecklingen ställer höga krav på att medborgare utan god teknikvana 13
blir inkluderade för att skiftet ska få en bred folklig acceptans. Internetstiftelsen 14
gör varje år en undersökning om svenskarnas internetvanor. Deras delrapport från 15
2020 visar att medborgare som står utanför oftare är äldre, lever på landsbygden 16
och tillhör hushåll med låga inkomster. Det är viktigt att alla ges möjlighet att delta i 17
en digital omställning. 18

Moderaterna ska verka för: 19

att biblioteken ska få i uppdrag att stödja medborgare utan god teknikvana i 20
hur man använder ny teknik 21

Fungerande infrastruktur – en förutsättning för tillväxt i hela landet

1

Tiotusentals svenska företag är beroende av att varor kan transporteras och tjänster förmedlas över hela Sverige och internationellt. Miljoner arbetspendlande svenskar förlitar sig på att kunna ta sig till arbetet snabbt utan förseningar. Vägar, järnvägar, flygplatser och farleder är därmed centrala för jobb och tillväxt i hela landet.

En underlåtenhet att investera i underhåll av befintlig infrastruktur och i nyinvesteringar i takt med att befolkningen växer kan därför hämma tillväxten och framväxten av nya jobb. Särskilt underhåll, som sällan får uppmärksamhet, riskerar att nedprioriteras för andra, mer omedelbart populära åtgärder.

Det är många som tvingas leva med konsekvenserna av bristerna i den svenska infrastrukturen. Exempelvis tågpendlare, bilister och yrkeschaufförer. I stället för att vägarna underhålls sänks hastigheten på dem. Fram till 2025 planeras 425 mil statlig väg få sänkt hastighet.

Problemen med svensk infrastruktur är i dag välkända. Utöver att underhållet inte prioriteras tillräckligt väljs ofta investeringar som inte har en positiv effekt på jobb, tillväxt och möjligheten att leva i hela landet. Trots problemen verkar regeringen ointresserad av att ta det samlade greppet som behövs om svensk infrastruktur.

Moderaterna vill utforma en effektiv och hållbar infrastrukturpolitik, med fokus på tillväxt, som med hänsyn till skattebetalarnas pengar inkluderar alla färdslag för hela landet.

Riktlinjer för infrastrukturpolitiken

Samhällsekonomisk nytta ska vara vägledande för infrastrukturpolitiken. Investeringar som har positiva effekter på jobb, tillväxt, miljö och säkerhet ska prioriteras. Moderaterna vill därför binda ihop olika färdslag för att stärka pendlings- och godsflöden. Forskning visar att det mest lönsamma oftast är att rusta, vårda och bygga ut redan befintlig infrastruktur.

Moderaterna vill fokusera på att förbättra de svenska vägarna, vars standard kommer att vara lika viktig när bilarna går på el. Underhåll och investeringar i vägtrafikens behov har negligerats under de senaste åren. Resurserna till vägunderhåll bör därför öka. Hastigheten på alla statliga vägar där hastigheten sänkts på grund av dåligt underhåll bör på sikt återställas. Dessutom behöver viktiga vägstråk stärkas så att de klarar tyngre lastbilar.

Moderaterna vill rusta befintlig järnväg och uppgradera det befintliga stamnätet för att förbättra förutsättningarna för pendling och en överflyttning av godstransporter till järnväg. Det innebär en politik som stärker befintlig järnväg genom satsningar på underhåll, som färdigställer påbörjade projekt och som bygger nya spår där det

bäst behövs, inte minst till och i de större städerna. Det långsiktiga målet bör vara att kunna köra tåg 250/km i timmen på viktiga stråk i hela Sverige. 1
 2

Moderaterna vill rusta Sverige att köra fossilfritt. Sverige bör ta täten för den snabbaste utbyggnaden av laddinfrastruktur i världen. Familjer och företag ska känna trygghet när de köper en eldriven bil, buss eller lastbil. Den ska gå att ladda i hela landet. Det offentliga ska underlätta för en omställning till fossilfritt flyg och sjöfart genom investeringar i flygplatser och hamnar. 3
 4
 5
 6
 7

Moderaterna vill se över Trafikverkets organisation och arbete. Dagens miljardru- ning där projekten blir dyrare än planerat, därtill flera år försenade, måste stoppas. Vi vill skapa en effektivare organisation som ökar sin förmåga att hålla sig inom beslutade kostnadsramar. Vi vill också se över hur Trafikverkets regelgivning påverkar kommunernas infrastrukturinvesteringar. 8
 9
 10
 11
 12

Moderaterna ska verka för: 13

- att* infrastrukturinvesteringar görs utifrån dess potential att skapa fler jobb och högre tillväxt i hela landet, och där samhällsekonomisk nytta ska vara vägledande 14
 15
 16
- att* Sveriges vägar ska underhållas så att ursprungliga hastighetsgränser kan ligga fast eller återställas 17
 18
- att* höja anslagen till att rusta befintlig järnväg och uppgradera det befintliga stamnätet för att förbättra möjligheten för pendling och godstransporter 19
 20
- att* viktiga stråk för lastbilar som väger upp till 74 ton, så kallad BK4, byggs om 21
- att* Sverige ska ha den mest utbyggda laddinfrastrukturen för vägtrafik i världen 22
- att* öka inslaget av fossilfritt flyg och fossilfri sjöfart 23
- att* effektivisera Trafikverket 24

Fler bostäder

1

En fungerande bostadsmarknad är en förutsättning för ökad tillväxt. Den gör det möjligt för ungdomar att påbörja vuxenlivet, för föräldrar att köpa ett småhus och för den som vill studera eller prova på ett nytt jobb att flytta.

Den svenska bostadsmarknaden fungerar dåligt. I stället för att erbjuda möjligheter hämmar den såväl individer som samhällsekonomin i stort. Företag får svårare att anställa och tillväxten hålls tillbaka, samtidigt som trångboddheten och de sociala problemen ökar. Köerna är långa till hyresrätter, kraven är höga för att köpa en bostad och reglerna är krångliga för att få bygga.

Både att äga och att hyra har en viktig roll på bostadsmarknaden. Människor ska kunna ta sig in på bostadsmarknaden och de ska kunna välja om de vill köpa eller hyra.

Moderaterna har tidigare föreslagit ett omfattande paket för bland annat snabbare byggprocesser och ökad tillgång på mark. Nu tar vi ytterligare steg för att förbättra en dåligt fungerande bostadsmarknad.

Ökat byggande

En bred översyn av de samlade nationella regelverken som rör bostadsbyggande bör göras i syfte att skapa snabbare beslutsprocesser, öka flexibiliteten och minska produktionskostnaderna.

Boverkets byggregler

Boverkets byggregler är krångliga och inte särskilt flexibla. Det gör att bostadsbyggandet tar längre tid och samtidigt blir dyrare än nödvändigt. Kritiken mot reglerna är omfattande och de senaste åren har de därför utretts. Inga av de genomgripande förslag till förändringar som utredningarna föreslagit har ännu genomförts. Moderaterna vill att kraftiga regelförenklingar med syfte att underlätta bostadsbyggandet genomförs och att reglerna generellt sett ska vara enkla och tydliga, ha funktionen i fokus och möjliggöra yteffektiva lösningar. En genomgång av samtliga Boverkets utformningskrav bör genomföras för att identifiera krav som fördyrar byggandet.

Moderaterna ska verka för:

- att reformera plan- och bygglagen så att det blir enklare, snabbare och billigare att bygga nytt och att markägarens rättigheter stärks
- att förenkla Boverkets byggregler för bostädernas utformning

- att* en genomgång av samtliga Boverkets utformningskrav genomförs för att 1
identifiera krav som fördyrar byggandet 2

1

Stoppa missbruket av möjligheten att överklaga 3

Möjligheten att överklaga myndighetsbeslut är viktig och utgör en grundläggande 4
demokratisk princip. Samtidigt är det av stor vikt att möjligheten inte missbrukas. 5
Projekt fördröjs på ett sätt som alltför ofta inte kan anses skäligt. Det innebär att 6
projekt inte bara försenas utan dessutom fördyras. Om det är bostäder som ska 7
byggas leder det i slutänden till högre bostadspriser eller hyror. Möjligheten att 8
överklaga bör därför ses över. Kretsen som har rätt att överklaga bör minska, 9
överklaganden bör avgiftsbeläggas och begränsas till när förutsättningarna föränd- 10
rats påtagligt från detaljplanens införande. 11

Moderaterna ska verka för: 12

- att* begränsa möjligheten att överklaga och införa en symbolisk avgift för 13
överklaganden 14

Ersätt detaljplan med en mindre detaljerad byggplan 15

En detaljplan får i dag inte göras mer detaljerad än vad som krävs med hänsyn till 16
planens syfte. Det måste finnas stöd i plan- och bygglagen för varje planbestäm- 17
melse. Samtidigt är det vanligt att detaljplaner anpassas till ett pågående projekt. 18
Den typen av planer är ofta så detaljerade att de riskerar att bli oanvändbara 19
om projektet förändras. Det finns ett behov av en bred översyn av de samlade 20
nationella regelverken som rör bostadsbyggandet, i syfte att skapa snabbare 21
beslutsprocesser, öka flexibiliteten och minska produktionskostnaderna. En viktig 22
aspekt att titta på är hur det går att stävja utvecklingen med allt mer detaljerade 23
detaljplaner. 24

Moderaterna ska verka för: 25

- att* ersätta detaljplanen med en mindre detaljerad byggplan 26

Utöka planintressenternas möjligheter att bidra till planprocessen 27 28

Moderaterna är positiva till de nya snabbare planprocesserna och att arbetet med 29
planeringsunderlag kan börja redan innan kommunen har möjlighet att påbörja 30
planläggningen. Men det räcker inte. 31

Det är viktigt att planläggning prioriteras i kommunerna så att planprocesser 32
startas och genomförs i den takt och på det vis som fastighetsägare, byggherrar 33

eller andra initiativtagare önskar. Moderaterna vill stärka rättigheterna för dem som 1
önskar bygga småhus i relation till kommunen. Vid mindre projekt ska fastighets- 2
ägare kunna kräva att kommunen inleder detaljplaneförfarande, om det inte står 3
i strid med översiktsplanen och kommunen anser att det krävs för att bygglov för 4
småhus ska kunna ges. 5

Moderaterna ska verka för: 6

att fastighetsägare under vissa förutsättningar ska kunna kräva att kommunen 7
detaljplanlägger den egna fastigheten 8

Korta handläggningstiderna hos Lantmäteriet 9

Förändrad fastighetstruktur, genom fastighetsreglering, avstyckning, klyvning och/ 10
eller sammanläggning, är en vanlig förutsättning för att byggprojekt ska kunna 11
genomföras. Samtidigt är handläggningstiderna hos Lantmäteriet långa. I april 12
2021 var den genomsnittliga handläggningstiden för fastighetsreglering tio måna- 13
der, motsvarande siffra för klyvning var 18 månader. 14

Projekt riskerar att bli kraftigt försenade. Fler kommuner bör därför få inrätta 15
lantmäterimyndigheter. Regeringen avslår nu fler ansökningar om att få bilda en 16
lantmäterimyndighet än tidigare. Det tolkas som att regeringen anser att det finns 17
tillräckligt många lantmåteriförrättningar. Vi anser att det inte är tillräckligt nog 18
att ha geografisk spridning för att kunna upprätthålla verksamheten. Service ska 19
kunna ges utan fördröjning. Fler kommunala lantmäterimyndigheter skulle bidra 20
till ökad kapacitet i andra kommuner. En utredning bör tillsättas för att titta på hur 21
Lantmäteriet kan konkurrensutsättas också av privata aktörer. Lantmäteriets hand- 22
läggningstider bör inte vara längre än tio veckor som huvudprincip och det ska inte 23
ta mer än fyra veckor från bygglov till startbesked för småhus. 24

Moderaterna ska verka för: 25

att möjliggöra för fler kommunala lantmäterimyndigheter 26
att Lantmäteriets handläggningstider inte bör vara längre än tio veckor som 27
huvudprincip 28
att det inte ska ta mer än fyra veckor från bygglov till startbesked för småhus 29

Inför tjänstegaranti för alla tillståndsprocesser 30

Vi bör se över möjligheten att införa tjänstegarantier för till exempel fastighetsreg- 31
lering och alla tillståndsprocesser kopplade till plan- och byggskedet. Till exempel 32
bör det utredas om ansökningsavgiften ska utgå om de föraviserade handlägg- 33
ningstiderna överskrids. 34

Moderaterna ska verka för:

att införa tjänstegarantier kopplade till alla plan- och bygglagsärenden

1

Avskaffa länsstyrelsernas överprövningsrätt i plan- och bygglagen

Det behöver bli enklare att bygga. Processen från idé till färdig produkt behöver kortas. I dag har länsstyrelserna överprövningsrätt enligt plan- och bygglagen (PBL) och kan upphäva beslut som fattats av kommunerna. Detta sätter käppar i hjulet för stadsutveckling och riskerar att hämma tillväxt och utveckling. Därför bör länsstyrelsernas överprövningsrätt avskaffas.

Moderaterna ska verka för:

att avskaffa Länsstyrelsernas överprövningsrätt i plan- och bygglagen

Enskilda avlopp

I Sverige finns omkring 830 000 fastigheter som inte är anslutna till kommunala avloppsreningsverk. Av de 697 000 fastigheter som har vattentoalett saknar 27 procent rening utöver slamavskiljning. 180 000 anläggningar uppfyller inte de grundkrav för att skydda hälsa och miljö som infördes redan 1969. De enskilda avloppen utgör cirka sex procent av den totala fosforbelastningen. Regeringen vill öka takten i att åtgärda dåliga enskilda avlopp av miljöskäl.

Fastighetsägare saknar i dag incitament för att på eget initiativ åtgärda sina avlopp. Kostnaderna är höga och uppgår till 70 000 - 150 000 kronor per avlopp. Forskning visar att självrening från enskilda avlopp genom så kallad markretention lägger fast såväl fosfor som föroreningar med gott resultat. Den miljönytta som uppnås genom att åtgärda de enskilda avloppen måste ställas mot kostnaden som orsakas fastighetsägaren.

Enligt dagens lagstiftning måste också den enskildes system vara bättre än det som kommunen kan erbjuda för att fastighetsägaren ska undgå att behöva betala för en tvångsanslutning. Vi anser att det bör räcka med att fastighetsägaren har ett likvärdigt system som det kommunen erbjuder för att fastighetsägaren inte ska behöva anslutas. Frågan berörs vidare i propositionen *Grön höger – för minskade utsläpp och framtidens jobb*.

Mer byggklar mark

En bred översyn av miljöbalken bör genomföras i syfte att utreda möjligheter att främja ett ökat bostadsbyggande. Det är viktigt att vår miljö skyddas men samtidigt

råder det stor bostadsbrist i Sverige. En bättre balans mellan dessa intressen
behöver nås. Miljöbalkens utformning och detaljnivå gör att många projekt förse-
nas eller hindras i onödan.

1
2
3

1 **Möjliggör strandnära bostäder**

De negativa effekterna av strandskyddet är flera. Privata markägare hindras att
bygga på sin mark. Kommuner kan få svårt att möjliggöra exploatering av områden
som skulle kunna bli lönsamma till följd av närheten till vatten. En reformering av
strandskyddet skulle möjliggöra attraktiva boendemiljöer. Vi anser att strandskyd-
det behöver reformeras i grunden. För att uppnå en mer balanserad lagstiftning
som skyddar stränder och natur där det behövs, men samtidigt inte hindrar
bostadsbyggandet mer än nödvändigt.

4
5
6
7
8
9
10
11

Vi föreslår att det generella strandskyddet avskaffas och att kommunerna i stället
får möjlighet att själva peka ut sjöar och vattendrag där 50 eller 100 meter strand-
skydd ska gälla. Flexibiliteten i strandskyddet, där sådant beslutats, bör samtidigt
ökas. Det bör ske genom fler dispensskäl och större möjligheter till intresseavväg-
ning i dispensbedömningen. Undantagen för areella näringar bör samtidigt stärkas
och även inkludera hästnäringen.

12
13
14
15
16
17

Moderaterna ska verka för:

18

att avskaffa strandskyddet och ge kommunerna rätt att peka ut sjöar och
vattendrag där 50 eller 100 meter strandskydd ska gälla

19
20

Gör en översyn av bullerlagstiftningen och inför bullerdeklaration

21
22

Regelverket om buller är omfattande och komplicerat. I PBL finns grundläggande
skrivningar om att hälsofarligt buller ska undvikas, något som sedan specificeras i
plan- och byggförordningen samt Boverkets föreskrifter och allmänna råd. Parallellt
berörs buller också i miljöbalken, i en särskild förordning om trafikbuller samt av
Naturvårdsverket.

23
24
25
26
27

Moderaterna anser att detaljstyrningen har gått för långt och att buller i allt för stor
utsträckning hindrar bostadsbyggandet. En utredning av regelverket för buller bör
genomföras i syfte att reformera lagstiftningen i grunden. Som komplement till en
mer tillåtande och avskalad bullerlagstiftning vill vi ställa krav på bullerdeklaration
vid uthyrning och försäljning av nya bostäder. Särskild hänsyn bör tas till Försvars-
maktens verksamhet. I dag gör en allt för rigid lagstiftning det svårare för Försvars-
makten att öva och för kommunerna att bygga i närheten av övningsfält.

28
29
30
31
32
33
34

Moderaterna ska verka för:

att buller ska mätas inomhus

att bullerreglerna lättas och att i stället en bullerdeklaration införs så att individen kan göra ett informerat val

Gör en översyn av riksintressena

När systemet med riksintressen infördes var avsikten att det skulle omfatta ett fåtal unika områden. Med tiden har både antalet områden och deras utbredning ökat. Riksintressen hindrar i dag bostadsbyggandet på flera sätt. Osäkerheten om vad som kan tillåtas inom ett område utpekat som riksintresse innebär en oförutsägbarhet i planprocessen. Det medför att exploatörer drar sig för att starta projekt i områden som berörs av riksintresse. I januari 2020 meddelade regeringen att flera myndigheter fått i uppdrag att se över vilka områden som de bedömer är av riksintresse.

Moderaterna ställer sig positiva till initiativet men vill gå ännu längre. Riksintressen, som inte uttryckligen anges i lag, ska endast vara giltiga under en viss tid och efter det förfalla. Om myndigheten som gjort anspråk på riksintresset ansöker om att området ska fortsätta vara ett riksintresse förlängs tidsfristen ytterligare en tidsperiod.

Moderaterna ska verka för:

att göra en översyn av riksintressena med syfte att göra dem mer avgränsade och tidsbegränsade

Låt kommunerna stå för kostnaden för naturreservat de initierar

En länsstyrelse eller kommun får förklara ett mark- eller vattenområde som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet.

I Sverige finns i dag över 5000 naturreservat. Naturreservat är ett lämpligt sätt att bevara skyddsvärd natur. Tyvärr missbrukar många kommuner möjligheten att inrätta naturreservat för att inte behöva bygga nya bostäder. Vi föreslår åtgärder för att få en bättre balans mellan samhällets behov av bostäder och intresset av naturreservat. Det är bra att kommunen behöver ersätta markägaren för den värdeminskning inrättandet av ett naturreservat innebär. Vi anser dock att det statliga bidraget på upp till 50 procent av ersättningen bör slopas för kommunala initiativ till naturreservat. På så sätt får kommunen stå för hela kostnaden när de önskar inrätta naturreservat.

Moderaterna ska verka för:

- att* kommunerna ska stå för kostnaderna för naturreservat som inrättas på deras initiativ 1 2 3
- att* begränsa organisationers rätt att överklaga miljörelaterade myndighetsbeslut 4 5
- att* liberaliseringen av plan- och byggreglerna följs upp så att det leder till att kommunerna planlägger mer mark 6 7

Öka ägandet

Hyresrätten har en viktig roll att spela på bostadsmarknaden. På en väl fungerande hyresrättsmarknad går det snabbt och är enkelt att flytta till och från en hyresrätt. Att äga sin egen bostad är dock det mest ekonomiskt fördelaktiga för ett hushåll utifrån ett långsiktigt perspektiv. Ägda bostäder ger över tid ett ekonomiskt utrymme och utgör en belåningsbar tillgång som kan nyttjas för att rusta bostaden eller annat. 8 9 10 11 12 13 14

Utred hyrköp

Hyrköp är ett samlingsbegrepp för olika modeller som går ut på att ett hushåll initialt hyr en bostad men med syfte att på sikt äga den. Hyrköp är utbrett och vanligt förekommande när det gäller köp eller hyra av lösöre, men ovanligt när det gäller uthyrning och försäljning av bostäder. Våren 2016 tillkännagav riksdagen för regeringen att tillsätta en utredning om att främja ett hyrköpssystem så att fler får möjlighet att äga sitt boende. Någon utredning har ännu inte tillsatts och vi anser att det bör ske omgående. 15 16 17 18 19 20 21 22

Möjliggör ombildning till bostadsrätt, ägarlägenhet och andelsägande

Ombildning från hyresrätt till bostadsrätt eller ägarlägenhet innebär en möjlighet för de boende att få större inflytande över sina bostäder. 23 24 25 26

Moderaterna är positiva till ombildning från hyresrätt till bostadsrätt. Men vi vill också att det ska vara möjligt att ombilda till ägarlägenhet. Upplåtelseformen ägarlägenhet, skiljer sig från bostadsrätt genom att den som köper en ägarlägenhet äger lägenheten i sig. Man är medlem i en samfällighetsförening om man äger en ägarlägenhet. I dag är det endast möjligt att nyproducera ägarlägenheter, inte att ombilda till det. Riksdagen tillkännagav redan 2016 för regeringen att ombildning till ägarlägenheter bör möjliggöras. Det har inte genomförts, vi anser att det bör ske omgående. 27 28 29 30 31 32 33 34

Moderaterna ställer sig också positiva till andelsägande i områden där det är 1
svårt att ombilda till bostadsrätter eller ägarlägenheter för att köpkraften är låg. 2
Andelsägande innebär att fastighetsägaren förblir huvudägare men hyresgäster har 3
möjlighet att köpa en andel i fastigheten, och inte behöver investera lika mycket 4
pengar som vid köp av bostadsrätt eller ägarlägenhet. 5

Ombilda kontor till bostäder 6

I november 2020 gav regeringen Boverket i uppdrag att se över förutsättningarna 7
för att omvandla kontor till bostäder. Av Boverkets rapport framgår att inga hinder 8
finns för att omvandla lokaler till bostäder. Däremot konstateras att bristande 9
lönsamhet utgör ett hinder. Kostnaderna för att bygga om ofta är stora och moms- 10
reglerna ofördelaktiga. Regelverket bör ses över med syfte att göra det enklare att 11
omvandla kontor till bostäder. 12

Moderaterna ska verka för: 13

att ett system för hyrköp införs 14

att utbildning till ägarlägenheter och andelslägenheter möjliggörs 15

att underlätta för utbildning av kontor till bostäder 16

Öka möjligheten att hyra 17

Yrkesmässig förmedling av hyresrätter 18

Otryggheten som många upplever kring uthyrning av privatbostad påverkar troligen 19
också vem som får hyra bostaden. De flesta som hyr ut gör det till någon direkt 20
närstående eller bekant. För att få förmedla hyresrätter fullt ut krävs registrering 21
hos Fastighetsmäklarinspektionen. Det krävs ingen teoretisk utbildning men tio 22
veckors handledd praktik hos en fastighetsmäklare som förmedlar bostäder. En 23
sådan hyresmäklare får endast ta 3000 kronor i ersättning för att förmedla en 24
lägenhet och 1000 kronor för ett rum. Det snäva regelverket gör det olönsamt där 25
privatpersoner erbjuds hjälp med förmedlingens alla delar. Lagen får effekten att 26
aktörer i stället försöker kringgå lagstiftningen vilket minskar transparensen. Mode- 27
raterna anser att ersättningstaken för förmedling av hyresrätter bör slopas. 28

Moderaterna ska verka för: 29

att tillåta yrkesmässig förmedling av hyresrätter 30

Underlätta ombyggnad och nyproduktion av uthyrningsdel 1

Många personer väljer att inte hyra ut en del av bostaden för att den i så fall skulle 2
behöva anpassas och göras mer lämplig för uthyrning. Det kan krävas relativt stora 3
kostnaderna för att bygga om. Moderaterna anser att lagstiftningen ska ses över 4
med syfte att underlätta anpassning av privatbostäder för uthyrning, men också 5
för att stimulera nyproduktion av bostäder med uthyrningsdel. Bland annat bör 6
reglerna ses över så att det inte krävs att uthyrningsdelen utgör en egen brandcell. 7
Fler åtgärder för att anpassa bostaden för uthyrning bör bygglovbefrias. Boverket 8
bör ta fram en konkret vägledning om hur man kan anpassa sitt boende för 9
uthyrning. 10

Moderaterna ska verka för: 11

att underlätta ombyggnad och nyproduktion av uthyrningsdel 12

Tillåt byggande av studentlägenheter med enklare utformning 13

Höga krav på standard och utformning gör det svårt att bygga billiga lägenheter 14
som efterfrågas av exempelvis studenter. Sänkta minimikrav på till exempel 15
studentbostäder och andra typer av enklare bostäder gör att fler lägenheter med 16
enklare utformning kan byggas. Reglerna för bostädernas utformning bör därför 17
liberaliseras för denna typ av bostäder. 18

Moderaterna ska verka för: 19

att tillåta byggande av studentbostäder med enklare utformning 20

Hela Sverige: Politik för lands- och glesbygd

Människor ska kunna leva, bo och arbeta i hela Sverige. Barnen ska ha en skola att gå i. Sjukvården ska finnas nära och ges i tid. Polisen ska komma när man ringer. Det ska finnas bredband som ger möjligheter att koppla upp sig mot en vårdcentral, jobba hemifrån och driva företag.

Urholkad äganderätt och onödigt regelkrångel sätter krokben för jord- och skogsbrukets utveckling. Många markägare och företagare ger uttryck för oro över att äganderätten håller på att urholkas i små steg.

För Moderaterna är det centralt att Sveriges utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter ska tillvaratas i hela landet. Människor och företag ska ges möjligheter att växa och utvecklas oavsett var man bor eller verkar.

Sänkt skatt på drivmedel

Vi moderater är övertygade om att de allra flesta vill hjälpa till att ställa om. Det förutsätter att klimatpolitiken är rättvis. Ansvar och kostnader för omställningen måste fördelas jämnt. Så åstadkommer vi en framgångsrik och resultatinriktad klimatpolitik som håller över tid. I propositionen *Grön höger – för minskade utsläpp och framtidens jobb* beskriver vi våra förslag för att snabbt ställa om fordonsflottan. Det handlar om att den grundläggande infrastrukturen för elektrifiering måste finnas på plats, tillgång till laddinfrastruktur i hela landet, skärpta utsläppskraven för nyproducerade bilar på EU-nivå, en målsättning om att nya bilar ska vara utsläppsfria år 2030, incitament för att fler ska välja elbilar och skrota sina gamla bilar. Vi vill dessutom satsa på stöd till forskning och utveckling av gröna hållbara bränslen för användning i tunga transporter, där elektrifiering kommer att ta längre tid.

Under tiden som politiken möjliggör omställningen för bilar med låga eller inga utsläpp måste kostnaden för dem som är beroende av bilen vara rimlig. I dag läggs en för stor börda på dem som är beroende av bilen för att färdas i vardagen. Sverige ska hålla ihop och alla ska ha råd att transportera sig till jobb, familj, vänner och fritidsaktiviteter. Skatten på drivmedel slår orättvist mot den som är beroende av bilen.

Moderaterna står bakom krav på ökad inbladning av biobränslen i reduktionsplikten. Men den kan komma att driva upp bränslepriserna. Moderaterna vill sänka drivmedelsskatterna och ta bort den överbeskattning av drivmedel som den röd-gröna regeringen har infört.

Moderaterna ska verka för:

att sänka skatten på bensin och diesel

Företagande och gröna näringar

Det svenska jord- och skogsbruket tillför Sverige stora värden i form av mat, energi och miljönytta. Skogsindustrin är en av Sveriges viktigaste basindustrier som skapar sysselsättning i hela landet. Sverige är världens tredje största exportör av papper, massa och sågade trävaror sammanlagt. Regelkrånglet inom de gröna näringarna har länge påtalats som ett växande problem, vilket behöver åtgärdas.

Regel- och förenklingskommission för de gröna näringarna

Det svenska jordbrukets konkurrenskraft påverkas av en omfattande regelbörda samt höga särskatter. För att ta ett helhetsgrepp och stärka konkurrenskraften vill Moderaterna tillsätta en regel- och förenklingskommission för de gröna näringarna. Den behöver identifiera vilka regelförenklningar som kan genomföras, hur administrationen kan minskas och myndighetskontakterna effektiviseras. En viktig del är att låta Jordbruksverket gå igenom särskatternas påverkan på de gröna näringarnas konkurrenskraft, i samråd med näringen och berörda myndigheter.

Moderaterna ska verka för:

att tillsätta en regel- och förenklingskommission för de gröna näringarna

Slopas bygglovskrav för gårdsbutiker och obemannade butiker

Förädling av lokalt producerade råvaror skapar produkter med hög kvalitet och ett kulturellt värde. Det finns ett stort och växande intresse för mathantverk och lokalproducerade livsmedel. För att ta tillvara möjligheterna med lokal förädling och försäljning av livsmedel, bör bygglovskravet för gårdsbutiker slopas.

De obemannade butikerna är ett fenomen som vuxit fram under senare år, inte minst i glesbygd. Tack vare modern teknik har butikerna utvecklats till ett säkert och uppskattat sätt att utöka servicen på platser där den annars hade varit mer begränsad. För att underlätta bör även bygglovskravet för obemannade butiker om max 30 kvadratmeter som saknar VA-anslutning slopas utanför detaljplanlagt område. Uppförande av sådan byggnad bör endast förutsätta byggnadsmålan från markägaren.

Moderaterna ska verka för:

att bygglovskravet för gårdsbutiker slopas, samt för obemannade butiker under vissa förutsättningar

Enklare att starta livsmedelsföretag

Att starta företag i livsmedelsbranschen kan vara tufft, särskilt för små företag som arbetar i liten skala. Vi anser att det ska bli lättare att starta företag. En del i det är att se över möjligheterna att ge företag som fortfarande är i uppstartsskedet dispens från vissa krav som medför kostsamma investeringar. Höga krav på livsmedelshygien måste dock säkerställas och kontrolleras.

Bättre möjlighet för egenproduktion och försäljning

Många lantbrukare har under senare år vågat ta steget att börja sälja den egna gårdens produkter och i många fall även förädla sina råvaror till färdiga livsmedel. Det är en utveckling som Moderaterna välkomnar och vill bidra till fortsatt utveckling. Vissa verksamheter, som till exempel slakteri kräver bygglov. Dock är det ofta oklart vilka krav som ställs på verksamheterna för att i ett senare skede få godkänt vid en miljöinspektion. Kommuner bör i bygglovsskedet meddela även dessa krav.

Moderaterna ska verka för:

att de kommunala bygglovsprocesserna även ska ta hänsyn till de krav som kommer att ställas vid en miljöinspektion

Snabbare och enklare miljötillstånd inom jordbruket

En kartläggning visar att det i snitt tar ca tre år för jordbruksföretag att få sitt miljötillstånd. Tillståndshanteringen skiljer sig över landet och villkoren är regionaliserade. Kompetensen och hanteringen av tillstånden bör därför samlas på ett fåtal Länsstyrelser som hanterar samtliga fall över hela landet. Jordbruksverket bör också få i uppdrag att ta fram en konkret vägledning.

Miljötillståndsprcessen tar för lång tid och är krånglig. Det måste gå snabbare och vara enklare för att underlätta för landets jordbrukare. Handläggningen bör följa förvaltningslagens tidsfrist om sex månader. Länsstyrelserna tillsammans med Tillväxtverket bör därför få i uppdrag att ta fram ett digitalt och förenklat system för tillståndsansökan, i likhet med det danska systemet. En digital tjänst snabbar på processen, förkortar handläggningstiderna och ökar möjligheten till lika bedömningar över landet. Möjligheten måste finnas att kunna byta myndighetskontakt när dialogen inte fungerar, för att upprätthålla rättssäkerheten.

Bristar i dagens lagstiftning som innebär begränsningar i möjligheterna att åtgärda befintliga anläggningar bör korrigeras. Kravet på obligatorisk förprovning vid ny-, om- eller tillbyggnad av djurstallar samt vid inredning för djur bör tas bort.

Stora delar av den mat som konsumeras i landet köps in via offentlig upphandling, exempelvis till skolor och äldreboenden. Sverige ställer högre krav på djurhållning

än de flesta andra länder. Vi bör också vara beredda att betala för den extra 1
kostnad som dessa krav för med sig. Därför bör det ställas krav på uppfyllande av 2
motsvarande svenska djurrättsregler vid offentlig upphandling av mat. 3

1 Moderaterna ska verka för: 4

- att tillståndshanteringen samlas på ett fåtal Länsstyrelser för att höja 5
kompetensen och harmonisera villkoren över hela landet 6
- att det ska bli lättare att byta myndighetskontakt 7
- att Jordbruksverket bör få i uppdrag att tillsammans med andra myndigheter 8
och branschen ta fram en konkret vägledning kring vad som ska beaktas i 9
tillståndsprövning av djurhållande verksamhet. 10
- att kravet på obligatorisk förprovning vid ny-, om- eller tillbyggnad av djurstallar 11
samt vid inredning för djur tas bort 12
- att krav ställs på uppfyllande av motsvarande svenska djurrättsregler vid 13
offentlig upphandling av mat 14
- att jordbruket inte ska klassas som miljöfarlig verksamhet 15

Jakt- och rovdjurspolitik 16

Jakt och djurhållning är för många människor en viktig del av livet, kanske framför 17
allt för de som bor utanför storstadsregionerna, med den närhet till naturen som 18
det ofta innebär. Den svenska jakten är också en viktig del av vår kultur. Till skill- 19
nad från i många andra länder är den en självklar del av livet snarare än en status- 20
markör. 21

Värna den svenska jakten 22

Jägarnas insatser är centrala för jakt- och viltvården i Sverige. Jägarnas insatser 23
är en starkt bidragande orsak till att vi har livskraftiga viltstammar i landet. Den 24
svenska jakt- och viltvården fungerar väl och bör värnas. Med en jaktfientlig reger- 25
ingen och förslag från EU finns det dock risk att jägare och sportskyttar kommer 26
att påverkas negativt på olika sätt. 27

Moderaterna vill slå fast att den svenska löshundsjakten som har gamla anor i 28
Sverige ska värnas. Likaså att fjälljakten ska vara tillgänglig för alla svenska jägare 29
på lika villkor. Det är viktigt att EU:s vapendirektiv inte genomförs i svensk lagstift- 30
ning så att jägare, sportskyttar eller vapensamlare drabbas negativt. 31

Vi vill genomföra förbättringar för jägare och sportskyttar. Under flera år har det 32
rapporterats om en rad hinder som begränsar svensk jakt och svenskt sportskytte. 33
När licenshanteringen inte fungerar som den ska och ansökningar inte handläggs 34
effektivt skapar det problem för jägare, skyttar och vapenhandeln. Moderaterna har 35

därför föreslagit förenklade rutiner för kortare handläggningstider med elektroniskt utbyte av uppgifter mellan Naturvårdsverket och Polismyndigheten. 1
2

1 Moderaterna ska verka för: 3

- att* den svenska löshundsjakten värnas 4
- att* fjälljakten ska vara tillgänglig för alla svenska jägare på lika villkor 5
- att* jägare, sportskyttar eller vapensamlare inte ska drabbas när EU:s vapendirektiv införlivas i svensk lag 6
7
- att* korta handläggningstiderna för vapenlicenser 8

Behåll jägarnas allmänna uppdrag 9

Det allmänna uppdraget som infördes i slutet av 1930-talet innebär att jägarnas jaktkortsavgifter finansierar viltvårdsfonden. Pengarna fördelas till jägarna som sköter jakt och viltvård i Sverige. Uppdraget är exempel på ett bra samarbete mellan det civila samhället och myndigheter. Viltförvaltningen fungerar med gott resultat till en låg kostnad. 10
11
12
13
14

Trots det har regeringen avskaffat det allmänna uppdraget. I stället har Naturvårdsverket fått i uppdrag att främja landets viltvård genom att upphandla viltförvaltningen. Regeringens förändring av viltvården slår sönder en välfungerande modell för jakt- och viltvård. När Moderaterna vinner makten kommer vi att riva upp regeringens beslut. 15
16
17
18
19

Moderaterna ska verka för: 20

- att* jägarnas allmänna uppdrag återinförs 21

En ny viltmyndighet 22

Viltstammarna är i dag större än någonsin. Moderaterna har tagit initiativ till att flytta samordningen av jakten till en ny viltmyndighet, med bred tvärvetenskaplig kompetens om jakt- och viltförvaltning. Vi vill också utreda möjligheten att flytta vapenlicensärenden från Polisen med avsikten att korta handläggningstiderna. Viltmyndigheten bör få ett särskilt uppdrag att främja jakt som näring för att gynna svenska jobb, särskilt på landsbygden. 23
24
25
26
27
28

Moderaterna ska verka för: 29

- att* alla vilt- och jaktrelaterade frågor samlas hos en ny viltmyndighet 30

En tydligare rätt till självförsvar vid angrepp mot hund och tamdjur

Möjligheterna att freda hundar och andra tamdjur mot angrepp och potentiella angrepp från rovdjur behöver tydliggöras i lagstiftningen. Det är befolkningen på landsbygden som drabbas negativt av rovdjurens angrepp. Det gäller främst lantbrukare men också jägare och andra vars hundar riskerar att angripas. En balanserad rovdjurspolitik måste vara förankrad även i dessa grupper. En viktig fråga är rätten till att försvara sin hund eller sina tamdjur vid angrepp och potentiella angrepp.

I 28 § jaktförordningen finns särskilda regler om när man får skrämja bort eller döda rovdjur som går till angrepp mot – eller kan befarias komma att gå till angrepp mot – hundar och andra tamdjur. Bestämmelsen är förhållandevis lång och komplicerad, vilket gör det svårt att i en enskild situation avgöra om man har rätt att freda sig mot exempelvis ett potentiellt angrepp från en varg.

Moderaterna anser att i 28 § jaktförordningen bör ses över i syfte att tydliggöra och förenkla bestämmelsen.

Moderaterna ska verka för:

- att jaktförordningen ses över i syfte att tydliggöra och förenkla möjligheterna till självförsvar vid potentiella angrepp mot hund och tamdjur

Jaktlagen måste moderniseras

Den svenska jaktlagen fyller snart 35 år. Alliansregeringen tog initiativ till en total översyn av lagen i syfte att få till stånd en modern lagstiftning. Den nuvarande regeringen valde dock att lägga ned utredningen år 2015.

Moderaterna vill att en ny statlig utredning tillsätts som får i uppdrag att se över den svenska jaktlagstiftningen i syfte att lägga fram en ny modern jaktlag. Syftet med lagstiftningen ska vara att åstadkomma en hållbar jakt och viltvård med en bred folklig förankring inte minst utanför storstadsområdena.

Moderaterna ska verka för:

- att jaktlagen ses över i syfte att få till stånd en lagstiftning med tydlig systematik och moderna bestämmelser

Utvecklat trafikeftersök

Viltolyckorna i Sverige ökar. Viltolyckor hanteras genom samarbete i Nationella viltolycksrådet, med representanter för Polisen och jägarna. Problem finns både

vad gäller utrustning och i kommunikationen mellan Polisen och jägarna, vilket 1
försvårar eftersöksarbetet. För att förbättra detta vill Moderaterna ha en översyn av 2
verksamheten i Nationella viltolycksrådet. 3

Tack vare jägarnas insatser vid trafikeftersök förkortas många djurs lidande. Det 4
här är en samhällsuppgift som jägarna skött på ett bra sätt under lång tid. Jägarna 5
ställer upp dygnet runt årets alla dagar. Vi anser att de ersättningar som kommer 6
jägarna tillgodo för detta är för låga och bör höjas. 7

Moderaterna ska verka för: 8

- att* det genomförs en översyn av verksamheten i Nationella viltolycksrådet 9
- att* ersättningen för trafikeftersök höjs 10

Rimliga ersättningsnivåer för rovdjursangrepp 11

Tamboskapsägare ska inte lida ekonomisk skada på grund av rovdjursangrepp 12
som man inte har möjlighet att värja sig emot. Ersättningsnivåerna för de tambo- 13
skapsägare som drabbas av rovdjursangrepp måste ligga i nivå med de faktiska 14
kostnaderna. 15

Moderaterna ska verka för: 16

- att* ersättningsnivåerna för rovdjursangrepp ska ligga i nivå med de faktiska 17
kostnaderna 18

Viltet som resurs 19

För att det ska vara möjligt att på ett bra sätt kunna få ut mer viltkött till konsu- 20
mentledet behövs en högre kapacitet för bland annat trikintestning och slakt. 21
I arbetet med att öka konsumtionen av viltkött är det angeläget att se över hur 22
hanteringen av viltavfall kan förbättras. 23

Det är viktigt att vilthanteringsanläggningar finns i hela landet för att kunna få ut 24
mer vilt till konsumentledet. Därför föreslår vi att en väl avvägd gräns införs för 25
slaktavfall för att även de mindre vilthanteringsanläggningarna ska kunna gräva 26
ner slaktavfall. Livsmedelsverket har konstaterat att det finns problem med viltkött, 27
som är kontaminerat av bly eller andra föroreningar. För att minska risken att 28
kontaminerat kött hamnar hos konsumenten vill Moderaterna att det genomförs ett 29
kunskapslyft för jägare och vilthanteringsanläggningar. 30

Moderaterna ska verka för:

att förenkla jägarnas möjligheter att sälja viltkött direkt till konsumenter

att utöka mängden viltkött som privatpersoner kan sälja skattefritt

Ökad upphandling av viltkött

Viltkött är klimatsmart och vi vill därför verka för att öka efterfrågan på och kunskapen om viltkött i de offentliga köken. Inom vård, skola och omsorg serveras varje dag omkring 4,5 miljoner måltider. Om kommuner och regioner upphandlade mer viltkött, särskilt vildsvinskött, skulle efterfrågan öka. Det skulle i sin tur betyda att jägaren kan få bättre betalt för köttet och att intresset för vildsvinsjakt sannolikt ökar.

Moderaterna ska verka för:

att fler kommuner och regioner upphandlar viltkött till de offentliga köken

Viltet som problem: Vildsvin

Vildsvinsproblemen inom jordbruket blir allt större. Beräkningar på hur många vildsvin det finns i Sverige saknas, men uppskattningsvis finns det 300 000 individer. Skadornas omfattning varierar och kan uppgå 20 procent av den totala arealen. En fungerande förvaltning måste innehålla en inventering av hur stor stammen är och hur stora skador djuren orsakar. Båda dessa delar saknas i dag. Moderaterna ställer sig negativa till regeringens nya förslag om att reglera utfodring av vilt. Vi anser i stället att problemet bör kunna lösas inom gällande lagstiftning.

Moderaterna ska verka för:

att vildsvinsstammens storlek inventeras, samt att en mätning av skadorna sker

Viltet som problem: Varg

Vargstammen växer. Naturvårdsverket har flera år beslutat att inte delegera rätten till länsstyrelserna att besluta om licensjakt på varg. Trots att vargstammen är betydligt större än riksdagens beslut om att Sverige ska ha 170–270 vargar. Moderaterna anser att vargstammen ska omfatta 170 individer, för skapa legitimitet för vargförvaltningen i hela landet.

Med fler rovdjur som etablerar sig i fler områden ökar konflikterna med människan. Det behövs en starkare lokal förankring vid beslut om jakt på varg, som i högre grad harmoniseras med de människor och lokala näringar som påverkas av vargen.

Ett ytterligare problem med täta koncentrationer av varg är att den biologiska mångfalden hotas när vargen river tamboskap. Tamboskapen i öppna landskap är en avgörande faktor för många arter som lever i naturbetesmarkerna eller pollinerar de blommor som finns där. Om betesdjuren försvinner växer dessa områden igen och den biologiska mångfalden minskar.

Svensk varg ingår i den skandinaviska populationen, det vill säga varg som lever i Sverige och Norge. För denna population har det upprättats en fullständig genkarta. Under lång tid har Norge därför efterlyst en samförvaltning av den skandinaviska vargstammen i syfte att minska dess storlek. Moderaterna anser att det vore rimligt att det utarbetas en skandinavisk samförvaltningsplan för varg. Planen ska präglas av såväl ekosystemansatsen som försiktighetsprincipen och följas upp löpande och revideras allteftersom stammen utvecklas.

Vi slår vakt om att jakten även fortsättningsvis är decentraliserad. Beslut om jakt ska fattas nära dem som berörs av den.

Moderaterna ska verka för:

- att* vargstammen ska minskas till att omfatta 170 individer
- att* skydds jakt på varg förenklas
- att* beslut om vargförvaltning ska fattas så nära dem som berörs som möjligt
- att* en skandinavisk samförvaltningsplan för varg ska tas fram

Infrastruktur och digitalisering

Pålitlig infrastruktur och fungerande transporter

En fungerande infrastruktur är en förutsättning för att hela landet ska kunna leva. Eftersatt underhåll stör vardagslivet och leder till stora kostnader för samhället. Avstånd får inte straffbeskattas. Moderaterna vill stödja godstrafiken till sjöss genom förstärkningar av hamnar och förnya den ålderstigna flottan av svenska isbrytare för att underlätta för industrin i norra Sverige. Vi vill också utöka tillgången på anropsstyrd kollektivtrafik i glesbefolkade områden samt i högre grad utnyttja möjligheter till delad mobilitet.

Moderaterna ska verka för:

- att* den svenska flottan av isbrytare förnyas för att underlätta för industrin i norra Sverige
- att* utöka tillgången på anropsstyrd kollektivtrafik i glesbefolkade områden samt i högre grad utnyttja möjligheter till delad mobilitet

En plan för enskilda vägar

Det finns 74 000 km enskild väg med statligt stöd som tillsammans med knappt 100 000 km statlig väg och drygt 40 000 km kommunala vägar och gator utgör det svenska vägnätet. De enskilda vägarna förvaltas av drygt 23 000 olika väghållare. Enskilda människor och vägföreningar gör därmed stora insatser för näringsliv och pendling. Det enskilda vägnätet behöver långsiktigt stärkas. Staten bör ta ett större ansvar för att planera underhåll och reinvesteringar i det enskilda vägnätet utifrån nuvarande ekonomiska ramar. Myndigheternas tillämpning av regelverken bör syfta till att underlätta för underhåll och reinvestering av dessa vägar.

Moderaterna ska verka för:

att stärka underhållet av enskilda vägar

God mobiltäckning i hela landet

En aspekt som försvårar livet utanför storstadsregionerna är bristen på jobb. Många yrkesgrupper är tvingade att leva i storstaden där jobben finns. Digitaliseringen i spåren av pandemin öppnar nya möjligheter. Moderaterna vill att förutsättningar ska skapas för hemarbete i hela landet. Tillgången till bredband är viktig i hela Sverige. Förutsättningarna bör finnas vad gäller bredbandsutbyggnad, tillgången till el och bättre mobiltäckning. Möjlighet till uppkoppling i hela landet bör vara en självklarhet.

Moderaterna ska verka för:

att god mobiltäckning i hela landet säkras

Bättre digital infrastruktur

I Sverige har hälften av befolkningen en digital brevlåda. I Danmark har 80 procent digital brevlåda. Myndigheter kan genom olika incitament stimulera människor och företag att använda digitala verktyg och brevlådor. Skatteverket har exempelvis gett möjligheten att få tidigare skatteåterbäring. Utvecklingen bör snabbas på. Alla myndigheter och övrig offentlig förvaltning ska erbjuda digital post via en digital brevlåda till de medborgare som önskar det. Särskild hänsyn och lösningar ska dock ges till invånare utan god teknikvana.

Moderaterna ska verka för:

att alla myndigheter och övrig offentlig förvaltning ska erbjuda digital post via en digital brevlåda till de medborgare som önskar det

Stärk den lokala servicen

1

Stöd för bibehållen service på landsbygden

2

1

För en levande landsbygd behövs tillgång till service, både offentlig och kommersiell. Moderaterna har tidigare beslutat om att statliga bolag såsom Apoteket, Systembolaget, Svenska spel och PostNord bör få tydliga uppdrag att underlätta för lanthandlare och andra verksamheter i glest befolkade delar av landet att bli ombud för post, paketförmedling, apotek, spel och systembolag. Vi föreslår också att det direkta driftstödet för butiker i glesbygd bör förstärkas.

3

4

5

6

7

8

Moderaterna ska verka för:

9

att förstärka driftstödet till små butiker i glesbygd

10

Stärk förutsättningarna för det småskaliga fisket

11

Det småskaliga kustfisket är i dag särskilt utsatt och har svårt att nå lönsamhet i sin verksamhet. Sverige har en av Europas längsta kustlinjer, samt stora sjöar som Vänern och Vättern. Längs med kusten och nära strandkanten lever en stor del av vår biologiska mångfald. Det är också här det småskaliga fisket har möjlighet att växa. Genom att stärka det småskaliga fisket ökar antalet arbetstillfällen i fiskerinäringen samtidigt som kultur bevaras och skärgårdsmiljön utvecklas. Tyvärr hotas detta – inte bara av skarv och säl – utan också av rigida regelverk kring fiskelicenser. Initiativ bör tas för att generationsskiftet ska möjliggöras, till exempel genom överlåtande av fiskelicens. Därmed skapas framtidstro i näringen. Regelverken för överlåtelse av fiskerätter bör göras mer tillåtande. Frågan om småskaligt fiske behandlas vidare i propositionen *Grön höger – förminskade utsläpp och framtidens jobb*.

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

Valuta för skattepengarna och resurser till välfärden

1

Sveriges medborgare ska i alla lägen kunna veta att deras skattepengar används på ett effektivt sätt och prioriteras till de områden där resurserna gör mest nytta. Det handlar både om att det offentliga ska leva upp till förväntningarna. Men också om att utgifterna – och i förlängningen skatterna – inte blir för höga. Inte en enda skattekrona ska försvinna till kriminella.

En förutsättning för ett legitimt och fungerande samhällskontrakt är att alla som betalar in skatt också får valuta för sina inbetalade skattepengar. Man ska kunna känna sig trygg med att välfärden fungerar oavsett var i landet man bor. Sjukvård ska ges i rätt tid och hålla hög kvalitet, alla har rätt till likvärdig vård. Förskola och skola ska ge barn och unga kunskap som rustar för dem för livet. Omsorgen av Sveriges äldre ska hålla hög kvalitet.

Välfärdens finansiering är under press till följd av en åldrande befolkning. I dag är fem av hundra personer 80 år eller äldre. År 2050 kommer andelen vara nästan nio personer av 100. Samtidigt minskar andelen i arbetsför ålder framöver. Finansdepartementet räknar med att det behöver byggas ungefär 560 äldreboenden och 75 vårdcentraler bara fram till år 2026. Antalet barn och elever i förskole-, grundskole- och gymnasieålder ökar med nästan 350 000 personer från 2017 fram till år 2027. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) räknar med att det behöver byggas över 600 nya förskolor och 300 nya skolor.

Sverige tillhör numera de länder som har högst arbetslöshet i EU. Att minska arbetslösheten är vid sidan av att bekämpa brottsligheten en central uppgift för en kommande regering. Det är en prioriterad fråga om välfärdens finansiering ska kunna säkras.

Sverige har också haft en förhållandevis svag tillväxt under flera års tid. Sverige är bland de utvecklade länder som har haft lägst tillväxt per capita sedan Stefan Löfven tillträdde som statsminister. Hade Sverige utvecklats som EU-snittet vad gäller tillväxt 2014–2019 hade skatteintäkterna varit 130 miljarder kronor högre per år. Ska Sverige kunna fortsätta vara ett rikt välfärdsland krävs hög tillväxt. En av politikens viktigaste uppgifter är därför att stärka Sveriges tillväxtförutsättningar.

Samtidigt kommer utgifterna stiga på flera områden. Ökad kriminalitet kräver ökade resurser till alla delar av rättsväsendet. Elbristen i kombination med ett ökat elbehov till följd av elektrifieringen och klimatomställningen kräver ökade investeringar i både elnät och elproduktion. En eftersatt infrastruktur behöver uppgraderas. Försvaret behöver stärkas i en mer osäker omvärld, för att nämna några exempel.

Det finns också risker för ett allmänt kostnadstryck i offentlig sektor när allt fler uppgifter och uppdrag läggs på myndigheter, kommuner och regioner. För Socialdemokraterna kommer svaret alltid att vara höjda skatter. Återinförd fastighets-

skatt, höjda skatter på entreprenörer och höjda kommunalskatter. Höjda skatter på arbete och företagande riskerar ekonomins återhämtning och den långsiktiga tillväxten. Det skulle leda till högre arbetslöshet. 1
2
3

För Moderaterna är det viktigt att de ökade välfärdsbehoven tillgodoses utan skattehöjningar, varken ute i kommuner och regioner eller i staten. Det kräver prioritering av välfärdens kärnuppdrag. 4
5
6

Värna välfärdens kärnuppdrag 7

Under senare år har de riktade statsbidragen blivit fler. I den senaste höstbudgeten redovisades 204 olika former av riktade statsbidrag för kommuner och regioner. Det slår mot mindre kommuner, som inte har kapacitet att söka alla bidrag. Administrationen runt bidragen är ofta omfattande. Moderaterna anser att riktade statsbidrag ska minskas till förmån för generella statsbidrag, som ger stabila planeringsförutsättningar och utrymme för effektivisering, utveckling och förnyelse. 8
9
10
11
12
13

Den statliga styrningen av kommuner och regioner behöver bli tydligare och renodlas för att stärka kvaliteten i välfärdstjänsterna. Onödiga byråkratiska krav och detaljregleringar bör minska. Moderaterna vill därför initiera ett regelförenklingsprogram i den statliga styrningen. Syftet är att minska administrationen och dokumentationen för kommuner och regioner. 14
15
16
17
18

För att ta ett helhetsgrepp kring effektiviteten i hela den offentliga sektorn, både när det gäller statliga myndigheter och i kommuner och regioner, vill Moderaterna tillsätta en produktivitetskommission. Den bör involvera både forskare och praktiker, som ska samla goda exempel både från olika delar av Sverige och utomlands. 19
20
21
22

Sedan 2014 har antalet statsanställda ökat med 15 procent, betydligt snabbare än i både den privata och den kommunala sektorn. Sverige behöver både fler poliser och fler anställda i försvaret. Samtidigt bör det totala antalet statsanställda minska, inte öka. Myndigheternas uppdrag behöver bli smalare och mer fokuserat på kärnuppgifterna. Myndighetsstrukturen bör också effektiviseras med målet att minska antalet myndigheter. Länsstyrelsernas roll och uppgifter bör ses över. 23
24
25
26
27
28

Moderaterna ska verka för: 29

- att riktade statsbidrag som huvudregel omvandlas till generella statsbidrag 30
- att initiera ett regelförenklingsprogram i den statliga styrningen i syfte att minska administrationen och dokumentationen för kommuner och regioner 31
32
- att statens tillsyn ska fokusera på resultat och kvalitet, inte på processer, regelefterlevnad eller styrdokument 33
34
- att tillsätta en produktivitetskommission för att öka effektiviteten i offentlig förvaltning 35
36

- att effektivisera myndighetsstrukturen med målet att minska antalet myndigheter 1
2
- att se över länsstyrelsernas roll och uppgifter 3

1

Motverka fusk och ekonomisk brottslighet 4

Bidrag ska ges till dem som har rätt till dem. Bedrägerier är dessvärre vanliga. Summorna som försvinner uppskattas till 18 miljarder kronor varje år. Den ekonomiska brottsligheten och brottsligheten mot välfärdsystemen är allvarliga problem i sig själva, men utgör också grundfinansieringen för annan grov kriminell verksamhet. Myndigheter rapporterar att bedrägerier och bidragsbrott begås av organiserade kriminella för att säkra en grundinkomst. Oftast är det felaktiga arbetstillstånd, osanna intyg och oriktig folkbokföring som orsakar felaktiga utbetalningar. För att komma tillrätta med detta vill Moderaterna vidta krafttag mot bidragsfusk och ekonomisk brottslighet. 5
6
7
8
9
10
11
12
13

Tullverket varnar i dag för att smuggling bedrivs på ett sätt som "påminner om legal affärsverksamhet". Myndigheten varnar för "specialiserade brottsentreprenörer" som arbetar genom nätverk där de säljer sin expertis i olika sorters smugglingsarrangemang. Ligor kontrollerar allt mer strategiskt hela logistikkedjor. Personlig assistans är ett uppmärksammat område vad gäller välfärdsbrottslighet. Risken för brottslighet inom branschen bedöms som hög, eftersom det handlar om mycket pengar per beslut och brukare. CSN är en ytterligare myndighet som påverkas av det omfattande bidragsfusket. Det handlar exempelvis om studiestöd för påstådda studier i utlandet. 14
15
16
17
18
19
20
21
22

Utan kontroll i välfärdssystemens utbetalningar riskerar de kriminella gängens brottsliga verksamhet att stärkas, samt gynna extremister som begår brott i syfte att finansiera terrorism. Polisen behöver stöd i arbetet mot organiserade kriminella genom stärkta resurser och muskler hos andra berörda myndigheter. Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Tullverket, med flera myndigheter kan avsevärt minska möjligheterna att vara kriminell. 23
24
25
26
27
28

Genomför en nationell folkräkning och återkalla alla samordningsnummer 29 30

Det är orimligt att staten saknar kontroll över vilka som är i landet och var människor bor. Det gör det möjligt att fuska med bidrag och komma undan med brott. En nationell folkräkning är en viktig åtgärd för att slå vakt om samhällskontraktet och upprätta ett tryggare Sverige. Följande moment bör vara utgångspunkter i genomförandet av folkräkningen: 31
32
33
34
35

1. Skatteverket bör ansvara för genomförandet av folkräkningen och samarbeta med kommunerna och relevanta myndigheter i genomförandet, så som Statistiska centralbyrån (SCB) och Polismyndigheten. 36
37
38

2. Skatteverket, kommuner och övriga berörda myndigheter bör arbeta 1
enligt riskprincipen. Det skulle innebära att fysiska besök görs på adresser 2
och i områden som utmärker sig. Där det finns misstanke om felaktig 3
folkbokföring exempelvis där ovanligt många finns folkbokförda eller där 4
omsättningen av folkbokföring är stor. 5
3. Regelverk och tillämpning bör förändras så att berörda myndigheter 6
effektivt kan säkerställa att de som ej verifierats i folkräkningen inte 7
fortsatt får ta del av de bidrag och andra välfärdsförmåner som kopplas till 8
folkbokföringen. De som ej verifierats i folkräkningen bör omedelbart gå 9
miste om de bidrag som följer med folkbokföringen. 10

Hundratusentals personer som beviljats ett tillfälligt personnummer, så kallade 11
samordningsnummer, har inte styrkt sin identitet. Det gör att människor kan ha 12
flera identiteter samtidigt och begära ut mer bidrag än de har rätt till. Hur många 13
skattekonor som felaktigt betalas ut med anledning av detta är det ingen som vet. 14
Moderaterna vill att alla samordningsnummer ska återkallas och att det ska krävas 15
fysisk närvaro för förnyelse. Frågan om samordningsnummer beskrivs närmre i 16
propositionen *Bryt utanförskapet – för stram invandring och effektiv integration.* 17

Moderaterna ska verka för: 18

att genomföra en nationell folkräkning 19

Inför ett nytt identitetskort för mer säker identifiering vid 20 myndighetskontakt 21

Dagens system med att olika aktörer kan utfärda olika sorters identitetshandlingar, 22
som också ser olika ut, skapar problem och utmanar säkerheten exempelvis vid 23
myndighetsbeslut. Problemen med framför allt körkortet handlar om den omfat- 24
tande handeln med id-beviset och brister i utlämnanderutinerna. Utredningar har 25
påtalat behovet av att enbart pass och ett nytt statligt identitetskort borde godtas 26
som fysiska identitetshandlingar när en mer säker identifiering krävs. Ett nytt 27
statligt identitetskort bör användas vid kontakt med myndigheter, med skarpare 28
kontroller och krav vid utfärdande och förnyelse. 29

Det finns även skäl att se över möjligheten använda biometriska data som iden- 30
tifikationskrav vid vissa myndighetskontakter, framför allt för vissa utbetalningar. 31
Skatteverket har exempelvis föreslagit att de som flyttar till Sverige för att arbeta 32
eller studera bör lämna biometriska markörer, exempelvis fingeravtryck. 33

Moderaterna ska verka för:

- att* införa ett nytt identitetskort för mer säker identifiering vid myndighetskontakt samt se över möjligheterna att i högre utsträckning använda biometriska data för identifikation

Skärpta straff för bidragsbrott

Det behöver bli mer kännbart att stjäla från välfärdssystemen. Skärpta straff gör det mer avskräckande att begå bidragsbrott. En bidragsbrottsenhet bör inrättas på Försäkringskassan. Ansvaret för att åtala bidragsbrott bör flyttas till Ekobrottsmyndigheten för att upptäcka, åtala och fälla den organiserade bidragsbrottsligheten. Det behövs ett gemensamt utbetalningssystem för bidrag och med gedigna kontrollfunktioner. Individer bör ha ett bidragskonto på samma sätt som de har ett skattekonto.

Moderaterna ska verka för:

- att* ta krafttag mot bidragsbrott, bland annat genom att inrätta en bidragsbrottsenhet på Försäkringskassan, flytta ansvaret för att åtala bidragsbrott till Ekobrottsmyndigheten, samt att skärpa straffen för bidragsbrott

Tydligare och stramare regler för ekonomiskt stöd till olika organisationer

Skattepengar ska inte gå till extremister. Ökad kontroll och tydligare demokrativillkor kan nås genom att samla alla myndigheters utbetalningar av bidrag till olika föreningar under ett och samma paraply. Redan för fem år sedan beslutade riksdagen att stoppa alla offentliga medel till våldsbejakande budskap. Men trots att två utredningar sedan dess har lagt fram färdiga förslag har regeringen inte gjort någonting. Långsamheten är ansvarslös. Tillsynen måste skärpas.

Moderaterna ska verka för:

- att* strama upp och tydliggöra reglerna för ekonomiskt stöd till olika organisationer

Inför en ny huvudregel i sekretesslagstiftningen

En ny huvudregel i offentlighets- och sekretesslagen bör införas som innebär att myndigheter får dela uppgifter i sin verksamhet med Polisen och andra brottsbekämpande myndigheter om det behövs för att förhindra eller utreda brott som

kan leda till fängelse. Preciserade undantag får införas för uppgifter där det intresse
som sekretessen ska skydda är så starkt att det överhuvudtaget inte – eller endast
under vissa förutsättningar – bör delas med Polisen och övriga brottsbekämpande
myndigheter. Frågan behandlas vidare i propositionen *Bekämpa brotten och åter-
upprätta tryggheten*.

Inför en extensiv och effektiv distansutmätning och en stärkt riksjour för Kronofogdemyndigheten

Ny lagstiftning som tillåter tydlig och extensiv distansutmätning bör komma på
plats. Detta är av stor betydelse för att ge andra myndigheter befogenheter att
utmäta tillgångar på uppdrag av Kronofogdemyndigheten. Kronofogdens egna
beräkningar pekar på att värdet på utmäta tillgångar skulle kunna öka med cirka
150 procent om lagen ändras.

Tanken med distansutmätning är att andra myndigheter, ofta Polisen, ska kunna
agera som Kronofogdens förlängda arm. Exempelvis om de påträffar kriminella
som har skulder hos Kronofogden. I många situationer är det kritiskt att myndighe-
terna kan agera snabbt och utmäta egendomar vid ett visst tillfälle, när en skuldsatt
person, ofta med kopplingar till kriminella miljöer, påträffas. Ett problem i dag är att
personer gömmer sig från myndigheterna efter en tillfällig kontakt med polis.

Moderaterna ska verka för:

att distansutmätning ska kunna ske i betydligt fler fall än i dag

Låt Kronofogdemyndigheten arbeta uppsökande

Kronofogdemyndigheten bör tillåtas ägna sig åt uppsökande verksamhet. Genom
vad som benämns "fishing expeditions", exempelvis i samarbete med Polisen.
Myndigheten skulle då kunna söka upp och utmäta betydande tillgångar om indi-
vider med skulder påträffas. Även om syftet med efterforskningen inte är konkret
vid eftersökningens början. I dag är så kallade "fishing expeditions" inte en tillåten
arbetsmetod för Kronofogden.

Utgångspunkten i dag är att det måste finnas en gäldenär i ett mål hos Krono-
fogdemyndigheten för att myndigheten ska börja leta efter tillgångar. Givet den
allvarliga brottsligheten i Sverige och de värdefulla tillgångar som skuldsatta kri-
minella besitter finns det fog för Kronofogdemyndigheten att med proportionalitet
och riskbedömningar bistå Polisen. Det kan handla om att identifiera tillgångar som
kan tillhöra skuldsatta kriminella genom att ägna sig åt efterforskningar. Utan att
myndigheten behöver redogöra för ett tydligt definierat syfte initialt.

Moderaterna ska verka för:

1

att låta Kronofogdemyndigheten arbeta uppsökande

2

1

Inför utökade möjligheter att förverka potentiella brottsvinster

3

Den som ägnar sig åt gängkriminalitet och saknar legitima inkomster bör kunna förklara hur han eller hon kommit över dyra tillgångar för att egendomen ska skyddas från förverkande. En tydlig förklaringsbörda bör läggas på den enskilda. Motsvarande regler finns exempelvis i Europarådets konvention från 2005 om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott och om finansiering av terrorism. Det handlar även om att förverkande ska kunna beslutas utan samband med en fällande brottmålsdom – vilket endast kan ske i undantagsfall i dag. Det skulle möjliggöra en effektivare process där egendom kan tas i beslag i flera fall och snabbare, utan att tumma på rättssäkerheten. Ett liknande system finns redan på Irland och övervägs i Norge.

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

Moderaterna ska verka för:

14

att utöka möjligheterna att förverka potentiella brottsvinster

15

Stärk Tullverket som brottsbekämpande myndighet

16

Internationella stöldligor står för en stor andel av brottligheten i Sverige. Närmare 50 procent av bostadsinbrotten och upp till omkring 90 procent av stölderna av bilar, bildelar, båtmotorer och jordbruksmaskiner. Uppskattningsvis för de internationella stöldligorna ut gods till ett värde av upp till omkring två miljarder kronor årligen. Polisen behöver mer stöd i arbetet mot de kriminella. Tullverket varnar för att smuggling bedrivs på ett sätt som "påminner om legal affärsverksamhet". Moderaterna vill stävja den allvarliga brottsligheten med bättre kontroller vid gränsen med ett starkare Tullverk som har större befogenheter och mer resurser.

17

18

19

20

21

22

23

24

Tullverket ska få befogenhet att genomföra systematiska stickprovskontroller vid utförsel ur landet. Fler stickprovskontroller skulle stoppa fler stöldligor. Tullverket ska också kunna utreda penningtvättbrott för resenärer med stora mängder kontanter. Möjligheter för tulltjänstemän att bära skjutvapen bör utvecklas. Tullpersonal ska i yrket kunna hantera yrkeskriminella som exempelvis bär på och transporterar vapen. Tullverket ska kunna genomföra husrannsakan i fler fall. Ska Tullverket kunna stötta Polisen effektivare och snabbare behöver det större befogenheter att kunna vidta tvångsåtgärder och att genomföra husrannsakan.

25

26

27

28

29

30

31

32

Moderaterna ska verka för:

1

- att* stärka Tullverkets roll som brottsbekämpande myndighet, bland annat genom systematiska kontroller vid utförsel, möjlighet för myndigheten att utreda penningtvättbrott, samt utökade möjligheter för tulltjänstemän att bära skjutvapen

2
3
4
5

Stärk Bolagsverkets uppdrag och möjligheter att beivra brott

6

Bolagsverket bör få bättre befogenheter och verktyg som möjliggör ett visst brottsbekämpande fokus. Myndigheten bör ha ett tydligare mandat att kontrollera att bolagsföreträdare verkligen existerar och inte förekommer inom den organiserade brottsligheten, samt kunna avregistrera förfalskade identiteter. För att möjliggöra det behöver bland annat sekretesslagstiftningen förändras så att Bolagsverket kan ta emot sekretessbelagda uppgifter från andra myndigheter.

7
8
9
10
11
12

Moderaterna ska verka för:

13

- att* stärka Bolagsverkets uppdrag och möjligheter att beivra brott, bland annat genom att myndigheten redan vid registrering ska kunna stoppa misstänkta bolagsmålvakter eller bolagsvaktsupplägg

14
15
16

Återinför revisionsplikten för små aktiebolag i syfte att förhindra brottslighet

17
18

Revisionsplikten avskaffades år 2010 för små aktiebolag. Riksrevisionen har kritiserat avskaffandet av revisionsplikten ingående i en rapport från 2017 och menar att sammanvägt är nackdelarna med avskaffad revisionsplikt större än fördelarna. Riksrevisionen fastslår att det överlag inte gått bättre för bolagen som efter reformen valde bort revision, men att det finns indikationer på att reformen kan ha ökat skatteundandragandet och gynnat ekonomisk brottslighet.

19
20
21
22
23
24

Moderaterna ska verka för:

25

- att* återinföra revisionsplikten för små aktiebolag i syfte att motverka ekonomisk brottslighet

26
27

Höjt belopp för insatskapital vid start av aktiebolag i vissa fall

28

Då aktiebolag drivs utan personligt ansvar kan de användas för att begå brott. Gärningsmän kan även vara anonyma genom att använda bulvaner och målvakter. När gränsen för aktiekapital nyligen sänktes var Ekobrottsmyndigheten skeptisk. Myndigheten menar att sänkningens effekter kommer bidra till att ekonomisk

29
30
31
32

brottslighet underlättas. Kravet på aktiekapital vid start av aktiebolag bör höjas från 1
 dagens krav om 25 000 kronor, i vissa fall. En konstruktion med olika nivåer bör 2
 övervägas, till exempel för brottsutsatta branscher och utefter riskbedömningar 3
 vad avser kriminalitet. 4

Moderaterna ska verka för: 5

att höja beloppet för insatskapital vid start av aktiebolag vid misstanke om 6
 missbruk eller brottslighet genom en konstruktion med olika nivåer till 7
 exempel för brottsutsatta branscher och utefter riskbedömningar vad avser 8
 kriminalitet 9

Stopp för arbetskraftsinvandring av personliga assistenter 10

Arbetskraftsinvandring vad gäller personliga assistenter är i för stor utsträckning 11
 förenad med missbruk och fusk. Moderaterna vill därför att det införs ett stopp 12
 för arbetskraftsinvandring till Sverige som personlig assistent. Frågan behandlas 13
 vidare i propositionen *Bryt utanförskapet – för stram invandring och effektiv 14*
integration. 15

Stoppa fusk med intyg på arbetsmarknaden 16

I dag är omfattande brottslighet kopplad till fiktiva anställningar. Oriktiga arbetsgi- 17
 varintyg är en nyckel för kriminella för att få utbetalningar från välfärdssystemen. 18
 Skatteverket har lyft behovet av att ta fram ett standardiserat intyg som enkelt 19
 skulle kunna förmedlas till andra myndigheter genom en automatiserad tjänst. 20
 Det skulle minska risken för felaktiga intyg. 21

Moderaterna ska verka för: 22

att införa ett standardiserat anställningsintyg 23

Högre pensioner och minskad fattigdom bland äldre

1

Sverige har ett stabilt pensionssystem som ger breda grupper höga pensioner. Samtidigt är kraven höga på ett långt arbetsliv för att nå hög pension. Grupper med lägre intjänande får därför låga och ibland otillräckliga pensioner.

Ett pensionssystem som bygger på arbete är grundbulten i en fungerande välfärdsstat. Att människor arbetar och gör rätt för sig är en förutsättning för att kunna finansiera framtidens välfärd, kunna försörja sig själv som pensionär och nå ett fungerande pensionssystem. Otillräckliga pensioner riskerar att erodera legitimiteten för pensionssystemet.

Pensionsåldern är flexibel från 62 års ålder. Pensionen blir dock lägre ju tidigare man går i pension. Tanken har varit att successivt anpassa pensionsåldern i takt med en ökad livslängd. I dag går de flesta i pension vid 65. Om hänsyn tagits till ökningen i livslängd sedan 90-talet skulle pensionsåldern behöva vara 68 år i dag.

I takt med förändrade levnadsmönster och för många i dagens generation ett senare inträde på arbetsmarknaden, där det inte är ovanligt att studera fram till 30-årsåldern, samtidigt som vi blir äldre, behöver pensionsåldern höjas.

En viktig aspekt i sammanhanget är att låta människor som kan och vill arbeta längre. Åldersdiskriminering slår ut kompetenta människor, är kränkande mot äldre arbetskraft och skadar samhället i grunden. Att motverka åldersdiskriminering är centralt när fler arbetar högre upp i åldern och pensionsåldern höjs. Moderaterna vill bekämpa ålderismen och ta tillvara äldres kompetens.

Vi föreslår sänkt skatt för dem som jobbar till pensionering. Moderaterna vill sänka åldersgränsen för jobbskatteavdrag för äldre till 64 år, för att uppmuntra till ett längre arbetsliv. För att fler ska kunna och orka arbeta efter 65 behöver arbetsmiljön förbättras i både fysiskt och psykiskt ansträngande arbeten.

Reformer för högre och hållbara pensioner

Reformer behöver inriktas på att nå högre pensioner på kort och lång sikt, utan att minska drivkrafterna till arbete.

Arbetslinje i stället för bidragslinje – högre pensioner här och nu

Många av förslagen till högre pensioner får effekt längre fram i tiden utan att de påverkar låginkomsttagare som redan gått i pension. Det handlar exempelvis om höjd pensionsålder, pensionsavgift eller ett reformerat premiepensionssystem. För att uppnå högre ålderspensioner här och nu vill Moderaterna sänka skatten för pensionärer. Totalt har skatten sänkts med 27 miljarder kronor, motsvarande tusen

kronor per månad i plånboken, framförallt från budgetar som Moderaterna lagt. 1
 Skattesänkningarna är träffsäkra och riktas till låginkomsttagare på ett sätt som 2
 varken höjda avgifter eller delpensionen (Arne-pension) kan. 3

1 Moderaterna ska verka för: 4

att skatten för pensionärer sänks så att pensionen efter skatt höjs 5

Låt fler människor arbeta längre 6

Det starkaste verktyget för att nå högre pension är att stanna kvar ytterligare ett 7
 år på arbetsmarknaden. Pensionen blir 8–9 procent högre, ibland mer, livsvarigt 8
 genom ett års senare pensionering. 9

I Sverige har många föreställningen att vi har kommit långt i reformeringen av 10
 pensionen. Ett flertal länder har dock beslutat om lika eller progressivare pensions- 11
 åldershöjningar än Sverige i syfte att uppnå högre pensioner. 12

Högre pensionsålder beslutades i december 2017. I praktiken höjs flera pensions- 13
 åldrar i två steg. 2020 höjdes lägsta pensionsåldern (61-årsgränsen) och högsta 14
 (67-årsgränsen). Under hösten 2021 höjs garantipensionsåldern från 65 år till 66 år 15
 och en riktålder för pensionering införs. Moderaterna kommer värna att det andra 16
 och sista steget i pensionsåldershöjningen genomförs. 17

Moderaterna ska verka för: 18

att möjliggöra ett längre arbetsliv 19

Stärk arbetsutbudet bland äldre arbetstagare genom sänkt skatt 20

Ekonomiska drivkrafter i pensionssystemet för att arbeta är försvagade. När pen- 22
 sionsåldern inte stiger får fler äldre, främst kvinnor och invandrare, garantipension 23
 och bostadstillägg med höga marginaleffekter som gör arbete olönsamt. Det är 24
 särskilt bekymmersamt att äldre med lägre pensioner inte kan höja sin ekonomiska 25
 standard genom fortsatt arbete. Samt att de som jobbat heltid under stora delar av 26
 livet ändå får garantipension. 27

I dag ger arbete efter 65 år lägre skatt, genom förhöjt jobbskatteavdrag och ett 28
 förhöjt grundavdrag på lönen, från det år man fyller 66 år. Skatten uppgår till cirka 29
 åtta procent på en lön upp till knappt 20 000 kr/månad. När pensionsåldern höjs är 30
 det rimligt att ge en morot för människor att arbeta längre. Det stärker effekterna av 31
 pensionsåldershöjningen och förlänger arbetslivet för fler. Moderaterna vill sänka 32
 åldersgränsen till 64 år för att få ta del av jobbskatteavdraget för äldre. 33

Minskad fattigdom bland äldre

Pensionen ska ge stabil ekonomisk trygghet när man blir äldre. Den absoluta fattigdomen bland pensionärer i Sverige är också låg. 1,1 procent av kvinnorna och 1,3 procent av männen har låg materiell standard. Det motsvarar 12 000 kvinnor och 12 000 män. Men den relativa fattigdomen är större. Skillnaden är stor mellan ensamstående och sammanboende. Framförallt kvinnor med lågt intjänande som skilt sig eller blivit änkor riskerar att hamna under den relativa fattigdomsgränsen. Omsorgen om de sämst ställda pensionärerna måste stärkas.

Sänk skatten mer för dem med lägst pension

De ekonomiska villkoren behöver förbättras för pensionärer med lägst inkomst. Moderaterna vill att skattesänkningarna bör omfatta alla pensionärer men riktas till låginkomsttagare. Förslaget är fördelningspolitiskt mer träffsäkert än Socialdemokraternas förslag till höjd pension.

Moderaterna ska verka för:

- att* skattesänkningarna för pensionärer bör omfatta alla pensionärer men främst riktas till låg- och medelinkomsttagare

Jämställda pensioner

Inkomstgapet mellan kvinnor och män är som störst för pensionärer. Pensionsgapet för allmän pension och tjänstepension är 31 procent mellan män och kvinnor. Pensionssystemet gör inte skillnad på män och kvinnor, utan problemen med den ekonomiska ojämställdheten finns främst på arbetsmarknaden. Ett avgörande faktum är att män tjänar mer än kvinnor, vilket oftast beror på olika yrkesval. Intjänandet av pensionsrätter skiljer sig tidigt åt mellan män och kvinnor, men allra störst är skillnaden mellan åren 35–55.

Den viktigaste reformen för att höja kvinnors pensioner är att öka kvinnors deltagande på arbetsmarknaden, men det tar tid. Med nuvarande minskningstakt sluts gapet år 2062. Därför krävs reformer med effekt på kort sikt, såsom ökade möjligheter att dela på pensionen och att mer av pensionen ska kunna ingå vid bodelning.

Moderaterna ska verka för:

- att* utreda hur mer av pensionen ska kunna delas mellan gifta makar, sambos och föräldrar med gemensamma barn
- att* utreda hur mer av pensionen ska kunna ingå vid bodelning

Bekämpa hemlösheten bland äldre

Det är en anständighetsfråga att alla ska ha tak över huvudet. Det bör vara en självklarhet i ett välfärdsland som Sverige. Ändå ökar hemlösheten bland äldre. Moderaterna ska arbeta efter en nollvision för hemlöshet bland äldre.

Den senaste undersökningen av hemlösheten gjordes 2017 av Socialstyrelsen. Totalt var 1 850 personer över 65 år hemlösa. Det motsvarar sex procent av alla hemlösa. De vanligaste faktorerna till hemlöshet är missbruk, psykisk ohälsa och vräkning på grund av obetald hyra eller störningar. De vanligaste boendeformerna för hemlösa är hotell, vandrarhem, härbärge eller tillfällig logi på jourboende alternativt korttidsboende.

”Bostad först” är ett arbetssätt som utgår att människor behöver ett tryggt boende för att kunna göra något åt sina livsproblem. Konkret erbjuds människor i akut hemlöshet eget förstahandskontrakt. Bostad först har sitt ursprung i USA och arbetssättet visar goda resultat. Ska hemlösheten för äldre utrotas bör detta arbetssätt användas fullt ut även i Sverige.

Endast 44 kommuner arbetar med Bostad först. Ett skäl är att kunskapen om modellen är låg i Sverige och att de gamla modellerna med boendetrappa är etablerade, samt att det är bostadsbrist på flera håll i landet. Det gör att fastighetsägare kan vara ovilliga att upplåta bostäder till riskpersoner. För att bidra till en ökad tillämpning av Bostad först bör staten därför bidra till en ökad satsning på boendestöd. Här och nu krävs också en satsning på mer kortsiktiga men trygga lösningar för målgruppen.

Moderaterna ska verka för:

att införa en nollvision för hemlöshet bland pensionärer

att öka den statliga finansieringen av boendestöd

att en särskild satsning görs på trygga korttidslösningar för äldres boende

Öka den ekonomiska jämställdheten

1

I Sverige ska rättigheter, skyldigheter och möjligheter gälla lika för alla, oavsett vem man är och varifrån man kommer. Kön ska inte begränsa individens frihet. I Sverige tjänar kvinnor mindre än män och arbetar deltid i större utsträckning. Det ger lägre ersättning vid sjukdom, arbetslöshet och pension. Kvinnor äger bara hälften av vad män äger. Av totala kapitalinkomster står kvinnor för knappt en tredjedel.

Sverige är ett av världens mest jämställda länder. Det är ett resultat av reformer av arbetsmarknaden, skatterna och välfärdssystemen, för att det ska vara möjligt och lönsamt för kvinnor att förvärvsarbeta. Trots det förvärvsarbetar kvinnor fortfarande mindre än män. Kvinnors inkomster ligger på 83 procent av mäns i åldern 20–64 år.

Ofta ökar den ekonomiska ojämställdheten när det första barnet föds. Skillnader i mäns och kvinnors tidsanvändning etableras. Kvinnors obetalda arbete ökar, en halvtimmes hushållsarbete om dagen motsvarar upp emot fem års obetalt heltidsarbete under ett yrkesliv. Det påverkar karriärer, inkomster och pensioner negativt.

Varje människa ansvarar för sina livsval och för att bygga vårt gemensamma samhälle. Men i en demokrati ska det finnas lagar och regler som säkerställer lika rättigheter. Alla former av diskriminering måste motverkas.

Ekonomisk självständighet är en avgörande förutsättning för kvinnors egenmakt och oberoende. Moderaternas politik ska öka den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män.

Moderniserade socialförsäkringsförmåner

Den ekonomiska ojämställdheten förstärks ofta vid familjebildning. Moderaterna vill modernisera socialförsäkringarna för att främja jämställdheten.

Fler dubbeldagar

År 2012 införde Sverige de så kallade dubbeldagarna, vilket innebär att båda föräldrarna kan ta ut föräldrapenning samtidigt. Att vara hemma samtidigt, särskilt direkt efter födseln, ger förutsättningar för föräldraskap på mer lika och jämställda villkor. Mamman ges också bättre förutsättningar att läka efter födseln.

Forskning visar att dubbeldagarna ökar sannolikheten att pappor tar ut mer föräldraledighet, positiva effekter för mammors hälsa med minskade komplikationer av födseln och mindre läkemedel. I dag finns det 30 dubbeldagar under barnets första år. Genom fler dubbeldagar kan de positiva effekterna förstärkas.

Moderaterna ska verka för:

att göra fler dagar med föräldrapenning till dubbeldagar

Inför reserverade dagar för de som saknar sjukpenninggrundande inkomst

Principerna för föräldraförsäkringen ska gälla för alla. I dag finns 90 reserverade dagar med föräldrapenning, som inte kan föras över till den andra föräldern. Efter-
som de reserverade dagarna är på sjukpenningnivå så omfattas inte personer som
saknar sjukpenninggrundande inkomst (SGI). Det betyder att många utrikes födda
som ännu inte arbetat och fått någon SGI i Sverige inte omfattas av de reserverade
dagarna.

Moderaterna ska verka för:

att de 90 reserverade dagarna i föräldraförsäkringen även ska gälla dem som
saknar sjukpenninggrundande inkomst

Ett mer jämställt arbetsliv

Kvinnor i Sverige förvärvsarbetar fortfarande i lägre utsträckning än män, även
om andelen är hög jämfört med andra länder. Det påverkar mäns och kvinnors
förvärvsinkomster. Kvinnors inkomster är 83 procent av mäns inkomster i åldern
20–64 år. Några förklaringar är att kvinnor arbetar deltid, är föräldralediga och har
sjukfrånvaro i högre utsträckning än män.

Erbjud barnomsorg på kvällar, nätter och helger

Bristen på barnomsorg på obekvämt arbetstid riskerar att negativt påverka kvinnors
möjlighet att arbeta, den möjligheten behöver öka. Skollagen bör ändras så att
kommuner ska tillgängliggöra barnomsorg på kvällar, nätter och helger. Föränd-
ringen ska dock inte innebära att man ska kunna utnyttja förskolans hela öppet-
tider, utan att tiderna bättre ska anpassas till föräldrarnas arbetstid. Staten bör ta
ett medansvar för finansieringen av sådan, utökad barnomsorg.

Moderaterna ska verka för:

att barnomsorg i större utsträckning ska erbjudas på kvällar, nätter och helger
för att underlätta för föräldrar med obekvämt arbetstid, kostnaden delas
mellan stat och kommun

Minska antalet delade turer

Arbetsvillkoren för personal inom äldreomsorgen behöver bli bättre. Inte minst
ofrivilligt delade turer bidrar till stress, problem med vila och riskerar att bidra till

ökade sjukskrivningstal. Det kan öka personalomsättning och göra det svårare att lägga scheman. Metodutveckling och goda exempel kan bättra situationen. 1
 2

1 Moderaterna ska verka för: 3

att minska förekomsten av delade turer i offentlig vård och omsorg 4

Bättre information till föräldrar om val som påverkar privatekonomin 5 6

Många val i livet påverkar privatekonomin och pensionen. Till exempel föräldraledighet, fördelningen av betalt och obetalt arbete i familjen och vård av sjuka barn. Dessa val påverkar arbetade timmar, inkomster och pensioner. Många gånger är det svårt att överblicka effekterna av val på lång sikt och sambanden mellan föräldraledighet, efterföljande ansvar för obetalt hemarbete och pensionen. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten bör informera blivande föräldrar om sannolika effekter av olika val så att fler kan fatta välinformerade beslut. 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13

Moderaterna ska verka för: 14

att ge myndigheter i uppdrag att informera blivande föräldrar om hur olika val påverkar privatekonomin, exempelvis sambandet mellan arbetade timmar och pension 15
 16
 17

Ägande och företagande 18

Kvinnor äger i snitt hälften av vad män äger i Sverige. Kvinnor heläger exempelvis bara 14 procent av alla fastigheter. Det påverkar möjligheten att använda fastigheten som säkerhet för att förverkliga en affärsidé. Kvinnors ägande inskränker friheten att fatta avgörande beslut: En av fem kvinnor menar att hon inte skulle ha råd att skilja sig om hon skulle vilja. 19
 20
 21
 22
 23

Inkomsterna spelar roll för ägandet. Kvinnor har 77 procent av mäns totala inkomster. Gapet har varit oförändrat sedan 1995. Att kvinnor har lägre lön, startar företag i mindre grad, arbetar deltid i större utsträckning, är föräldralediga, vårdar sjuka barn och anhöriga och går i pension tidigare, påverkar givetvis också ägandet. 24
 25
 26
 27

Se över föräldraförsäkringen för företagare 28

Ersättningen från föräldraförsäkring bygger på förlorad inkomst. För företagare kan det vara svårare än för anställda att klargöra inkomstförlusten under föräldraledigheten. Företagare kan också ha svårt att ha verksamheten vilande under föräldraledigheten utan att företaget går i konkurs. Föräldrauttaget bland män med eget 29
 30
 31
 32

företag är litet. Regelverket bör anpassas så att det blir enklare att driva företag när man är förälder. 1
 2

1 Moderaterna ska verka för: 3

att se över föräldraförsäkringen för föräldrar som är företagare eller som både lönearbetar och driver företag 4
 5

Underlätta omvandling av enskild firma till aktiebolag 6

Det bör bli lättare att starta och driva företag. Byråkratiskt krångel ska minska. 7
 Regelförenklingar och förenklade processer krävs, såsom att underlätta omvand- 8
 ling av enskild firma till aktiebolag. Många kvinnor som driver företag har valt att 9
 göra det som enskild firma, trots att det innebär en större personlig ekonomisk risk. 10

Moderaterna ska verka för: 11

att underlätta omvandling från enskild firma till aktiebolag 12

Bättre offentlig statistik om ägande 13

Sverige behöver mer könsuppdelad statistik om ägande: Bolagsverket, Tillväxt- 14
 verket, SCB och Lantmäteriet är myndigheter som bör ta fram mer könsuppdelad 15
 statistik. Sverige bör också driva på inom OECD för internationella studier om 16
 ägande. 17

Moderaterna ska verka för: 18

att Sverige utvecklar bättre offentlig statistik om ägande 19

Partistyrelsen föreslår arbetsstämman besluta 20

att anta propositionen 21

Reservationer

1

Linda Frohm och Matilda Ekeblad reserverade sig mot partistyrelsens förslag till beslut angående kapitel "Fler i jobb", avsnitt "Sänkt skatt på arbete," efter att-satsen (sid. 35, från rad 2) till förmån för tilläggsattsats med följande lydelse "att partiet ska verka för att slopa den allmänna löneavgiften för personer upp till 26 år.", med följande motivering "Utöver de direkta lönekostnaderna som företagen betalar till sina anställda tillkommer arbetsgivaravgifter på 31,4 procent. I avgiften ingår nödvändiga avsättningar till pension, sjuk- och föräldraförsäkringen som kommer arbetstagaren till del, men också en allmän löneavgift på 11,6 procent som går direkt till statskassan som en dold skatt."

Moderaterna kan vässa sin jobbpolitik ytterligare genom att helt avskaffa den allmänna löneavgiften för unga under 26. Det är hos unga som den mest oroande arbetslöshetstrenden finns. Att minska kostnaderna för att anställa är avgörande för att skapa fler arbetstillfällen och inte straffbeskatta företag som vill ge unga sitt kanske allra första jobb."

Matilda Ekeblad reserverade sig mot partistyrelsens förslag till beslut angående kapitel "Valuta för skattepengarna och resurser till välfärden", avsnitt "Värna välfärdens kärnuppdrag" att-sats (sid 92, rad 3) till förmån för ny lydelse enligt följande: "att se över länsstyrelsernas roll och uppgifter med syftet att de ska avskaffas.", med följande motivering: "Det finns många anledningar till varför länsstyrelserna bör avskaffas. Till exempel: de tar beslut som politiker borde besluta om och är bromsklossar i många beslut som politiker tagit. Vi vill därför att man ser över länsstyrelsernas roll och uppgifter med syftet att avskaffa dem. Vi är övertygade om att de uppgifter som måste göras kan föras över till kommuner, regioner eller myndigheter. Länsstyrelserna är i grund och botten en administrativ kvarleva från en svunnen tid när staten behövde regionala avdelningar i landet. Vi tycker att det är dags att politiska frågor inom ett län utgår från de som bor i länet och besluten tas av de folkvalda. Sverige behöver mindre byråkrati inte mer."

Josefin Malmqvist reserverade sig mot partistyrelsens förslag till beslut angående kapitel "Öka den ekonomiska jämställdheten," avsnitt "Ett mer jämställt arbetsliv," (sid. 104, från rad 29) till förmån för nytt stycke och tillhörande tilläggsattsats, efter det nya stycket, med följande lydelse: Barnomsorg från 6 månaders ålder

En mer flexibel barnomsorg skulle öka möjligheterna och flexibiliteten för kvinnors deltagande på arbetsmarknaden. Det skulle inte minst vara betydelsefullt i de familjer som inte har andra möjligheter att få avlastning inom familjen med barnen. I Sverige erbjuds barnomsorg först från ett års ålder, vilket är ovanligt sent i en internationell jämförelse. I en majoritet av alla europeiska länder finns det någon form av barnomsorg för barn under ett år. Staten bör kompensera kommunerna för hela nettokostnaden för barnomsorg innan 1 års ålder.", samt tilläggsattsats enligt följande: "Att verka för att erbjuda möjlighet till barnomsorg från 6 månaders ålder."

Avvikande mening

1

Samuel Jonsson anmälde avvikande mening i enlighet med Matilda Ekeblads reservation (sid 35, rad 2).

2

3

1

Proposition 2

Proposition 2

Bryt utanförskapet – för stram invandring och effektiv integration

2

Sammanfattning

När invandringen och integrationen fungerar bra ger det goda förutsättningar för den som invandrar att skapa en bättre framtid för sig och sina barn. Men så blir det inte om landet tar emot fler än vad det klarar av att integrera. Utanförskapet i våra utsatta områden är ett tydligt exempel på att integrationen inte har fungerat. Det krävs ett helt nytt sätt att se på integration. Vi föreslår ett nytt mål för integrationspolitiken: Att invandringen ska vara bra för Sverige. Inom ramen för den målsättningen förslår vi två mått på integration: Ett språkmått och ett ekonomiskt mått.

För att motverka boendesegregationen och jämna ut uppväxtskillnader behövs en rad reformer. Inte minst vad gäller bosättningen av asylsökande och nyanlända. Möjligheten till eget boende (EBO) under asyltiden bör avskaffas och anvisningslagen som styr fördelningen av nyanlända mellan kommunerna bör ses över. Trångboddheten ska motverkas genom att fastighetsägare ska kunna fastställa maximalt antal boende i en hyresrätt.

Skolan brottas med omfattande problem. Kunskapsresultaten behöver höjas. Vi föreslår utökad undervisningstid från lågstatid, utökad lovskola och obligatorisk läxhjälp. För de barn som sällan eller aldrig möter svenska i hemmet ska obligatorisk språkförskola införas. Svenska språkets roll i förskolans läroplan ska förtydligas. Ett språklift ska genomföras för förskolelärare i syfte att attrahera personal som talar god svenska till förskolor i utsatta områden. Nolltolerans mot extremism ska råda i skolans värld.

Migrationspolitiken behöver anpassas till Sveriges förmåga att integrera människor som kommer hit. Vi vill minska asylmottagandet och införa ett volymmål som innebär omkring 5 000 asylsökande per år. Målet ska uppnås genom välfungerande gränskontroller och ordning och reda i asylsystemet. Kraven för att beviljas permanent uppehållstillstånd ska skärpas, precis som kraven för anhöriginvandring. Vi vill minska antalet kvotflyktingar och prioritera kvinnor, flickor och HBTQ-personer.

Vi vill uppvärdera medborgarskapet, genom att förlänga hemvisttiden, ställa krav på kunskaper i svenska språket och om det svenska samhället. Medborgarskap ska under vissa förutsättningar kunna återkallas för den med dubbelt medborgarskap. Migrationsverket ska prioritera ärenden om återkallelse av uppehållstillstånd. Vi vill minska bidragsnivåerna för den som är ny i Sverige och införa kvalificering in i välfärden.

Arbetskraftsinvandringen är ett värdefullt tillskott till svensk ekonomi. Samtidigt 1
måste fusk och kriminalitet kopplad till arbetskraftsinvandring bekämpas. Den 2
rekordhöga arbetslösheten åtgärdas. Huvudregeln ska vara att arbetskraftsinvand- 3
ring bara tillåts för arbeten med en lön som ligger över den svenska medianlönen. 4

Innehåll

116 Inledning

118 Integration

- 118 Invandringen ska vara bra för Sverige
- 121 Anpassningen till ett nytt hemland
- 123 Hedersförtryck och hedersvåld

126 Social rörlighet

- 126 Avskaffa EBO
- 127 Se över anvisningslagen och inför nationell modell med etableringsboenden
- 128 En tryggare fysisk miljö i utsatta områden
- 129 Trångboddhet i utsatta områden

132 Skola

- 132 De höga förväntningarnas skola
- 134 Alla i skolan ska kunna tala svenska
- 136 Trygghet i samhället börjar med trygghet och ordning i skolan
- 139 Nolltolerans mot extremism i skolans värld
- 141 Frihet, jämlikhet och öppenhet i skolan
- 143 En lärarutbildning av hög kvalitet för framtiden
- 145 Mellan grundskola och högskola

149 Migration

- 149 Inför ett volymmål
- 150 Så kan volymmålet uppnås
- 154 Migrationslagstiftning på en miniminivå
- 156 Ny inriktning för mottagandet av kvotflyktingar
- 157 Ett väl fungerande återvändande
- 161 Den europeiska dimensionen
- 162 Uppvärdera medborgarskapet
- 164 Minskade bidragsnivåer och kvalificering till välfärden
- 166 Reformera arbetskraftsinvandringen

171 Reservationer

"Vår öppenhet mot omvärlden ska alltid bygga på ordnade processer och på att vi har kontroll över våra egna gränser. Varje politik för frihet och rörlighet bygger på det. Vägen in i Sverige – från första dagen i landet till medborgarskapet – ska präglas av kravet och ambitionen att bli en del av vårt samhälle."

Ur förslaget till nytt idéprogram för Moderaterna.

2 Inledning

En av 2020-talets allra största uppgifter i svensk politik är att lösa de stora integrationsproblemen. Det är avgörande för vår framtid som land.

Arbetslösheten bland utrikes födda är hög. Så många som hälften av alla som kom till Sverige åren 1990 till 2016 är inte självförsörjande. Det leder till en uppdelning av samhället i kombination med bland annat segregation på bostadsmarknaden. Den dåliga integrationen syns kanske allra tydligast i den grova gängkriminaliteten och de bristande skolresultaten i vissa områden.

I Sverige ska alla ha möjlighet att nå sin fulla potential. Oavsett bakgrund, uppväxtförhållanden eller bostadsort ska man kunna förverkliga sina drömmar och bygga ett gott liv för sig och sin familj.

I skolan ska eleverna mötas av kunskap och framtidstro. Det är viktigt för alla, men inte minst för dem med störst risk att ärva sina föräldrars utanförskap. En bra skola lägger grunden för barns och ungas sociala rörlighet. Vilken skola man går i ska inte avgöra ens framtida möjligheter. Kunskaperna i svensk skola måste höjas och alla elever ska få det stöd som krävs för att nå kunskapsmålen.

I många år har vi haft en mycket hög nivå på asylinvandringen i förhållande till vår folkmängd och jämförbara europeiska länder. Bara under de senaste tio åren har drygt 400 000 asylrelaterade uppehållstillstånd beviljats. Trots det har svensk politik varken tagit invandring eller integration på det allvar som krävs. Sverige betalar ett högt pris för avsaknaden av en seriös debatt om kopplingen mellan migration och integration samt integrationspolitikens brister.

En målstyrd, stram och hållbar migrationspolitik är en förutsättning för en väl fungerande integration. I det ligger att antalet asylsökande till Sverige minskar betydligt. Vår integrationsförmåga ska vara styrande för nivån på invandringen.

Av största vikt är att den som fått ett nej på asylansökan så fort som möjligt lämnar landet. Vi riskerar annars ett växande skuggsamhälle, med social utsatthet, illegalt arbete och brottslighet. Särskilt barn drabbas hårt.

I propositionen berörs centrala utmaningar för Sverige. Det handlar om vår förmåga att nå en integrationspolitik med målet att invandringen ska vara bra för Sverige, tillsammans med en stram och hållbar migrationspolitik. Propositionen handlar också om en skolpolitik präglad av höga förväntningar, som möjliggör klassresor och långsiktigt utgör en grund för Sveriges ställning som kunskapsnation. Politiken

för högre utbildning och forskningspolitik behandlas i propositionen *Reformer för* 1
jobb och tillväxt i hela Sverige. 2

Integration

2

Invandring har bidragit till att skapa några av världens mest dynamiska samhällen. Men invandring kan också skapa ojämlikhet och stora motsättningar. När invandringen och integrationen fungerar bra, är det bra för landet och ger goda förutsättningar för den som invandrar att skapa en bättre framtid för sig och sina barn. Men så blir det inte om landet tar emot fler än vad det klarar av att integrera.

Utanförskapet i våra utsatta områden är ett tydligt exempel på att integrationen inte har fungerat. Men integrationsproblemen berör hela samhället och griper in i nästan alla politiska sakfrågor: Arbetslösheten och bidragsberoendet. Kunskaps- och ordningsproblemen i skolan. Vardagsbrottsligheten och den grova organiserade kriminaliteten. Trångboddheten, ojämlikhet och ojämställdhet. Radikalisering och extremism.

Det går att vända utvecklingen, men det kräver ett helt nytt sätt att se på integration och inte bara små justeringar i marginalen.

Den grundläggande premissen bör vara att integrationen i allt väsentligt är en enkelriktad process. Det är den som kommer hit som huvudsakligen förväntas anpassa sig till det samhälle som redan finns, det är inte samhället som ska förväntas anpassa sig till den som kommer ny till Sverige. Det handlar inte om att tvingas ge upp sin egen kultur, utan om en nödvändig praktisk anpassning för att fungera i det svenska samhället: Att respektera de lagar, seder och bruk som gäller här.

Den som gör rätt för sig ska samtidigt kunna lita på att det svenska samhället erbjuder en ärlig chans att lyckas och att rättsstatens likabehandling och trygghet omfattar alla.

Invandringen ska vara bra för Sverige

Moderaterna anser att det övergripande målet för integrationspolitiken och en slags tumregel för den samlade invandringspolitiken ska vara att invandringen sammantaget är bra för Sverige. Det betyder inte att varje invandrare personligen ska vara nyttig i någon enkel ekonomisk mening, utan att den sammantagna invandringen över tid måste gagna vårt land. Invandringen måste vara legitim och ha stöd hos folket. Det kommer den bara att kunna ha om den är bra för Sverige i längden. Sverige ska vara ett land som tar sin del av ansvaret för att hjälpa människor på flykt. Samtidigt måste vi bära det fulla ansvaret för att de människor som kommer hit blir en del av samhället.

Rent ekonomiskt beror effekterna på de offentliga finanserna av hur många som får uppehållstillstånd i Sverige och hur snabbt de och eventuella anhöriga blir självförsörjande. Effekterna uppkommer genom att människor bidrar med skatter och socialförsäkringsavgifter samt får olika typer av offentliga transfereringar och tar del av offentlig konsumtion. Fram till år 1980 omfördelades inkomster från invandrare

2 till svenskfödda genom den offentliga sektorn. Därefter har invandringen till Sverige 1
inneburit stora kostnader för det svenska samhället, trots den gynnsamma ålders- 2
strukturen hos invandrare. 3

En studie av Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi visar att flyktinginvand- 4
ringen i dagsläget är en offentligfinansiell kostnad för Sverige, på både kort och 5
lång sikt. Enligt studien uppgår nettoomfördelningen via de offentliga finanserna 6
till en genomsnittlig flykting under hela dennes tid i Sverige i genomsnitt till 74 000 7
kronor per år. Den genomsnittliga flyktingen ger ett positivt nettobidrag till de 8
offentliga finanserna under en begränsad period. Men det är inte tillräckligt stort för 9
att täcka det initiala underskottet och det som uppkommer vid pensionsålder. 10

Stödet för migrations- och integrationspolitiken, liksom alla andra politikområden, 11
bygger på att den tjänar samhället i stort. En politik som kostar mycket och dess- 12
utom skapar grogrund för allvarliga samhällsproblem kommer snabbt, och med 13
rätta, att urholka medborgarnas förtroende för politiska beslut och beslutsfattare. 14
Därför måste det uttalade målet vara att invandringen ska vara bra för Sverige. 15

Moderaterna ska verka för: 16

att det övergripande målet för integrationspolitiken ska vara att invandringen 17
samtantaget ska vara bra för Sverige 18

När är en person integrerad? 19

Arbete är en viktig pusselbit för en lyckad integration, men det räcker inte. De flesta 20
skulle knappast betrakta en person som går till jobbet varje morgon, men som inte 21
tillåter sin dotter att själv välja partner, som integrerad. Integration handlar också 22
om att respektera svensk lag, förstå värderingar som många svenskar delar liksom 23
majoritetssamhällets normer och att till stor del anpassa sig till dessa. 24

Integration handlar alltså om flera parallella processer. Inom ramen för den över- 25
gripande målsättningen och tumregeln, att invandringen ska vara bra för Sverige, 26
föreslår Moderaterna mot denna bakgrund två mått på integration: Ett ekonomiskt 27
mått och ett språkmått. 28

Moderaterna ska verka för: 29

att det inom ramen för den övergripande målsättningen och tumregeln, att 30
invandringen ska vara bra för Sverige, införs två mått på integration: Ett 31
ekonomiskt mått och ett språkmått 32

I Sverige försörjer man sig själv

Hundratusentals invandrare jobbar, försörjer sig och bidrar till välfärden. Men en stor andel av de invandrare som kommit under senare decennier har inte etablerat sig på den svenska arbetsmarknaden. Aldrig har skillnaden i arbetslöshet mellan svenskfödda och invandrare varit större. Långt ifrån alla som i statistiken anses ha ett jobb kan leva på sina inkomster och försörja sig själva.

2

En studie som presenterades av Entreprenörskapsforum, och som granskar perioden 1990–2016, visar att det i genomsnitt tar fyra till fem år för hälften av de nyanlända att få någon form av jobb. Samtidigt tar det mer än ett decennium innan ens hälften är självförsörjande. År 2019 var cirka 675 000, eller 50 procent, av invandrarna i arbetsför ålder inte självförsörjande. Självförsörjning definieras som en bruttointkomst på 186 000 kronor per år eller cirka 12 500 kronor netto per månad.

En del i att vara integrerad bör definieras i enkla ekonomiska termer: Att vara självförsörjande. Först då kan man klara sig på egen hand och samtidigt bidra till det gemensamma. Moderaterna anser att integration bör mätas utifrån att människor lyckas bli självförsörjande och inte enbart utifrån sysselsättningsgrad. Att vara självförsörjande är viktigt i ekonomiska termer, men kan också med fog sägas vara en grundläggande svensk värdering.

Enligt de finans- och klimatpolitiska ramverken ska regeringen varje år till riksdagen redovisa utvecklingen inom finans- och klimatpolitiken i förhållande till de uppsatta målen och de viktigaste besluten för att nå målen.

Vi vill att regeringen ska genomföra en motsvarande redovisning av självförsörjningsmålet varje år. Redovisningen ska innehålla en redogörelse för utvecklingen av självförsörjningsgraden tillsammans med de viktigaste besluten för att öka densamma. Redovisningen ska göras inom ramen för integrationspolitikens övergripande mål: Att invandringen ska vara bra för Sverige.

Moderaterna ska verka för:

att regeringen ska genomföra en redovisning av självförsörjningsmålet varje år

I Sverige talar man svenska

Att mäta hur framgångsrikt en person anpassar sig till ett nytt samhälle och ett nytt hemland är naturligtvis svårt och bäddar för konflikter om tolkningar. Vi är i detta avseende praktiskt lagda. Vi vill att människor som delar land, samhälle och ofta medborgarskap ska förstå varandra.

I vissa avseenden måste man anpassa sig. Lagar gäller alla. I andra avseenden är det en gradfråga. Många behåller hemlandets syn på saker, men anpassar sig ändå

på ett "lagom" vis. De allra flesta håller dock med om att språket är helt centralt, 1
och i Sverige talar man i huvudsak svenska. 2

Mot denna bakgrund är kunskaper i svenska ett lämpligt och användbart mått på 3
praktisk anpassning, även om det givetvis har begränsningar. Måttet bör utgå ifrån 4
undervisningen i svenska för invandrare (sfi). Den som klarar sfi-kurs C, vilket är 5
den näst mest avancerade sfi-kursen, med godkänt betyg bör betraktas som en 6
person med grundläggande svensk kunskaper. Detta är i linje med de språkkrav 7
för permanent uppehållstillstånd som Moderaterna föreslår. Ett mått för barn och 8
unga som invandrat efter skolstart är att ha slutfört årskurs 9 med godkänt betyg i 9
svenska som andraspråk. 10

Det saknas tillförlitlig statistik för studieresultat, genomströmning och hur stor 11
andel av de nyanlända som studerar sfi på nationell nivå. I ett första steg måste 12
därför Skolverket ges i uppdrag att samla in tillförlitlig statistisk över studieresulta- 13
ten i sfi. I nästa steg vill vi att regeringen varje år – i enlighet med principerna om 14
måttet för självförsörjning – redovisar till riksdagen hur språkkunskaperna baserat 15
på sfi-resultaten utvecklas. Tillsammans med de viktigaste besluten för att förbättra 16
språkkunskaperna. Redovisningen ska göras inom ramen för integrationspolitikens 17
övergripande mål: Att invandringen ska vara bra för Sverige. 18

Moderaterna vill att varje person som påbörjar sfi ska få en individuell presta- 19
tionsplan som uppskattar tiden det kommer att ta för att slutföra varje kurs och 20
studieväg. Prestationsplanen ska utformas med hänsyn till den studerandes 21
förkunskaper. Vid avbrutna studier eller studier som inte fullföljs med godkända 22
studieresultat inom den angivna tidsramen aktualiseras ett åtgärdssystem. Det 23
innebär att individer kan få en varning och ytterst delvis eller helt indragen etable- 24
ringsersättning. För att få ett betyg i den sfi-kurs eleven går ska det vara obligato- 25
riskt att genomföra nationella prov. 26

Moderaterna ska verka för: 27

- att en borte gräns och ett resultatkrav för sfi utreds 28
- att de nationella proven i sfi ska vara obligatoriska inom samtliga kurser 29
- att nyanlända med eftergymnasial utbildning ska kunna kombinera studier i sfi 30
med studier som möjliggör en akademisk eller yrkesinriktad specialisering 31

Anpassningen till ett nytt hemland 32

Utökad samhällsorientering för fler grupper 33

Samhällsintroduktion och samhällsorientering är avgörande för att de som är nya 34
i Sverige så tidigt som möjligt ska få en grundläggande förståelse för det svenska 35

samhället. Uppdraget består i att förmedla kunskaper om vardagslivets praktiska aspekter och om de grundläggande värderingar som gäller här. 1 2

Även om steg tagits i rätt riktning i och med de förändringar som gäller för samhällsintroduktionen för asylsökande från och med 2021 finns mer att göra. Om en asylsökande inte deltar i samhällsintroduktionen ska hon eller han inte heller ha rätt till den dagsättning som asylsökande annars får. Detsamma gäller om han eller hon inte deltar i andra obligatoriska aktiviteter som Migrationsverket arrangeras. Även andra sanktioner bör övervägas så som påverkan på möjligheten till undantag från skyldigheten att inneha arbetstillstånd. 3 4 5 6 7 8 9

Den kommunala samhällsorienteringen för nyanlända invandrare ska ges så tidigt som möjligt efter ankomst till kommunen. Moderaterna har drivit på för att utöka samhällsorienteringen för nyanlända från 60 till 100 timmar. Att detta genomförts är positivt. Moderaterna vill att samhällsorienteringen ska avslutas med examination, det vill säga att ett samhällstest ska införas. 10 11 12 13 14

Tyngdpunkten i samhällsorienteringen ligger i dag på praktiska aspekter av livet i Sverige. Hur man lever och bor i Sverige liksom hur man åldras och vårdar sin hälsa. Moderaterna menar att samhällsorienteringen måste förändras. Praktiska aspekter ska ingå, men inte utgöra huvuddelen. Istället måste samhällsorienteringen utvecklas till att fokusera på värderingsfrågor. Det handlar till exempel om att barns, ungdomars och HBTQ-individors rättigheter måste belysas tydligare. Även kvinnors rättigheter ska belysas, med fokus på jämställdhet och nolltolerans mot hedersförtryck. Studier från bland annat Lunds universitet och Brå visar exempelvis att män med utländsk bakgrund är överrepresenterade bland våldtäktsdömda och misstänkta gärningsmän i Sverige. Och rapporter från FN visar att bristande jämställdhet, patriarkat och mäns makt över kvinnor skapar en miljö där våld mot kvinnor är utbrett och accepterat. Detta visar på behovet av att belysa kvinnors rättigheter, med fokus på jämställdhet och nolltolerans mot hedersförtryck, så tidigt som möjligt efter ankomst till kommunen. Vidare måste förväntan på arbete och egen försörjning vara tydlig, liksom nödvändigheten i att följa lagar och regler. 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

I dag saknas en nationellt framtagna läroplan eller kursplan för samhällsorienteringen. Varje kommun är i stället ansvarig för att ta fram en plan för samhällsorientering. Det innebär att det är svårare att följa upp och kvalitetssäkra att en likvärdig samhällsorientering ges över hela landet. En utvärdering gjord av länsstyrelsen i Jönköping visar att det finns stora skillnader i genomförande, innehåll och utförande. För att samhällsorienteringen ska vara likvärdig över hela landet behöver styrningen förstärkas. Därför bör en nationell kursplan införas som tydligare anger samhällsorienteringens innehåll och mål. Det behövs även bättre uppföljning. 31 32 33 34 35 36 37 38

Vidare finns ingen obligatorisk samhällsinformation till nyanlända barn och unga. Om barn inte känner till sina rättigheter, kan de inte heller hävda dem. Därför bör alla grund- och gymnasieskolor ges i uppdrag att vid mottagandet av en asylsökande 39 40 41

kande eller nyanländ elev genomföra en kortare samhällsorientering anpassad till elevens ålder. Särskild vikt ska läggas vid frågor som demokrati, allas lika värde, barns rättigheter och jämställdhet. Samhällsorienteringen bör även innehålla praktisk information om vart man som barn kan vända sig för att ta tillvara sina rättigheter eller få stöd och hjälp. Exempelvis den lokala ungdomsmottagningen, socialtjänsten eller tjejjourer.

Även personer över 65 år bör omfattas av krav på deltagande i samhällsorientering om det inte är direkt olämpligt med hänsyn till sjukdom eller dålig hälsa.

Moderaterna ska verka för:

- att* Migrationsverkets samhällsintroduktion speglar olika dimensioner av det svenska samhället och att det ställs tydliga krav på att delta i denna samhällsintroduktion
- att* asylsökande som inte deltar i de obligatoriska aktiviteter som Migrationsverket arrangerar inte ska ha rätt till dagersättning m.m.
- att* samhällsorienteringen ska avslutas med examination
- att* samhällsorienteringen utvecklas till att fokusera på huvudsakliga värderingsskillnader och hur vi lever i Sverige
- att* det införs en nationell kursplan som tydligare anger samhällsorienteringens innehåll och mål
- att* tillsynen av enskilda verksamheter som bedriver samhällsorientering skärps
- att* alla grund- och gymnasieskolor ges i uppdrag att vid mottagandet av en asylsökande eller nyanländ elev genomför en kortare samhällsorientering anpassad till elevens ålder
- att* personer över 65 år bör omfattas av kravet på deltagande i samhällsorientering, såvida det inte är direkt olämpligt med hänsyn till sjukdom eller dålig hälsa

Hedersförtryck och hedersvåld

I Sverige ska ingen ha rätt att hindra någon annan från att gå ut och röra sig fritt, träffa kompisar, besöka ett badhus, jobba eller skaffa sig en utbildning. I dag lever dock många vuxna och barn under hedersrelaterat våld och förtryck.

Det hedersrelaterade våldet och förtrycket kännetecknas av att det oftast utövas kollektivt. Kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet är central och valet av partner är inte individens eget val utan en angelägenhet för familjen eller hela släkten. HBTQ-personer är särskilt utsatta. Ibland är en och samma person både offer och förövare, detta gäller inte minst pojkar och unga män.

Att blunda för hedersvåld och hedersförtryck är att svika de människor som drabbas. När värderingar om jämställdhet och frihet utmanas måste det motverkas genom dels en livskraftig värderingsdebatt, dels konkret politik. Det svenska samhället behöver arbeta mer aktivt med att stödja människor och organisationer som verkar för jämställdhet och respekt för individens frihet. Staten och samhället behöver både skapa ett tryck på klanbaserade strukturer i Sverige, och samtidigt utveckla förmågan att hjälpa människor som vill lämna strukturerna.

Asylsökande familjer behöver redan vid mottagandet hos Migrationsverket få en social bedömning utifrån risk för hedersproblematik. Det kommer i vissa fall vara oundvikligt med kulturella skillnader som behöver arbetas med över en tid. Hedersscreening kan innebära att den mottagande kommunen får information om behov av familjestöd, föräldrautbildning eller viss utredning av barnens välmående redan vid ankomst till kommunen.

För att kunna genomföra effektiva åtgärder krävs en tydlig bild av hedersförtryckets omfattning i varje enskild kommun. Det är få kommuner som kartlagt hedersförtryck och våld bland elever i grund- och gymnasieskola. Fakta gällande hedersrelaterat våld och förtryck är ett väsentligt underlag för att synliggöra och få kunskap om hur utbredd det är. Då det endast är ett fåtal kommuner som kartlagt förekomsten bör staten ta initiativ till en nationell undersökning i landets alla 290 kommuner.

I dag finns inget specifikt hedersbrott i brottsbalken, även om en del handlingar som utförs i hederns namn är kriminaliserade. Det är en brist i lagstiftningen. Moderaterna vill införa en särskild brottsrubricering för hedersbrott med grov fridskränkning som förebild. Men där gärningsmannakretsen vidgas och där gärningar som begås av flera olika personer i samförstånd ska omfattas. Enligt andra förslag som Moderaterna har lagt fram ska utvisning som utgångspunkt alltid ske av utländska medborgare som döms för ett brott på fängelsnivå.

Något som på senare tid har uppmärksammats allt mer är företeelsen med självutnämnda så kallade moralpoliser. Kvinnor bosatta i förorter berättar om att de tvingas följa informella regler som upprätthålls av män, och även i viss mån av kvinnor, bosatta i området. Begränsningarna kan avse kvinnans rörelsefrihet, val av kläder och vilka hon umgås med. Moderaterna vill därför genom ett särskilt brott – olaga frihetsbegränsning – kriminalisera att någon genom tvång eller otillbörliga påtryckningar förmår en person att följa regler eller instruktioner som syftar till att upprätthålla en viss människas eller grups heder.

Vidare bör förekomsten av så kallade moralpoliser kartläggas. Det bör även införas en möjlighet att förbjuda moralpoliser på offentliga platser genom ett tillträdesförbud.

Moderaterna ska verka för:

1

- att* ta fram riktlinjer och bedömningsgrunder för en nationell hedersscreening för asylsökande familjer 2 3
- att* genomföra en nationell kartläggning av hedersförtryckets utbredning bland elever på landets grundskolor och gymnasieskolor 4 5
- att* det införs ett särskilt brott – olaga frihetsbegränsning 6
- att* förekomsten av så kallade moralpoliser kartläggs 7
- att* det införs en möjlighet att förbjuda moralpoliser på offentliga platser genom ett tillträdesförbud 8 9
- att* det införs en särskild brottsrubricering för hedersbrott 10

Social rörlighet

1

Avskaffa EBO

2

I dag har asylsökande möjlighet att välja att bo i eget boende (EBO). Ungefär hälften av alla asylsökande väljer EBO, vilket i praktiken innebär att man flyttar in hos släkt, vänner och bekanta. Många kommuner har stora problem med de negativa effekterna av detta och utredningar visar att EBO sannolikt förstärkt boendesegregationen.

3

4

5

6

7

Möjligheten till EBO under asyltiden bör avskaffas, under förutsättning att asylinvandringen minskar. Det innebär att samtliga asylsökande ska bo på ett boende som Migrationsverket tillhandhåller, ett asylboende, i väntan på asylbeslut. Asylboenden måste vara trygga för alla som anvisas att bo där, i synnerhet för grupper som har särskild hotbild såsom HBTQ-individer och konverterter. Avskaffande av EBO under asyltiden bidrar till att minska boendesegregationen samt underlättar för myndighetens insatser vid det återvändande som blir aktuellt om den asylsökande nekas uppehållstillstånd.

8

9

10

11

12

13

14

15

Följer man inte skyldigheten att bo på ett asylboende ska detta få konsekvenser i form av indragen dagpenning eller andra bidrag. Det är sannolikt att vissa asylsökande ändå kommer välja att bo hos släkt, vänner eller bekanta. Det ser vi redan i dag, när ersättning nekas dem som bosätter sig i vissa utpekade områden. Det bör därför utredas om andra sanktioner bör kunna komma ifråga i sådana fall och vilka det i så fall skulle vara.

16

17

18

19

20

21

Det bör göras en översyn av kvaliteten på asylboende. Det kan bland annat gälla frågor som ventilation, underhåll och städning. I översynen bör även ingå frågan om asylboendenas storlek samt att de är trygga för de grupper som lever under särskild hotbild såsom HBTQ-individer och konverterter.

22

23

24

25

Asyltiden bör i första hand vara inriktad på asylprövningen. Insatser för integration är av mindre värde för den majoritet asylsökande som får nej på asylansökan. Det finns tvärtom ett värde att den gruppen inte får alltför stark anknytning till Sverige. Däremot bör det finnas god möjlighet till meningsfulla aktiviteter under väntan på asylbeslut, både i och i anslutning till asylboendena.

26

27

28

29

30

Moderaterna ska verka för:

31

att EBO avskaffas

32

att dagpenning och andra bidrag nekas den asylsökande som inte följer skyldigheten att bo på ett asylboende

33

34

att frågan om eventuella andra sanktioner för den asylsökande som inte följer skyldigheten att bo på ett asylboende utreds

35

36

att kvaliteten på asylboenden ses över

1

Se över anvisningslagen och inför nationell modell med etableringsboenden

2
3
Sveriges kommuner är enligt dagens lagstiftning, anvisningslagen, skyldiga att ta
4 emot nyanlända, det vill säga asylsökande som fått uppehållstillstånd. Förutsatt
5 att volymmålet genomförs, som innebär ett kraftigt minskat antal asylsökande, bör
6 anvisningslagen tills vidare kvarstå. Att nyanlända fördelas mellan landets kom-
7 muner bidrar till att minska boendesegregationen. Samtidigt föreslår vi en översyn av
8 de faktorer som styr fördelningen av nyanlända och viktningen av dessa faktorer.
9 I dagsläget anger anvisningslagen fyra faktorer: Kommunens arbetsmarknads-
10 förutsättningar, befolkningsstorlek, sammantaget mottagande av nyanlända och
11 ensamkommande barn, och omfattningen av asylsökande som vistas i kommunen.
12 Hur bostadssituationen ser ut i en kommun bör vara en tillkommande faktor.
13

Kommuner skiljer sig åt när det gäller hur länge boende enligt anvisningslagen
14 erbjuds. Vissa erbjuder permanenta boenden. Det är inte rimligt att den som är
15 ny i Sverige får permanent bostad, eller långvarig rätt till bostad, framför andra.
16 Det skapar en helt felaktig bild av vad man kan förvänta sig i Sverige. Det är en
17 bostadspolitisk inriktning som inte gäller generellt för alla i Sverige.
18

Därför bör det införas en nationell modell med etableringsboende i max tre år. För
19 att få ett etableringsboende ska även krav ställas på att personen deltar aktivt i
20 etableringsinsatser och därmed följer sin etableringsplan. För att öka möjligheten
21 till egen försörjning.
22

Det ska finnas en vägledning i hur man gör för att hitta en bostad på egen hand.
23 Många kommuner erbjuder redan så kallad bosök-skola, vilket innebär att kommu-
24 nerna erbjuder stöd i hur man söker en bostad. Sådana projekt bör formaliseras
25 och spridas till fler kommuner.
26

Den som kommer ny till Sverige ska kunna få samhällets hjälp för sin försörjning
27 under den första tiden i landet. Men det är avgörande att den sammanlagda
28 ersättning som ges dels ska vara låg och dels ska vara kopplad till tydliga krav
29 på att arbeta sig in i samhället. I dag brister det. Den ersättning som nyanlända
30 får är ofta högre än försörjningsstödet. Det finns dessutom möjligheter att utöver
31 etableringsersättningen erhålla kompletterande försörjningsstöd, och på så sätt
32 öka bidragsnivån ytterligare.
33

Moderaternas utgångspunkt är att ersättningen till nyanlända ska vara lägre än för
34 de som är födda i Sverige eller som har bott i Sverige under lång tid. Den ersätt-
35 ning som ges ska också begränsas till ett ersättningssystem.
36

Den möjliga tid en person kan ha etableringsersättning bör samtidigt utökas från
37 två år till fem år. Därmed avskaffas rätten till försörjningsstöd för den som varit i
38 Sverige kortare tid än fem år. Staten, inte landets kommuner, ska med andra ord ta
39 ansvar för nyanländas försörjning under en längre period. Därigenom tar staten ett
40

större ansvar för de kostnader som uppkommit till följd av en misslyckad integration. Dock ska kommunerna fortsatt ha ansvar för insatser som till exempel undervisning i sfi, samhällsorientering och annan vuxenutbildning. Arbetsförmedlingen ansvarar för att ställa krav på att nyanlända deltar i insatser för att öka chanserna till jobb men i vissa fall kan kommunerna överta även det ansvaret. En förutsättning för ett sådant övertagande är att organiseringen av kontroll- och sanktionssystemet för den statliga ersättningen kan ordnas på ett effektivt sätt.

Sammantaget tar staten genom dessa förslag ett betydligt större ansvar för försörjningen för nyanlända. Det handlar om ett ansvar som sträcker sig upp till fem år, i stället för två år, efter att uppehållstillstånd har beviljats. Detta underlättar avsevärt för kommunerna.

Moderaterna ska verka för: 12

- att* anvisningslagen tills vidare bibehålls samt ses över i fråga om viktningen av de faktorer som styr fördelningen av nyanlända samt att bostadssituationen i en kommun ska utgöra ytterligare en faktor 13
- att* en nationell modell med etableringsboenden i tre år införs 14
- att* kommuner i vissa fall ska kunna ta över statens ansvar vad gäller att ställa krav på att nyanlända deltar i insatser för att få jobb 15

En tryggare fysisk miljö i utsatta områden 19

Trygga och mer attraktiva boendemiljöer 20

De utsatta områdena präglas i dag av social och ekonomisk utsatthet med till exempel hög arbetslöshet, låga inkomster och långvarigt bidragsstöd. Andelen sysselsatta i Sverige som helhet var 66,7 procent i februari 2017, jämfört med 49,5 procent i de områdena som klassades som utsatta. I forskningen beskrivs detta som sociala riskfaktorer.

I miljonprogrammets flerbostadsområden utgör kombinationen av den fysiska miljön och den socioekonomiska situationen grogrund för kriminalitet och otrygghet. Något som förstärks ytterligare av att den absoluta majoriteten av bostäderna utgörs av hyresrätter som är byggda samtidigt.

För de flesta utgör en hyresrätt det första steget in på bostadsmarknaden. Att hyra en bostad erbjuder flexibilitet för olika faser i livet: För den som flyttar till annan ort för att studera eller arbeta, för den som vill provbo på en annan ort eller för den som på sin ålders höst önskar sälja sitt hus till förmån för en mer tillgänglig lägenhet.

För lägenheter finns i dag två upplåtelseformer: Bostadsrätter och ägarlägenheter. 1
Bostadsrätten innebär formellt sett att den enskilde köper en andel i bostads- 2
rättsföreningen med rätten att nyttja en särskild lägenhet. I dagsläget är detta den 3
i särklass vanligaste ägandeformen av lägenheter i Sverige och den är ganska 4
unik för Sverige som land. Moderaterna vill verka för ombildning från hyresrätt till 5
bostadsrätt. Det innebär en möjlighet för de boende att få större inflytande över 6
sina bostäder. Det innebär också att det är möjligt att relativt snabbt få fler ägda 7
bostäder i områden som domineras av hyresrätter. Där marknadsförutsättningarna 8
för nyproduktion av bostadsrätter eller ägarlägenheter är små. Att möjliggöra större 9
inslag av ägt boende i områden dominerade av hyresrätter innebär att personer 10
som bor där inte behöver flytta från området för att kunna inleda sin boendekarriär. 11
Det skapar i sin tur en större mångfald bland de boende. Ägt boende bidrar till den 12
sociala rörligheten. Det behöver uppmuntras och bli vanligare. 13

Moderaterna vill också möjliggöra och verka för hyrköp. Det är ett samlingsbe- 14
grepp för olika modeller som går ut på att ett hushåll initialt hyr en bostad men med 15
syfte att på sikt äga den. Hyrköp är en mycket utbredd och vanligt förekommande 16
affärssuppgörelse när det gäller köp eller hyra av lösöre, men fortfarande mycket 17
ovanlig när det gäller uthyrning och försäljning av bostäder. Det finns internationella 18
exempel så som den finska modellen "Omaksi" men försök har också gjorts i liten 19
skala i Sverige. Våren 2016 tillkännagav riksdagen för regeringen att den borde 20
utreda möjligheten att främja ett hyrköpssystem så att fler får möjlighet att äga 21
sitt boende. Någon utredning har ännu inte tillsatts och vi anser att det bör ske 22
omgående. Frågan om hyrköp behandlas även i propositionen *Reformer för jobb 23
och tillväxt i hela Sverige.* 24

Moderaterna ska verka för: 25

- att hyresrättens dominerande ställning i utsatta områden bör kompletteras 26
genom ombildning till bostadsrätter, ägarlägenheter eller hybridformer 27
så som andelsägande, för att på så sätt också stärka de kommunala 28
bostadsbolagens ekonomi och möjlighet att rusta upp det kvarvarande 29
beståndet 30

Trångboddhet i utsatta områden 31

Möjlighet för fastighetsägare att fastställa maximalt antal 32 boende i en hyresrätt 33

Sexton procent av Sveriges befolkning bor trångt. I våra grannländer ligger trång- 34
boddheten på under tio procent. I Sverige är skillnaden mellan inrikes och utrikes 35
födda stor när det kommer till trångboddhet. För inrikes födda ligger andelen på 36
nio procent, för utrikes födda är den 30 procent, enligt SCB. En granskning av 37

Riksrevisionen visar att trångboddheten ökat de senaste 20 åren och att ökningen är som störst bland första generationens invandrare. Andelen extremt trångbodda, det vill säga där fler än två delar sovrum, har fördubblats från 2,5 till fem procent av befolkningen. Samtidigt uppskattas antalet personer som vistas i Sverige utan tillstånd vara stort, vilket sannolikt innebär att trångboddheten är mer omfattande än vad statistiken ger uttryck för.

2

Många av de familjer som bor i just utsatta områden är såväl barnrika som trångbodda. Möjligheten till studiero för läxor och skolarbete är ofta begränsad. Det gör också att barn och ungdomar tillbringar mer tid ute, utan närhet till vuxna, vilket gör dem mer utsatta.

Moderaterna vill utreda möjligheten för fastighetsägarna att vid tecknandet av nya kontrakt kunna fastställa antalet personer som får vara skrivna i lägenheten för att på så vis kunna förhindra trångboddhet. Om det uppdagas att fler personer än det avtalats om är skrivna i lägenheten ska det kunna utgöra en förverkansgrund.

Moderaterna ska verka för: 15

att en utredning tillsätts som tittar på möjligheten för fastighetsägare att i avtal fastställa antalet personer som får vara skrivna på en adress och lämpliga sanktioner vid överträdelse, såsom förverkande av hyresrätten

Återkallelse av samordningsnummer 19

Samordningsnummer är en identitetsbeteckning för personer som inte är eller har varit folkbokförda i Sverige.

Sverige har utfärdat cirka 870 000 samordningsnummer till personer som lever och verkar i Sverige sedan systemet infördes år 2000. Dessa nummer är en stor del i problemet med fusk, bedrägerier och framväxten av parallellsamhällen. Vid en granskning av 4 000 samordningsnummer bedömde Skatteverket att identiteten på innehavaren inte var styrkt för cirka 45 procent. Granskningen indikerar därmed att det totalt sett kan finnas uppemot 400 000 samordningsnummer där innehavaren inte styrkt sin identitet.

Moderaterna menar att ordning och reda i systemet behöver återställas. Säkerheten i systemet behöver höjas i paritet med pass. Det innebär att personlig inställelse hos Skatteverket ska krävas för att bekräfta sitt samordningsnummer. Särskilda arrangemang krävs för utlandssvenskar, så att de inte drabbas onödigt hårt.

Regeringen har drivit igenom att samordningsnummer ska vilandeförklaras efter fem år från det att numret tilldelats en person om inte en myndighet eller den enskilde har förnyat numret. Moderaterna vill gå betydligt längre och anser att de

1 samordningsnummer som inte bekräftas inom en rimlig tidsperiod, förslagsvis ett
 2 halvt år, bör avslutas.

Moderaterna ska verka för: 3

- att 4 personlig inställelse ska krävas för att bekräfta sitt samordningsnummer
- att 5 samordningsnummer som inte bekräftas inom en rimlig tidsperiod bör
 6 återkallas

Nationell folkräkning 7

8 Skatteverket uppskattar att omkring 200 000 personer är skrivna på felaktiga
 9 adresser i Sverige. En folkbokföring som inte staten har kontroll över orsakar en
 10 stor kostnad för skattebetalarna. Det försvårar arbetet att hjälpa de som behöver
 11 samhällets stöd allra mest. Fusket med folkbokföringsuppgifter är en avgörande
 12 faktor i den organiserade brottslighetens verksamhet. Genom att ange falska
 13 folkbokföringsuppgifter kan kriminella dölja sin identitet.

14 I samband med kravet på bekräftelse av samordningsnummer bör Skatteverket
 15 också genomföra en nationell folkräkning. En folkräkning ger staten möjlighet
 16 att bättre bekämpa brott, verktyg för att hindra framväxten av utanförskap och
 17 parallellsamhällen samt ger viktig kunskap i arbetet med att motverka problem som
 18 trångboddhet. Frågan om nationell folkräkning diskuteras vidare i propositionen
 19 *Reformer för jobb och tillväxt i hela Sverige.*

Skola

Skolan är vägen för en klassresa och vägen för att nå sina drömmar. Det ska oavsett bakgrund, uppväxtförhållanden eller bostadsort vara möjligt att förverkliga sina drömmar och bygga det liv man själv vill för sig och sin familj.

Den svenska skolan står inför omfattande utmaningar. Det råder på många håll brist på utbildade lärare och kunskapsresultaten sjunker. År 2020 lämnade en av sex elever högstadiet utan att vara behörig till gymnasieskolan. Det motsvarar nästan 800 skolklasser. Var fjärde elev i årskurs sex har F i minst ett ämne.

En viktig förutsättning för elevernas möjlighet att nå godkänt i alla ämnen är skickliga och engagerade lärare. En stor utmaning är att skolan väntas sakna 45 000 lärare år 2033. Mer undervisningstid i skolan för alla elever är viktigt för att förbättra kunskapsresultaten. Tidiga insatser måste prioriteras för att snabbt fånga upp elever som inte når kunskapsmålen och sätta in stöd.

De höga förväntningarnas skola

En kunskapsgaranti för lågstadiet

I stället för att säkerställa att eleverna får med sig tillräckliga kunskaper är inriktningen ofta att kunskapsluckor kan tas om hand i nästa årskurs. Eftersom årskursbyte såväl som stadietype ofta betyder nya lärare innebär det att historiken om elevens kunskapsutveckling, behov och förutsättningar ibland går förlorad. Det betyder att en elev kan gå flera år i grundskolan utan att ha fått med sig de kunskaper och färdigheter som krävs för kommande skolgång.

Moderaterna vill därför införa en kunskapsgaranti i lågstadiet. Kunskapsgarantin ska säkerställa att alla elever når upp till godkänd nivå i svenska och matematik vid de nationella proven i årskurs tre. För att få gå vidare från lågstadiet. Garantin ska kopplas till en kontinuerlig utvärdering av elevens kunskapsutveckling. Extra resurser och stöd ska sättas in så tidigt som möjligt. Det finns i dag möjlighet för rektorn att besluta om att låta en elev gå om. Den möjligheten används i alltför låg utsträckning i dag. Ett beslut om att låta en elev gå om en årskurs ska tas i samråd med elevens föräldrar.

Moderaterna ska verka för:

- att kunskapskraven i skolans läroplaner förtydligas och anpassas till elevernas förväntade förmåga och kunskaper i olika ämnen och årskurser
- att en kunskapsgaranti införs i lågstadiet

Utökad undervisningstid med start i lågstadiet

Svenska elever behöver mer undervisningstid. Som ett första steg bör skoldagarna utökas med en timme per dag. Utökningen av undervisningstiden bör börja i så tidigt som möjligt.

Undervisningstiden behöver öka i alla ämnen i lågstadiet. Främst bör utökningen ske i svenska och matematik, eftersom det viktigaste målet med lågstadiets läroplan är att eleverna ska lära sig läsa, skriva och räkna. Målet är att svenska och matematik ska utgöra två tredjedelar av undervisningen på lågstadiet. Det innebär att minst tre av de fem nya undervisningstimmarna som vi vill införa per vecka ska avsättas till svenska och matematik.

Moderaterna ska verka för:

- att undervisningstiden i lågstadiet från årskurs ett utökas med en timme om dagen, samt att tre av de fem nya undervisningstimmarna per vecka avsätts till svenska och matematik

Tydligare kunskapskrav i skolan

De nationella proven, men även läroplanerna, uppfattas av både lärare och elever som otydliga. Alltför tidigt läggs fokus på en avancerad analytisk förmåga, utan att eleverna har den grundläggande faktakunskap som krävs för att resonera, jämföra, värdera och dra slutsatser.

Den progressiva pedagogik som präglat svensk skola i decennier måste upphöra. En mer lärarledd undervisning med kunskapsfokus ska införas. Vi menar att den kultur som råder i klassrummen, där lärare ses som coacher och mentorer och där eleverna ska söka kunskap själva, har varit hämmande för den generella kunskapsutvecklingen i skolan. Särskilt viktig är den lärarledda undervisningen när många barn inte har svenska som modersmål samt en bakgrund i ett annat lands utbildningssystem.

Därför måste också både kursplaner och timplaner ändras och förtydligas. De nationella proven bör vara kunskapsmätande och inte betygsgrundande som i dag.

Utökad lovskola och obligatorisk läxhjälp

Moderaterna vill utöka satsningen på lovskola och införa en skyldighet för kommunerna att erbjuda lovskola från lågstadiets årskurs ett för alla som riskerar att halka efter. Vi vill också att lovskolan ska vara obligatorisk för de elever som skolan bedömer är i behov av extra undervisning. För nyanlända elever bör det också övervägas en försöksverksamhet som kombinerar lovskola med sommarkollo. För elever i högstadiet kan extra undervisningstid eller läxhjälp vara avgörande för att

komma ikapp i något eller några ämnen. Vi anser också att en obligatorisk läxhjälp ska införas. Det vill säga en skyldighet för kommuner och fristående huvudmän att erbjuda läxhjälp till alla elever från årskurs ett till nio för att alla ska få förutsättningar att lyckas.

Moderaterna ska verka för:

- att* kommuner blir skyldiga att erbjuda lovskola från och med lågstadiets årskurs ett till alla elever som riskerar att inte nå upp till kunskapsmålen
- att* lovskola ska vara obligatorisk för de elever som skolan bedömer är i behov av extra undervisning

Nationell strategi för högpresterande elever

Svensk skola ska ge samtliga elever den ledning och den stimulans som de behöver för att nå sin fulla potential. Det gäller såväl för elever som har en tuffare start i skolan som för högpresterande och särskilt begåvade elever som lätt når kunskapsmålen. Men här pekar fakta på att högpresterande och särskilt begåvade elever ofta hamnar i skymundan.

I en granskning konstaterar Skolinspektionen att det ofta saknas anpassade utmaningar för högpresterande och särskilt begåvade elever och att dessa elever inte ges tillräckliga instruktioner och återkoppling. Moderaterna vill stärka alla elevers möjligheter till utveckling. Med inspiration från Norge behövs en nationell strategi för att tillvarata högpresterande elevers förmågor och potential.

Moderaterna ska verka för:

- att* en nationell strategi för högpresterande elevers utveckling tas fram

Alla i skolan ska kunna tala svenska

Obligatorisk språkscreening på BVC

Sveriges väl utbyggda mödra- och barnavård med omfattande och systematiska insatser är ett viktigt verktyg för att nå gravida kvinnor och familjer med barn. Vi föreslår en utökad verksamhet för barn i utsatta familjer, bland annat genom fler hembesök.

Det bör kompletteras med en utökad språkscreening vid den BVC-kontroll som görs när barnet är 2,5–3 år gammalt. Vid denna kontroll görs en uppföljning av barnets språk- och talutveckling. Vanligtvis skickas en remiss till logoped om

barnet har svårigheter med språket. Om barnet har ett annat modersmål kan språkscreeningen göras med tolk. 1
2

Dagens språkscreening bör kompletteras med ett särskilt uppdrag att bedöma barnets språkliga nivå vad gäller det svenska språket. Om ett behov bedöms föreligga bör BVC i samråd med vårdnadshavare kontakta berörd förskola för att initiera språkförskola. Alternativt kontakta hemkommunen för vidare kontakt gällande att erbjuda språkförskola för barnet. 3
4
5
6
7

I dagsläget är all kontakt och alla besök på BVC frivilliga. Vi föreslår nu att dagens språkscreening på BVC görs obligatorisk för alla barn i Sverige. Det bör också övervägas om sanktioner bör föreligga för föräldrar som inte deltar i den obligatoriska kontrollen. Vi föreslår även att kommunerna åläggs en skyldighet att erbjuda språkförskola för de barn som BVC uppmärksammat ha behov av det vid screeningen. 8
9
10
11
12
13

Moderaterna ska verka för: 14

att obligatorisk språkscreening på BVC införs för att upptäcka barn som inte kan svenska 15
16

Språkförskola 17

För de barn som aldrig eller mycket sällan möter svenska språket i hemmet behövs en särskild språkförskola för att de ska kunna svenska tillräckligt bra när de börjar skolan. Språkförskolan ska rymmas inom ordinarie förskoleverksamhet. Språkförskolan innebär att det blir obligatoriskt för barnen att gå 15 timmar i veckan på förskolan. Barnen möts av pedagoger med ett språkutvecklande arbetssätt och en målsättning för varje barns språkutveckling. 18
19
20
21
22
23

Målgruppen är inte bara nyanlända barn utan även barn som är födda i Sverige. Den styrande faktorn är resultaten på den obligatoriska språkscreeningen vid 2,5 – 3 års ålder. 24
25
26

Moderaterna ska verka för: 27

att språkförskola införs för barn som inte kan tillräcklig svenska 28

Svenska språkets roll i förskolans läroplan ska förstärkas 29

I förskolans läroplan står det att ”barn med annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål”. Målet bör kompletteras med skrivningar om att förskolan också har ett särskilt ansvar 30
31
32

att säkerställa utvecklingen av det svenska språket för att förbereda barnet inför grundskolan.	1
	2
I dag saknas även ett konkret mål i förskolans läroplan för barnens språkutveckling motsvarande skolans kunskapsmål. Det bör övervägas om ett mål bör införas.	3
	4

2 Moderaterna ska verka för: 5

att svenska språkets roll i förskolans läroplan förstärks	6
---	---

Språklyft för förskollärare 7

För förskolor i utsatta områden är det viktigt att personalen talar god svenska.	8
Moderaterna har sedan tidigare ett förslag om att utvidga skolans system med karriärtjänster till förskolan. På förskolor i utanförskapsområden bör man överväga en särskild satsning på förskollärare som kan leda förskolans språkutvecklande arbetssätt.	9
	10
	11
	12

Bristen på förskollärare är tyvärr stor. Det är särskilt svårt att rekrytera personal till förskolor i utsatta områden. Det är inte ovanligt att personalen talar en bristfällig svenska.	13
	14
	15

Därför bör ett språklyft för förskolepersonal genomföras. Det innebär att tid avsätts för kompetensutveckling inom språkutvecklande arbetssätt. Staten bör tillsammans med kommunerna ta ett ansvar för att finansiera kompetensutvecklingen. Exempelvis genom ett särskilt statsbidrag eller utökade allmänna bidrag till kommunerna.	16
	17
	18
	19
	20

Moderaterna ska verka för: 21

att ett språklyft för förskollärare genomförs	22
---	----

Trygghet i samhället börjar med trygghet och ordning i skolan 23

Skärp skollagen och säkerställ att den som mobbas inte måste byta skola 25

Ett barn av tio mobbas i skolan. Ofta tvingas den som mobbas byta skola. Det är helt oacceptabelt.	26
	27
	28

Skollagen behöver skärpas så att det tydligt framgår att det är mobbaren som ska byta skola. Inte den som blir mobbad. Rektor ska i vissa fall utan dröjsmål och med	29
	30

tvång kunna flytta en elev till en annan skolenhet under en längre tid än fyra veckor, 1
 utan att alla andra åtgärder har prövats. 2

Moderaterna ska verka för: 3

- 2** att rektors ansvar för att utan dröjsmål omplacera elever som mobbar andra 4
 elever tydliggörs och skärps, samt att omplaceringen ska kunna ske under 5
 längre tid 6
- att skollagen skärps så att det tydligt framgår att huvudregeln är att det är den 7
 som mobbar som är den som ska byta skola 8

Stärk lärares rätt att ingripa, inför ordningsassistenter och 9 förtydliga elevens ansvar för arbetsmiljön i skolan 10

I dag saknar lärare möjligheten att visa ut en elev ur klassrummet då den stör 11
 undervisningen. Att hantera elever som stör tar mycket tid i anspråk som borde gå 12
 till undervisning. Det går ut över elever som sköter sig. 13

Vi vill se över de delar av skollagen som rör trygghet och studiero. För att tydlig- 14
 göra och stärka lärares rätt att ingripa. 15

Vi föreslår en ny roll i skolan i form av ordningsassistenter. En ordningsassistent 16
 ska på en lärares begäran kunna ta över ansvaret för en elev som visats ut ur 17
 klassrummet. Den enskilda huvudmannen ska själv fatta beslut om det finns behov 18
 av anställning av ordningsassistenter. 19

Rektor har det yttersta ansvaret för att skolan är en trygg arbetsplats för elever 20
 och personal. Föräldrarna har ansvar för att eleverna har rätt förutsättningar till 21
 kunskapsinhämtning. Genom att exempelvis främja god sömn, rörelse och studie- 22
 motivation. I skolan måste varje elev ta ansvar för att skaffa sig kunskaper och visa 23
 respekt för andra elevers förutsättningar till lärande. Vi vill att skollagen förtydligas 24
 så att det framgår att även eleverna har ett ansvar för att arbetsmiljön i skolan 25
 präglas av trygghet och studiero. 26

Alla skolor ska ha ordningsregler som gör skolan till en lugn och trygg plats. För 27
 att ytterligare öka tryggheten och arbetsron i skolan bör ordningsomdömen, som 28
 en skriftlig kommentar och en bilaga till terminsbetygen, införas i grundskolan och 29
 gymnasiet. 30

Moderaterna ska verka för: 31

- att lärares befogenheter att ingripa vid ordningsstörningar tydliggörs och 32
 skärps 33
- att ordningsassistenter ska finnas i alla skolor där det anses behövas 34

- att* elevers ansvar för arbetsmiljön i skolan förtydligas 1
- att* ordningsomdömen som en skriftlig bilaga till terminsbetygen i grund- och gymnasieskolan införs 2 3

Inför en ny brottsrubricering: Våld mot skolpersonal 4

2 Vi anser att det finns skäl att se strängare på angrepp mot skolpersonal än vad som är fallet i dag. Därför bör det införas ett nytt brott som tar sikte på alla former av våld mot lärare och annan skolpersonal. Straffskalan bör motsvara den som gäller för våld mot tjänsteman. Ett sådant nytt brott bör benämnas våld mot skolpersonal. 5 6 7 8 9

Moderaterna ska verka för: 10

- att* en ny brottsrubricering vad gäller våld mot skolpersonal införs 11

Ge Skolinspektionen ansvar för inspektion av förskolor och pedagogisk omsorg 12 13

Skolinspektionen har i uppdrag att inspektera kommunala förskolor men inte fristående förskolor. De fristående inspekteras av kommunerna själva. Denna ansvarsfördelning har Skolinspektionen konstaterat inte fungerar. 14 15 16

Vi anser att Skolinspektionen bör överta ansvaret för tillståndsgivning och tillsyn av samtliga förskolor och all pedagogisk omsorg. Utredningen om pedagogisk omsorg visar på stora brister inom familjedaghem, som är en form av pedagogisk omsorg. Bristande svenskkunskaper och risk för konfessionella inslag utan tillräcklig kontroll och insyn är två problem. Därför bör tillståndsgivningen för pedagogisk omsorg och förskola flyttas till Skolinspektionen. Även skärpta krav på verksamheterna bör övervägas. 17 18 19 20 21 22 23

Moderaterna ska verka för: 24

- att* Skolinspektionen får ansvar för tillståndsgivning för alla verksamheter i skolsystemet, från förskola och pedagogisk omsorg till grundskolor, fritidshem och gymnasieskolor 25 26 27
- att* Skolinspektionen får ansvar att inspektera verksamheten vid fristående förskolor och i pedagogisk omsorg 28 29
- att* Skolinspektionen får ett utökat och förtydligat ansvar att granska att alla skolor följer lagstiftningen och läroplanen 30 31

Skärpt ägar- och ledningsprövning för friskolor

Sedan 2019 finns särskilda krav på ägar- och ledningskretsen för friskolor. Ägar- och ledningsprövningen omfattar såväl ekonomiska förutsättningar som erfarenhet och lämplighet. Sedan den nya prövningen infördes har Skolinspektionen stängt ett antal skolor, bland annat på grund av bristande lämplighet.

Vi vill göra en översyn av lagstiftningen i syfte att se om ytterligare regelskärpningar bör aktualiseras. Vi vill att pedagogisk omsorg ska omfattas av lagstiftningen.

En förstärkt granskning skulle till exempel kunna avse att säkerställa att demokratiska principer följs. Det kan även handla om en genomgång av fler uppgifter vad gäller de individer som är ägare, tillhör ledning eller på annat sätt har stort inflytande över skolverksamheten. En förstärkt ägar- och ledningsprövning förutsätter att den som utför granskningen har såväl tillräckliga resurser som rätt kompetens.

Moderaterna ska verka för:

att kraven för att få driva pedagogisk omsorg skärps

att en översyn av nuvarande lagstiftning av ägar- och ledningsprövningen genomförs samt att pedagogisk omsorg inkluderas i lagstiftningen

Nolltolerans mot extremism i skolans värld

Det finns företrädare för skolverksamhet som har kopplingar till extremistmiljöer. Det är mycket allvarligt. Det kan röra sig om att personer som förknippas med extremism är aktiva inom friskolor och förskolor. Men det förekommer också extremism vid kommunala skolor.

Det ska råda nolltolerans mot extremism i skolans värld. Tillsynen måste skärpas för att säkerställa att inget barn vistas i en skolmiljö som präglas av icke-demokratiska värderingar. Myndigheterna ska ha goda förutsättningar att neka tillstånd till verksamheter som inte uppfyller de krav som kan, och bör, ställas i ett demokratiskt samhälle.

Mångfald och valfrihet är viktiga värden för Sveriges elever och föräldrar. Det finns välfungerande konfessionella skolor som erbjuder eleverna en utbildning av god kvalitet. Samtidigt startas och drivs dock fortfarande skolor som kännetecknas av religiös extremism. Moderaterna vill se ett tillfälligt etableringsstopp av religiösa friskolor. Etableringsstoppet ska gälla tills en fullständig genomlysning har gjorts av de religiösa friskolor som drivs i dag och ett fungerande regelverk finns på plats för att stoppa religiös extremism.

Granska offentligt finansierade verksamheters förmåga att leva upp till demokratiska villkor och säkerställa elevernas trygghet

Förskolor och skolor ska i likhet med annan offentligt finansierad verksamhet leva upp till demokratiska villkor. 1 2

Säkerhetspolisen har presenterat en idé om ett kunskapscentrum som kan ge stöd till myndigheter som ska bedöma om demokrativillkor är uppfyllda. I likhet med förslaget föreslår vi ett nationellt centrum för granskning av offentligt finansierade verksamheters förmåga att leva upp till demokratiska villkor och säkerställa elevernas trygghet. Centret ska bland annat kunna bistå med en närmare granskning av nyanställda och vid behov av redan anställda. I både i fristående och kommunala verksamheter för att säkerställa lämpligheten. 5 6 7 8 9 10 11

Moderaterna ska verka för: 12

att det inrättas ett nationellt centrum som granskar offentligt finansierad verksamhets förmåga att leva upp till demokrativillkoren 13 14

En total genomlysning av konfessionella friskolor, förskolor och pedagogisk omsorg

En liten grupp skolor och förskolor i Sverige är konfessionella. Det som i dagligt tal beskrivs som religiösa friskolor. I dag måste en skola som är konfessionell anmäla det i sin ansökan om att starta skolverksamhet. Men det förekommer att det inte görs. Det finns också skolor som inte är öppet konfessionella, men som är det i praktiken. 15 16 17 18 19 20 21

Vi vill att Skolinspektionen får ett särskilt uppdrag att kartlägga samtliga skolor i Sverige som har konfessionella inslag. Oavsett om de anmält konfessionell inriktning eller inte. Samtliga skolor som bedöms ha konfessionella inslag ska granskas i syfte att motverka religiös extremism. Skolor som agerar i strid med lagstiftningens krav ska inte få verka i Sverige. Oavsett om de är konfessionella eller inte. 22 23 24 25 26

Vi anser vidare att Skolinspektionen bör få ett utökat och tydligt ansvar att inspektera verksamheten vid konfessionella fristående förskolor, skolor och pedagogisk verksamhet. 27 28 29

Huvudmän som bedriver skolor, förskolor och pedagogisk omsorg med konfessionell inriktning ska åläggas en anmälningsskyldighet av den konfessionella inriktningen. Kraftfulla sanktionsåtgärder ska finnas för de huvudmän som underlåter att anmäla det. 30 31 32 33

Alla skolor ska omfattas av demokrativillkor, huvudmannaförsäkran och kravet på information om att deltagandet i de konfessionella inslagen är frivilligt. 34 35

Moderaterna ska verka för:

	1
<i>att</i> Skolinspektionen ges ett särskilt uppdrag att granska samtliga verksamheter som bedöms ha konfessionella inslag	2
3
<i>att</i> Skolinspektionen får ett utökat ansvar att inspektera verksamheten vid konfessionella fristående förskolor, skolor och pedagogisk verksamhet	4
5
<i>att</i> Skolinspektionen får i uppdrag att i alla granskningar följa upp om det finns konfessionella inslag oavsett om skolan anmält konfessionell inriktning eller inte	6
7
8

Frihet, jämlikhet och öppenhet i skolan

Regelbunden granskning och mätning av kvaliteten i skolan

	9
	10
Alla barn ska kunna lyckas i svensk skola och alla skolor ska hålla en hög kvalitet.	11
En skola med undermålig kvalitet får inte ursäktas med elevernas bakgrund.	12
Ansvar att kompensera för elevers olika förutsättningar ligger på skolan och skolans professioner.	13
14
Vi föreslår att det införs ett nationellt kvalitetsmätningssystem som omfattar alla skolor i Sverige. Mätningen ska vara baserad på forskning och beprövad erfarenhet. Vi vill delvis förändra och utöka Skolinspektionens uppdrag och införa en tydlig sanktionstrappa för skolor som inte klarar inspektionen. Ytterst ska staten kunna ta över driften av skolan.	15
16
17
18
19

Moderaterna ska verka för:

	20
<i>att</i> ett nytt kvalitetsmätningssystem ska införas	21
<i>att</i> Skolinspektionen får ett förändrat och utökat uppdrag med tydligare möjligheter att införa sanktioner för de skolor som inte klarar inspektionen	22
23

Begränsa vinstutdelningen i skolan

	24
Skolor som drivs som aktiebolag bör leva upp till ett antal högt ställda kvalitetskriterier för att få göra vinstutdelning. Ingen skola bör kunna göra en vinstutdelning utan att skolan håller hög kvalitet. Inom bankväsendet har Finansinspektionen möjlighet att begränsa eller stoppa vinstutdelning om en bank inte uppfyller en rad kriterier. Vi vill se över möjligheterna att inrätta ett likande system inom skolväsendet. Det innebär att ett aktiebolag för att kunna ha skoltillstånd och göra vinstutdelning måste nå upp till ett antal högt ställda kvalitetskriterier. Om inte kvalitetskriterierna uppnås ska Skolinspektionen kunna stoppa vinstutdelning och eventuellt dra in skoltillståndet.	25
26
27
28
29
30
31
32
33

Moderaterna ska verka för:

1

- att* skolor som drivs som aktiebolag måste leva upp till ett antal högt ställda kvalitetskriterier för att få göra vinstutdelning

2
3

Insyn i offentligt finansierad verksamhet

4

Oavsett vem som är huvudman är det viktigt att garantera insyn och möjlighet till granskning av offentligt finansierad verksamhet. Det ska finnas en skyldighet för fristående aktörer att offentliggöra uppgifter som krävs för att insyn ska kunna garanteras. Betyg, resultat på nationella prov och fördelningsnycklar för skolpeng är exempel på sådana uppgifter.

5
6
7
8
9

Vi vill att det ska gälla lika villkor och skyldigheter för kommunala och fristående skolor samt skolhuvudmän. Det bör gälla såväl för skolor som är aktiebolag som andra verksamhetsformer, exempelvis stiftelser.

10
11
12

Moderaterna ska verka för:

13

- att* det införs en skyldighet för fristående aktörer att lämna ut relevanta uppgifter som krävs för insyn och granskning

14
15

Reformera skolvalet: Låt alla välja skola tre år före skolstart

16

Elever som inte väljer skola blir i dag placerade i en skola i enlighet med närhetsprincipen. De som inte känner till det fria skolvalet ställs inte inför möjligheten att få välja.

17
18
19

Vi värnar det fria skolvalet. Valfriheten är en rättighet som alla elever ska garanteras. För att säkerställa att alla elever ges möjlighet att använda rättigheten vill vi att ett aktivt och obligatoriskt skolval införs i samtliga kommuner.

20
21
22

Vi vill också att alla kommuner ska erbjuda information om skolvalet på fler språk än svenska. För att kunna möta alla familjer och bedriva aktivt uppsökande arbete så att alla väljer skola.

23
24
25

I flera kommuner finns plattformar som säkerställer en samordnad gemensam antagning. Familjer och elever kan göra sitt skolval på en plattform. Platserna fördelas utan att elever listar sig och upptar en plats på flera skolor, vilket ofta annars är fallet. Vi vill främja utvecklingen genom att införa ett krav på alla kommuner att införa ett system för gemensamt skolval.

26
27
28
29
30

I storstadsområden är det inte ovanligt att föräldrar känner stress inför skolvalet och att vissa listar sina barn hos populära skolor i mycket tidig ålder. Det vill vi förändra genom att införa en gemensam och begränsad skolvalsperiod då alla gör sitt skolval. Skolvalsperioden skulle förslagsvis kunna infalla tre år innan beräknad

31
32
33
34

skolstart och gälla under en begränsad tid. Vid lika kötid bör urval ske till exempel genom syskonförtur, närhetsprincipen och förtur till skolspår. Samtidigt är möjligheten att välja skola ofta begränsad utanför storstäderna och på många håll i landet finns en önskan om ökad valfrihet. Det handlar både om att kunna välja bra skolor såväl som att kunna välja bort dåliga.

2 Moderaterna ska verka för:

- att* obligatoriskt skolval införs i alla kommuner
- att* information om skolvalet finns tillgängligt på flera språk
- att* ett enhetligt kösystem införs för alla skolor, såväl kommunala som fristående
- att* en gemensam skolvalsplattform införs
- att* en gemensam skolvalsperiod införs för alla barn tre år före beräknad skolstart med enhetliga urvalskriterier

En lärarutbildning av hög kvalitet för framtiden

Utveckla lärarutbildningen

Lärarutbildningen behöver förbättras och moderniseras för att rusta lärarstudenterna för deras framtida yrkesliv. Lärare behöver verktyg för att kunna hjälpa elever med speciella behov och möta det ökande antalet elever som inte har svenska som modersmål. Undersökningar, bland annat från Lärarnas riksförbund, konstaterar att viktiga delar i lärarutbildningen saknas eller behöver få ett större utrymme.

För att bättre rusta blivande lärare för arbetet i klassrummet måste de i utbildningen få rätt kunskaper. I dag ställs krav på att lärare ska kunna möta både sär- begåvade elever, elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och elever med ett annat modersmål än svenska i klassrummet. Specialpedagogik, kunskaper om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och svenska som andraspråk borde därför vara kompetenser som alla lärare besitter. Även ledarskapsutveckling och kunskap om metodik och didaktik i en digital skolmiljö behövs på en modern lärar- utbildning. Vi vill därför ge ett nytt uppdrag till Universitetskanslersämbetet (UKÄ) att utreda hur dessa delar kan ingå som obligatoriska moment på utbildningen.

Med tanke på de behov vi ser så behöver den lärarledda undervisningstiden öka. Över tid har den lärarledda undervisningstiden på lärarutbildningen minskat och är i dag mindre än åtta timmar per vecka. Den utvecklingen vill Moderaterna vända och därför vill vi öka den lärarledda undervisningen på lärarutbildningen.

Moderaterna ska verka för:

- att* lärarutbildningen utvecklas och moderniseras för att rusta lärarstudenterna för deras framtida yrkesliv
- att* Universitetskanslersämbetet får i uppdrag att utreda vilka ämnen och moment som ska ingå som obligatoriska moment på utbildningen
- att* den genomsnittliga läraryrkesutbildningstiden utökas på lärarutbildningen

Utöka mängden praktik i lärarutbildningen

Ämneskunskaper och pedagogiska kunskaper är de två delar som tillsammans utgör lärarutbildningen. Under tiden med verksamhetsförlagd utbildning (VFU) får lärarstudenten möjligheter att testa sina teoretiska kunskaper i praktiken under handledning av en erfaren lärare. Det är på den verksamhetsförlagda utbildningen som studenten lär sig hantverket.

Vi vill att tiden för verksamhetsförlagd utbildning på lärarutbildningen utökas till minst motsvarande 45 högskolepoäng. För de som läser kompletterande pedagogisk utbildning bör VFU-tiden inte uppgå till mindre än 30 högskolepoäng. Kvaliteten på perioderna av VFU ska självklart vara hög. Det förutsätter att alla handledare är utbildade.

2015 inleddes en försöksverksamhet med särskilt utsedda övningsskolor som knyts till VFU-perioden, i syfte att höja kvaliteten på den. En utvärdering som genomförts av UKÄ visade på flera positiva effekter av försöket. Vi vill därför utreda hur denna verksamhet kan utvecklas samt att det ska vara möjligt för de huvudmän som vill att inrätta övningsskolor.

Vi föreslår också att UKÄ får i särskilt uppdrag att, inom ramen för de reguljära utvärderingarna av lärarutbildningarna, noggrant följa kvaliteten av lärarstudenternas VFU samt att föreslå åtgärder för hur kvaliteten kan fortsätta att höjas.

Moderaterna ska verka för:

- att* tiden för VFU på lärarutbildningen utökas
- att* alla VFU-handledare ska vara utbildade för uppdraget
- att* utreda hur systemet med övningsskolor kan utvecklas samt att det ska vara möjligt för de huvudmän som vill att inrätta övningsskolor
- att* Universitetskanslersämbetet får i särskilt uppdrag att, inom ramen för de reguljära utvärderingarna av lärarutbildningarna, noggrant följa kvaliteten av lärarstudenternas VFU-perioder samt att föreslå åtgärder för hur kvaliteten kan fortsätta att höjas

Reformera systemet för lärares kompetensutveckling och fortbildning 1 2

I dag erbjuder Skolverket ett omfattande utbud av kompetensutveckling och fortbildningsinsatser för lärare och rektorer. Kurserna upphandlas av Skolverket och utförs av lärosäten. 3
4
5

2

Vi vill att Skolverket inte längre ska ha ansvar för lärares fortbildning. De lärosäten som bedriver lärarutbildning ska få ansvar att ta fram och erbjuda fortbildning till lärare och rektorer. Fortbildningen ska ges som kurser på grundnivå och avancerad. Att erbjuda kurser som ger högskolepoäng ger en tydlig statushöjning av lärares och rektorers fortbildning. Det svarar upp mot det önskemål som finns hos många lärare. 6
7
8
9
10
11

Moderaterna ska verka för: 12

att ansvaret för lärares kompetensutveckling flyttas från Skolverket till lärosäten som bedriver lärarutbildning 13
14

Stärk Komvux roll i ämneslärarutbildningen 15

Att vuxnas lärande och till exempel läroplanerna för Komvux inte ingår i alla lärarutbildningar med ämneslärarexamen på gymnasialnivå är oacceptabelt. Komvux är en större skolform än gymnasieskolan. För att erbjuda en utbildning av hög kvalitet måste Komvux ingå i utbildningen av de blivande lärarna. 16
17
18
19

Moderaterna ska verka för: 20

att Komvux roll på ämneslärarutbildningen stärks 21

Mellan grundskola och högskola 22

Gymnasieskolan 23

Vi ser behov av en ny tvåårig yrkesskola. Arbetsmarknaden förändras med högre krav på kunskap och kompetens. Samtidigt lämnar allt för många elever grundskolan utan behörighet till gymnasiet. Utbildningen ska utformas i nära samverkan med näringslivet och innehålla omfattande arbetsplatsförlagt lärande. Genom att hålla hög kvalitet och vara relevant för arbetsmarknaden blir utbildningen ett alternativ och komplement för att få fler ut i arbetslivet. 24
25
26
27
28
29

Vi föreslår en utökad satsning på branschskolor för att bättre matcha elever mot nischade yrkesområden. Där det råder brist på utbildad arbetskraft. Företag får möjlighet att i egen regi, eller tillsammans med en befintlig skola, utforma 30
31
32

en yrkesutbildning utefter branschens kompetensbehov. Det finns behov av att
lärlingsutbildningen och den gymnasiala lärlingsanställningsformen utvecklas. För
att elever ska kunna göra bättre och mer informerade gymnasieval samt bryta
den negativa trenden vad gäller val till yrkesutbildningar behöver även studie- och
yrkesvägledningen (SYV) förbättras.

2 Tillräckligt stöd ska även ges särbegåvade och högpresterande elever så att de
får förutsättningar att nå så långt som möjligt. Det förutsätter bland annat anpas-
sad och utmanande undervisning. Alla kommuner ska ha handlingsplaner som
säkerställer att särbegåvade och högpresterande elever ges förutsättningar att
utvecklas. Samtidigt bör försöksverksamhet med spetsutbildningar, där gymnasie-
elever får möjlighet att läsa högskolekurser, bli permanenta och byggas ut. Det bör
förtydligas att samtliga utbildningsparter ska ha ett ömsesidigt samverkansansvar
för att möjliggöra det.

Moderaterna ska verka för:

att det införs ett tvåårigt yrkesgymnasium, med lägre krav på teoretiska
förekunskaper

att satsningen på branschskolor utökas

att försöksverksamheten med spetsutbildning permanentas, så att
högpresterande och särbegåvade gymnasieelever kan läsa vidare på
högskolan

att gymnasieskolans matchningsuppdrag bör stärkas

Yrkeshögskolan

Antalet sökande till yrkeshögskolan ökar. På grund av bristande behörighet får
dock många som vill och behöver vidareutbildning inte möjlighet till det. Behörig-
hetskraven till många YH-utbildningar är höga och kräver arbetsmarknads-
erfarenhet. För att ge fler behörighet, och underlätta för karriärbyten till bristyrken,
bör det därför finnas bättre möjligheter för utbildningsarrangörer att erbjuda
preparandutbildningar.

Yrkeshögskolan är till största del fokuserad på kortsiktiga arbetsmarknadsbehov.
Det innebär att utbildningsutbudet ständigt är under omprövning. En utbildning på
max två år godkänns för endast två utbildningsomgångar i taget. Det har fördelar
men skapar samtidigt osäkerhet när det gäller de enskilda utbildningarnas framtid.
Det påverkar många människors inställning till att läsa en yrkesutbildning. Ur
arbetslivssynpunkt behöver yrkeshögskolan bli mer långsiktig. För individen är det
viktigt att den blir ett tydligare alternativ för yrkesutbildning efter gymnasieskolan.
Det finns många skäl att låta yrkeshögskolans godkännande omfatta fler än två
utbildningsomgångar.

En mer generös tillståndsgivning kräver utökad och utvecklad tillsyn samt kvalitetssäkring. Kvalitetsgranskningen, i likhet med tillsynen, bör därför avse enskilda utbildningar och ske utifrån fastslagna kvalitetskriterier som kopplas till resultat och de studerandes utveckling. Den närmare utformningen av kvalitetskriterierna bör dock uppdras åt Myndigheten för yrkeshögskolan att ta fram.

2 Moderaterna ska verka för:

- att* en möjlighet till preparandutbildning införs 7
- att* yrkeshögskolans godkännande av utbildning som huvudregel bör omfatta fler än två utbildningsomgångar 8
- att* kvalitetsgranskningen av yrkeshögskolans utbildningar utökas 10

Studie- och yrkesvägledning 11

Flera utredningar pekar på en bristande studie- och yrkesvägledning. Såväl för den som ska välja gymnasium som högskola. Det kan avhjälpas genom att en nationell studie- och karriärsrådgivning inrättas. 12

För att tydliggöra för den enskilde eleven vilka studier och vägar som leder till dennes drömyrke, så ska ingen elev lämna grundskolan utan en skriftlig studie- och yrkesplan. 16

Behovet av förstärkt studie- och yrkesvägledning är stort, inom både grundskolan och gymnasiet. På gymnasiet är vägledning särskilt viktig då eleverna ställs inför valet att gå in på arbetsmarknaden eller fortsätta inom högskolan, yrkeshögskolan eller vuxenutbildningen. I första hand sköts studie- och yrkesvägledningen av skolan. Men som ett komplement vill Moderaterna ta fram en nationell digital plattform dit studenter kan vända sig för frågor och vägledning. 23

Moderaterna ska verka för: 24

- att* studie- och yrkesvägledningen i skolan stärks 25
- att* en nationell digital funktion för studie- och yrkesvägledning inrättas 26

Skolans koppling till arbetsmarknaden 27

Det är viktigt att det finns en tydlig struktur för samverkan mellan skolhuvudmännen och den närliggande arbetsmarknaden. Hinder för att ta emot praoelever ska undanröjas i den mån det är möjligt. Ansvaret för att eleverna får möjlighet att genomföra prao ska inte enbart ligga på den enskilda skolledaren utan bör även vara ett ansvar för skolhuvudmannen. 32

Arbetsmiljöregler har uppmärksammats som en grund till att många arbetsplatser inte kan ta emot elever. Även skolor har kritiserats för att de enligt Arbetsmiljöverket inte kunnat garantera elevernas säkerhet på praoplatserna. Krav på att skolan ska göra en riskbedömning på varje praoplatz har framförts. Vi anser därför att en utredning bör tillsättas för att särskilt se över hur regler kring arbetsmiljö samspelar med prao och hur de kan anpassas för att möjliggöra för fler företag att ta emot praoelever.

En av de bästa inkörsportarna till arbetsmarknaden kommer genom sommarjobb. Den möjligheten är i dag mycket begränsad för den som inte fyllt 18 år. För att förbättra matchningen, öka rörligheten och underlätta för fler att få det första jobbet behöver arbetsrätten reformeras och moderniseras. Särskilt fokus bör även läggas på att utöka ungdomars möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.

Moderaterna ska verka för: 13

- att* en nationell studie- och jobbrådgivning inrättas 14
- att* alla elever ska lämna grundskolan med en skriftlig studie-/yrkesplan 15
- att* hinder för prao och sommarjobb för att stärka ungdomars arbetslivserfarenheter ska utredas och undanröjas 16
17

Migration

2

De senaste tio åren har nästan en halv miljon människor sökt asyl i Sverige. Drygt 400 000 asylrelaterade uppehållstillstånd har under samma tid beviljats. I gruppen asylrelaterade uppehållstillstånd ingår de som har fått uppehållstillstånd av asylskäl och deras anhöriga.

Antal asylsökande har det senaste året sjunkit, framför allt till följd av pandemins effekter med stängda gränser och reserestriktioner världen över. Innan pandemin och händelseutvecklingen i Afghanistan var dock Migrationsverkets planeringsåtagande på 21 000 – 22 000 asylsökande. Migrationsverkets prognos från juli 2021 pekar på cirka 19 000 asylsökande per år från 2022 och framåt. En nedjustering har då gjorts med 1 000 personer per år främst avseende sökanden från så kallade säkra ursprungsländer.

Under de senaste tio åren har Sveriges befolkning ökat med cirka en miljon personer. Invandring stod för nästan 65 procent av befolkningsökningen under 2020. Var femte person som bor i Sverige i dag är utrikes född och var fjärde har utländsk bakgrund. Syrien är det vanligaste födelselandet, följt av Irak, Finland, Polen och Iran. År 2020 var 14,4 procent av de som bor i Sverige födda i ett land utanför EU. Det är högst av de EU-länder för vilka det finns tillgänglig statistik.

Moderaterna har en positiv inställning till öppenhet mot omvärlden och vill bidra till att människor med skyddsbehov får skydd. Samtidigt har en hög asylinvandring över tid i kombination med bristande integration lett till uppenbara integrationsmisslyckanden. Med fortsatt ohållbara nivåer på asylinvandringen kommer effekterna av integrationsmisslyckandena att fördjupas.

Inför ett volymmål

Med beaktande av Sveriges integrationsförmåga behöver asylmottagandet struktureras upp och bli betydligt lägre än vad det har varit. En av de viktigaste åtgärderna för att nå dit är införandet av ett volymmål.

Syftet med volymmålet är dels att ha en tydlig utgångspunkt för planering och mottagande av asylsökande, dels att få ett tydligt styrmedel för förutsägbarhet och långsiktig hållbarhet inom migrationspolitiken. Volymmålet är alltså avsett att vara vägledande i den svenska invandringspolitiken. Det kommer att leda till ett slut på de tvära kast som fått dominera svensk migrationspolitik de senaste decennierna.

Målet bör vara att asylinvandringen till Sverige ska ligga på en nivå som motsvarar den i de nordiska grannländerna. Det innebär drygt 5 000 asylsökande per år, vilket är avsevärt lägre i förhållande till det antal om cirka 19 000 asylsökande per år som kan antas söka sig till Sverige efter pandemin.

Regeringen bör ansvara för att vart fjärde år ta fram en handlingsplan rörande volymmålet som ska lämnas till riksdagen året efter ordinarie val till riksdagen.

Regeringen ska varje år följa upp sin handlingsplan. Den årliga redovisningen ska inkludera en utvärdering av den förda politiken och eventuella åtgärder som ska vidtas om volymmålet riskerar att överskridas. 1
2
3

Moderaterna ska verka för: 4

2 att det införs ett volymmål för asylmottagande på nordiska nivåer 5

Så kan volymmålet uppnås 6

En väl fungerande gränskontroll 7

Det är uppenbart att Sveriges gränsskydd är otillräckligt. Schengeninspektionen som utfördes under hösten 2017 bekräftade det allvarliga läget och riktade kritik mot gränspolisens organisation, personal, resursfördelning samt övergripande kompetens. Gränspolisens har uttalat att man delar iakttagelserna i rapporten. 8
9
10
11

Moderaterna vill därför att möjligheterna att begära stöd från EU:s gränskontrollmyndighet Frontex för att skärpa gränsskyddet mot tredje land ses över. Det kan till exempel röra sig om förstärkta personalresurser och tekniska hjälpmedel. Stödet kan motiveras med att Sverige behöver hjälp att uppfylla sina unionsrättsliga åtaganden att ha en väl fungerande gränskontroll vid inresa från tredjeland, ha ett ordnat mottagande för asylsökanden samt säkerställa att personer med av- och utvisningsbeslut lämnar det gemensamma territoriet. 12
13
14
15
16
17
18

Vidare bör Sverige införa en lagstiftning som i en krissituation ger möjlighet till direktavvisning av asylsökande till ett annat säkert land. Om den asylsökande kommer via annat EU-land där den inte registrerats som asylsökande. Lagstiftningen ska kunna aktualiseras genom ett regeringsbeslut. 19
20
21
22

Moderaterna ska verka för: 23

att antalet gränskontroller kraftigt ska öka 24

att möjligheten att begära stöd från Frontex för gränskontroll vid yttre gräns undersöks 25
26

att Sverige bör ha en lagstiftning som gör det möjligt att i en krissituation avvisa asylsökande till ett annat säkert land 27
28

Ordning och reda i asylsystemet 29

Det finns utrymme för Migrationsverket att förbättra sin effektivitet och kvalitet. 30
En oberoende instans bör genomföra en revision av Migrationsverkets effektivitet 31

och verksamhet. För- och nackdelar med att dela upp Migrationsverket i flera olika myndigheter ska övervägas inom ramen för översynen. 1
2

Moderaterna ska verka för: 3

att det genomförs en revision av Migrationsverkets verksamhet och effektivitet 4

2

Asylsökandes skyldigheter 5

Det ska i lag finnas angivet vilka skyldigheter den som söker asyl i Sverige har. Det ska bland annat handla om skyldighet att utan dröjsmål ansöka om asyl och lämna in identitetshandlingar. Det ska också handla om skyldighet att hörsamma kallelser, meddela adressändring, medverka till att identiteten utreds, inklusive en skyldighet att vid behov medverka i en medicinsk åldersbedömning samt medverka till DNA-prov för att fastställa familjerelationer. Om skyldigheterna inte följs ska det medföra konsekvenser. Det kan röra sig om exempelvis nedsättning av ersättning, visitation, beslag, husrannsakan eller förvar. Om den asylsökande inte medverkar till utredningen ska asylansökan ytterst kunna avslås. 6
7
8
9
10
11
12
13
14

Moderaterna ska verka för: 15

att Migrationsverket tidigt bör ge asylsökande information om deras skyldigheter samt om svenska lagar och andra regler 16
17

att det i lag tydligt ska anges vilka skyldigheter en asylsökande har och att det ska leda till konsekvenser om skyldigheterna inte fullgörs 18
19

Styrkande av identitet 20

Det ska i lag tydliggöras att huvudregeln är att identitet ska vara styrkt på den som söker uppehållstillstånd. Bevislättnad i asylärenden ska kunna tillämpas efter en bedömning i varje enskilt fall om den sökande lämnat en tillfredsställande förklaring till varför identitetshandling eller annan bevisning saknas. Identitetsfrågan ska vara central i asylprocessen. Identiteten ska utredas noga, direkt när en person anländer till Sverige. Det ska kunna få mer långtgående konsekvenser än i dag om det senare under en persons vistelse i Sverige framkommer att personen undanhållit information av betydelse för fastställande av identitet. Migrationsverket och Polismyndigheten bör i större utsträckning samarbeta kring identitetsfrågor. Det och andra former av ökat samarbete kräver en bred översyn av sekretesslagstiftningen. Vidare behöver det inrättas ett rättssäkert och väl fungerande system för medicinska åldersbedömningar. 21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32

Polisens och Migrationsverkets möjligheter att omhänderta pass och andra identitetshandlingar bör sträcka sig längre än till om en person ansöker om 33
34

uppehållstillstånd. Rätten bör även ges till fler myndigheter, exempelvis Tullverket, 1
 Kustbevakningen och Arbetsmiljöverket. 2

Moderaterna ska verka för: 3

- 2**
- att* det i lag kommer till uttryck att kravet som huvudregel är styrkt identitet på 4
 den som söker uppehållstillstånd i Sverige 5
 - att* det ska kunna få mer långtgående konsekvenser än i dag om det senare 6
 under en persons vistelse i Sverige framkommer att personen undanhållit 7
 information av betydelse för fastställande av personens identitet 8
 - att* det inrättas ett rättssäkert och väl fungerande system för medicinska 9
 åldersbedömningar 10
 - att* det görs en bredare översyn av sekretesslagstiftningen för att möjliggöra 11
 samarbete mellan olika myndigheter, bland annat om identitetsfrågor 12

Återkallelse av uppehållstillstånd 13

Migrationsverket bör ges ett särskilt uppdrag att prioritera och driva ärenden om 14
 återkallelse av uppehållstillstånd. En utredning bör alltid genomföras om Mигра- 15
 tionsverket tar emot tips eller uppgifter som ger anledning att tro att uppehållstill- 16
 stånd beviljats på felaktiga grunder. Reglerna om återkallelse av uppehållstillstånd 17
 behöver generellt ses över. I synnerhet behöver tidsfristen om fyra år förlängas i 18
 fråga om när det ska krävas synnerliga skäl för återkallelse. Upppehållstillstånd bör 19
 som huvudregel återkallas om en utländsk medborgare begår ett brott med ett 20
 straffvärde motsvarande fängelse. 21

Moderaterna ska verka för: 22

- att* Migrationsverket ges ett särskilt uppdrag att prioritera och driva ärenden om 23
 återkallelse av uppehållstillstånd 24
- att* reglerna om återkallelse av uppehållstillstånd ses över 25

Kortare handläggningstider och högre kvalitet i asylprocessen 26

Migrationsverket bör utveckla metoder som minskar passiviteten i handläggningen 27
 och åstadkommer kortare handläggningstider. Migrationsverket bör ges i uppdrag 28
 att förbättra kvaliteten i asylutredningar. En ny oberoende utredning av kvaliteten i 29
 den svenska asylprocessen behövs. 30

Moderaterna ska verka för: 1

- att* Migrationsverket bör utveckla metoder för att minska passiviteten i handläggningen 2 3
- att* det ska säkerställas en hög nivå av rättssäkerhet i det svenska asylsystemet och en oberoende studie av kvaliteten i den svenska asylprocessen genomförs 4 5 6

Begränsa möjligheten till undantag från kravet på arbetstillstånd (AT-UND) 7 8

Rätten att arbeta under asylprocessens gång bör begränsas till asylsökande med presumtion för bifall på deras asylansökningar. 9 10

Moderaterna ska verka för: 11

- att* möjligheten till undantag från kravet på arbetstillstånd (AT-UND) begränsas 12

Förläng preskriptionstiden till tio år 13

Ett beslut om avvisning eller utvisning som inte har meddelats av allmän domstol ska upphöra att gälla tio år från det att beslutet vunnit laga kraft, istället för dagens fyra år. Om beslutet har förenats med ett återreseförbud med längre giltighetstid ska beslutet om avvisning eller utvisning upphöra att gälla först när tiden för återreseförbudet gått ut. 14 15 16 17 18

Moderaterna ska verka för: 19

- att* preskriptionstiden för av- och utvisningsbeslut förlängs till tio år 20

Inga amnestier eller särregleringar 21

Sverige ska inte besluta om amnesti för vissa grupper eller införa särregleringar som avviker från utlänningslagen. Den så kallade gymnasielagen är ett negativt exempel på en särreglering. 22 23 24

Moderaterna ska verka för: 25

- att* det inte beslutas om amnestier eller införs särregleringar som avviker från utlänningslagen 26 27

Säkra länder-lista och uppenbart ogrundade ansökningar 1

Med en säkra länder-lista kan asylansökningar från personer som kommer från 2
länder varifrån man i regel får nej på asylansökan behandlas i ett snabbspår. En 3
lista finns på plats. Men viktiga länder saknas på listan varför effekten av den 4
förtas. Ansvar för listan bör ligga hos regeringen och inte Migrationsverket. Det 5
behövs ett arbete nationellt och på EU-nivå för lösningar som möjliggör att fler 6
länder av betydelse kan föras upp på listan. 7

Det behövs regler som gör att Sverige, likt Tyskland, kan korta ner överklagande- 8
fristen från tre till en vecka för ärenden som bedöms som uppenbart ogrundade 9
eller där ursprungslandet finns med på listan över säkra länder. Det behövs regler 10
som säkerställer att tiden från det att en sökande åberopar asyl till dess att det 11
finns ett verkställbart beslut förkortas avsevärt. 12

Moderaterna ska verka för: 13

- att ansvaret för listan över säkra länder bör ligga hos regeringen och inte 14
Migrationsverket 15
- att lösningar nationellt och på EU-nivå som möjliggör att fler länder av 16
betydelse kan föras upp på listan över säkra länder 17
- att Sverige behöver regler som ger kortare överklagandefrist för ärenden som 18
är uppenbart ogrundade eller där sökanden kommer från ett land som finns 19
med på en lista över säkra länder, samt säkerställer att tiden från det att asyl 20
åberopas till dess att det finns ett verkställbart beslut förkortas avsevärt 21

Migrationslagstiftning på en miniminivå 22

Tillståndstider 23

Tillfälliga uppehållstillstånd ska vara huvudregel. Det första uppehållstillstånd som 24
beviljas en alternativt skyddsbehövande ska vara tidsbegränsat till tolv månader 25
och inte 13 månader. Tillståndstiden ska också vara tolv månader första gången 26
ett uppehållstillstånd beviljas på grund av verkställighetshinder eller av humanitära 27
skäl. 28

Moderaterna ska verka för: 29

- att svensk migrationslagstiftning i allt väsentligt ska innebära en faktisk 30
miniminivå enligt EU-nivå och övriga internationella åtaganden 31

- att* det första uppehållstillstånd som beviljas en alternativt skyddsbehövande ska vara tidsbegränsat till tolv månader och inte 13 månader, även för de som första gången beviljas ett uppehållstillstånd på grund av verkställighetshinder eller av humanitära skäl ska få tillståndet begränsat till tolv månader

2

Skärp kraven för att beviljas permanent uppehållstillstånd

Den som begått ett brott med straffvärde på minst en månads fängelse ska nekas permanent uppehållstillstånd. Karenstiden som gäller för ansökan om svenskt medborgarskap ska gälla även för permanent uppehållstillstånd. För att försörjningskravet för permanent uppehållstillstånd ska uppfyllas ska det röra sig om varaktig försörjning. Försörjning ska föreligga minst ett år innan ett permanent uppehållstillstånd kan beviljas. Det bör krävas att inkomsten motsvarar minst lägsta lön vid heltidsanställning enligt kollektivavtal eller branschpraxis. I enlighet med praxis ska barnbidrag och underhållsstöd få ingå i beräkning av inkomst, men däremot inte studiebidrag för gymnasiestuderande barn eller bostadsbidrag. Subventionerad anställning ska fortsättningsvis inte medföra att kravet på egen varaktig försörjning är uppfyllt.

Moderaterna ska verka för:

- att* den som begått ett brott med straffvärde på fängelsenivå ska nekas permanent uppehållstillstånd
- att* den karenstid som gäller för ansökan om svenskt medborgarskap ska gälla även för permanent uppehållstillstånd
- att* försörjningskravet för permanent uppehållstillstånd ska bygga på egen varaktig försörjning och uppgå till en inkomst i nivå med lägsta lön motsvarande heltidsanställning enligt kollektivavtal eller branschpraxis

Skärp kraven för anhöriginvandring

Personer som beviljats uppehållstillstånd som alternativt skyddsbehövande ska omfattas av försörjningskrav från dag ett. Kravet på referenspersonens välgrundade utsikter att beviljas ett varaktigt uppehållstillstånd ska innefatta krav på deltagande i samhällsorientering, grundläggande sfi, ett hederligt leverne samt aktivt jobbsökande. Med undantag för flyktingar, vilket följer av EU:s familjeåterföreningsdirektiv, ska anknytningspersonen ha vistats lagligen i Sverige i två år för att vara berättigad familjeåterförening. Försörjningskravets nivå ska liksom för permanent uppehållstillstånd motsvara lägsta lön vid heltidsanställning och även i övrigt följa försörjningskravet för permanent uppehållstillstånd. Det ska exempelvis inte vara möjligt att möta kravet genom arbetslöshetsersättning eller inkomst från en subventionerad anställning.

Moderaterna ska verka för:

1

- att* kravet på referenspersonens välgrundade utsikter att beviljas ett varaktigt uppehållstillstånd ska innefatta krav på deltagande i samhällsorientering, grundläggande sfi, ett hederligt leverne samt aktivt jobbsökande 2 3 4
- att* personer som beviljats uppehållstillstånd som alternativt skyddsbehövande ska omfattas av försörjningskrav från dag ett 5 6
- att* anknytningspersonen, med undantag för flyktingar, ska ha vistats lagligen i Sverige i två år för att vara berättigad familjeåterförening 7 8
- att* försörjningskravets nivå vid anhöriginvandring ska motsvara kraven för permanent uppehållstillstånd, det vill säga motsvara lägsta lön vid heltidsanställning och även i övrigt följa försörjningskravet för permanent uppehållstillstånd 9 10 11 12

Begränsa möjligheten till uppehållstillstånd av humanitära skäl

13

En ventil bör finnas i lagstiftningen. Men den ska vara utformad att ligga på mini-minivå. Bestämmelsen bör formuleras i enlighet med Lagrådets förslag i samband med deras yttrande över den tillfälliga lagen. 14 15 16

Moderaterna ska verka för:

17

- att* en humanitär skyddsgrund ska vara i nivå med de lägst ställda kraven i svenska konventionsåtaganden 18 19

Ny inriktning för mottagandet av kvotflyktingar

20

Fram till dess att volymmålet är på plats och tillräckliga åtgärder vidtagits för att det ska kunna nås, bör Sverige återställa nivån på kvotflyktingmottagandet till 1 900 kvotflyktingar per år. Det var den nivå som gällde innan höjningen till nuvarande nivå om 5 000 kvotflyktingar, år 2015. Sverige bör vid urvalet ställa integrationskrav. Vi bör även vid urvalet prioritera kvinnor, flickor och HBTQ-personer samt övriga grupper med särskilda skyddsskäl. Det kan bland annat handla om lokalanställda tolkar och andra tjänstemän som biträtt svensk försvarsmakt i utlandet, exempelvis Afghanistan. Det är viktigt att det i samband med urvalet görs en grundlig utredning i syfte att säkerställa att de krav som ställs för att bli prioriterad är uppfyllda. 21 22 23 24 25 26 27 28 29

Moderaterna ska verka för:

30

- att* nivån på kvotflyktingmottagandet tillsvidare sätts till 1 900 kvotflyktingar per år 31 32

- att Sverige vid urvalet av kvotflyktingar ställer integrationskrav samt krav på att 1
kvinnor, flickor och HBTQ-personer prioriteras 2

Ett väl fungerande återvändande 3

2

Intensifiera och effektivisera Migrationsverkets och andra myndigheters arbete med självmant återvändande 4 5

Vi vill ge Migrationsverket, Polismyndigheten och Kriminalvården i uppdrag att 6
påtagligt öka antalet verkställda utvisningsbeslut. Migrationsverket och Polismyn- 7
digheten bör även ges i uppdrag att tillsammans identifiera praktiska och legala 8
hinder mot ett effektivare samarbete. 9

Migrationsverket bör tidigt i asylprocessen fokusera på återvändande, inklusive 10
ett större fokus på identitetsfrågor. Fler myndigheter, såsom Skatteverket och 11
Transportstyrelsen, bör få tydliga mål om att bidra till ett fungerande återvändande. 12
En utredning bör tillsättas som ser över ansvarsfördelningen samt överväger om en 13
myndighet ska ha det övergripande ansvaret för återvändandearbetet. 14

En person som har fått ett avvisnings- eller utvisningsbeslut ska bo i särskilda 15
avreseboenden hos Migrationsverket. Vid boendena kan myndigheterna samarbeta 16
och samla sina resurser för att förbereda självmant återvändande. Personer som 17
kommer från länder med hög avslagsfrekvens och möjlighet till en snabb verkstäl- 18
lighet bör bo på avreseboenden under hela asyltiden. 19

Antalet förvarsplatser ska motsvara Migrationsverkets och Polismyndighetens 20
behov. Det innebär en ökning från dagens ca 520 platser till ca 1 200 platser. Det 21
nordligaste förvaret ligger i Gävle. Det behöver inrättas en försvarsanläggning i 22
norra Sverige. Säkerheten behöver höjas, till exempel genom bättre möjligheter till 23
kroppsvsitation och genomsökning av förvarstagnas rum. Förvar bör användas i 24
större utsträckning. Det kan handla om att till exempel förlänga de tidsfrister som i 25
dag finns eller möjliggöra placering av en förvarstagen person på häkte eller anstalt 26
vid platsbrist. 27

Alternativa tvångsmedel till förvar och uppsikt ska införas. En person som har 28
ett lagakraftvunnet avvisnings- eller utvisningsbeslut och där det finns en risk att 29
personen avviker ska kunna ställas under elektronisk övervakning. En möjlighet att 30
besluta om boendeskyldighet ska införas för personer som har ett lagakraftvunnet 31
avvisnings- eller utvisningsbeslut och där tiden för frivillig avresa löpt ut. 32

Sverige bör förbättra samarbetet med relevanta ursprungsländer och ingå åter- 33
tagandeavtal eller samförståndsavtal med dessa länder. Antingen på egen hand 34
eller genom EU. Sverige behöver också säkerställa att ingångna avtal efterlevs 35
och vidta åtgärder när så inte sker. Förhandlingar med länder krävs även i enskilda 36
fall. Diplomatiska garantier från enskilda länder bör övervägas i större utsträckning 37
som en möjlighet för att verkställa utvisningsbeslut. Krav på samarbete vid återta- 38

gande av egna medborgare ska ställas på ursprungsländer som tar emot svenskt 1
bistånd. Konsekvensen av att vägra ta emot medborgare som nekats rätt att 2
vistas i Sverige bör vara att hela eller delar av biståndet dras in. Sverige bör inom 3
EU-samarbetet driva på för att EU:s biståndspolitik ska vara nära kopplad till att 4
förebygga grundorsakerna till migration samt säkerställa ett effektivt återvändande 5
till ursprungsländerna. 6

2

Moderaterna ska verka för: 7

- att Migrationsverket, Polismyndigheten och Kriminalvården ska ges i uppdrag 8
att påtagligt öka antalet verkställda utvisningsbeslut 9
- att Migrationsverkets arbete med självmant återvändande intensifieras och 10
effektiviseras 11
- att fler myndigheter bör få i uppdrag att prioritera ett fungerande återvändande 12
- att det införs avreseboenden i Migrationsverkets regi 13
- att uppdrag ges till Migrationsverket och Polismyndigheten att tillsätta en 14
myndighetsgemensam arbetsgrupp som identifierar praktiska och legala 15
hinder mot ett effektivare samarbete 16
- att det tillsätts en utredning som ser över ansvarsfördelningen för 17
återvändandearbetet 18
- att antalet förvarsplatser ska bli fler och att det inrättas en förvarsanläggning i 19
norra Sverige 20
- att möjligheterna till förvarstagande ses över 21
- att säkerheten på förvaren ökas 22
- att det införs anmälningsplikt (boendeskyldighet) vid Migrationsverkets 23
boenden och elektronisk övervakning som komplement till förvar 24
- att Sverige överväger och arbetar för diplomatiska garantier i större 25
utsträckning 26
- att Sverige förbättrar samarbetet med enskilda länder och ingår 27
återtagandeavtal 28
- att det ställs tydligare krav på länder som tar emot svenskt bistånd att 29
samarbeta i återvändandearbetet 30
- att Sverige inom EU-samarbetet driver på för att EU:s biståndspolitik ska vara 31
nära kopplad till att förebygga grundorsakerna till migration samt säkerställa 32
ett effektivt återvändande till ursprungsländerna. 33
- att det övervägs att finansiera återetableringsstöd genom biståndsbudgeten 34
när det är möjligt 35

Verkställighetshinder och inre utlänningskontroll

Det behöver utredas hur processen om verkställighetshinder kan effektiviseras. 1 2

Inre utlänningskontroller behöver öka i antal. Polisen och Migrationsverket ska få ökade befogenheter vid inre utlänningskontroller. 3 4

Berörda myndighetsföreträdare bör vid inre utlänningskontroll ges likvärdiga möjligheter till kroppsvisitation och undersökning av bagage, handresgods, handväskor och liknande som ges vid inresekontroll enligt gränskodexen. 5 6 7

Bland annat ska pass och andra identitetshandlingar kunna tas i beslag i större utsträckning. Oberoende av om personen ansöker om uppehållstillstånd eller inte. Rätten att omhänderta pass och andra identitetshandlingar bör även ges till fler myndigheter, till exempel Tullverket, Kustbevakningen och Arbetsmiljöverket. 8 9 10 11

Polismyndigheten har i flera sammanhang påtalat att det finns ett behov av att vid inresa och i samband med bland annat inre utlänningskontroll och verkställighet kunna omhänderta och tömma digitala medier i syfte att utreda en utlännings identitet och medborgarskap. Även Säkerhetspolisen påtalar behovet. Frågan är såväl angelägen som brådskande och bör därför omgående utredas. Även frågan om möjligheten att göra husrannsakan i samband med inre utlänningskontroll bör utredas närmare. 12 13 14 15 16 17 18

Moderaterna ska verka för:

- att det utreds hur processen kring verkställighetshinder kan effektiviseras 20
- att Polismyndigheten ges i uppdrag att kraftigt öka antalet inre utlänningskontroller 21 22
- att berörda myndigheter ges effektivare verktyg och utökade befogenheter vid inre utlänningskontroller 23 24
- att möjligheten att omhänderta pass och andra identitetshandlingar utvidgas och ges till fler myndigheter, till exempel Tullverket, Kustbevakningen och Arbetsmiljöverket 25 26 27
- att utreda möjligheten att vid inresa och i samband med bland annat inre utlänningskontroll och verkställighet kunna omhänderta och tömma digitala medier i syfte att utreda en utlännings identitet och medborgarskap 28 29 30
- att närmare utreda möjligheten att göra husrannsakan i samband med inre utlänningskontroll 31 32

Inför informationsskyldighet för kommuner och myndigheter som kommer i kontakt med personer som vistas utan tillstånd i Sverige

Informationsskyldigheten gäller i förhållande till Migrationsverket och Polisen. I de fall där personen har en lagenlig rätt till skolgång eller sjukvård, ska informations-skyldigheten i nuläget inte gälla för berörd personal, såsom lärare och läkare. I sammanhanget ska dock nämnas att Moderaterna vill att rätten till sjukvård, utöver akutvård, för vuxna som lever som gömda bör tas bort. Vad gäller skolgång är vår utgångspunkt att någon generell rätt för barn som lever som gömda inte ska föreligga. Varje kommun ska få avgöra detta från fall till fall. Frågan är dock komplex och Sverige måste beakta hur en stramare lagstiftning är förenlig med internationella konventioner. När skärpningarna som Moderaterna vill genomföra är på plats bör informationsskyldigheten breddas och gälla även berörd personal i denna del.

Moderaterna ska verka för:

- att* det införs en informationsskyldighet för kommuner och myndigheter som kommer i kontakt med personer som vistas utan tillstånd i Sverige

Begränsa möjligheten till ekonomiskt bistånd för personer utan rätt att vistas i Sverige

Högsta Förvaltningsdomstolen har konstaterat att den som olovligen vistas i landet inte har rätt till försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen. Därför kan inte heller bistånd i form av nödbistånd ges. Det behöver därför tydliggöras att kommuner inte annat än mycket kortvarigt i avvaktan på kontakt med Migrationsverket och Polisen ska ha möjlighet att ge ekonomiskt bistånd till personer som visats i Sverige utan tillstånd.

Moderaterna ska verka för:

- att* kommunerna inte ska ha rätt att ge bistånd till personer som saknar rätt att vistas i landet

Begränsa rätten till vård

Frågan om personer som vistas här utan tillstånd ändå ska erbjudas svensk sjukvård är komplex. Vi anser att reglerna för rätt till sjukvård för människor som vistas i Sverige utan tillstånd bör återgå till det som gällde före 2013, när rätten utökades. Det innebär att rätten till sjukvård, utöver akutvård, för vuxna som lever som gömda bör tas bort. Rätten till tandvård bör begränsas till enbart akut tandvård.

Barn som saknar rätt att vistas här ska dock fortsatt ha rätt till sjukvård som andra barn. 1
2

Moderaterna ska verka för: 3

att rätten till sjuk- och tandvård begränsas för människor som vistas i Sverige utan tillstånd 4
5

2

Den europeiska dimensionen 6

Sverige tar tillsammans med ett fåtal andra länder emot en oproportionerligt stor andel av de asylsökande som kommer till EU. Så kan det inte fortsätta att vara. EU behöver nu gå från låsningar till att få till stånd en gemensam fungerande migrationspolitik på EU-nivå. 7
8
9
10

Även om antalet migranter som söker sig till EU som helhet har minskat till följd av pandemin, så sökte sig åtta gånger fler migranter till Kanarieöarna under år 2020 jämfört med år 2019. Även till Italien har det kommit fler migranter under förra året jämfört med året dessförinnan. Fyra miljoner migranter befinner sig i Turkiet, i EU:s direkta närområde. Antalet irreguljära migranter väntas öka igen när pandemin är över. 11
12
13
14
15
16

Situationen i lägren i gränsländerna och de många dödsfallen på Medelhavet är ett europeiskt misslyckande med enormt mänskligt lidande som följd. Samtidigt får sex av tio som söker asyl i EU avslag i första instans. Den ekonomiska migrationen tränger undan dem med asylskäl, på flykt från krig och förföljelse. Ofta kvinnor och barn. 17
18
19
20
21

Europas migrationspolitik är på väg att reformeras, i arbetet med den så kallade migrationspakten. Det är ett genuint svenskt intresse att även EU går mot en stramare migrationspolitik. Det svenska asylmottagandet påverkas i stor utsträckning av EU:s regelverk och situationen vid EU:s yttre gräns. Det behövs bättre kontroller av vilka som kommer till EU, snabbare och rättssäkra asylprocesser och ett effektivt återvändande. Det enskilt viktigaste är att politiken gör större åtskillnad mellan de som har asylskäl och ekonomisk migration. Att kraftigt minska den ekonomiska migrationen skulle medföra en betydligt lägre invandring. 22
23
24
25
26
27
28
29

Ansvar att ta emot asylsökande behöver delas mer rättvist mellan medlemsländerna, utan att det ställs krav på en tvingande omfördelning av mottagandet. Ett tvång kommer inte att leda till en mer fungerande politik eller vinna gehör hos medborgare och medlemsländer. Däremot behövs det nya regler som ökar solidariteten. Medlemsländerna ska kunna bidra på olika sätt till den gemensamma politiken, exempelvis till gränskontroll, återvändande eller med ekonomiskt stöd. Hänsyn ska också tas till hur stort mottagandet av asylsökande varit historiskt i medlemsländerna. För att uppnå en mer ordnad situation vid den yttre gränsen bör 30
31
32
33
34
35
36
37

EU på sikt övergå till att asylprövning sker utanför unionen, i ett säkert tredjeland.	1
Det skapar en laglig väg till EU och motverkar människosmuggling.	2
EU:s utvecklingsbistånd, tillsammans med handelspolitiken, utgör ett viktigt verktyg för att motverka ekonomisk migration till unionen. Genom att bidra till att utrota fattigdom, stötta demokratiutveckling, stärka skyddet för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer samt öka möjligheterna till utbildning och arbete. EU bör ställa krav på mottagarländerna att de också samarbetar kring migrationshantering. Sverige behöver vara pådrivande för migrationssamarbete med fler länder utanför EU, både bilateralt men och på EU-nivå.	3 4 5 6 7 8 9

Moderaterna ska verka för: 10

<i>att</i> EU:s migrationspolitik ska utformas så att större åtskillnad görs mellan personer med asylskäl och de som är ekonomiska migranter	11 12
<i>att</i> delat ansvar ska råda mellan medlemsländerna, men utan krav på en tvingande omfördelning av mottagandet	13 14
<i>att</i> EU:s migrationspolitik ska adressera grundorsakerna till migration	15

Uppvärdera medborgarskapet 16

Förlängd hemvistid till åtta år 17

I dag krävs som huvudregel fem års hemvist i Sverige för medborgarskap. För statslösa och flyktingar gäller fyra år och för nordiska medborgare två år. Hemvistiden räknas från tidpunkten för ansökan om uppehållstillstånd för bosättning. I förhållande till flertalet andra EU-länder har Sverige ett lågt ställt krav på hemvist för medborgarskap. I Tyskland är huvudregel exempelvis åtta års hemvistid. I Danmark är huvudregeln nio års hemvistid.	18 19 20 21 22 23
--	----------------------------------

Vi vill att det införs en ny huvudregel om åtta års hemvist för medborgarskap i Sverige. Det skulle uppvärdera medborgarskapets värde. Det innebär även att det finns god tid att bedöma om den sökande uppfyller krav på bland annat skötsamhet.	24 25 26
---	----------------

För statslösa och flyktingar bör gälla krav på sju år, det vill säga ett års lättnad i förhållande till huvudregeln. För nordiska medborgare bör fortsatt gälla krav på två år.	27 28 29
---	----------------

Den nya huvudregeln om åtta års hemvistid bör kombineras med en möjlighet att förvärva medborgarskap tre år tidigare för den som jobbar och försörjer sig själv, och har tillräckliga kunskaper i svenska språket och om det svenska samhället. Det skulle innebära en kraftfull drivkraft för att snabbt komma in i det svenska samhälls- och arbetslivet.	30 31 32 33 34
---	----------------------------

Moderaterna ska verka för:

- att* det införs en ny huvudregel om åtta års krav på hemvist för medborgarskap i Sverige
- att* de förlängda hemvistkraven kombineras med en möjlighet att förvärva medborgarskap tre år tidigare för den som jobbar och försörjer sig själv samt har tillräckliga kunskaper i svenska och om det svenska samhället

Krav på skötsamhet

Det bör införas ett krav på skötsamt liv för alla personer över 15 års ålder som söker medborgarskap, ett vandelskrav. Det förtydligar vikten av ett hederligt levnadssätt samt uppvärderar det svenska medborgarskapet. Det vandelskrav som finns i dag är förenat med undantag för vissa grupper, däribland för ungdomar i åldern 15–17 år samt för unga vuxna i åldern 18–21 år som har bott i Sverige sedan 13 års ålder.

Moderaterna ska verka för:

- att* det införs ett krav på skötsamt liv för alla personer över 15 års ålder som söker medborgarskap, ett vandelskrav

Krav på kunskaper i svenska språket och om svenska samhället

Svenska språket har stor betydelse för integrationen, liksom för möjligheten att utöva de rättigheter som följer med medborgarskapet. Samma sak gäller grundläggande faktakunskaper om vårt samhälle. För att bli medborgare ska dessa kunskaper visas genom prov och eller på andra vis, till exempel genom godkända betyg från universitetskurser eller avslutad gymnasieutbildning.

Språkkravet bör ligga på minst nivå B1 i den gemensamma europeiska referensramen för språk (CEFR). Det innebär en språkförmåga på grundläggande nivå, motsvarande ungefär sfi-kurs D.

Olika varianter av sådana krav finns i bland annat övriga nordiska länder och Tyskland. Möjlighet till dispens från kraven bör finnas exempelvis på grund av ålder, hälsa eller olika funktionsnedsättningar.

Moderaterna ska verka för:

- att* det införs krav på kunskaper i det svenska språket och om det svenska samhället för medborgarskap

Återkallelse av medborgarskap

I dag saknas regler i Sverige som innebär att ett svenskt medborgarskap kan återkallas. Bland annat om någon begår ett brott som är till allvarlig skada för statens vitala intressen. Det skiljer oss från länder som Tyskland, Danmark och Finland. Det finns skäl att ändra på det. Till exempel bör den som har dubbelt medborgarskap och som har begått terroristbrott eller annan grov systemhotande brottslighet kunna få sitt svenska medborgarskap återkallat. Det gäller även om medborgarskapet har beviljats till följd av mutor eller oriktiga uppgifter. Båda förslagen ligger inom ramen för vad som är tillåtet enligt folkrätten.

Moderaterna ska verka för:

- att* medborgarskap ska kunna återkallas för den som har begått ett brott som är till allvarlig skada för statens vitala intressen och som innehar dubbelt medborgarskap
- att* medborgarskap ska kunna återkallas då det har beviljats till följd av mutor eller oriktiga uppgifter

Minskade bidragsnivåer och kvalificering till välfärden

Låg och enhetlig statlig ersättning för den som är ny i Sverige

Moderaternas utgångspunkt är att ersättningen till nyanlända ska vara lägre än för de som är födda i Sverige eller som har bott i Sverige under lång tid. Den ersättning som ges ska också begränsas till ett ersättningssystem. Det är rimligt att den som kommer ny till Sverige och saknar arbete har lägre ersättning än personer som har bott här under hela sina liv eller under en lång tid.

Den möjliga tiden en person kan ha etableringsersättning bör samtidigt utökas från två år till fem år. Därmed avskaffas rätten till försörjningsstöd för den som varit i Sverige kortare tid än fem år. Staten, inte landets kommuner, ska med andra ord ta ansvar för nyanländas försörjning under en längre period. Därigenom tar staten ett större ansvar för de kostnader som uppkommit till följd av en misslyckad integration. Dock ska kommunerna fortsatt ha ansvar för insatser som till exempel undervisning i sfi, samhällsorientering och annan vuxenutbildning. Arbetsförmedlingen ansvarar för att ställa krav på att nyanlända deltar i insatser för att öka chanserna till jobb men i vissa fall kan kommunerna kunna överta även det ansvaret. En förutsättning för ett sådant övertagande är att organiseringen av kontroll- och sanktionssystemet för den statliga ersättningen kan ordnas på ett effektivt sätt.

Drivkrafterna till arbete är särskilt låga för nyanlända med barn, vilket gör att framförallt nyanlända kvinnor i låg utsträckning börjar arbeta. Därför bör etableringstillägget – som är ett tillägg för barnfamiljer – avskaffas. Därmed får nyanlända

sammantaget en lägre ersättning. För att i högre grad begränsa ersättningarna till ett bidragssystem och öka möjligheterna till snabbare arbetsmarknadsetablering bör individersättningen vid föräldraledighet och sjukdom hanteras inom ramen för etableringsersättningen.

Moderaterna ska verka för:

att nyanlända ska få en låg, statlig och enhetlig ersättning – under fem år

Kvalificering till förmåner och bidrag utöver etableringsersättningen

Sverige har i dag generösa ersättnings- och bidragssystem där flera bidrag är bosättningsbaserade i stället för arbetsbaserade. Bosättningsbaserade bidrag innebär att nyanlända ges tillgång till de svenska socialförsäkringssystemen, utan att ha arbetat och betalat skatt i Sverige. I ett läge där stora grupper nyanlända ska etablera sig på svensk arbetsmarknad är behovet av en tydlig arbetslinje i bidragssystemen större än tidigare. Arbetslinjen innebär att man ska kvalificera sig till bidrag och välfärdsförmåner genom arbete.

Moderaterna menar att den som kommer till Sverige bör få full tillgång till svenska bidrag och ersättningar enbart genom eget arbete eller genom permanent och laglig bosättning i Sverige. I annat fall bör ersättningarna begränsas till en grundläggande generell trygghet. Succesiv kvalificering till välfärden utöver etableringsersättningen stärker drivkrafterna till arbete och integration samt minskar den ekonomiska belastningen på systemen.

Förslaget innebär att kvalificering ska krävas för bland annat följande bidrag i socialförsäkringsbalken: Full föräldrapenning, flerbarnstillägg, adoptionsbidrag, omvårdnadsbidrag, bilstöd, merkostnadsersättning, omställningspension och särskilt pensionstillägg, sjukpenning och rehabiliteringspenning i särskilda fall, samt assistansersättning enligt lagen om assistansersättning. Listan ska inte ses som uttömmande. Att genomföra en reform av detta slag kommer kräva en bredare utredning som omfattar flertalet bidrag, samt en utformning av kvalificeringsmodellen som är förenlig med EU-rätten.

För vuxna med barn ska kvalificering genom arbete krävas för full föräldrapenning. Nyanlända som inte arbetar eller har fått permanent uppehållstillstånd ska enbart ha rätt till etableringsersättning under de första fem åren. Den som behöver vara föräldraledig under tiden med etableringsersättning ska behålla sin etableringsersättning under ledigheten, dock med krav på regelbunden kontakt med Arbetsförmedlingen eller kommunen för planering av återgången till arbetsmarknaden efter ledigheten.

I garantipensionen ska samma kvalificeringsregler gälla för alla. För att få full	1
garantipension krävs att man har bott minst 40 år i Sverige. Pensionen minskar	2
med 1/40 för varje år av bosättning som saknas. Men för personer som kommit	3
till Sverige som asylinvandrare finns ett undantag som innebär att bosättnings-	4
tiden i hemlandet räknas in i försäkringstiden. År 2016 var nästan hälften av alla	5
pensionärer med garantipension utrikes födda. Möjligheten att göra undantag för	6
asylinvandrare bör fortsättningsvis tas bort. Om de totala pensionsförmånerna inte	7
räcker för att uppnå skälig levnadsnivå utbetalas äldreförsörjningsstöd.	8
Likasa ska rätten till efterlevandestöd för barn och ungdomar i HVB- och familje-	9
hem samt stödboenden avskaffas.	10

Moderaterna ska verka för: 11

<i>att</i> ersättningen till nyanlända ska vara lägre än till födda i Sverige eller de som	12
har bott i Sverige under lång tid	13
<i>att</i> det tillsätts en utredning som får i uppdrag att utforma ett system där	14
nyanlända kvalificerar sig in i välfärden	15
<i>att</i> rätten till efterlevandestöd för barn och ungdomar i HVB- och familjehem	16
samt stödboenden avskaffas	17

Reformera arbetskraftsinvandringen 18

Arbetskraftsinvandringen är ett värdefullt tillskott till svensk ekonomi, och hög-	19
kvalificerad arbetskraftsinvandring kommer fortsatt att vara avgörande för svensk	20
konkurrenskraft. Samtidigt måste fusk och kriminalitet kopplad till arbetskraftsin-	21
vandring bekämpas och den rekordhøga arbetslösheten åtgärdas.	22

Stoppa kompetensutvisningarna 23

Trots ny lagstiftning och praxis fortsätter kompetensutvisningarna. Regelverket	24
måste därför ändras så en helhetsbedömning görs och att mindre fel inte per auto-	25
matik leder till utvisning. Samtidigt bör fler sanktioner än utvisning av arbetstagaren	26
införas när arbetsgivaren har gjort fel.	27

Moderaterna ska verka för: 28

<i>att</i> kompetensutvisningarna stoppas genom att regelverket ändras så att	29
en helhetsbedömning görs och att mindre fel inte per automatik leder till	30
utvisning	31

Attrahera högkvalificerade arbetskraftsinvandrare

1

Sverige bör göra mer för att locka hit högkvalificerad arbetskraft. Vid komplett ansökan ska det finnas en garanti för att Migrationsverket har en skyndsam handläggningstid. Vidare bör högkvalificerade arbetskraftsinvandrare snabbare kunna kvalificera sig för permanent uppehållstillstånd och i ett tidigare skede få möjlighet att byta arbetsgivare. I dag är det heller inte möjligt att få visum för att söka arbete i Sverige. Av naturliga skäl kan det vara svårt att ordna ett jobberbjudande från ett annat land. Därför behövs ett talangvisum för högkvalificerad arbetskraft och personer med särskild expertis som vill etablera sig i Sverige.

2

3

4

5

6

7

8

9

Det är ett problem att Sverige har bland världens högsta marginalskatter på höga inkomster när vi vill locka högkvalificerad arbetskraft. I dag ger expertskatten utländska experter, forskare och andra nyckelpersoner möjlighet att betala lägre skatt under de första fem åren som de arbetar i Sverige. Utvärderingar av den danska expertskatten som är både äldre och något mer generös visar att den hade en stark effekt på inflödet av höginkomsttagare. På bara några år fördubblades antalet utlänningar med höga inkomster. Expertskatten har förstärkts alldeles nyligen men bör fortsatt reformeras, till exempel genom att den utökas till att även omfatta doktorander. Även inkomstgränsen för när expertskatt kan beviljas bör ses över.

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

Moderaterna ska verka för:

20

att åtgärder vidtas för att locka högkvalificerad arbetskraft till Sverige, genom att ändra reglerna om permanent uppehållstillstånd, införa ett talangvisum och reformera expertskatten

21

22

23

Försörjningskrav för anhöriga till arbetskraftsinvandrare

24

I dag finns inte något försörjningskrav för anhöriga till arbetskraftsinvandrare. En partner och/eller ens ogifta barn under 21 år får därmed flytta med en arbetskraftsinvandrare till Sverige utan att ha en tryggad försörjning. Moderaterna vill att arbetskraftsinvandraren ska försörja sina anhöriga eller att de anhöriga ska försörja sig själva.

25

26

27

28

29

Moderaterna ska verka för:

30

att det införs ett försörjningskrav för anhöriga till arbetskraftsinvandrare

31

Utred ny ordning för prövning av arbetstillstånd

32

Migrationsverket har ett omfattande och i delar splittrat uppdrag. Dels ansvarar myndigheten för prövningen av arbetstillstånd, ansökningar om asyl, anhörig-

33

34

invandring och medborgarskap. Dels är man ansvarig för asylboenden och 1
förvarsverksamhet. Det kan få till följd att arbetstillstånd nedprioriteras och att 2
väntetiderna blir långa. Migrationsverket har inte heller fullt ut det arbetsmarknads- 3
perspektiv som krävs vid prövningen av arbetstillstånd. Frågan om en ny ordning 4
för prövning av arbetstillstånd bör därför utredas. 5

2 Moderaterna ska verka för: 6

att en ny ordning för prövning av arbetstillstånd utreds 7

Högkvalificerad arbetskraftsinvandring är viktig för Sverige och ska värnas 8 9

I dag ligger lönekravet för att få tillstånd att arbetskraftsinvandra till Sverige på 10
ca 13 000 kr per månad före skatt. Det innebär att många jobb som kan utföras 11
av arbetslösa i Sverige i stället utförs av personer som kommer hit med arbetstill- 12
stånd. Ett högre lönekrav för arbetstillstånd skulle, tillsammans med en omfattande 13
bidragsreform, innebära att arbetslösa personer som redan befinner sig i Sverige 14
kan gå från bidrag till sysselsättning. Ett högre lönekrav skulle vidare innebära att 15
arbetskraftsinvandraren bidrar mer till välfärden samtidigt som risken för att regel- 16
verken missbrukas minskar. 17

Det rimligaste sättet att avgöra vilka jobb som ska betraktas som högkvalificerade 18
är den faktiskt utbetalda lönen. Ny huvudregel bör därför vara att arbetskraftsin- 19
vandring bara tillåts för arbeten med lön som ligger över den svenska medianlönen. 20
Säsongsanställningar – som bärplockare och plantörer – ska vara undantagna från 21
dessa inkomstregler i enlighet med gällande EU-regler. 22

Moderaterna ska verka för: 23

att arbetskraftsinvandring bara tillåts för arbeten med lön som ligger över den 24
svenska medianlönen med undantag för vissa säsongsanställningar 25

Ta bort möjligheten till spårbyte 26

Spårbyte är en möjlighet för asylsökande som får avslag på sin asylansökan att 27
i stället "växla spår" och söka arbetstillstånd för att få stanna kvar i Sverige. Det 28
innebär ett undantag från huvudregeln om att arbetstillstånd ska vara ordnat före 29
inresa till Sverige. Moderaterna vill att möjligheten till spårbyte tas bort. Den inne- 30
bär en sammanblandning av asylsystemet och systemet med arbetskraftsinvandring 31
som kan utnyttjas av oseriösa aktörer. 32

Moderaterna ska verka för: 1

att möjligheten till spårbyte tas bort 2

Krav att betala in sociala avgifter i förskott 3

För att minska riskerna för fusk bör ett system övervägas där det ställs krav på att 4
 betala in sociala avgifter i förtid. Det kan exempelvis utformas så att arbetsgivaren 5
 under de två första åren av en anställning ska betala in sociala avgifter kvartalsvis i 6
 förskott. 7

Moderaterna ska verka för: 8

att ett nytt krav för arbetskraftsinvandring utreds som innebär att arbetsgivaren 9
 måste betala in vissa sociala avgifter i förtid 10

Stopp för arbetskraftsinvandring av personliga assistenter 11

Arbetskraftsinvandring vad gäller personliga assistenter är i stor utsträckning 12
 förenad med missbruk och fusk. Moderaterna vill därför införa ett stopp för arbets- 13
 kraftsinvandring till Sverige som personlig assistent. Vid behov är vi redo att införa 14
 spärrar även mot andra yrkeskategorier. 15

Moderaterna ska verka för: 16

att arbetskraftsinvandring av personliga assistenter stoppas helt 17

**Tydlig kriminalisering av handel med arbetstillstånd som sker 18
 med falska intyg** 19

Handel med arbetstillstånd med hjälp av falska intyg bedöms vara en inkomstkälla 20
 för organiserad brottslighet. Dagens rättspraxis innebär att gärningsmän som 21
 begår denna brottslighet inte kan dömas för någon form av människosmuggling. 22
 Moderaterna vill därför se över lagstiftningen gällande människosmuggling i syfte 23
 att kriminalisera handel med arbetstillstånd och motverka att människor far illa. 24

Moderaterna ska verka för: 25

att lagstiftningen skärps så att handel med arbetstillstånd alltid är kriminaliserat 26

Inför ett nytt brott om arbetskraftsmissbruk 1

Moderaterna vill införa ett nytt brott: Arbetskraftsmissbruk. Allvaret i missbruk av systemet med arbetskraftsinvandring ska tydliggöras och straffen skärpas. 2
 3

Moderaterna ska verka för: 4

att ett nytt brott införs: Arbetskraftsmissbruk 5

Migrationsverket bör ges utökade möjlighet att använda biometrisk data 6 7

Brottslighet med falska eller utnyttjade identiteter ökar. Vi vill förhindra att tredjelandsmedborgare kan få fler flera identiteter i Sverige. Migrationsverket bör ges rätt att uppta, lagra och söka biometrisk data avseende samtliga personer som söker uppehållstillstånd i Sverige, däribland arbetskraftsinvandrare. 8
 9
 10
 11

Moderaterna ska verka för: 12

att Migrationsverket ges möjlighet att använda biometrisk data i större utsträckning 13
 14

Migrationsverket ska få direktåtkomst till andra myndigheters databaser 15 16

För att Migrationsverket ska kunna förebygga, kontrollera samt utreda fusk och missbruk behöver myndigheten få direktåtkomst till Skatteverkets, Försäkringskassans, Pensionsmyndighetens och Kronofogdemyndighetens databaser. 17
 18
 19

Moderaterna ska verka för: 20

att Migrationsverket ska få direktåtkomst till andra myndigheters databaser 21

Partistyrelsen föreslår arbetsstämman besluta 22

att anta propositionen 23

Reservationer

2

Stina Höök reserverade sig mot partistyrelsens förslag till beslut angående kapitel "Skola", avsnitt "Trygghet i samhället börjar med trygghet och ordning i skolan", att-sats (sid 138, rad 2–3), till förmån för strykning med följande motivering: "Var och en, så också barn och ungdomar utifrån stigande mognadsgrad, har ett ansvar för sitt beteende och handlingar. När det handlar om att ett barn är stökigt och stör ordningen i skolan så kan det finnas flera och bidragande orsaker till det beteendet. Några exempel är bristande ledarskap i klassrummet, bristande ledarskap i skolenheten, brister i stöd till elever i behov av särskilt stöd, bristande kompetens hos läraren att arbeta med barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, brister i föräldraskapet eller sociala problem i familjen. Jag anser att skriftliga ordningsomdömen i allt för stor utsträckning gör barnet ensamt ansvarig för en problematik där vuxenvärlden, i och utanför skolan, i de allra flesta fall också har ett tungt delansvar. Stök och oordning i skolan är ett allvarligt och komplext problem som behöver lösas. Den typen av problem har ytterst sällan enkla lösningar. Förutom ovanstående huvudargument för varför jag anser att att-satsen ska strykas så bidrar ett införande av skriftliga ordningsomdömen dessutom till ökad administration i ett skolsystem som snarare behöver minska administrationen än öka den."

Matilda Ekeblad reserverade sig mot partistyrelsens förslag till beslut angående kapitel "Migration", avsnitt "Reformera arbetskraftsinvandringen" att-sats (sid 168, rad 24–25), till förmån för ny lydelse enligt följande: "att arbetskraftsinvandring bara tillåts för arbeten med lön och förmåner som gör det möjligt för arbetskraftsinvandraren att försörja sig själv och sina anhöriga i Sverige utan bidrag från det offentliga", med följande motivering:

""Sverige ska vara ett land dit man vill söka sig för att arbeta, driva företag och därmed bidra till vårt samhälles utveckling". Så står det i förslaget till nytt idéprogram som släpptes i oktober 2020. Förslaget att arbetskraftsinvandring bara ska tillåtas för arbeten med lön som överskrider den svenska medianlönen går emot den idén.

Arbetskraftsinvandringen är viktig för Sverige. Över 90 procent av alla arbetstillstånd går till bristyrken och enligt en tidigare undersökning från Svenskt Näringsliv bidrar arbetskraftsinvandringen med över 34 miljarder till Sveriges BNP. Förverkligas kravet på medianlön kommer arbetsgivares möjligheter att anställa den kompetens de behöver för att växa och skapa nya jobb att hämmas.

När självförsörjning bedöms måste även de offentligfinansiella effekterna räknas in, inklusive anhörigas kostnader och framtida transfereringar. De utredningar som finns om de offentligfinansiella effekterna av arbetskraftsinvandringen visar att nivåerna som krävs är högre än dagens krav på 13 000 kronor, men långt under ett medianlönekrav.

Kravet att få komma till Sverige som arbetskraftsinvandrare bör vara att anställningen garanterar att individen kan försörja sig själv och inte vara beroende av bidrag från staten. Med anledning av ovanstående har MUF därför valt att reservera sig mot förslaget om införande av ett lönekrav motsvarande medianlönen.”

Avvikande mening

2

Samuel Jonson anmälde avvikande mening i enlighet med Matilda Ekeblads reservation.

Proposition 3

Proposition 3

1

En trygg och tillgänglig vård för alla

2

Sammanfattning

3

Moderaterna prioriterar att stärka patientens inflytande över sin egen vård och omsorg. Patientens bästa och den äldres perspektiv bildar utgångspunkterna för våra reformförslag. Alla ska kunna känna sig trygga med att man ska få vård i rätt tid av hög kvalitet när man väl behöver den. Det behövs reformer som på kort sikt kan stärka patientens makt och samtidigt minska politikernas makt.

4

5

6

7

8

I propositionen föreslås att patientens rätt att välja vård stärks och utvidgas. Patienten ska få stöd och hjälp att få sin vård i tid och att hitta relevant information om kvalitet, väntetider och utbud av vårdgivare. Patienten ska äga sina egna patientdata, vilket är grunden i vårt förslag om att långsiktigt förbättra möjligheterna att använda digitalisering som ett verktyg för att effektivisera hälso- och sjukvården.

9

10

11

12

13

14

Vi lägger särskild tonvikt vid vård och forskning om kvinnors sjukdomar och hälsa, samt hälsofrämjande arbete med fokus på psykisk ohälsa.

15

16

De mest sjuka och sköra som ofta är äldre med kroniska sjukdomar behöver och ska få en sammanhållen vård och omsorg med kontinuitet i sina kontakter med hälso- och sjukvården. Den medicinska kompetensen och kontinuiteten ska stärkas inom äldreomsorgen. Vi anser att personal inom vård och äldreomsorg ska behärska begriplig svenska och vi vill införa språkrav inom vård- och äldreomsorg.

17

18

19

20

21

Innehåll

180 Inledning

182 Patienten ska få vård i rätt tid av hög kvalitet

- 182 Ta fram ett nationellt mål – vårddköerna ska bort
- 183 Patienten ska ha nationell valfrihet för slutenvård
- 183 Patientkontor ska stödja patientens rätt till vård i tid
- 184 Nationell plattform för val av vård och information om väntetider
- 184 Använd privata vårdgivare systematiskt för att korta vårddköerna
- 185 Utveckla kömiljarden – fokus på resultat

186 Patienten ska äga sina patientdata

- 186 En långsiktig patientdatareform
- 187 Ett ökat nationellt ansvar för den digitala infrastrukturen
- 188 En nationell strategi för digifysisk vård och omsorg

190 Stärk patientens valfrihet

- 190 Mer tillgänglig primärvård med stärkt kontinuitet
- 191 Mer valfrihet och mångfald för att nå ännu högre kvalitet
- 192 Stärk kompetensförsörjningen – inför fler möjligheter för professionen
- 192 Säkerställ konkurrensneutralitet och fri etableringsrätt
- 193 Stärkt kompetensförsörjning och personalinflytande
- 194 Privata sjukvårdsförsäkringar till gagn för patienten
- 195 Säkerställ kvalitet – tillståndsplikt, kvalitetskriterier och uppföljning
- 196 Behåll skattefinansieringsmodellen av vården och omsorgen

197 Trygg, sammanhållen vård och omsorg för de mest sjuka och sköra

- 198 Stärkt medicinsk kompetens och kontinuitet
- 198 Stärkt forskning
- 199 Genomlys gränsdragningen mellan hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen
- 200 Prioritera förebyggande äldreomsorg
- 200 Språkkrav inom vården och äldreomsorgen
- 201 Prioritera satsningar på vällagad mat i vård och äldreomsorg

202 Avancerad cancervård som är tillgänglig när man behöver den

- 202 En förstärkt vårdgaranti för cancerpatienter
- 203 Förbättra möjligheterna att ställa tidigare cancerdiagnoser
- 204 Genomför samlade vårdkedjor för eftervård och rehabilitering
- 205 Säkerställ kompetens och forskning inom strålbehandling
- 206 Ta fram och genomför en nationell barncancerstrategi
- 207 Förbättra förutsättningarna för avancerad individuell cancervård och prevention

208 Prioritera vård och forskning om kvinnors sjukdomar och hälsa

- 208 Förbättra möjligheterna att ställa tidigare diagnoser
- 209 Stärk forskningen gällande sjukdomar som drabbar kvinnor
- 209 Uppföljning i kvalitetsregister och utvärdering av nationella riktlinjer
- 210 Prioritera förlossningsvården – hela kedjan från mödravård till eftervård
- 211 Stärk migränvården – ta fram nationella riktlinjer och vårdprogram
- 211 Modernisera abortlagstiftningen – öka kvinnors självbestämmande

213 Hälsofrämjande arbete – psykisk ohälsa och folksjukdomar

- 213 Ta fram och genomför en nationell hälsofrämjande strategi
- 214 Prioritera åtgärder mot psykisk ohälsa
- 215 En nationell strategi för systematisk suicidprevention
- 216 Stärkt vårdgaranti för barn och unga som behöver hjälp av BUP

218 Trygg tillgång till läkemedel

- 218 Utred tillgången till nya läkemedelsbehandlingar
- 219 Ett ökat nationellt ansvar för uppföljning av läkemedelskostnader
- 220 Metodiska satsningar på forskning och avancerade läkemedelsbehandlingar
- 221 Krav på lagerhållning av läkemedel och skyddsutrustning

222 Minska den administrativa bördan

- 222 Ett tydligt mål för att minska administrationsbördan
- 222 Genomför effektutvärdering av vidtagna åtgärder
- 223 Digital teknik effektiviserar administrationen

"En mångfald av aktörer är också en förutsättning för förnyelse och innovation. Vård och omsorg kommer befinna sig i stark tekniskt och demografiskt driven omvandling under kommande decennier. Ett monolitiskt centralstyrt välfärds-system kommer stå illa rustat för att möta den utvecklingen."

Ur förslaget till nytt idéprogram för Moderaterna.

Inledning

3

Moderaterna sätter patientens bästa först. Vi vill att Sverige ska ha en hälso- och sjukvård av hög kvalitet som är tillgänglig när man behöver den. Vi vill att vården och omsorgen ska präglas av mångfald och valfrihet samt av utveckling, förändringskraft och nytänkande.

Partistämman 2019 lade fast ett omfattande och brett uppdrag att se över svensk hälso- och sjukvård. Stämman gav partistyrelsen i uppgift att tillsätta en styrgrupp för att identifiera de allvarligaste problemen inom hälso- och sjukvården och föreslå konkreta reformer. Styrgruppen i sin tur tillsatte en expertgrupp som har gett underlag för det fortsatta arbetet med denna proposition. Till utvecklingsarbetet knöts en referensgrupp bestående av representanter från regionerna och kommunerna i syfte att ge arbetet en bredare kompetens och förankring.

Det finns mycket som är bra i svensk hälso- och sjukvård. Jämfört med andra länder står sig den svenska vården väl gällande medicinsk kvalitet, det akuta omhändertagandet, införande av ny medicinsk teknologi och användning av läkemedel. Den svenska hälso- och sjukvårdens personal är välutbildad och kompetent.

Sverige behöver emellertid en hälso- och sjukvård som hänger ihop utan onödiga gränser och "glapp", där mötet mellan patienten och professionen sätts i centrum.

En central slutsats är att svensk hälso- och sjukvård behöver utvecklas i riktning mot ökad tillgänglighet i den nära vården och mer långsiktiga hälsofrämjande insatser. Hälso- och sjukvården behöver utvecklas till en sammanhållen och samordnad vård med kontinuitet i vårdkontaktarna för de mest sjuka och sköra äldre. För att vården ska bli mer tillgänglig och effektiv krävs att så många som möjligt ska kunna använda lättillgängliga digitala tjänster inom hela vårdkedjan och i alla vårdnivåer oavsett vårdgivare och huvudman.

Propositionen har fokus på nya förslag till lösningar gällande långa vårdköer och ojämlik vård. Därutöver på de stora regionala skillnaderna rörande kvalitet och väntetider.

Coronakommissionens slutsatser om att äldreomsorgen inte stod förberedd och rustad att möta samhällsspridningen i pandemin måste leda till förändring. Det finns ett stort behov av att reformera och utveckla organisationen. Erfarenheterna från hanteringen av pandemin bekräftar det.

Det ställs legitima krav på ökad medicinsk kompetens inom äldrevård och	1
äldreomsorg som ökar behoven av samordning och kontinuitet. Då krävs det att	2
resurserna till vården och omsorgen används effektivt till gagn för patientens bästa.	3
Målet med reformerna i propositionen är att de ska genomföras snabbt samtidigt	4
som mer långsiktiga strukturella förslag presenteras. Denna proposition adresserar	5
lösningar på allvarliga problem inom svensk hälso- och sjukvård och omsorg såväl	6
på kort-, medellång- som lång sikt.	7
Det är en nationell reformagenda som föreslås i propositionen. Därutöver tas det	8
fram regionala- och kommunala program inför valrörelsen 2022.	9

Patienten ska få vård i rätt tid av hög kvalitet

Sveriges förmåga att leverera vård av medicinsk kvalitet är oftast av hög eller i vissa fall högsta internationella klass. Sverige har mycket bra medicinska resultat när det gäller överlevnad efter hjärtinfarkt, stroke och bröstcancer. Genom den medicinska utvecklingen, ökat kunskande och nya innovationer kommer behandlingsformerna fortsätta att förbättras och överlevnaden öka ytterligare.

Brister och svagheter handlar framför allt om långa vårdköer och väntetider, ojämlik vård, bristande tillgänglighet och brist på vårdplatser. Därtill låg produktivitet, bristande kontinuitet och samordning. När det däremot gäller tillgång på personal och utrustning befinner sig Sverige på en likvärdig nivå med övriga jämförbara länder.

Sveriges förmåga att uppfylla den lagstadgade vårdgarantin, att som patient få sin operation eller annan behandling utförd inom utlovad tid, har försämrats kraftigt sedan år 2014. Vårdköerna har fördubblats inom specialistvården. Det är orimligt att det skiljer ungefär 40 procentenheter i måluppfyllelse mellan den region som har bäst respektive sämst resultat gällande patienternas lagstadgade vårdgaranti. Långa, växande och fördubblade vårdköer präglade den svenska hälso- och sjukvården redan före pandemins utbrott. Den har medfört ett starkt tryck på vården. Vårdskulden är så omfattande att det kommer krävas ytterligare åtgärder för att betala av den till alla patienter som sitter i vårdens väntrum.

Det är viktigt att göra skillnad på mer kortsiktiga förslag som syftar till att beta av den omfattande vårdskulden och de förslag som siktar på att långsiktigt förbättra för patienten att kunna få vård i tid. Förslag som exempelvis handlar om att stärka patientens egenmakt och valfrihet. Bägge kategorier av förslag kommer att behövas för att lösa de omfattande problemen.

Ta fram ett nationellt mål – vårdköerna ska bort

Ingen patient ska behöva vänta på vård i onödan. Moderaterna föreslår att ett nationellt mål tas fram för när vårdköerna ska vara borta. Till att börja med vill vi att vårdköerna ska ned till den nivå som rådde när den socialdemokratiskt ledda regeringen övertog makten i oktober 2014 (51 663 personer i kö för ett första besök eller operation). Alla patienter ska kunna få sin vård inom lagstadgad vårdgaranti. Det betyder att alla ska ha fått sin operation eller annan behandling inom 90 dagar. Nästa steg är att vi vill skärpa vårdgarantin till 30 dagar gällande första besöket respektive operation eller annan behandling i specialistvården.

Moderaterna ska verka för:

- att* ett nationellt mål ska vara att vårdköerna helt tas bort i enlighet med den lagstadgade vårdgarantin
- att* delmål tas fram och formuleras i samarbete mellan stat, huvudmän och vårdutförare
- att* skärpa vårdgarantin till 30 dagar
- att* detta regelbundet och öppet följs upp och utvärderas

3

Patienten ska ha nationell valfrihet för slutenvård

I dag är patienten helt beroende av var i landet man bor när det gäller möjligheten att få sin operation eller annan behandling utförd i rätt tid av hög kvalitet. Trots en lagstiftning på tillgänglighetsområdet har många regioner betydande svårigheter att leva upp till garantin. Moderaterna föreslår att det såväl i hälso- och sjukvårdslagen som i patientlagen slås fast att patienten fritt har rätt att söka slutenvård i hela landet oavsett vårdgivare. Det kommer krävas noggrann uppföljning av denna utvidgade rättighet. Möjligheter till sanktioner ska finnas ifall rätten till valfrihet i slutenvården nekas.

Moderaterna ska verka för:

- att* det i hälso- och sjukvårdslagen och i patientlagen slås fast att patienten fritt har rätt att söka såväl öppen specialistvård som slutenvård i hela landet

Patientkontor ska stödja patientens rätt till vård i tid

Resultat från patientenkäter och Myndigheten för vård- och omsorgsanalys uppföljning av patientlagen visar att det är långtifrån alltid som patienterna får den nödvändiga information om sina rättigheter som de behöver och har rätt att få. Moderaterna föreslår att det tas fram stöd för patienten i form av särskilda patientkontor (fysiskt och digitalt) som har till uppgift att informera, vägleda och ge råd till patienten avseende dennes rättigheter. Till exempel ska patientkontoret ge uppgifter om väntetider och kvalitet i vården. Patientkontoret ska också ha till uppgift att kunna lotsa patienten till behandlingsmöjligheter inom ramen för vårdgarantin.

Därtill ska patientkontoret kunna hjälpa dem som har svårigheter att använda digitala redskap. Det finns många människor som upplever svårigheter att använda digitala redskap. Vi tror att det finns ett behov att kunna stödja dessa att lära sig den nya tekniken och på så sätt bidra till att alltför få vågar och kan använda sig av digitala applikationer i vården.

Patientkontoren kommer innebära ett viktigt tillskott i vårdinfrastrukturen, tillsammans med verktyg såsom Vårdguiden 1177 och kommer att innebära en stor kvalitetshöjning för många patienter. 1
 2
 3

Moderaterna ska verka för: 4

att patientkontor ska ge stöd och hjälp till patienten att få sin vård i rätt tid 5

Nationell plattform för val av vård och information om väntetider 6
 7

En förutsättning för att valfrihet ska leda till rationella val och ökad effektivitet är att patientens tillgång till objektiv information och kunskap säkerställs. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har i sin rapport *Lag utan genomslag* utvärderat patientlagens påverkan i vården och visat patientens tydliga kunskapsunderläge. Den brist som i dag finns på lätt tillgänglig information om skillnader i kvalitet, väntetider och bemötande i vård och omsorg riskerar att leda till ineffektiva lösningar. Moderaterna föreslår att det tas fram en nationell plattform som är lättåtkomlig för alla patienter och som innehåller tydlig information om möjliga val av slutenvård samt annan vård avseende utbud, kvalitet, väntetider och patientbemötande. 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16

Moderaterna ska verka för: 17

att en nationell plattform för lättillgänglig information om kvalitet, utbud av vård och väntetider tas fram 18
 19

Använd privata vårdgivare systematiskt för att korta värdköerna 20
 21

Arbetet med att beta av de långa värdköerna och den akuta vårdskulden ska ske strukturerat, metodiskt och systematiskt. Alla aktörer såväl privata som offentliga ska tillåtas att vara med och bidra med värdefulla insatser. 22
 23
 24

Moderaterna föreslår att ett gemensamt förfrågningsunderlag till ett anbudsförfarande för att ta bort värdköerna utformas. Inriktningen bör vara en överenskommelse mellan stat och regioner. Om det är möjligt bör även befintlig struktur och organisering kring Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) gemensamma inköpscentral användas. 25
 26
 27
 28
 29

Alla anbudsgivare som uppfyller ska-kraven ska ha möjlighet till avtal för att kunna hjälpa till att arbeta av de värdköer som finns och utföra den vård som är eftersatt. På så sätt upprätthålls lagen om offentlig upphandling samtidigt som det möjliggörs för privata vårdgivare att delta i arbetet. Endast regioner som redan påbörjat 30
 31
 32
 33

eller genomför liknande åtgärder i syfte att systematiskt använda tillgängliga privata
vårdföretag ska kunna undantas från denna gemensamma regionala och nationella
satsning.

Moderaterna ska verka för:

- att privata vårdgivare systematiskt ska användas i hela landet för att korta
vårdköerna
- att underlätta för fler privata vårdgivare i syfte att bidra till ökad produktivitet
och effektivitet

Utveckla kömiljarden – fokus på resultat

Kömiljarden behöver reformeras för att skyndsamt stärka patientens möjligheter att
få vård utförd i tid. Det krävs ett prestationsbaserat system som är enkelt att följa
upp.

Patienten ska ha rätt att söka slutenvård där ledig kapacitet finns. Moderaterna
föreslår att det skyndsamt tas fram en överenskommelse mellan stat och regioner
om att upprätta en nationell vårdförmedling och väntelista. Syftet är att patienter
som väntat längre än den lagstadgade garantin ska erbjudas sin operation eller
behandling där vårdkapacitet finns.

Kömiljarderna om vårdgarantin ska vara bredare och innehålla återbesök och
rehabilitering samt särskilt väga in de mest sjuka och sköra patienternas behov.
Uppdraget att följa upp, utvärdera, analysera, sammanställa och redovisa efterlev-
naden bör ges till en myndighet eller annan oberoende aktör. Redovisning ska ske
regelbundet, öppet och med så korta tidsintervaller som möjligt för att underlätta
en mer effektiv styrning. Resultaten ska redovisas så lättillgängligt och lättförståe-
ligt som möjligt.

Moderaterna ska verka för:

- att kömiljarden utvecklas med fokus på faktiska resultat med nationell
vårdförmedling och väntelista

Patienten ska äga sina patientdata

Digitaliseringen skapar möjligheter för hälso- och sjukvården vad gäller allt från att öka tillgänglighet och skapa mer jämlik vård till att förbättra patientsäkerhet och utveckla det förebyggande och hälsofrämjande arbetet. Det finns samtidigt problem med digitaliseringens genomförande som Sverige hittills inte klarat av att lösa på ett tillräckligt bra sätt. Det handlar till exempel om att nyttja patientinformation och hälsodata på ett systematiskt och metodiskt sätt. Detta i syfte att möjliggöra ännu bättre och mer förebyggande hälso- och sjukvård.

Flera länder som Sverige tidigare legat långt före i digital teknik har nu sprungit om oss. Tyvärr präglas i dag situationen av otydlig ansvarsfördelning mellan olika beslutsnivåer, myndigheter och aktörer. På nationell nivå utförs många förstudier och utredningar, men få saker genomförs som gör verklig skillnad i vårdens och omsorgens vardag. När olika nivåer inom den offentliga sektorn fattar beslut som rör sin egen del av en större helhet leder detta till bristande möjligheter att samarbeta och samordna. Det är betydelsefullt att den offentliga digitaliseringen sker med tydligare samordning. Samtidigt ska privatdrivna verksamheters innovationer och sätt att använda ny digital teknik vara en motor som tas till vara på bästa sätt av det offentliga till gagn för patientens bästa.

Ökad digitalisering av hälso- och sjukvård och äldreomsorg kräver rätt förutsättningar, exempelvis vad gäller lagstiftning och organisation samt tydligt fördelat ansvar, befogenheter och ledarskap. Vi prioriterar förslag som rör patientdata-reform, tydligt ansvar för den digitala infrastrukturen och en nationell strategi för digifysisk vård och omsorg.

En långsiktig patientdatareform

Genom patientjournalagen åläggs alla vårdgivare att föra journal över en patients hälsotillstånd. Ordningen är att vårdgivaren äger journalen, och att patienten vanligtvis har möjlighet att läsa sin journal. Det är ofta svårt och krångligt för patienten att få ta del av information ur patientjournalen. Det gäller även för vårdgivare om det inte råkar röra den journal vårdgivaren själv äger. Dagens lagstiftning är varken anpassad till hur hälso- och sjukvården är organiserad, hur vi som medborgare och patienter rör oss eller till de nya möjligheter som digitaliseringen skapar. Detta medför stora kostnader såväl för den enskilde som för samhället i stort, i form av bland annat sämre patientsäkerhet, effektivitetsförluster och uteblivna möjligheter till verksamhetsutveckling.

Vårdgivare kan ge effektivare och bättre vård om man enkelt kan få tillgång till den journaldata som redan tagits fram. Information och data om patienten som samlas in av vårdgivare såsom mätvärden, testresultat, journalanteckningar, slutsatser, resonemang, diagnoser bör vara data som ska ges till, ägas och förvaltas av patienten.

Detta ska fungera som en virtuell, sammanhållen journalföring från en gränslös mängd källor, där det är patienten som äger och förvaltar sin egen journal. Olika tekniska lösningar ska vara möjliga att använda för patienten så länge som man utnyttjar överenskommen standard för att lagra och tillgängliggöra journalen. Patienter som inte utnyttjar möjligheten att aktivt välja och ta hand om förvaltningen av sin egen journal, ska tillhandahållas en sådan lösning av det offentliga.

En patientdatareform som innebär att patienten äger sina patientdata ska kombineras med att dagens krav på aktivt samtycke ska ändras så att en patient antas samtycka till att vårdgivare får ta del av patientinformation till dess att patienten själv eller anhöriga har sagt att vårdgivarna inte får göra det. Det är därutöver väsentligt att utreda möjligheten att kunna klassificera olika typer av vårdinformation för att kunna väga skyddet av patientens integritet mot vinsterna av att kunna använda patientinformationen för andra ändamål så som i forskningssyfte. Det är viktigt att personligt ägande av patientdata och hälsodata inte förhindrar samordning av avidentifierade data för forskning och möjliga innovationer.

Moderaterna ska verka för: 16

att en patientdatareform tas fram med inriktningen att patienten ska äga sina patientdata 17
18

Ett ökat nationellt ansvar för den digitala infrastrukturen 19

Sverige ska vara bäst i världen på e-hälsa. Den är ett verktyg för verksamhetsutveckling, innovationer och möjligheter att effektivisera och förbättra tillgängligheten i vården. 20
21
22

Ett problem handlar om det juridiska dödläget kring molntjänster. Detta utgör ett betydande hinder för möjligheterna att använda digitala tjänster som tillåter alla medborgare att dela data och mötas via skärmen. Kommuner och regioner använder stora resurser på juridiska utredningar för att kunna hitta alternativa lösningar för molntjänster. Denna problematik bromsar för närvarande effektivare lösningar inom välfärden. 23
24
25
26
27
28

Det krävs ett ökat nationellt ansvar för infrastrukturen och samordningen av digitaliseringen. Mycket av dagens lagstiftning är detaljerad vilket gör att den snabbt blir föråldrad och illa anpassad till nya företeelser. Lagstiftning och regelverk behöver försöka hålla jämnare steg med den tekniska utvecklingen och innovationer. Framförallt behöver ny lagstiftning tas fram som är av mer ramkaraktär och baserad på principer snarare än detaljer. Genom en mindre detaljerad lagstiftning i lag och förordning kan i stället mer utrymme ges för ett mer detaljerat regelverk i föreskrifter och allmänna råd. 29
30
31
32
33
34
35
36

Ett verktyg för att utveckla reglering som kan hålla jämnare steg med innovations- 1
takter är så kallade regulatoriska sandlådor. De blir till en slags frizoner där för- 2
söksverksamhet kan bedrivas i syfte att utveckla ny digital teknik och regelverk 3
parallellt. 4

Moderaterna föreslår att en slags frizoner tillåts där försöksverksamhet kan bedri- 5
vas i syfte att utveckla teknik och regelverk parallellt. Internationellt finns det flera 6
sådana exempel, bland annat från Singapore där deras Ministry of Health riggat 7
en frizon som omfattar elva bolag som ges möjlighet att i en kontrollerad miljö 8
utveckla och testa nya innovativa lösningar för att ge vård på distans. 9

3

Moderaterna ska verka för: 10

- att lagstiftning som tas fram inom digitalisering av vård och omsorg mer 11
präglas av ramar och principer, med gemensamma standarder för att data 12
ska kunna överföras mellan regioner och till patienten 13
- att en slags frizoner ska tillåtas där försöksverksamhet kan bedrivas i syfte att 14
utveckla ny digital teknik och regelverk parallellt 15

En nationell strategi för digifysisk vård och omsorg 16

Det är viktigt att identifiera hinder för den digitala utvecklingen och adressera 17
frågor om vem som har ansvaret för vad. En strategi för detta bör vidare innehålla 18
och peka ut riktningen för att öka användningen av digitala tjänster inom hela 19
vårdkedjan, i hela landet och i alla vårdnivåer oavsett vårdgivare. 20

Det är centralt att en nationell strategi tar fram strukturer och ramar för hur det 21
offentliga säkerställer att privata aktörer ska kunna bedriva verksamhet på jämlika 22
villkor inom den digitala vården. De digitala tjänsterna ska kunna dela och ta del 23
av information med och från övriga vårdgivare, både digitala och fysiska i så stor 24
utsträckning som möjligt. De digitala tjänsterna ska kunna användas i kombination 25
eller som komplement till fysiska besök. Det är viktigt att patientavgifter ska kunna 26
tas ut för digitala vårdinsatser. 27

En nationell strategi ska därutöver ta upp hur digital triagering (bedömning av en 28
patients medicinska allvarlighetsgrad) och andra system för att lotsa patienten till 29
rätt vårdnivå ska uppmuntras i hela vården oavsett om det leder till fysiska besök 30
eller om det räcker med digital rådgivning och vård. Den data som genereras i de 31
digitala besöken ska finnas tillgänglig för uppföljning, forskning och insatser för 32
förebyggande vård. 33

Moderaterna föreslår att det i hälso- och sjukvårdslagen och i patientlagen slås 34
fast att patienten fritt har rätt att söka digitala vårdtjänster i hela landet. I linje med 35
utökade möjligheter för patienten att välja digitala vårdtjänster ska uppföljningen av 36
den digitala vårdens effekter förstärkas. 37

Moderaterna föreslår ett uppdrag om riktlinjer för nationella ersättningssystem som underlättar utveckling och innovation av nya digitala arbetssätt inom vård och omsorg. Det bör ges inom ramen för framtagande av en nationell strategi och ske i samarbete och samverkan med SKR, relevanta privata aktörer och branschorganisationer. 1
2
3
4
5

Privata vårdgivare har de senaste åren tagit fram nya möjligheter att, inom ramen för befintliga otillräckliga ersättningssystem, erbjuda vård genom digitala vårdtjänster. Det har många gånger medfört snabbare tillgänglighet för vårdtagare. För att kunna förstärka den här utvecklingen krävs emellertid förutsägbara enhetliga ersättningssystem. 6
7
8
9
10

Att möta en patient i ett digitalt möte jämfört med ett fysiskt möte ställer olika krav. Därför är det en brist att blivande läkare och annan vårdpersonal inte ges utbildning i digital konsultationsteknik under sin grundutbildning. 11
12
13

Moderaterna föreslår att det inom den nationella strategin ges i uppdrag att säkerställa att vård- och omsorgsutbildningar ger studenterna tillräckliga kunskaper för att på ett bra sätt kunna använda digitala verktyg. Studenterna ska ges fördjupade färdigheter i digitalt bemötande. I uppdraget bör ingå att pröva möjligheten att i examensbeskrivningarna för vård- och omsorgsutbildningarna lägga fast krav som säkerställer att studenterna efter erlagd examen har de kunskaper som krävs för att på ett kvalitativt sätt kunna arbeta i digitala arbetsformer. 14
15
16
17
18
19
20

Moderaterna ska verka för: 21

- att* det tas fram och genomförs en nationell strategi för digifysisk vård och omsorg med övergripande målsättningar 22
23
- att* det i hälso- och sjukvårdslagen och i patientlagen slås fast att patienten fritt har rätt att söka digitala vårdtjänster i hela landet 24
25
- att* det tas fram och genomförs gemensamma ersättningsmodeller gällande digifysisk vård och omsorg 26
27
- att* läkarstudenter och studenter inom alla andra vård- och omsorgsutbildningar ges fördjupade kunskaper i digital vård och bemötande 28
29

Stärk patientens valfrihet

En förutsättning för valfrihet som leder till rationella val och ökad effektivitet är patientens tillgång till objektiv lättillgänglig information och kunskap. Ett centralt problem är att Sverige förmodligen har världens bästa kvalitetsregister med data över skillnader i överlevnad, funktionsförmåga och hälsorelaterad livskvalitet, men att innehållet inte når befolkningen eller patienterna.

De uppenbara bristerna som finns gällande den information om skillnader i kvalitet, tillgänglighet och bemötande som i dag finns riskerar att leda till ineffektiva lösningar och ifrågasättande av privatiseringar.

Valfrihet för patienterna att välja vårdgivare har utökats med lagen om valfrihetssystem (LOV) inom primärvården samt för den öppna specialistvården inklusive nätläkarverksamhet. För den slutna sjukhusvården råder fortfarande stora begränsningar, vilket försvårar möjligheterna att utnyttja ledig kapacitet inom sjukhussektorn.

Mer tillgänglig primärvård med stärkt kontinuitet

Det råder i dag stora skillnader mellan olika delar av landet när det gäller patienternas tillgång till vård. Primärvården och den samlade nära vården behöver skyndsamt förstärkas och byggas ut. I vissa regioner sker omfattande satsningar, men inte överallt och skillnaderna ökar. När vi talar om nära vård gör vi detta med en bred definition som inkluderar den kommunala hälso- och sjukvården, digifysisk vård samt att primärvårdens grunduppdrag ska innehålla såväl förebyggande arbete som rehabilitering.

I patientlagen slås det fast dels att patienten ska få möjlighet att välja en fast läkarkontakt inom primärvården, dels att en fast vårdkontakt ska utses för patienten som begär det, eller om det är nödvändigt för att tillgodose patientens behov av trygghet, kontinuitet, samordning och säkerhet. För närvarande fungerar detta inte alls som det var tänkt.

Moderaterna föreslår att det införs ett system i vården med fast läkare och samordning av ett vårdteam, till en början för de mest sjuka och sköra. Den fasta läkaren ska ansvara för sina listade patienter och samordna den vård och omsorg som behövs med vårdteam som har multiprofessionella kompetenser. Det ska vara möjligt som patient att lista sig hos alla legitimerade yrken inom vården. Detta system ska uppmuntra vårdpersonal av olika kategorier att vilja starta och driva primärvård i egen regi.

Vår uppfattning är att digitala vårdmöten kommer att utvecklas ytterligare och behoven kommer att öka. Genom att i ökad utsträckning gå över till digitala vårdmöten menar vi att tid och resurser kan frigöras för ett bättre omhändertagande av patienter med störst behov.

Moderaterna föreslår att det i patientlagen fastslås bestämmelser om att hälso- och sjukvården ska erbjuda patienten möjlighet till digitala vårdmöten. En god tillgänglighet handlar bland annat om att vården ska vara tillgänglig på patientens villkor. Som patient ska man alltid ges möjlighet att möta vården digitalt om ett fysiskt besök inte krävs utifrån ett medicinskt perspektiv.

Moderaterna ska verka för:

- att det ska införas ett system med fast läkare och samordning av ett vårdteam för de mest sjuka och sköra i vården och omsorgen
- att det i patientlagen slås fast att vården ska erbjuda patienten möjlighet till digitala vårdmöten

Mer valfrihet och mångfald för att nå ännu högre kvalitet

Förutsättningarna för att nå högre kvalitet ökar när det finns en mångfald av utförare som utvecklar olika vårdverksamheter. Flera utförare av hälso- och sjukvård kommer driva på innovation och utvecklingen av vårdens processer. Det finns också ett egenvärde i att patienter kan välja vård utifrån sina förutsättningar och behov. Kompetensförsörjningen stärks och vårdyrken blir också mer attraktiva när det finns fler arbetsgivare än en att välja bland.

Samtidigt varierar förutsättningarna avsevärt mellan olika delar av Sverige. Det borde inte påverka alla patienters rätt att få välja vård. Vården måste bli ännu bättre på att involvera patienten i sin egen vård. Alla patienter ska kunna välja vårdgivare även när det avser sluten specialistvård.

Ett område som är i stort behov av mer mångfald är de svenska sjukhusen som i huvudsak drivs av det offentliga. När det gäller akutsjukhus har den privata driftsformen begränsats till ett sjukhus, Capio S:t Görans sjukhus i Region Stockholm. Utöver detta sjukhus finns ett antal sjukhus som bedrivs av privata utförare som oftast fokuserar på den planerbara vården. Dessa sjukhus används också ofta av regionerna genom vårdavtal eller via genomförda upphandlingar.

Den svenska hälso- och sjukvården har problem med för låg produktivitet särskilt inom akutsjukhusen. Produktiviteten förefaller vara avsevärt lägre jämfört med övriga Norden. En rapport *Produktivitetsskillnader mellan akutsjukhus i Norden* från Svenskt Näringsliv visar att de finska akutsjukhusens genomsnittliga produktivetsnivå är ungefär 40 procent högre än de svenska akutsjukhusen. Resultaten förefaller drivna av att Finland har lägre sjukvårdskostnader för sjukhusvård än övriga nordiska länder, samtidigt som kostnaderna är högre för primärvård och vårdhemssektorn.

Moderaterna föreslår att det ges ett utredningsuppdrag att genomföra en översyn och analys av de svenska akutsjukhusen. Erfarenheterna från de få privat drivna akutsjukhus som prövats i Sverige talar för att fler sjukhus borde drivas i privat regi med ökad samlad effektivitet och kvalitet i den svenska hälso- och sjukvården som resultat.

Moderaterna ska verka för:

att möjliggöra privat drift av fler sjukhus och all annan vård och omsorg

3

Stärk kompetensförsörjningen – inför fler möjligheter för professionen

För de anställda i hälso- och sjukvården har möjligheten att välja arbetsgivare blivit större. Vi vill förstärka denna utveckling genom att förbättra möjligheterna för hälso- och sjukvårdens personal att arbeta inom såväl offentlig- som privatdriven hälso- och sjukvård. I syfte att effektivisera användandet av medarbetare inom hälso- och sjukhusvården föreslår Moderaterna att det införs mer flexibla anställningsformer och innovativa kontraktsformer för samarbeten mellan sjukhus och vårdgivare. För att uppnå detta behöver regelverken kring så kallade bisysslor ses över.

Detta kan dels ske genom att sjukhusanställd personal får ökade möjligheter att arbeta vid privata enheter, och dels genom att fristående privata enheter ges incitament att medverka vid sjukhusens forsknings- och utvecklingsverksamheter samt jourorganisation.

Vi förespråkar också i syfte att förbättra produktiviteten inom hälso- och sjukvården, att det utformas kontraktsformer som innebär att privata vårdenheter ges inläggningsrättigheter och möjligheter att använda ledig kapacitet vid sjukhusen för planerad verksamhet.

Moderaterna ska verka för:

att införa mer flexibla anställnings- och kontraktsformer som underlättar för personal att arbeta inom offentligt driven, privat utförd vård samt i egen regi

att förbättra möjligheter för privata vårdgivare att använda ledig operations- och behandlingskapacitet vid sjukhus

Säkerställ konkurrensneutralitet och fri etableringsrätt

Efter det att lagen om valfrihetssystem (LOV) infördes möjliggjordes LOV-system som innebär att det råder etableringsfrihet för utförarna om kvalitetskraven är

uppfylla, samt att individerna kan välja utförare. Det är obligatoriskt för regionerna att ha valfrihetssystem enligt LOV i primärvården. Inom hemtjänsten har ungefär 160 kommuner infört valfrihetssystem.

En helt avgörande del i att underlätta valfrihet och mångfald inom vård och omsorg handlar om att säkerställa att det råder konkurrensneutralitet mellan olika vårdgivare. Detta stärker förutsättningarna till fler alternativa driftsformer inom hela hälso- och sjukvården och äldreomsorgen.

Det utredningsförslag som lagts fram om att regionerna kan få laglig möjlighet att reservera sitt LOV-system för idéburna verksamheter skulle vara ett ingrepp i etableringsfriheten och en begränsning av konkurrensneutraliteten. Framförallt skulle det förhindra patienten att välja privata alternativ.

Moderaterna föreslår att det införs skärpningar i LOV med innebörden att det ska vara förbjudet att möjliggöra reservation av LOV-system inom vård och omsorg för idéburna verksamheter. Detta som ett led i att säkerställa den fria etableringsrätten inom välfärdens verksamheter. Idéburna verksamheter spelar en viktig roll och tillför stora värden för samhället och enskilda individer, men ett gynnande av en viss driftsform leder i förlängningen till minskad valfrihet, ojämlika konkurrensvillkor och ineffektivare användning av resurser.

Den hantering som många regioner använt sig av med så kallade karantänsregler gällande hur vård- och omsorgspersonal kan byta arbetsgivare mellan offentligt och privat utförd vård och egendrivna verksamheter är skadlig. Moderaterna föreslår att förfarandet med att sätta kompetent vård- och omsorgspersonal i så kallad arbetskarantän ska anses vara olagligt. Till exempel kan över hälften av dagens studenter som ska bli sjuksköterskor tänka sig att starta och driva egen företagsverksamhet någon gång under sitt yrkesliv.

Moderaterna ska verka för:

- att säkerställa konkurrensneutralitet och fri etableringsrätt inom vård och omsorg
- att vård- och omsorgspersonal inte ska kunna sättas i så kallad arbetskarantän vid byte av arbetsgivare från offentligt driven verksamhet till egendrift

Stärkt kompetensförsörjning och personalinflytande

Den svenska hälso- och sjukvården har problem med bristande kompetensförsörjning och svårigheter att långsiktigt behålla medarbetare inom vårddyrkena. Vårdens och omsorgens medarbetare behöver långsiktigt hållbara arbetsvillkor, arbetsmiljöer och förutsättningar till vidareutbildning. Ingen anställd inom vården och omsorgen ska behöva känna hopplöshet i vardagen inför sin arbetssituation och maktlöshet att inte kunna påverka till exempel arbetstider och arbetsbe-

lastning. Moderaterna föreslår att det ska ges i uppdrag till Arbetsmiljöverket att 1
 sammanställa en utvärdering av arbetsmiljöerna i vården och omsorgen. Därutöver 2
 ska Myndigheten för vård- och omsorgsanalys få i uppdrag att ta fram ett rapport- 3
 underlag som kan bidra till att förbättra arbetssituationen och arbetsmiljöerna för 4
 vårdens och omsorgens medarbetare. Det kan i förlängningen bidra till starkt 5
 kompetensförsörjning och förbättrad patientsäkerhet. 6

Moderaterna ska verka för: 7

3 att stärka vårdens och omsorgens medarbetare och deras inflytande över sin 8
 egen arbetssituation 9

Privata sjukvårdsförsäkringar till gagn för patienten 10

Privata sjukvårdsförsäkringar till gagn för patienten tecknas av fackförbund och 11
 företag i syfte att stödja sina medlemmar och medarbetare. Under de senaste tjugo 12
 åren har antalet personer som har en sjukvårdsförsäkring tredubblats. Patienter 13
 med en sjukvårdsförsäkring behandlas inte av regionernas vårdpersonal. Den vård 14
 som ges inom sjukvårdsförsäkringen handlar huvudsakligen om planerad specia- 15
 listvård hos privata vårdgivare. 16

Finansieringen av den vård som utförs inom sjukförsäkringen av privata vårdgi- 17
 vare, vårdplanering och administrativa kostnader sker enbart med premier som 18
 försäkringstagarna betalar. En medicinsk bedömning sker alltid på motsvarande 19
 sätt som inom den offentligt finansierade vården. Vårdande behandling utförs bara 20
 när det finns ett fastslaget behov av vård. Det innebär att all den vård som utförs 21
 inom sjukvårdsförsäkringen i annat fall skulle ha behövt ske inom den offentligt 22
 finansierade vården. 23

De allra vanligaste behandlingarna som sker inom ramen för sjukvårdsförsäkringen 24
 är ortopedi. Det handlar också om besök för behandling hos fysioterapeut, kiro- 25
 praktör, naprapat, men även om operationer. Vård inom ortopedi står för nära en 26
 tredjedel av all vård inom sjukvårdsförsäkringen. 27

Vi ser allvarligt på det faktum att så många arbetsgivare och anställda i Sverige 28
 gör bedömningen att man vill betala för sin vård två gånger. De långa och växande 29
 vårdköerna gör att många känner sig oroliga för att man inte kommer att få sin 30
 vård i rätt tid när man har behov av den. Moderaterna vill att det genomförs en 31
 översyn av beskattningen av sjukvårdsförsäkringar, med inriktningen att de inte ska 32
 förmånsbeskattas. 33

Moderaterna ska verka för:

- att* det ska genomföras en översyn av beskattningen av privata
sjukvårdsförsäkringar

Säkerställ kvalitet – tillståndsplikt, kvalitetskriterier och uppföljning

Kvaliteten inom hälso- och sjukvård och äldreomsorg behöver hålla en hög nivå.

Det är av central betydelse att kraven på hälso- och sjukvården och äldreomsorgen är likvärdiga, oavsett driftsform i vården och omsorgen, med generell tillståndsplikt och nationella kvalitetskriterier. Den som söker tillstånd att verka i vården och omsorgen som är skattefinansierad ska kunna visa att den har ekonomiska förutsättningar att bedriva verksamheten långsiktigt.

Vi föreslår tydliga krav på och prövning av ägare och ledning i välfärden. Denna prövning ska innebära ägar- och ledningsprövning inom alla fristående verksamheter och prövning av anställd ledning i offentliggda verksamheter. Prövning av ägare och ledning ska omfatta allmänna lämplighetskrav, kunskaps- och kompetenskrav samt krav på ekonomisk uthållighet.

Prövning om krav på ekonomisk uthållighet ska omfatta bland annat kapitalkrav i syfte att säkerställa långsiktighet i verksamheten. Det är viktigt att allmänheten tillförsäkras en god insyn gällande såväl verksamhetsrelaterade uppgifter som ekonomi genom en öppen redovisning. Meddelarskyddet för anställda i privata företag i offentligt finansierade verksamheter inom hälso- och sjukvården och äldreomsorgen ska stärkas.

Verksamheter i vården och omsorgen som inte uppfyller de grundläggande kvalitetskraven för att få tillstånd att bedriva välfärdsverksamhet ska komma ifråga för sanktioner, såsom viten. Dagens nivåer är inte tillräckliga utan bör höjas för att bli mer kännbara. En tydligare koppling mellan resultat och ekonomisk ersättning medför tydligare incitament och krav.

Den som inte levererar verksamhet av en kvalitet som är tillräckligt bra, enligt kvalitetsmåten, ska få lägre ersättning. Det skapar tydliga drivkrafter att ständigt utveckla kvaliteten och motverkar försök till fusk samt att minska kostnader för att kunna förbättra sina ekonomiska resultat. Uppföljning och utvärdering ska alltid vara redskap i styrningen av vård och omsorg. Hur resultaten uppnås är också en viktig del i uppföljningen av kvalitet. Såväl stat som region ska ansvara för delar av denna uppföljning.

Moderaterna ska verka för:

- att* tillståndsplikt, nationella kvalitetskriterier och regelbunden uppföljning
 präglar all offentligt finansierad verksamhet som rör hälso- och sjukvård
 och äldreomsorg

Behåll skattefinansieringsmodellen av vården och omsorgen

Ett av uppdragen som gavs av partistämman 2019 var att se över den långsiktiga finansieringen av vården och omsorgen. En särskild översyn skulle genomföras av den nuvarande skattebaserade finansieringsmodellen i syfte att åstadkomma effektivare vård med hög kvalitet och god tillgänglighet.

Olika länder har valt att finansiera sin hälso- och sjukvård på olika sätt. Utifrån data från OECD kan man konstatera att alla länder har en dominerande tredjepartsfinansiering genom antingen direkta skatter, obligatoriska sjukvårdsförsäkringar eller skattesubventionerade privata försäkringar.

Sverige har en stor andel direkt offentlig finansiering genom skatter (cirka 84 procent) medan Tyskland har en stor andel obligatorisk sjukvårdsförsäkring (cirka 78 procent) och en mindre del direkt skattefinansiering. USA finansierar ungefär hälften av utgifterna för hälso- och sjukvården med skatter och obligatorisk sjukvårdsförsäkring. En betydande del finansieras genom indirekt skattefinansiering eftersom premierna för de frivilliga sjukvårdsförsäkringarna är avdragsgilla kostnader för de företag som betalar för dessa.

Moderaterna förespråkar att Sverige fortsatt ska finansiera hälso- och sjukvården och omsorgen genom den skattebaserade finansieringsmodellen. Vi anser att en övergång till ett försäkringsbaserat finansieringssystem, där vi förutsatt att en sådan försäkring skulle omfatta alla invånare i Sverige, inte i något väsentligt skulle göra någon skillnad ur finansierings- eller effektivitetssynpunkt för vården och omsorgen.

Det är mycket viktigare att genomföra reformer som syftar till att stärka patientens makt och inflytande än att övergå från ett skattefinansierat system till en allmän obligatorisk sjukvårdsförsäkring.

Moderaterna ska verka för:

- att* skattefinansieringsmodellen av vården och omsorgen bibehålls

Trygg, sammanhållen vård och omsorg för de mest sjuka och sköra

Om tio år kommer äldre över 80 år ha ökat med cirka 45 procent, medan den yrkesverksamma befolkningen i åldern 20–64 år ökar med ungefär fem procent. Det är positivt att människor lever längre och har ett friskare liv. Det innebär dock att trycket på hälso- och sjukvården ökar.

I internationella jämförelser håller Sverige mycket hög standard för äldreomsorg. Komplexiteten i äldreomsorgen har emellertid ökat när de som bor på särskilt boende har blivit sjukare. Omhändertagandet av de mest sjuka och sköra når inte upp till den kvalitet som bör eftersträvas och reformer krävs. Coronakommissionen konstaterar att när pandemin slog till stod den svenska äldreomsorgen oförberedd. Äldreomsorgen var inte rustad för en pandemi och anställda i äldreomsorgen lämnades i stor utsträckning ensamma att hantera den kris som uppstod.

Äldreomsorgen har strukturella problem som måste åtgärdas, till exempel bristen på tillräckligt utbyggd medicinsk kompetens. Det är förhållandevis stora skillnader mellan kommunerna i bemanningen, särskilt vad gäller sjuksköterskor. Internationella studier har visat att kvalitetsbrister i särskilda boenden, som bland annat har samband med låg bemanning. Studier visar att hög personaltäthet, särskilt av sjuksköterskor, påverkar bra vårdprocesser och vårdresultat.

Kompetensen och erfarenheter inom äldreomsorgen måste öka. Det kommer att vara en mycket stor utmaning för kommunerna och privata utförare att kunna rekrytera och behålla medarbetare, men också att klara av att finansiera en allt större äldreomsorgsverksamhet när antalet sjuka och sköra äldre ökar.

Hälsotillståndet för många sköra äldre försämras gradvis vilket leder till att komplexa behov skapas efterhand och allt mer avancerad sjukvård kan ges i hemmet. Detta ställer krav på medarbetarnas kompetens och på ökat samarbete med vårdtagare samt samarbete med andra aktörer runt vårdtagaren. Ett stort problem är att kommunerna har så olika möjligheter att tillgodose de äldre sjukas och sköras behov. Generellt kan man säga att de små kommunerna har sämre möjligheter än de större att skapa kompetens inom äldreområdet på alla nivåer i organisationen. Den kompetens inom hälso- och sjukvård som behövs i kommunens ledning saknas oftast i de små kommunerna.

Sverige som välfärdssamhälle borde se, bry sig om och uppmärksamma de tio sista åren av en människas liv på motsvarande sätt som vi ser på de tio första åren i livet – med engagemang och omtanke. Detta präglar Moderaternas syn på de mest sjuka och sköra som ofta är äldre multisjuka med kroniska sjukdomar, samtidigt som vi har förmågan att se alla pigga människor som åldras långsamt och är friska långt upp i åldern.

Människor som är multisjuka och personer med kroniska sjukdomar ska ha ett tryggt och samordnat omhändertagande. De ska få en vård och omsorg med hög

kvalitet. Det behövs mer mobil närvård, basal och avancerad hemsjukvård, högre medicinsk kompetens på särskilt boende, kontinuitet i kontakterna mellan patienten och vården samt sammanhållna vårdkedjor.

Stärkt medicinsk kompetens och kontinuitet

Medarbetare inom äldreomsorgen värderas för lågt. Det riskerar att öka den negativa bemanningsspiralen. Äldreomsorgen präglas av för hög personalomsättning och allt fler i personalen saknar formell kompetens, som till exempel vård- och omsorgsutbildning. Därutöver är avsaknaden av hög medicinsk kompetens omfattande. Läkarmedverkan i kommunal äldreomsorg och omvårdnad är därmed en viktig fråga. Behovet av läkarmedverkan kommer att öka med hänvisning till utvecklingen av antalet äldre och deras alltmer komplexa behov av vård och omsorg.

Kommunens sjuksköterskor har till stor del redan i dag förskrivningsrätt då ett flertal är distriktssköterskor. Moderaterna föreslår att förskrivningsrätten ska kunna vidgas ytterligare till att också omfatta kroniskt sjuka vårdtagare med stabila behov. Den kommunala sjuksköterskan följer vårdtagaren på nära håll och har god kunskap om till exempel sjukdomsförlopp.

Som ett svar på Coronakommissionens rapport har regeringen tillsatt en utredning med syfte att ta fram förslag på hur vårdkompetensen ska stärkas inom äldreomsorgen gällande långsiktig tillgång till sjuksköterskor och läkare. Moderaterna kommer noga följa reformarbetet för att säkra att förändring uppnås. När många äldre smittades och behövde vård så blev utfallet ofta i stället mer av palliativa åtgärder än vårdande insatser. Ett avgörande skäl till detta är bristen på vårdkompetens inom äldreomsorgen i form av avgörande medicinska kunskaper hos sjuksköterskor och läkare.

Moderaterna ska verka för:

- att den medicinska kompetensen och kontinuiteten stärks inom äldrevården och äldreomsorgen

Stärkt forskning

Moderaterna förespråkar att vård- och omsorgsutbildningen till undersköterska ska bli mer likvärdig mellan olika skolhuvudmän. Utbildningen kan byggas upp på många olika sätt, men det ska finnas gemensam standard och nationella kriterier. De ändringar som vidtagits på senare år innebär att fler ämnen kommer att bli obligatoriska för alla elever inom vård- och omsorgsprogrammet. Vidare har kursinnehållet anpassats för att stämma överens med de nationella kompetenskrav för undersköterskor som Socialstyrelsen föreslagit.

Ledarskapet inom äldreomsorgen behöver utvecklas. Chefer på alla nivåer behöver mer kunskap om de äldres behov av omsorg och komplexa hälso- och sjukvårdsinsatser. Att vara förstalinjechef i omsorgsverksamhet är ett stort uppdrag, ofta med många medarbetare. Till detta kommer kraven från ett stort antal vårdtagare och deras närstående. Moderaterna föreslår att ytterligare insatser genomförs för bättre ledarskapsutveckling inom äldreomsorgen. Moderaterna föreslår också att organisationen bättre anpassas så att ett kvalificerat ledarskap kan utövas, till gagn för de äldre och medarbetarnas arbetsmiljö. En statlig utredning har nyligen genomförts på området.

Forskning och utveckling inom kommunal omsorgsverksamhet har inte kommit lika långt som inom regional vårdverksamhet. En anledning till detta kan vara att forskning och utveckling inom regionen till stor del varit professionsstyrd och har setts som en del i det ordinarie arbetet för en stor del av medarbetarna, främst läkare. Regionerna har vidare forsknings- och utvecklingsenheter vilka skapar förutsättningar för utveckling. Så ser det inte ut i majoriteten av kommunernas verksamheter. Stora kommuner har i normalfallet mer utvecklingskraft och kompetens än mindre kommuner.

De större universiteten bedriver social forskning även riktad mot äldrevården. Den är bra men oftast mer teoretisk än verksamhetsnära och praktiskt tillämplig. Kommuner måste samlas kring utveckling av effektiva arbetssätt för att ha möjligheter att möta befolkningens ökade behov. Moderaterna vill prioritera verksamhetsnära forskning som rör omvårdnad och omsorg av äldre.

Moderaterna ska verka för:

- att prioritera verksamhetsnära forskning som rör omvårdnad och omsorg av äldre

Genomlys gränsdragningen mellan hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen

Det krävs en genomlysning av gränsdragningen mellan socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen i syfte att underlätta samordning och samarbete mellan huvudmännen. Lagstiftningen som reglerar vem som har vård- och omsorgsansvaret behöver uppdateras och förtydligas så att såväl regioner som kommuner har ett tydligt ansvar att samordna och samarbeta kring äldrevården och äldreomsorgen.

Det krävs konkreta förändringar för att kunna åstadkomma en mer samordnad vård och omsorg för de mest sjuka och sköra. Detta ställer krav på välbalanserade avvägningar mellan patientens intressen, den äldres perspektiv och det kommunala självstyret. Vi anser att patientens intressen och den äldres perspektiv alltid ska väga tyngst.

Moderaterna ska verka för:

- att* en genomlysning av gränsdragningen mellan hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen genomförs

Prioritera förebyggande äldreomsorg

Många äldre är aktiva och mår bra långt upp i åren. Men många lider av ensamhet, begynnande skörhet och kognitiv svikt. I det egna boendet har hemtjänsten fokus på att underlätta det dagliga livet och möta omsorgs- och vårdbehovet. Detsamma gäller i särskilda boenden, dit de flesta äldre kommer då de är omfattande fysiskt sjuka eller har en demenssjukdom. Det sociala utbytet i umgänget med övriga på boendet är i dessa fall begränsat.

Under senare år har det i vissa kommuner tillkommit så kallade mellanvårdsboenden och biståndsbedömda trygghetsboenden. Det är former som bör finnas i större utsträckning. Man skulle också behöva vidga biståndsbedömningen vid hemtjänst till att innefatta utrymme för social samvaro och aktivitet. Ibland kan det räcka med att någon har tid att prata med den äldre en stund för att måendet ska öka väsentligt, vilket sällan hemtjänstpersonalen hinner med.

Falloolyckor där äldre är inblandade orsakar varje år ett stort mänskligt lidande. Ungefär 70 000 personer faller varje år så illa att de behöver sjukhusvård. Fallolyckor kostar, förutom allt mänskligt lidande och oro, minst elva miljarder kronor per år. Förebyggande insatser kan förhindra många fallolyckor. Nuvarande ersättningsystem varken uppmuntrar eller prioriterar vikten av förebyggande hälsofrämjande åtgärder. Här måste det ske ett skifte.

Moderaterna vill prioritera förebyggande äldreomsorg med ett särskilt fokus på prevention av fallolyckor. Evidens finns för att fallprevention ger effekt i såväl vården som i äldreomsorgen. För att kunna åstadkomma mer förebyggande äldreomsorg är vi övertygade om att det krävs utvecklade ersättningsmodeller som uppmuntrar prevention.

Moderaterna ska verka för:

- att* prioritera förebyggande äldreomsorg med ett särskilt fokus på prevention av fallolyckor

Språkkrav inom vården och äldreomsorgen

Ömsesidig kommunikation skänker trygghet och skapar delaktighet. Dessvärre finns det i dag bristande språkkompetens hos personalen inom delar av vård- och äldreomsorgen runt om i Sverige. Det riskerar att isolera de äldre från inflytande

över sin vardag, äventyra omsorgstagarnas säkerhet och orsaka frustration hos de anhöriga. 1
2

Vi anser att personal inom vård och äldreomsorg ska behärska begriplig svenska. 3
Det är inte bara viktigt att kunna prata så att andra förstår vad man säger utan 4
också att kunna skriva och formulera sig på svenska språket när man arbetar inom 5
hälso- och sjukvården och äldreomsorgen. Moderaterna föreslår att det tas fram 6
tydliga språkrav. Krav som slår fast vad man behöver kunna för att vara anställ- 7
ningsbar inom vården och omsorgen. 8

3 Moderaterna ska verka för: 9

att det tas fram och genomförs språkrav inom vård- och äldreomsorg 10

Prioritera satsningar på vällagad mat i vård och äldreomsorg 11 12

Maten kan och ska vara ett glädjeämne i vardagen för äldre. Många äldre i äldreomsorgen äter inte tillräckligt bra. Detsamma gäller för äldre på geriatriska avdelningar och sjukhus. Många tycker inte att maten smakar något eller att formen för hur måltiderna genomförs är otillfredsställande. Det medför tyvärr ofta att äldre snabbt minskar i vikt på grund av undernäring. Hur maten är lagad och serveras och om man kan äta den i sällskap med andra spelar stor roll för den upplevda kvaliteten. Att förbättra utformningen av måltiderna behöver inte per automatik betyda högre kostnader. 13
14
15
16
17
18
19
20

Moderaterna föreslår att det ska genomföras en kvalitetshöjning av maten som serveras inom äldre vården och äldreomsorgen. Det borde, i alla kommuner, finnas goda möjligheter för äldre med äldreomsorg att kunna välja och vara delaktig i hur maten tillagas och därmed kunna påverka hur den mat som serveras ser ut och smakar. Det är rimligt att människor som är beroende av äldreomsorg ska kunna vara med och påverka den mat som serveras. Äldreboenden där personalen lyssnar på och anpassar sig efter de äldres önskemål om mat och mat vid olika tidpunkter medför ofta nöjdare och friskare äldre. 21
22
23
24
25
26
27
28

Moderaterna ska verka för: 29

att det regionalt och kommunalt genomförs ett systematiskt måltidslyft inom äldre vården och äldreomsorgen 30
31

Avancerad cancervård som är tillgänglig när man behöver den

Var tionde minut får en människa i Sverige det omvälvande beskedet att den har cancer. Över en halv miljon svenskar är drabbade av cancer. Prognoser visar på en utveckling där antalet människor som lever med en cancerdiagnos kommer att ha fördubblats inom 25 år. Antalet människor som lever med kronisk cancer ökar och det hänger samman med förbättrade medicinska möjligheter att hjälpa fler patienter att överleva svåra cancersjukdomar.

3

Väntetider inom cancervården är generellt sett långa. Några alarmerande tendenser är, bortsett från situationen under pandemin, att ungefär hälften av patienterna med bröstcancer, lungcancer och prostatacancer inte får sin vård inom utlovade ledtider.

Skillnaderna mellan regionerna när det gäller vårdkvalitet och ledtider är i storleksordningen 10–30 procent, ibland ännu mer. Dessa regionala skillnader har ofta organisatoriska orsaker. Detta slås fast av såväl Myndigheten för vård- och omsorgsanalys som Kommissionen för jämlik vård.

Den nationella cancerstrategin har sedan år 2009 spelat en avgörande roll för att stärka den svenska cancervården. Övergripande mål för strategin är att minska antalet som insjuknar, minska dödligheten, förlänga överlevnadstiden efter en diagnos och förbättra kvaliteten i omhändertagandet av patienter med cancer. Till detta behöver nu läggas till ett tydligt fokus på att möjliggöra avancerad individuell cancervård som är tillgänglig när man behöver den.

Moderaternas målsättning är tydlig – alla cancersjukdomar ska förebyggas och deras skadeverkningar minimeras. Moderaterna driver frågan om att Sverige ska ta fram och genomföra en ny samlad nationell cancerstrategi. Den behöver uppdateras, bland annat på grund av den hoppfulla utveckling som sker inom ny diagnostik med hjälp av artificiell intelligens, biomarkörer och möjligheter till individuell cancerbehandling med till exempel immunterapier samt cell- och genterapier. För att ta tillvara på banbrytande forskning och utveckling är det helt centralt att cancerstrategin ständigt och brett förnyas, uppdateras och kompletteras.

De långa väntetiderna och omfattande regionala skillnaderna som finns inom cancervården behöver tas bort. Patienter ska inte behöva betala två gånger för sin vård. Så är det tyvärr i dag för personer som känner sig tvingade att söka tillgänglig cancervård i andra länder på grund av långa vårdköer. Vi prioriterar förslag som kortar väntetider och ökar jämlikheten inom cancervården.

En förstärkt vårdgaranti för cancerpatienter

Sverige har goda möjligheter att ha en medicinskt världsledande cancersjukvård utan långa vårdköer. Moderaterna anser att det behöver tas fram ett nytt över-

gripande mål inom en ny uppdaterad nationell strategi. Ett sådant mål bör i ett 1
första steg vara att fokusera på andelen femårsöverlevande. Sverige ska klara av 2
att minst öka andelen femårsöverlevande från nuvarande cirka 65 procent till 80 3
procent inom de kommande tio år. Vi anser emellertid som alltid att sådana här 4
övergripande mål ska tas fram i samarbete med alla relevanta aktörer inom cancer- 5
vård och forskning. 6

För några år sedan växte hoppet om att väntetiderna i cancervården skulle bli kortare. Regionala cancercentrum inledde en satsning på standardiserade vårdförlopp, 7
efter en modell som använts framgångsrikt i Danmark, där ledtiderna för diagnos 8
och behandling är tydligt reglerade och målsatta. Tyvärr har måluppfyllelsen inte 9
varit den önskade. Nu måste arbetet med att korta väntetiderna intensifieras. 10
11

Moderaterna föreslår att det införs en förstärkt vårdgaranti för cancerpatienter. 12
Vårdgarantins nuvarande tidsgräns räcker inte till i cancervården. Den förstärkta 13
vårdgarantin ska knytas till de standardiserade vårdförlopp som tagits fram och 14
kontinuerligt utvecklas inom cancervården för att korta ledtiderna mellan diagnos 15
och behandling. Till vårdgarantin ska knytas specifika resurser inom ramen för 16
kömiljarderna och resultaten ska mätas mot de maximala ledtiderna för respektive 17
cancerdiagnos. 18

Moderaterna vill att de standardiserade vårdförloppen genomförs, uppdateras 19
och efterföljs i hela landet. Moderaterna föreslår följande mål: 90 procent av 20
alla människor som insjuknar i cancer ska vara utredda enligt ett standardiserat 21
vårdförlopp före utgången av år 2026, samt att 90 procent av de cancerpatienter 22
som ingår i ett standardiserat vårdförlopp ska få sin vård inom utsatta maximala 23
tidsgränser. Dessa mål berör naturligtvis inte cancerpatienter som behöver akut- 24
opereras eller där cancermisstanken uppstår först i en mycket sen palliativ fas av 25
förloppet. Dagens målsättning för hur många cancerpatienter som ska ingå i ett 26
standardiserat vårdförlopp ligger på 70 procent. 27

Moderaterna ska verka för: 28

- att det tas fram ett nytt övergripande mål inom den nationella cancerstrategin 29
som siktar på en ökad andel femårsöverlevande till minst 80 procent 30
- att det tas fram och genomförs en förstärkt vårdgaranti för cancerpatienter 31

Förbättra möjligheterna att ställa tidigare cancerdiagnoser 32 33

Tidig upptäckt av cancer innebär ökade möjligheter för patienten till överlevnad. 34
Det förbättrar också vårdens möjligheter att ge patienten snabbare, kortare, 35
skonsammare och mer effektiv behandling. Moderaterna föreslår att det tas fram 36
ett gemensamt långsiktigt nationellt mål om att minst 70 procent av alla cancer- 37

diagnoser ska ställas när patienten fortfarande befinner sig i ett tidigt stadiet av cancersjukdom. 1
2

Moderaterna föreslår därutöver att det påbörjas ett nationellt arbete att ta fram digitala beslutsstöd i primärvården i syfte att systematiskt kunna arbeta med riskprofilering av patienter som löper ökad risk att drabbas av cancer. Ett sådant arbetssätt är exempelvis metodisk användning av digital diagnostik. Det krävs vidare att utvecklingen av det nationella onkogenetiska kvalitetsregistret säkerställs för att stärka uppföljning av individer som har en genetiskt ökad risk att drabbas av cancer. 3
4
5
6
7
8
9

3

Det finns forskning som visar att generella symptombilder och besöksmönster kan användas för att identifiera patienter i primärvården som senare sannolikt kommer att drabbas av en cancerdiagnos. Standardiserade vårdförloppsprocesser för primärvården kan ge patienten ökad trygghet via en mer strukturerad utredningsprocess. Moderaterna föreslår att det ska tas fram nationella kriterier för standardiserade vårdförlopp. Syftet är att förbättra primärvårdens förmåga att ställa tidiga cancerdiagnoser. Ett sätt är att använda riskprofilering av patienter vilket kan leda till fler tidiga upptäckter av cancer. Vårdpersonal som primärt sysslar med andra inriktningar av vård än cancervård har svårt att kunna ställa tidiga cancerdiagnoser om de inte ges relevant stöd i deras dagliga arbete. Många allmänläkare kanske bara stöter på någon enstaka patient per år som bär på en cancersjukdom. 10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Moderaterna ska verka för: 21

- att det tas fram ett nationellt mål gällande att ställa tidigare cancerdiagnoser 22
- att förbättra möjligheterna att systematiskt kunna ställa tidigare cancerdiagnoser 23
24

Genomför samlade vårdkedjor för eftervård och rehabilitering 25
26

Utifrån hur hälso- och sjukvården ser ut i dag med primärvård, specialistvård och system som inte talar med varandra är det svårt att åstadkomma sammanhängande vårdkedjor. En cancerpatient kan passera mellan 20 och 30 övergångar inom vården, och dessa övergångar mellan olika vårdenheter och vårdpersonal är inte samordnade. Primärvården fyller en viktig roll som första linjen i att kunna upptäcka och ställa cancerdiagnoser, men även för att ge eftervård och rehabilitering. Människor som lever med kronisk cancer behöver bli sedda och hjälpta på ett helt annat sätt än vad dagens vård förmår. Bestämmelser om fast vårdkontakt har införts i hälso- och sjukvårdslagen och patientlagen men vid uppföljningar av reformen har det visat sig att få patienter har en fast vårdkontakt. För patienten med kronisk cancer är det en central del i att kunna tillgodose behoven av kontinuitet, samordning och säkerhet i vården. 27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

Behovet av rehabilitering och eftervård ser olika ut för olika patienter, och behovet kan också variera från det att en behandling avslutats eller tar ny form. Även efter passerad femårsuppföljning. Många cancerpatienter upptäcker ständigt nya biverkningar till följd av sin cancersjukdom och behandling. Rehabiliteringen ska vara en del av vårdförloppet och följas upp kontinuerligt.

Moderaterna föreslår att det säkerställs att alla cancerpatienter får en rehabiliteringsplan utifrån behov och förutsättningar. Rehabilitering underlättar för patienten att kunna återgå till sin tidigare livssituation. Kvalificerad eftervård och rehabilitering ska utvecklas för cancerpatienter efter att ordinarie behandling är slutförd.

3

Moderaterna ska verka för: 10

att det genomförs samlade vårdkedjor för eftervård och rehabilitering av cancerpatienter 11
12

Säkerställ kompetens och forskning inom strålbehandling 13 14

Strålbehandling är ett av grundfundamenten inom cancerbehandling och utgör den enda botande behandlingen för en stor andel patienter. Till exempel vid huvudhalscancer och prostatacancer, samt i kombination med kirurgi och kemoterapi vid ytterligare ett antal diagnoser. Nästan fem av tio cancerpatienter är aktuella för strålbehandling. Antalet förväntas öka, resultat pekar på att strålbehandling i kombination med nya läkemedel har stor potential.

Det finns samtidigt oro för utvecklingen inom svensk strålbehandling. Kompetensutveckling inom svensk strålbehandling har inte följt den allmänna utvecklingen på cancerområdet. Medan antalet patienter som diagnosticeras och som strålbehandlas för cancer nära fördubblats sedan millennieskiftet, har utvecklingen av antalet högspecialiserade strålunkologer varit mer blygsam. För cancerpatienterna medför svårigheterna att säkra kompetensförsörjning och forskning inom strålbehandling risk för ökat lidande och på sikt en försämrad överlevnad.

Moderaterna föreslår att det inom en uppdaterad nationell cancerstrategi läggs tonvikt vid att ta fram långsiktiga förslag som kan säkerställa kompetensförsörjning och forskning inom strålbehandling. Särskilt fokus ska ligga på att skapa metoder som ligger i framkant för att kunna undvika onödiga biverkningar för cancerpatienter i samband med strålbehandling. Tonvikt bör också läggas vid hur forskning om strålbehandling kan bidra till effektivare cancerbehandlingar i kombination med nya läkemedelsbehandlingar.

Moderaterna ska verka för:

- att den långsiktiga kompetensen och forskningen inom strålbehandling
säkerställs

Ta fram och genomför en nationell barncancerstrategi

Nästan varje dag drabbas ett barn av cancer och barncancer är den vanligaste dödsorsaken i åldern 1–14 år. Sverige behöver nu ta nästa steg för att kunna nå den långsiktiga visionen att helt utrota barncancer. Barncancervård är vid en bred och generell tillbakablick ett välfungerande område där resultaten stadigt har förbättrats. Samtidigt möter svensk barncancervård en rad problem och utmaningar.

Ska nästa steg kunna tas inom barncancervården krävs förbättringar på en rad områden. Det handlar om att alla barn ska kunna erbjudas en jämlik cancervård och jämlik tillgång till nya läkemedel. Alla barn med cancer ska erbjudas dna-analyser i syfte att kunna skräddarsy individuella behandlingar. Det handlar vidare om fundamentala saker som att barncancervården saknar tillräckligt med barnonkologer, kontaktsjuksköterskor och specialistsjuksköterskor.

Moderaterna föreslår att det tas fram och genomförs en nationell barncancerstrategi. En sådan strategi ska bland annat innehålla ökat statligt stöd till barncancervården, erbjudande om individuell rehabiliteringsplan och psykosocialt stöd till dem som drabbats av barncancer och deras nära anhöriga. Vidare ska möjligheter finnas att ha barnonkologiskt kunniga kontaktsjuksköterskor inom barncancervården. Därtill ska det finnas anhängstödare som en naturlig del av barncancervården.

Det ska prioriteras att skapa förutsättningar att inrätta en specialistutbildning i barncancervård. Sårbarheten är betydande när det gäller kompetensförsörjningen. Det gäller såväl barnonkologspecialister som sjuksköterskor. Det behövs också en nationell översyn av behoven gällande läkare till barnonkologin och samordning för utbildning av barnonkologer. Det finns stora behov av att prioritera genomförandet och efterlevnaden av det nationella vårdprogrammet för långtidsuppföljning efter barncancer samt att säkerställa forskning om barncancer. Alla barncanceröverlevare ska ha rätt till regelbunden uppföljning.

Moderaterna ska verka för:

- att det tas fram och genomförs en nationell barncancerstrategi

Förbättra förutsättningarna för avancerad individuell cancervård och prevention

Moderaterna vill att alla rekommenderade screeningprogram införs i hela landet. Det är viktigt att tidigt hitta sjukdom och kunna ställa diagnos om cancer. Det ska finnas regelbundet uppdaterade vårdprogram med ett register för uppföljning och utvärdering av screeningprogram.

Det är en mycket hoppfull utveckling som just nu sker inom medicinteknik och läkemedel som har stor påverkan på cancervården. De senaste innovationerna inom avancerad medicinteknik, nya mer kraftfulla läkemedelsbehandlingar och användning av digital teknik så som artificiell intelligens kan rädda livet på människor.

Precisionsmedicin, det vill säga diagnostiska metoder och terapi för individanpassad utredning, prevention och behandling av sjukdom är lovande. De framsteg som precisionsmedicin innebär handlar bland annat om molekylära biovetenskaper, bioinformatik och nya högupplösande avbildningstekniker. Ett exempel är att flera barn med en svår form av leukemi förefaller ha goda möjligheter att överleva om den normala behandlingen av cytostatika byts ut mot immunterapiläkemedel.

En central del av mer avancerade läkemedelsbehandlingar handlar om så kallad ATMP (Advanced Therapy Medicinal Products) som är humanläkemedel som baseras på gener och celler, det vill säga läkemedel för genterapi, somatisk cellterapi, vävnadstekniska produkter eller kombinationsläkemedel.

Moderaterna föreslår en statlig satsning på nya avancerade läkemedelsbehandlingar, immun-, cell- och genterapier. Denna satsning ska vara tidsbunden och utvärderas regelbundet. Vi är övertygade om att specifika resurser krävs för att stärka jämlikheten vid införande av nya effektivare cancerläkemedel så att dessa lättare kan komma patienten till del oavsett var i landet man bor.

Moderaterna ska verka för:

- att det genomförs en statlig satsning på immun-, cell- och genterapier i syfte att möjliggöra en mer avancerad individuell cancervård och barncancervård

Prioritera vård och forskning om kvinnors sjukdomar och hälsa

Kvinnors sjukdomar har både inom forskning och i det kliniska arbetet under lång tid varit eftersatt. På flera områden finns därför kunskapsluckor om hur skillnaden mellan könen tar sig uttryck både gällande symptom, smärta samt reaktion på läkemedel. Kvinnor måste uttrycka mer smärta för att få samma behandling som män och får allt annat lika mindre påkostad sjukvård än män.

Några av de allra största problemen handlar om kvalitet och ojämlikhet i vården. Graviditetsregistret visar till exempel att många förlossningskliniker inte når målen för förlossningsvården. Även Socialstyrelsen konstaterar att förlossningsvården inte är jämlik i Sverige. Det finns omotiverade skillnader mellan olika regioner och olika socioekonomiska grupper. När det gäller cancersjukdomar som specifikt drabbar kvinnor, till exempel livmoderhalscancer, så är utvecklingen varierad. Livmoderhalscancer har under flera år ökat i Sverige. En ökning som bland annat är kopplad till brister i analysen av cellprover där tyvärr vissa cellförändringar missats vid screening och upptäckts först vid nästa screeningomgång när de redan utvecklats till cancer.

Vård och forskning rörande sjukdomar som drabbar kvinnor har genom åren nedprioriterats. Som en följd av detta lider många kvinnor i onödan av smärta och för tidig död från sjukdomar som skulle kunna diagnostiseras och behandlas mycket tidigare än i dag. Moderaterna vill stärka forskning och vård som rör kvinnor.

Förbättra möjligheterna att ställa tidigare diagnoser

Hälsö- och sjukvårdens möjligheter att ställa tidigare, snabbare och säkrare diagnoser gällande sjukdomar som drabbar kvinnor behöver skyndsamt förbättras. I dag är det många flickor och kvinnor som tvingas lära sig att stå ut med mycket smärta och lidande. En sådan underdiagnostiserad och underbehandlad sjukdom är endometrios.

Endometrios drabbar upp till var tionde kvinna i fertil ålder. Endometrios berövar många kvinnor ett normalt liv och försvårar såväl vardagen som arbetslivet. I genomsnitt har det tagit åtta år innan lidande kvinnor med endometrios får sin diagnos.

För den som drabbats innebär det inte bara stor smärta utan också perioder av sjukskrivningar, försök till olika medicinska behandlingar och upprepade kirurgiska ingrepp med stor påverkan på vardagen.

Det behövs ett kunskapslyft i primärvården. Det är dit många unga kvinnor vänder sig för att få hjälp och relevant vård. Sverige är tillsammans med Malta och Portugal de enda länderna i Europa som inte har nationella riktlinjer för fortbildning av läkare. I stället är det regionerna som är ansvariga för att se till att läkarna har rätt

kunskaper. Moderaterna föreslår att det införs nationella riktlinjer för fortbildning av läkare. Syftet är att ställa rätt diagnoser i tid gällande sjukdomar som drabbar kvinnor så som endometrios. Det handlar vidare om sjukdomar så som vestibulit, lipödem, polycystiskt ovariesyndrom och myom som är en eller flera muskelknutor som kan sitta inuti eller utanpå livmodern. Det kan leda till en underfunktion av sköldkörteln som kan medföra bland annat låg ämnesomsättning, koncentrations-svårigheter och depression.

Moderaterna ska verka för:

att förbättra möjligheterna till tidigare ställda diagnoser gällande sjukdomar som drabbar kvinnor

Stärk forskningen gällande sjukdomar som drabbar kvinnor

Det saknas forskning inom sjukdomar som drabbar kvinnor, samt sjukdomar kopplade till graviditet. Hjärt- och kärlsjukdomar drabbar båda könen i lika hög grad. Samtidigt får kvinnor inte lika bra hjärtvård som män vid hjärtinfarkt. Kvinnor kan exempelvis få felställda diagnoser på grund av att deras kranskärl ser normala ut, trots att kvinnor kan ha hjärtinfarkt utan att ha förträngningar i kranskärlen. Moderaterna föreslår att resurser öronmärks för forskning gällande sjukdomar som drabbar kvinnor. Denna prioritering är långsiktig och ska ge möjligheter att bedriva såväl grundläggande som klinisk forskning.

Moderaterna ska verka för:

att forskningen gällande sjukdomar som drabbar kvinnor ska prioriteras högre än i dag

Uppföljning i kvalitetsregister och utvärdering av nationella riktlinjer

De nationella kvalitetsregistren underlättar uppföljning, utvärdering och analyser av vårdinsatser och processer, behandlingar och medicinering. En avgörande problematik med dagens kvalitetsregister är att dessa inte alltid uppdateras tillräckligt frekvent. Det är bra att det finns politisk enighet om att nuvarande kvalitetsregister rörande gynekologisk kirurgi, assisterad befruktning och graviditetsregistret behövs och är i behov av långsiktiga resurser. Vården gällande sjukdomar som drabbar kvinnor ska fortsätta styras och utvecklas metodiskt. Att kunna systematiskt mäta, utvärdera och öppet redovisa väntetider, medicinska resultat och patientnöjdhet stärker vårdens långsiktiga kvalitet och effektivitet.

För att uppgifter och resultat från nationella kvalitetsregister ska kunna användas i vårdens kvalitetsarbete måste dess data hålla hög kvalitet. Moderaterna föreslår att det tas fram en nationell standardisering gällande användande av kvalitetsregister. Dels för att registren ska kunna kopplas till varandra, dels för att data enkelt ska kunna användas och jämföras mellan olika register. Registren underlättar utvärdering av vårdinsatser, processer, behandlingar och medicinering.

Moderaterna ska verka för:

- att* det genomförs en nationell standardisering av användande av kvalitetsregister

Prioritera förlossningsvården – hela kedjan från mödravård till eftervård

Sverige ligger relativt högt gällande kvinnor som drabbas av allvarliga bristningar i samband med förlossning. Vården behöver förbättra möjligheterna att förebygga, följa upp och behandla förlossningsskador.

Det finns brister och regionala skillnader inom förlossningsvården. Det handlar bland annat om skillnader i praxis gällande eftervården såväl mellan som inom regionerna. En betydande del av sjukhusen följer inte alls upp förlossningen, medan andra strukturerat använder sig av återkopplande telefonsamtal, återbesök och hembesök av barnmorska. Det krävs en översyn och genomlysning av hur förlossningsvården kan förbättras.

Moderaterna föreslår att förlossningsvården ska stärkas när det gäller möjligheterna till kontinuitet, jämlik vård samt uppföljning och återkoppling. Strävan ska vara att se till att födande kvinnor kan ha tillgång till samma team av barnmorskor från mödravård till eftervård.

Även eftervård och rehabilitering behöver förstärkas. I dagsläget är det enbart en tredjedel av sjukhusen som alltid följer upp kvinnors hälsa efter hemgång från sjukhuset och ungefär hälften följer upp i vissa fall. Men många sjukhus följer inte alls upp förlossningen. Bristerna i uppföljning riskerar leda till att vissa kvinnors hälsa utvecklas på ett negativt sätt.

Moderaterna ska verka för:

- att* prioritera en förlossningsvård med hög kvalitet som präglas av kontinuitet från mödravård till eftervård
- att* förstärka eftervården

Stärk migränvården – ta fram nationella riktlinjer och vårdprogram

Över 1,4 miljoner människor i Sverige är drabbade av folksjukdomen migrän. Det betyder att omkring 14 procent av befolkningen i Sverige är direkt drabbade av migrän. Indirekt är nära familj och anhöriga på olika sätt också påverkade av migrän. Det är mer än dubbelt så vanligt att kvinnor drabbas av svår huvudvärk jämfört med män.

Moderaterna föreslår att det tas fram och genomförs nationella riktlinjer, ett nationellt vårdprogram samt uppföljning av migränvård. Syftet med riktlinjerna är att stimulera användandet av vetenskapligt utvärderade och effektiva åtgärder inom migränvård. Underdiagnostik och underbehandling är vanligt. Det finns mönster av regionala skillnader gällande omhändertagande, diagnostik och behandling. Migränvårdens kvalitet och jämnhet måste förbättras.

När ett område väljs ut inom hälso- och sjukvården att bli föremål för nationella riktlinjer är ett viktigt kriterium att området ska omfatta en stor grupp med svår kronisk sjukdom som tar i anspråk omfattande samhällsekonomiska resurser. Vi har svårt att se hur kronisk migrän och andra återkommande svåra sjukdomar kopplade till migrän och annan svår huvudvärk inte skulle uppfylla detta kriterium.

Moderaterna ska verka för:

att det tas fram nationella riktlinjer och vårdprogram för migränvård

Modernisera abortlagstiftningen – öka kvinnors självbestämmande

Reproduktivt självbestämmande är en grundläggande mänsklig rättighet, och helt avgörande för ett jämställt samhälle.

Sverige behöver modernisera abortlagstiftningen. Tack vare stora medicinska framsteg finns det i dag goda möjligheter att öka många kvinnors självbestämmande och anpassa vården efter individuella behov. Det kräver att lagen justeras. När dagens abortlagstiftning infördes handlade varje abort om ett kirurgiskt ingrepp. I dag är fler än 9 av 10 aborter medicinska.

Det finns stora möjligheter att öka självbestämmandet och anpassa vården efter den enskilda kvinnans behov. Det skulle med lagändringar vara möjligt för kvinnor att efter konsultation hämta ut sin abortmedicin på apotek. I dag måste fortfarande alla aborter i Sverige genomföras på sjukhus. Trots att hemmet kan upplevas vara en betydligt tryggare miljö.

Moderaterna föreslår att lagen ändras så att kvinnor som vill och efter konsultation ska kunna hämta ut medicinen på apotek. Därmed kan hela den medicinska aborten genomföras i hemmet. Det stöd och den rådgivning som i dag erbjuds ska fortsatt erbjudas, och rätten till hjälp via sjukhus ska garanteras. En statlig utredning som tar fram ett konkret förslag ska tillsättas. Syftet ska vara att förenkla för kvinnor vid beslut om abort och stärka deras självbestämmande och trygghet.

Moderaterna ska verka för: 7

3 att abortlagstiftningen moderniseras i syfte att stärka kvinnors självbestämmande 8
9

Hälsofrämjande arbete – psykisk ohälsa och folksjukdomar

Psykisk ohälsa inkluderar både mindre allvarliga psykiska problem och mer allvarliga symtom som uppfyller kriterierna för en psykiatrisk diagnos. Den psykiska ohälsan bland barn och unga har ökat under de senaste årtiondena. Den psykiska ohälsan bland unga i åldern 16 till 24 år har tredubblats under de senaste tjugo åren. Fler unga får antidepressiva läkemedel utskrivna, i synnerhet unga kvinnor. Dessutom vårdas allt fler unga inom den psykiatriska slutenvården.

3

I förlängningen riskerar psykisk ohälsa att hindra barn och unga från att fungera och utvecklas optimalt. Barn med sämre socioekonomiska förutsättningar och placerade barn har en ökad risk för psykisk ohälsa. Antalet barn som far illa har ökat under pandemin. Antalet orosanmälningar ökar. Det beror till betydande del på föräldrarnas problem med psykisk ohälsa, missbruk, omsorgssvikt eller rena försummelser.

Folksjukdomar så som högt blodtryck, fetma och diabetes bildar var för sig och tillsammans en grogrund för många följsjukdomar. Svenska ungdomar ligger över genomsnittet jämfört med ungdomar i andra EU-länder gällande övervikt och fetma. Socialstyrelsen beräknar att åtminstone 20 procent av all sjukdom i Sverige kan förhindras om vi som helhet förbättrar våra levnadsvanor.

Det är viktigt att göra skillnad på mer kortsiktiga förslag som syftar till att kunna korta långa väntetider och förslag som siktar på att långsiktigt förbättra möjligheterna för barn och unga som mår psykiskt dåligt. Bägge kategorierna behövs dock för att lösa de omfattande problemen.

Ta fram och genomför en nationell hälsofrämjande strategi

Sverige måste börja arbeta mer sammanhållet, samordnat och systematiskt med åtgärder som är hälsofrämjande, preventiva och långsiktiga, för att bygga ett hälsosammare land. Det finns få områden som är så breda och i behov av fler strukturerade samarbeten mellan olika organisatoriska stuprör och sakfrågor som hälsofrämjande insatser. Att ta fram en samlad nationell hälsofrämjande strategi ska vara en prioriterad uppgift för en ansvarsfull regering som har vilja och förmåga att tänka långsiktigt.

Hälso- och sjukvårdslagen är tydlig med att hälso- och sjukvården ska arbeta för att förebygga ohälsa. Samtidigt är vården till allra största delen avgränsad till dem som redan är sjuka. Detta är fullt förståeligt, samtidigt som det tydliggör behoven av en mer samlad styrning där alla aktörer som är berörda behöver inse att mer samarbete och samordning är nödvändigt för att kunna driva en mer aktiv samordnad prevention.

I dag läggs en fjärdedel av Sveriges hälsoinvesteringar på klinisk vård samtidigt som bara en hundradel läggs på förebyggande satsningar på befolkningens hälso- beteende. Sundare levnadsvanor i befolkningen som helhet anses av bedömare kunna förebygga upp till 90 procent av hjärt-kärlsjuklighet och 30 procent av cancersjuklighet. Moderaterna föreslår att det tas fram och genomförs en nationell hälsofrämjande strategi med tydliga mål, prioriteringar, specifika satsningar samt metoder för hur regelbunden uppföljning och utvärdering ska genomföras.

En av de största möjligheterna till att hushålla med världens begränsade resurser och förbättra människors hälsa och livskvalitet ligger i att på ett helt annat sätt och med betydligt mer kraft och resurser än i dag arbeta med preventionsåtgärder. Syftet är att aktivt förhindra att sjukdom uppstår hos en frisk person, förhindra att ett sjukdomstillstånd återkommer eller att förhindra en försämring av en individs sjukdom, ofta kroniska sådana. Det kräver också ersättningsmodeller som uppmuntrar förebyggande hälsofrämjande åtgärder.

Moderaterna ska verka för: 15

att det tas fram och genomförs en nationell hälsofrämjande strategi i syfte att förebygga ohälsa och minska trycket på vården 16
17

Prioritera åtgärder mot psykisk ohälsa 18

En fjärdedel av barn och unga i Sverige anger att de ofta är spända och nervösa, och omkring en tredjedel av femtonåriga flickor har känt sig nere mer än en gång i veckan under de senaste sex månaderna. Flickor anger mer problem med psykisk ohälsa än pojkar. Varför negativa psykiska reaktioner och psykisk ohälsa ökat bland såväl barn som vuxna är en komplex fråga. En orsak kan vara ökad skärmtid där mobiltelefoner och sociala medier leder till psykisk stress, nedstämdhet och sömnsvårigheter. Ytterligare faktorer kan vara att västerländska samhällen i stor utsträckning erbjuder barn och unga en ganska trygg och kravlös tillvaro som gör dem oförberedda på livets utmaningar. Vidare har förändringar på arbetsmarknaden medfört höga krav på utbildning och kompetens.

Bris driver Sveriges nationella stödlinje för barn och unga. Moderaterna prioriterar att stärka Bris dygnet runt-öppna nationella stödlinje. För att Bris ska kunna möta den ökade efterfrågan på stöd måste staten ta ett långsiktigt ansvar för att stödlinjer ska kunna ha öppet dygnet runt.

Moderaterna föreslår att tillgången till nära samtalsstöd i hela landet ska ses över. Samtalsstöd är en viktig åtgärd för att kunna hjälpa barn att förstå och hantera stora utmaningar i livet. Det gäller inte minst de socialt mest utsatta barnen och ungdomarna. Psykiatri är utsatt för stor press och tillgängligheten är otillräcklig. Det är svårt att rekrytera erfarna psykologer och bristen på medarbetare förväntas fortsätta att öka. Andra problem handlar om otillräckliga system för kvalitets-

utveckling, uppföljning samt bristande samarbete mellan psykiatri och övrig vård. 1
Att själv få välja var och av vem man ska få sin vård är alltid viktigt; detta gäller inte 2
minst för människor med psykisk ohälsa eller psykisk sjukdom. 3

Moderaterna föreslår att det tas fram ett oberoende system för uppföljning av 4
kvalitet och väntetider inom psykiatri. En digital plattform ska stödja att det finns 5
lättåtkomlig information för alla patienter och anhöriga med tydliga uppgifter om 6
till exempel väntetider, kvalitet och patientbemötande. Jämfört med många andra 7
områden inom hälso- och sjukvården är möjligheterna till uppföljning begränsade. 8
Regelbunden systematisk uppföljning, utvärdering och tillsyn saknas således inom 9
psykiatri och det råder betydande skillnader vad gäller kvalitet och tillgänglighet. 10
Vi anser att Myndigheten för vård- och omsorgsanalys ska ges i uppdrag att analy- 11
sera psykiatriens kvalitet och väntetider. 12

Moderaterna ska verka för: 13

- att långsiktigt säkra tillgången av dygnet runt-öppna nationella stödlinjer 14
- att säkerställa tillgången på nära stödsamtal 15
- att relevant myndighet får i uppdrag att regelbundet och systematisk utvärdera 16
den psykiatriska vården 17

En nationell strategi för systematisk suicidprevention 18

Själv mord är den vanligaste dödsorsaken bland unga personer mellan 15 och 24 19
år, framförallt unga män. En ny sammanställning från SKR visar att de allra flesta 20
kommuner saknar handlingsplaner för att förhindra själv mord. Beprövade erfaren- 21
heter visar att själv mordsrisken är större när det gäller närstående till själv mords- 22
offer. Trots denna vetskap saknas forskning om förebyggande åtgärder och effekter 23
av insatser specifikt riktade till efterlevande. 24

Beroende av alkohol och andra droger liksom psykiatriska diagnoser, innebär 25
var för sig ökad risk för själv mordsförsök och själv mord. Hos alkoholberoende 26
personer som tagit sitt liv är samtidig depression vanlig. Ett själv mordsförsök 27
är naturligen den starkaste riskfaktorn för själv mord. En studie visade att en 28
förekomst av själv mordsförsök är högre bland dem med alkoholproblem och vid 29
narkotikamissbruk. 30

Regeringen har gett ett stort antal myndigheter med bland andra Socialstyrelsen 31
och Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram underlag till en ny nationell stra- 32
tegi för psykisk hälsa och suicidprevention. Arbetet ska slutredovisas i september 33
2023. Moderaterna kommer att driva på för att regeringen skyndsamt tar fram och 34
genomför en nationell strategi för systematisk suicidprevention (på liknande sätt 35
som den nationella cancerstrategin). En systematisk suicidprevention ska bygga på 36
tydliga mål och konkreta åtgärder. Den ska också innehålla en modell för uppfölj- 37

ning och utvärdering av prevention som kan hindra och minska antalet självmord. 1
 Aktörer och intresseorganisationer som arbetar för att förhindra självmord ska ges 2
 bättre möjlighet att delta i arbetet. Strategin ska stödja insatser i syfte att förbättra 3
 förutsättningarna för mer samarbete mellan psykiatri, övrig somatisk vård, skol- 4
 hälsovården, missbruksvården, socialtjänsten samt den ideella sektorn. 5

Ett särskilt fokus ska vara på barn och unga som mår psykiskt dåligt. Ett annat 6
 viktigt fokus ska vara människor som är fast i ett långvarigt och svårt narkotika- 7
 eller alkoholmissbruk. En tredje del i suicidstrategin rör forskning. 8

Mer forskning krävs för att förbättra möjligheterna att finna bättre redskap och 9
 metoder att kunna stödja människor som är suicidala och till närstående som 10
 drabbats av sorgen att någon nära anhörig eller vän tagit sitt eget liv. 11

Moderaterna ska verka för: 12

- att regeringen skyndsamt tar fram och genomför en nationell strategi för 13
 systematisk suicidprevention 14
- att forskning om förebyggande åtgärder och effekter av insatser till anhöriga 15
 genomförs 16

Stärkt vårdgaranti för barn och unga som behöver hjälp av BUP 17

Det är ett stort problem att många barn och unga som mår psykiskt dåligt inte 19
 kan få stöd och hjälp av barn- och ungdomspsykiatri (BUP) i rätt tid. Elevhälso- 20
 vården har en viktig funktion att fylla. Förmodligen skulle det också behövas mer 21
 kunskap om barn och ungas psykiska hälsa inom primärvården, som skulle kunna 22
 utgöra ett mellansteg i vård- och behandling innan man hänvisas till barn- och 23
 ungdomspsykiatri. 24

Skolan är ofta den plats där psykisk ohälsa upptäcks först och då ska det finnas 25
 förutsättningar att ge eleven det stöd, den hjälp och vägledning som hon eller han 26
 behöver. 27

Moderaterna vill att en del av de förstärkta kömiljarderna kopplas till den lagstad- 28
 gade vårdgarantin och riktas till barn- och ungdomspsykiatri i syfte att barn och 29
 unga ska få en första bedömning av BUP inom 30 dagar. Vi vill också inkludera den 30
 första linjens psykiatri för barn och unga så att lättare psykiatriska diagnoser kan 31
 hanteras där och frigöra resurser för barn med exempelvis svår ångest, självmords- 32
 tankar eller allvarliga ätstörningar. 33

Moderaterna ska verka för:

1

att genomföra en stärkt vårdgaranti för barn och unga

2

Trygg tillgång till läkemedel

Det tar vanligtvis många år att utveckla ett nytt vaccin. Vaccinen mot covid-19 utvecklades på mindre än ett år. Utvecklingen av vaccinet visar vad mänskligheten är kapabel till och är resultatet av medicinskt kunnande, och omfattande satsningar inom både akademien och läkemedelsindustrin. Den imponerande utvecklingstakten av vaccin mot covid-19 väcker även hopp för kampen mot aids och andra allvarliga sjukdomar.

Läkemedel är en viktig del av den samlade hälso- och sjukvården. Dagens medicinska utveckling handlar till allt mindre del om primärvårdsläkemedel. Snarare handlar det om specialistläkemedel, såsom läkemedel mot sällsynta sjukdomar med små eller mycket små patientgrupper. Nu utvecklas dessutom immun-, cell- och genterapier som kan bli avgörande för att bekämpa till exempel olika cancersjukdomar.

Ett underskattat problem är antibiotikaresistens. Om hälso- och sjukvården inte kommer att kunna använda antibiotika i samma utsträckning som i dag kommer många patienter att dö i infektioner. Det är ett problem som måste adresseras på ett systematiskt och långsiktigt sätt.

Enligt EU-kommissionen beräknas antibiotikaresistens orsaka 33 000 dödsfall i EU och ekonomiska samarbetsområdet, EEA, årligen. Det är jämförbart med dödsfallen som orsakas av influensa, tuberkulos och hiv/aids sammantaget. Globalt beräknas 700 000 människor dö årligen. År 2050 beräknas motsvarande siffra vara 10 miljoner dödsfall. Kampen mot antibiotikaresistens står på två ben. För det första måste användningen begränsas, så att det inte sker en överanvändning. På så sätt kan takten med vilken bakterierna utvecklar resistensen bromsas. För det andra behöver nya antibiotika utvecklas. Bakterierna blir nämligen förr eller senare resistent mot antibiotika. Resistensen kan med andra ord bara bromsas och inte hindras. Det här är bokstavligen en fråga om liv och död och att säkerställa att mycket av den sjukvård vi i dag tar för given är tillgänglig också i framtiden.

Sverige ska ligga i framkant gällande patientens tillgång till innovationer inom avancerad medicinteknik och läkemedelsbehandlingar.

Utred tillgången till nya läkemedelsbehandlingar

Medicinska genombrott har genom historien medfört stort genomslag för människors livskvalitet och livslängd. Moderaterna vill att det tillsätts en utredning som analyserar hur tillgången till nya läkemedelsbehandlingar ser ut i dag – gärna jämfört med andra länder – och som kommer med förslag på hur tillgången kan förbättras.

Moderaterna ska verka för:

- att* en utredning tillsätts som analyserar tillgången till nya läkemedelsbehandlingar och lämnar förslag på hur tillgången kan förbättras

Ett ökat nationellt ansvar för uppföljning av läkemedelskostnader

Enligt en sammanställning från OECD så ligger Sverige på plats 20 av 23 jämförda länder med avseende på läkemedelskostnadens andel av totala hälso- och sjukvårdskostnader. Det är centralt att staten tar ett ökat ansvar för att noggrant följa kostnadsutvecklingen, särskilt gällande nya mer effektiva avancerade läkemedel, samt tillgången till desamma.

Moderaterna föreslår att Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV) ges i permanent uppdrag att löpande följa upp läkemedelsanvändningen. Insamlade data ska föras in i nationella register i syfte att kunna användas för myndighetens tillsynsuppdrag. Myndigheten ska ges ett permanent uppdrag att löpande följa upp användningen av nya innovativa läkemedel, hur lång tid det tar för läkemedel att nå patienten från tidpunkten för godkännandet, vilka patienter som får behandling samt kostnadsutvecklingen. Det finns ett behov av att öka kostnadseffektiviteten inom läkemedelsanvändningen. Det visar till exempel en granskning från Riksrevisionen. Granskningen visar att modellen Sverige använder gör det svårt för TLV att ta in nya läkemedel i läkemedelsförmånerna.

De stora volymerna av läkemedel som patienter får förskrivna är äldre mediciner. Åtta av tio läkemedel är 15 år eller äldre, 40 procent är äldre än 40 år. För dessa läkemedel är ofta själva läkarbesöket dyrare än förpackningen av läkemedel. Merparten av de resurser vården lägger på hanteringen av läkemedel rör dessa äldre mediciner. Sedan många år finns så kallad sjuksköterskeförskrivning. Det är sjuksköterskor med vidareutbildning som får förskriva vissa läkemedel. Moderaterna föreslår att det ska genomföras en översyn av vilka läkemedel som ska få förskrivas av sjuksköterskor samt vilka krav som måste uppfyllas gällande kunskap och kompetens. För enklare åkommor eller för kroniker som regelbundet träffar sjuksköterskor bör detta kunna innebära avsevärda effektiviseringar.

Moderaterna ska verka för:

- att* det tas ett ökat nationellt ansvar för uppföljning av kostnadsutvecklingen av nya läkemedel
- att* förskrivningen av läkemedel effektiviseras i syfte att använda vårdens resurser på bästa möjliga sätt

Metodiska satsningar på forskning och avancerade läkemedelsbehandlingar

En genomgång av läkemedelsbranschen visar att den forskning som nu bedrivs till betydande delar rör svåra sjukdomar och diagnoser så som cancer, infektions- sjukdomar, immunologiska sjukdomar, neurologiska sjukdomar och hjärt-kärlsjuk- domar. Inom den närmaste framtiden kommer mycket av fortsatt forskning och utveckling av vården handla om immunterapier, cellterapier, genterapier, alzheimer, antikroppar, kombinationsbehandlingar och Car-T-behandlingar.

Denna utveckling inom medicinsk forskning har potential att i grunden förändra hälso- och sjukvården i Sverige och i världen. Där nya metoder att ställa diagnoser i kombination med nya mer individuella behandlingar kan komma att bota tidigare obotligt sjuka människor.

När dessa och andra framtida behandlingar omvandlas till reguljär verksamhet inom vården kommer det leda till enorma förändringar för hela hälso- och sjukvår- den och för aktörerna inom läkemedel och medicinteknik.

Läkemedelsutredningen har lagt fram ett förslag om ett statligt bidrag för nya effektivare läkemedel. Statsbidrag ska stödja en ändamålsenlig användning av nya effektivare läkemedel. Utredningen föreslår att det ska tas fram inom ramen för en långsiktig överenskommelse mellan staten och regionerna. Statsbidraget föreslås baseras på information om dessa nya behandlingar, men blir årligen en fast summa.

Moderaterna föreslår att ett särskilt statligt anslag avsätts i syfte att stödja ett jämlikt och snabbt införande av nya kraftfullare läkemedelsbehandlingar så som immun-, cell- och genterapier. Moderaterna kommer i samband med nästa forsk- ningsproposition prioritera satsningar på medicinsk forskning och underlätta för fler kliniska studier i hälso- och sjukvården.

Moderaterna delar läkemedelsutredningens uppfattning att ett gradvis minskat statligt stöd riskerar att leda till minskad användning av nya mer effektiva avan- cerade läkemedel. Det kommer också leda till att användning av nya läkemedel varierar mer i jämlik tillgång för patienten mellan olika regioner om staten inte tar ett visst ansvar och ledarskap.

Moderaterna ska verka för:

- att prioritera metodiska satsningar på forskning gällande mer effektiva avancerade läkemedelsbehandlingar

Krav på lagerhållning av läkemedel och skyddsutrustning

I dagsläget är det i praktiken tillverkare av läkemedel som har centrallager av läkemedel i Sverige, i andra hand apoteksaktörerna. Läkemedel produceras i produktionssatser med svensk förpackning och skickas till en av två stora distributörer. Detta är internationellt ett ovanligt system som bara finns i Sverige och Finland. Sverige bör analysera hur Finland hanterar krav på lagerhållning i landet och genomströmningslager. För sjukhusprodukter bör regionalt ansvar tas för sjukvårdens behov samt att regionen bör ha rätt att förflytta läkemedel mellan sina enheter, vilket formellt saknas i dag.

Det är regeringen som har ansvaret att finansiera beredskapslagringen av till exempel smittskyddsmedel. Däremot ansvarar regionerna för kostnaden av beställda läkemedel så som antiviraler och antibiotika. Folkhälsomyndigheten ansvarar för att tillgängliggöra de beredskapslagrade läkemedlen för beställning. Regionerna ansvarar för att planera och förbereda för beställning av läkemedlen, samt för den fortsatta distributionen och hanteringen inom regionen.

Moderaterna föreslår att det tas fram en plan för att tydliggöra krav på lagerhållning av läkemedel och skyddsutrustning. Vi välkomnar därför den utredningen som presenterat förslag om bland annat beredskapslager för läkemedel. Regeringen har alltid det övergripande politiska ansvaret för läkemedelsförsörjningen vid till exempel en pandemi. Samtidigt har regionerna enligt nuvarande lagstiftning ansvar för att det finns läkemedel och skyddsutrustning för den vård som bedrivs. Moderaterna anser att staten ska ha det slutliga övergripande ansvaret för att säkerställa att det finns beredskapslager av nödvändiga läkemedel och skyddsutrustning i händelse av fredstida kriser och krig. Sverige ska ha intelligenta lösningar som kombinerar omsättningslager av vitala varor tillsammans med att teckna avtal med näringslivet om att kunna ställa om produktion vid behov. Vi vill också förstärka samverkan med andra länder i Norden och inom EU. Det viktiga är att staten har det slutliga ansvaret att se till att det finns lagerhållning av läkemedel och skyddsutrustning i händelse av fredstida kriser och krig. Krisberedskapsfrågor behandlas också i propositionen "Ett starkare Sverige i en osäkrare omvärld".

Moderaterna ska verka för:

- att det finns ett krav på statlig lagerhållning av läkemedel och skyddsutrustning i händelse av fredstida kriser och krig

Minska den administrativa bördan

Hälso- och sjukvården är alldeles för detaljreglerad, av såväl staten och dess olika kontrollerande administrativa myndigheter som av regionerna och kommunerna. Ibland är detta motiverat av medicinska skäl för att garantera och säkerställa kvalitet och patientsäkerhet. I andra fall är det politikerna och administratörernas detaljstyrning av patientens vård som är orsaken. Problemet blir växande administration, krångel och byråkrati samt i förlängningen mindre tid för vårdens personal att möta och ta hand om patienten.

I Sverige finns viktiga möjligheter till långsiktig forskning och utveckling av kvalitet och förbättrade arbetsmetoder tack vare att hälso- och sjukvården gjort omfattande rapporteringar till nationella register. Det är angeläget att behålla rapporteringen, men den måste göras mycket enklare. Det måste vara tydligt för vårdgivare varför arbetet behöver utföras.

Verksamheterna inom hälso- och sjukvården är komplexa och omfattande. Det gör att det finns behov av styrning, regelverk och rutiner. Det är emellertid inte samma sak som att det finns en naturlag om en ständigt ökande administrationsbörda inom vården och omsorgen.

Ett tydligt mål för att minska administrationsbördan

En viktig uppgift är att arbeta för att begränsa detaljstyrning till förmån för att vårdgivarna tillsammans med den medicinska professionen och patienten ska kunna hitta egna effektiva lösningar för vård med hög kvalitet. I varje avtal som tas fram mellan huvudmän och vårdgivare bör regelförenkling vara en naturlig utgångspunkt.

Moderaterna föreslår att det tas fram ett gemensamt mål om att minska den administrativa bördan inom hälso- och sjukvården. För att målet ska vara realistiskt och väl förankrat i vården och omsorgens vardagliga arbetsmiljöer och situationer ska det tas fram i samarbete mellan vårdens aktörer, ansvariga myndigheter och huvudmännen. Inriktningen ska vara att sträva efter att minska den administrativa bördan årligen och att målet följs upp regelbundet och redovisas öppet.

Moderaterna ska verka för:

- att det tas fram ett gemensamt mål om att minska den administrativa bördan inom hälso- och sjukvården och omsorgen

Genomför effektutvärdering av viktiga åtgärder

Den totala detaljstyrningen och regelbördan för vårdgivarna behöver utredas gemensamt och samordnas av stat och region så att en större del av arbetstiden

kan ägnas åt patienten. Information som rapporteras in måste vara relevant.	1
Förenklade uppföljningssystem innebär också möjligheter att minska den centrala administrationen.	2 3
Föreslagna åtgärder som syftar till att minska den totala administrativa bördan inom vården och omsorgen ska alltid följas upp regelbundet och effekterna av åtgärderna ska metodiskt utvärderas.	4 5 6

Moderaterna ska verka för: 7

<i>att</i> arbetet med att minska den administrativa bördan inom hälso- och sjukvården och omsorgen regelbundet ska utvärderas	8 9
--	--------

Digital teknik effektiviserar administrationen 10

Det är ett betydande problem med digitala system som inte "pratar" med varandra, lagstiftning som förhindrar data att användas till flera olika syften och ökade krav på uppföljning med mera. Exempel på detta är de mål och rapporter som ofta är kopplade till riktade statsbidrag som genererar stor arbetsbörda. Det behöver genomföras ett metodiskt och strukturerat arbete som syftar till att hitta "tidstjuvarna" i vardagen.	11 12 13 14 15 16
---	----------------------------------

Lagändringar krävs för att möjliggöra en sammanhållen journalföring och informationsdelning inom hälso- och sjukvården samt mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Vi föreslår att lagstiftningen förtydligas så att anhöriga kan vara ombud vid kontakter med vården när det gäller till exempel tidsbokningar, anmälningar och avbokningar.	17 18 19 20 21
---	----------------------------

Moderaterna ska verka för: 22

<i>att</i> stärka digitaliseringen av vården och omsorgen i syfte att minska den administrativa bördan	23 24
<i>att</i> säkerställa möjligheten till sammanhållen journalföring och informationsdelning	25 26

Partistyrelsen föreslår arbetsstämman besluta 27

<i>att</i> anta propositionen	28
-------------------------------	----

Proposition 4

Proposition 4

Grön höger – för minskade utsläpp och framtidens jobb

Sammanfattning

Moderaterna tar ansvar för vårt gemensamma klimat och vår gemensamma miljö och natur. Vi är övertygade om att politiska styrmedel i kombination med teknisk och ekonomisk utveckling kan göra vår livsmiljö renare och mer motståndskraftig. Höga klimatambitioner måste kombineras med reformer för konkurrenskraft och tillväxt för att säkra framtidens jobb. Numera åstadkoms till och med större välbefinnande med mindre råvaror på vissa håll i världen. Det betyder att frikopplingen mellan ekonomisk tillväxt och resursförbrukning går från att vara relativ till att bli absolut.

Klimatet känner inga nationsgränser. Vår politik syftar till att minska utsläppen snabbt så att Sverige når det långsiktiga klimatmålet till 2045, men ytterst till att minska utsläppen globalt. Vi bidrar aktivt i EU och i andra internationella sammanhang för att få på plats globala lösningar. EU:s system för handel med utsläppsrätter behöver skärpas. Och det behövs ett globalt minimipris på utsläpp av koldioxid.

Elektrifieringen är nyckeln till klimatomställningen. Därför krävs det mer ren el. Vi prioriterar en stabil elförsörjning med låga utsläpp. Kärnkraften behöver utvecklas, inte avvecklas. Vi hjälper industrin att ställa om genom stöd till nya utsläppssnåla tekniker samt kortare och mer förutsebara tillståndprocesser. Vi minskar användningen av fossil energi i transportsektorn genom att bygga ett nätverk av laddstationer i hela landet och stimulera produktionen av hållbara biobränslen.

Människan är den moderata miljöpolitikens utgångspunkt. Vi tar hand om naturen och förvaltar våra naturtillgångar väl. Skogen är central för vår miljöpolitik. Vi värnar äganderätten så att skogen kan brukas hållbart till nytta för klimatet och miljön. Våra rika mineraltillgångar ska kunna utvinnas ansvarsfullt och långsiktigt hållbart.

Vi vill ha en levande vattenmiljö. Vi fokuserar på insatser för rena hav och vattendrag, med en minskad miljöbelastning och ökad biologisk mångfald. Vi ska åtgärda historiska försyndelser som belastar miljön, samtidigt som vi hindrar uppkomsten av nya.

Den svenska naturen skänker oss möjligheter till rekreation och avkoppling. Vi värnar den unika allemansrätten. Vi vårdar och utvecklar områden med värdefull natur. I Sverige ska alla kunna njuta av den natur som är vår – i dag och i morgon.

Innehåll

230 Inledning

232 Klimat

- 232 En internationell klimatagenda
 - 233 *Inför ett globalt minimipris på koldioxid*
 - 234 *Anpassa EU:s system för handel med utsläppsrätter till EU:s nya klimatmål*
 - 234 *Inför ett minimipris på koldioxid i EU*
 - 235 *Internationella klimatinvesteringar*
 - 236 *Klimatbistånd*
- 237 Industrins omställning som en konkurrensfördel
 - 237 *Behåll och utveckla industriklivet*
 - 239 *Satsa på CCS- och bio-CCS*
 - 240 *Skapa en mer modern miljötilståndsprövning*
 - 240 *Ta fram en batteristrategi för Sverige*
 - 241 *Ta fram en handlingsplan för hållbara gruvor och en hållbar råvaruförsörjning*
- 243 Rena transporter
 - 244 *Elektrifiering av personbilar: Ett nätverk av laddstationer i hela landet*
 - 244 *Elektrifiering av tunga transporter*
 - 246 *Skärpta utsläppskrav för nyproducerade personbilar på EU-nivå*
 - 247 *Målsättning om nya bilar utan utsläpp 2030*
 - 250 *Flygets omställning*
 - 250 *Inkludera sjöfart i ETS och skärp utsläppskraven på flyget*

252 Energi

- 253 *Nytt energipolitiskt mål*
- 253 *Inför ett leverenssäkerhetsmål*
- 254 *Utred elmarknadens utformning*
- 254 *Undanröj hinder för kärnkraften*
- 255 *Bygg en forskningsreaktor i Sverige*
- 256 *Utred möjligheterna för vätgasproduktion i Sverige*

257 Skog

- 257 *Öka tillväxten och produktionen i skogen*
- 259 *Breda och stärk skogsägandet*

262 Miljö

- 262 *Kartlägg och åtgärda miljöskulderna*
- 263 *Fler miljöbrott behöver klaras upp*
- 265 *Fler rena hav och vattendrag*
- 268 *En bättre vattenförvaltning*
- 270 *Ett rikare friluftsliv*

"Moderaterna tror på framsteget och att människan har förmågan att lösa de problem vi står inför. Teknisk utveckling och god hushållning kommer att vara avgörande på miljöområdet. Svenska företag är i framkant för nya gröna innovationer, och en god klimatpolitik utgår ifrån och tar vara på den förändringskraft som finns i ett fritt näringsliv."

Ur förslaget till nytt idéprogram för Moderaterna.

Inledning

Vår gemensamma miljö är grunden för vår existens och framtid. Det är bara vi människor som har möjlighet att ta ansvar för vår planet. Men det ansvaret måste tas med hänsyn till människan och aldrig utifrån föreställningen att människan är något främmande för naturen och miljön. Människan förvaltar och nyttjar naturen till gagn för sig själv. I Sverige har vi i hög grad byggt vårt välbefinnande på ett långsiktigt hållbart jord- och skogsbruk, mineraltillgångar och vattnets energi. Vårt ansvar för naturen är givet och sträcker sig in i den framtid då kommande generationer ska leva i och av naturen samt de resurser som den erbjuder.

Bland miljöfrågorna har klimatpolitiken en särställning. Det råder inget tvivel om att mänsklig aktivitet bidrar till jordens uppvärmning. Forskarna vet inte allt om klimatförändringarnas effekter, men tillräckligt för att veta att vi måste agera. Redan i dag ser vi tecken på klimatförändringarna, med högre medeltemperatur, samt oftare och extremare väderhändelser. En ambitiös klimatpolitik är en viktig försäkring för att mildra konsekvenserna av klimatförändringarna. Kostnaderna för att göra ingenting förskräcker.

Ska vi lyckas med omställningen krävs optimism och tilltro till människans skaparkraft och teknikens möjligheter. Moderaterna står för denna hoppfullhet, men vi är inte naiva. Det behövs effektiva politiska styrmedel som minskar utsläppen och gör skillnad på riktigt. Lösningen på klimathotet ligger i att få mänsklig utvecklingskraft och innovation att arbeta tillsammans med välriktade regleringar.

Moderaterna och en majoritet av partierna i Sveriges riksdag har enats om målet att Sverige senast år 2045 ska vara klimatneutralt. Men den nuvarande regeringens politik är inte tillräcklig. Klimatpolitiska rådet och Naturvårdsverket konstaterar att utsläppen minskar för långsamt för att vi ska nå klimatmålet. Regeringens politik präglas av ineffektivitet och symbolåtgärder, av kortsiktiga beslut som knappt minskar utsläppen i Sverige eller påverkar utsläppen globalt. Regeringens klimatskepticism måste ersättas med en politik för att snabbt minska utsläppen på hemmaplan. Och en politik som påverkar utsläppen globalt, som kan förenas med ekonomisk tillväxt.

Med en genomtänkt klimatpolitik kan vi minska utsläppen och skapa förutsättningar för framtidens jobb. Politiken måste därför ta vara på och uppmuntra – inte

kväva – den innovationskraft och vilja att ställa om i hållbar riktning som finns hos 1
människor och företag. 2

Moderaterna tar ett helhetsgrepp om klimatpolitiken. Ska vi klara av att elektrifiera 3
transporterna måste mer metaller få brytas. Ska industrin klara av att ställa om 4
behövs enklare och snabbare tillståndsprocesser. Ska vi minska användningen av 5
fossilbaserade produkter måste skogen få brukas hållbart. Framförallt kommer det 6
att behövas mer ren el – från både förnybara källor och kärnkraft. 7

Haven förorenas av plast och kemikalier. Östersjön är hårt drabbad av övergöd- 8
ning och utfiskning. Dessa problem måste vi åtgärda för att behålla en levande 9
havsmiljö. Naturen erbjuder oss möjligheter till rekreation. För många svenskar är 10
den förknippad med ett stort mått av stolthet. Fler och fler söker sig ut i naturen. 11
Därför bör miljöpolitiken omfatta insatser som möjliggör ett välfungerande friluftsliv. 12

4

Sverige har alla förutsättningar att klara klimatomställningen. Malmen och skogen 13
byggde Sverige rikt – och nu driver malmen och skogen den tekniska utvecklingen 14
framåt igen. Vår rena och stabila elförsörjning gjorde oss till en modern industrina- 15
tion. Sverige är möjligheternas land, det är dags att vi visar det igen. 16

Denna proposition presenterar i huvudsak nya centrala reformer för Moderaternas 17
klimat-, energi- och miljöpolitik. Närliggande frågor som rör förutsättningarna för 18
landsbygdens utveckling hanteras inom ramen för andra propositioner. 19

Klimat

1

En internationell klimatagenda

2

Vi ska ta vårt ansvar och föra en politik som gör att vi når det nationella klimatmålet senast 2045. Sverige ska vara ett föredöme för andra länder genom att visa att det är möjligt att kombinera minskade utsläpp med ökad ekonomisk tillväxt och ökad konkurrenskraft. Sedan 1990 har utsläppen minskat med omkring 30 procent, samtidigt som ekonomin vuxit med nästan 90 procent.

3
4
5
6
7

Ytterst är klimatfrågan global och kräver därför globala lösningar. Det behövs internationella överenskommelser som gör att fler länder minskar sina utsläpp.

8
9

EU har kapacitet att leda klimatarbetet och för Moderaterna är EU den viktigaste arenan för att nå framgång i det internationella klimatarbetet. Dels genom att påverka EU:s egen klimatpolitik, och dels genom att få EU att agera på den globala arenan med en tyngd som ett litet land inte kan göra på egen hand. Genom samarbete i EU undviker vi också en snedvridning på den inre marknaden och ser till att konkurrensen mellan företagen blir mer rättvis. Genom att EU driver på för högre klimatambitioner i världen kan snedvridningen globalt också minska.

10
11
12
13
14
15
16

Klimatkrisen är en energikris. Fossil energi står fortfarande för 80 procent av den totala energianvändningen i världen. Historiskt har ökad tillväxt och ökad energianvändning gått hand i hand. Det sambandet kommer sannolikt inte brytas när fler länder nu reser sig ur fattigdom. Nyckeln är därför att den energi som används i ökad utsträckning är fossilfri. Mer utvecklade länder har ett större ansvar att minska användningen av fossila bränslen och att hjälpa fattigare länder att genomföra en mer hållbar tillväxtresa.

17
18
19
20
21
22
23

Höjda ambitioner inom Parisavtalet

24

Parisavtalet bygger på att parterna tar fram klimatplaner, som uppdateras vart femte år. Klimatplanerna är åtaganden som säger hur mycket parterna ska minska sina utsläpp. Klimatplanerna ska sammantaget leda till att målet i Parisavtalet nås. EU:s länder har ett gemensamt ambitiöst åtagande under Parisavtalet. Här skiljer sig EU från andra stora utsläppsländer som inte har tillnärmelsevis tillräckligt ambitiösa åtaganden: Kina som tillåts öka sina utsläpp till 2030, Indien som inte har något åtagande alls och USA som i praktiken stått utanför Parisavtalet.

25
26
27
28
29
30
31

Vid FN:s klimattoppmöte COP26 i Storbritannien i slutet av året ska parterna uppdatera sina klimatplaner. EU ska skärpa sitt åtagande så att det är i linje med unionens klimatmål till 2030 och 2050, då EU ska vara klimatneutralt.

32
33
34

USA, Kina och Japan har aviserat att de ska höja sina ambitioner. Det är ingen garanti för att utsläppen faktiska minskar. Men det är en bottenplatta att bygga vidare på. EU är en stormakt på klimatområdet och har hög trovärdighet i frågan.

35
36
37

EU behöver använda sitt inflytande för att verka för att fler länder skärper sina åtaganden i Parisavtalet genom att uppdatera sina klimatplaner. 1
2

Moderaterna ska verka för: 3

att EU verkar för att fler länder skärper sina åtaganden i Parisavtalet 4

Inför ett globalt minimipris på koldioxid

Det behövs fler verktyg på global nivå för att minska utsläppen. Fossila bränslen står för över 80 procent av världens energianvändning. Det är framförallt användningen av kol som måste minska för att hejda klimatförändringarna. I EU har arbetet med att fasa ut kol börjat genom EU:s system för handel med utsläppsrätter, som gör det olönsamt att elda kol. År 2020 minskade användningen av kol med nästan 20 procent i Europa. 5
6
7
8
9
10

Det finns ett starkt vetenskapligt stöd för att prissättning av koldioxidutsläpp är ett av de mest effektiva verktygen för att minska utsläppen. FN:s klimatpanel lyfter särskilt ett globalt minimipris på koldioxidutsläpp som ett kraftfullt instrument för att nå målet i Parisavtalet. 11
12
13
14

Bara ett 30-tal länder och delstater har infört någon typ av minimipris på koldioxidutsläpp. I de flesta länder är det fortfarande helt eller nästan gratis att släppa ut koldioxid. Sverige bör tillsammans med likasinnade länder ta initiativ till förhandlingar om ett globalt minimipris på koldioxidutsläpp inom ramen för FN:s klimattoppmöten. 15
16
17
18
19

Det blir inte enkelt att enas om ett globalt pris på utsläpp. Men någon seriös diskussion har heller inte initierats. För att underlätta förhandlingarna måste viktiga principer respekteras: för det första måste den nationella suveräniteten värnas. Skatten ska tas in på nationell nivå och det ska inte finnas några krav på hur intäkterna ska användas. För det andra får skatten inte ersätta redan fungerande och ambitiösa system för prissättning av koldioxidutsläpp, såsom EU:s system för handel med utsläppsrätter (ETS) eller nationella koldioxidskatter. I stället ska ett globalt minimipris komplettera dessa system. 20
21
22
23
24
25
26
27

För Sveriges skulle det alltså inte innebära någon förändring eftersom vi redan har världens högsta koldioxidskatt. Däremot skulle fler länder vara med och betala för sina utsläpp. Det skulle minska utsläppen totalt och risken för att utsläpp flyttas mellan länder. Då slipper svenska företag dessutom konkurrera med företag som inte behöver betala för sin klimatpåverkan. 28
29
30
31
32

Moderaterna ska verka för: 33

att det införs ett globalt minimipris på utsläpp av koldioxid 34

Anpassa EU:s system för handel med utsläppsrätter till EU:s nya klimatmål

Systemet för handel med utsläppsrätter (ETS) täcker knappt hälften av EU:s utsläpp. Det är ett av världens mest effektiva system för att prissätta och minska utsläpp. ETS bevisar att länder gemensamt med lika spelregler och prissättning kan minska sina utsläpp kostnadseffektivt.

När ETS revideras för att anpassas till EU:s nya klimatmål bör Sverige driva på för ett antal förändringar. Ju fler länder och sektorer som ingår i ETS, desto effektivare blir det. Sedan tidigare förordar Moderaterna därför att ETS ska utvidgas, genom att inkludera fler sektorer, exempelvis sjöfarten, och fler länder.

4

Priset för utsläppsrätter har länge varit mycket lågt. Detta har haft många och olika förklaringar. Nu stiger dock priset kraftigt. Det kommer att driva på för en snabbare omställning. Om priset mot all förmodan skulle sjunka drastiskt till mycket låga nivåer bör åtgärder vidtas.

Vi vill kraftigt skärpa de böter som utvecklats till ett pristak i ETS. När priset för en utsläppsrätt i ETS överstiger 100 euro blir det i dag billigare att betala böter än att köpa en utsläppsrätt. Bötesbeloppet bör alltid vara minst dubbelt så högt som det aktuella priset på en utsläppsrätt i ETS. Genom att ändra bötesbeloppet säkerställer vi att företagen fortsatt har incitament att minska sina utsläpp och inte kan köpa sig fria från ansvaret.

Det finns utsläpp som är svårare att minska än andra. För dessa behövs kompletterande åtgärder. Moderaterna bör verka för att ETS utformas så att företag får incitament att använda CCS-teknik, det vill säga fånga in och lagra koldioxid.

Moderaterna ska verka för:

att EU:s system för handel med utsläppsrätter ska anpassas till EU:s nya klimatmål

Inför ett minimipris på koldioxid i EU

Ett steg på vägen mot ett globalt pris på utsläpp av koldioxid är att sätta ett minimipris på koldioxid i EU inom de sektorer som inte omfattas av ETS. I fler än hälften av EU:s medlemsländer prissätts inte utsläpp av koldioxid i dessa sektorer i dag.

Ett förslag om minimipris på koldioxid innebär inte att EU ges beskattningsrätt. EU ska bara bestämma nivån. Skatten och dess storleken utöver minimipriset ska tas ut och bestämmas om på nationell nivå. Det kommer fortfarande att vara möjligt för länder med redan högre koldioxidskatter att behålla dessa. Den svenska nivån

på koldioxidskatten kommer alltså inte att påverkas av beslutet. Däremot skulle ett minimipris innebära ett steg mot en ökad utjämning av konkurrensen inom EU.

Moderaterna ska verka för:

att det införs ett minimipris på utsläpp av koldioxid i EU

Internationella klimatinvesteringar

En viktig del av Parisavtalet är att rika länder ska mobilisera och leverera stöd till utvecklingsländer för att hjälpa dem i deras klimatarbete. I Kyotoprotokollet fanns det ett regelverk för klimatfinansiering. Genom så kallade internationella klimatinvesteringar kunde industriländer investera i projekt som bidrog till snabbt minskade utsläpp, ekonomisk utveckling och tekniköverföring i fattigare länder. Investeringarna skulle följa ett gemensamt FN-regelverk och utsläppen behövde verifieras av FN för att säkerställa additionalitet och undvika dubbelräkning.

Sverige har sedan början av 2000-talet använt internationella klimatinvesteringar för att åstadkomma stora och långsiktigt hållbara utsläppsminskningar över hela världen inom ramen för Kyotoprotokollet. Hittills har Sverige inte räknat av utsläppsminskningarna mot det nationella klimatmålet. Men för att nå klimatmålet är det enligt det klimatpolitiska ramverket tillåtet att tillgodoräkna sig klimatinvesteringar som görs i andra länder, till en viss nivå.

I och med Parisavtalet håller projekten som genomförs i Kyotoprotokollet på att avvecklas. För att kunna fortsätta genomföra internationella klimatinvesteringar under ordnade former behöver det komma på plats ett ramverk för klimatinvesteringar i Parisavtalet. Det måste vara en av de viktigaste prioriteringarna för en svensk regering på FN:s klimattoppmöten.

I väntan på en överenskommelse för klimatinvesteringar i Parisavtalet behöver Sverige inrätta ett eget program för klimatinvesteringar, i enlighet med förslagen i betänkandet "Vägen till en klimatpositiv framtid". På så sätt är Sverige redo att genomföra internationella klimatinvesteringar så snart ramverket i Parisavtalet är på plats.

Moderaterna ska verka för:

att det införs ett regelverk för internationella klimatinvesteringar i Parisavtalet

att Sverige inrättar ett eget program för internationella klimatinvesteringar

Klimatbistånd

Sverige är en stor biståndsgivare. Men vi lägger en relativt liten andel av det totala biståndet på klimatbistånd. Moderaterna vill att biståndspolitiken i högre utsträckning ska användas till insatser för att långsiktigt minska beroendet av fossil energi.

Fattigare länder drabbas ofta hårdare av klimatförändringar än rika länder. Samtidigt saknar dessa länder ofta resurser och förmågan att prioritera klimatpolitiken. Många länder har dessutom villkorat sina åtaganden i Parisavtalet med att de får stöd från rikare länder.

Sverige har ett ansvar att hjälpa länder att prioritera klimatomställningen, samtidigt som de tillåts att göra samma välståndresa som vi en gång i tiden gjorde. Sverige bör därför satsa mer på klimatbistånd.

Moderaternas samlade biståndspolitik behandlas i propositionen "Ett starkare Sverige i en osäkrare omvärld".

Moderaterna ska verka för:

att öka det svenska klimatbiståndet i syfte att hjälpa fler länder att prioritera klimatomställningen

Skuldavskrivning utifrån klimatperspektiv

För att öka takten i världens klimatarbete är skuldavskrivning genom internationella valutfonden (IMF) ett verktyg. Detta är en fråga som bland annat adresserats av Bidenadministrationen i USA och som även Sverige bör överväga.

För ett land som vidtar verkningsfulla åtgärder för att långsiktigt minska utsläppen kan skuldavskrivning övervägas. Skuldavskrivningen frigör då kapital inom länderna som kan användas direkt till fattigdomsbekämpning, ekonomiskt tillväxt och hållbar utveckling. Skuldavskrivning ska inte göras lättvindigt, men det är en effektiv metod för att möjliggöra ett mer gynnsamt ekonomiskt klimat i de fattigaste länderna. Det gör dem mindre beroende av att andra länder gör investeringar som skapar inlåsnings effekter i energisektorn, vilket Kina har gjort i flera afrikanska länder. Dessa skuldavskrivningar måste alltid villkoras med att landet i fråga inte genomför andra investeringar i fossil energi.

Moderaterna ska verka för:

att skuldavskrivning ska kunna göras utifrån ett klimatperspektiv

Industrins omställning som en konkurrensfördel

Svensk industri befinner sig i framkant, både tekniskt och miljömässigt. När hållbarhetskraven från politiken och konsumenter skärps innebär det en möjlighet för svensk industri att gå i bräschen. En god klimatpolitik bör därför utgå ifrån och ta tillvara på den förändringskraft som finns i ett fritt näringsliv. Det innebär att omställningen rätt hanterad kan bli en konkurrensfördel för svenska företag, där nya innovationer och ett mer effektivt nyttjande av resurser kan skapa fler jobb och ett ökat ekonomiskt välbefinnande.

Teknisk utveckling och god hushållning kommer att vara avgörande på miljöområdet. Många företag ser därför hållbara tillverkningsprocesser som en konkurrensfördel. Det finns ett genuint engagemang inom industrin att ställa om, som bland annat manifesteras i planerna för fossilfrihet. Detta engagemang vill Moderaterna ta tillvara för att bedriva en klimatpolitik som minskar industrins utsläpp i Sverige, utan att ge upphov till försämrad konkurrenskraft eller att utsläppen flyttar utanför Sveriges gränser, genom så kallat koldioxidläckage.

Utsläppen från industrin står för cirka en tredjedel av Sveriges totala utsläpp. För att lyckas med omställningen måste dessa minska. Till skillnad från regeringens klimatnationalistiska politik driver Moderaterna en politik som minskar utsläppen globalt. Svensk industri fyller i det här sammanhanget en viktig roll genom export av produkter med relativt låga utsläpp av koldioxid. Moderaterna vill skapa förutsättningar för industrins klimatnytta att bli ännu större.

Vissa utsläpp är mycket svåra att bli av med och kräver nya tekniker för att helt ta bort eller kompensera för. Moderaterna vill hjälpa företag att utveckla nya tekniker för minskade och till och med negativa utsläpp.

För att klara klimatomställningen behöver miljötillståndprocesserna ses över. I dag är handläggningstiderna för miljötillstånd ofta långa och processerna oförutsägbara.

Behåll och utveckla industrilivet

Det pågår ett omfattande arbete inom industrin för att minska utsläppen. Det manifesteras bland annat genom de många färdplaner för fossilfrihet som många branscher har presenterat. Moderaterna vill hjälpa industrin att utveckla nya innovativa klimatreformer som bidrar till ökad konkurrenskraft, minskade utsläpp i Sverige och som visar vägen i det globala hållbarhetsarbetet.

Genom nationella krav och krav på EU-nivå, framförallt ETS, ställs det höga krav på industrin att snabbt minska sina utsläpp. För att företagen ska klara av omställning utan att tappa i konkurrenskraft behöver staten ta ett ansvar för att ge företagen bra förutsättningar.

Industriklivet stöttar forsknings- och innovationsprojekt för nya utsläppssnåla tekniker i industrin. Moderaterna anser att industriklivet är ett viktigt verktyg för att långsiktigt stödja och skapa förutsättningar för industrins omställning. Vi vill behålla och vidareutveckla industriklivet.

Moderaterna ska verka för:

att utveckla industriklivet som ett viktigt och långsiktigt stöd till omställningen av industrin

Behåll och utveckla Fossilfritt Sverige

Fossilfritt Sverige samlar en mängd aktörer: Företag, organisationer och lärosäten, som står bakom deklARATIONEN att Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Samarbetet är mycket uppskattat och har levererat färdplaner för att åstadkomma fossilfrihet inom fler än tjugo sektorer. Det har blivit ett sammanhållande nav för näringslivets omställning. Fossilfritt Sveriges uppdrag löper fram till 2024.

Moderaterna vill behålla och vidareutveckla Fossilfritt Sveriges arbete med att hålla samman näringslivets klimatomställning. Vi ser vikten av att rikta Fossilfritt Sveriges arbete mot områden som är särskilt viktiga för omställningen, till exempel elektrifieringen.

Moderaterna ska verka för:

att behålla och utveckla Fossilfritt Sverige

Synliggör, öka och sätt ett mål för den globala klimatnyttan av Sveriges export

En grundprincip i klimatpolitiken är att den ska bidra till att minska utsläppen globalt. Genom att exportera produkter med relativt låga utsläpp av koldioxid, som tränger undan varor producerade med högre utsläpp i andra länder, bidrar svensk industri till att minska utsläppen i världen. En studie genomförd av Svenskt Näringsliv med stöd av Vinnova visar att svenska företag tack vare sin export bidrog till att minska utsläppen med 26 miljoner ton koldioxid år 2018. Det motsvarar ungefär hälften av Sveriges totala utsläpp under ett år.

Det saknas dock officiell statistik över klimatnyttan från svensk export. För att få bättre kunskap om och kunna inrikta politiken mot ökad klimatnytta vill Moderaterna att exportens klimatnytta ska börja mätas, på samma sätt som Naturvårdsverket i dag mäter territoriella och konsumtionsbaserade utsläpp. Vi vill också att Sverige preciserar ett mål för exportens klimatnytta, till exempel inom ramen för miljömålsberedningens arbete.

Moderaterna ska verka för:

- att* Naturvårdsverket får i uppdrag att mäta den globala klimatnyttan av svensk export
- att* Sverige inför ett nytt klimatmål för exporten

Satsa på CCS- och bio-CCS

Vissa utsläpp är mycket svåra att bli av med. Sverige och EU har ambitiösa klimatmål som ställer krav på att mycket snabbare än i dag minska utsläppen, för att till slut nå negativa utsläpp. För att åstadkomma detta är avskiljning och lagring av koldioxid från förbränning av fossila bränslen (CCS) och lagring av koldioxid från förbränning av biomassa (bio-CCS) viktiga verktyg. Bio-CCS innebär i praktiken negativa utsläpp, genom att koldioxid avlägsnas från atmosfären.

Experter i Sverige, EU och FN är överens om vikten av att satsa på CCS-teknik. Det saknas dock incitament för företag att använda CCS och bio-CCS i dag. Kostnaden för CCS, med avskiljning, lagring och transport uppskattas till omkring 1000 kronor per ton koldioxid, är högre än priset för en utsläpps rätt i ETS. Vid förbränning av biomassa betalar verksamhetsutövaren varken koldioxidskatt eller med en utsläpps rätt i EU. Det kommer därför att behövas statligt stöd, åtminstone under en övergångsperiod, för att få igång användningen av storskalig CCS och bio-CCS. Utöver stödet bör Sverige införa ett mål för hur mycket koldioxid som ska fångas in och lagras nationellt.

Energimyndigheten har tagit fram en finansieringslösning som ger långsiktiga förutsättningar för företag att investera i tekniken för bio-CCS. Förslaget innebär ett statligt stöd med omvända auktioner. Den aktör som kan leverera tjänsten till lägst kostnad vinner anbudet. Detta vill Moderaterna ska komma på plats så snart som möjligt, med tillräcklig finansiering.

Vidare bör det införas en lagringspeng för vanlig CCS. Vi vill ge Energimyndigheten i uppdrag att ta fram ett förslag på hur den ska utformas. En rimlig utgångspunkt är att lagringspengen bör fylla ut skillnaden mellan priset i ETS och kostnaden för verksamheten att fånga in och lagra koldioxid. På längre sikt behövs det ett gemensamt styrmedel för CCS och bio-CCS på EU-nivå.

Moderaterna ska verka för:

- att* det införs finansieringsmodeller som möjliggör för företag att investera i storskalig CCS och bio-CCS
- att* det skapas ett gemensamt styrmedel för CCS och bio-CCS på EU-nivå

Möjliggör lagring av koldioxid i Norge

De bästa möjligheterna till lagring av koldioxid i närtid är utomlands och till att börja med i Norge. Den norska regeringen har beslutat att den ska inrätta en lagringsplats för koldioxid i berggrunden utanför landets västkust.

Nu måste Sverige aktivt samarbeta med Norge. Energimyndigheten bör därför, i enlighet med förslaget i betänkandet "Vägen till en klimatpositiv framtid", få i uppdrag att tillsammans med relevanta norska myndigheter precisera vad ett bilateralt mellanstatligt avtal om transport till och lagring av koldioxid i Norge bör innehålla. I uppdraget bör också ingå att sondera förutsättningar för ett avtal med Storbritannien och Nederländerna som har goda lagringsmöjligheter och uttalade ambitioner att förverkliga dessa.

4

Moderaterna ska verka för:

att Sverige tecknar ett avtal med Norge om koldioxidlagring

Skapa en mer modern miljötestningsprövning

Många företag upplever att det största hindret för en hållbar omställning av sina verksamheter är miljötestningsprövningen. Det gäller till exempel för att bygga ut elnäten och för nya investeringar i industrins omställning.

Handläggningstiderna för miljötestningsprövning är ofta långa och processerna oförutsägbara. Moderaterna anser att miljötestningsprövningen bör förkortas och förenklas så att nödvändiga investeringar för klimatomställningen kommer på plats.

Bland annat måste ändringstillstånd vara huvudregeln i processer som rör miljöprövning av utbyggnationer. Antalet verksamheter som kräver individuell prövning måste minska. Likaså måste kraven för bästa möjliga teknik ses över i miljöbalken och sammanflätas med EU-kraven på området. Generellt bör även omfattningen av testningsvillkor ses över.

Genom att genomföra dessa förändringar skapas en mer modern miljötestningsprövning. Moderaternas samlade politik för miljötestningsprövningar finns i propositionen "Reformer för jobb och tillväxt i hela Sverige".

Ta fram en batteristategi för Sverige

För transporternas elektrifiering men också för industrins omställning är tillgången till batterier avgörande. För att öka miljönyttan behöver batterierna vara hållbart tillverkade. I dag är dock hållbara batterier en bristvara. För att tillgodose EU:s förväntade efterfrågan på nya batterier det närmaste decenniet uppskattar EU-kommissionen att det krävs 20–30 nya storskaliga anläggningar för battericeller.

Batterier är således en bransch med stor potential. Det finns goda förutsättningar för Sverige att vara ledande i utvecklingen av hållbara batterier. För att lyckas krävs dock ett samlat grepp i form av en batteristrategi som kan bidra till att skapa en hållbar värdekedja. Det handlar om forskning och utveckling, kompetensförsörjning, energiförsörjning, tillverkning, utvinning av mineraler, förkortade tillståndsprövningar samt ett system för att samla ihop och återvinna batterier.

Moderaterna ska verka för: 7

att en batteristrategi tas fram för Sverige 8

4

Ta fram en handlingsplan för hållbara gruvor och en hållbar råvaruförsörjning

Omställningen ökar efterfrågan på metaller och mineraler som behövs i tillverkningen av ny grön teknik: Från batterier till vindkraftverk. En utredning från Världsbanken visar att om vi skulle fördubbla återvinningsgraden jämfört med i dag skulle behovet av primära råvaror bara minska med 15 till 30 procent eftersom mängden metaller och mineraler som är i omlopp inte täcker den förväntade uppgången i efterfrågan. Utvinningen av metaller och mineraler behöver alltså öka.

EU-kommissionen har pekat ut Sverige som ett land med bra förutsättningar för att möta den ökade efterfrågan av kritiska råmaterial. Naturresurser, framstående forskning, ledande företag och kompetenta medarbetare gör att Sverige har goda förutsättningar att återigen bli en ledande gruvnation.

Regeringens politik har dock lett till att Sverige inte längre rankas bland mest framstående gruvnationerna i världen. I en internationell ranking har Sverige tappat från plats åtta till trettiosex på fem år. Den trenden vill Moderaterna vända. En hållbar gruvnäring i Sverige bidrar inte bara till vår omställning, utan även Europas och världens.

Moderaterna vill att Sverige tar fram en handlingsplan för hållbara gruvor och råvaruförsörjning. 24 25

Moderaterna ska verka för: 26

att en handlingsplan ska tas fram för att göra Sverige till en ledande gruvnation igen 27 28

Ta bort dubbelbeskattningen av deponier 29

En del av de metaller och mineraler som behövs för klimatomställningen kan utvinnas från deponier av restprodukter från bland annat gruvnäringen. Genom att 30 31

utvinna restprodukterna från deponier minskar behovet av att bryta nya, vilket är
bra ur hållbarhetssynpunkt. När man utvinner metaller och mineraler från restpro-
dukter uppstår dock nya restprodukter, som då deponeras igen och processen
återupprepas.

Så som dagens deponiskatt är utformad drabbas dessa restprodukter på nytt av
beskattning efter utvinningen. Det innebär att det ofta är billigare att utvinna nya
råvaror ur naturen än att återvinna dem från avfallsflöden. Det gör att naturens
resurser används ineffektivt. Moderaterna vill därför att deponiskatten ses över i
syfte att ta bort dubbelbeskattningen och uppmuntra utvinning av material från
gamla deponier.

4 Moderaterna ska verka för:

att deponiskatten ses över i syfte att uppmuntra utvinning av material från
gamla deponier

Ta bort hinder för kemisk återvinning av plast

I dag förbränns omkring 75 procent av plastavfallet i Sverige. Bara en liten del går
till materialåtervinning. Både utsortering och återvinning kan förbättras. En metod
för att öka graden av återvinning är s.k. kemisk återvinning. Det innebär att plast,
som annars inte hade kunnat återvinnas, omvandlas till en helt ny råvara.

Genom kemisk återvinning förväntas plastavfallet till en olja som kan användas
som ersättning för fossila råmaterial vid tillverkningen av ny plast och kemikalier.
Tekniken har potential att kraftigt öka mängden plast som kan återvinnas.

En fördel men också en utmaning vid kemisk återvinning är att flera typer av plast
kan blandas för att skapa en ny produkt. Den nya produkten måste godkännas i
enlighet med produktlagstiftningen om kemikalier. Det kan innebära ett hinder om
produkten är en kemisk blandning som inte redan finns registrerad. Denna typ av
regulatoriska hinder bör ses över för att underlätta tillämpningen av nya innovatio-
ner i stor skala.

Moderaterna ska verka för:

att forskning om kemisk återvinning av plast främjas
att hinder för kemisk återvinning av plast ses över

Ta bort handelshinder för cirkulära produkter

Det är svårt och dyrt för företag att handla med återvunna och återanvända
material mellan länder, eftersom materialen klassas som avfall och därför omfattas

av andra regler än jungfruligt material. EU har gemensamma regler för handel 1
med avfall och återvunnet material, men reglerna implementeras på olika sätt i 2
olika medlemsländer. Det leder till att företag med cirkulära affärsmodeller som 3
använder återvunnet material i sina produkter får svårt att få tillgång till det material 4
de behöver. Genom att avskaffa denna typ av handelshinder gynnas den cirkulära 5
ekonomin. Därför är EU-kommissionens pågående översyn av kriterier för avfall 6
som upphört att vara avfall och förordningen om transport av avfall välkommen. 7

Ytterligare ett hinder för handel med återvunna material och återanvända produkter 8
är höga krav på att producenter måste kunna redogöra för exakt vad en produkt 9
innehåller, både på EU-nivå och i nationell lagstiftning. Det gör det svårt att sälja 10
renoverade produkter utan att ha tillgång till utförlig information om hur den 11
tillverkades. Även återanvända produkter bör omfattas av säkerhets- och miljökrav, 12
men det är viktigt att dessa krav är rimliga och harmoniserade på EU-nivå för att 13
möjliggöra den cirkulära ekonomin. 14

Moderaterna ska verka för: 15

- att lagstiftningen mellan EU:s medlemsländer harmoniseras för cirkulära 16
produkter 17
- att lagstiftningen uppdateras för att förenkla handel med återvunna och 18
återanvända råmaterial över gränserna 19

Rena transporter 20

Transportsektorn står för ungefär en tredjedel av Sveriges utsläpp. Vägtrafiken – 21
personbilar och tunga fordon – står för drygt 90 procent av dessa. 22

Moderaterna vill minska utsläppen från transporterna. Men utan att begränsa 23
människors och företags möjligheter att verka i hela landet. Sverige är ett land med 24
långa avstånd och många är beroende av bilen i vardagen. Effektiva transporter är 25
viktiga för näringslivet. 26

Laddinfrastruktur i hela landet är en förutsättning för att människor ska vilja välja 27
en elbil. När regeringen inte satsar tillräckligt på investeringar i laddinfrastrukturen 28
väljer Moderaterna att satsa mer. Utöver laddstationer behövs det tillräcklig kapaci- 29
tet i elnäten och en stabil elförsörjning. Regeringen tillgodoser inget av det. 30

Förutom transporter drivna av el är användning av biobränslen viktig för omställ- 31
ningen. Moderaterna står bakom reduktionsplikten som ställer krav på ökad 32
inbladningen av biobränsle i fossilt bränsle. Vi vill införa ett grönt bränslestöd som 33
ska stödja forskning och utveckling av hållbara bio-, vätgas- och elektrobränslen. 34

Utsläppen från tunga transporter, flyg och sjöfart måste minska. Även här krävs det 35
satsningar på elektrifiering och biobränslen. Vi vill dessutom bygga ut järnvägen för 36

att underlätta regional pendling och godstransporter. Även sjöfarten kan spela en viktig roll som ett hållbart alternativ för godstrafiken. 1
2

I propositionen ”Reformer för jobb och tillväxt i hela Sverige” beskriver vi våra förslag för att underlätta för människor att leva, arbeta och transportera sig i hela landet. 3
4
5

Elektrifiering av personbilar: Ett nätverk av laddstationer i hela landet

Klimatpolitiska rådet konstaterar att elektrifiering är en av nycklarna för att minska utsläppen från transportsektorn och nå klimatomålen. Antalet sålda elbilar och elhybrider ökar mycket snabbt i Sverige, om än från låga nivåer. 6
7
8

4

EU har kommit överens om tuffa utsläppskrav på bilar, som ger fordonstillverkarna tydliga incitament att sälja bilar med låga eller inga utsläpp. EU ska också ställa krav på utbyggnaden av laddinfrastruktur. Under en övergångsperiod kommer det dock att behövas nationella styrmedel för att öka mängden elbilar i Sverige. Det är grundläggande att det finns publik laddinfrastruktur i hela landet. I dag finns det stora områden – så kallade vita fläckar – i Sverige där det inte finns en enda publik laddstation inom ett en radie på åtminstone tio mil. För att elbilar ska kunna konkurrera med bilar med förbränningsmotor måste det på sikt finnas lika bra möjligheter att ladda bilen som att tanka den. 9
10
11
12
13
14
15
16
17

Riksrevisionen konstaterar att offentligt stöd till laddstationer i vissa fall är motiverat, men att det bör avgränsas och ges utifrån identifierade marknadsmisslyckanden. Stöd till spridning av publika laddstationer i syfte att bygga upp nätverk beskrivs som motiverat. Moderaterna vill därför införa ett teknikneutralt stöd till utbyggnad av laddstolpar och annan infrastruktur såsom vätgasstationer i hela landet. 18
19
20
21
22
23

Moderaterna ska verka för: 24

att teknikneutral tank- och laddinfrastruktur för fossilfria personbilar snabbt byggs ut i Sverige 25
26

Elektrifiering av tunga transporter

Omställningen av tunga transporter har inte kommit lika långt som personbilarnas omställning. Däremot krävs det, precis som för personbilarna, olika tekniker för att minska utsläppen: Biobränslen, el och vätgas men också satsningar på mer energieffektiva fordon. 27
28
29
30

De stora lastbilstillverkarna producerar lastbilar som drivs på el. Redan i dag kan 1
tunga ellastbilar köras upp till 30 mil. Men för att tekniken ska komma till använd- 2
ning måste det finnas ett nätverk av laddstationer för lastbilarna. 3

För längre transporter är tekniken för elvägar beprövad. Den innebär att lastbilarna 4
laddas under färden, genom antingen en skena i vägen eller en kontaktledning 5
ovanför. Vätgasen förväntas också spela en stor roll på längre sträckor, och flera 6
lastbilstillverkare utvecklar just nu tekniken för användning i stora skala. 7

Trafikverket beräknar att det på sikt, och under förutsättningen att en stor volym 8
gods fraktas med ellastbilar, kan vara samhällsekonomiskt lönsamt att elektrifiera 9
de större stråken mellan Stockholm, Göteborg och Malmö. Trafikverket ansvarar 10
för flera projekt för att testa tekniker för elvägar. 11

4 För att omställningen av tunga fordon ska ta fart behöver infrastrukturen komma 12
på plats. Moderaterna vill därför ta nästa steg och gå från pilotvägar till riktiga 13
elvägar och laddinfrastruktur. Lastbilstillverkningarna har intygat att det är enkelt att 14
anpassa lastbilarna till olika tekniska lösningar. Det finns alltså ingen anledning att 15
vänta på den definitiva standarden, även om utvecklingen måste koordineras med 16
andra länder i EU. 17

Moderaterna vill att tank- och laddinfrastrukturstödet för tunga transporter ska vara 18
teknikneutralt och kunna omfatta till exempel tankstationer för vätgaslastbilar. 19

Moderaterna ska verka för: 20

att teknikneutral tank-, ladd- och väginfrastruktur för fossilfria tunga transporter 21
snabbt byggs ut i Sverige 22

Grönt bränslestöd 23

För att minska beroendet av fossil energi spelar, utöver elektrifieringen, biobränslen 24
en stor roll för omställningen. Nästan hela den svenska bilparken har någon form 25
av förbränningsmotor, liksom en majoritet av alla bilar som fortfarande säljs. I 26
Sverige har en bil en medellivslängd på 18 år. Man kan på goda grunder anta att 27
det kommer att rulla bilar med förbränningsmotor på vägarna under en överskådlig 28
framtid. Det lär också dröja innan tunga transporter, flygplan och arbetsmaskiner 29
kan drivas helt på el. Med den vetskapen behöver vi styrmedel som ger minskade 30
utsläpp från förbränningsmotorerna. 31

Det viktigaste styrmedlet för att öka användning av biobränslen i Sverige är 32
reduktionsplikten. Klimatpolitiska rådet påpekar att reduktionsplikten är en åtgärd 33
som gör stor skillnad för att minska utsläppen. Moderaterna vill se förutsägbara 34
regler för reduktionsplikten, med regelbundna kontrollstationer, som bidrar till att 35
utsläppen minskar så kostnadseffektivt som möjligt. 36

Det behövs ett helhetsgrepp om biobränslen som förutom användningen även 1
inkluderar produktionen. Det är viktigt med hållbarhetskrav och krav på spårbarhet, 2
så att bränslebytet inte leder till att det svenska klimatmålet nås på bekostnad av 3
att utsläppen från sämre reglerade sektorer i andra länder ökar. 4

Sverige har goda möjligheter att producera hållbara biodrivmedel från grödor, 5
restprodukter från träd och avfall. Men vi importerar lejonparten av de biodrivmedel 6
som används. Kostnaderna för att utveckla och producera biobränslen och vätgas i 7
Sverige är generellt sett högre än för fossila bränslen och motsvarande importerade 8
produkter. Tekniken behöver utvecklas ytterligare för att stå sig i konkurrensen. 9
För att få igång en storskalig inhemsk produktion satsar Moderaterna på stöd till 10
forskning, utveckling och investeringar av hållbara biobränslen och vätgas. Stödet 11
kan fungera utifrån samma principer som industriklivet, som riktar sig till företag 12
som forskar, utvecklar och investerar i nya utsläppssnåla tekniker i industrin. Men i 13
stället rikta sig till företag som utvecklar nya hållbara biobränslen och vätgas. 14

Moderaterna ska verka för: 15

att det införs ett grönt bränslestöd för att stimulera utvecklingen av hållbara 16
biobränslen och vätgas 17

Skärpta utsläppskrav för nyproducerade personbilar på EU-nivå

Sverige är för litet för att sätta globala produktstandarder. Det kan däremot EU 18
göra. EU:s regler för utsläppskrav på nyproducerade bilar är ett kraftfullt verktyg 19
för att minska utsläppen från fordonsflottan och driva fram teknisk utveckling och 20
innovation. 21

EU har skärpt sina klimatmål till 2030 och 2050. Det innebär att klimatlagstiftningen 22
behöver anpassas till de nya målen. När regelverket för utsläppskraven på bilar 23
ses över bör Moderaterna verka för att det skärps. Parallellt med detta måste EU 24
stimulera utbygganden av laddinfrastrukturen inom hela unionen. 25

Utsläppskraven på tunga transporter regleras precis som personbilarnas krav 26
genom EU-lagstiftning. När den lagstiftningen revideras om ett par år bör Modera- 27
terna även där driva på för att utsläppskraven skärps. 28

Moderaterna ska verka för: 29

att utsläppskraven skärps för nyproducerade personbilar på EU-nivå 30

Målsättning om nya bilar utan utsläpp 2030

Politiken för att minska utsläppen från personbilar har genom åren varit ryckig. 1
Men både tillverkare och konsumenter efterfrågar långsiktiga styrmedel för att våga 2
satsa på omställningen. 3

Elbilsmarknaden utvecklas snabbt och många fordonstillverkare planerar helt eller 4
delvis att fasa ut förbränningsmotorn under 2020-talet. Exempelvis har Volvo Cars 5
som mål att bli ett helt elektriskt bilmärke senast 2030. Politikens främsta uppgift är 6
att möjliggöra denna utveckling i form av att säkerställa ren el, utbyggda elnät och 7
en fungerande laddinfrastruktur i hela landet. 8

Det är samtidigt angeläget att politiken är tydlig med det långsiktiga målet som är 9
fossilfrihet, utan att vara tekniskspecifik i målsättningen. Med hjälp av bland annat 10
skärpta utsläppskrav i EU bör målet vara att alla nya bilar som säljs i Sverige 2030 11
ska kunna drivas på el, annat fossilfritt drivmedel eller på ett bränsle med en hög 12
inblandning av biodrivmedel. Genom en målsättning om att fasa ut nyförsäljning 13
av "fossila bilar" till 2030 ger det en tydlig inriktning. Det ger långsiktighet från 14
politikens sida och bidrar till att snabba på omställningen av fordonsflottan. Stor- 15
britannien har en liknande målsättning, precis som Norge och Danmark. I EU vill 16
flera medlemsländer införa sådan gemensam målsättning till 2030. 17

Moderaterna ska verka för: 18

att Sverige ska ha som mål att alla nya bilar som säljs 2030 ska kunna drivas 19
på el, annat fossilfritt drivmedel eller på ett bränsle med en hög inblandning 20
av biodrivmedel 21

Ersätt bonus malus-systemet med en nollutsläppsbonus 22

Laddbara bilar – det vill säga bilar med laddhybridtekniker och elbilar – står i 23
dag för mer än en tredjedel av den totala nybilsförsäljningen i Sverige. De allra 24
flesta är bilar med laddhybridteknik. Rena elbilar står för omkring fem procent av 25
nybilsregistreringen. 26

För att stimulera försäljningen av utsläppssnåla bilar har regeringen infört bonus 27
malus-systemet. Systemet är utformat så att även laddhybrider får en bonus. 28
Systemet ger begränsad klimatnytta, eftersom laddhybrider ger upphov till koldi- 29
oxidutsläpp vid körning. Konjunkturinstitutet konstaterar att bränsleeffektivare bilar, 30
som laddhybrider, är billigare att använda. Det gör att det uppstår en rekyleffekt 31
som stimulerar till ökat bilåkande, som i sin tur riskerar att leda till ökade utsläpp. 32
Det har skett i Frankrike som haft ett likande system. 33

Dessutom står laddhybrider numera står för en betydande andel av nyregistre- 34
ringen av bilar. Det gör att det är svårt att motivera systemet med att främja en 35

ökad marknadsintroduktion. Bonusen till laddhybrider riskerar snarare att bromsa 1
nästa steg i teknikskiftet, det vill säga en övergång till rena elbilar. 2

Det kan inte längre anses motiverat att subventionera laddhybrider. Det är dags att 3
ta nästa steg i teknikskiftet och helt fokusera på övergången till nollutsläppsbilar. 4
Vi vill därför ersätta bonus malus och införa en bonus till nollutsläppsbilar, som inte 5
ger upphov till utsläpp vid körning. 6

Genom att bara dela ut bonus till nollutsläppsbilar får vi ett styrmedel som är mer 7
förutsägbart och effektivt än regeringens bonus malus, som genom sin komplexitet 8
och ständiga förändringar skapar stor osäkerhet för både konsumenter och 9
företag. Den tilltänkta bonusen är ett tillfälligt stöd och ska fasas ut i takt med att 10
omställningen mognar och inte behöver ekonomiskt stöd. Priset på batterier mins- 11
kar snabbt. Redan om två-tre år uppskattar bedömare att elbilar kommer kosta lika 12
mycket som motsvarande bil med förbränningsmotor. 13

Moderaterna ska verka för: 14

att bonus malus-systemet ersätts av en nollutsläppsbonus 15

Miljörabatt för förmånsbilar 16

Sverige har haft någon slags nedsättning av förmånsvärdet för miljöbilar som är 17
förmånsbilar sedan 2002. Nedsättningen har gällt elbilar, laddhybrider och gasbilar. 18
Vid årsskiftet valde regeringen att inte förlänga nedsättningen av förmånsvärdet 19
för miljöbilar. Förmånsbilar har i genomsnitt betydligt lägre utsläpp än bilar som 20
köps av privatpersoner. Regeringens beslut riskerar att leda till att förnyelsen av 21
fordonsflottan bromsas upp. Färre utsläppssnåla bilar kommer ut på marknaden 22
och begagnatmarknaden för elbilar blir mindre. 23

Moderaterna vill därför att miljörabatten återinförs men endast för bilar med noll- 24
utsläpp, det vill säga bilar som inte genererar några utsläpp alls vid körning, i prak- 25
tiken rena elbilar men också andra fossilfria alternativ. Nedsättningen behövs under 26
en övergångsperiod för att stimulera teknikskiftet vi är mitt uppe i och för att inte 27
bromsa omställningen. 28

Moderaterna ska verka för: 29

att miljörabatten för förmånsbilar som är nollutsläppsbilar återinförs 30

Skrotningspremie 31

De tidigare förslagen som har beskrivits här ovanför i propositionen syftar till att 32
öka andelen bilar med låga eller inga utsläpp i den svenska bilparken. En lika viktig 33

uppgift är att bli av med de lite äldre bilarna, eftersom deras utsläpp vid körning är betydligt högre än utsläppen från nya bilar. Sedan 2005 har de genomsnittliga utsläppen minskat med 28 procent för bensinbilar och 26 procent för dieselbilar. Jämfört med ännu äldre bilar har utsläppen minskat ytterligare. De äldre bilarna försvinner inte, utan den svenska bilparken blir allt äldre. År 1990 var en genomsnittlig bil drygt sju år gammal, år 2019 var den tio år gammal.

Ett sätt som bevisat fungerar för att fasa ut lite äldre bilar är att införa en skrotningspremie. Bland annat Norge har tidigare infört en skrotningspremie, med resultat att antalet skrotade bilar ökade med över 200 procent.

Moderaterna föreslår därför att det införs en treårig skrotningspremie för bilar som är äldre än femton år, i syfte att minska utsläppen från personbilarna som rullar på vägarna. Att premien är treårig är främst för att bilskrotarna ska hinna med de kraftigt ökade volymerna som väntar. För att få ta del av skrotningspremien ska bilen ha varit registrerad i Sverige under föregående år. Detta för att undvika en situation där man importerar skrotbilar eller får betalt för att skrota redan avställda bilar.

Moderaterna ska verka för:

att en skrotningspremie för gamla bilar införs

Stärk informationskravet vid försäljning av bilar

Konsumenters totalkostnad vid bilköp: Inköpspris, drivmedelskostnader och servicekostnader är ofta lägre för elbilar än för motsvarande bensin- eller dieselbilar. Inköpspriset är i många fall fortfarande högre för elbilar, men det kompenseras av att driftskostnaderna är lägre. Kunskapen om detta är dock låg bland konsumenterna. En studie från KTH visar att bara fyra procent av köparna gör en fullständig kostnadsanalys när de köper bil.

I nuläget har konsumenter rätt att få information om hur mycket bilen släpper ut. Men enbart den informationen ger inte en fullständig bild av totalkostnaden av att äga en bil. Förslaget är därför att utvidga informationskravet till att även innefatta totala ägarkostnader, så att konsumenter enklare ska kunna göra kostnadsjämförelser mellan bilmodeller.

Moderaterna ska verka för:

att utvidga informationskravet vid försäljning av bilar

Flygets omställning

Flyget är viktigt för att människor ska kunna leva och arbeta i hela Sverige. Det finns stora värden i att människor kan resa inom Sverige och till andra länder. Moderaterna vill att flyget ska ställas om, inte att det ska läggas ner.

Teknikutvecklingen går snabbt framåt och utsläppen per flygkilometer minskar. Samtidigt ökade de totala utsläppen från flyget innan pandemin. Flygbranschen måste få förutsättningar att investera i ny teknik, effektivisering, modernisering, flygsätt och nya drivmedel. Parallellt med detta måste politiken genom styrmedel bidra till att flyget ställer om. Tillgången till biobränslen för flyget är fortfarande begränsad, men precis som för vägtransporterna krävs långsiktiga styrmedel för att skapa en efterfrågan. Det är därför välkommet att det införs en reduktionsplikt för ökad inblandning av biodrivmedel i flygplansbränsle. Likaså är det välkommet att det ska införas ytterligare miljöstyrande start- och landningsavgifter i syfte att uppmuntra till investeringar i mer bränslesnåla plan och inblandning av biobränslen.

Flygbranschen förutspår att det redan inom några år kommer att finnas mindre passagerarflygplan med eldrift i trafik i Sverige. Fördelarna med elflyg är många. De klimatpåverkande utsläppen minskar både under flygningen och vid tillverkningen av planen. Dessutom minskar bullernivåerna. Moderaterna satsar på forskning och utveckling av ny teknik inklusive elflygplan för att minska utsläppen från flygtrafiken.

Moderaterna ska verka för:

att flyget ska bli fossilfritt genom satsningar på forskning och utveckling av elflygplan och andra nya tekniker

Inkludera sjöfart i ETS och skärp utsläppskraven på flyget

ETS är ett av världens mest effektiva system för att minska utsläppen. Systemet omfattar flyg inom EU samt Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz.

När pandemin är över vill vi att förutsättningarna för att inkludera långdistansflyg till och från Europa ska utredas. Vi vill också minska den fria tilldelningen av utsläppsrätter. I dag är en stor majoritet av utsläppsrätterna för flygoperatörer avsatta för den fria tilldelningen.

Ju fler sektorer som inkluderas i systemet, desto effektivare blir det. Moderaterna vill utvidga ETS till att även inkludera sjöfarten i systemet.

Eftersom både flyget och sjöfarten verkar på internationella marknader måste detta tas i beaktande, så att verksamheterna inte flyttar till tredjeland.

Moderaterna ska verka för:

1

att utsläppskraven på flyget i ETS anpassas till EU:s nya klimatmål

2

att inkludera sjöfarten i ETS

3

Energi

4

Svensk elproduktion har länge varit en av världens mest trygga och rena. Vattenkraften och kärnkraften producerar ren el med pålitlig leverans. Det senaste decenniet har även vindkraften spelat en allt viktigare roll. Sammantaget har det varit avgörande för industrins konkurrenskraft, den ekonomiska välfärden och de förhållandevis låga utsläppen.

De senaste åren har någonting dock hänt. Det tidigare stabila svenska elsystemet knakar i fogarna. Marginalerna i elsystemet är mindre och elproduktionen är inte lika pålitlig. Larmrapporterna avlöser varandra. Företag som vill etablera sig eller expandera sina verksamheter har inte kunnat göra det för att det saknas tillgång till el. Därtill har oljekraftverket i Karlshamn – en effektereserv i elsystemet – startats för att säkerställa att det finns tillräckligt med el under dagar med låg elproduktion och hög efterfrågan. Elkrisen är ett hot mot Sverige som industriland. Den slår direkt mot svenska jobb och försämrar våra möjligheter att bidra till det globala klimatarbetet.

Kriserna är ett närmast avsiktligt resultat av regeringens dysfunktionella energipolitik. Fossilfri elproduktion har lagts ned på rent ideologiska grunder, utan hänsyn till konsekvenserna för svenska företag och konsumenter. Stängningen av Ringhals reaktor 1 och 2 innebär att leveranssäker elproduktion motsvarande nästan tio procent av Sveriges årliga elkonsument har försvunnit. Moderaterna och Svenska kraftnät varnade för konsekvenserna av att stänga kärnkraftsreaktorerna. Både för att leveranssäker el skulle försvinna och för att elsystemet skulle bli mer instabilt. Nu riskerar regeringen den kvarvarande kärnkraften genom sitt oansvariga agerande i frågan om mellan- och slutförvaret av kärnbränsle. Det riskerar att leda till att kärnkraften stängs ned med start 2024.

Elbehovet ökar. Den största elproduktionen sker i norra Sverige med överföring till södra Sverige. Flera elintensiva industriprojekt har etablerat sig eller avser att göra det i norra Sverige. Det innebär att mindre el kommer att kunna överföras söderut. För att möta utvecklingen måste elproduktionen och elnäten byggas ut samt tillståndprocesserna kortas. Det behöver också genomföras en ny elmarknadsreform.

Det sker en snabb utbyggnad av vindkraften. Den är en viktig del av elproduktionen. Men det behövs också byggas mer kärnkraft. Både för att tillgodose det ökade elbehovet och ge stabilitet till elsystemet. Att säkra elproduktionen, exempelvis genom småskalig vattenkraft och andra alternativa former för elförsörjning, så som kraft- och fjärrvärme, är även betydelsefullt för beredskapen och motståndskraften i händelse av kris. Detta diskuteras mer utförligt i propositionen "Ett starkare Sverige i en osäkrare omvärld".

Nytt energipolitiskt mål

Det energipolitiska målet säger att Sverige senast 2040 ska ha 100 procent förnybar elproduktion. Målet är inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft efter 2040. Men det utesluter i praktiken kärnkraften i det svenska elsystemet. Myndigheters strategier och handlingsplaner samt tilldelning av forskningsmedel tar sikte på målet om förnybarhet, varför kärnkraften i princip redan är exkluderad.

Det är uppenbart att alla fossilfria kraftslag behövs för ett välfungerande energisystem. Målet för Sveriges energipolitik bör därför ändras till ett mål om 100 procent fossilfri elproduktion till 2040. Kärnkraften måste få vara en viktig del av det svenska energisystemet också i framtiden. Ju mer fossilfri el vi producerar, desto mer el kan vi använda i Sverige eller sälja till utlandet där den tränger undan fossilintensiv elproduktion.

4

Moderaterna ska verka för:

att det energipolitiska målet ändras till ett 100 procent fossilfritt elsystem 2040

Inför ett leveranssäkerhetsmål

Nedläggningen av planerbar elproduktion i form av kärnkraft har påverkat stabiliteten i elsystemet negativt. Svenska kraftnät bedömer att balansen mellan tillgång och efterfrågan på el kommer att försämrats ytterligare de närmsta åren. Förändringar i energimixen innebär dessutom att leveranssäkerheten i elsystemet försvagas. Detta hotar både näringslivets tillgång till en stabil elförsörjning till konkurrenskraftiga priser och en effektiv klimatomställning. I dagsläget finns det ingen som har ansvar för att säkerställa att Sveriges elsystem tillhandahåller tillräckligt med el av god kvalitet.

Svenska kraftnät har ett övergripande ansvar för att upprätthålla den kortsiktiga balansen mellan produktion och förbrukning av el. I övrigt finns ingen utpekad aktör som säkerställer att elsystemet tillhandahåller tillräckligt med el av god kvalitet. Tanken är att marknaden ska lösa det. I takt med att de offentliga ingreppen på elmarknaden blir allt större ökar risken för obalanser.

Moderaterna ska verka för:

att Sverige inför ett mål för leveranssäkerhet som Svenska kraftnät har ansvaret för

Utred elmarknadens utformning

På dagens elmarknad får producenter betalt för mängden el de levererar. För att industrier och konsumenterna ska kunna få tillräckligt med el av god kvalitet behöver elsystemet också en rad stödtjänster. Flera av stödtjänsterna finns inbyggda i baskraft som kärnkraftverk och vattenkraftverk. En snabb tillväxt av förnybar, väderberoende elproduktion tillsammans med ökad integrering av elmarknader har lett till en situation där det inte är givet att det är lönsamt att investera i viktig baskraft. Det ökar risken för att det inte ska finnas tillräckligt med kapacitet för att hantera toppar i elförbrukningen och för att elsystemet ska bli mindre stabilt.

I dag är de systemtjänster som kraftproducenterna levererar i allt väsentligt gratis och sker främst genom stora anläggningar. Men med en ökad andel småskalig produktion finns det en ökad risk att kvaliteten på el sjunker.

Elmarknadens utformning måste utredas. I dag betalar marknaden för energi, men det finns inga incitament att tillhandahålla kvalitet eller effekt, det vill säga tillräckligt med energi vid ett givet ögonblick. Ett elsystem där man betalar för dessa egenskaper skulle bli mer robust. Planerbara kraftslag som kärnkraft och vattenkraft skulle få ersättning för deras viktiga funktioner i elsystemet. Att leveranssäkerhet premieras är normalt på många marknader och utgör inte någon subvention och innebär inte att marknadsmekanismerna sätts ur spel.

Moderaterna ska verka för:

- att* elmarknaders utformning utreds i syfte att öka incitamenten att tillhandahålla kvalitet och effekt i elnätet

Undanröj hinder för kärnkraften

I dag finns det flera onödiga hinder för kärnkraften som inte bara påverkar befintlig kärnkraft utan också nästa generations kärnkraft. Det finns förbud mot att driva fler än tio reaktorer, de får inte byggas var som helst utan endast vid de befintliga kärnkraftverken och gamla kärnkraftsreaktorer får inte lov att återstartas. Moderaterna bör verka för att dessa hinder undanröjs. Utvecklingen inom kärnkraftsindustrin går fort och svensk lagstiftning måste moderniseras för att kunna nyttja potentialen. Nya reaktorer har fler tillämpningsområden än elproduktion. Det gör dem intressanta för såväl industrin som fjärrvärmenäten och vätgasproduktionen.

Moderaterna ska verka för:

- att* ta bort förbudet mot att ha fler än tio kärnkraftsreaktorer i drift
- att* tillåta att kärnkraftsreaktorer får byggas på fler platser än de befintliga
- att* tillåta återstart av nedstängda reaktorer

Bygg en forskningsreaktor i Sverige

Det finns ett stort behov av planerbar kraft för att möta en ökad efterfrågan och upprätta en robusthet i elsystemet. Det utvecklas tekniker för kärnkraft i mindre skala som kan serietillverkas och standardiseras, så kallade små modulära reaktorer (SMR). Dessa kan användas både i elsystemet och för elförsörjning till en specifik industri eller liknande. Statliga Vattenfall är bland annat med i ett projekt i Estland för att utveckla SMR.

Vattenfall bör ges ett uppdrag att utveckla tekniken i Sverige. Moderaterna bör dessutom vara drivande i att säkerställa att forskning och utveckling av dessa reaktorer bedrivs i Sverige. Redan i dag satsar Moderaterna pengar på forskning kring ny kärnkraft och utvecklandet av SMR, nu är det dags för nästa steg.

4

Moderaterna ska verka för:

att ge i uppdrag till Vattenfall att utveckla teknologin för SMR i Sverige

att Sverige ska upprätta minst en forskningsreaktor under kommande mandatperiod

Länka samman EU:s elnät

Den svenska elproduktionen är nästan helt fossilfri. Utbyggnaden av fossilfri elproduktion gör det möjligt att exportera mer el som tränger undan smutsigare el i andra länder. Ju mer koldioxidfri el Sverige producerar, desto mer kan vi exportera. Men också det omvända förhållandet gäller. Som en konsekvens av att Ringhals 1 och 2 har stängt förväntas utsläppen i EU öka med 8 miljoner ton enligt Konjunkturinstitutets beräkningar.

Utöver en hög elproduktion är en god sammanlänkning av elnäten mellan Sverige och våra grannländer viktig. Ett sammanlänkat elnät gör att vi får ett mer stabilt elsystem, ökad konkurrenskraft genom billigare elpriser och att svensk el med låga utsläpp kan exporteras och göra klimatnytta i fler länder.

EU har ställt krav på att medlemsländerna ska ha en sammanlänkning av elnäten på minst 10 procent till 2030. I dag har vi i Sverige en sammanlänkning på över 25 procent med våra grannländer. Moderaterna anser att ambitionsnivån i EU måste höjas och att vi bör ha ett högre sammanlänkningsmål i mål i EU.

Moderaterna ska verka för:

att sammanlänkningsmålet för elnäten i EU höjs för att möjliggöra ökad handel med fossilfri el

Utred möjligheterna för vätgasproduktion i Sverige

Vätgas kan komma att spela en viktig roll för att lösa framtidens energibehov. Det 1
finns en bred enighet både i politiken och bland relevanta samhällsaktörer om tek- 2
nikens potential, särskilt inom industrin och tunga transporter. Regeringen håller på 3
att ta fram ett förslag om en nationell strategi för vätgas. Men i uppdraget saknas 4
det flera viktiga delar. Moderaterna vill att uppdraget breddas och blir skarpare. För 5
att kunna nyttja potentialen i vätgasen måste man utreda regulatoriska hinder och 6
säkerställa efterfrågan av infrastruktur på rätt platser. Moderaterna bör verka för 7
att möjligheterna för vätgasproduktion går i takt med utvecklingen i Europa och att 8
svensk lagstiftning möjliggör för produktion av vätgas. 9

4

Moderaterna ska verka för: 10

att utreda möjligheterna för vätgasproduktion i Sverige 11

Skog

Svensk skogspolitik är en framgångssaga. Skogsbruket är en av Sveriges största exportnäringar och viktigt för klimatet och miljön. De senaste decennierna har ett aktivt skogsvårdsarbete förbättrat den biologiska mångfalden. Framgångarna är ett resultat av skogsägarnas ansvarsfulla och långsiktiga förvaltning av sina skogar.

I dag ställs höga och stundtals motstridiga krav på det svenska skogsbruket. Produktionen måste öka för att tillgodose behoven i en växande bioekonomi, samtidigt som kraven skärps på skogens bidrag till den biologiska mångfalden. I många delar är konflikten överdriven och bygger till och med på felaktigheter. Men i den mån det finns en konflikt mellan dessa krav måste politiken kliva in och peka ut riktningen.

4

Äganderätten är en mänsklig rättighet och ett fundament i Moderaternas ideologi. Äganderätten och förvalterskapstanken – att människan vårdar och förvaltar det man äger till nytta även för kommande generationer – är också viktiga fundament för svenskt skogsbruk.

I dag utmanas äganderätten av en politik från vänster som gör allt större ingrepp i ägande- och brukanderätten, genom krav på att fler och större skogsområden undantas från att brukas. Det drabbar enskilda skogsägare, som blir fråntagna sina livsverk, men påverkar också skogsbrukets möjlighet att bidra till ekonomiskt välstånd och den gröna omställningen.

Inom EU pågår samtidigt ett antal processer som kan påverka det svenska skogsbruket. Förståelsen för hur skogsverket i Sverige bedrivs är begränsad bland företrädare för EU-kommissionen och en del av medlemsländerna. Det svenska skogsbrukets hållbarhet ifrågasätts och därför höjs återkommande röster för att genomföra omfattande begränsningar i brukandet av skogen. Men det är fel. Svensk skog är en hållbar energikälla såväl för drivmedel, värme och el. Detta måste EU ta fasta på och respektera. Regeringen och dess samarbetspartier gör inte tillräckligt för att stoppa den här utvecklingen.

Det offentliga lever inte alltid upp till sina åtaganden kring skogen. Formellt skyddade områden lider på flera håll av bristande underhåll enligt Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. Beredskapen för att bekämpa skogsbränder är låg och den grundläggande transportinfrastruktur som skogsbruket kräver är inte tillräckligt utbyggd.

Öka tillväxten och produktionen i skogen

Det ställs återkommande krav på att mer skogsmark ska undantas från produktion. Regeringens skogsutredning föreslår att skogsområden på över 500 000 hektar, en yta motsvarande Västmanland, ska skyddas. Sedan den rödgröna regeringen tillträdde år 2014 har över 1000 nya naturreservat inrättats eller utvidgats. Mer än en fjärdedel av skogsmarken brukas inte i dag.

Kravet på att mer skogsmark ska tas ur produktion är oförenligt med omställningen till ett fossilfritt samhälle. Ett aktivt och hållbart skogsbruk är en förutsättning för att skogsprodukter ska kunna ersätta fossila produkter, genom att till exempel bygga mer bostäder i trä eller låta biobränslen ersätta fossila bränslen.

Forskning från Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) visar att vi behöver öka tillväxten och produktionen i skogen för att kunna dra större nytta av den i klimatomställningen. I dag skördas i princip hela den tillgängliga tillväxten i skogen. Det betyder att om vi ska göra mer av någon skogsprodukt måste vi göra mindre av någon annan, eller så måste skogens tillväxt öka så att skogen räcker till mer.

Den ökade efterfrågan på skogsprodukter måste tillåtas vara mer styrande för den svenska skogspolitiken. Produktionskraven som ställs på skogen är stora och politiken måste utformas så att det går att leva upp till dessa. Vi anser att den totala arealen mark som är undantagen från produktion inte ska öka. När nya områden tas ur produktion för att skydda höga naturvärden, bör utgångspunkten vara att i motsvarande omfattning börja bruka områden med relativt lägre naturvärden som tidigare skyddadats.

Tillväxten i de områden som brukas måste förbättras. Skogsstyrelsen har utvecklat en mängd förslag som bör genomföras. Det handlar om skogsträdsförädling, skogsskötsel i form av plantering, röjning och gallring, samt insatser för att minska skadorna från till exempel skadeinsekter och klövvilt.

Moderaterna ska verka för:

- att tillväxten och produktionen i skogen ökar
- att den totala arealen skog som är undantagen från skogsbruk inte ska öka

Se över hur Sverige redovisar skyddad natur jämfört med andra länder

I EU förs diskussioner om nya mål för hur stora naturområden som ska skyddas i varje medlemsland. Hur länder klassificerar och redovisar skyddad natur kan få långtgående konsekvenser. Enligt Naturvårdsverket gör Sverige en striktare tolkning än andra länder av vad som definieras som skyddade områden. Exempelvis redovisar Tyskland och Storbritannien att mellan 25 och 30 procent av naturen är skyddad, jämfört med Sverige som redovisar 10 procent. Om Sverige däremot definierat och redovisat skyddet som andra länder hade vi skyddat över 50 procent av naturen. I förlängningen innebär den snävare tolkningen en risk att det i EU ställs krav på att Sverige ska skydda nya naturområden.

Sverige måste justera hur vi redovisar skydd av natur jämfört med andra EU-länder. Därtill motsätter sig Moderaterna att man i EU ska fatta beslut om hur mycket natur

som ska skyddas. Vi anser att det ska vara upp till respektive medlemsland att 1
 besluta hur markområden ska förvaltas för att nå målen om biologisk mångfald. 2

Moderaterna ska verka för: 3

- att Sveriges sätt att redovisa skydd av natur jämfört med andra EU-länder 4
 justeras 5
- att det ska vara upp till varje medlemsland inom EU att besluta om hur 6
 markområden får förvaltas för att nå målen om biologisk mångfald 7

Bredda och stärk skogsägandet

4

Sverige har över 300 000 enskilda skogsägare, som varje dag bidrar med produk- 8
 ter till klimatomställningen, naturvård och den biologiska mångfalden. Moderaterna 9
 vill att antalet skogsägare ska bli ännu fler. Vi vill därför att 20 procent av statliga 10
 Sveaskogs skogsinnehav ska säljas. I huvudsak i små fastigheter och när det är 11
 möjligt till personer med lokal anknytning. 12

Markförsäljningsprogrammet ska inte stå i konflikt med ett nytt markbytesprogram 13
 i Sveaskog. Moderaterna vill initiera ett sådant program för att ge markägare möj- 14
 lighet att byta skogar med höga naturvärden mot produktionsskogar från staten. 15
 Markbytesprogrammet ska precis som markförsäljningsprogrammet vara tillgäng- 16
 ligt för enskilda mindre skogsägare och inte enbart stora skogsbolag och kyrkan. 17

Sveriges skogsägare bör ha stor frihet att själva avgöra hur deras egendom ska 18
 brukas. Skydd av natur bör ske på frivillig grund och i samförstånd mellan mar- 19
 kägare och myndigheter. Genom att överföra beslutanderätten om formellt skydd 20
 till markägaren kan dennes intresse för att bevara och utveckla naturvärden öka. 21

Proportionalitetsprincipen ska upprätthållas. Den innebär att undantaget ska vara 22
 ändamålsenligt, nödvändigt och väl avvägt mot de mål som man söker uppnå. 23
 Likaså är det centralt att ersättning utgår när markägares rätt att bruka sin mark 24
 inskränks. Formellt skydd av skog bör vara tidsbegränsat och omprövas med 25
 jämna mellanrum. 26

Våra förslag innebär att fler människor i hela landet ges möjlighet att köpa och för- 27
 valta skogen till nytta för sig själva, samhället och miljön. Genom ett brett ägande, 28
 stark äganderätt och förvaltarskapstanken borgar detta för ett fortsatt ansvarsfullt 29
 förvaltande av skogen. 30

Moderaterna ska verka för: 31

- att skogsägandet breddas genom försäljning av statliga skogstillgångar i 32
 Sveaskog 33

- att det initieras ett markbytesprogram så att skogsägare kan få sin skog ersatt från Sveaskog 1
2
- att formellt skydd av skog ska ske genom frivillighet från markägaren 3
- att markägares äganderätt stärks genom att proportionalitetsprincipen och rätten till ersättning upprätthålls när mark ska undantas från att brukas 4
5
- att formellt skydd av mark tidsbegränsas och därefter blir föremål för omprövning 6
7

Sköt statens skogsåtaganden bättre

För att bevara och utveckla de naturvärden som finns i formellt skyddade natur- 9
områden, nationalparker, naturreservat, biotopskyddsområden med mera, måste 10
adekvat underhåll ske. I dag finns det dock ett skötselunderskott i de områden 11
som staten ansvarar för. Det innebär att de naturvärden och den biologiska mång- 12
fald som ligger till grund för skyddet går förlorade. För att motverka detta bör det 13
satsas mer på underhåll av formellt skyddade områden. När naturreservat inrättas 14
bör det finnas såväl en underhållsplan som en finansieringsplan. 15

Det krävs ytterligare insatser för att förhindra skogsbränder som ödelägger stora 16
områden natur och dessutom skogsägarnas inkomstkälla. För att bygga upp 17
förmågan att bekämpa skogsbränder krävs mer frekvent övning, utveckling av nya 18
metoder, fler vattenreservoarer i skogsmark samt samarbeten i Sverige och i EU. 19

Det svenska vägnätet behöver vara dimensionerat för att klara av skogsbrukets 20
krav på tunga transporter. Här finns möjligheter till effektiviseringar med minskad 21
miljöpåverkan genom att använda färre men tyngre transporter. Därför vill Modera- 22
terna att satsningen på viktiga stråk för lastbilar som väger upp till 74 ton, så kallad 23
BK4, prioriteras och att detta sker med utgångspunkt i bland annat skogsindustrins 24
behov. 25

Moderaterna ska verka för:

- att skötselunderskottet i skyddade områden ska betas av för att utveckla 27
naturvärden och stärka den biologisk mångfalden 28
- att statens åtaganden vad gäller underhåll av formellt skyddade områden, 29
bekämpning av skogsbränder och infrastruktur kring skogen sköts bättre 30

Värna det framgångsrika svenska skogsbruket

Vare sig det gäller skogsstrategin, hur växthusgasutsläpp från markanvändning 32
beräknas, biologisk mångfald eller vilka investeringar som ska räknas som hållbara 33
är det viktigt att Sverige inom EU verkar för att skogsrika länders perspektiv på 34
frågorna beaktas. Svensk skog är en hållbar energikälla för såväl drivmedel som el 35
och värme. Detta måste EU ta fasta på och respektera. 36

Moderaterna vill därför att Sveriges intressen i EU bättre tillvaratas, med utgångspunkt i det framgångsrika svenska skogsbruket och det svenska självbestämmandet över skogen. Skogens bidrag till både ekonomin och klimatomställningen måste värnas.

Moderaterna ska verka för:

att Sverige i EU värnar rätten till ett aktivt och hållbart skogsbruk

Miljö

1

Kartlägg och åtgärda miljöskulderna

2

I dag är Sveriges miljöskulder – i form av föroreningar och förorenade områden som kan orsaka skador för människor eller natur – svåra att mäta i ekonomiska termer. Det saknas också en systematisk och återkommande uppföljning av omfattningen av miljöskulderna. Länsstyrelserna har dock genomfört inventeringar. Av de 85 000 områden som undersöktes 2019 bedömdes nästan 9 000 innebära en stor eller mycket stor miljö- och hälsorisk.

3

4

5

6

7

8

Enligt principen om att förorenaren betalar ska den som orsakat en förorening, eller i vissa fall den som äger en förorenad fastighet, stå för kostnaderna för undersökning och efterbehandling. Vad gäller förorenade områden där staten bedrivit verksamhet har det pågått ett arbete där Naturvårdsverket, Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Trafikverket och Sveriges geologiska undersökning samverkat för att nå en samsyn om hur avhjälpandeåtgärder ska prioriteras.

9

10

11

12

13

14

Det finns förorenade områden som ännu inte är kända, där förorenaren är okänd, där förorenaren inte har ekonomiska förutsättningar att vidta åtgärder eller där föroreningarna uppstått innan nu gällande lagstiftning.

15

16

17

För att komma tillrätta med Sveriges miljöskulder krävs ett bättre dataunderlag tillsammans med ett enhetligt sätt att mäta och kvantifiera miljöskulderna. Ansvaret behöver tydliggöras och resurser tillföras där de gör bäst nytta. På så sätt kan vi gemensamt ta ansvar för att sona gamla synder.

18

19

20

21

Kartlägg miljöskulderna för att sätta in rätt insatser

22

Det saknas systematiska och återkommande uppföljningar på nationell nivå av förorenade områden som riskerar att skada eller skapa olägenhet för miljön eller människors hälsa. Detta är miljöskulder som har byggts upp i Sverige under lång tid. Moderaterna vill att Naturvårdsverket bör få i uppdrag att göra en nationell bedömning av miljöskulderna, där miljöskuldernas värde uttrycks i samhällsekonomiska termer. Bedömningen bör leda till en effektiv styrning av insatserna mot landets natur- och hälsofarliga miljöskulder, med prioritering av de insatser som ger störst nytta och resurstilldelning. Denna uppskattning bör ske årligen och redovisas till riksdagen.

23

24

25

26

27

28

29

30

31

Moderaterna ska verka för:

32

- att Naturvårdsverket får i uppdrag att genomföra en årlig nationell samhällsekonomisk kartläggning av Sveriges miljöskulder

33

34

Betala av på miljöskulderna

För att åtgärda dagens miljöskulder krävs ett tydligt ansvar för att vidta åtgärder samt medel att kunna genomföra dem. Ansvaret behöver bli tydligare för de områden där förorenaren i dag är okända eller inte kan åtgärda föroreningen. Även ansvaret för att åtgärda statens egna områden behöver tydliggöras.

Förorenade områden på mark och i hav måste saneras. Det är viktigt att ta hjälp av ny teknik för att minska kostnaderna. Ett exempel är sanering med hjälp av växter såsom sälgräs som har stor kapacitet att under tillväxten ta upp tungmetaller och PFAS. Dessa kan sedan avgifta kretsloppet då grödan eldas för energi i kraftvärmeverk. Men mer studier behövs.

Mycket miljöfarligt avfall har historiskt dumpats i haven, bland annat ett resultat av otillräcklig miljölagstiftning. Staten bör ta ett större ansvar för att miljöfarligt avfall som har identifierats i haven bärgas där det är lämpligt för att undvika större skador på den marina miljön.

Moderaterna ska verka för:

att en samlad strategi för ansvarsfördelning och resurstilldelning för att åtgärda befintliga miljöskulder på land och i vattnet tas fram

Fler miljöbrott behöver klaras upp

Antalet anmälda miljöbrott ökar. Samtidigt minskar uppkarandegraden. Till skillnad från många andra brott drabbar miljöbrott oftast inte en enskild individ, utan det är allas vår miljö som påverkas negativt, till exempel markområden, vatten eller ekosystem. De flesta miljöbrott upptäcks aldrig. När de upptäcks är det oftast vid tillsyn av företag och anläggningar genomförda av kommunen och länsstyrelsen.

Ett vanligt miljöbrott är dumpning av avfall i naturen. Avfallsbranschen är i allmänhet välskött och en viktig del av det cirkulära samhället. Men det förekommer att oseriösa företag handlar med och transporterar runt avfall mellan olika anläggningar utan att ta hand om det. Det har även framkommit att oseriösa återvinningsföretag gräver ned stora mängder giftigt avfall i marken i stället för att återvinna det.

Även om de flesta allvarliga miljöbrott uppstår i näringsverksamhet orsakar ibland enskilda människor miljöförstöring i mindre skala genom till exempel nedskräpning. Det förfular vår miljö, påverkar djurlivet, förgiftar mark och vattendrag samt bidrar till otrygghet i stadsmiljön. Moderaterna vill göra Sverige skräpfritt och se en nolltolerans mot nedskräpning.

För att få bukt med miljöbrotten tar våra förslag sikte på att öka resurserna till Polisen och övriga brottsbekämpande myndigheter, skärpa straffen för miljöbrott

samt förbättra möjligheterna till tillsyn och spårning av avfall. Vi vill på det sättet 1
stärka såväl företags som individers ansvar för miljön. 2

Upptäck och klara upp fler miljöbrott 3

Moderaterna vill stärka Polisen och övriga brottsbekämpande myndigheter, bland 4
annat genom att öka antalet polisanställda. Det finns särskilt utbildade poliser 5
som utreder miljöbrott, och i vissa polisregioner finns personal med utbildning och 6
erfarenhet som civila miljöbrottsutredare. 7

Moderaterna vill inom ramen för satsningen på fler poliser och polisanställda se en 8
särskild satsning inom miljöbrottsområdet. Åklagarmyndighetens särskilda enhet 9
för miljö- och arbetsmiljömål bör växa för att klara en ökad arbetsbörda. 10

4

För att upptäcka fler miljöbrott behöver även tillsynsmyndigheterna stärkas och 11
tillsynen göras likvärdig över landet. Moderaterna vill höja kunskapen för att för- 12
bättra kvaliteten på tillsynen. Åtgärder behöver vidtas för att stärka mindre kommu- 13
ners möjligheter att klara av uppdraget. Det handlar till exempel om att samarbeta 14
kommuner emellan och att återinföra systemet med experter som kan ge råd kring 15
specifika branschfrågor. 16

Moderaterna ska verka för: 17

att en kraftsamling mot miljöbrott görs genom satsningar på Polisen och 18
Åklagarmyndigheten 19

att miljötillsynen skärps i hela landet genom ökad kunskap och återinförandet 20
av branschexperter 21

Skärp straffen för miljöbrott och nedskräpning 22

Straffet för den som döms för brott mot miljöbalken stannar i många fall vid ett 23
bötesbelopp. Moderaterna anser att miljöbrott som leder till skador som inte är 24
obetydliga eller som begås i syfte att tjäna pengar i princip alltid ska leda till annan 25
påföljd än böter. De grövsta brotten bör leda till långa fängelsestraff. I flera fall finns 26
kopplingar till grov organiserad brottslighet. 27

All nedskräpning är i dag förbjuden, men all nedskräpning får inte påföljder. Mode- 28
raterna anser sedan tidigare att även den som slänger småskräp som till exempel 29
fimpar, snus och tuggummi ska kunna få en påföljd. Denna typ av småskräp står 30
för en stor andel av all nedskräpning och bidrar till att mikroplaster och kemikalier 31
sprider sig till hav och natur. Djur som får i sig skräpet kan skadas. 32

Moderaterna anser att den som skräpar ned ska kunna få en sanktionsavgift i 33
stället för det som straffrättsligt utgör böter. Det kan jämföras med systemet för 34
felparkeringsavgifter och skulle ge både ordningsvakter och polisen möjlighet att 35

utfärda avgiften för att komma åt nedskräpningen. Moderaterna anser även att dagens böter för nedskräpning bör höjas. 1
2

Moderaterna ska verka för: 3

att straffen för miljöbrott och nedskräpning skärps 4

att ordningsvakter får befogenheten att dela ut böter för småskräp 5

Förebygg problemen med deponier 6

Det är tillåtet att lagra avfall som ska återvinnas i upp till tre år innan det blir tillståndspliktigt och räknas som deponering. Vid deponering lägger ägaren in en pant, som ska täcka eventuellt behov av sanering från kommunens sida. Möjligheten att lagra avfall i tre år leder till att avfallsägaren kan flytta avfallet mellan olika platser för att undvika panten. Det leder till onödiga transporter och ökad risk för att staten eller kommunen belastas ekonomiskt om bolaget går i konkurs. Denna möjlighet bör begränsas, så att avfall återvinns eller deponeras. 7
8
9
10
11
12
13

Moderaterna vill öka tillsynen av tillfälliga deponier. Vi vill också att ägarna ska erlägga en pant redan när avfallet lagras, i väntan på deponering, som ska täcka eventuellt behov av sanering från kommunens sida. Möjligheterna att tillfälligt lagra återvinningsbart material bör också minskas. Detta minskar risken att avfall flyttas runt för att undvika avgifter samt ökar återvinningen av material. 14
15
16
17
18

Moderaterna ska verka för: 19

att tillsynen av tillfälliga avfallsdeponier skärps och ansvaret för sanering tydligare läggs på ägaren 20
21

att ägarna av tillfälliga deponier ska erlägga en pant för att täcka kommunens eventuella kostnader för sanering 22
23

Fler rena hav och vattendrag 24

Sverige är till stora delar omgivet av hav. Haven ger oss mat och möjligheter till transporter och rekreation. I våra vatten finns en stor biologiska mångfald. 25
26

Ekosystem i vattenmiljön är känsliga och utsätts för påfrestningar. Östersjön beskrivs ofta som ett av världens mest nedsmutsade innanhav. Våra fem stora sjöar – Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön – påverkas om än i mindre skala. 27
28
29
30

Övergödning är ett stort problem som påverkar hav och vattendrag. Östersjön har stora områden med döda havsbottnar. Tillsammans med överfiske skapar det problem för bland annat torsken. Men också sillen och strömmingen är utsatt. 31
32
33

Minskade bestånd är ett hot mot ekosystemet i Östersjöns havs- och skärgårds- 1
miljö, och mot det småskaliga fisket. 2

Den internationella sjöfarten omfattas av allt hårdare regleringar. Samtidigt orsakar 3
småbåtar med äldre förbränningsmotorer en hög belastning på miljön genom att 4
släppa ut ofta orenade avgaser och oförbränt bränsle. Här behöver omställningen 5
till renare alternativ – och på längre sikt en elektrifiering – uppmuntras. 6

Motverka övergödningen – i Sverige och internationellt 7

För att åtgärda problemen med övergödning måste alla länder runt Östersjön bidra. 8
Det aktiva arbetet behöver fortsätta inom ramen för bland annat Helcom: Hel- 9
singforskommissionen som består av länderna runt Östersjön. Det internationella 10
arbetet i Västerhavet behöver också ges prioritet. Sverige bör fortsätta att prioritera 11
arbetet inom de internationella samarbeten och åtaganden som finns för att minska 12
övergödningen. 13

Inom Sverige bör de stöd som är avsedda för insatser mot övergödning – bland 14
dem LOVA, Greppa Näringen och LEVA – prioriteras. Samtidigt bör ny teknik 15
användas i högre utsträckning för att minska jordbrukets miljöpåverkan, till exem- 16
pel genom att utveckla precisionsodling. Här anser Moderaterna att det behövs 17
stöd och att regelverken behöver ses över för att minska hindren för digitalisering. 18

Moderaterna ska verka för: 19

- att det internationella havsmiljöarbetet i Östersjön och Västerhavet prioriteras 20
- att stöd till insatser för lokala vattenvårdsprojekt stärks för att minska bland 21
annat övergödningen 22
- att minska jordbrukets miljöpåverkan genom stöd till teknikutveckling och 23
innovationer 24
- att regelverken ses över så att de inte hindrar införandet av digital teknik inom 25
jordbruket 26

En hållbar fiskeripolitik 27

För att fiskebestånden ska återhämta sig behöver fiskeripolitiken läggas om. Det 28
storskaliga industriella fisket måste begränsas och en ny hållbar förvaltningsplan 29
för Östersjöns torsk, skarpsill, sill och strömming tas fram. Den måste utgå från 30
aktuell kunskap om fiskbestånden och vara betydligt mer lokalanpassad än den 31
nuvarande planen. Trålfisket som länge flyttat närmre kusten behöver flyttas längre 32
ut. 33

Det småskaliga fisket har lägre påverkan på fiskebestånden, men desto större 34
betydelse för möjligheterna till utveckling för samhällen längs kust och insjöar. 35

Förvaltningen bör därför ändras för att bättre gynna det småskaliga fisket, och hinder som begränsar det bör rivas. Det handlar bland annat om att göra det lättare att få yrkesfiskarlicens, och om att utöka möjligheterna att fiska till egna livsmedelsverksamheter. 1
 2
 3
 4

Samtidigt behöver de växande populationerna av säl och skarv kontrolleras, genom bland annat större licenstilldelning som omfattar flera sälarter och allmän skydds jakt på skarv på eget initiativ. Det skulle ytterligare minska belastningen på fiskbestånden. 5
 6
 7
 8

Moderaterna ska verka för: 9

- att förvaltningsplanen för fisket i Östersjön förändras utifrån aktuell kunskap och att det storskaliga industriella trålfisket begränsas 10
 11
- att hinder för det småskaliga fisket tas bort 12

Sanera fler sjöar och vattendrag 13

Många sjöar och vattendrag i Sverige har förorenade sediment på bottenarna. Det kan bland annat bero på att industrier släppt ut föroreningar i vattnet. Förorenade sediment kan utgöra ett hot mot både människors hälsa och mot miljön. Moderaterna vill därför se ett starkt myndighetsuppdrag för Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten för att fler sjöar och vattendrag ska kunna saneras, utöver de insatser som görs för att bärja miljöfarligt avfall. 14
 15
 16
 17
 18
 19

Moderaterna ska verka för: 20

- att stärka Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens arbete med att sanera sjöar och vattendrag 21
 22

Satsa på avancerad vattenrening 23

Utbyggnaden av avancerad vattenrening gör skillnad. Många miljögifter fastnar inte i vanliga avloppsreningsverk. Kemikalier, som PFAS, bisfenol A och läkemedels- substanser hör inte hemma i vatten. Forskning visar att om de 45 största renings- verken runt Östersjön uppgraderas med avancerad reningsteknik skulle utsläppen av läkemedelsrester halveras. Moderaterna vill därför satsa ytterligare på forskning och utveckling samt utbyggnad av avancerad vattenrening. 24
 25
 26
 27
 28
 29

Moderaterna ska verka för:

- att* satsningar sker på forskning och utveckling om vattenrening samt utbyggnad av avancerad vattenrening

Minska miljöpåverkan från småbåtar

Det finns ett stort antal båtar som drivs med motorer med föråldrad teknik som orsakar stor miljöpåverkan. Försäljning av motorer utan reningsteknik är förbjuden. Men det finns många sådana motorer som fortfarande är i drift. En del av dessa släpper ut upp till en tredjedel av sitt drivmedel direkt i vattnet – utan förbränning. Moderaterna vill att fler båtmotorer av denna typ skrotas, till exempel genom en skrotningspremie för små båtmotorer.

Samtidigt behöver kraven på nyproducerade båtmotorer, främst utombordare, skärpas gemensamt i EU. Det handlar om till exempel gränsvärden för avgasrening och bullernivåer under vattnet. Detta regleras genom EU:s fritidsbåtsdirektiv. Moderaterna bör verka för att kraven skärps samt för elektrifiering av båtmotorer. Regulatoriska hinder för elektrifiering bör rivas. Laddinfrastrukturen för småbåtar bör byggas ut.

Moderaterna ska verka för:

- att* införa en skrotningspremie så att fler små båtmotorer med stor miljöpåverkan tas ur bruk
- att* utsläppskraven i EU på nyproducerade båtmotorer skärps samt att göra elektrifiering av båtflottan möjlig

En bättre vattenförvaltning

Vi ska ta hand om våra sjöar och vattendrag. Både för att säkra tillgången till dricksvatten och värna den biologiska mångfalden. I Sverige har vi med vissa undantag haft gott om dricksvatten. De senaste åren har detta dock ändrats på många platser. Det krävs ökade investeringar för att trygga vattenförsörjningen i hela landet. Men dessa måste ske med krav på hög effektivitet.

Vatten- och avloppssystemet (VA-systemet) är en viktig del av vår infrastruktur. Stora delar byggdes under andra halvan av 1900-talet och är kraftigt eftersatta. Investeringsbehoven är stora, både för att säkerställa att funktionerna upprätthålls och för att möta framtida behov och krav. Behoven av investeringar kommer att leda till ökade kapitalkostnader och en höjning av taxorna. Det riskerar att slå extra hårt i glesbygden där ledningsnäten är långa och kostnaden utslagen per konsument höga.

Dagens brister leder till en ineffektiv leverans av dricksvatten, med ökad resursanvändning som följd. Lagar och regler måste anpassas för att möjliggöra effektiva åtgärder. 1
2
3

Utöver de nationella regelverken finns det regelverk på EU-nivå som Sverige måste följa. Genomförandet av vattendirektivet är ett infrastrukturprojekt med stora kostnader och bristande finansiering. Det finns goda möjligheter att anpassa ambitionsnivån i genomförandet av direktivet så att investeringarna sker där de gör störst nytta, och inte innebär onödiga kostnader för enskilda eller det offentliga. 4
5
6
7
8

Rusta upp Sveriges vatten- och avloppssystem 9

För att vända utvecklingen med den växande underhållsskulden i VA-systemet och skapa utrymme för nya investeringar behöver politiken skapa incitament för att åtgärda bristerna. Hinder för framförallt kommunala investeringar behöver tas bort och investeringar ske där de gör störst nytta. 10
11
12
13

En samlad bild av statusen för Sveriges VA-system och de investeringar som krävs saknas dock. Det står i kontrast till hur annan infrastruktur behandlas, till exempel vägnätet. 14
15
16

Moderaterna vill att en statlig utredning tillsammans med Sveriges kommuner och regioner (SKR) ska analysera status och investeringsbehov för VA-systemet och föreslå kostnadseffektiva investeringar över en längre tidsperiod. 17
18
19

För att möjliggöra investeringarna måste kommunerna, som är huvudmän för VA-verksamheten, ha möjlighet att bygga upp ett långsiktigt kapital till reinvesteringar. I dag finns det endast begränsade möjligheter till att göra det. Moderaterna vill att kommunerna ska tillåtas att fondera VA-avgifterna under en längre tid och att fonderingarna ska få användas för reinvesteringar i VA-systemet. 20
21
22
23
24

Mindre kommuner måste få möjligheten att samarbeta med varandra för att kunna bygga upp tillräcklig kapacitet inom VA-området. Samarbeten sker i dag sällan. Moderaterna vill därför underlätta för samarbeten, till exempel genom att göra det enklare att överföra ansvar och beslutsmöjligheter till en VA-organisation som är gemensam för flera kommuner. 25
26
27
28
29

Moderaterna ska verka för: 30

- att* en statlig utredning tillsätts som analyserar status och investeringsbehov för Sveriges VA-system och föreslår kostnadseffektiva investeringar över en längre tidsperiod 31
32
33
- att* kommunerna ges större möjlighet att fondera medel för reinvesteringar i VA-systemet 34
35
- att* hindren för samverkan mellan kommuner i VA-organisationer undanröjs 36

Genomför vattendirektivet utifrån Sveriges förutsättningar 1

De åtgärdsförslag som vattenmyndigheterna presenterar för att genomföra vatten- 2
direktivet i Sverige är alltför kostsamma och saknar finansiering. Åtgärdsförslagen 3
innebär en risk för att andra åtgärder behöver väljas bort, samt att gapet mellan 4
planerade och utförda åtgärder ökar. 5

Moderaterna vill därför att ambitionen i genomförandet av vattendirektivet och hur 6
arbetet organiseras mellan olika myndigheter ses över. Sverige bör i högre grad 7
utnyttja de möjligheter som finns att välja en ambitionsnivå som passar Sveriges 8
förutsättningar bättre. En ny ambition i genomförandet av vattendirektivet innebär 9
inte att kvaliteten på svenskt vatten ska sänkas, men att åtgärder ska prioriteras till 10
områden där de gör störst nytta. 11

4 Ett område där alltför höga krav ofta orsakar problem är enskilda avlopp. Modera- 12
terna vill att miljönyttan som skapas genom åtgärder i enskilda avlopp i högre grad 13
ska ställas mot kostnaden som orsakas fastighetsägaren. Åtgärderna bör inriktas 14
på avloppen där potentialen är störst. Fastighetsägare som uppnår likvärdig 15
reningsgrad med enskilt avlopp som det kommunala alternativet ska inte tvångsan- 16
slutas till kommunalt avlopp. 17

Moderaterna ska verka för: 18

- att ambitionerna i genomförandet av vattendirektivet anpassas till svenska 19
förhållanden, organiseras mer effektivt och i högre grad nyttjar de undantag 20
som är möjliga 21
- att ett rimlighetsrekvisit införs så att kostnaden för att åtgärda enskilda avlopp 22
står i rimlig proportion till den miljövinst som förväntas uppnås 23
- att fastighetsägare som uppnår samma reningsgrad med enskilt avlopp som 24
det kommunala alternativet inte ska tvångsanslutas till kommunalt avlopp, 25
samt att bevisbördan för detta ska åvila kommunen 26

Ett rikare friluftsliv 27

Fler och fler upptäcker Sveriges fantastiska natur. År 2020 ökade antalet besökare 28
i nationalparkerna med över 300 000 jämfört med året innan. Det är en utveckling 29
som politiken bör bejaka. 30

Det ökade intresset för friluftsliv innebär en större belastning på naturen. Förvaltare 31
av naturreservat rapporterar om problem med skräp, ett ökat slitage och ibland en 32
negativ påverkan på naturen. Det ökade intresset för naturen ställer större krav på 33
åtgärder för att värdefulla områden bevaras och hålls tillgängliga. 34

Ansvar för att främja friluftsliv, friluftsturism samt skötsel av naturreservat och 35
nationalparker är uppdelat mellan flera myndigheter. Naturvårdsverket och kom- 36

munerna ser gärna mer friluftsturism. Länsstyrelserna ansvarar för skötseln av de flesta naturreservaten och nationalparkerna. Visit Sweden utformar kampanjer för att locka utländska turister till Sverige. Kopplingen mellan målsättningar, ansvars- och resurstilldelning samt genomförandet bedöms av många aktörer vara svag.

Allemansrätten är en unik grund för det svenska friluftslivet. Många markägare är positivt inställda till att friluftsliv bedrivs på deras mark. Samtidigt innebär det ökade naturintresset utmaningar. Det krävs en förståelse för både de rättigheter och skyldigheter som följer med allemansrätten.

Allemansrätten används ibland som en förevändning av verksamheter som orsakar skador på privat egendom. Missbruk riskerar att minska legitimiteten för allemansrätten på lång sikt och leda till att markägare vidtar åtgärder för att försvåra för friluftslivet. Missbruk måste stävjas så att friluftslivet och det privata markägandet kan fortsätta att gå hand i hand.

Samla ansvaret för svenskt friluftsliv

Moderaterna vill satsa mer på åtgärder som värnar och utvecklar friluftslivet, så att naturen blir tillgänglig för alla.

Ansvarsfördelningen för friluftsfrågor mellan olika myndigheter behöver bli tydligare. Det behövs också mer resurser för att sköta och förvalta områden med värdefull natur, samt för att rusta upp befintliga och vid behov skapa nya leder i nationalparker och naturreservat. Friluftsanordningar så som rastplatser, toaletter och eldstäder behöver också byggas ut för att göra naturen tillgänglig för fler. Även information och vägledning som ges till besökare behöver förbättras, tillsammans med möjligheten till parkering i framförallt tätortsnära och lättillgängliga områden.

Det behöver bli tydligare för privata aktörer vilket ansvar de har för områden som används för friluftsliv. Det handlar till exempel om ansvar för avfallshantering och renhållning i fjällvärlden. Frivilliga krafter tar ofta ett stort ansvar, trots att det egentligen inte ligger på dem. Även hur privata aktörers arbete ska ersättas måste bli tydligt.

Moderaterna ska verka för:

- att naturupplevelser och friluftsliv i naturreservat och nationalparker görs tillgängliga för fler genom satsningar på leder och friluftsanordningar
- att det offentliga och det privata ansvar för friluftslivet tydliggörs

Värna allemansrätten med både rättigheter och skyldigheter

Moderaterna vill stärka både allemansrätten och äganderätten. Många markägare ser positivt på friluftsliv på sin mark om det sker med respekt för de rättigheter och

skyldigheter som följer med allemansrätten. Det offentliga bör stötta privata mark- 1
 ägare som vill tillgängliggöra sin mark för friluftsliv, genom att till exempel hjälp till 2
 med skyltning och leder. På så sätt kan det privata ägandet kombineras med ett 3
 rikt friluftsliv. 4

Det är angeläget att förhindra missbruk av allemansrätten för att upprätthålla dess 5
 legitimitet på lång sikt. Moderaterna vill att markägare ska ges utökat stöd att 6
 begränsa överträdelser av allemansrätten. Till exempel måste regelverket tillämpas 7
 i högre grad, exempelvis mot aktörer som bedriver kommersiell verksamhet på 8
 privat mark. Det är dock viktigt att markägare inte begränsar sådana aktiviteter 9
 som är tillåtna inom ramen allemansrätten, genom att till exempel sätta upp stäng- 10
 sel eller förbudsskyltar. 11

4

När fler rör sig ut i naturen behöver kunskapen om allemansrätten öka. Modera- 12
 terna vill därför se mer information och en utbildningssatsning om allemansrätten i 13
 grundskolan. 14

Moderaterna ska verka för: 15

att stödja privata markägare som vill tillgängliggöra sin mark för friluftslivet 16
 genom till exempel hjälp med skyltning och leder 17

att förhindra missbruk och värna allemansrätten 18

att kunskapen om och tillämpningen av allemansrätten stärks genom utökad 19
 information och en utbildningssatsning i grundskolan 20

Partistyrelsen föreslår arbetsstämman besluta 21

att anta propositionen 22

Proposition 5

Proposition 5

Ett starkare Sverige i en osäkrare omvärld

Sammanfattning

Sverige behöver en sammanhållen förmåga att möta framtidens utmaningar i en allt mer osäker omvärld. Inte bara statens, utan hela samhällets, resurser måste i högre grad användas koordinerat för att skapa ett mer robust Sverige som också har en stark röst inom EU och globalt.

Det finns i dag inga tecken på att en ny era av harmoniska internationella relationer väntar runt hörnet. Tvärtom utmanas västvärlden av Kina och Ryssland. Kampen mellan stormakterna utkämpas i fler strategiska sektorer än tidigare. Det påverkar även oss. Hoten mot Sverige är både militära, politiska och ekonomiska på samma gång. Moderaterna vill genomföra omfattande åtgärder för att stärka Sveriges motståndskraft mot dessa hybridhot.

Pandemin har visat på stora brister i Sveriges krisberedskap. Från tsunamikatastrofen, via IT-skandalen vid Transportstyrelsen och skogsbränderna till covid-pandemin går en röd tråd av bristande ledarskap, dåliga förberedelser och oklara ansvarsförhållanden.

Moderaterna föreslår därför genomgripande reformer för att bygga Sverige starkt. Så att vi enskilt och tillsammans med likasinnade länder kan möta framtidens kriser och konflikter oavsett hur de ser ut. Samarbete inom Norden och närområdet är särskilt viktigt.

Det behövs åtgärder som stärker hela den civila beredskapen. Det innefattar bland annat ett nationellt säkerhetsråd för bättre krisledning, ett närmare samarbete med näringslivet och en bättre författningsberedskap för att kunna agera snabbt och effektivt i händelse av kris och krig.

Försvarsförmågan ska stärkas. Det kräver att det militära försvaret fullt ut finansieras. Den allt snabbare teknologiutvecklingen har genomgripande konsekvenser för den framtida operationsmiljön. Försvaret behöver därför arbeta mer systematiskt för att integrera ny teknologi för att bygga Sverige säkert inför framtiden.

Europasamarbetet är avgörande för fred, frihet och välbefinnande i vår del av världen. Tillsammans med andra kan vi bäst lösa gränsöverskridande samhällsproblem samt göra Sverige och Europa friare och tryggare. EU är också Sveriges viktigaste utrikespolitiska plattform. Sverige ska inte vara en passiv åskådare inom EU, utan vi ska aktivt och tillsammans med partners, driva våra intressen. EU ska långt ifrån göra eller fatta beslut om allt, men inom områden som säkerhet, handel, klimat och migration behövs mer Europasamarbete.

Nato utgör ryggraden i den europeiska säkerhetsordningen. Därför spelar Nato	1
också en avgörande roll för Sveriges säkerhet. Det bästa sättet att ta ansvar och	2
kunna påverka en organisation som är central för vår egen säkerhet är ett fullvär-	3
digt svenskt Natomedlemskap. Ett medlemskap skulle öka Sveriges krigs-	4
avhållande förmåga och bidra till säkerhet och stabilitet i norra Europa.	5

Innehåll

280 Inledning

281 En omvärld i snabb förändring

284 Civil beredskap för en ökad motståndskraft mot kriser och krig

284 Ett nationellt säkerhetsråd för tydligare krisledning

285 En nationell säkerhetsstrategi som genomsyrar säkerhetsarbetet

286 Översyn av ansvarsprincipen

286 Tydligare ansvar, ledning, samordning och finansiering

287 Nationella mål och behovet av övning, forskning och tydlig uppföljning

288 En bättre krislagstiftning

289 Tydliggör Försvarsmaktens roll vid civila kriser

290 Återinförd civilplikt för stärkt krisberedskap och totalförsvar

290 Stärkt samverkan med näringslivet

291 Utländska investeringar som hotar svenska säkerhetsintressen

292 Försörjningsberedskap för ett robust samhälle

294 Kraften i frivilligheten och den enskildes ansvar i krisberedskapen

294 Internationell samverkan – Norden och EU

296 Åtgärder för att möta hybridhoten

296 Lagstiftning som är anpassad för vår tid

297 Fungerande strukturer hos regering och myndigheter

298 Verktyg för att möta hybridhoten

299 Skydda näringsliv och forskning

300 Militärt försvar

300 Ett starkare försvar i en osäker omvärld

300 Finansiera försvarsbeslutet fullt ut

302 Två procent av BNP till försvaret

303 Teknologi, handel och säkerhetspolitik

304 Anpassning till den framtida operationsmiljön

305 Ökade satsningar på AI, automation och robotik

305 Ökad kompetens kring rymdbaserade förmågor

306 En bättre cybersäkerhet

308 Sveriges och EU:s roll i världen

- 308 EU som utrikespolitisk aktör
- 308 Sveriges inflytande i EU
- 309 Stärk den transatlantiska länken
- 309 Ett mer geopolitiskt EU
- 311 Värna och stärk regelbaserat internationellt samarbete
- 312 Stärk den europeiska utrikestjänsten
- 312 Arktis
- 313 En starkare europeisk linje mot Ryssland
- 314 Ett brett samarbete för att bemöta Kina
- 315 En ambitiös frihandelsagenda
- 316 En effektiv klimatpolitik
- 317 Stå upp för rättsstatsprincipen
- 317 Bekämpa den internationella brottsligheten
- 318 Kraftfullare åtgärder mot terrorism
- 319 Fördjupa och stärk säkerhets- och försvarspolitiken
- 321 Utveckla Natosamarbetet i syfte att bli medlem i närtid
- 322 Sveriges säkerhetspolitiska linje
- 322 Ett mer effektivt bistånd
- 324 En nystart för det nordiska samarbetet

"Sverige ska vara en stark röst för frihet, demokrati och mänskliga rättigheter i världen. Vårt land ska ha förmågan att stå emot andra länders aggressiva maktspråk. Stora auktoritära länder ska inte kunna spela ut enskilda små västerländska demokratier mot varandra. För att vi ska kunna lita på andras solidaritet så ska de kunna lita på vår. Tillsammans är vi starka."

Ur förslaget till nytt idéprogram för Moderaterna. 6

Inledning 7

Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik ska grundas i svenska intressen. I arbetet med att tillvarata dessa ska våra gemensamma värderingar rörande mänskliga fri- och rättigheter, demokrati, rättsstat samt marknadsekonomi vara vägledande. 10

Vi ska under alla omständigheter försvara Sveriges frihet, säkerhet och rätt till självbestämmande samt främja stabilitet och säkerhet i vårt närområde. Vi ska verka för att solidaritet och integration inom EU och Norden bevaras och stärks, samt främja en regelbaserad världsordning. 14

En värld med fler liberala demokratier skulle vara en säkrare och rikare värld. Mänskliga rättigheter och demokratisk utveckling är både ett mål och ett medel för att uppnå säkerhet och välfärd. 17

Individen har ett omätbart egenvärde och oavhålliga fri- och rättigheter som bäst tillgodoses genom demokratin och dess institutioner. I det utrikespolitiska arbetet för demokrati och frihet är det svenska intresset och de svenska värderingarna ofta tätt sammanflätade. 21

Ytterligare ett intresse är vårt gemensamma välfärd. Svensk konkurrenskraft, innovation och handel är en förutsättning för jobb och tillväxt. Det är ett självändamål att ett mindre och starkt exportberoende land, som i stort sett bara kan konkurrera med kvalitet, försvarar dessa strategiska intressen. Det kräver nära samarbete med andra länder och möjligheten att upprätthålla flöden med andra länder och regioner. 27

Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik är också tätt sammanflätad med EU:s och måste därför formas gemensamt inom EU. I takt med att säkerhetshoten blir allt mer komplexa och flerdimensionella måste även Sveriges säkerhetshöjande åtgärder vara det. Det krävs en starkare förmåga att integrera olika politikområden för att främja Sveriges säkerhet. Ytterst handlar det om att hela det svenska samhället i större utsträckning behöver dra åt samma håll för att vi ska kunna skydda den frihet som vi alla vill åtnjuta i en mer osäker omvärld. 34

Genom att bygga Sverige starkare och säkrare skapar vi bättre möjligheter att få genomslag för våra intressen och värderingar. En stark svensk röst utomlands börjar med en framgångsrik politik på hemmaplan. Sverige har goda förutsättningar för det. Vi har en välutbildad befolkning, en omfattande internationell handel och 38

högteknologiska företag i världsklass. Genom en aktivare Europapolitik, ett fullvärdigt svenskt Natomedlemskap och en ledande ställning i norra Europa kan Sverige ta en större plats i världen. 1
2
3

Proposition bygger vidare på viktiga dokument som har tagits av partiet tidigare. Syftet är att utifrån omvärldsläget uppdatera och förstärka befintlig politik med nya förslag och uppdatera existerande förslag. 4
5
6

En omvärld i snabb förändring 7

Världspolitiken är stadd i snabb förändring. Det finns i dag inga tecken på att en ny era av harmoniska internationella relationer väntar runt hörnet. Tvärtom växer rivaliteten mellan stormakterna och spänningarna ökar. Detta har förstärkts under pandemin som också kraftfullt bromsat upp den ekonomiska utvecklingen inte minst i många utvecklingsländer. Hoten, riskerna och sårbarheterna mot Sveriges säkerhet har också ökat över tid. Vi behöver förbereda oss för utmanade år som ligger framför oss. Men kan vi bygga Sverige starkt och säkert så kan vi också bättre ta vara på de möjligheter som en omvärld i snabb förändring erbjuder. 8
9
10
11
12
13
14
15

Det finns åtminstone fem övergripande omvärldstrender som sannolikt kommer att påverka Sveriges säkerhet och vår roll i världen under de kommande åren. 16
17

1. Västvärlden utmanas av Kina och Ryssland 18

Den globala säkerhetspolitiska utvecklingen blir mer konfliktfylld och instabil. Kina och Ryssland agerar, både enskilt och gemensamt, för att försvaga den regelbaserade världsordning som byggts upp under årtionden. Förutsättningarna för att hitta gemensamma överenskommelser kring globala frågor så som klimatförändringar, frihandel, frihet på internet och regionala konflikter har försämrats. 19
20
21
22
23

Rivaliteten mellan USA och Kina är den enskilt viktigaste faktorn inom den internationella politiken. Den leder också till en ökad ekonomisk och teknologisk särkoppling som EU och Sverige måste förhålla sig till. 24
25
26

Europa behöver samtidigt ta ett större ansvar för sin egen säkerhet. Det syftar till att EU ska vara en god kraft i världen. 27
28

Behovet av ett starkt transatlantiskt samarbete med global räckvidd som främjar säkerhet, demokrati, frihandel, klimatomställning och som står upp mot auktoritära stater som Kina och Ryssland är större än någonsin. Sverige ska både arbeta för att stärka Europas roll i världen och fördjupa det transatlantiska samarbetet. 29
30
31
32

2. En starkare koppling mellan teknologi, handel och säkerhetspolitik

Digitaliseringen är vår tids viktigaste förändringskraft. Strategiska frågor som tillgången till sällsynta jordartsmetaller, femte generationens mobilnät, halvledare, syntetisk biologi och artificiell intelligens (AI) står nu väsentligt högre upp på den internationella dagordningen än för några år sedan. Världen går in i en geoteknologisk era som kommer att påverka länders samarbetsmönster, agendor för internationella organisationer samt ytterst avgöra vem som kan ha övertaget vid konflikter. Det behövs en strategi för att förvalta svenska intressen på dessa områden. För att säkra att Sverige kan fortsätta vara en forskningsnation och ett högteknologiskt land i världsklass. Det handlar om att öka EU-samarbetet och fördjupa den inre digitala marknaden, men vi bör även verka för ett effektivt transatlantiskt samarbete på dessa områden. Säkerhetspolitik, handel och teknologiutveckling behöver tydligare kopplas samman i en ny nationell säkerhetsstrategi.

5

3. En europeisk säkerhetsordning under press

Den europeiska säkerhetsordningen är satt under stark press av Ryssland, som inte accepterar andra länders territoriella suveränitet. Det finns i dag inga tecken på att den ryska konfrontationspolitiken kommer att minska i styrka eller omfattning. Det enda sättet att hantera Rysslands konfrontationspolitik är att aldrig backa på de grundläggande principer som bygger upp den europeiska säkerhetsordningen. Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) spelar en viktig roll i dessa sammanhang. Ett starkt och sammanhållet EU som arbetar tillsammans med Nordamerika är samtidigt det enskilt viktigaste för att säkra att Rysslands försök att utmana den europeiska säkerhetsordningen inte vinner mark. Samtidigt uppvisar Ryssland ett aggressivt militärt övningsmönster i vårt eget närområde och har mer än fördubblat sina försvarsutgifter och sin militära förmåga under det senaste årtiondet. Ryssland är och förblir den dimensionerande faktorn för den svenska försvarsförmågan. Det försämrade säkerhetsläget kräver att Sverige stärker sitt försvar, fördjupar sitt samarbete med USA och våra nordiska grannar, samt blir en fullvärdig medlem av Nato.

4. En breddad och komplex hotbild mot Sverige

Hoten mot vår säkerhet är både militära, politiska och ekonomiska. Det innebär att större ansträngningar behöver göras samtidigt för att säkra Sveriges försvarsförmåga, ekonomiska konkurrenskraft, politiska handlingsfrihet och för att värna demokratin. Alla dessa faktorer är satta under press framförallt genom Kinas och Rysslands aggressiva agerande. Ofta använder dessa länder dolda och förnekbara metoder som cyberangrepp, desinformation, utländska direktinvesteringar i samhällsviktig infrastruktur eller otillbörlig valpåverkan för att uppnå sina syften. Även gränsöverskridande organiserad brottslighet och terrorism utgör hot mot

det demokratiska styrelseskicket och den internationella ordningen. Det ställer
högre krav på Sverige att binda samma och samordna olika politikområden när
den breddade och komplexa hotbilden ska hanteras. Sverige behöver stärka sin
förmåga att identifiera, analysera och bemöta hybridhot samt stärka samarbetet
mot gränsöverskridande brottslighet.

5. Behovet av en starkare motståndskraft i pandemins kölvatten

Pandemin är den största ekonomiska, politiska och sociala krisen som världen
genomgått på global nivå sedan det andra världskrigets slut.

Pandemin har också lett till protektionistiska tendenser, åternationalisering och
stängda gränser mellan europeiska och nordiska länder. Det är allvarligt och det är
angeläget att åter prioritera den fria rörligheten i Norden och Europa.

Bristen på globalt ledarskap under pandemin har varit påtaglig. Centrala institutio-
ner som FN och WHO har inte fungerat på ett tillfredställande sätt.

I flera avseenden har pandemin också varit en katalysator för de geopolitiska och
geoekonomiska trender som kunde skönjas före pandemin.

Stora skuldsättningar, vårdberg, ökad fattigdom och arbetslöshet, försämrade
skolresultat samt ökad psykisk ohälsa följer i kölvattnet av pandemin. Sverige
måste ha en förberedelse för att konsekvenserna kan medföra spänningar för den
globala utvecklingen under de kommande åren. Inför denna och kommande kriser
behövs ökad strategisk samordnings- och ledningsförmåga och en helt annan nivå
av samarbete och arbetsfördelning inom EU och Norden.

Samtidigt har pandemin också varit en katalysator för digitalisering, automatisering
och biologi. Även om pandemin ofrånkomligen är en djup tragedi och ett bakslag
för mänskligheten så behöver vi ta fasta på den innovationskraft, anpassningsför-
måga och kreativitet som vi också sett prov på.

Pandemin har visat på betydande svagheter i Sveriges krishanteringsförmåga och
beredskap. Det är ett faktum att de svenska dödstaten de första 18 månaderna av
denna pandemi var mångfaldigt högre än hos samtliga våra grannar. Ytterst hand-
lar det om bristen på ett starkt politiskt ledarskap som har kraften och förmågan till
samordning och som kan göra svåra och snabba avvägningsbeslut. Regeringens
passivitet, självgodhet och ovilja att ta till sig lärdomar av andra, liksom att
samordna och samarbeta inom Norden, kostade inte bara svenska liv utan också
minskad regional sammanhållning och säkerhet.

Civil beredskap för en ökad motståndskraft mot kriser och krig

Pandemin har visat brister i vår förmåga till strategisk framsyn, samordning och hantering av större kriser. Det behövs genomgripande reformer för att förstärka den civila beredskapen på ett antal områden som ansvar, ledning och samordning. Men även när det gäller saker som krislagstiftning, samverkan med näringslivet och lagerhållning. Sverige ska vara väl rustat att möta framtidens kriser oavsett om det handlar om pandemier, avbrott i försörjningskedjor eller klimatrelaterade händelser som skogsbränder och översvämningar. Klarar Sverige att hantera de krav som kriget kan ställa på samhället står vi också bättre rustat att hantera krisen.

Den civila beredskapen är ett samlingsnamn för Sveriges krisberedskap och det civila försvaret. Det civila försvaret och krisberedskapen är förvisso två olika enheter, men de är djupt sammanflätade med varandra. Krisberedskapen syftar till att kunna hantera fredstida kriser och den utgör samtidigt basen för mycket av det civila försvaret.

Det civila försvaret är en del av totalförsvaret och används primärt i händelse av höjd beredskap och krig. Det syftar till att då värna civilbefolkningen, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld. Det är ett väpnat angrepp som ska vara dimensionerande för Sveriges totalförvar. Samtidigt måste även andra hot, risker och sårbarheter kunna hanteras. Enligt de nya målen för det civila försvaret ingår dock numera även att bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred.

Ett nationellt säkerhetsråd för tydligare krisledning

Ledningen av Sverige måste organiseras så att den speglar den komplexa hotbild och de risker som vi möter i dag. Det kräver en kultur av strategisk samordning och ett helhetstänkande med en tydlig krisledning som kan använda sig av alla relevanta resurser för effektiv krishantering.

Moderaterna avser därför att etablera ett helt nytt nationellt säkerhetsråd med placering i Statsrådsberedningen. Det nationella säkerhetsrådets primära uppgift är att skapa en ökad medvetenhet och ett forum för strategiska överväganden samt, i händelse av kris, en central ledningsförmåga.

För att regeringen ska kunna verka långsiktigt för att främja nationell stabilitet, regional säkerhet och konkurrenskraft behövs ett forum för att väga utmaningar, hotbilder och strategier. Stuprör, försiktighet och revir har hämmat samordning och beslutsfattning. Ett nationellt säkerhetsråd behövs för att väga olika prioriteringar och intresse samt att säkerställa att statsministern och ytterst regeringen har strategisk överblick och ledningsförmåga.

Det bör inrättas en särskild befattning som nationell säkerhetsrådgivare för att ytterligare förstärka krisledningen och säkerhetsarbetet. Till sitt förfogande ska säkerhetsrådgivaren ha ett permanent kansli som bistår med övergripande strategier, analyser, underrättelseflöden och operativ krishantering.

Det nationella säkerhetsrådet leds i ordinarie fall av statsministern med stöd av den nationella säkerhetsrådgivaren. Det nationella säkerhetsrådet består av statsråd och en mindre stab runt den nationella säkerhetsrådgivaren. Målet är att skapa en kultur och en organisation av strategiskt tänkande, långsiktighet och i händelse av kris, övergripande operativt ledarskap.

Moderaterna ska verka för: 10

att stärka strategisk överblick och krisledning genom att inrätta ett nationellt säkerhetsråd direkt under statsministern, där den dagliga operativa verksamheten leds av en nationell säkerhetsrådgivare

En nationell säkerhetsstrategi som genomsyrar säkerhetsarbetet 14

Sverige behöver en ny nationell säkerhetsstrategi som ska utgöra ledstjärnan för regeringens samlade säkerhetsarbete. Den ska kunna vara vägledande och inriktande för den verksamhet som bedrivs inom Regeringskansliet och på relevanta myndigheter.

Säkerhetsstrategin behöver därför innehålla både en strategisk vision, en realistisk hotbildsanalys och framför allt en strategi bestående av tydliga prioriteringar, avvägningar och resurstilldelning hur vi går från dagens utgångspunkt till det framtida målet. Den politiska förankringen av strategin bör ske inom ramen för försvarsberedningens arbete.

Sveriges samlade förmåga när det kommer till innovation, teknologisk utveckling och ekonomisk konkurrenskraft är central också för vår säkerhet. Strategin kommer därför behöva beakta den allt starkare kopplingen mellan teknologi, handel och säkerhetspolitik.

Det nationella säkerhetsrådet ska ha uppdraget att utveckla och implementera den nationella säkerhetsstrategin. Att det finns en tydligt utpekad funktion som har ägarskap över den nationella säkerhetsstrategin skapar långsiktighet och kontinuitet. Det har saknats för den nuvarande säkerhetsstrategin.

Moderaterna ska verka för:

- att* det nationella säkerhetsrådet ska ansvara för framtagandet av en ny nationell säkerhetsstrategi

Översyn av ansvarsprincipen

Sveriges krisberedskap vilar på tre ben – ansvarsprincipen, likhetsprincipen och närhetsprincipen. Ansvarsprincipen anses vara den viktigaste av dessa. Den innebär att den som har ansvar för en verksamhet under normala förhållanden ska ha det också under en krissituation. Principen är även vägledande inom det civila försvaret och den var en viktig utgångspunkt för utredningen om ansvar, ledning och samordning i det civila försvaret.

I grunden är ansvarsprincipen en rimlig utgångspunkt för den civila beredskapen. Problemen uppstår när det handlar om större kriser som griper över flera sektorer och/eller flera geografiska områden. Då uppkommer frågor och oklarheter när det gäller ansvar, ledning och samverkan.

Sådana problem uppstod vid insatserna under de stora skogsbränderna 2014 och 2018 då värdefull tid förlorades på grund av oklart ledningsansvar. Med anledning av detta har det därför gjorts förändringar i lagen om skydd mot olyckor. Det handlar om att berörda länsstyrelser kan besluta om vem som ska ha ledningen då räddningstjänster från fler kommuner är berörda.

På samma sätt innehåller lagen om extraordinära händelser ett avsnitt om att det i kommuner och regioner ska finnas en krisledningsnämnd för att fullgöra uppgifter under extraordinära händelser i fredstid. Krisledningsnämnden får fatta beslut om att överta hela eller delar av verksamhetsområden från övriga nämnder i kommunen eller regionen.

Ovan nämnda avsteg från ansvarsprincipen bör kunna tjäna som en utgångspunkt för hur avsteg från ansvarsprincipen även kan göras på en mer generell nivå för att förtydliga och förstärka krisledningen vid större kriser. Avsteget måste definieras för att kunna ge mandat till det nationella säkerhetsrådet.

Moderaterna ska verka för:

- att* det görs en översyn av ansvarsprincipens ändamålsenlighet och hur den kan förändras och anpassas för en bättre nationell civil beredskap

Tydligare ansvar, ledning, samordning och finansiering

Uppbyggnaden av krisberedskapen och det civila försvaret kommer att ställa högre krav på kommuner och regioner. Utredningen om ansvar, ledning och samordning

har lagt ett antal förslag för att bygga upp struktur och organisation i det civila försvaret. Det handlar bland annat om att inrätta tio nya beredskapssektorer där den ledande myndigheten har föreskriftsrätt och fyra nya beredskapsområden. Att landet delas in i sex större geografiska områden för civil ledning och samordning vilka ska korrespondera mot de framtida militärregionerna. Det handlar även om att MSB får ett övergripande ansvar för planeringen av civilt försvar för att bland annat sammanställa resursbehov och inrätta ett centralt beredskapsråd.

Problemet med utredningen är dels att den utgår från ansvarsprincipen med dess brister, och dels att utredningens förslag inte väntas kunna implementeras förrän fram emot mitten av 2020-talet. Regeringens senfärdighet gör tyvärr att förmågan i det samlade totalförsvaret sjunker. Utredningens förslag handlar om strukturen för det civila försvaret och ska inte ses som ett inlägg i den större frågan om struktur för Sveriges regioner.

Finansieringen av den civila beredskapen behöver ses över. Staten, kommuner, regioner och företag kommer att få ökade utgifter för krisberedskapen och det civila försvaret. Det är i dagsläget inte helt tydligt hur finansieringsmodellen ska se ut. Behoven ser olika ut i olika delar av landet och olika regioners möjligheter att kunna betala ökade kostnader för beredskapen skiljer sig åt.

Moderaterna ska verka för:

att det tas fram ett förslag på en hållbar finansieringsmodell för den civila beredskapen utifrån förutsättningar, kostnader och behov

Nationella mål och behovet av övning, forskning och tydlig uppföljning

Det finns i dag fem nationella mål för krisberedskapen: Människors liv och hälsa; samhällets funktionalitet; demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter; miljö och ekonomiska värden samt nationell suveränitet. Dessa är sinsemellan likvärdiga och operationaliseras genom riktlinjer och resultatmål.

Målen för det civila försvaret är snarlika för de som gäller för krisberedskapen, med den skillnaden att de avser höjd beredskap och krig. Därmed tar de även sikte på behovet att stödja det militära försvaret samt samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar. Målen för det civila försvaret är till skillnad från målen för krisberedskapen underställda riksdagens beslutsmakt.

Att det finns relevanta och enhetliga riktlinjer och resultatmål för den civila beredskapen kommer att vara centralt för att de nationella målen ska kunna nås. Det behövs tydlig kravställning på alla nivåer. Inte minst kommer det att bli viktigt när det gäller de landshövdingar som i utredningen om det civila försvaret föreslås leda de sex civilområdena.

En kontinuerlig övningsverksamhet, på alla nivåer i samhället och över en bredd av krisfunktioner, kommer att krävas. Behovet av att alla relevanta aktörer från myndigheter och räddningstjänst till företag och frivilliga deltar i realistiska övningar kan inte nog understrykas. Även Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), Försvarshögskolan och MSB, i samarbete med internationell expertis, bör användas för denna övningsverksamhet. Målet är ständig förbättring hos alla aktörer, mer flexibilitet och högre mental och fysisk beredskap inför ett brett spektrum av utmaningar. Samordning med nordiska grannar ska göras i största möjliga utsträckning.

Det behövs även ökad kunskap och forskning om civilt försvar och krisberedskap för att kunna stärka den civila beredskapen. Det kan handla såväl om metodik som om hur ny teknologi som drönare kan inkorporeras och effektivisera beredskapen.

Slutligen behöver tillsynen över krisberedskapen bli bättre. Mer resurser bör avsättas på länsstyrelser och hos MSB för att stärka tillsynsarbetet. Det kriskansli som ska vara en del av det nationella säkerhetsrådet ska ha ett övergripande nationellt ansvar för att tillsammans med fackdepartement och berörda myndigheter utveckla metodik och kravställning kring riktlinjer, resultatmål och tillsyn.

Moderaterna ska verka för:

- att* det ska finnas tydliga krav, riktlinjer och resultatmål för den civila beredskapen vilka följs upp genom en skärpt tillsyn
- att* det genomförs en ökad övningsverksamhet på samhällets alla nivåer för att stärka den civila beredskapen
- ett* ökat fokus på forskning inom den civila beredskapen för att utveckla metoder och teknologianvändning

En bättre krislagstiftning

De senaste årens erfarenheter har visat att de lagar som styr regeringens möjligheter att agera vid kris inte är fullt ut ändamålsenliga. Regeringen får endast besluta om skärpt eller högsta beredskap i händelse av krig eller krigsfara, men inte vid en allvarlig kris. Detsamma gäller en rad av fullmaktslagarna, till exempel förfogandelagen. Även smittskyddslagen ger regeringen begränsade möjligheter att agera, till exempel vad gäller beslut om att införa karantän i ett visst område.

Lagstiftningens begränsningar blev särskilt uppenbara i samband med pandemin. Då den tillfälliga smittskyddslagstiftningen snabbt latsades genom riksdagen för att ge regeringen utvidgade möjligheter att agera i syfte att stoppa smittan.

Svensk lagstiftning måste förändras så att den är ändamålsenlig även vid större kriser. Sådan lagstiftning finns i många andra EU-länder. Det handlar i grunden om att Sverige ska ha en god författningsberedskap.

Det är en komplicerad process att förändra lagstiftningen och den bör utarbetas efter en bred och samlad översyn. Komplexa frågor som handlar om bland annat fri- och rättigheter, skärningspunkten mellan civilrätt och fullmaktslagar måste belysas på ett tillfredsställande sätt. Krislagstiftningen får heller inte bli ett substitut för att gå in i höjd beredskap när verklig krigsfara föreligger.

Ny lagstiftning kan komma på plats antingen genom förändringar i befintlig lagstiftning rörande höjd beredskap eller genom att helt ny lagstiftning antas. Målet ska vara att det inte finns något tidsmässigt eller resursmässigt glapp avseende mandat och befogenheter mellan grundläggande krisberedskapsförmåga relativt det som finns vid höjd beredskap.

Moderaterna ska verka för: 11

att det görs översyn av författningsberedskapen i syfte att stärka möjligheterna att agera snabbt och effektivt i händelse av kris och krig 12 13

Tydliggör Försvarsmaktens roll vid civila kriser 14

Regeringen ska säkerställa att alla statens tillgängliga resurser används optimalt för att främja vår säkerhet. Försvarsmakten besitter ett antal resurser, både personella och materiella, som kan göra stor nytta även vid civila kriser. Det handlar till exempel om att använda personal till saker som eftersök, skogsbrandssläckning eller bevakning. Vidare handlar det även om att myndighetens helikoptrar, lastbilar med mera kan utföra civila uppgifter för att upprätthålla eller förstärka samhällsviktiga funktioner.

Under såväl pandemin som skogsbränderna har vi sett exempel på hur försvarets resurser har varit viktiga för att hantera kriserna. Samtidigt finns begränsningar för möjligheten att använda försvarets personal och materiel vid civila kriser.

För att Försvarsmakten ska lämna stöd gäller att den ska ha resurser som är lämpliga för uppgiften och att det inte allvarligt hindrar dess ordinarie verksamhet. Beslut huruvida stöd ska lämnas tas av Försvarsmakten/ÖB. En begäran om att Försvarsmakten ska lämna stöd till civil verksamhet görs hos Högkvarteret. Beslut fattas sedan av ÖB eller av den inom Högkvarteret som ÖB bestämmer.

Moderaterna vill att en tydligare skyldighet införs för Försvarsmakten att bistå andra myndigheter i samband med civila kriser. Det kommer krävas att Försvarsmakten tillförs mer resurser. Utvecklingen av skyddet mot olyckor och krisberedskapen bör gå hand i hand med utvecklingen av Försvarsmakten. Det skulle innebära ökade möjligheter till ett effektivt utnyttjande av samhällets samlade resurser. Försvarsmakten ska dock alltid först och främst prioritera sina militära huvuduppgifter.

Moderaterna ska verka för:

att Försvarsmaktens roll i samband med civila kriser tydliggörs

Återinförd civilplikt för stärkt krisberedskap och totalförsvar

Civilplikten avskaffades 2008. Den användes till att utbilda förstärkningsresurser för det civila försvaret. Det handlade till exempel om att få utbildning i brandbekämpning, sjukvård, röjning eller reparationer. I händelse av kris och krig så kommer det finnas ett utökat behov av personal som kan utföra enklare uppgifter för att samhället ska kunna fungera. Det finns också betydande expertis inom till exempel cybersäkerhetsområdet som kan och bör utnyttjas bättre i händelse av kris. Därför anser Moderaterna att civilplikten bör återaktiveras.

Det krävs dock en grundlig analys av civilpliktens utformning och syfte innan den aktiveras. Det finns ett antal frågor som måste besvaras för att vi ska få en ändamålsenlig civilplikt. Bland annat handlar det om hur många som ska utbildas, hur befintlig kompetens ska tas till vara, vilka positioner som är mest relevanta att använda civilplikten till, hur den även kan bidra till krisberedskapen och kostnader för olika koncept hos den återaktiverade civilplikten.

Det är viktigt att civilplikten ska vara ett komplement till, och inte en ersättning för, det krisberedskapsarbete som redan i dag bedrivs inom kommuner och regioner.

Moderaterna ska verka för:

att en modern civilplikt i syfte att stärka både totalförsvar och krisberedskap införs

Stärkt samverkan med näringslivet

Många av de resurser och samhällsviktiga tjänster som tidigare låg hos offentliga aktörer sköts i dag av näringslivet. Därför är det angeläget att stärka näringslivets roll i totalförsvaret.

I totalförsvarsbeslutet ingår inrättandet av ett näringslivsråd för att stärka samverkan. Som ett komplement till näringslivsråd inom olika samhällsområden ska även ett tvärsektoriellt näringslivsråd inrättas under perioden 2021–2025 där näringslivet och branschorganisationer deltar i utvecklingen av svensk försörjningsförmåga inom totalförsvaret.

Det är dock inte tillräckligt. Moderaterna vill se ett mer proaktivt arbete, där till exempel omställningsavtal tecknas med svenska företag där de i ett krisläge kan ställa om sin produktion till att tillverka samhällsviktiga varor. Detta har skett på ad

hoc-basis under pandemin då flera svenska företag på eget initiativ erbjöd sin hjälp när det gäller till exempel produktion av skyddsutrustning och handsprit. 1 2

Det kan även gälla att näringslivet ställer personella resurser och kompetenser till förfogande för det offentliga. Ett exempel under pandemin var när Scania lånade ut experter på inköp och logistik till Karolinska universitetssjukhuset för att hjälpa till med att upphandla skyddsutrustning. Framgent kan staten mycket väl behöva stöd inom till exempel cybersäkerhet, katastrofhantering eller försvar mot desinformationskampanjer. 3 4 5 6 7 8

Omställningsavtal med näringslivet kräver ett omfattande förarbete där strategiska varor identifieras, lämpliga företag utses och att det finns en hållbar finansiering. Detta ska kodifieras i en tydlig planläggning. 9 10 11

Det måste finnas en författningsberedskap för samspelet mellan näringsliv och stat. Till exempel handlar det om att se över möjligheten till direktupphandling och att ta bort regelkrångel i händelse av kris och krig, skapa enhetliga ramavtal som kan användas och att säkerställa att det finns relevanta mötesfora där företag, myndigheter och regering kan föra en dialog. 12 13 14 15 16

Slutligen är det viktigt att näringslivet deltar i övningar och planläggningar som rör krisberedskap och totalförsvar för att upparbeta kontaktytor med räddningstjänst, myndigheter och Försvarsmakten med flera samt stärka sin förmåga att agera i ett skarpt läge. 17 18 19 20

Moderaterna ska verka för: 21

- att samverkan mellan näringslivet och staten i den civila beredskapen stärks 22
- att det införs omställningsavtal med näringslivet, för vilka det finns en tydlig planläggning, för produktion av samhällsviktiga varor i händelse av kris 23 24
- att det genomförs en översyn av de lagar och regler som styr möjligheterna att teckna avtal med näringslivet 25 26

Utländska investeringar som hotar svenska säkerhetsintressen 27 28

I dag kan svenska hamnar ägas och kontrolleras av ryska intressen. Känslig IT-infrastruktur av kinesiska. Utan att svenska staten har möjlighet att genomföra en adekvat säkerhetsprövning och vid behov agera. Sverige är ett av få EU-länder som saknar lagstiftning för att stoppa utländska investeringar som hotar säkerheten. Att Sverige får en lagstiftning som möjliggör det är akut. 29 30 31 32 33

Frågan berör allt ifrån infrastruktur för telekom-, it- och el, till svenska hamnar och gruvor. Tillgången till viktiga metaller och mineral har blivit allt viktigare till följd av den teknologiska utvecklingen och de ökade geopolitiska utmaningarna. Därför är 34 35 36

det avgörande att Sverige har rådighet över vem som får bryta metaller och mineral i Sverige samt hur de ska användas. I många fall bör samarbete och investeringar välkomnas, medan det i andra fall krävs kontroll för att säkra handlingsfrihet och integritet.

Moderaterna ska verka för:

att införa en möjlighet att granska och vid behov stoppa utländska investeringar som hotar centrala svenska säkerhetsintressen

Försörjningsberedskap för ett robust samhälle

Frågan om Sveriges försörjningsberedskap och upprättandet av beredskapslager kommer att vara en central utmaning i uppbyggnaden av den civila beredskapen. Finns det en bättre nationell beredskap finns också bättre förutsättningar för internationell solidaritet i händelse av allvarliga kriser.

En viktig utgångspunkt är inte bortse ifrån det ömsesidiga internationella beroendet som existerar. De flesta såväl civila som militära produkter kräver komponenter från andra länder vilka kan vara mycket svåra att ersätta med nationella alternativ.

Försvarsberedningen lade redan i december 2017 fram rapporten Motståndskraft där beredningen pekar på ett antal områden där Sveriges försörjningsberedskap måste stärkas. Det handlar om allt från el-, livs- och läkemedelsförsörjning till hur det finansiella systemet och befolkningsskyddet ska kunna fungera i kris och krig. Sedan dess har det kommit ett antal utredningar och rapporter som utvecklar resonemang kring hur detta konkret ska kunna förverkligas, till exempel utredningen om försörjningsberedskap som ska vara klar i maj 2023.

Viss lagerhållning kommer att behöva återtas. Ett tydligt exempel var bristen på sjukvårdsmateriel i början av covidkrisen och den bristfälliga koordineringen mellan länderna inom EU.

Sverige ska ha intelligenta lösningar som kombinerar omsättningslager av vitala varor. Staten ska teckna avtal med näringslivet för att kunna ställa om produktion vid behov. Vi ska också stärka samverkan med andra länder i Norden och inom EU.

Det finns ett antal områden i behov av en ökad försörjningssäkerhet. Vi har valt att lyfta fram tre som är i särskilt behov av reformer.

Drivmedelslagringen sköts i dag via privata aktörer, som oljebolag. De ska hålla beredskapslager som främst är avsedda för störningar i fredstid. Dessa lager finns i många fall inte ens i Sverige. Vidare finns heller ingen planering som tar höjd för den händelse det skulle bli krig. Det saknas tydliga krav på samhällsviktiga aktörer att lagra drivmedel.

Moderaterna vill därför se en översyn av försörjningssäkerheten när det gäller drivmedel. Den ska även ta höjd för krig och ta ett helhetsgrepp på vilka samhällsaktörer som ska ha ansvar för att lagra drivmedel och i vilken utsträckning. 1
2
3

Det behövs en plan för att tydliggöra krav på lagerhållning av läkemedel och skyddsutrustning. Det behövs ett sammanhållet system som tydligt pekar ut vem som har ansvaret för vad, hur och när. Regeringen har alltid det övergripande politiska ansvaret för läkemedelsförsörjningen vid till exempel en pandemi. Samtidigt har regionerna enligt nuvarande lagstiftning ansvar för att det finns läkemedel och skyddsutrustning för den vård som bedrivs. 4
5
6
7
8
9

Moderaterna anser att det naturliga vore att staten har det övergripande ansvaret för att säkerställa att det finns beredskapslager av nödvändiga läkemedel och skyddsutrustning i händelse av fredstida kriser och krig. 10
11
12

Sveriges självförsörjning av livsmedel är bland de lägsta inom hela Europa. Det är ett problem för den civila beredskapen och måste mötas med såväl nationella åtgärder som åtgärder på nordisk och europeisk nivå. 13
14
15

Det handlar bland annat om att förbättra konkurrenskraften för svenskt jordbruk för att öka den inhemska produktionen. Strategiska varor ska lagras i omsättningslager och då särskilt varor som inte kan produceras i landet. Elproduktionen måste säkras genom till exempel småskalig vattenkraft och andra alternativa former för elförsörjning i hela landet. Slutligen behövs tydliga mål och planer för hur animalieproduktionen och växtodlingen ska kunna bedrivas vid höjd beredskap. 16
17
18
19
20
21

Moderaterna ska verka för: 22

en modern försörjningsberedskap där lagerhållning återtas när det gäller samhällsviktiga varor 23
24

att en framtida försörjningsberedskap bör vila på tre ben – ökad beredskapslagring, ökat samarbete med näringslivet samt ett förstärkt EU-samarbete 25
26
27

att det bör göras en översyn av försörjningssäkerheten när det gäller drivmedel i händelse av kris och krig 28
29

att det finns krav på statlig lagerhållning av läkemedel och skyddsutrustning i händelse av fredstida kriser och krig 30
31

att öka Sveriges självförsörjning av livsmedel genom en stärkt svensk konkurrenskraft i jordbruket 32
33

Kraften i frivilligheten och den enskildes ansvar i krisberedskapen

Den civila beredskapen måste fungera på alla nivåer. Staten har ett särskilt ansvar för att landets medborgare ska kunna klara sig i händelse av kris och krig. Vid flera kriser de senaste åren har det visat sig att frivilliga resurser kan spela en viktig roll.

Frivilligheten bör ses som en resurs för krisberedskapen. Den nya teknologin gör det enkelt att till exempel kontakta människor som anmält sig som frivilliga för att delta i eftersök eller som understödande personal vid skogsbränder. Det bör göras en översyn kring hur det går att ta till vara på dessa frivilliga krafter. Möjligheten att fånga upp veteraner bör särskilt beaktas.

Försvarsberedningen föreslår att individen ska ha en beredskap för att klara sin egen försörjning och omsorg under en vecka utan stöd från det offentliga. Det kräver kunskap och utbildning. Informationsmaterial som Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) broschyr "Om krisen eller kriget kommer" är viktiga hjälpmedel, men det behövs också mer handfasta utbildningsinsatser.

Det behövs en utökad information till ungdomar om att man omfattas av totalförsvarsplikten från och med att man fyller sexton år. Där behöver vi också introducera dem till ämnet och möjligheter bör finnas till studiebesök och föreläsningar på Försvarsmakten och MSB.

Vi behöver tidigt skapa kunskap kring och väcka intresse för att beredskap och försvar utgör en central förutsättning för Sverige och vårt sätt att leva. Därför bör införandet av totalförsvarsinformation som ett obligatoriskt inslag i skolan övervägas.

Moderaterna ska verka för:

- att det införs tydliga riktlinjer och information till medborgarna om hur man stärker sin personliga beredskap
- att det genomförs en översyn av hur frivilliga kan meranvändas i krisberedskapen

Internationell samverkan – Norden och EU

Det behövs en förbättrad internationell samverkan kring frågor som rör civilt försvar och krisberedskap. Sårbarheten i det internationella systemet blev tydlig under inledningen av pandemin. Vissa varuflöden begränsades kraftigt och nationella hänsyn trumfade ingångna avtal mellan länder.

Särskild hänsyn behöver tas till gränsregionerna, vilka drabbas extra hårt om det uppstår störningar mellan olika länder eftersom gränsregionerna bildar egna ekosystem med ett omfattande utbyte på många plan. Under pandemin har vi sett

störningar i arbetspendling, gränshandel och resande. Det har påverkat Sveriges gränsregioner mot Danmark, Norge och Finland på ett negativt sätt. 1
2

Här behövs bättre nationell beredskap för att en fungerande flödessäkerhet generellt. Det behöver även göras grundliga analyser kring hur samverkan, i för Sverige centrala forum som, Norden, EU och Nato, kan förbättras. EU:s civilskyddsmekanism är en viktig del. Den kom till konkret nytta vid de stora skogsbränderna då Sverige fick assistans med både personal och materiel. EU har också etablerat ett av sina större lager för sjukvårdsutrustning i Kristinehamn. 3
4
5
6
7
8

Moderaterna ska verka för: 9

att Sverige ska vara drivande inom Norden, EU och tillsammans med Nato för att skapa bättre strukturer för civil beredskap 10
11

Åtgärder för att möta hybridhoten

Den flerdimensionella hotbilden där olika hot kan användas för att undergräva Sveriges säkerhet måste kunna hanteras. Det är inte bara en fråga för underrättelse- och säkerhetstjänsterna utan kräver ett samlat svar från hela samhället.

Cyberangrepp, desinformationsoperationer, sabotage och spionage mot Sverige och Europa pågår här och nu. Det drabbar såväl myndigheter som företag och politiska församlingar. Den senaste tiden har till exempel både det norska Stortinget och den finska riksdagen utsatts för cyberattacker. Samtidigt är företag föremål för industrispionage och främmande makt har försökt mörda meningsmotståndare på svensk mark såsom i Gävle.

Det krävs ett utökat samarbete och en starkare solidaritet mellan länderna inom EU och Norden för att agera gemensamt mot dem som genomför angrepp mot våra fria och öppna samhällen.

Ett hybridhot innefattar ibland en kombination av militära och icke-militära medel, ofta i en gråzon mellan fred och krig. Det kan inkludera påverkanskampanjer eller politiska, ekonomiska och diplomatiska påtryckningsmedel. Tillsammans kan dessa åtgärder användas i syfte att utnyttja motståndarens svagheter för att uppnå specifika mål.

En rad åtgärder och aktörer krävs för att möta hybridhoten. Centrala aktörer är Polisen och Säpo samt Försvarsmakten och FRA. I fredstid är hybridhoten främst en uppgift för de civila myndigheterna. Det är viktigt att även kunna involvera relevanta myndigheter som till exempel Skatteverket, Lantmäteriet, Finansinspektionen och Migrationsverket för att kunna kartlägga och möta hoten fullt ut.

Lagstiftning som är anpassad för vår tid

Det legala ramverket är centralt för att dels kunna definiera hybridhoten och ge de relevanta myndigheterna mandat att ingripa och åsamka aktörer som hotar oss kännbara straff. En viktig utgångspunkt är att den lagstiftning som i dag styr regeringens möjligheter att agera vid kris inte fullt ut är ändamålsenlig och måste reformeras.

Vidare bör det göras en översyn av signalspaningslagen för att den ska anpassas till dagens hotbild och den myndighetsstruktur som finns i dag. Där ett antal nya myndigheter har behov av att inrikta signalspaning. Vi vill särskilt peka på möjligheten att signalspana även om både sändare och mottagare befinner sig i Sverige. Till exempel när det rör sig om två utländska agenter som båda agerar i Sverige.

Moderaterna vill införa lagstiftning som möjliggör en granskning av överlåtelser av säkerhetskänslig egendom. Det kan till exempel gälla hamnar, flygplatser och områden som är av väsentligt intresse för totalförsvaret. Möjligheten att sprida bilder på skyddsobjekt eller annan känslig verksamhet bör begränsas. Det finns

också skäl att ta ett bredare grepp kring frågor som rör offentliggörande och spridning av information som kan användas för att utöva otillbörlig påverkan på svensk säkerhet. 1
2
3

Strafflagstiftningen vad gäller de aktiviteter som betecknas som hybridhot bör skärpas avsevärt. Det handlar också om att fler aktiviteter ska kunna klassas som hybridhot. Det behövs en total översyn av straffsatserna för brott mot rikets säkerhet så att straffen på ett tydligare sätt speglar det säkerhetshot som brottsligheten innebär. 4
5
6
7
8

Moderaterna ska verka för: 9

att Sverige ska ha en relevant och skärpt lagstiftning som möjliggör att myndigheterna kan agera mot hybridhot 10
11

5

Fungerande strukturer hos regering och myndigheter 12

De hybridhot som Sverige står inför i dag är horisontella till sin karaktär. De griper över flera sektorer samt påverkar både yttre och inre säkerhet samtidigt. Regeringskansliets struktur, med relativt svaga departement, som saknar en tillräcklig tradition av samverkan och informationsdelning, är inte anpassad till att kunna möta denna komplexa hotbild. Därför behövs en översyn av arbetssättet. 13
14
15
16
17

I dag är ansvaret för det militära och civila försvaret uppdelat på två departement: Försvarsdepartementet och Justitiedepartementet. Konstruktion har inte fungerat och det har lett till att det civila försvaret inte har prioriterats tillräckligt. Det har även påverkat totalförsvaret och dess möjligheter att möta hela skalan av hybridhot – från militära till civila – negativt. Därför bör Försvarsdepartementet få ett samlat ansvar och göras till ett totalförsvarsdepartement. 18
19
20
21
22
23

När det gäller myndighetsstrukturen behövs även här ett bredare grepp som garanterar att informationsutbytet mellan myndigheter fungerar samt skapar en säkerhetsmedvetenhet även hos andra myndigheter än underrättelsemyndigheterna. Gemensamma insatser med flera myndigheter mot säkerhetshot ska kunna aktiveras och ledas av det nationella säkerhetsrådet. Sveriges kommuner och regioner (SKR) måste också ta sitt ansvar för att länder som Ryssland och Kina inte skaffar sig otillbörligt inflytande via till exempel kontroll av samhällsviktig infrastruktur. 24
25
26
27
28
29
30

Slutligen är det viktigt att kunna möta hot mot vårt demokratiska samhälle och de allmänna valen. Digitaliseringen ökar sårbarheterna när det gäller till exempel att kunna sprida desinformation och att genom cyberattacker och cyberspionage påverka valprocessen. Moderaterna vill därför ge den nya myndigheten för psykologiskt försvar och det nya cybersäkerhetscentret tydliga uppdrag att samverka för att identifiera valpåverkan och vid förekommande fall möta densamma. 31
32
33
34
35
36

Moderaterna ska verka för:

- att* det ska finnas en stark krisledning, organisation och fungerande samverkan mellan myndigheterna för att bland annat kunna analysera och leda insatser mot hybridhot

Verktyg för att möta hybridhoten

Samarbetet mellan Polisen och Försvarsmakten behöver stärkas. Rikspolischefen kom i januari 2020 in med en hemställan till regeringen där Polismyndigheten vill kunna ta hjälp av Försvarsmakten vid extraordinära händelser. Tidigare har Polisen bara kunnat begära hjälp av Försvarsmakten vid terrorattentat. Moderaterna stödjer detta och vill att lagstiftningen ska ändras för att medge ett bredare stöd till Polisen än vad som är möjligt i dag.

Utöver att förbättra möjligheterna till stöd från Försvarsmakten vill Moderaterna även se att den särskilda beredskapspolisen återupprättas. Den särskilda beredskapspolisen som avvecklades 2012 var en mer spetsig del av den då existerande beredskapspolisen som skulle kunna agera mot sabotageförband på svensk mark. Det försämrade säkerhetsläget och ett ökat hybridhot gör det nödvändigt att återinrätta denna resurs.

2020 togs beslutet att inrätta ett nationellt cybersäkerhetscentrum genom ett samarbete mellan de fyra myndigheterna Försvarsmakten, Säpo, FRA och MSB. Uppdraget är att arbeta brett med cybersäkerhet och stödja såväl offentliga som privata aktörer. Regeringen har dock varit oklar när det gäller styrning och finansiering. Moderaterna vill ge FRA huvudmannaskapet, säkra tillräckliga resurser och ge centret ett tydligt uppdrag att bidra till att Sverige ska vara en säker marknadsplats där både svenska och utländska företag kan verka. FRA är väl lämpat för uppdraget på grund av sin förmåga att kombinera inhämtning via signalspaning med informationssäkerhetsarbete.

Möjligheterna att stoppa penningtvätt och andra aktiviteter som föder fientliga aktörers verksamhet måste prioriteras. Detta gäller såväl i Sverige som inom EU.

Hybridhoten är ett bra exempel på ett område där det finns ett behov av att bygga upp såväl en beredskap hos den egna myndigheten som en förmåga att samverka med andra myndigheter. Övningar bör genomföras på alla nivåer och med en bredd av aktörer. De bör exponera sårbarheter, brister och öka samordningen samt den mentala och fysiska förmågan/beredskapen att hantera och förebygga hybridhoten.

Moderaterna ska verka för:

- att* det ska finnas starka verktyg som en särskild beredskapspolis, ett nationellt cybersäkerhetscentrum och samverkan mellan Polisen och Försvarsmakten för att kunna ingripa mot hybridhot

Skydda näringsliv och forskning

Näringslivet utgör motorn i Sveriges ekonomi. Det lägger grunden för välbefinnande och tillväxt. Näringslivet är i dag av hög internationell klass och ligger på många områden i teknologisk framkant. Efter kalla krigets slut och avvecklingen av det civila försvaret har näringslivets betydelse för vår förmåga att kunna klara oss i händelse av kris och krig blivit allt viktigare.

Moderaterna vill därför vidta åtgärder dels för att tillvarata näringslivets resurser i händelse av kris och krig, dels för att skydda svenskt näringsliv. Viktiga åtgärder handlar om att kunna ha en hög cybersäkerhet för att kunna hantera cyberattacker och cyberspionage, vilket utgör ett allt större problem. Det handlar också om att ha ett fungerande granskningssystem för utländska direktinvesteringar på plats samt ett fungerande säkerhetsskyddsarbete.

Underrättelse- och säkerhetstjänsterna har i dag inget uttalat uppdrag att stödja företag som utsätts för skadliga aktiviteter av fientliga aktörer. Det behövs en översyn av hur samhällsviktiga svenska företag kan få stöd att upptäcka och motverka spionage och attacker mot sin verksamhet. Staten behöver också ta del av näringslivets erfarenheter och råd i dessa frågor.

Flera länder ägnar sig åt underrättelseinhämtning mot Sverige och svensk industri i syfte att främja deras egna industrier. Det svenska näringslivet och den fria forskningen drabbas i dag särskilt av spionage och industriella stölder som går att knyta till den kinesiska staten. Lagen om kinesiska medborgares underrättelseplikt liksom ett förhållningssätt med oklara gränser mellan vad som är civilt och militärt leder till utmaningar för svensk forskning. Därför behövs ett mer utvecklat säkerhetsarbete på svenska universitet och högskolor samt att dessa har en samverkan med Säpo för att identifiera och reducera säkerhetsrisker.

Moderaterna ska verka för:

- att* stärka skyddet för näringsliv och forskning från hybridhot och på så sätt göra Sverige till ett säkert och attraktivt land för företag, högskolor och forskning

Militärt försvar

1

Ett starkare försvar i en osäker omvärld

2

Ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas. Det försämrade säkerhetsläget kräver därför ett starkare försvar. Målet är att försvaret ska vara krigsavhållande och avskräcka en eventuell motståndare från att angripa Sverige. Samtidigt ska försvaret ständigt kunna hävda Sveriges suveränitet och territoriella integritet. Det ska även bidra till säkerhet och stabilitet i närområdet i linje med den solidariska säkerhetspolitiken. Det svenska försvaret ska vara interoperabelt med Nato- och EU-länders försvarsmakter för att kunna ge och ta emot militärt och civilt stöd i händelse av kris och krig.

3

4

5

6

7

8

9

10

Finansiera försvarsbeslutet fullt ut

11

5

Höjda försvarsanslag

12

Försvarsbeslutet 2020 är en viktig startpunkt för att på allvar stärka Sveriges försvar under det närmaste årtiondet. Att det gick att samla ett brett politiskt stöd för en kraftfull försvarssatsning där försvarsanslaget ökar till 1,5 procent av BNP år 2025 var helt nödvändigt för att möta utmaningarna i en allt mer osäker omvärld.

13

14

15

16

Försvarsbeslutet innebär bland annat förstärkningar av armén genom fler brigader, utökat artilleri och uppgradering av stridsfordon och stridsvagnar. Men även satsningar på marinen och flygvapnet som till exempel ytterligare en ubåt och valet att behålla Jas Gripen C/D längre än planerat. Moderaterna har även arbetat för att andra viktiga förmågor som nya ytstridsfartyg, anskaffning av långräckviddig bekämpningsförmåga samt förstärkningar av cyberförsvar och försvarsunderrättelseförmåga prioriterades i försvarsbeslutet.

17

18

19

20

21

22

23

Moderaterna hade velat se ökade anslag om fem extra miljarder i nivå på anslaget för 2026 och ytterligare fem miljarder för 2027. För att redan nu skapa långsiktiga planeringsförutsättningar, att kunna hantera ekonomiska risker och ytterst säkra att försvarsbeslutet kan genomföras i sin helhet. Det innebär även att de 17 återstående åtgärder som finns med i försvarsbeslutet, men som inte har finansiering, kan genomföras.

24

25

26

27

28

29

Att bygga upp försvaret på ett sätt som inte har gjorts på många decennier kommer att innebära stora utmaningar för en organisation som varit inställd på att hantera neddragningar under lång tid.

30

31

32

Moderaterna ska verka för:

- att* genomförbarheten i det innevarande försvarsbeslutet säkerställs genom
höjda försvarsanslag för åren 2026 och 2027 om fem miljarder i nivå för
båda åren

Materiel och försvarsindustri

Den kommande materieförsörjningsstrategin kommer att slå fast nya principer för strategisk materieförsörjning i fred, kris och konflikt. Ökad försörjningssäkerhet kommer därför att vara en viktig fråga när det gäller försvarets materiel. Försvarsmakten bör kunna teckna avtal med företag i Sverige, om leverans av till exempel lastbilar, vilka utgår från en basplatta i fredstid, som går att skala upp i händelse av krig. Möjligheten att köpa insatsvaror som möjliggör till exempel ammunitionstillverkning i händelse av krig bör också beaktas.

Moderaterna anser att den nya materieförsörjningsstrategin även behöver kompletteras med en ny försvarsindustristrategi. Principerna för den framtida materielanskaffningen kommer ha en stor påverkan på försvarsindustrins möjligheter att verka framgent och därför är det önskvärt med ett samlat grepp. Det finns en stark försvarsindustri på teknikens yttersta framkant i Sverige. Den bidrar både till stärkt försvarsförmåga och ökad innovationskraft. Försvarsföretagen behöver ges bättre konkurrensvillkor både genom ökade satsningar på försvarsforskning och genom ett mer effektivt exportfrämjande.

Moderaterna ska verka för:

- att* öka försörjningssäkerheten i det militära försvaret
att det finns en konkurrenskraftig försvarsindustri i Sverige

Personal

Försvarsmaktens förmåga att attrahera och behålla kompetent personal är avgörande för myndighetens förmåga att växa i enlighet med försvarsbeslutet. Försvarsmakten måste ge dem anställda goda villkor för att kunna rekrytera officerare, soldater och sjömän på frivillig basis.

Detsamma gäller dem som gör värnplikt. De utgör en viktig resurs för att både fylla upp krigsorganisationen, men även för att rekrytera kompetenta personer som kan bli officerare eller kontinuerligt anställda soldater eller sjömän.

Försvarsmakten måste arbeta proaktivt med frågor om jämställdhet och inkludering. Försvaret är en angelägenhet för hela befolkningen och hela befolkningens kompetens måste kunna tillvaratas.

Det finns behov av att se över hur värnpliktig personal kan bli mer tillgänglig och ha en hög beredskap, vilket är fallet i Finland. Den flerdimensionella hotbilden ställer högre krav på att även de värnpliktiga delarna av försvaret ska kunna agera i ett gråzonsläge. Det bör därför göras en översyn av den värnpliktiga personalens tillgänglighet och möjligheterna att kunna använda den utan att behöva gå in i ett läge av höjd beredskap.

Moderaterna ska verka för:

att det genomförs en översyn av värnpliktssystemet i syfte att öka krigsförbandens tillgänglighet

Kostnadskontroll och uppföljning

Att bygga ut Sveriges försvarsförmåga kommer att kräva god kostnadskontroll, spårbarhet och uppföljning för att garantera att de extra resurserna ger effekt. Vi vill därför se en ordnad process med tydliga avstämningar som tar hänsyn till behovet av att stärka försvaret men också den ekonomiska utvecklingen. Resurserna måste åstadkomma kontinuerligt ökande försvarsförmåga och det måste ske ett fortsatt effektiviserat resursutnyttjande inom Försvarsmakten.

Under 2023 kommer Försvarsberedningen att återaktiveras för att fungera som en kontrollstation för det innevarande försvarsbeslutet. Det blir ett viktigt avstämnings-tillfälle kring hur det går med genomförande och kostnader.

Moderaterna ska verka för:

att fokus på kostnadskontroll och uppföljning av försvarsbeslutet prioriteras

Två procent av BNP till försvaret

På sikt vill Moderaterna gå mot ett försvarsanslag som motsvarar två procent av BNP. För att kunna möta det försämrade säkerhetsläget, möjliggöra en stärkt förmåga samt för att kunna uppfylla åtaganden som medlem i Nato. Målet är att försvaret ska vara krigsavhållande och avskräcka en eventuell motståndare från att angripa Sverige. Samtidigt måste försvaret ständigt kunna hävda vår suveränitet och territoriella integritet. Hybridhot som påverkansoperationer och cyberangrepp måste hanteras kontinuerligt.

Moderaterna kommer att prioritera de åtgärder för försvaret som ger en högre operativ effekt här och nu. Därtill är det angeläget att öka satsningarna på nya teknologier som kommer att ha stor påverkan på det framtida slagfältet. Den snabba teknologiska utvecklingen kommer sannolikt att ha genomgripande konsekvenser för den framtida operationsmiljön.

Teknologi, handel och säkerhetspolitik

Digitaliseringen tillsammans med den ökade stormaktsrivaliteten leder till en allt starkare koppling mellan teknologi, handel och säkerhetspolitik.

Under början av digitaliseringen var det västliga demokratier som dominerade utvecklingen. Numera har dock Kina en ledande ställning inom områden som ansiktsgenkänning, 5G, kvantdatorer och digitala betalningslösningar. I kraft av stor tillgång till data kommer Kina att få en dominerande ställning inom AI. Kina arbetar även med andra länder för att befästa sin dominerande ställning genom den så kallade digitala silkesvägen.

Det har därför från amerikanskt håll föreslagits att tolv ledande demokratier däribland Sverige bör inleda ett strukturerat samarbete för att bemöta utmaningarna. En gemensam agenda för länderna skulle kunna innefatta försörjningssäkerhetsfrågor för halvledare, syntetisk biologi, exportkontrollfrågor samt etiska regler kring ansiktsgenkänning men även cybersäkerhetsfrågor. Sverige bör vara öppet för att föra en fördjupad dialog med USA, men också Storbritannien, Kanada och Japan, kring dessa frågor.

Samtidigt spelar EU en central roll inom flera av områdena. Inom EU finns det även en legal grund, institutioner och strukturer att arbeta utifrån. I kraft av att vara världens största marknad kan EU även arbeta som en internationell standardsättare. 5G-området är det enda teknologiområde där Europa har en ledande ställning. Det innebär att EU kan förhandla från en styrkeposition. För att vidmakthålla den positionen inför 6G behöver större gemensamma ansträngningar göras inom forskning och utveckling.

Sommaren 2021 enades EU och USA om att inrätta ett gemensamt handels- och tekniskråd. Syftet är att underlätta handel, utveckla kompatibla standarder och främja innovation. Men även att samverka kring kritiska teknologier, ekonomiska intressen samt säkerhet. Inledningsvis med fokus på 5G. Samarbetet bör intensifieras för att säkerställa fria dataflöden. EU och USA bör arbeta för att sluta ett avtal om AI. Enligt kommissionen är det övergripande målet att skapa en digital regelbok för demokratier. I grunden är detta ett bra initiativ eftersom det lyfter frågor som Sverige ensamt aldrig skulle kunna driva. Men Sverige bör aktivt arbeta för att det inte leder till ökad protektionism och digitala skatter.

I kraft av att vara ett högteknologiskt land i världsklass inom vissa områden så som till exempel 5G skapas nya möjligheter och vägval för Sverige. Vi blir en attraktiv partner i internationella sammanhang.

Sverige bör höja kompetensen på detta område för att bättre identifiera och värna svenska intressen också genom att ta en större plats i den internationella debatt där framtiden för frågorna formas.

Sverige bör likt Finland och de baltiska länderna eftersträva att etablera ett Center of Excellence. I Sveriges fall bör det vara inriktat på framtida teknologier och

kommunikationer/6G. Det bör vara tillgängligt både för både EU- och Natoländer. 1
Det skulle kunna komplettera de övriga centren som finns i regionen mot hybridhot, 2
cyber, strategisk kommunikation och energisäkerhet. 3

Moderaterna ska verka för: 4

- att ökade satsningar görs inom EU för att stärka forskning och utveckling kring 5
framtida mobilnät 6
- att stärka regeringskansliets analysförmåga inom nya teknologier 7
- att Sverige upprättar ett Center of Excellence för framtida teknologier och 8
kommunikationer/6G 9

Anpassning till den framtida operationsmiljön 10

Det framtida slagfältet kommer att präglas av den snabba teknikutvecklingen inom 11
områden som automation, robotik och AI. Vidare kommer förmågan till fjärrstrid 12
och rymdbaserade förmågor att bli allt viktigare. Flera stormakter lägger också 13
betydande resurser på konventionella ballistiska missiler med precisionsstyrning 14
samt hyperhastighetsvapen. 15

Kommande försvarsbeslut behöver ta höjd för den snabba teknologiutvecklingen 16
som kommer att prägla morgondagens slagfält. Framförallt behöver förmågan till 17
strid genom system i samverkan stärkas. Försvarssektorn behöver även arbeta 18
mer systematiskt för att integrera ny teknologi som löpande utvecklas inom den 19
civila sektorn. Vidare behöver analysförmågan på Försvarsdepartementet förstär- 20
kas kring hur den framtida operationsmiljön kommer att påverkas av den snabba 21
teknologiska utvecklingen. Det bör därför införas ett sekretariat för säkerhetspolitik 22
och långsiktig planering (SSLP) på Försvarsdepartementet. 23

Moderaterna ska verka för: 24

- att det genomförs ökade satsning på forskning och teknikutveckling inom 25
försvarssektorn 26
- att det skapas ett närmare samarbete och en fördjupad strategisk dialog mellan 27
myndigheter, akademi och företag inom försvarssektorn för att främja nya 28
teknologier 29
- att det införs ett sekretariat för säkerhetspolitik och långsiktig planering (SSLP) 30
på Försvarsdepartementet 31

Ökade satsningar på AI, automation och robotik

Autonoma system spelar en allt viktigare roll på det framtida slagfältet. Sverige ligger till del efter på detta område och saknar till exempel effektiva system för att bekämpa drönare. Försvarsmaktens uppgift att värna Sveriges territoriella integritet genom bevakningen av ett utsträckt och glesbefolkat territorium skulle kunna underlättas av autonoma system i kombination med intelligenta sensorer.

En gradvis integration av AI-relaterade system skulle kunna underlätta flera områden inom försvarssektorn. Till exempel skulle AI kunna stödja underrättelsebearbetning. Framförallt när det handlar om att se mönster vid analyseringen av stora mängder data för att upprätthålla en korrekt lägesbild. Även bearbetning av sensordata och logistiksystem är områden där AI-tekniken skulle kunna bidra till att stärka försvarssektorn.

I Sverige utgörs den enskilt största AI-satsningen av forskningsprogrammet Wallenberg AI, Autonomous Systems and Software Program (WASP). En stor del är reserverad för AI-forskning. Sammanlagt avsätts ca 5,5 miljarder fram till år 2030. Det är ett initiativ som drivs och finansieras av en stiftelse samt av näringslivet. Programmet skulle dock få större effekt om det matchades upp med liknande satsningar från statens sida. Då skulle en effektiv offentlig och privat samverkan kunna upprättas.

Moderaterna ska verka för:

- att Försvarsmakten bör ges i uppdrag att ta fram en AI-strategi
- att Försvarsmakten, FOI och FMV bör ges i uppdrag att delta i strategiska innovationsprogram inom AI som finansieras via Vinnova
- att det sker en ökad samverkan mellan civil och militär forskning
- att staten bör matcha upp den omfattande satsning som nu sker inom WASP programmet för att göra liknande satsningar framförallt inom säkerhets- och försvarsområdet

Ökad kompetens kring rymdbaserade förmågor

De traditionella domänerna mark, luft och sjö behöver kompletteras med rymd och cyber på det framtida slagfältet. De militära tillämpningarna innefattar bland annat positionsbestämning, spaning, förvarning, globalt samband och dataöverföring samt så kallad rymdlägesbild. Det är viktigt att det finns bred kompetens på detta område i Sverige. Framförallt för att vi ska kunna ingå i internationella samarbetsprojekt.

Sverige har vissa specialkompetenser och viss infrastruktur på rymdområdet så som Esrange i Kiruna. Rymdstyrelsen, Vinnova och European Space Agency (ESA),

vilka tillhandahåller medel för forskning och teknikutveckling. Det behövs dock mer 1
fokuserade satsningar för att Sverige ska kunna ha en rimlig förmåga när det gäller 2
rymdbaserade system. Möjligheten att inrätta ett särskilt strategiskt innovations- 3
program som skulle kunna gagna både civila och militära aktörer bör ses över. 4

Moderaterna ska verka för: 5

- att ett strategiskt innovationsprogram bör upprättas för militära och civila 6
applikationer av rymdbaserade system 7
- att den rymdstrategi som nyligen presenterades behöver genomföras i 8
praktiken 9

En bättre cybersäkerhet 10

Sverige är ett av världens mest digitaliserade länder. Men när det gäller cybersä- 11
kerhet ligger vi betydligt sämre till enligt internationella jämförelser. 12

Det finns ett antal områden som behöver stärkas i Sverige när det kommer till 13
cybersäkerhet. Det handlar bland annat kompetensförsörjning, större och effekti- 14
vare satsningar på forskning inom akademien samt bättre samarbetsstrukturer med 15
näringslivet och ett bättre och mer sammanhållet författningsstöd. Det finns också 16
ett stort behov av att investera i kommunikationer med ett högre säkerhetsskydd. 17
Återuppbyggnaden av det civila försvarsväret kräver en bättre ledning och sam- 18
verkan. Vidare bör kompetensen kring cybersäkerhetsfrågor på Regeringskansliet 19
stärkas högst avsevärt. 20

Det är bra att Sverige utvecklat en offensiv cyberförmåga. Men frågan är inte 21
helt okomplicerad ur ett legalt perspektiv. Det har varit debatt om huruvida de 22
etablerade lagar kring krigföring vi har i dag är tillämpbara. När nya teknologier och 23
förmågor som cyber, AI och autonoma system skapar en helt ny spelplan och blir 24
en allt mer integrerad del av försvaret. Sverige bör som en ledande tekniknation 25
aktivt forma den internationella policydebatten kring dessa frågor. Vidare bör en 26
doktrin utvecklas som ger vägledning för tillämpningen av defensiva och offensiva 27
cyberoperationer. 28

De nordiska länderna bör samordna och öva sina Computer Emergency Response 29
Team (CERT) gemensamt och intensifiera samarbete kring utbyggnaden av 5G, 30
inklusive de säkerhetsaspekter som är kopplade till arbetet. Sverige bör också 31
bejaka möjligheterna som finns att använda EU:s verktygslåda för cyberdiplomati 32
om vi drabbas av omfattande cyberangrepp. 33

Etablerandet av det nya cybersäkerhetscentret är en viktig byggsten i detta arbete. 34
Det behöver skyndsamt bli operativt och utveckla ett nära samarbete med närings- 35
livet. Vidare bör centret även ha en nära samverkan med den nya myndigheten 36

för psykologiskt försvar. Eftersom båda aktörerna ska arbeta med att identifiera, hantera och bemöta angrepp och påverkansoperationer i digitala miljöer.

Det behövs också initieras en större utredning som kan utgöra grunden för en ny svensk cybersäkerhetsstrategi. Utredningen bör ha en bred ansats och utgå ifrån hotbilden, hur den förväntas utvecklas och vilka krav den ställer på svensk cybersäkerhet. Faktorer som kompetensförsörjning, forskning och teknikutveckling samt framtagning av certifierade produkter bör vara centrala delar i utredningen.

Andra relevanta saker som bör genomlysas är samarbetet mellan det offentliga och näringslivet samt lärdomar från andra relevanta länder. När utredningen är klar bör den utgöra grunden till en svensk cybersäkerhetsstrategi som är kopplad till den nya svenska nationella säkerhetsstrategin. Det innebär att den cybersäkerhetskoordinator som Moderaterna föreslår ska införas på säkerhetsrådet kommer att ha huvudansvar för att utveckla strategin. Cybersäkerhetskoordinatorn kommer även att få en central roll i att hålla ihop hela cybersäkerhetsarbetet på Regeringskansliet.

5

Moderaterna ska verka för: 16

- att* det görs en översyn av cybersäkerhetsområdet i syfte att stärka kompetensförsörjning, större och effektivare satsningar på forskning inom akademien samt bättre samarbetsstrukturer med näringslivet 17
- att* det kommer till stånd ett starkare samarbete mellan staten och näringslivet inom cyberområdet 18
- att* Sverige bör upprätta en cyberdoktrin för den defensiva och offensiva cyberförmågan 19
- att* Sverige får en ny cybersäkerhetsstrategi 20
- att* Sverige främjar ett djupare samarbete inom Norden och EU på cybersäkerhetsområdet 21

Sveriges och EU:s roll i världen

1

EU som utrikespolitisk aktör

2

EU är Sveriges viktigaste utrikespolitiska plattform. För att dra större nytta av det krävs att Sverige mer aktivt och framåtlat försöker påverka EU:s ställningstaganden. På EU-nivå är det ofta den som vågar gå före, lansera idéer och ställa krav, som får inflytande. Moderaterna ska bidra till en mer levande och initierad debatt i Sverige om Europapolitiken. Det är inte minst viktigt med tanke på det svenska ordförandeskapet 2023.

3
4
5
6
7
8

Sverige måste ta den möjlighet som finns att påverka den gemensamma utrikes-, säkerhets- och försvarspolitikens inriktning och ramverk. Men för att göra det måste Sverige företräddas av en regering som vet vad den vill med EU och förstår vilka stora möjligheter vårt medlemskap faktiskt ger.

9
10
11
12

EU:s grannskapspolitik och det Östliga partnerskapet, vilket tillkom på svenskt initiativ under den tidigare borgerliga regeringen, ska fortsatt vara centrala svenska prioriteringar. De främjar demokrati, grundläggande friheter och rättsstatsprincipen i närområdet. Målet ska vara att skapa välstånd och säkerhet, men också att förhindra irreguljär migration samt att bekämpa människosmuggling och terrorism.

13
14
15
16
17

Moderaterna ska verka för:

18

att stärka EU som utrikespolitisk aktör

19

att prioritera EU:s Östliga partnerskap och grannskapspolitik

20

Sveriges inflytande i EU

21

En viktig grund för Sveriges möjligheter att påverka EU:s utveckling och ställningstaganden är vår förmåga att forma koalitioner med likasinnade länder. Den nordisk-baltiska kretsen utgör här en viktig grund för samarbetet som bör intensifieras. Det handlar inte minst om att stärka vår gemensamma förmåga att adressera frågor av värde för regionen, såsom utvecklingen i Arktis, Östersjön och i det östliga närområdet.

22
23
24
25
26
27

Sverige ska vara pådrivande för att det nordisk-baltiska samarbetet fördjupas. Det gäller gemensamma initiativ i EU, men även i andra internationella och multilaterala sammanhang.

28
29
30

Samarbetet ska präglas av flexibilitet i möjligheten att bredda den nordisk-baltiska koalitionen i olika frågor och sammanhang, till exempel med Nederländerna, Tyskland och Österrike. En ambition bör även vara att verka för ett starkt samarbete med Storbritannien. Därtill är Storbritannien i kraft av att leda Joint Expeditionary

31
32
33
34

Force (JEF) och Natos stridsgrupp i Estland den viktigaste europeiska försvaraktören i Östersjöregionen, av länderna utanför den omedelbara regionen. Den nordisk-baltiska länderna bör alltid utgöra en stark röst för transatlantiskt samarbete i Europa.

Moderaterna ska verka för:

att det nordisk-baltiska samarbetet fördjupas

Stärk den transatlantiska länken

Sverige ska verka för ett starkt transatlantiskt samarbete inom säkerhet, demokrati, mänskliga rättigheter, frihandel, klimatomställningen och nya teknologier.

Ska de liberala demokratierna kunna stå upp mot säkerhetsutmaningarna från auktoritära länder som Ryssland och Kina måste vi samordna våra ansträngningar.

En stark amerikansk militär närvaro i Europa förstärker den transatlantiska länken och bidrar till säkerhet och stabilitet på den europeiska kontinenten. Det bästa sättet att säkra ett fortsatt amerikanskt engagemang för Europas säkerhet är att vi tar ett större ansvar för vår egen säkerhet genom ökade satsningar på försvaret och utvecklandet av en starkare militär förmåga. Så kan ett bättre och mer balanserat transatlantiskt partnerskap upprättas.

Moderaterna ska verka för:

att Sverige främjar en stärkt transatlantisk länk och fördjupade samarbeten gällande säkerhet – som motkraft till aggressiva auktoritära stater – för demokrati, mänskliga rättigheter, frihandel, klimatomställningen och nya teknologier

Ett mer geopolitiskt EU

Omvärldsutvecklingen det senaste decenniet har tydliggjort behovet av att förbättra Europas motståndskraft. Det är mot den bakgrunden EU-kommissionen numera uttryckligen strävar efter att vara "en geopolitisk kommission". Mot samma bakgrund står nu arbetet med att stärka Europas "strategiska autonomi" högt på EU:s dagordning.

Begreppet strategisk autonomi har sitt ursprung i fördjupningsprocessen av den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik. Den har nu breddats till allt fler politikområden såsom handel, digitalisering, klimat, energi och ekonomi. Med anledning av breddningen är numera "öppen strategisk autonomi" det etablerade begreppet.

Hur EU ska utveckla denna öppna strategiska autonomi är en levande diskussion, 1
som kommer att staka ut riktningen för många av EU:s mest centrala politikom- 2
råden. Hittills har Sverige valt att ställa sig vid sidlinjen och försökt distansera sig 3
från den diskussionen. Om Sverige ska ha inflytande och göra något avtryck i 4
diskussionen måste vi inta en mer offensiv och konstruktiv ansats. 5

I grund och botten handlar autonomin om förmågan att självständigt kunna fatta 6
beslut och att stå upp för sina intressen och värderingar. Tillsammans med andra 7
internationella aktörer och organisationer när det är möjligt, men inte naivt förlita 8
sig på att den vägen alltid är framkomlig. 9

Moderaterna ska vara tydliga med att EU:s autonomi inte stärks av isolering eller 10
protektionism. Multilaterala principer och frihandel måste fortsatt utgöra EU:s 11
kompass. EU bör snarare axla en större roll som försvarare av regelbaserat interna- 12
tionellt samarbete, inte minst då den ordningen utmanas av aktörer som försöker 13
förbigå eller manipulera den i syfte att maximera sin auktoritära politik. Partnerska- 14
pet med USA är fundamentalt för Europas autonomi. Det måste emellertid värnas 15
och fördjupas genom ett större europeiskt ansvarstagande. 16

Pandemin har avslöjat Europas importberoende vad gäller bland annat medicinsk 17
skyddsutrustning. Det finns även potentiellt liknande sårbarheter när det kommer 18
till vitala produkter som batterier, halvledare och vätgas. I första hand bör vi luta 19
oss mot globala handelskedjor. Vid absolut behov bör EU-intern produktion prio- 20
riteras. Men allt ska inte produceras i EU. Det är varken önskvärt eller realistiskt. 21
EU-länderna bör upprätta viss gemensam beredskap mot bakgrund av de brist- 22
situationer som uppstod under pandemin. De bör även gemensamt kontinuerligt 23
analysera behovet av att göra detsamma för att minska sårbarheter vid andra 24
potentiella kriser och bristsituationer. 25

Arbetet med att stärka Europas öppna strategiska autonomi bör utgå från och 26
bygga vidare på Europasamarbetets styrkor samt dess breda verktygslåda, som är 27
unik. Europa måste oftare våga använda den – strategiskt och samstämmigt mellan 28
dess olika delar. 29

Ett exempel i EU:s verktygslåda är gemensamma sanktioner, där individuella 30
sanktioner generellt är att föredra framför geografiska sanktioner eftersom dessa 31
inte slår mot den civila befolkningen. EU har i dag tematiska sanktioner mot 32
kemiska vapen, cyberattacker, människorättsbrott och terrorism. Sanktioner mot 33
människorättsbrott, så kallade Magnitskijsanktioner, bör utvidgas till att omfatta 34
även korruption, för att komma åt personer som upprätthåller förtryckande regimer. 35
Sanktioner bör dock ses som ett instrument av många och användas strategiskt 36
där det kan få genomslag och, där möjligt, gemensamt med allierade. 37

För att stärka Europas autonomi behövs inga fördragsändringar. I grund och 38
botten är det inte någon avsaknad av kapaciteter som har hindrat EU från att 39
agera autonomt i olika lägen. Det är den politiska viljan att formulera en gemensam 40

geopolitisk vision som har saknats. När den viljan nu har stärkts runtom i Europa 1
 bör Sverige ta chansen att påverka dess inriktning. 2

Moderaterna ska verka för: 3

- att stärka EU:s förmåga att på den globala nivån stå upp för frihandel och 4
 medlemsstaternas intressen 5
- att EU fördjupar sitt samarbete med USA och andra internationella aktörer och 6
 organisationer 7
- att EU:s sanktionsverktyg används riktat och strategiskt, samt att 8
 sanktionsregimen för mänskliga rättigheter utvidgas till att omfatta 9
 korruption 10
- att medlemsstaterna upprättar gemensam beredskap av särskilt kritiska 11
 importprodukter och utvecklar samarbeten som den europeiska 12
 råvarualliansen 13
- att EU-kommissionen kontinuerligt analyserar potentiella sårbarheter i viktiga 14
 värdekedjor 15

Värna och stärk regelbaserat internationellt samarbete 16

Konkurrerande visioner och agendor står mot varandra globalt, samtidigt som 17
 världen blir alltmer sammansatt och sammankopplad. Klimatförändringarna, frågor 18
 kopplade till digitaliseringen, tillgång till råmaterial och mänskliga rättigheter är 19
 exempel på områden där det krävs mer multilateralt samarbete. 20

EU ska vara den ledande kraften för den regelbaserade och multilaterala världs- 21
 ordningen. I frånvaron av gemensamma internationella regler blir den starkes makt 22
 lag. Världen blir bättre om Europas demokratiska krafter sätter sin prägel på den. 23
 Istället för att Kina eller andra odemokratiska aktörer tillåts att lyckas med sina 24
 försök att göra det. 25

Internationella organisationer såsom FN, WTO och WHO behöver reformeras för att 26
 bättre kunna hantera dagens och framtidens behov av nya globala normer, stan- 27
 darder och ramverk. Multilateralismen utmanas inte bara av enskilda aktörer, utan 28
 även av vissa internationella organisationers oförmåga att utvecklas för att kunna 29
 möta nya slags utmaningar och problem. 30

EU är part i de flesta multilaterala processer som syftar till att hantera och lösa glo- 31
 bala utmaningar och problem. EU-länderna bör så ofta som möjligt söka formulera 32
 gemensamma positioner och koordinera sig, helst tillsammans med internationella 33
 partners. EU bör använda verktyg såsom finansiering för att med mer tyngd kunna 34
 hävda sina intressen. Först och främst bör EU bygga allianser med dem vi delar 35
 demokratiska värderingar. Med andra ska EU sträva efter samsyn i varje enskild 36
 fråga som kräver globala lösningar. 37

Moderaterna ska verka för:

- att* EU står upp för regelbaserat internationellt samarbete samt höga krav på standarder och normer
- att* medlemsstaterna så ofta som möjligt talar med en röst i internationella organisationer

Stärk den europeiska utrikestjänsten

Den europeiska utrikestjänsten (EEAS) har fortfarande inte den tyngd i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken som den borde och skulle kunna ha. Framför allt i förhållande till Kina och Ryssland samt avseende globala normer och standarder. Utrikestjänsten blir dock inte starkare och bättre än vad medlemsstaterna tillåter den att bli.

Utrikestjänsten leds av EU:s höga representant för utrikesfrågor och säkerhetspolitik. Sverige bör tydligt sträva efter att den posten innehas av en person med tillräcklig kompetens, erfarenhet, ledningsförmåga och diplomatisk tyngd för att på ett trovärdigt sätt kunna representera unionen i internationella sammanhang. Det är viktigt för att stärka trovärdigheten i EU:s utrikes- och säkerhetspolitik i omvärlden, men även internt i EU.

I många fall borde EU kunna stå för konsulärt stöd och beskickningar i mindre prioriterade länder. Det kan och bör innebära att svenska utrikesförvaltningen kan koncentreras till de länder som prioriteras utifrån svenska säkerhetsintressen och svensk handel. Fler svenskar än hittills bör ges möjlighet att arbeta i, bidra till och utforma utrikestjänsten.

Moderaterna ska verka för:

- att* den europeiska utrikestjänsten stärks och ges bättre förutsättningar att främja EU:s utrikes och säkerhetspolitik, framförallt i frågor om Kina och Ryssland samt internationell norm- och standardsättning
- att* ge den europeiska utrikestjänsten mandat och resurser att arbeta med strategisk kommunikation i förhållande till Ryssland och Kina
- att* verka för att fler kvalificerade svenskar får plats i EU:s institutioner, inklusive den europeiska utrikestjänsten

Arktis

I ismältningens spår tydliggörs kopplingen mellan klimatiförändringar och militär säkerhet. Moderaterna anser att det kräver en aktiv svensk och europeisk Arktispolitik, som tar ett sammanhållet grepp om de många utmaningar vi möter i regionen

för att värna miljö, välbefinnande och handel liksom människors levnadsvillkor och
möjlighet att säkra sina inkomster. Sverige bör försvara den ordning som har präg-
lat Arktis med regionalt och internationellt samarbete och den internationella rätten
som grund. I synnerhet FN:s havsrättskonvention. Försvars- och säkerhetspolitiken
utgör i sammanhanget en viktig grund. Sverige behöver ett långsiktigt strategiskt
förhållningssätt till en region i förändring.

De säkerhetspolitiska utmaningar som vi möter i norr ställer även viktiga frågor om
hur vi värnar och skyddar de för Sveriges och Europas välbefinnande Atlant-
förbindelserna i händelse av ökade spänningar. Upprätthållandet av navigationsfri-
heten är centralt. Så även skyddet av de många Atlantkablar som binder samman
våra kontinenter. En aktiv svensk politik är en viktig förutsättning för vår långsiktiga
förmåga att stå emot icke-demokratierna Ryssland och Kinas ambitioner att sätta
sin prägel på utvecklingen i Arktis och i den nordligaste delen av Europa.

5 Moderaterna ska verka för:

- att upprätthålla den internationella styrningen av Arktis, med internationell rätt
och regionalt och internationellt samarbete som grund
- att Sverige och EU ska värna och skydda Atlantförbindelserna i händelse av
ökade spänningar, upprätthålla navigationsfriheten samt värna skyddet av
Atlantkablarna

En starkare europeisk linje mot Ryssland

Utvecklingen i Ryssland fortsätter att gå åt fel håll. Utrymmet för oppositionella
röster kringskärs kontinuerligt genom stängare lagstiftning. Den ryska regimen
barbari tydliggörs av giftattentatet mot oppositionsledaren Aleksej Navalnyj. Listan
över personer som i kampen för en demokratisk utveckling i Ryssland fått sätta
livet till är lång. Den utbredda korruptionen inom den ryska regimen utgör ett hot
mot de egna medborgarna såväl som mot omvärlden.

Sedan 2010 har Ryssland ett omfattande moderniseringsprogram för att stärka
landets militära förmåga. Vid sidan av detta använder även Ryssland lönnmord,
cyberangrepp och desinformationsoperationer för att utöva påtryckningar mot
andra länder. Ryssland har dessutom visat att landet inte väjer för att använda
militära medel för att rita om Europas gränser. Angreppen på Georgien och Ukraina
och den illegala annekteringen av Krim utgör mycket allvarliga brott mot folkrätten
och den europeiska säkerhetsordningen.

Förslag om att återetablera en fungerande relation med Moskva kommer med
jämna mellanrum upp i den säkerhetspolitiska debatten i Europa. Ofta i kombi-
nation med tal om att västvärlden måste bli bättre på att förstå Ryssland. Att nya
försök, åtminstone retoriska, till återupprättade förbindelser med Ryssland lanseras

av politiker i väst är därför oroande och något vi beklagar. Det finns en betydande risk att försöken legitimerar den ryska regimen brott mot den europeiska säkerhetsordningen och därtill försvagar sammanhållningen i EU. Varje eftergift till Kreml bör uteslutas så länge Ryssland inte accepterar Ukrainas suveränitet och lever upp till Minsk-avtalet. Väst måste tillsammans inom EU och Nato stå upp mot Ryssland.

Moderaterna ska verka för:

att Sverige värnar en samlad europeisk hållning i Rysslandspolitiken och att nuvarande principer för politiken ligger fast

Ett brett samarbete för att bemöta Kina

De senaste årtiondena har Kina byggt sin ekonomiska och militära styrka och har nu på allvar tagit steget ut på den internationella arenan som en aktör med en konfrontativ utrikespolitik. Med en stärkt närvaro både regionalt militärt och globalt ekonomiskt. President Xi Jinpings mål är att landet år 2049 ska vara en dominerande stormakt: Ekonomiskt, politiskt och militärt. Det sker samtidigt som landet inrikespolitiskt utsätter människorna i Xinjiang för brott mot mänskligheten och tar avsteg från internationella åtaganden som beslutet om att införa ny säkerhetslagstiftning i Hongkong. Lagen innebär i praktiken ett slut på formeln "ett land, två system".

Kina ökar de militära spänningarna i sitt närområde. Taiwan har blivit än mer utsatt.

Den senaste tidens hårdnande retorik från kinesiska diplomater i Sverige är en del av en trend som syns bland kinesiska utsända i andra delar av världen. Dessa betecknas som "Wolf Warriors".

Handeln med Kina har ökat dramatiskt under det senaste årtiondet och svenska företag har utvecklats tack vare handeln och etableringen i Kina. Det är även angeläget att Kina tar globalt ansvar inom till exempel klimat, hållbara lösningar och skydd av patent/IP. Men Sverige och EU ska inte vara naiva. Det är avgörande att den fria världen förmår att vara tydliga med spelregler, reciprocitet och standarder.

Sverige och övriga medlemsstater behöver konkreta verktyg, såsom lagar, regler och strukturer, för att kunna förhålla sig till investeringar och de risker som kan finnas med att använda kinesisk teknik i säkerhetskänslig infrastruktur. I många fall bör samarbete och investeringar välkomnas, medan det i andra fall krävs kontroll för att säkra handlingsfrihet och integritet.

EU bör även forma sin Kina-politik tillsammans med andra: USA, Kanada, Storbritannien, Australien, Nya Zeeland, Sydkorea, Indien och Japan, för att kunna uppnå större tyngd i relationerna med Kina.

Taiwan utgör ett viktigt nav för demokrati och tolerans i Asien. Sverige bör 1
därför skapa möjligheter för ökade kontakter mellan forskning, civilsamhälle och 2
näringsliv. Bland annat genom att uppgradera den svenska närvaron i Taipei med 3
ett "House of Sweden." Sverige bör driva på för ett frihandelsavtal mellan EU och 4
Taiwan. 5

Moderaterna ska verka för: 6

- att Sverige intar en aktiv roll i värnandet av ett samstämmigt förhållningssätt 7
mellan EU och likasinnade länder i relationerna med Kina 8
- att ett "House of Sweden" etableras i Taipei 9
- att Sverige driver på för ett frihandelsavtal mellan EU och Taiwan 10

En ambitiös frihandelsagenda 11

Den inre marknaden är EU:s största tillgång och central för Europas konkur- 12
renskraft. Ju bättre den inre marknaden fungerar desto starkare blir vi globalt. 13
Kvarvarande hinder bör rivas, särskilt vad gäller tjänster och digitala produkter. 14
Existerande regler bör fullt implementeras för att underlätta handeln inom EU. 15

Den regelstyrda internationella handeln är avgörande för jobb och tillväxt i Sverige, 16
Europa och i omvärlden. Sverige och Europa bör leda utvecklingen för en frihan- 17
delsvänlig värld med öppna marknader, särskilt i tider när frihandeln världen över 18
utmanas av protektionistiska krafter. 19

Handel är ett av EU:s mest effektiva och kraftfulla verktyg för att påverka omvärld- 20
den. Det faktum att EU är världens största exportör och importör av varor och 21
tjänster bör användas mer strategiskt och aktivt för att främja medlemmarnas 22
intressen internationellt. Till exempel vad gäller klimat och migration. 23

Handelspolitiken ska vara ett av EU:s mest prioriterade områden. EU bör driva på 24
för att få på plats moderna avtal, med särskilt fokus på att riva omotiverade han- 25
delshinder för den digitala ekonomin. Sverige måste i sin tur stå upp mot europeisk 26
protektionism och driva en linje där ökad handel fyller ett värde i sig och inte enbart 27
är ett verktyg 28

EU bör vidare använda sin gemensamma tyngd i handelspolitiken till att söka 29
reformera WTO. Bland annat med nya regler för digital handel, skarpare regler 30
för att motverka snedvridning av konkurrens och för att få igång en fungerande 31
tvistlösning. 32

EU ska fortsätta att vara ett föredöme globalt genom att ingå ambitiösa frihan- 33
delsavtal med länder från världens alla delar. Nya frihandelsavtal är även ett viktigt 34
sätt att diversifiera handelskedjorna, och därmed stärka EU:s motståndskraft i att 35
undvika framtida kriser. 36

Sverige bör verka för att EU förhandlar fram ett grönt frihandelsavtal som blir så omfattande som möjligt. Ambitionen bör vara att helt ta bort tullar, kvoter och andra handelshinder för klimat- och miljövänliga varor, tjänster och teknologier. Genom att införa nolltullar på teknologier och idéer som bidrar till en mer hållbar utveckling skulle vi kunna sprida de bästa lösningarna som vi och andra har utvecklat över världen på ett enklare och billigare sätt. Samtidigt som vi snabbare skulle kunna utveckla våra egna idéer med hjälp av andra.

Moderaterna ska verka för: 8

- att* EU:s handelspolitik är ambitiös och världsledande 9
- att* EU är pådrivande för reformering av WTO 10
- att* det transatlantiska handelssamarbetet fördjupas 11

5 En effektiv klimatpolitik 12

Det krävs gemensamma insatser för att hantera klimatförändringarna. EU ska vara en stark förespråkare för en ambitiös och effektiv klimatpolitik både i internationella forum och i sina bilaterala förbindelser med tredjeländer. EU står för nio procent av de globala växthusgasutsläppen och kan inte effektivt motverka klimatförändringarna på egen hand. Det är därför avgörande att Sverige och Europa bedriver en klimatpolitik som får omvärlden att vilja följa vårt exempel. Det förutsätter att vi för en politik som visar att det går att kombinera fler jobb och ökat ekonomiskt välbefinnande med minskade utsläpp.

Klimatpolitiken ska ta sin utgångspunkt i moderata grundvärden och idéer om marknadsekonomi, kostnadseffektivitet, vetenskaplighet, forskning och innovation. Ekonomiska styrmedel bör användas så att den som släpper ut växthusgaser betalar för det och får incitament att sänka sina utsläpp kostnadseffektivt. Det bör göras på global nivå med ett minimipris på utsläpp av koldioxid. Moderaterna är emellertid emot att det införs EU-skatter.

EU har ett strategiskt intresse av att driva på för kostnadseffektiva utsläppsminskningar i omvärlden och stärka tredjeländers motståndskraft mot klimatförändringarnas konsekvenser. Handelspolitiken bör användas aktivt för att driva på för detta. Det är dock centralt att en starkare koppling mellan handels- och klimatpolitiken inte görs på ett sådant sätt att det kan utnyttjas av protektionistiska krafter. Även utvecklingspolitiken skulle kunna få en starkare koppling till klimatfrågan. Många gånger är utsläppsminskande åtgärder i tredjeländer mer kostnadseffektiva än om de görs i EU.

Moderaterna ska verka för:

- att* klimatpolitiken är effektiv och leder till att världens totala växthusgasutsläpp minskas
- att* EU är en stark förespråkare på den globala nivån för minskade utsläpp

Stå upp för rättsstatsprincipen

Moderaterna var pådrivande för att det nu har kommit på plats en så kallad rättsstatsmekanism. Den gör det möjligt att hålla inne utbetalningar från EU:s budget ifall en medlemsstat väljer att åsidosätta rättsstatsprincipen. Att rättsstatsprincipen respekteras i hela EU är centralt för att samarbetet ska fungera och för att invårnarnas rättigheter ska garanteras. Den nya rättsstatsmekanismen bör emellertid förstärkas och dess användningsområde breddas så att korruption tydligare kan ligga till grund för indraget EU-stöd. Svenska skattepengar ska inte tillåtas försvinna i korruption. Om så är fallet måste det få tydliga konsekvenser

Korrelationen mellan EU:s externa ekonomiska bistånd och demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatsprincipen är dock svag. Den största delen av EU:s bistånd går till icke-demokratiska regimer. EU:s nya instrument för grannskapspolitik, utvecklingssamarbete och internationellt samarbete (Global Europe) ger dock nya möjligheter att stärka kopplingen mellan demokratiska principer och EU-finansiering. Det överensstämmer bättre med EU:s principer och värderingar. EU bör sträva efter att styra en större andel av biståndet till icke-statliga mottagare i stället för till auktoritära regeringar. Så att det bättre når vanliga människor och ökar sannolikheten för positiv förändring på sikt. Vi bör också bygga vidare på kravställande inom EU:s biståndspolitik. En naturlig följd av en sådan politik är att EU bör stoppa delar av utvecklingsbiståndet om mottagarländer agerar på ett sätt som står i strid med unionens intressen.

Moderaterna ska verka för:

- att* rättsstatsprincipen respekteras både i EU och i omvärlden
- att* rättsstatsmekanismen förstärks och breddas för att effektivare kunna användas mot korruption

Bekämpa den internationella brottsligheten

Den organiserade brottsligheten är ett allt större problem i Europa. Brottsligheten har blivit mer sammankopplad, internationell och digital. Det handlar bland annat om trafficking, smuggling av migranter, vapensmuggling, cyberbrottslighet, olaglig narkotikahandel, ekobrott och penningtvätt.

De enskilda länderna får allt svårare att på egen hand bekämpa den grova, organiserade internationella brottsligheten. EU-myndigheterna Europol och Eurojust bör förstärkas. Informationsutbyte mellan nationella polismyndigheter och EU:s informationssystem måste förbättras. Den så kallade säkerhetsunionen ger en bra ram för hur EU:s arbete på det här området kan utvecklas och bör vara en prioriterad fråga i Europasamarbetet.

1
2
3
4
5
6

Polissamarbetet inom EU måste förstärkas genom ett djupare samarbete mellan svensk och europeisk polis, med en operativ polisstyrka på europeisk nivå inom ramen för Europol. All operativ verksamhet ska ske under befäl av polismyndigheten i den aktuella medlemsstaten.

7
8
9
10

Moderaterna ska verka för:

11

att EU:s arbete med att bekämpa den organiserade brottsligheten stärks

12

att inom ramen för Europol inrätta en operativ europeisk polisstyrka för att stävja gränsöverskridande brottslighet

13
14

att inom ramen för Europol inrätta ett center för att motverka gränsöverskridande egendomsbrott

15
16

Kraftfullare åtgärder mot terrorism

17

Det främsta ansvaret för att bekämpa brottslighet och garantera säkerheten ligger hos medlemsländerna. De senaste årens terroristattacker har visat att säkerheten även är ett gemensamt ansvar. EU ska med beslutsamhet fortsätta sina gemensamma insatser.

18
19
20
21

EU har tagit viktiga steg i kampen mot terrorism. Bland annat har EU förbättrat informationsutbytet, förstärkt kontroller vid de yttre gränserna, förenklat procedurerna för att ta bort terrorisminnehåll online, infört gemensamma definitioner för terroristbrott samt stärkt samarbetet med länder utanför EU.

22
23
24
25

Men eftersom EU-lagstiftningen på det här området oftast är i formen av direktiv, som behöver införlivas i medlemsstaternas nationella lagstiftning, är implementeringen av besluten en utmanande uppgift. Sverige bör vara en tydlig röst för att beslut faktiskt genomförs.

26
27
28
29

Moderaterna ska vara pådrivande för att EU tar ytterligare nödvändiga steg: Stärk Europol's anti-terrorcenter, gemensamma EU-regler för att stoppa utländsk finansiering av extrema trossamfund, spärrlista mot hatpredikanter som ska nekas inresa, fördjupat samarbete för att förhindra penningtvätt och terrorfinansiering. Sverige bör dessutom ansluta sig till den europeiska åklagarmyndigheten, som även ska arbeta mot terrorism.

30
31
32
33
34
35

EU:s agenda för terrorismbekämpning är ett bra ramverk för det fortsatta arbetet med att förbättra terrorismbekämpningen. 1
 2

Moderaterna ska verka för: 3

- att EU:s arbete med att bekämpa terrorism stärks 4
- att EU:s lagstiftning mot terrorism implementeras i hela EU 5

Fördjupa och stärk säkerhets- och försvarspolitiken 6

Nato är garanten för att den rådande säkerhetsordningen upprätthålls. De europeiska länderna behöver dock ta ett större ansvar för Europas säkerhet. Ökade nationella försvarsbudgetar är grundläggande i det sammanhanget. Men Europasamarbetet kan också spela en viktig roll för att stärka Nato. Ett militärt starkare EU möjliggör en jämnare fördelning av försvarsbördan inom Nato än vad som är fallet i dag. 7
 8
 9
 10
 11
 12

EU:s fördjupade försvarssamarbete inom ramen för bland annat det permanenta strukturerade samarbetet (PESCO), den europeiska försvarsfonden (EDF) och den årliga försvarsöversynen (Card), har potential att stärka både de enskilda medlemsländernas försvarsförmåga och EU:s försvarsförmåga som helhet. Vi bör säkerställa att dessa försvarsinitiativ är sammanhängande. 13
 14
 15
 16
 17

EU:s ansträngningar för att underlätta militär rörlighet mellan medlemsstaterna är en viktig fråga, som Sverige bör prioritera. Förbättrad rörlighet för militär personal, materiel och utrustning stärker medlemsstaternas förmåga att agera effektivt under kriser och konflikter. Både inom och utanför EU. Det är också ett bra exempel på hur EU:s försvarsåtgärder kan stärka EU såväl som Nato. Det är välkommet att USA, Kanada och Norge har bjudits in att delta som tredjeländer. 18
 19
 20
 21
 22
 23

Sverige har goda möjligheter att spela en viktig roll i utformandet av det europeiska försvarssamarbetet. Vi har en försvarsindustri som ligger i framkant, försvarsforskning i världsklass på många områden och en strategiskt väl utvecklad underrättelseverksamhet. Svenskt inflytande är emellertid avhängigt ett mer aktivt engagemang i de projekt och frågor som Sverige driver. 24
 25
 26
 27
 28

Sverige bör vara mer proaktivt i EU:s arbete med den så kallade strategiska kompassen, som ska identifiera behov och definiera gemensamma prioriteringar inom områdena krishantering, resiliens, kapacitet och partnerskap. Den ska ligga till grund för den framtida inriktningen av EU:s säkerhets- och försvarspolitik, som en utveckling av den globala strategin. I det sammanhanget ligger det i Sveriges intresse att säkerheten runt Östersjön, där åtta av nio länder är EU-medlemmar, ses som en europeisk angelägenhet. 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35

Vidare bör Sverige sätta en strategi med tydliga prioriteringar för hur vi anser att EU ska utvecklas på det här området samt hur Sverige kan ta del av de möjligheter och resurser som det fördjupade samarbetet innebär.

Lissabonfördraget möjliggjorde nya samarbeten inom säkerhets- och försvarspolitik, bland annat i Pesco. En annan punkt rör artikel 42.7 om ömsesidigt försvar, som hittills endast har aktiverats av Frankrike efter terrorattentaten 2015. Den har dock inte en entydig tolkning. I samband med arbetet med den strategiska kompassen bör Sverige efterfråga att EU-länderna gemensamt definierar tolkningen av artikel 42.7.

Sverige måste även bli bättre på att ha dialog och skapa allianser med likasinnade länder eller länder där våra intressen sammanfaller. Detta har blivit ännu mer angeläget som en konsekvens av brexit eftersom Sverige tidigare hade ett nära partnerskap med Storbritannien inom ramen för EU:s säkerhets- och försvarspolitik.

Partnerskapet mellan EU och Nato bör fortsätta att utvecklas utifrån principerna i den gemensamma deklarationen. Att EU inte ska duplicera det Nato gör bör vara en grundprincip. EU bör fokusera på sina komparativa fördelar, men det behöver inte betyda att all överlappning är dålig. Det är bra att kompetens att hantera vissa frågor, som till exempel hybridhot, strategisk kommunikation och cybersäkerhet finns både hos EU och Nato.

Pandemin har understrukt vikten av att samarbeta mer inom EU vad gäller krisberedskap. Det gäller till exempel civilskyddsmekanismen som syftar till att stärka den gemensamma förmågan. Den hjälp Sverige tog emot från andra europeiska länder under skogsbränderna sommaren 2018 var till stor del tack vare civilskyddsmekanismen.

Moderaterna ska verka för:

- att fördjupa den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik 26
- att möjliggöra och säkerställa tredjelandsdeltagande för nära partners i relevanta försvarsprojekt 27
- att stärka partnerskapet mellan EU och Nato 29
- att stärka EU:s civilskyddsmekanism och stärka det civil-militära samarbetet i händelse av kris 30
- att fördjupa det europeiska säkerhetspolitiska samarbetet inom områden som inte har fullt använts i Lissabonfördraget 32
- att Sverige fortsatt ska bidra till EU:s civila och militära insatser, i synnerhet i vårt närområde 34

Utveckla Natosamarbetet i syfte att bli medlem i närtid

Nato utgör ryggraden i den europeiska säkerhetsordningen. Därmed spelar Nato också en avgörande roll för Sveriges säkerhet. Ett medlemskap i Nato är tillsammans med en ökad nationell förmåga det bästa sättet att stärka Sveriges säkerhet. Som medlem i försvarsalliansen skulle Sverige vara en del av Natos kollektiva försvaret med solidariska försvarsgarantier som delas med 30 andra länder. Då skulle vi veta att vi får stöd vid ett väpnat angrepp. Ett medlemskap skulle också ge Sverige tillträde till Natos gemensamma försvarsplanering. Det underlättar samarbete och nödvändiga förberedelser för det gemensamma försvaret. Ett Natomedlemskap skulle öka Sveriges krigsavhållande förmåga samtidigt som det bidrar till säkerhet och stabilitet i vår del av Europa.

Natomedlemskapet är också en förutsättning för en väsentligt djupare försvarsintegration mellan de nordiska länderna. Därutöver skulle ett Natomedlemskap göra det betydligt lättare att samarbeta, samordna och fördela ansvar och uppgifter i Östersjöområdet. Inte minst gentemot Tyskland, Polen, Estland, Lettland och Litauen.

Moderaterna kommer fortsatt driva frågan om ett svenskt Natomedlemskap. Första målsättningen är att alla militära, politiska och juridiska förberedelser för ett svenskt inträde i Nato ska vara på plats samt att en svensk Natooption ska ingå i den säkerhetspolitiska linjen.

Natooptionen innebär att Sverige tydligt deklarerar att vi upprätthåller möjligheten att söka medlemskap i försvarsalliansen och ser till att inga praktiska eller tekniska hinder föreligger mot en anslutning. Finland har redan en Natooption. Optionen har varit ett sätt för Finland att i över 20 år sända en tydlig signal till Ryssland att landet är berett att överväga alla sätt att stärka sin säkerhet.

Ett beslut om ett svenskt Natomedlemskap ska tas i nära dialog och helst tillsammans med Finland. Men ytterst är det självständiga beslut som respektive land äger. Under tiden Sverige arbetar för ett medlemskap ska vi fördjupa existerande samarbeten med Natoländerna på så många områden som möjligt för att skapa förutsättningar för att ge och ta emot civil och militär hjälp i händelse av kris och konflikt i enlighet med den svenska solidaritetsförklaringen.

Moderaterna ska verka för:

att Sverige blir medlem i försvarsalliansen Nato

att Sverige verkar för ett svenskt Natomedlemskap och tillser att alla militära, politiska och juridiska förberedelser för ett svenskt inträde i Nato finns på plats

att Sverige fördjupar existerande samarbeten med Natoländerna

Sveriges säkerhetspolitiska linje

Sveriges säkerhetspolitiska linje läggs fast av regeringen. Men regeringen har ett ansvar att förankra den säkerhetspolitiska linjen i Sveriges riksdag. I en parlamentarisk demokrati blir det i längden ohållbart om en regerings säkerhetspolitiska linje inte har stöd i riksdagen. I försvarsbeslutet från december 2020 riktade en riksdagsmajoritet ett tillkännagivande till regeringen om att en Natooption ska införas i Sveriges säkerhetspolitiska linje. Regeringen har dock inte följt uppmaningen från riksdagen. Sveriges förhållningssätt till Nato, försvarssamarbetet med Finland, utvecklingen av det fördjupade nordiska samarbetet, Sveriges säkerhetspolitiska relation med Storbritannien samt EU:s fördjupade säkerhets- och försvarssamarbete är andra frågor som kräver en omformulering av Sveriges säkerhetspolitiska linje.

Moderaterna ska verka för:

att en ny svensk säkerhetspolitisk linje läggs fast

Ett mer effektivt bistånd

I arbetet med att tillvarata Sveriges intressen ska våra gemensamma värderingar gällande mänskliga fri- och rättigheter, demokrati, rättsstat samt marknadsekonomi alltid vara vägledande. Kränkningar av kvinnors rättigheter är ett av de största hindren för jämställdhet samt demokratisk och ekonomisk utveckling i världen. Kvinnor drabbas ofta särskilt hårt av krig, naturkatastrofer, låg utvecklingsnivå och fattigdom. FN-resolutionerna 1325 och 1820 om kvinnors och barns situation i väpnade konflikter är viktiga verktyg i kampen mot flera av dessa problem. Det finns stora utmaningar när det gäller att minska mödradödligheten i världen och även rörande kvinnors och ungdomars sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter (SRHR). Stigma, våld och diskriminering gentemot HBTQ-personer bidrar till risk för exkludering i ett stort antal samhällen. Sverige bör aktivt arbeta för att alla människor ska ha rätt till sin sexualitet utan att riskera att utsättas för övergrepp, diskriminering, våld eller dödas.

Biståndspolitiken utgör en viktig del av det svenska engagemanget i världen. En betydelsefull moderat prioritering är att det svenska bidraget till internationell utveckling ska ligga i linje med vår övriga politik för internationellt samarbete och utveckling.

Den svenska biståndspolitiken ska ta sin utgångspunkt i vad som är effektivt, var Sverige kan bidra med ett mervärde samt vad som ligger i linje med våra utrikespolitiska intressen.

Pandemin får breda konsekvenser för hälsoarbetet i världen. Dödsfallen i flera andra sjukdomar riskerar att öka när sjukvården ställer om för att fokusera helt på

covid-19. I många fall har vaccinationsprogram helt satts på paus. Det riskerar att leda till att många barn kan komma att drabbas av infektionssjukdomar.

De ekonomiska och sociala konsekvenserna till följd av hanteringen av pandemin i världen blir påtagliga. Turistindustrin slås ut på många håll och enligt Världsbanken minskade tillväxten i Afrika söder om Sahara med flera procentenheter 2020. Att snabbt få igång ekonomin och ha en politik för ökad tillväxt är särskilt viktigt i spåren av covid.

Utvecklingspolitiken som vi känner den i dag ska präglas av hjälp till självhjälp. Biståndet får inte ses som en evig omfördelning. För att i större utsträckning präglas av resultat behövs mer långsiktighet, en tydligare resultatuppföljning och ett mer fokuserat bistånd. Det behöver också i högre grad inriktas mot områden där Sverige kan bidra med ett tydligt mervärde. Det skulle öka Sveriges möjligheter till specialisering, effektivisering och påverkan. Det skulle vara ett viktigt steg för att säkerställa att de omfattande medel Sverige investerar i internationellt utvecklings-samarbete får så stort genomslag som möjligt. Sverige bör samordna och arbets-fördela bland likasinnade, främst inom Norden och EU, för att öka specialisering och mervärde.

Utvecklingssamarbete är samtidigt mycket mer än bara bistånd. Den globala utvecklingen drivs av ekonomisk tillväxt och handel – en central del av Agenda 2030. Ett tydligt fokus på Agenda 2030:s genomförande i utvecklingssamarbetet är därför av stor vikt.

Svenskt utvecklingssamarbete kan inte göra allt. Med där det verkar ska svenska skattebetalare se resultat. Moderaternas utgångspunkt är att utvecklingssamarbetet bör fokusera på det som är effektivt, det som Sverige varit historiskt bra på och det som ligger i svenska utrikespolitiska intressen. Ett tematiskt område som Moderaterna ser som särskilt viktigt för det traditionella utvecklingssamarbetet är global hälsa, så som vaccinationer. Andra viktiga områden är klimat och miljö. Projekt som reducerar klimatutsläpp, exempelvis gemensam finansieringen av förnybar energi genom samarbete med svenskt näringsliv. Biståndspolitik handlar också om jämställdhet så som flickors rätt till utbildning och SRHR samt institutionsbyggnad.

Det traditionella utvecklingsbiståndet måste ha som mål att en dag inte längre behövas då mottagarländerna kan stå på egna ben. Men den andra delen av biståndet, det humanitära, kommer alltid att behövas och här kan Sverige vara med och bidra.

Moderaterna anser att det humanitära biståndet som andel av svenskt bistånd behöver öka. Humanitärt bistånd, eller katastrofbistånd som det även kallas, är biståndets kärna. Det syftar till att hindra och lindrar nöd och när de mest utsatta människorna. Trots det humanitära biståndet uppenbara värde är det som andel av svenskt bistånd en mycket liten del. I spåren av covidkrisen blir det än mer tydligt att det humanitära biståndet som andel av biståndet behöver öka.

Dagens modell med ett utbetalningsmål om en procent av BNI för biståndet har varit dåligt och bidragit till att debatten i stort sett enbart fokuserat på den summa pengar som spenderas, snarare än vilket resultat som uppnås. Moderaterna har därför föreslagit en ny budgeteringsprincip för biståndet, en fyraårig budgettram i stället för dagens modell. Inriktningen och anslaget för biståndet bör föreslås till riksdagen i en biståndsproposition på samma sätt som infrastruktur- eller forskningspropositionen.

Moderaterna ska verka för:

- att utvecklingssamarbetet ska ses som en integrerad del av Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik och bidra till att värna svenska intressen och värderingar
- att samarbete kring global hälsa är en bärande del av Sveriges utvecklingspolitik
- att stärka näringslivets roll i genomförandet av Agenda 2030 och betydelsen av en politik som främjar tillväxt för att målen i agendan ska uppnås
- att humanitärt bistånd som andel av svenskt bistånd ska öka
- att avskaffa utbetalningsmålet om 1 procent av Sveriges BNI och i stället övergå till en fyraårig biståndsram

En nystart för det nordiska samarbetet

Samarbetet mellan de nordiska länderna har inte fungerat på ett tillfredsställande sätt under pandemin. I gränsbygderna märks påfrestningarna på ett helt annat sätt än i huvudstäderna. Öppna och stängda gränser om vartannat och svårigheter för arbetspendling har medverkat till att medborgare känt sig utlämnade. Särskilt besvärligt har det varit för butiker och näringsidkare i gränsområden som tidigare levt på en relativt fri och obehindrad rörlighet mellan länderna. Valet av strategier och förhållningssätt kring hur covid-19 ska bekämpas har resulterat i olika lösningar som fått konsekvenser för utbyte och möjligheter att ta sig mellan länderna.

Att de nordiska länderna hanterat den pågående pandemin olika väcker viktiga frågor om vår förmåga att möta globala utmaningar tillsammans. Efter krisen finns anledning att utvärdera hur samarbetet i vårt närområde fungerar, hur relationerna mellan våra länder påverkats och framför allt hur vi gemensamt ska möta de ekonomiska och sociala konsekvenserna av covid-19. De samhällsekonomiska och hälsorelaterade konsekvenserna av covid-19 är stora utmaningar för hela den nordiska regionen, men gränsregionerna är särskilt drabbade.

Efter pandemin kommer en viktig uppgift för en svensk regering vara att stärka och fördjupa samarbetet med våra nordiska grannländer. Länderna delar snarlika intressen och värderingar. Det är dem vi handlar mest med och de flesta av dagens

och morgondagens utmaningar är gränsöverskridande och drabbar hela regionen. 1
Vi är alla relativt små, handelsberoende och innovativa länder. 2

Norden är vår språngbräda ut i världen. Just därför är det så betydelsefullt med 3
fördjupat samarbete kring ekonomi och innovationer. 4

De nordiska länderna delar inte bara värdegrund och kulturell och geografisk när- 5
het. Vi står också inför liknande utmaningar inom samhällssäkerhet och beredskap. 6
År 2020 presenterades en uppföljning på Stoltenberg-rapporten. Den fokuserar 7
framförallt på ett ökat samarbete mellan de nordiska länderna mot hybridhot och 8
cyberangrepp. Det är angeläget att de nordiska länderna gemensamt omsätter så 9
många som möjligt av förslagen i rapporten. För att öka det nordiska samarbetet 10
på detta område. 11

Det nordiska försvarssamarbetet NORDEFCO bör också stärkas och utvecklas. 12
Samarbetet mellan Sverige och Finland har i dessa sammanhang en särställning 13
då det även innefattar gemensam försvarsplanering och ett samarbete bortom 14
fredstida förhållanden. Det bör stärkas ytterligare inom samtliga försvarsgrenar. Det 15
trilateral avtal som upprättades mellan Sverige, Norge och Finland för fördjupad 16
operativ planering utgör också en viktig byggsten. 17

Som stora givare till de multilaterala organisationerna och FN-systemet finns 18
även anledning att stärka samordningen såväl som arbetsfördelningen mellan de 19
nordiska länderna. En ökad grad av specialisering mellan länderna i utvecklings- 20
politiken, och då inte minst inom det humanitära biståndet, kan utgöra en viktig 21
grund för stärkt inflytande och bättre resultat. Under covid-krisen har särskilt WHO:s 22
arbete stått i fokus och behovet av att säkerställa ett förtroendefullt internationellt 23
samarbete i hälsofrågor, präglat av tillit och transparens, är tydligt. Här ska våra 24
länder vara en konstruktiv kraft. 25

Moderaterna ska verka för: 26

att Sverige aktivt arbetar för en nordisk covidkommission som utvärderar 27
det nordiska samarbetet under krisen och som lyfter upp lärdomar och 28
erfarenheter 29

att Sverige aktivt arbetar för ett fördjupat nordiskt samarbete kring ekonomi 30
och innovationer 31

att Sverige aktivt arbetar för ett säkrare och mer säkerhetsintegrerat Norden 32

att NORDEFCO bör stärkas och utvecklas 33

att den nordiska samordningen och arbetsfördelningen inom 34
utvecklingspolitiken stärks 35

Partistyrelsen föreslår arbetsstämman besluta

1

att anta propositionen

2

Proposition 6

Proposition 6

Bekämpa brotten och återupprätta tryggheten

Sammanfattning

Moderaterna är partiet för lag och ordning. Med den här propositionen tar vi ett helhetsgrepp på frågorna. Detta är naturligt för ett parti vars grundläggande ideologiska inriktning är att förena frihet med ansvar. Enligt moderat samhällssyn är det en självklarhet att frihet förutsätter ansvar – ansvar för samhället och ansvar för de egna handlingarna.

Sverige har gradvis förvandlats från ett samhälle som präglats av en relativt låg grad av konflikt och en hög grad av tillit till ett mer våldsamt och otryggt samhälle.

6

Flera politiska misslyckanden har samverkat för att skapa dagens situation. Det svenska straffrättssystemet bygger på grundtanken att straff i grunden är något ont som borde minimeras. Men brott kan inte avskaffas genom sociala reformer och samhället måste få försvara sig mot brottslighet med lämpliga medel. Dagens straffrätt underskattar värdet av att farliga brottslingar genom långa fängelsestraff avskiljs från samhället. I denna proposition föreslås en bred och grundläggande reform av utgångspunkterna i svensk straffrätt. Syftet är att införa en ny straffrätt mer inriktad på proportionerliga, rättvisa konsekvenser av brott, och på samhällsskydd.

Även Polisen omgärdas av politiska misslyckanden. Sverige har länge legat i den absoluta botten bland jämförbara länder vad gäller polistäthet. Särskilt blir den lokala polisen närvaron lidande. Uppklarandegraden är fortfarande alldeles för låg. Polisfrågor är en viktig pusselbit i arbetet med att rusta upp rättsstaten.

Innehåll

334 Inledning

336 Straffrätt och kriminalpolitik

- 338 Straff som speglar brottets allvar
- 345 Våld i nära relationer
- 346 Ungdomars brottslighet
- 347 Brottspåföljderna
- 351 Fler ska utvisas och kriminellas tillgångar ska beslagtas
- 354 Brottsofferfrågor
- 356 Mönsterbrytande verktyg mot gängkriminaliteten
- 359 Effektivare brottsförebyggande åtgärder
- 362 Ökade möjligheter till nödvärnsrätt

364 Polisfrågor

- 364 En polistäthet som motsvarar genomsnittet i EU
- 365 Nolltolerans mot brott
- 366 Polisens lokala förankring ska öka
- 367 Renodling av Polisens verksamhet
- 368 Tydliggör Polisens uppdrag
- 370 Styrningen av och inom Polisen ska stärkas
- 371 En effektivare extern granskning av Polisen
- 371 Fler vägar in i yrket
- 372 Rätt person för rätt uppgift
- 373 Poliskarriären och arbetsvillkoren
- 374 Stärk den tekniska utredningskapaciteten
- 374 Övriga myndigheter ska samarbeta med Polisen

376 Reservationer

"När straffen inte motsvarar brottens allvar riskerar det att undergräva förtroendet för rättsstaten. Grova brott ska leda till stränga straff och kännbara skadestånd."

Ur förslaget till nytt idéprogram för Moderaterna.

Inledning

Brottsutvecklingen är ett av de allvarligaste samhällsproblemen och den förändrar Sverige. Våldet och brotten berövar människor frihet och trygghet. Otryggheten ökar och tilliten till staten minskar. Det fria samhället bygger på att staten skyddar medborgarnas rättigheter. Det är grunden för vår liberala demokrati. Att bekämpa brottsligheten är en av vår tids största frihetsfrågor.

Den ökande och allt grövre brottsligheten är ett misslyckande för hela samhället och alla delar av samhället behöver nu mobiliseras för att vända utvecklingen. Brottsutvecklingen har inte skett över en natt och beror inte på ett enskilt politiskt beslut eller en regering. Under många år har statens kärnuppgifter försumrats. Staten har tillåtit att bli allt större i sina åtaganden, men samtidigt allt svagare i sina viktigaste uppgifter: Att garantera medborgarnas frihet och trygghet.

Otryggheten ökar i princip i alla delar av samhället. Bland annat har utsattheten för sexualbrott tredubblats sedan 2014, och utsattheten för till exempel ungdomsrån har mer än fördubblats. Detta måste mötas med stor kraft. Väljarna förväntar sig att det främst är Moderaterna som ska ha lösningarna.

Enligt Brottsförebyggande rådets (Brå) Nationella trygghetsundersökning 2020 är den upplevda otryggheten i befolkningen nu större än någonsin. Närmare en tredjedel av befolkningen drar sig för att gå ut på kvällen i sitt eget bostadsområde och otryggheten är ännu större bland kvinnor.

En särskilt allvarlig aspekt av brottsutvecklingen är den grova organiserade brottsligheten som kopplar ett allt starkare grepp om samhället. Det yttrar sig bland annat i att människor inte vågar vittna, inte ens om så kallade småbrott. En tystnadskultur breder ut sig. Vi ser en fortsatt negativ trend vad gäller den allra grövsta våldsbrottsligheten i offentlig miljö. Antalet skjutningar och sprängningar har ökat under en följd av år och 2020 blev ett dystert rekordår med i genomsnitt mer än en skjutning eller sprängning per dag. Även 2021 ser ut att bli ett dystert år.

Problemet med brottslighet är inte begränsat till den allra grövsta, organiserade brottsligheten. Lika allvarligt ur ett förtroende- och trygghetsperspektiv är det som i brist på ett lämpligare uttryck kan kallas "vardagsbrottsligheten". Särskilt delar av landsbygden upplever att den överges av rättsstaten. Systematiska stölder, inbrott och trafikbrott tas inte på allvar och försämrar allvarligt livskvaliteten för en stor del av befolkningen.

Denna proposition är uppdelad i två delar. Den första delen handlar om straff- 1
rättsliga och straffprocessrättsliga frågor, samt vissa frågor som har anknytning 2
till detta, såsom åtgärder mot aktiva gängkriminella. Den andra delen handlar om 3
polisfrågor. 4

Straffrätt och kriminalpolitik

Vår analys är att Sverige håller på att bli eller är vad man kan kalla ett högkonflikts-samhälle, det vill säga ett samhälle som präglas av en relativt hög nivå av våld och konfrontation. Det innebär bland annat att vi måste fjärma oss från lösningar som är utformade i och passar för lågkonfliktssamhällen (som våra nordiska grannländer). Mer relevanta jämförelseobjekt är numera andra västliga demokratier med en relativt hög konfliktgrad som USA, Storbritannien och Frankrike. Straffsystemet måste av nödvändighet mer likna dessa länders.

Det hot mot samhället som den ökade brottsligheten innebär måste mötas med bland annat straffrättsliga medel. Andra verktyg spelar naturligtvis också en roll, men de straffrättsliga verktygen hör till de viktigaste.

Straff tjänar flera separata ändamål. I dagens svenska straffrätt får vissa av ändamålen otillräckligt genomslag, eller inget genomslag alls. Det mest grundläggande ändamålet med straffet är rättvisa. En proportionell reaktion på individens handlingar är definitionen av rättvisa, och rättvisa är grundvalen i ett civiliserat samhälle. Straff som speglar brottets allvar är därför av central betydelse för att säkra och återupprätta allmänhetens förtroende för rättssystemet, liksom att sätta brottsoffret i centrum för straffrätten.

Ett annat viktigt straffrättsligt ändamål är inkapacitering, det vill säga att skydda samhället genom att se till att farliga brottslingar sitter inlåsta och inte kan begå brott. Intresset av inkapacitering måste i den situation vi befinner oss i uppvärderas. Varje meningsfull straffrättsreform i vårt nuvarande läge kommer medföra att fler människor sitter i fängelse.

Den senaste stora reformen av påföljdskapitlen i brottsbalken genomfördes år 1989. Ett av de underliggande syftena med 1989 års straffrättsreform var att minska användandet av straff och i synnerhet fängelsestraff. Vi menar att en sådan utgångspunkt i grunden är feltänkt och inte går att förena med en liberal-konservativ, realistisk, människo- och samhällssyn. Brotten kommer alltid finnas och repression kommer alltid krävas.

I Sveriges fall har brottslighetsutvecklingen dessutom förvärrats ytterligare av en misslyckad migrations- och integrationspolitik. Det har skapat starka motsättningar i samhället och en stor social utsatthet, vilket är faktorer som göder en kultur av våld och laglöshet.

Trots att vissa försök har gjorts sedan 1989 att skärpa samhällets reaktioner på brott har dessa försök i mångt och mycket haft karaktären av lappande och lagande. Det är nu dags för ett helhetsgrepp, vilket ska syfta till en mer bestraffande straffrätt. Annorlunda uttryckt: Det är dags att inte bara justera systemet, utan att välja en annan kriminalpolitisk inriktning.

Straffen är i dag för låga, särskilt för återfallsförbrytare samt för grova brott som drabbar enskilda, till exempel sexualbrott. Den skada som brottet orsakar under-

skattas regelmässigt i straffmätningen. Detsamma gäller straffen för brott som riktas mot väsentliga samhällsfunktioner. Det gäller bland annat hot och våld mot tjänsteman samt övergrepp i rättssak.

Det försvårande moment som det innebär att begå flera brott eller återfalla i brott beaktas i för liten omfattning när straffet bestäms. En person som återfaller i brott gör det trots en tidigare dom och uppvisar därmed en större ohörsamhet mot samhällets tydliga krav. Att begå flera brott efter varandra ger vidare uttryck för en högre grad av likgiltighet inför de intressen som lagen skyddar, till exempel andras liv och hälsa samt egendom. Den som återfaller i brott uppvisar därmed en större klandervärdhet, vilket tydligare bör fångas upp i de straff som utmåts.

Påföljdstrappan har för många steg före fängelse. Vissa av de så kallade "billighetsskäl", det vill säga skäl för att i det enskilda fallet döma ut ett mildare straff, är inte rimliga och saknar stöd i det allmänna rättsmedvetandet.

Det finns stort utrymme att förbättra den återfallsförebyggande behandlingen och de utbildningsprogram som bedrivs på fängelserna. Fokus bör ligga på program som har klar evidens, på missbruksvård och på yrkesförberedande snarare än teoretiska utbildningar. I Moderaternas Sverige ska den som vill göra rätt för sig och slå in på en bättre livsväg också ha möjlighet till det. Det självklara målet ska vara att första gången i fängelse också blir den sista.

Kriminalvården är för dyr, sett till dygnskostnaden per intern. Det är ett strukturellt hinder för att höja straffen och öka repressionsgraden i nödvändig omfattning. Sannolikt är det ofrånkomligt att de totala kostnaderna för kriminalvård i samhället ökar i takt med att fängelsepopulationen och inläsningsgraden ökar, men vi måste likväl få ner Kriminalvårdens kostnader per intagen. Trots att ett förhållandevis stort antal personer som avtjänar fängelsestraff i svenska fängelser är medborgare i ett annat land används möjligheten att flytta över straffverkställigheten sällan.

Frivårdspåföljderna behöver bli tuffare för att vara ett trovärdigt alternativ till fängelse i vissa fall. Framför allt måste påföljden skyddstillsyn få mer substans. I gengäld bör vissa kostsamma former av skyddstillsyn (skyddstillsyn med särskild behandlingsplan, så kallad kontraktsvård) dömas ut med större urskilning. Denna typ av mycket tillmötesgående åtgärder från det allmänna bör bara förekomma om det finns goda skäl att tro att den dömda har en vilja att tillgodogöra sig behandlingen och bli en laglydig samhällsmedborgare.

Även mycket allvarlig brottslighet florerar i mycket låga åldrar. I många fall är ungdomar redan fast förankrade i en kriminell, i värsta fall gängkriminell, livsstil när de fyller 15 år och således blir straffmyndiga. Före 15 års ålder har de överhuvudtaget inte funnits på rättsväsendets radar, utan endast varit en fråga för socialtjänsten. Med tanke på dagens verklighet är straffmyndighetsåldern för hög och straffen för unga brottslingar som kommit långt in i kriminaliteten alltför milda.

Straff som speglar brottets allvar

Den mest grundläggande beståndsdel i en ny straffrätt, som är mer inriktad på rimliga konsekvenser av brott och på samhällsskydd, är att höja straffen. Det bör ske genom flera samverkande mekanismer.

Höjda minimistraff

Det bör ske en generell översyn av straffskalorna, i stället för "punkthöjningar", i synnerhet av maximistrafen som har karakteriserat de senaste decenniernas rättspolitik. Straffskalorna för samtliga brottsbalksbrott ska ses över så att de hänger ihop ur proportionalitetssynpunkt. Ett riktmärke är att straffen för våldsbrott och sexualbrott bör skäpas ytterligare i förhållande till andra brottstyper.

Det enklaste sättet att påverka de straff som döms ut vid domstolarna är att skärpa minimistrafen i straffskalorna. Moderaterna vill därför skärpa straffskalorna genom att höja straffminimum för bland annat våldtäkt, grov stöld, grov kvinnofridskränkning, mord, grovt vållande till annans död i vissa situationer, övergrepp i rättssak, våld mot tjänsteman och ytterligare ett antal brott.

6

Moderaterna ska verka för:

att straffskalorna i brottsbalken, i synnerhet avseende våldsbrott och sexualbrott, ska ses över i skärpande riktning

En rättvisare modell för straffmätning

Lika viktigt som justerade straffskalor och höjda minimistraff är en mer nyanserad straffmätning och ett bättre utnyttjande av straffskalorna.

Enligt den gängse svenska metoden för straffmätning är minimistrafte i praktiken ofta detsamma som normalstrafte. Det motsvarar en gärning som uppfyller straffbestämmelsens rekvisit men som varken omfattar några särskilda förmildrande eller försvårande omständigheter. Detta tänkande måste frångås. Minimistrafte bör i stället ses som ett straff som är anpassat för en gärning av den aktuella typen som är mild ur statistisk synpunkt. Det går till exempel att tänka sig många fall av rån som är mindre allvarliga än det "typiska" fallet av rån.

En sådan tillämpning av straffskalorna kan åstadkommas genom anvisningar och tabeller för straffmätning som förs in i brottsbalkens förarbeten, som skulle likna de "sentencing guidelines" som finns i till exempel Storbritannien och andra länder. En sådan tillämpning kan också åstadkommas genom att i lagen tydligt ange vilken nivå inom straffskalan som straffmätningen ska utgå från, kompletterad med mer eller mindre preciserade principer för vad som ska anses utgöra förmildrande respektive försvårande omständigheter.

Moderaterna ska verka för:

- att* metoden för straffmätning ändras på så sätt att utgångspunkten inte är minimistrafvet

Sexualbrotten

Den allmänna trenden under senare år är en kraftig ökning av sexualbrotten i samhället. Sedan 2014 har utsattheten för sexualbrott tredubblats och nästan var tredje ung kvinna rapporterar att hon utsatts för något sexualbrott. Det är en oacceptabel situation och ett misslyckande för samhället, som måste bemötas bland annat med straffrättsliga medel.

Förutom att det faktiska antalet sexualbrott ökat så har också den upplevda otryggheten i samhället ökat, särskilt bland kvinnor. Nästan fyra av tio kvinnor uppger att de undviker att gå ut i sitt eget bostadsområde på kvällen av rädsla för att utsättas för brott. Det finns en trygghetsklyfta i samhället mellan män och kvinnor. En grundbult för ett jämställt samhälle där män och kvinnor har möjlighet att delta i samhällslivet på lika villkor är att kvinnor kan känna samma fysiska trygghet som män.

På samma sätt är utsattheten för sexualbrott en frihetsfråga. Risker och rädslan att utsättas för sexualbrott begränsar kvinnors praktiska frihet. Oavsett om det faktiskt påverkar hur man väljer att leva sitt liv eller inte är oron att utsättas för sexualbrott på ett eller annat sätt nästan ständigt närvarande för många kvinnor.

Bland annat mot denna bakgrund framstår det som uppenbart att straffet för vissa sexualbrott inte stämmer överens med det allmänna rättsmedvetandet. Både straffminimum och straffmaximum för våldtäkt bör höjas.

Det finns också anledning att se strängare på vissa former av sexuella ofredanden, till exempel när flera gärningsmän tafsar. Därför bör den nya rubriceringen "grovt sexuellt ofredande" med en högre straffskala införas. Den nya rubriceringen kommer att omfatta de grövre fallen av sexuellt ofredande. Det innebär däremot inte någon ändring vad gäller brottet sexuellt övergrepp eller grovt sexuellt övergrepp. Syftet är alltså att åstadkomma en mer nyanserad straffmätning med högre straff.

Moderaterna ska verka för:

- att* straffen för sexualbrott skärps, så att våldtäkt ska leda till ett fängelsestraff på mellan tre och sju år
- att* den nya brottsrubriceringen grovt sexuellt ofredande införs, och ska leda till ett fängelsestraff på mellan nio månader och tre år

Skäl för fängelse

När det gäller återfall i brott bör lagstiftningen markera att återfall i princip undantagslöst ska leda till fängelse. Utgångspunkten ska vara att en icke-frihetsberövande påföljd är en första och sista varning till den dömd. Det är viktigt för straffsystemets trovärdighet och för dess grundläggande ändamål att det uppfattas att den varningssignal som en första brottmålsdom sänder måste tas på allvar. Det innebär att den som för första gången döms för ett inte allt för allvarligt brott på fängelsenivå bör dömas till en icke-frihetsberövande påföljd. Antingen villkorlig dom eller skyddstillsyn beroende på den dömdes övervakningsbehov. Redan vid första återfallet bör dock fängelse dömas ut i princip utan undantag.

Vad gäller en gärnings straffvärde – när det inte rör sig om återfallssituationer – gäller enligt dagens regler som utgångspunkt att fängelse ska dömas ut om gärningen har ett straffmättningsvärde om ett år eller mer. Det bör övervägas om utgångspunkten ska sänkas.

Moderaterna ska verka för:

att presumtionen för fängelse vid återfall stärks

Krafttag mot vardagsbrottslighet genom avskaffad mängdrabatt

Dagens form av mängdrabatt ska avskaffas. Det finns vissa godtagbara skäl för en begränsad mängdrabatt. I vissa fall är en gärnings kvalitet delvis viktigare än dess kvantitet. Det är inte dubbelt så illa att begå två stölden som en stöld. Det viktiga är att man har bestämt sig för att "korsa gränsen" mellan laglydnad och brott.

Den mängdrabatt som tillämpas i svenska domstolar är för generös, i synnerhet när en stor mängd brott bedöms samtidigt. I dag är den grundläggande principen att det gemensamma straffvärdet för alla brott beräknas som summan av hela straffvärdet för det mest allvarliga brottet, halva straffvärdet för det näst mest allvarliga brottet, en tredjedel av straffvärdet för det tredje mest allvarliga brottet, därefter en fjärdedel, och så vidare. Om ett mycket stort antal brott bedöms samtidigt innebär detta att många gärningar i praktiken inte får något avtryck överhuvudtaget i den påföljd som döms ut.

En ny modell bör införas där de tre allvarligaste brotten straffvärde beaktas full ut. Sedan bör en succesiv nedtrappning ske för eventuellt ytterligare brott så att straffvärdet för brott nummer fyra beaktas med 50 procent, brott nummer fem med 30 procent, etcetera. Reformen kommer ha en mycket stor effekt på längden av de straff som döms ut i domstol.

Att avskaffa mängdrabatten på detta sätt kommer ha en påtaglig effekt för att	1
bekämpa vissa former av vardagsbrottslighet, till exempel upprepade butiksstölder	2
eller serieinbrott.	3

Moderaterna ska verka för: 4

att mängdrabatten i dess nuvarande form avskaffas	5
---	---

Avsevärt strängare straff för narkotikaförsäljning 6

Narkotika är en stor inkomstkälla för kriminella grupperingar. Enligt Polisen är	7
konkurrerande narkotikamarknader den vanligaste anledningen till dödsskjutningar.	8
För att bekämpa de gängrelaterade skjutningarna måste alltså narkotikahandeln	9
stoppas. De riktigt tunga insatserna måste riktas mot kriminella grupper som	10
organiseras och livnär sig på narkotikahandeln.	11

Dessutom medför narkotikaförsäljning allvarliga skadeverkningar för individer och	12
samhälle. Den som deltar i organiserad försäljning av narkotika deltar i en hantering	13
som leder till många människors lidande och död varje år. Det finns därför även	14
godtagbara proportionalitets- och rättviseskäl för stränga straff.	15

Efter ett antal domar från Högsta domstolen under perioden 2012–2013 har straf-	16
fen för narkotikabrott – även sådana brott som sker i överlåtelssyfte – mildrats	17
väsentligt. Vi vill se att straffen för narkotikaförsäljning skärps avsevärt och återgår	18
till de nivåer som gällde före 2012–2013.	19

Moderaterna ska verka för: 20

att straffen för narkotikaförsäljning skärps avsevärt	21
---	----

Färre skäl för strafflindring 22

I 29 kap. brottsbalken listas ett antal omständigheter som kan medföra strafflind-	23
ring i förhållande till den påföljd som annars skulle dömts ut. I 29. kap. 3 § listas	24
så kallade förmildrande omständigheter och i 29 kap. 5 § listas så kallade billig-	25
hetsskäl. Det bör ske en generell översyn av dessa omständigheter. Flera av dem,	26
i synnerhet billighetsskäl, bör inte leda till ett lindrigare straff. Som exempel kan	27
nämnas att den dömda i dag får "straffrabatt" när han eller hon utvisas från Sverige	28
eller blir av med sitt arbete på grund av domen.	29

Förmildrande omständigheter och billighetsskäl ska i normalfallet inte kunna	30
medföra något annat än att påföljden för brottet blir minimistrafet, det vill säga att	31
straffskalan aldrig ska kunna underskridas.	32

Moderaterna ska verka för:

- att* det sker en översyn av billighetsskälerna i 29 kap. 5 § brottsbalken med utgångspunkten att avskaffa flera av dessa

Återfallskärpning

Det finns i dag i 29 kap. 4 § brottsbalken en regel om att domstolen i begränsad utsträckning ska ta hänsyn till om den dömda återfallit i brott när den utmäter straff. I praktiken används denna bestämmelse mycket sällan. När den används leder den endast till mycket blygsamma skärpningar av straffet.

Återfall i brott efter en tidigare fängelsedom bör till skillnad från i dag leda till en mycket kännbar och markant straffskärpning. Det finns både moraliska och ändamålsmässiga skäl för detta.

När det gäller det moraliska perspektivet – rättviseperspektivet – kan ett straff sägas uttrycka samhällets ”klander” av den som straffas. Samhället markerar att ett visst beteende inte är acceptabelt och att den dömda har handlat fel. Den som en gång har blivit klandrad på detta sätt – genom en lagakraftvunnen dom – och därefter återfallit, begår en desto allvarligare överträdelse. Inte bara bryter han eller hon då mot den konkreta straffbestämmelse som har överträtts och kränker det intresse som straffbestämmelsen ska skydda, utan bryter även på ett tydligt sätt mot själva principen om laglig ordning i samhället. Detta måste leda till en betydligt kraftigare reaktion från straffsystemet än vad som är fallet med dagens regler.

När det gäller de rena ändamålsskälerna för att skärpa straffen vid återfall kan man konstatera att en förhållandevis liten del av alla brottslingar begår en mycket stor del av alla brott. Man kan tala om ”högkapacitetsbrottslingar”. Medan de flesta som döms i domstol endast döms en eller några enstaka gånger i hela sitt liv förekommer det också personer med extremt omfattande belastningsregister, i vissa fall uppemot hundra lagföringar. Det skulle innebära en stor vinst ur inkapaciteringssynpunkt om straffsystemet anpassades för att straffa dessa högkapacitetsbrottslingar hårt. En sådan ordning är även försvarbar ur proportionalitets- och rättvisesynpunkt.

Återfall i likartad brottslighet bör i princip alltid leda till att straffet skärps – oavsett om villkorligt medgiven frihet förverkas eller inte och oavsett om återfallet också har beaktats som skäl för fängelse.

Inte heller bör det spela någon roll för straffskärpningen om det tidigare brottet begåtts när den dömda inte varit fullt straffmyndig. Det avgörande bör endast vara om det senare brottet begåtts när den dömda är fullt straffmyndig. Den som är fullt straffmyndig, och vet att han eller hon dömts tidigare för ett brott, har lika stor anledning som en annan tidigare dömd vuxen att ta intryck av det klander som meddelats genom den tidigare domen.

Moderaterna ska verka för:

att införa en tydligare regel som tar sikte på straffskärpning i återfallssituationer

Straffbart att rymma

I Sverige avviker varje år ett antal personer som avtjänar ett fängelsestraff från anstalt. Rymningar innebär att stora resurser tas i anspråk från rättsväsendet, som redan är hårt ansträngt. Det bör därför vara straffbart att avvika från anstalt eller permission.

Moderaterna ska verka för:

att rymningar från anstalt ska kriminaliseras

Straffskärpning för gängkriminella

I en analys från 2014 har Brå pekat ut cirka 12 000 personer som "högaktiva lagöverträdare" som står för en stor del av alla brott. Bilden har sannolikt förändrats sedan dess så att ytterligare en större del av brottsligheten beror på gängkriminalitet. Att låsa in så många av dessa personer som möjligt så länge som möjligt bör vara ett av de viktigaste målen med en reform av straffrätten.

Oftast behöver inte heller de mest brutala och ihärdiga brottslingarna sitta inlåsta hela livet för att de ska sluta begå brott. Även dessa personer blir tydligt mindre brottsbenägna efter medelåldern, ett fenomen som kallas för "the crime age curve". Förklaringen är huvudsakligen en sjunkande testosteronhalt. Ur inkapaciteringssynpunkt räcker det ofta att högkapacitetsbrottslingarna sitter inlåsta fram till efter medelåldern.

Ökad inkapacitering av gängkriminella bör åstadkommas bland annat genom att brottsliga gärningar med anknytning till uppgörelsen mellan gäng straffas dubbelt så hårt mot vad de annars skulle gjort. En sådan straffskärpningsgrund finns redan i Danmark. Detta kan försvaras främst av rena ändamålsskäl. Gängen måste knäckas genom inlåsning av så många som möjligt. Det motverkar mycket av den övriga kriminaliteten i samhället som i dag underblåser en laglöshetskultur. Men det finns också en proportionalitetsaspekt: Brott som utövas inom ramen för organiserad brottslighet hotar den lagliga ordningen i samhället på ett påtagligt sätt och orsakar därför stor skada.

Moderaterna ska verka för:

att gärningar med anknytning till gängkriminalitet ska leda till dubbelt straff

Förbud mot deltagande i eller samröre med ett kriminellt gäng 1

För att bekämpa gängkriminaliteten vill vi införa ett straffrättsligt förbud mot att delta i eller ha samröre med en kriminell organisation. Det skulle leda till att fler gängmedlemmar döms till fängelsestraff och dessutom ge polisen nya möjligheter att agera mot gängen. 2
3
4
5

Med gäng avses grupperingar som begår allvarliga brott, i första hand grova våldsbrott. Men det kan också handla om annan brottslighet, såsom grova narkotikabrott eller systematiska förmögenhetsbrott. 6
7
8

Ett exempel på vad som kan utgöra ett deltagande i ett kriminellt gäng är att upprätta vägspärrear eller anordna möten där olika kriminella gäng deltar. 9
10

Moderaterna ska verka för: 11

att det införs ett straffrättsligt förbud mot deltagande i och samröre med kriminell organisation 12
13

6

Förvaring av samhällsfarliga brottslingar 14

De nuvarande påföljdsreglerna innebär att brottslingar som begått andra brott än mord, till exempel våldtäkter, och som inte lider av en allvarlig psykisk störning inte kan hållas inlåsta på obestämd tid. Detta gäller oavsett hur samhällsfarliga de är och hur hög risken är för att de ska återfalla i allvarlig brottslighet. När det gäller mördare som dömts till livstids fängelse finns det en teoretisk möjlighet att hålla dem inlåsta så länge de är farliga för samhället, men detta sker inte i praktiken. 15
16
17
18
19
20

Rådande ordning är inte tillfredsställande ur ett samhällsskyddsperspektiv. Vi anser att huvudprincipen visserligen ska vara att straff ska utmätas efter hur allvarligt ett brott är. I vissa fall måste det finnas möjlighet att hålla brottslingar inlåsta på obestämd tid, om det finns en överhängande risk att de återfaller i allvarlig brottslighet. 21
22
23
24

Vid sidan av de i dag existerande påföljderna fängelse och rättspsykiatrisk vård bör därför ett särskilt förvaringsstraff införas. Förvaringsstraffet ska innebära att domstolen som beslutar om förvaring ska bestämma en viss kortaste och längsta tid som den dömde ska hållas i förvar. När den längsta tiden har löpt ut ska domstol, på begäran av en åklagare, kunna besluta om förlängning av förvaringen för viss tid åt gången. Så länge det finns en stor risk för att den dömde återfaller i allvarlig brottslighet mot liv och hälsa som allvarliga sexualbrott ska som utgångspunkt ingen frigivning ske. Den dömde ska ha rätt till juridiskt biträde när frågan om förlängning av förvaringsstraffet prövas av domstol. 25
26
27
28
29
30
31
32
33

Påföljden förvaring bör endast förekomma i relativt sällsynta fall, i första hand för vissa mycket återfallsbenägna grova sexualbrottslingar som inte kan bli föremål för rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning. 34
35
36

Motsvarande påföljder finns i bland annat Norge och Tyskland, och fanns i Sverige till 1981. Förvaringsstraffet avskaffades i första hand av ideologiska skäl. Dels eftersom det ansågs att användningen av frihetsstraff borde begränsas, dels eftersom samhällsskydd och inkapacitering inte ansågs vara hållbara som grundläggande principer för påföljdssystemets utformning. Moderaterna anser att bägge dessa utgångspunkter är felaktiga och nu måste omprövas.

Moderaterna ska verka för:

att förvaringsstraff för samhällsfarliga brottslingar införs

Våld i nära relationer

Vissa former av våldsbrott har vuxit fram som samhällsproblem först på senare år, medan andra sedan länge är ingrodda och utgör allvarliga samhällsproblem i Sverige. Mäns våld mot kvinnor och annat våld i nära relationer är ett sådant problem. Mäns våld mot kvinnor är ett uttryck för den mest extrema formen av kvinnoförtryck, och måste bekämpas som den grova brottslighet det är.

De senaste fyra åren har totalt 110 kvinnor dödats och i nästan 60 procent av fallen har kvinnan haft en relation med förövaren. Över tid mördas i genomsnitt cirka 15 kvinnor per år av en partner eller en före detta partner.

För att bekämpa detta föreslår vi bland annat skärpta straff för grov kvinnofridskränkning.

Vi vill även att kontaktförbud ska kunna kombineras med elektronisk fotboja i avsevärt fler fall än i dag, genom att fotboja ska kunna förekomma redan från början efter en individuell riskbedömning. Enligt dagens regler kan fotboja bara bli aktuellt om den som är dömd redan har brutit mot kontaktförbudet.

Vi vill även införa elektroniska personlarm som är direkt kopplade till Polisen för den som kontaktförbudet avser att skydda.

Moderaterna ska verka för:

att straffet för grov kvinnofridskränkning skärps

att kontaktförbud ska förenas med fotboja redan från början efter en individuell riskbedömning

att personlarm införs vid kontaktförbud

Ungdomars brottslighet

Straffmyndighetsåldern i Sverige är 15 år. Yngre barns brottslighet är i princip enbart en fråga för socialtjänsten. I extrema fall kan olika former av omhändertagande och tvångsvård, enligt lagen om vård av unga (LVU) komma i fråga, men då helt och hållet inom ramen för ett socialt och inte ett straffrättsligt tänkande.

Grov brottslighet har krupit ner i åldrarna och många yngre lagöverträdare är fast förankrade i en kriminell livsstil redan när de fyller 15 år och för första gången dyker upp på rättsväsendets radar. Givet den nuvarande svenska situationen med allt grövre ungdomsbrottslighet, i många fall med anknytning till gängkriminell miljö, bör straffmyndighetsåldern sänkas. Att sänka straffmyndighetsåldern skulle leda till att människor som blir offer för tonåringars brottslighet får större möjligheter till upprättelse genom att deras sak prövas i domstol och att förövarna döms för brottet till en brottspåföljd, med det klander mot den dömd som detta innebär. Det skulle även ha den positiva effekten att det skulle tydliggöra att även personer under 15 år har ett moraliskt ansvar för sina handlingar, något som torde vara fast förankrat i det allmänna rättsmedvetandet. En sänkt straffmyndighetsålder skulle även leda till att offer för tonåringars brottslighet får större möjligheter att få skadestånd för de skador som de har lidit genom brott.

Med tanke på dagens situation är det också angeläget att pressa ner det straffrättsliga ansvaret i åldrarna. De yngsta ungdomarna ska naturligtvis dömas till anpassade ungdomspåföljder. De ska även fortsatt åtnjuta viss ungdomsreduktion. Men vi ser ett tydligt behov av väsentligt hårdare påföljder för äldre ungdomar. För att undvika tröskeeffekter och göra systemet konsekvent bör detta leda till konsekvenser även för de yngre ungdomarnas straffrättsliga ansvar.

Vår utgångspunkt är att straffmyndighetsåldern ska sänkas, i kombination med nya och mer adekvata ungdomspåföljder. Den exakta åldern för straffmyndighet bör övervägas inom ramen för en bred utredning om barn och ungdomars brottslighet där nya förslag vad gäller både straffnivå och straffens innehåll tas fram. Straffmyndighetsåldern är exempelvis 14 år i Tyskland, 13 år i Frankrike och 10 år i Storbritannien.

Ungdomsreduktionen bör helt tas bort för alla brott för gärningsmän över 18 år. Av hänsyn till rättssystemets trovärdighet bör ungdomsreduktionen jämnas ut över de åldrar i vilka en gärningsman är straffmyndig men fortfarande berättigad till ungdomsreduktion.

I dag döms alla personer som är under 18 år till slutet ungdomsvård i stället för fängelse. Slutet ungdomsvård fungerar dock inte på tungt kriminella personer eftersom den inte upplevs som ett straff. Dessutom är säkerhetsarbetet eftersatt vilket visat sig genom ett stort antal rymningar under senare tid. Ansvaret för unga brottslingar som döms för grova brott måste därför flyttas från Statens institutionsstyrelse till Kriminalvården där en ny enhet behöver skapas i form av ungdomsfängelse.

Moderaterna ska verka för:

- att* straffmyndighetsåldern sänks och innehållet i påföljderna för lagöverträdare under 18 år ses över
- att* ungdomsrabatten avskaffas helt för vuxna brottslingar
- att* ungdomsrabatten anpassas efter den nya straffmyndighetsåldern
- att* Moderaterna ska verka för att ungdomsfängelse ska införas för personer mellan 15–18 år som dömts för allvarliga våldsbrott eller andra grova brott

Brottspåföljderna

Vid sidan av straffnivåerna måste även själva utformningen av brottspåföljderna, till exempel fängelse och skyddstillsyn, och deras innehåll ses över.

Strängare regler om skyddstillsyn

Det finns ett behov av trovärdiga frivårdspåföljder. En aspekt av det är att skyddstillsynspåföljden bör ges mer innehåll och göras strängare. I dag måste den dömde, enligt 28 kap. 7 § brottsbalken, ha brutit "på ett allvarligt sätt" mot de föreskrifter som gäller för övervakningen under skyddstillsynen för att skyddstillsynen ska kunna undanröjas. I de fall då den dömde bara bryter mot vad som gäller för övervakningen utan att det sker på ett allvarligt sätt ska Kriminalvården i första hand justera föreskrifterna och i andra hand meddela en varning.

Detta är inte tillfredsställande. Skyddstillsyn döms ut som alternativ till fängelse, det vill säga som påföljd för gärningar vars straffmättningsvärde egentligen motsvarar ett fängelsestraff. Ur rättssystematisk synpunkt kan skyddstillsyn sägas vara en extra chans att undvika fängelse. Det talar för att i princip ingen misskötsamhet alls bör tolereras för den som vill ha förmånen av en frivårdspåföljd snarare än att avtjäna ett fängelsestraff. Det bör alltså inte krävas att den dömde "på ett allvarligt sätt" brutit mot vad som gäller för honom eller henne för att skyddstillsynen ska undanröjas. I stället ska det räcka med att den dömde har brutit mot vad som gäller. Möjligheten för Kriminalvården att besluta om till exempel särskilda föreskrifter eller att meddela varning bör behållas. Det bör dock framgå direkt av lagtexten att dessa möjligheter är förbehållna de fall då den dömdes misskötsamhet är ringa eller annars av mindre betydelse.

Skyddstillsyn bör vidare kunna kombineras med föreskrifter om att den dömde inte får lämna hemmet under vissa tider – exempelvis under kvällar och helger – eller tåla andra former av mer ingripande inskränkningar i sin vardag.

Moderaterna ska verka för:

- att* reglerna vid misssköttsamhet under skyddstillsyn ändras så att skydds-
tillsynen ska undanröjas om den dömde åsidosätter vad som åligger honom
eller henne

Villkorlig frigivning

Enligt dagens regler sker mer eller mindre obligatorisk villkorlig frigivning efter två tredjedelar av strafftiden. Det krävs särskilda skäl för att skjuta upp frigivning, och det måste då fattas ett särskilt beslut om uppskjutning.

Tröskeln för att inte bli villkorligt frigiven efter två tredjedelar av strafftiden är förhållandevis hög. Misssköttsamhet, stök och i många fall även rent brottsligt beteende, till exempel att ofreda andra intagna eller vårdare, renderar ofta endast varningar från Kriminalvården.

Detta system ska inte bibehållas. I det allmänna rättsmedvetandet är det sannolikt en självklar sak att möjligheten till villkorlig frigivning ska vara nära kopplad till den intagnes sköttsamhet. En sådan utgångspunkt är också bäst förenlig med rena rättvisaspekter. Det är även en fråga om förtroendet för straffsystemet och rättsväsendet i stort. Om en brottsling döms till sex års fängelse har övriga samhällsmedborgare grundade skäl att vänta sig att detta straff också i normalfallet ska innebära just sex års fängelse. Ett straffsystem som säger en sak men gör en annan kommer ha svårt att få allmänhetens respekt och förtroende. Presumtionen för villkorlig frigivning bör vändas och i stället bli en presumtion mot villkorlig frigivning. Villkorlig frigivning ska alltså endast ske om det finns särskilda skäl för det, det vill säga om den intagne har uppvisat över genomsnittligt gott och hörsamt beteende. Bland annat ska krävas att den dömde genomgått de program som erbjuds, utfört de arbetsuppgifter som krävs, inte ägnat sig åt brottslighet eller stökigt beteende under verkställighetstiden och inte rymt eller försökt rymma. Villkorlig frigivning ska förutsätta att ett särskilt beslut fattas av Kriminalvården. Om inget beslut fattas ska hela den utdömda fängelse tiden verkställas.

Det bör även införas en möjlighet att vägra villkorlig frigivning baserat på en riskbedömning avseende den dömdes återfallsbenägenhet.

Vidare bör reglerna om villkorlig frigivning ändras så att – i de fall då villkorlig frigivning blir aktuell – den dömde ska avtjäna minst tre fjärdedelar av den utdömda strafftiden. På detta sätt behålls ändå möjligheten till villkorlig frigivning i vissa fall. Något som det allmänna rättsmedvetandet sannolikt godtar utan betänkligheter.

Det påpekas ibland att ett av syftena med dagens regler om villkorlig frigivning är att de möjliggör att den dömde ställs under övervakning en tid efter att han eller hon släppts från fängelse. Det underlättar hans eller hennes återanpassning till samhället. Det är en god synpunkt, men behovet bör tillgodoses genom att det

införs regler om att den dömda ska stå under övervakning av Kriminalvården under 1
ett visst tidsintervall även efter det att straffet är till fullo verkställt. 2

Moderaterna ska verka för: 3

- att* reglerna om villkorlig frigivning ändras så att villkorlig frigivning inte ska 4
ske om det inte finns särskilda skäl för det, och att som skäl mot villkorlig 5
frigivning ska beaktas bland annat den dömdes återfallsrisk 6
- att* villkorlig frigivning, om det ska ske, som huvudregel sker efter tre fjärdedelar 7
av verkställt straff 8
- att* regler införs om övervakning under viss tid efter avtjänat straff 9

Fängelsestraffets innehåll 10

Precis som ett liberalkonservativt samhälle måste förena frihet med ansvar måste 11
det också förena krav med möjligheter. Å ena sidan ska samhället, i högre utsträck- 12
ning än i ett samhälle som präglas av en socialistisk människosyn, ställa krav på att 13
människor respekterar andra människors liv, rättigheter och egendom och följer de 14
lagar som stiftats i demokratisk ordning. Å andra sidan ska ett liberalkonservativt 15
samhälle också, i högre utsträckning än ett socialistiskt samhälle, vara ett samhälle 16
av möjligheter. Dessa möjligheter ska även gälla de människor som har brutit mot 17
lagen men som har dömts, avtjänat sitt straff och som därefter bestämmer sig för 18
att bli laglydiga och produktiva medborgare. I Moderaternas Sverige ska samhälls- 19
gemenskapen omfatta alla som vill göra rätt för sig. 20

Det måste alltså vara möjligt för den som vill byta till en bättre bana i livet att göra 21
det och det ska finnas så bra förutsättningar som möjligt för att den första gången 22
någon döms till fängelse också blir den sista. Kriminalvårdens fokus på återfallsfö- 23
rebyggande arbete ska därför stärkas ytterligare. Samtidigt är det viktigt, såväl ur 24
kostnads- och effektivitetssynpunkt som ur preventiv synpunkt, att fokus ligger på 25
sådana återfallsförebyggande program och metoder som har evidens. Av detta skäl 26
bör den brottsförebyggande effekten av de program som Kriminalvården erbjuder 27
och genomför följas upp, för att möjliggöra mätning och styrning. 28

Arbetslinjen bör vara vägledande även på anstalterna. Större fokus bör läggas 29
på att erbjuda yrkesprogram och praktik för de intagna som vill och kan arbeta. 30
Kriminalvården bör därför få i uppdrag att öka antalet yrkeskurser som leder till 31
yrkesförberedande gymnasieexamen. 32

Att delta i dessa program och att aktivt försöka återinträda på arbetsmarknaden 33
redan före frigivningen bör räknas den intagne till godo vid bedömningen om han 34
eller hon kan bli villkorligt frigiven efter tre fjärdedelar av strafftiden. 35

Moderaterna ska verka för:

- att Kriminalvården ges i uppdrag att främja arbetslinjen i fängelserna genom att öka utbudet av yrkesförberedande utbildningar på anstalterna

Kriminalvårdens kostnader

Sverige hade 2014 enligt en undersökning från Europarådet den högsta dygns-kostnaden per intagen i kriminalvård i hela Europa, efter San Marino. Den svenska dygnskostnaden var mer än dubbelt så hög som motsvarande kostnad i Danmark.

Den statsfinansiella kostnaden kommer att öka kraftigt som en följd av Moderaternas förslag om att skärpa straffen. Kriminalvården behöver därför genomföra reformer för att få ner dygnskostnaden. Myndigheten bör ges ett uppdrag att få ner kostnaden till nivåer som liknar de i våra grannländer. Enligt Riksrevisionens granskning av effektiviteten vid Kriminalvårdens anstalter kan det till exempel finnas en stor rationaliseringspotential i mer effektivt utnyttjande av lokalerna och ökad stordrift. Kriminalvården bör även kunna spara kostnader genom digitalisering.

6

Ett annat sätt att minska kostnaderna i svensk kriminalvård är att kraftsamla för att öka antalet överföringar av straffverkställighet, vilket innebär att en frihetsberövande dom som ådömts någon i Sverige får verkställas utomlands. I regel bygger överföringen på att den dömda är medborgare i det andra landet. Enligt Kriminalvårdens statistik uppgår antalet personer med utländskt medborgarskap som för närvarande avtjänar ett fängelsestraff längre än sex månader i Sverige till fler än 1 000 personer, varav ungefär hälften är från andra EU-länder. Medborgare från Polen, Rumänien och Litauen är överrepresenterade. Antalet utländska medborgare som överfördes från Sverige till andra länder är förhållandevis lågt. Det ligger regelmässigt under eller runt ett hundratal.

Med tanke på att ett fängelseår i Sverige kostar mer än 1,2 miljoner kronor årligen per individ finns stora pengar att spara för varje överförd fånge. Kriminalvården bör därför ges i uppdrag att påtagligt öka antalet överföringar av fångar med utländskt medborgarskap i svenska fängelser till sina respektive hemländer. Kriminalvården ska bland annat alltid initiera ett ärende om överföring när en utländsk medborgare ska verkställa ett fängelsestraff om sex månader eller längre. I uppdraget ska också ingå att Kriminalvården i Sverige ska fördjupa samarbetet med kriminalvården i länder vars medborgare är överrepresenterade i de svenska anstalterna i syfte att möjliggöra överföring i fler fall.

Ett annat skäl till att utländska medborgare i högre utsträckning bör verkställa fängelsestraff i sina hemländer är att straffverkställigheten i svensk kriminalvård är inriktad på att återanpassa den dömda till samhället. Utländska medborgare som är dömda för brott i Sverige är dock som utgångspunkt inte välkomna att stanna i Sverige, och i huvudfallet bör de ha dömts till utvisning. Därför finns det inget skäl

att lägga ner kostnader och ansträngningar på att anpassa dem till det svenska 1
samhället. I stället bör de återanpassas till samhället i sina hemländer. 2

Moderaterna ska verka för: 3

- att* Kriminalvården ges i uppdrag att minska dygnskostnaden per intagen, med 4
målsättningen att halvera den 5
- att* Kriminalvården ges i uppdrag att fördjupa samarbetet med vissa länder för 6
att öka antalet överföringar av straffverkställighet 7

Fler ska utvisas och kriminellas tillgångar ska beslagtogs 8

Vid sidan av brottspåföljden finns det även andra viktiga följder av brott. Det kan 9
handla om utvisning ur Sverige, eller att den dömdes egendom förverkas, det vill 10
säga dras in till staten. Betydelsen av dessa rättsverkningar är ofta minst lika stora 11
som betydelsen av själva straffet. 12

6 Utvisning på grund av brott 13

Utvisning ska vara absolut huvudregel för icke-svenska medborgare som begår 14
brott med ett straffvärde som motsvarar fängelse. Utvisning ska bara underlåtas 15
när det inte är möjligt att utvisa med hänsyn till Europakonventionen om skydd för 16
de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR), flyktingkon- 17
ventionen eller någon annan av Sveriges internationella förpliktelser. Det innebär 18
att i princip ingen hänsyn överhuvudtaget ska tas till den dömdes anknytning till 19
Sverige. Det viktigaste anknytningsmomentet, som bär med sig rätten till en privi- 20
ligierad behandling, är det svenska medborgarskapet. Har man detta perspektiv 21
med sig framstår det som naturligt att samhället inte har anledning att låta en 22
utländsk medborgare som begår något annat än ett lindrigt brott stanna kvar i 23
Sverige. 24

Även i de fall då det, vid tidpunkten för domstolsprövning och dom, finns hinder 25
enligt Sveriges internationella åtaganden mot att utvisa en tilltalad, till exempel för 26
att han eller hon har flyktingstatus eller riskerar tortyr i sitt hemland, bör domstolen 27
som utgångspunkt döma till utvisning, om den tilltalade samtidigt döms till ett 28
längre fängelsestraff. Det går nämligen inte att veta hur situationen i hemlandet 29
kommer att se ut när den dömde har verkställt sitt fängelsestraff. När den dömde 30
har verkställt sitt fängelsestraff kommer Migrationsverket att göra en självständig 31
prövning av om det föreligger hinder mot verkställighetsbeslutet. 32

En sådan ordning skulle vara mer effektiv och leda till att fler kriminella utländska 33
medborgare utvisades, vilket bör vara ett mycket tydligt mål på detta område. 34

Ansvar för att det fattas ett beslut om utvisning, om förutsättningarna finns, ska ligga på domstolen. Det är svensk rätts utgångspunkt att det är åklagarens uppgift att för domstolen påtala att den tilltalade har begått ett brott och att bevisa detta. Därefter är det helt och hållet domstolens ansvar att utmäta en rimlig och rättvis påföljd. På samma sätt måste det också vara domstolens uppgift att ta ställning till de särskilda rättsverkningarna av brott som kan bli aktuella.

En avsevärt strängare syn på utvisning vid brottslighet skulle ha särskilt gynnsamma konsekvenser för att bekämpa vissa typer av så kallade vardagsbrott, till exempel butiksstölder eller andra mindre allvarliga brott som begås av utländska medborgare. Att utländska medborgare som begår brott i princip alltid ska utvisas är en viktig pusselbit i att återupprätta rättssamhällets anspråk på full närvaro på landsbygden och andra glesbebyggda delar av landet.

Moderaterna ska verka för:

- att* utvisning som utgångspunkt ska ske av alla utländska medborgare som begår brott på fängelsenivå, enligt EKMR-minimum
- att* domstolen ska döma till utvisning trots att det föreligger hinder mot verkställighet om den tilltalade samtidigt döms till ett längre fängelsestraff

Utvisning av gängkriminella utan fällande dom

Varje stat har rätt att kontrollera personer som inte är medborgare vad gäller inresa, vistelse och utvisning. Av utlänningslagen följer att den som saknar svenskt medborgarskap och döms för brott får utvisas ur Sverige och förbjudas att återvända hit inom en viss tidsperiod.

Gällande vissa utländska medborgare, som kan utgöra ett allvarligt hot mot rikets säkerhet eller som kan förmodas vara terrorister, finns särskilda regler som innebär att utvisning är möjligt utan att han eller hon dömts för brott. I stället är det tillräckligt att en utvisning är särskilt påkallad av hänsyn till rikets säkerhet. Detsamma gäller om det kan befaras att den utländska medborgaren kommer att begå terroristbrott, givet hans eller hennes tidigare verksamhet, eller övriga omständigheter. Detta regleras i lagen om särskild utlänningskontroll.

Många av de personer som agerar inom ramen för de kriminella gängen är svenska medborgare, även om majoriteten har utländsk bakgrund. Men det finns också de som är utländska medborgare. De kartläggningar och data som finns tillgängliga tyder på att i vart fall en av sju gängkriminella har utländskt medborgarskap.

Utländska medborgare som är aktiva i grovt kriminella gäng utgör ett allvarligt hot mot säkerheten i det svenska samhället. Moderaterna vill därför införa en möjlighet att utvisa utländska medborgare som kan befaras begå eller medverka till grovt organiserad brottslighet – oavsett om de dömts för brott eller inte. En sådan utvis-

ning bör endast ske om den utländska medborgaren bedöms utgöra ett kvalificerat säkerhetshot. Lagen om särskild utlänningskontroll bör tjäna som förebild.

Moderaterna ska verka för:

att utländska medborgare som är aktiva gängkriminella ska kunna utvisas även om de inte dömts för något brott

Förverkande

Samhället bör aldrig acceptera att personer berikar sig genom brott. Därför finns goda skäl att ta brottsvinster i beslag. Ett effektivt regelverk för att beslagta brottsvinster försvårar också hanteringen av svarta och kriminella pengar. Dessutom skickar det en tydlig signal till både brottslingen och omgivningen: Det lönar sig inte att begå brott.

I Sverige kan den som döms för brott tvingas lämna ifrån sig eventuella brottsvinster. Enligt huvudregeln i svensk rätt ska utbyte av brott förklaras som förverkat om det inte är uppenbart oskäligt. Med utbyte av brott avses dels konkret egendom som någon kommit över genom brott, dels det uppskattade värdet av vad som åtkommit. Enligt huvudregeln är det endast möjligt att förverka utbytet av just det aktuella brottet som en person dömts för. Det är vidare upp till åklagaren att bevisa att egendomen härrör från just det brottet.

De kriminella gängen som vuxit fram i Sverige rör sig ofta med olika typer av statusmarkörer. Det rör sig om dyra märkeskläder, klockor, smycken och fordon. För att minska drivkrafterna hos gängkriminella att begå brott krävs att rättssväsendet har goda möjligheter att beslagta brottsvinster. Att ta statussymboler från gängkriminella är också en viktig åtgärd för att förhindra att unga rekryteras in i kriminalitet.

Moderaterna vill därför att det införs utökade möjligheter att förverka potentiella brottsvinster. Det handlar för det första om att en tydlig förklaringsbörd bör läggas på den enskilde. Den som ägnar sig åt gängkriminalitet och saknar legitima inkomster bör kunna förklara hur han eller hon kommit över dyra tillgångar för att egendomen ska skyddas från förverkande. Motsvarande regler finns exempelvis i Europarådets konvention från 2005 om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott och om finansiering av terrorism.

Det handlar för det andra om att förverkande ska kunna beslutas utan samband med en fällande brottmålsdom – vilket endast kan ske i undantagsfall i dag. Det skulle möjliggöra en effektivare process där egendom kan tas i beslag i flera fall och snabbare, utan att tumma på rättssäkerheten. Ett liknande system finns redan på Irland och övervägs i Norge.

Moderaterna ska verka för:

- att* beviskravet för utökat förverkande ska sänkas så att den tilltalade i vissa situationer åläggs en förklaringsbörda

Brottsofferfrågor

Trots flera försök de senaste decennierna att stärka brottsofferperspektivet är det fortfarande eftersatt i den svenska straffrätten. Det är fortfarande i huvudsak gärningsmannen som är i fokus för samhällets olika insatser och reaktioner med anledning av brott. Fokus måste ändras. Straffrättssystemets yttersta ändamål är att tillförsäkra trygghet och upprättelse åt laglydiga medborgare. Det är därför av allra största betydelse att rättssamhället alltid uppfattas stå på brottsoffrets sida.

Skadestånd för brott

Rätten till skadestånd för brott fyller funktionen av att kompensera brottsoffret för den skada – både ekonomisk och icke-ekonomisk – som han eller hon har utsatts för genom brottet. Sedan mycket lång tid har skadestånden för framför allt icke-ekonomisk skada, till exempel fysiskt och psykiskt lidande eller kränkning, varit orimligt låga.

Skadestånden för dem som utsatts för brott bör därför höjas avsevärt. I synnerhet gäller det kränkningsersättning, som bör dubblas. Skadeståndet kommer delvis att fungera som en måttstock på värdet av det lidande som ett brottsoffer utsatts för. För att visa att samhället ser allvarigt på brott mot person och står på brottsoffrets sida måste skadeståndsnivåerna stå i samklang med det allmänna rättsmedvetandets uppfattning.

Det är viktigt att det är tydligt vem som bär ansvaret för ett brott. Skadeståndsskyldigheten är en del av den konsekvens som åläggs den som dömts för brott. Samtidigt vore det naturligtvis allra enklast för det enskilda brottsoffret om man kunde få ersättning av staten direkt efter brottet eller att brottsskadeersättningen betalades direkt efter att domen vunnit laga kraft. Få anser det vara rimligt att brottsoffret själv ska behöva kontakta den skadeståndsskyldige för att få sin ersättning. Mot denna bakgrund finns anledning att utreda en ordning där ett av domstolen fastställt ersättningsbelopp utbetalas direkt av Brottsoffermyndigheten, utan att brottsoffret själv måste agera gentemot en gärningsman. Det skulle underlätta utbetalningen av den ersättning ett brottsoffer får rätt till och därmed minska brottsoffrets lidande. Därefter ska Brottsoffermyndigheten kräva tillbaka ersättningen från den skadeståndsskyldige.

Moderaterna ska verka för:

<i>att</i>	skadestånden för brott höjs och kränkningersättningen dubblas	2
<i>att</i>	utreda en ordning där ett av domstolen fastställt ersättningsbelopp	3
	utbetalas direkt av Brottsoffermyndigheten, utan att brottsoffret själv måste	4
	agera gentemot en gärningsman	5

Målsägandebiträden

År 2018 ändrades reglerna för målsägandebiträden så att uppdraget som biträde	7
automatiskt upphör efter rättegången i tingsrätten. Endast om det finns särskilda	8
skäl till det får målsäganden behålla biträdet i hovrätten och i Högsta domstolen.	9
Syftet med reformen var att minska statens kostnader. Kostnaderna för alla olika	10
typer av domstolsbiträden hade dessförinnan ökat mycket kraftigt under en rad år.	11

Dessutom hade behovet av målsägandebiträdet i högre domstolar minskat efter en	12
reform av rättegångsreglerna. Sedan mer än tio år tillbaka är huvudregeln att det	13
inte hålls några nya förhör med målsäganden i hovrätten eller Högsta domstolen,	14
utan i stället spelar man upp inspelningar av förhöret från tingsrätten.	15

6

Moderaterna var för reformen när den infördes 2018, och vi anser fortfarande att	16
skälen bakom reformen i huvudsak var goda. Men det har framkommit att de nya	17
reglerna i vissa fall får tveksamma konsekvenser, till exempel att det förekommer	18
fall när brottsoffer i grova sexualmål blir utan biträde när tingsrättens dom överkla-	19
gas till hovrätt och vidare till Högsta domstolen.	20

Avsikten med reformen var aldrig att våldtäktsoffer skulle vara utan hjälp i domstol.	21
Brottsoffer måste få det stöd de förtjänar i hela processen. Det är särskilt viktigt	22
mot bakgrund av den ökade brottsutsattheten och otryggheten.	23

Alla som utsatts för ett sexualbrott och brott i nära relationer ska få möjlighet att	24
få ett målsägandebiträde tidigare under processen. Rätten till målsägandebiträde	25
även i hovrätten och Högsta domstolen bör stärkas i denna typ av brottmål.	26

Moderaterna ska verka för:

<i>att</i>	offer för sexualbrott och våld i nära relationer alltid ska ha rätt till	28
	målsägandebiträde i hovrätt och Högsta domstolen	29

Stärkt skydd och stöd till brottsoffer och vittnen

Det finns tendenser till att brottsutsattheten och otryggheten naggar själva rättssta-	31
ten i kanten. Vårt straffsystem bygger till exempel på att människor ska vara villiga	32
att vittna om de har bevittnat ett brott. Men rättssamhällets reträtt och framför allt	33

de kriminella gängens hårdnande grepp leder till att en tystnadskultur breder ut sig, 1
där människor inte vågar eller vill vittna, inte ens beträffande mindre allvarliga brott. 2

För att råda bot på detta måste vi ta ett helhetsgrepp runt frågan om vittnens och 3
brottsoffers trygghet. 4

Ett problem är att det inte finns någon instans som har ett samlat ansvar för vitt- 5
nens och brottsoffers trygghet. Inom var och en av Sveriges sju polisregioner finns 6
en särskild brottsoffers- och personsäkerhetsenhet, men därutöver har varje kom- 7
muns socialtjänst ansvar för personer som behöver skyddat boende inom kommu- 8
nen. Det uppdelade ansvaret, på i praktiken hundratals olika händer, riskerar att få 9
till följd att personer faller genom maskorna i nätet. Forskning vid Örebro universitet 10
visar att det finns ett tydligt behov av en enda kanal för att nå stöd, i stället för att 11
slussas runt i systemet mellan olika instanser. Därför vill vi inrätta en nationell enhet 12
inom Polisen som ska ha ett samlat ansvar för vittnesskyddsverksamheten i hela 13
landet. Enheten ska vara ansvarig för samordning av Polisens och socialtjänstens 14
insatser och fungera som kontaktpunkt för den som utsatts för brott eller bevitnat 15
ett brott och som behöver stöd. Den nationella enheten ska även fungera som ett 16
kompetenscentrum för frågor om vittnesskydd och brottsoffers trygghet. 17

6

En speciell brottstyp som ökat med samhällets digitalisering är bedrägerier på 18
internet. Gärningsmännen utnyttjar då någon annans identitet för att ta lån eller 19
göra inköp på kredit, ofta från flera olika ställen. Brottsoffret får ägna mycket tid 20
och möda åt att ringa runt till flera olika banker och näringsidkare. Moderaterna vill 21
därför att det tas initiativ till en brottsofferportal dit de som utsatts för identitetsin- 22
trång och bedrägerier på internet kan vända sig. Ett upprättande av en brottsoffer- 23
portal bör ske i samarbete med branschens olika aktörer. 24

En annan viktig pusselbit i arbetet för att skydda brottsoffer och vittnen är att 25
avsevärt skärpa straffet för övergrepp i rättssak. 26

Moderaterna ska verka för: 27

- att inrätta en nationell enhet inom Polisen som ska ha ett samlat ansvar för 28
vittnesskyddsverksamheten i hela landet 29
- att inrätta en brottsofferportal för dem som drabbats av bedrägerier och 30
identitetskapningar 31

Mönsterbrytande verktyg mot gängkriminaliteten 32

Vår analys är att det inte går att komma runt en reform av det straffrättsliga syste- 33
mets grunder om vi vill lösa de samhällsutmaningar som Sverige står inför just nu. 34

Innan det överhuvudtaget blir aktuellt att döma någon för ett brott och utdöma ett 35
straff finns det viktiga skedet som leder fram till domen, det vill säga straffproces- 36

sen. Det kan handla om tvångsmedel mot enskilda brottsmisstänkta eller andra 1
verktyg för att utreda brott. På kort sikt återfinns många av de viktigaste reformerna 2
för en mer effektiv och modern brottsbekämpning inom straffprocessen. 3

Inför visitationszoner

Polisen har i dag möjlighet att visitera personer bland annat för att söka efter vapen 5
och andra farliga föremål. Det förutsätter dock i regel en konkret brottsmisstanke. 6
För att hitta fler illegala vapen bör de brottsbekämpande myndigheterna ges bättre 7
möjligheter att, under en begränsad tid och vid vissa platser, visitera personer i 8
syfte att söka just efter vapen. Moderaterna vill ge polisen möjlighet att, efter beslut 9
från åklagare, upprätta visitationszoner där polisen ges utökade befogenheter 10
att söka efter till exempel vapen och handgranater på människor och i fordon. 11
Ett beslut om att upprätta en visitationszon får endast fattas när det finns en 12
beaktansvärd risk för att illegala vapen finns i eller kommer transporteras genom 13
ett visst område. Zonerna ska vara tillfälliga och begränsade till ytan och fungera 14
ungefär som en trafikkontroll, exempelvis på en viss väg eller kring en viss plats. 15
Någon konkret misstanke om brott ska inte krävas för att kontroll ska kunna ske. 16
Kontrollen får därigenom mer karaktären av en stickprovskontroll. Syftet med 17
visitationszonerna är att skapa ytterligare möjligheter till effektiva insatser för att 18
förebygga olaga vapeninnehav och allvarliga våldsbrott. 19

Moderaterna ska verka för:

att införa ett system med visitationszoner 21

Inför ett system med anonyma vittnen

I dag är det i Sverige som huvudregel inte tillåtet med anonyma vittnen i domstol. 23
Däremot är det möjligt att i domstol höra en person som är anställd av Polisen 24
eller försvaret under en så kallad kvalificerad skyddsidentitet. Det rör sig då i regel 25
om poliser som bedriver spaning under täcknamn och därför har tilldelats andra 26
personuppgifter. Detta kan i praktiken sägas vara ett undantag från förbudet mot 27
anonymitet. Förutom polisspanare är det särskilt den som av en tillfällighet har 28
blivit vittne till brott som skulle kunna ha nytta av anonymitet. Möjligheten finns 29
sedan år 2001 i Norge. Det skulle kunna få fler vittnen att våga träda fram. Därför 30
bör ett system med anonyma vittnen införas, det vill säga en möjlighet till anonymi- 31
tet i domstol vid allvarlig brottslighet. 32

I de länder där anonyma vittnen används är det förhållandevis ovanligt och 33
används framför allt i rättegångar avseende grov organiserad brottslighet. Vår 34
utgångspunkt är att regler om anonyma vittnen ska utformas på i huvudsak samma 35
sätt i Sverige. 36

Moderaterna ska verka för:

att införa ett system med anonyma vittnen

Sänkt gräns för obligatorisk häktning

Den som på sannolika skäl är misstänkt för ett brott vilket kan leda till ett års fängelse kan i dag häktas om det finns risk för att han eller hon avviker eller på något annat sätt undandrar sig lagföring eller straff, undanröjer bevis eller på något annat sätt försvårar sakens utredning eller fortsätter sin brottsliga verksamhet.

Enligt regeln om obligatorisk häktning i 24 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken ska dock häktning i princip alltid ske för brott som har ett minimistraff på två års fängelse eller mer. Det innebär att den som misstänks för ett brott med minst två år i straffskalan i regel häktas i nära anslutning till brottet och sedan sitter häktad fram till rättegången och fram tills det eventuellt utdömda fängelsestraffet kan börja verkställas i vanlig anstalt. Den som grips för ett grovt rån i anslutning till att brottet begicks kan alltså räkna med att vara frihetsberövad under flera år framöver.

Bland annat rån och grov misshandel har dock lägre minimistraff än två års fängelse. Det har förekommit situationer när misstänkta har försatts på fri fot av åklagare eftersom det inte funnits någon häktningsgrund varefter de återfallit i våldsbrottslighet.

Gränsen för obligatorisk häktning bör därför sänkas, så att den omfattar alla brott med minimistraff om fängelse ett år eller mer. Det ska bland annat träffa brott såsom grov misshandel, rån och grov utpressning.

Under senare år har vi sett ett antal uppmärksammade fall där grova våldsbrott begåtts av personer som tidigare dömts till fängelse men som varit på fri fot i avvaktan på att börja verkställa sitt straff. Personer som dömts till fängelse över ett år bör alltid häktas i avvaktan på att domen vinner laga kraft och personen i fråga kan börja avtjäna sitt fängelsestraff.

Moderaterna ska verka för:

att gränsen för obligatorisk häktning ska sänkas till ett års fängelse

att personer som döms till lägst ett års fängelse alltid ska häktas i avvaktan på att domen vinner laga kraft och han eller hon kan börja verkställa fängelsestraffet

Preventiv avlyssning av aktiva gängkriminella

Polisen har vid upprepade tillfällen efterlyst skarpare och mer ändamålsenliga verktyg för att kunna avlyssna och avläsa de kriminella nätverken. Det finns en

mycket stor potential i mer effektiva hemliga tvångsmedel. Det visade sig av de 1
stora framgångar som svensk brottsbekämpning har rönt efter att fransk polis 2
under våren 2020 knäckte den krypterade meddelandetjänsten Encrochat. 3

Vi vill därför införa en möjlighet att använda hemliga tvångsmedel mot aktiva gäng- 4
kriminella, oavsett om det finns en konkret misstanke om brott. Hemliga tvångs- 5
medel (hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av 6
elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig dataavläsning) 7
ska kunna användas mot personer som är skäligen misstänkta för att vara aktiva i 8
kriminella nätverk. 9

Om en person är skäligen misstänkt för att vara aktiv i ett kriminellt nätverk ska det 10
alltså inte krävas misstanke om ett konkret, preciserbart brott. 11

Denna nya möjlighet till preventiva hemliga tvångsmedel ska i övrigt behandlas 12
som övriga hemliga tvångsmedel. Det innebär att tillstånd till de hemliga tvångs- 13
medlen ska prövas av domstol, på talan av åklagare. Vid domstolsprövningen ska 14
den person som tvångsmedlen riktar sig mot företrädas av ett offentligt ombud 15
som har rätt att ta del av alla handlingar i ärendet, yttra sig och överklaga. 16

Polisens användning av preventiva hemliga tvångsmedel ska vara underkastad 17
granskning och tillsyn av Justitieombudsmannen (JO) samt Säkerhets- och 18
integritetsskyddsnämnden (SIN). Den ska även omfattas av regeringens årliga 19
redovisning av hemliga tvångsmedel till riksdagen. 20

Moderaterna ska verka för: 21

att hemliga tvångsmedel ska kunna användas mot personer som skäligen kan 22
misstänkas vara aktiva i kriminella nätverk utan att det föreligger någon 23
konkret misstanke om brott 24

Effektivare brottsförebyggande åtgärder 25

Lika viktigt som straffrättsliga verktyg är i det längre perspektivet brottsföre- 26
byggande åtgärder. Ett stort och växande problem är rekrytering av unga in i de 27
kriminella gängen. Detta sker ibland vid mycket ung ålder. Gängen utnyttjar ofta 28
unga personer för att sälja och transportera narkotika i de utanförskapsområden 29
där gängen framför allt är verksamma. Narkotikabrottsligheten genererar dessutom 30
kriminella förtjänster som har en dragningskraft på unga, vilka av den anledningen 31
engagerar sig i kriminella nätverk. 32

Statistik från Polisen och Brå bekräftar bilden av att rekrytering av unga till den 33
organiserade grova brottsligheten är ett växande problem. Ungdomsbrottsligheten 34
har de senaste åren delvis ändrat karaktär. Samtidigt som antalet unga som begår 35
brott sjunker har det blivit vanligare med grova brott långt ner i åldrarna. Antalet 36
unga som lagförs för mord eller dråp har till exempel mer än fördubblats de 37

senaste tjugo åren. Polisen har i en rapport från 2018 konstaterat att det finns stora problem med unga lagöverträdare som ställer sig helt utanför samhällets spelregler, till exempel genom dödligt våld och grova brott i gängmiljöer.

Utvecklingen visar hur viktigt det är att försöka bryta den onda cirkeln med ständiga nyrekryteringar till gängen. Om inte brottsförebyggande åtgärder vidtas som är effektiva på sikt och hindrar unga att hamna i utanförskap och kriminalitet blir den övriga rättspolitikerna mer eller mindre utan verkan.

Ytterst handlar det också om vilken typ av samhälle vi vill ha. Moderaterna vill ha ett samhälle där man ärver det bästa – och inte det sämsta – från sina föräldrar. Utanförskap ska inte gå i arv.

Ökat stöd till barn och föräldrar i särskilt utsatta områden

Ansvar för barn bärs av föräldrarna själva, och inte av staten eller kommunen. Men alla föräldrar behöver någon form av stöd. Det gäller särskilt i socialt utsatta områden, där risken är högre att unga ska dras in i kriminalitet.

För att stärka stödet till föräldrar i de särskilt utsatta områdena bör de erbjudas ett utökat antal hembesök inom ramen för BVC-programmet. Syftet är att ge ett extra stöd i föräldraskapet och att ge kunskap om vilka resurser som finns att tillgå i samhället om man behöver hjälp. Det finns redan i dag exempel där utökade program har genomförts med goda resultat. Vidare bör det undersökas om de utökade BVC-programmen kan förlängas för att övergå i en frivillig föräldrautbildning, med regelbundna träffar.

En mycket viktig pusselbit i arbetet med att stävja utanförskap är att arbeta för goda kunskaper i svenska hos alla barn i Sverige från ung ålder. Den som inte kan svenska ordentligt kommer inte heller kunna tillgodogöra sig utbildningen i andra ämnen och vara mycket sårbar för att hamna i utanförskap. För att stärka stödet till barn och unga som riskerar att hamna utanför samhället till följd av bristfälliga språkkunskaper bör det införas obligatorisk språkförskola för alla nyanlända barn samt barn till nyanlända, från tre års ålder. Omkring tre av fyra småbarn (3–5 år) i utsatta områden har utländsk bakgrund, vilket i praktiken betyder att de inte har svenska som modersmål. Därför behövs språkförskola. Barn vars föräldrar har tillräckliga språkkunskaper ska dock kunna undantas från kravet.

Det bör även startas särskilda läxfritids för barn på lågstadiet i utsatta områden. Dessa bör inrättas inom ramen för ordinarie fritidsverksamhet, med skillnaden att minst hälften av tiden ska läggas på läxläsning. Syftet är att motverka den ojämlikhet i skolresultat som i dag råder mellan olika geografiska områden i Sverige. I vissa grundskolor, företrädesvis i de särskilt utsatta områdena, når i dag inte ens hälften av eleverna grundläggande gymnasiebehörighet.

Vi vill också avskaffa lagen om eget boende (EBO) som bidrar till stor trångboddhet 1
bland asylsökande i framför allt de särskilt utsatta områdena, och som därmed 2
skapar en miljö som gynnar utanförskap. 3

Moderaterna ska verka för: 4

- att* föräldrar i utsatta områden erbjuds ett utökat antal hembesök av BVC 5
att språkfritids införs i särskilt utsatta områden 6

Stärkt socialtjänst 7

Socialtjänstens arbete med barn som riskerar kriminalitet och utanförskap måste 8
stärkas och anpassas till de utmaningar som finns. Bland annat bör en helt ny och 9
modern socialtjänstlag införas. Det bör även införas ett nytt socialtjänstdataregister 10
som förbättrar möjligheterna att ta fram statistik och som på så sätt kan bidra till 11
bättre kunskap om vilka evidensbaserade insatser och arbetssätt som är effektiva 12
för att stötta utsatta barn. 13

6

Staten måste också ta ett större ansvar för att barn som själva utsätter sig för 14
risker genom att begå grova brott eller som fostras in i kriminalitet av sin egen 15
familj omhändertas. Enligt Polisen finns i dag ett 40-tal släktbaserade kriminella 16
nätverk i Sverige som ägnar sig åt organiserad brottslighet. I dessa nätverk är inte 17
individen viktig – klanen går först. Där fostras barn till att ta över den organiserade 18
brottsligheten och det saknas ambitioner att bli en del av samhället. Det finns 19
också andra sammanhang där barn växer upp i en miljö präglad av grovt organise- 20
rad brottslighet eller barnet själv återkommande begår grova brott. Staten måste 21
ställa tydligare krav på att fler barn i riskmiljöer ska omhändertas. Det bör kunna 22
ske genom förtydligande ändringar i LVU. 23

Polisen har ofta god kännedom om vilka barn som växer upp i kriminella miljöer. 24
Därför bör åklagare kunna ansöka och fatta beslut om omedelbart omhänder- 25
tagande enligt LVU. I dag har bara socialnämnden behörighet att göra en sådan 26
ansökan. 27

Moderaterna ska verka för: 28

- att* socialtjänstlagen moderniseras och att ett nytt socialtjänstdataregister införs 29
att barn som riskerar att växa upp i en kriminell miljö i högre utsträckning 30
omhändertas med stöd av LVU, och att åklagare ska få rätt att begära 31
omhändertagande 32

Stärkt föräldraansvar

Forskning visar att föräldraengagemang är en nyckel till att minska risken för att barn misslyckas i skolan eller hamnar i en kriminell livsstil. Lagstiftningen bör på olika sätt betona och förstärka föräldraansvaret. Det handlar om att socialtjänsten ska kunna ställa högre krav på föräldrars medverkan i utredningar. Föräldrars skadeståndsansvar för sina barns brottslighet bör också skärpas.

Moderaterna ska verka för:

att beloppstaket för föräldrars skadeståndsansvar för sina barns brottslighet höjs till ett halvt prisbasbelopp

Ökade möjligheter till nödvärnsrätt

På pappret framstår den svenska nödvärnsrätten i 24 kap. 1 § brottsbalken som generös (man får använda "icke uppenbart oförsvarligt" våld). Det är en formulering som ordagrant motsvarar liknande bestämmelser i andra rättsordningar. I praktiken tolkas detta dock förhållandevis strängt mot den nödvärnsberättigade. Det rättspolitiska syftet har varit att minska våldsutövandet i samhället.

Det innebär bland annat att även den som utsätts för ett potentiellt dödligt angrepp i dag har en principiell skyldighet att fly snarare än att sätta sig till motvärn, om alternativet är att angriparen utsätts för livsfara. Det gäller trots att det ofta kan vara förenat med stora risker att försöka fly när det är ett mycket mindre riskabelt alternativ att försvara sig. Till exempel om man har tillgång till ett vapen.

I dagens situation med stor utsatthet för våldsbrott och brottsutsatthet överhuvudtaget, och där landsbygden i stora delar saknar polisiär närvaro, riskerar en allt för svag nödvärnsrätt att uppfattas som ett svek från samhället. Nödvärnsrätten bör stärkas genom ändringar i 24 kap. 1 § brottsbalken. Det kan till exempel ske genom ett nytt stycke om vad som ska beaktas vid försvarlighetsbedömningen, med ytterligare instruktioner och exemplifiering i förarbetena.

Nödvärnsrätten bör utformas så att den är "situationsanpassad". Den stränga nödvärnsrätten bärs bland annat upp av intresset att man inte vill öppna för straffria uppgörelser mellan kriminella. Men bestämmelsens tillämpning bör ta hänsyn till varför och i vilken kontext den nödvärnsberättigade blivit angripen. Den som oprovocerat eller annars helt utan egen förskyllan blir angripen har ett mer långtgående anspråk på nödvärnsrätt än den som på något sätt har skuld till den uppkomna situationen, till exempel genom att själva ha uppträtt brottsligt.

I nödvärnssituationer som på något sätt framprovocerats av den angripne eller på något annat sätt orsakats av honom eller henne, eller har samband ett klandervärt beteende bör nödvärnsrätten inte vara mer långtgående än i dag. I situationer där någon angrips helt oprovocerat eller utan förskyllan bör däremot nödvärnsrätten

vara väsentligt mer generös mot den angripne. I princip ska lagen inte kräva av den 1
som utsätts för ett oprovocerat allvarligt angrepp att han eller hon ska behöva ta 2
allvarliga fysiska risker för att avvärja ett angrepp. 3

Moderaterna ska verka för: 4

.....
att stärka rätten till nödvärn mot oprovocerade angrepp 5

Polisfrågor

Sverige har stora och ständiga problem med polistätheten. Antalet poliser i landet som helhet sjönk åren närmast efter regeringsskiftet 2014, för att därefter öka något igen. Samtidigt ökar dock befolkningen snabbt. Detta leder till att polistätheten per capita sjunker. Den är i dag lägre än för tio år sedan. Problemet orsakas delvis av att polisyrket inte är tillräckligt attraktivt, vilket till exempel visas av att platser på polisutbildningen står tomma år efter år. Vid antagningen till vårterminen 2021 tillsattes exempelvis endast 700 av totalt drygt 1 000 platser. De senaste fyra åren har i genomsnitt mer än en fjärdedel av alla platser på polisutbildningen fått stå tomma på grund av brist på kvalificerade sökande. Det finns även ett problem med att erfarna poliser slutar. I november 2020 planerade mer än 40 procent av alla poliser, enligt en undersökning från Polisförbundet, att lämna polisyrket.

Vidare är upptäcktsrisken för den som begår brott låg. Det beror på att brottsligheten blivit mer svårutredd. Både på grund av en utbredd tystnadskultur men också för att viss brottslighet blivit mer tekniskt komplicerad.

Det är uppenbart att Polisen och övriga brottsbekämpande myndigheter står inför stora utmaningar framöver. För att Sverige ska bli tryggare krävs att färre personer utsätts för brott och att betydligt fler brott klaras upp. Dessutom måste polisen snabbt kunna ingripa vid brottslighet och ordningsstörningar – även i glesst befolkade delar av landet.

En polistäthet som motsvarar genomsnittet i EU

Trots den ökade grova kriminaliteten är polistätheten i Sverige lägre i dag än för tio år sedan och som jämförelse har vi en av de lägsta polistätheterna i hela Europa (204 poliser per 100 000 invånare, jämfört med ett genomsnitt i Europa om 318 poliser per 100 000 invånare). I många kommuner saknas en fast polisiär närvaro. Samtidigt har den grova våldsbrottsligheten i gängmiljöer medfört att förekomsten av personalkrävande och omfattande förundersökningar ökat. Men det är inte bara för att motverka det grova våldet som Sverige behöver fler poliser. Polisen behöver också bli mer synlig i hela landet. Mängdbrottsligheten som exempelvis stöldlikor står för måste bekämpas och förmågan att utreda och klara upp brott måste förbättras avsevärt.

Samtidigt som polistätheten i Sverige är väsentligt lägre än det europeiska genomsnittet sticker brottsutvecklingen i Sverige delvis ut i ett europeiskt perspektiv. Enligt en studie som jämförde det dödliga skjutvapenvåldet mellan 13 europeiska länder hade Sverige den högsta frekvensen av dödligt skjutvapenvåld bland unga män. Rikspolischefen har vidare konstaterat att utvecklingen med allt fler sprängningar i Sverige saknar internationell motsvarighet.

Den svenska målsättningen om 10 000 fler polisanställda till 2024 är en god början. Men målsättningen avser inte enbart poliser utan även civilanställda. Enligt Poli-

sens rapport om hur myndighetens verksamhet ska stärkas och utvecklas är den slutliga målsättningen för antalet poliser 26 200 vid utgången av 2024. Den reella ökningen av antalet poliser är därmed endast omkring 6 000 fler jämfört med år 2016 när målsättningen formulerades. Det innebär att polistätheten skulle öka från 198 poliser till cirka 245 poliser per 100 000 invånare om målsättningen uppnås. Det skulle fortfarande vara långt under det europeiska genomsnittet.

I ljuset av den förändrade lägesbilden där den grova kriminaliteten blir grövre och ökar i omfattning samt de nya och förstärkta behoven av personalresurser inom polisen framstår den nuvarande målsättningen som otillräcklig. Om Sverige ska vara ett tryggare land att leva i på sikt krävs därför inte bara fler polisanställda – den reella polistätheten måste också öka väsentligt.

Nytt polismål

Vi vill införa ett nytt polismål som grundar sig på polistäthet snarare än ett bestämt antal poliser vid en viss angiven tidpunkt. Fördelen med ett sådant mål är att det svarar upp mot de behov som följer av en ökad befolkningensmängd. Enligt Moderaternas mening är ett rimligt och välvägt mål att antalet poliser per capita i Sverige bör ligga på cirka 300 poliser per 100 000 invånare, vilket är ungefär i linje med det nuvarande genomsnittet i EU.

En polistäthet på 300 poliser per 100 000 invånare innebär att antalet poliser i nuläget måste öka till cirka 32 000. Det innebär en uppjustering av det nu gällande polismålet med ytterligare cirka 6 000 poliser.

Enligt Moderaternas mening är en ny målsättning nödvändig. Samtidigt är det inte realistiskt att ett nytt mål ska nås redan 2024. Med rätt åtgärder i rätt tid bedömer vi det som möjligt att nå det senast år 2028.

För att inte skapa flaskhalsar behöver samtidigt övriga rättsväsendet tillföras resurser för att växa i takt med Polisen.

Moderaterna ska verka för:

- att införa ett nytt polismål som grundar sig på polistäthet snarare än ett bestämt antal poliser vid en viss angiven tidpunkt

Nolltolerans mot brott

Nolltolerans mot brott handlar om att Polisen och övriga samhället ska ingripa mot all form av kriminalitet och ordningsstörningar även om det är frågan om lindriga förseelser. Genom att på ett tidigt stadium stoppa brottslighet eller andra former av ordningsstörningar minskar risken för en utveckling där kriminaliteten får fäste med risk för att den ökar. Det motverkar också att en kultur av laglöshet sprider sig.

Nolltoleransen ger en ökad känsla av trygghet bland befolkningen, som rör sig ute på stan under dygnets alla timmar, vilket i sin tur ytterligare ökar trygghetskänslan genom en levande stadsbild. Den ökande tryggheten ger ett större förtroende för Polisen, vilket underlättar det brottsförebyggande arbetet, som därefter leder till minskad brottslighet. En god spiral i stället för en ond byggs upp.

Det mest kända och omtalade exemplet där nolltoleransen införts och haft framgång är i New York. Från att ha varit en mycket otrygg stad i början av 1990-talet genomfördes flera kraftfulla reformer, inklusive nolltolerans mot brott, vilka hade en mycket positiv inverkan på brottsbekämpningen.

Motsvarande ordning bör på allvar prövas i Sverige. Genom att slå ner på all brottslighet, även den mindre grova brottsligheten som skadegörelse, klotter och ofredande sänder man signalen att den formen av beteende inte accepteras. Samtliga former av normbrytande beteende bör stävjas. I storstadsområdena handlar det bland annat om att den omfattande plankning som sker i kollektivtrafiken bör motverkas med kraft. Mot samma bakgrund bör även tiggeri förbjudas. Det skapar helt enkelt en bild av ett samhälle som är i vanvård och riskerar att öka invånarnas känsla av otrygghet.

6

Vid sidan av att aktivt avvisa och omhänderta personer som ägnar sig åt brott eller ordningsstörningar bör det finnas möjligheter att förbjuda personer att vistas på områden där de har uppvisat ett särskilt otrygghetsskapande beteende. Det kan handla om ett torg eller ett köpcentrum. Motsvarande lagstiftning finns i Danmark. Det otrygghetsskapande beteendet kan bestå i såväl ett straffbart agerande som beteenden som inte är kriminaliserade, såsom att trakassera boende eller förbipasserade.

Moderaterna ska verka för:

- att en strategi för att införa nolltolerans tas fram som innehåller en ny form av aktivt arbete gentemot ordningsstörningar och lindriga brott men också förslag på ny lagstiftning
- att det införs ett nationellt förbud mot tiggeri

Polisens lokala förankring ska öka

För att Polisen ska kunna göra skillnad i invånarnas vardag krävs att det brottsförebyggande arbetet stärks. Det gäller inte minst i våra mest brottsutsatta områden. De brottsförebyggande satsningar som görs måste dock anpassas efter vad som fungerar bäst och är mest effektivt.

En beprövad åtgärd som fungerar både brottsförebyggande och är trygghetsskapande är att tydligare knyta vissa poliser till ett visst bostadsområde. Genom att arbeta i ett och samma område under en längre tid får poliserna bättre kontakt

med invånarna och andra viktiga lokala företrädare. Det sänder också en viktig signal om att rättsstaten är närvarande.

I samband med polisomorganisationen 2015 infördes en befattning inom Polisen som kallas områdespolis. Områdespoliser som arbetar på kommunal nivå benämns kommunpoliser. Områdespoliser och kommunpoliser är tänkta att fylla den funktion som anges ovan.

Antalet områdespoliser är dock få. I en rapport från Brå framgår att det finns cirka åtta områdespoliser per 100 000 invånare i Sveriges 15 största kommuner – där många av våra mest brottsutsatta områden finns. Det är en alldeles för låg siffra. Flera kommuner saknar dessutom kommunpoliser helt och hållet.

En betydande ökning av främst områdespoliser i yttre tjänst är därför nödvändig. Det är vidare viktigt att områdespoliser så långt som det är möjligt är fredade från att tas i anspråk för andra uppgifter för att lyckas med det brottsförebyggande arbetet. Här behövs tydliga riktlinjer.

Det finns också anledning att göra Polisen mer lokalt förankrad på andra sätt. Det bör övervägas om Polismyndighetens verksamhetsplan bör brytas ned på lokal nivå. Det skulle leda till att lokala målbilder konkretiseras och tydliggörs vilket underlättar Polisens verksamhet lokalt och uppföljningen av densamma.

Även brottsutredningsverksamheten bör kunna anpassas mer till lokala förhållanden.

Moderaterna ska verka för:

- att betydligt fler områdespoliser anlitas och att områdespolisens roll tydliggörs
- att lokala verksamhetsplaner med lokala målbilder tas fram och tydliggörs
- att polisregionerna ges ett större utrymme att organisera sin brottsutredande verksamhet utifrån lokala omständigheter
- att det ska finnas fler poliser i yttre tjänst

Renodling av Polisens verksamhet

Polisens arbetsuppgifter är mångfacetterade och inte alltid lätta att förstå med utgångspunkt i vad som normalt anses vara polisens kärnuppgifter: Att förebygga, ingripa mot och utreda brott.

Bland annat har Polisen ansvar för handräckningsfrågor, djurfrågor, vissa tillstånds- ärenden, passhantering, delgivningsfrågor, förlustanmälningar, hittegods och vissa trafikuppgifter som inte ligger inom ramen för det som normalt beskrivs som polisiär kärnverksamhet.

Det finns i huvudsak två argument för att renodla Polisens arbetsuppgifter.

Det första argumentet handlar om att personal och andra resurser ska frigöras för att kärnverksamheten ska kunna förstärkas. Det andra argumentet handlar om att en ökad renodling skulle bidra till en tydligare polisidentitet. Ett klart och tydligt uppdrag hjälper både polis och allmänhet att klargöra vilka förväntningar som ska finnas och vilka Polisens arbetsuppgifter bör vara

Transportverksamheten skulle i än högre utsträckning än i dag kunna övertas av Kriminalvården. Passhantering skulle kunna övertas av Skatteverket eller av länsstyrelserna. Polisens stämningsmannaverksamhet skulle kunna övertas av Kronofogdemyndigheten. Hittogodshanteringen skulle kunna läggas ut på entreprenad efter ett anbudsförfarande, eller direkt föras över till kommunerna. Flera tillståndsärenden, som Polisen i dag är tillståndsmyndighet för, skulle kunna föras över till kommunerna, liksom Polisens uppgifter enligt lagen om felparkeringsavgift.

Det finns också anledning att överväga om huvudansvaret för att upprätthålla hastighetsreglerna på Sveriges vägar bör flyttas från Polisen till väghållaren, det vill säga Trafikverket eller kommunen. Det kan ske genom att hastighetsöverträdelser avkriminaliseras och att ett system med avgiftssanktioner i stället införs. En sådan ordning skulle bygga på att ägaransvar för bilar införs. I de fall då fordon framförts med sådan hastighet att annan brottslighet kan misstänkas – till exempel vårdslöshet i trafik – så ska ärendet överlämnas till Polisen.

Tillsätt ett arbete för att renodla Polisens verksamhet

Vi vill tillsätta ett arbete för att renodla polisverksamheten. Ett sådant arbete bör utgå från att uppgifter som ligger utanför Polisens kärnuppgifter ska flyttas till andra myndigheter. Med hänsyn till den senaste tidens brottsutveckling är det inte längre försvarbart att Polisen ska belastas med arbetsuppgifter som inte är förenliga med verksamhetens huvudsyfte.

Moderaterna ska verka för:

att tillsätta ett arbete för att renodla Polisens verksamhet

Tydliggör Polisens uppdrag

Polisens kärnuppgifter är att förebygga, ingripa mot och utreda brott. Det har dock framförts kritik som innebär att Polisens uppdrag – även när det gäller dessa kärnuppgifter – är för otydligt. Större tydlighet skulle underlätta såväl styrningen av verksamhet som resultatuppföljningen.

Den verksamhet som sannolikt varit den mest ifrågasatta under de senaste åren är Polisens brottsutredande verksamhet. Det beror på att Sverige har haft en utveckling där allt färre brott klaras upp. Samtidigt saknar regeringens regleringsbrev för Polisen specifika målsättningar för utredningsverksamheten.

Även när det gäller Polisens brottsförebyggande arbete är uppdraget löst i konturerna. Det finns skäl att tydligare ringa in de uppgifter som Polisen bör utföra inom ramen för sitt brottsförebyggande uppdrag. Bland annat för att de brottsförebyggande uppgifterna inte ständigt ska prioriteras ner till förmån för ingripande- eller utredningsverksamheten.

När Polisens brottsförebyggande uppgifter ska preciseras bör man bland annat utgå från den kriminologiska forskning som finns och satsa på åtgärder som kan antas ha effekt. I sammanhanget är det vidare viktigt att fråga sig om det i första hand är Polisen som bör utföra den aktuella uppgiften – eller om det finns någon annan myndighet eller instans som är bättre lämpad. Det utförs arbetsuppgifter som svårigen kan bedömas ha polisiär relevans. Det kan vara allt från att lära nyanlända åka skridskor till att leda deckarklubbar för barn.

Polisens uppdrag ska definieras och följas upp

Ett tydligare uppdrag skulle skapa bättre möjligheter att följa upp Polisens verksamhet i samtliga delar.

6

En särskild kritik som återkommande riktats mot Polismyndighetens uppföljningsarbete har handlat om att det endast tar sikte på kvantitet och inte kvalitet. Det har ibland talats om att uppföljningen bidrar till "pinnjakt" som gått ut på att brott som är enkla att utreda – till exempel narkotikabrott och trafikbrott – ibland prioriterats för att frisera statistiken. Sådana åtgärder är förstas missriktade och bör inte förekomma. Att endast mot den bakgrunden döma ut kvantitativa mått är dock att gå för långt. Det finns ingen egentlig motsättning mellan kvantitativa och kvalitativa mått och uppföljningar. Polisens verksamhet bör mätas på båda sätten samtidigt.

När det gäller brottsutredningar kan dock olika målsättningar ställas upp för olika typer av brott. Exempelvis bör andelen uppklarade mord vara mycket högre än andelen uppklarade cykelstölder.

Vidare kan de mått och den uppföljning som sker anpassas efter vilken brottstyp det är frågan om. Exempelvis bör sexualbrott – där brottsoffret ofta befinner sig i en mycket påfrestande situation samtidigt som hennes eller hans berättelse utgör helt avgörande bevisning för att få till en fällande dom – utvärderas bland annat med utgångspunkt i den brottsutsattes situation och upplevelser. Detsamma bör gälla hatbrott.

Moderaterna ska verka för:

- att* ett arbete tillsätts som tydliggör Polisens uppdrag och mot den bakgrunden preciserar den förmåga som Polisen bör ha för att uppnå det
- att* det införs en tydligare uppföljning av Polisens verksamhet

Styrningen av och inom Polisen ska stärkas

En effektivare styrning av Polismyndigheten förutsätter att verksamheten mäts och följs upp på ett tydligare sätt än i dag. Det finns anledning att förändra både den externa och den interna styrningen av Polismyndigheten.

När det gäller den interna styrningen kombinerar Polisen i dag traditionell hierarkisk styrning genom linjechefer med så kallad processtyrning. I samband med omorganisationen 2015 slogs det fast att processtyrning skulle användas i betydligt större omfattning. Syftet med att införa processtyrning var att främja enhetlighet.

Det har framkommit kritik mot hur processtyrningen kommit att fungera sedan omorganisationen. Granskningar har visat att det saknas en gemensam syn på hur den brottsutredande verksamheten ska styras. Vissa chefer förespråkar en mer handfast styrning medan andra vill styra mer genom de principer som ligger till grund för till exempel tillitsstyrning.

Även Regeringskansliets och regeringens styrning av Polismyndigheten måste bli tydligare och effektivare. I dag är styrningen påfallande svag, om det inte handlar om dagspolitiska händelser som måste åtgärdas av främst mediala skäl.

En tydligare och långsiktigt hållbar styrning av Polismyndigheten från Regeringskansliet förutsätter för det första en kompetent och engagerad politisk ledning. Det finns också anledning att överväga om den enhet på Justitiedepartementet som styr Polisen ska förstärkas för att bättre balansera den breda erfarenhet och kompetens som finns representerad i polisledningen.

Det finns vidare anledning att överväga om regeringen bör ges en större beslutanderätt över Polisens organisation. I dag har Polismyndigheten en vidsträckt befogenhet att själv råda över sin egen organisation. Med tanke på Polismyndighetens centrala karaktär finns anledning att överväga om inte huvuddragen i organisationen bör beslutas på regeringsnivå.

Moderaterna ska verka för:

- att det görs en total översyn och reformering av styrningsprocesserna inom Polismyndigheten med syfte att göra dem tydligare samt att endast använda processtyrning när det är befogat
- att ledning och styrning inom Polisen i ökad utsträckning utgår från polisiär erfarenhet av Polisens kärnverksamhet och sker med ett tydligare ledarskap
- att den externa styrningen av Polismyndigheten stärks och sker mer långsiktigt vilket innebär ökade krav på att Regeringskansliet tar en mer aktiv roll

En effektivare extern granskning av Polisen 1

I dag är tillsynen av Polisen fragmentarisk och otillräcklig. Samtidigt har Polisen långtgående befogenheter att ingripa i och påverka tillvaron för den enskilda. 2 3

För att Polisen ska kunna utföra sitt jobb på ett bra sätt krävs medborgarnas förtroende. Det är viktigt för att Polisen ska kunna fullgöra sitt trygghetsskapande uppdrag. Tillsyn över Polisens verksamhet stärker allmänhetens förtroende för att polisverksamheten bedrivs på ett korrekt sätt. Det är därför angeläget att det, utöver JO:s och JK:s extraordinära tillsyn över Polisen, också sker en mer löpande och kontinuerlig granskning av polisväsendet. 4 5 6 7 8 9

En avsaknad av rätt till överprövning av vissa polisiära beslut kan i viss mån vägas upp av en möjlighet till kontroll och granskning av Polisens verksamhet i efterhand. 10 11

En ny samlad tillsyn över Polisens verksamhet bör därför etableras. Ett sådant organ bör i hög grad själv prioritera vilka tillsynsärenden som ska inledas och besluta om metoderna för tillsynen. Tillsynen bör dock inriktas på förhållanden som är särskilt ingripande eller på annat sätt har stor betydelse för den enskilda. Vidare ska tillsynen bedrivas strategiskt och planeras och genomföras med utgångspunkt i egna riskanalyser. Ett tillsynsorgan bör vidare utföra inspektioner och ha rätt att utreda klagomål. 12 13 14 15 16 17 18

Moderaterna ska verka för: 19

att tillsynen över Polisens verksamhet ska samlas under ett tillsynsorgan, vilket ska granska om Polisen uppfyller de krav som följer av lagar och andra bindande föreskrifter 20 21 22

Fler vägar in i yrket 23

I dag rekryteras poliser till olika uppdrag internt och samtliga poliser har en gemensam polisutbildning i grunden. Polismyndigheten rekryterar även civila utredare. Nuvarande ordning räcker dock inte för att möta de krav som ställs på Polisen. 24 25 26

Polisen bör i större utsträckning än vad som sker i dag rekrytera personer som har en specifik utbildning för uppgiften. Det kan till exempel vara psykologer, datavetare, beteendevetare, biologer eller ekonomer. 27 28 29

När det gäller utredningsverksamheten finns ett stort utrymme att växa med medarbetare som har en civil bakgrund som lämpar sig för att bedriva brottsutredningar tillsammans med utbildade poliser. 30 31 32

Det är önskvärt att exempelvis de civila utredare som anställs hos Polisen och som är lämpliga för det ges tillfälle att läsa in en anpassad polisutbildning parallellt med arbetet. Genom att genomgå polisutbildning och bli polis på riktigt får man samtliga befogenheter som enligt lag endast tillkommer poliser. Redan i dag bedrivs 33 34 35 36

den formen av funktionsinriktad polisutbildning. I takt med att flera civila utredare anställs inom Polisen så bör den funktionsinriktade polisutbildningen utvecklas så att fler får genomgå den.

Moderaterna ska verka för:

att fler personer med annan utbildning eller erfarenhet som rekryteras till Polisen ska kunna få en anpassad polisutbildning för uppdraget så att de även kan bli poliser

Rätt person för rätt uppgift

Vissa uppgifter behöver alltid utföras av utbildade poliser. Poliser utför dock i dag en mängd uppgifter som annan – icke polisutbildad personal – lika väl kan utföra. För att frigöra polisiära resurser krävs därför en bred kartläggning av de områden där civila kompetenser bedöms kunna ersätta poliser.

Det handlar exempelvis om att anställa administrativ stödpersonal som kan utföra en del av det administrativa arbete som i dag utförs av poliser.

Det finns också anledning att utnyttja ordningsvakter för att frigöra polisiära resurser. Moderaterna är fast övertygade om att det är Polisen som ska ha huvudansvaret för den inre tryggheten i Sverige. Det handlar om att upprätthålla lag och ordning, samt förebygga och utreda brott. Samhället kan dock inte fortsätta blunda för de akuta trygghetsproblem som dagens polisbrist för med sig. För att komplettera Polisen bör därför ordningsvakter användas för att bidra mer än i dag till Polisens arbete. Redan i nuläget avlastas polisen av ordningsvakter som hjälper till att upprätthålla allmän ordning på utvalda platser.

Ordningsvakterna kan användas av polisen som en brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärd på platser där polisiär eller samhällelig närvaro behövs, exempelvis på lokala torg och i bostadsområden. Det kan även handla om att frigöra polisiära resurser genom att ordningsvakterna utför tidskrävande sysslor såsom omhändertagande av berusade personer och transporter. På så sätt stärks Polisens kapacitet här och nu.

För att kunna utnyttja ordningsvakter på ett optimalt sätt bör lagen ändras så att polisen får möjlighet att låta ordningsvakter upprätthålla allmän ordning i större geografiska områden och använda ordningsvakter för uppgifter som avlastar polisen. Det ska till exempel kunna handla om en hel kommun. Villkoren för när ett förordnande kan ske behöver också ses över, samt den utbildning och de befogenheter som ordningsvakterna erhåller.

Det sammantagna resultatet bör vara att såväl stat och kommun har möjlighet att anställa ordningsvakter för att upprätthålla lag och ordning i större utsträckning än i dag.

Moderaterna ska verka för:

- att* administrativ personal anställs i syfte att frigöra polisiära resurser, som i stället ska användas för kvalificerat polisarbete
- att* de lagliga möjligheterna att använda statliga och kommunala ordningsvakter för allmänt upprätthållande av lag och ordning utvidgas, till exempel så att kommuner kan anställa ordningsvakter med hela kommunen som förordnandeområde

Poliskarriären och arbetsvillkoren

Det råder numera politisk konsensus om att antalet polisanställda ska öka med 10 000 fram till år 2024. Det är i grunden positivt. Men det räcker inte att sätta mål. För att målet ska uppnås behövs insatser för att öka polisyrkets attraktivitet. För det har visat sig att det blir allt svårare att behålla erfarna poliser i yrket samt locka nya kvalificerade personer till polisutbildningen.

För att behålla fler poliser i yrket och samtidigt locka fler kvalificerade sökanden till polisutbildningen krävs att yrket uppvärderas. Det snabbaste sättet att få stopp på flykten från Polismyndigheten är att höja lönerna. Så länge trygghetsproblemen i Sverige är akuta och antalet poliser för få kan inte politiken ducka för lönefrågan. Riktade budgetsatsningar för att höja polislönerna kan ses som en nödvändig och befogad åtgärd för att värna Sveriges inre säkerhet. Till exempel bör den riktade lönesatsning som först genomdrevs av Moderaterna och Kristdemokraterna i budgeten för 2019 permanentas.

För att locka fler att utbilda sig till poliser bör utbildningen vara betald.

I syfte att stärka polisyrkets attraktionskraft krävs dock mer än att lönerna höjs. Arbetsvillkoren måste bli bättre, liksom karriärmöjligheterna. Åtgärder måste till exempel vidtas för att poliser ska kunna utvecklas i yrket. Det handlar både om att utveckling och erfarenhet ska synas i lönekuvertet även när man är kvar i samma funktion under flera år – men också att man erbjuds utbildning och utveckling i sin yrkesroll. Poliser ska inte behöva byta funktion eller bli chef för att få upp sin lön, få gå relevanta utbildningar eller på andra sätt få möjlighet att utvecklas i sin yrkesroll. Det är mot den bakgrunden centralt att Polisen arbetar aktivt med såväl internrekryteringar som internutbildningar.

Moderaterna ska verka för:

- att* särskilda satsningar görs för att höja polislönerna, och att den riktade lönesatsningen blir permanent
- att* polisutbildningen görs betald
- att* arbetsvillkoren för poliser blir betydligt bättre

att karriärmöjligheterna inom Polisen utvecklas

1

Stärk den tekniska utredningskapaciteten

2

Brottsutvecklingen ställer allt högre krav på utredningsverksamhetens förmåga att inhämta teknisk bevisning. Därför har verksamheten Nationellt forensiskt centrum (NFC) inom Polisen blivit mer central under senare år och dess betydelse kan förväntas öka även framöver. För att kunna lagföra fler, inte minst i utredningar som rör grov brottslighet, krävs för det första att NFC är tillräckligt resurssatt och för det andra att NFC är organiserat på ett sätt som innebär att man klarar uppgiften.

8

Under ett flertal år har väntetiderna vid NFC varit ett problem. Det har inneburit att brottsutredningar dragit ut på tiden. Det har fått till följd att misstänkta suttit häktade längre tid än vad som egentligen borde vara nödvändigt. En delförklaring till NFC:s problem har varit att man haft svårt att rekrytera den spetskompetens som är nödvändig för en del av tjänsterna där.

13

Avståndet mellan NFC och regionerna försvårar styrningen. Det framstår som att NFC:s verksamhet inte är anpassad efter behovet av forensiskt arbete i nuvarande utredningsverksamhet.

16

6

Resurserna för den forensiska verksamheten måste mot denna bakgrund förstärkas. Den forensiska verksamheten bör komma närmare den operativa utredningsverksamheten. Det kan ske på flera olika sätt. En möjlighet är att NFC inrättar fler och större särskilda verksamhetsplatser i områden där den forensiska verksamheten används i stor utsträckning, exempelvis i storstadsområdena. En annan åtgärd som bör övervägas är att respektive polisregion anlitar fler lokala brottsplatsundersökare. Det finns också anledning att på de platser där det är befogat inrätta mobila utredningsresurser (så kallade UL-bilar).

24

Moderaterna ska verka för:

25

att NFC stärker sin närvaro på fler platser i landet – särskilt i polisområden som också utgör de mest brottsaktiva områdena i landet

26

27

att fler lokala brottsplatsundersökare anlitas

28

att fler mobila utredningsresurser inrättas

29

Övriga myndigheter ska samarbeta med Polisen

30

I dag står de brottsbekämpande myndigheterna ofta ensamma i arbetet mot kriminaliteten. Även om samverkan förekommer kan mycket mer göras. Det handlar delvis om att riva sekretesshinder mellan Polisen och andra myndigheter för att möjliggöra ett större informationsutbyte.

31

32

33

34

Utgångspunkten i offentlighets- och sekretesslagen är att det råder sekretess 1
mellan myndigheter. Även då det handlar om information som har betydelse i en 2
brottsutredning. Det finns visserligen ett antal undantag, men de är komplicerade 3
och ställer i många fall upp höga krav. Sammantaget är kraven fortfarande höga 4
för när information får delas med Polisen. Det komplicerade regelverket leder till en 5
betydande osäkerhet om vilka uppgifter som kan delas med Polisen när sekretess- 6
frågor uppkommer i myndigheternas verksamhet. 7

Det bör därför införas en ny huvudregel i offentlighets- och sekretesslagen som 8
innebär att myndigheter får dela uppgifter i sin verksamhet med Polisen och andra 9
brottsbekämpande myndigheter om det behövs för att förhindra eller utreda brott 10
på fängelsenivå. 11

Ett system för en ökad möjlighet till informationsutbyte bör vidare kombineras med 12
en utökad tillsyn. Både för att bidra till en mer stringent tillämpning men också för 13
att beivra missbruk av det nya regelverket. 14

Men det är inte tillräckligt att övriga myndigheter endast förmås bistå Polisen och 15
andra brottsbekämpande myndigheter när det uttryckligen begärs. Det handlar 16
också om att myndigheterna ska ta en mer aktiv roll för att beivra, bekämpa och 17
rapportera brott. Fler myndigheter behöver bidra proaktivt till brottsbekämpningen. 18
Ett sätt att åstadkomma en myndighetsgemensam samling mot brottslighet är att 19
tydliggöra det brottsbekämpande uppdraget i samtliga relevanta myndigheters 20
instruktioner och regleringsbrev. Där ska det framgå att myndigheten även har till 21
uppgift att vidta åtgärder för att motverka missbruk inom deras verksamhetsområ- 22
den, och att inom ramen för sin egen verksamhet arbeta aktivt med att förebygga, 23
avslöja och delta i utredningar rörande allvarliga brott. 24

Flera myndigheter har redan i dag uppdrag som tangerar delar av detta. Uppdra- 25
gen bör dock bli mer omfattande, konsekventa och tydliga samt ges till betydligt 26
fler myndigheter. 27

Moderaterna ska verka för: 28

- att det införs en ny huvudregel i offentlighets- och sekretesslagen som innebär 29
att uppgifter alltid får lämnas ut från myndigheter till Polisen och andra 30
brottsbekämpande myndigheter om uppgifterna behövs för att hindra eller 31
utreda brott på fängelsenivå 32
- att samtliga relevanta myndigheter ges ett tydligt uppdrag att aktivt agera för 33
att bistå Polisen och övriga brottsbekämpande myndigheter i deras arbete 34

Partistyrelsen föreslår arbetsstämman besluta 35

- att anta propositionen 36

Reservationer

1

Matilda Ekeblad reserverade sig mot partistyrelsens förslag till beslut angående kapitel "Straffrätt och kriminalpolitik", avsnitt "Avsevärt strängare straff för narkotikaförsäljning" (sid 341, rad 12-21), till förmån för en ny lydelse och tillhörande tilläggsattsats enligt följande: "I flera delar av västvärlden genomdrivs nu reformer rörande cannabis, både på humanitära grunder och i syfte att öka tryggheten och den individuella friheten. Att på förhand helt utesluta legaliseringen av cannabis som ett verktyg för att kapa inkomsterna till kriminella gäng och frigöra resurser för polisen vore att inte göra allt i vår makt för att återupprätta tryggheten i samhället. Därför vill Moderaterna se en utredning rörande legaliseringen av cannabis med ett fokus på konsekvenserna för brottsbekämpningen.", samt till förmån för tilläggsattsats enligt följande: "Att en statlig offentlig utredning tillsätts med direktiv att analysera legaliseringen av cannabis utifrån ett brottsbekämpningsperspektiv och ge konkreta förslag till reformer på området.", med följande motivering:

"Vi delar partistyrelsens problembeskrivning angående att försäljningen av narkotika både utgör en stor inkomstkälla för kriminella gäng och ofta är en bakomliggande faktor till dödsskjutningar. Därtill instämmer vi även i att den som döms för narkotikaförsäljning bör få kännbara konsekvenser. Med det sagt saknas en väsentlig slutsats i både narkotikapolitiken och brottsbekämpningspolitiken: att en utredning om legalisering av cannabis behövs. Som ett parti som värdesätter kunskap och empiri bör det vara självklart att undersöka eventuella lärdomar från andra länder som de senaste åren tillåtit försäljning av cannabis."

Josefin Malmqvist reserverade sig mot partistyrelsens förslag till beslut angående kapitel "Straffrätt och kriminalpolitik", avsnitt "Våld i nära relationer" (sid 345, rad 19) till förmån för nya stycken och tillhörande tilläggsattsatser efter att-sats (sid 345, rad 27) med följande lydelse:

"Det behövs ytterligare en grad av brottet kvinnofridskränkning för att rubricera de mest hänsynslösa och allvarliga fallen. Graden synnerligen grovt finns i andra brottskategorier för att reglera en situation då brottet på något sätt varit ovanligt farligt eller hänsynslöst. Synnerligen grov kvinnofridskränkning skulle kunna användas vid flertalet hänsynslösa brott, utdragna förlopp och upprepade tillfällen. Det skulle också kunna spela in om gärningsmannen blivit dömd för exempelvis grov kvinnofridskränkning eller något av de ingående underbrotten mot samma brottsoffer tidigare. Minimistraflet för brottet bör vara 2 års fängelse. Då medföljer också obligatorisk häktning.

Den skada, kränkning eller fara som brottsoffret utsätts för måste alltid kompenseras och brottsoffret ska kunna känna sig säker på att gärningsmannen inte ska kunna gå fri efter en kort tid.

Vistelseförbud efter avtjänat fängelsestraff. När en man döms för våldsbrott mot en närstående bör det samtidigt vara möjligt att döma till vistelseförbud. Den dömde

6 ska då efter avtjänat fängelsestraff förbjudas att vistas i exempelvis ett bostads- 1
område eller en kommun där brottsoffret bor. Moderaterna har tidigare lagt fram 2
ett förslag om vistelseförbud, men då riktat mot gängkriminella. Detta bör utvidgas 3
till att även gälla gärningsmän som dömts för brott mot närstående. Det är dags 4
att gärningsmannen och inte brottsoffret är den som ska flytta.”, samt till förmån 5
för tilläggsattsatser efter första att-satsen (sid 345, rad 27) enligt följande: ”Att 6
införa brottet synnerligen grov kvinnofridskränkning” samt ”Att införa möjlighet att 7
utdöma vistelseförbud för brott mot närstående.” 8

Matilda Ekeblad reserverade sig mot partistyrelsens förslag till beslut angående 9
kapitel ”Straffrätt och kriminalpolitik”, avsnitt ”Mönsterbrytande verktyg mot 10
gängkriminaliteten” att-sats (sid 357, rad 21) till förmån för avslag, med följande 11
motivering: 12

”Polisen har redan idag omfattande befogenheter för att visitera och att luckra upp 13
kraven för bland annat brottsmisstanke för visitation kommer stigmatiserande mot 14
de grupper som bor i bostadsområden som skulle omfattas av visitationszoner.” 15

Matilda Ekeblad reserverade sig mot partistyrelsens förslag till beslut angående 16
kapitel ”Straffrätt och kriminalpolitik”, avsnitt ”Mönsterbrytande verktyg mot 17
gängkriminaliteten”, att-sats (sid 358, rad 2) till förmån för avslag, med följande 18
motivering: ” 19

För att anonyma vittnen ska kunna införas på ett sätt som är förenligt med svensk 20
grundlag och Europakonventionen, får anonyma vittnesmål inte vara bärande för 21
bevisningen vid en rättegång. Ett sådant system finns redan i Norge och har visats 22
vara ineffektivt. Om inte rättssäkerheten ska kompromissas bort, fyller anonyma 23
vittnen ingen funktion.” 24

Matilda Ekeblad reserverade sig mot partistyrelsens förslag till beslut angående 25
kapitel ”Polisfrågor”, avsnitt ”Nolltolerans mot brott” att-sats (sid 366, rad 29) till 26
förmån för avslag, med följande motivering: 27

”Kommunerna har redan ett ansvar för sådana frågor genom sin ordningsstadga. 28
Det är upp till enskilda markägare att besluta om hur deras mark används, och 29
inget som behöver detaljregleras från statligt håll. Ett nationellt förbud skulle dess- 30
utom belägga hjälporganisationer som gör insamlingar med onödigt byråkrati.” 31

Matilda Ekeblad reserverade sig mot partistyrelsens förslag till beslut angående 32
kapitel ”Polisfrågor”, avsnitt ”Poliskarriären och arbetsvillkoren” att-sats (sid 373, 33
rad 35) till förmån för avslag, med följande motivering: 34

”Sverige behöver fler poliser, det är ett faktum, men att göra polisutbildningen 35
betald kommer inte locka fler till att utbilda sig till poliser eller öka polisyrkets 36
attraktivitet. Inte när polisyrket idag är präglad av dåliga arbetsvillkor och dålig lön. 37
För att behålla erfarna poliser i yrket och se till att fler vill bli poliser krävs bättre 38
arbetstider och arbetsmiljökrav, samt ett löneyft. Därtill, öppnar vi upp dörren för 39
betald polisutbildning öppnar vi även upp dörren för att staten ska finansiera andra 40

utbildningar för yrken inom den samhällsviktiga verksamheten. Då är det bättre att 1
medborgarna får betala sina utbildningar själva, speciellt när dagens system för 2
att ta lån hos den centrala studienämnden (CSN) är väldigt förmånliga. Räntan för 3
CSN- lånet är låg och en tredjedel av studiemedlet utgörs av bidrag. Det är därför 4
bättre att satsa på attraktiva arbetsvillkor och erbjuda högre lön för poliser för att 5
göra yrket mer attraktivt.” 6

Avvikande mening 7

Samuel Jonsson anmälde avvikande mening i enlighet med Matilda Ekeblads 8
reservationer (sid 341, rad 18-21, sid 366, rad 29 samt sid 373, rad 35). 9

Proposition 7

Proposition 7

Frihet och ansvar – ett förslag till moderat idéprogram för 2020-talet

Förord

Kraven på politiken är större än på mycket länge. Vi har inhemska, europeiska och internationella problem som kommer kräva lösningar och politiskt ledarskap. Det är lätt att måla upp en dyster bild där samhällets grundläggande trygghet är under press av en allt mer brutal kriminalitet, ett växande utanförskap som blir allt mer etnifierat och en offentligfinansierad välfärd som inte möter medborgarnas förväntningar. Samtidigt som den säkerhetspolitiska osäkerheten ökar, trycket på det europeiska samarbetet växer och globala ordningar för handel och samarbete ifrågasätts. Vi står också inför ett klimathot som är på stort allvar och där kraven på god politik är utomordentligt stora.

Förväntningarna på politikens förmåga är alltså större än på mycket länge. Samtidigt som frågetecknen kring dess förmåga är fler.

För det är lätt att gå vilse i politiken i dag. Världen har blivit allt mer komplex och förändras i rasande tempo. Sverige står inför flera såväl allvarliga som akuta problem. Det politiska landskapet, så som vi känt det i snart 100 år, befinner sig i snabb förändring. Resultatinriktad politik kräver svåra kompromisser och att man kan arbeta med det stöd som finns.

Vi ser också hur partier och många politiker för en kamp mot väderkvarnar, sätter makten framför nödvändiga reformer eller säljer sin själ i förhandlingar med andra. Moderaterna får aldrig falla i någon av dessa fällor. Om borgerligheten och Sverige inte ska gå vilse måste Moderaterna hålla kursen. Och partiets grundläggande idéer är kompassen som visar vägen.

I april 2019 fick vi i uppdrag att arbeta fram ett förslag till nytt idéprogram för Moderaterna. Uppgiften har varit att formulera Moderaternas idéer för vår tid utifrån partiets historia och värderingar. Vi har i detta arbete valt att knyta an till och lyfta fram Moderaternas ideologiska arv. Vi har inte försökt att föra moderaterna bort från det vi varit eller göra oss något nytt. För de moderata idéerna står sig starka i mötet med vår tids stora utmaningar. Våra idéer har framtiden för sig.

Moderaternas värnande om människors frihet och ansvar är tidlöst. Friheten att forma sitt liv efter eget huvud och ansvaret för sig själv, sina nära och vårt samhälle. Lika så tron på en stark men begränsad stat. En stat som fullt ut tar ansvar för de uppgifter endast staten kan och måste klara av. Som upprätthåller samhällskontraktet och garanterar ordningen och tryggheten i vårt land. Men som samti-

1
2

dig aldrig tror sig kunna lägga livet till rätta för medborgarna eller har ambitionen att kontrollera och styra samhällsutvecklingen. För samhället är större än staten.

3
4
5
6

Moderaterna har i alla tider betonat att politikens förmåga är begränsad och att dess räckvidd därför också måste begränsas. Att när statens anspråk blir större än dess förmåga så kommer den oundvikligen svika sina mest grundläggande uppgifter. Denna sanning är mer aktuell än någonsin i Sverige i dag.

7
8
9
10
11
12
13

Tidlös är även Moderaternas kamp mot kollektivismen. Den har väglett partiet i kampen mot 1900-talets totalitära idéer, och måste vägleda oss när kollektivismen tar nya uttryck med exempelvis islamistiska eller identitetspolitiska förtecken. Moderaterna måste vara ett parti som slår vakt om öppenheten och toleransen, men toleransen får aldrig utsträckas till det öppna samhällets fiender. Kampen för det öppna samhället förblir ständigt aktuell, det är hoten som ändrar karaktär och uttryck.

14
15
16
17
18
19

Sist men inte minst är Moderaternas realistiska optimism, värnande om framsteg och framtidsstro, viktigare än på länge i svensk politik. Den som bygger på vår tilltro till människans och det öppna samhällets förmåga att överkomma även mycket stora utmaningar. Vårt uppdrag har sin grund i de värderingar som utvecklat den västerländska civilisationen och som stegvis har visat sig kunna göra våra samhällen bättre. Det har tagit oss hit och det kommer att ta oss framåt.

7

20
21
22
23
24
25
26

Stora samhällsproblem och en osäker framtid gör att många politiska rörelser blickar bakåt. Deras löfte är att återskapa en balans mellan människa och natur, jämlikhet eller nationell gemenskap man föreställer sig en gång fanns. Men framtiden, tryggheten och lösningen på vår tids problem ligger inte i det förgångna. Framtidens trygghet måste skapas och förtjänas genom nya framsteg, genom utveckling och genom lärande. Detta är sant för enskilda individer, för politiken, för samhället i stort och för Moderaterna som parti.

27
28
29
30
31

Det är för framtiden, en hoppfull och bättre sådan, som vi har skrivit ett förslag till idéprogram. Och det är om framtiden vi hoppas att många och långa diskussioner nu kommer föras i hela vårt parti. För när Moderaterna har varit som framgångsrikast har vi tagit utgångspunkt i våra idéer men alltid siktat framåt. Och det är dit vi måste föra Sverige.

32

Christofer Fjellner

33

Stockholm den 30 oktober 2020

Innehåll

- 386 Liberalkonservatismen**
- 388 Sverige på 2020-talet – Det brutna löftet**
- 391 Frihet och jämlikhet**
- 393 Jämställdhet**
- 394 Tolerans**
- 395 Realistisk optimism**
- 397 Allsidighetens samhälle**
- 398 Statens roll i ett starkt samhälle**
- 399 En demokratisk rättsstat**
- 401 Ansvar för framtiden – Miljö, natur och klimat**
- 403 Ett samhälle öppet mot omvärlden**
- 405 En fri ekonomi – en stark äganderätt**
- 407 Arbetet är välfärdens kärna**
- 408 Utbildning för kunskap och självbestämmande**
- 410 Ett ansvar för alla**
- 412 Sverige i världen**
- 414 Det lärande samhället**
- 416 Det hållbara löftet**

Liberalkonservatismen

1

Moderata Samlingspartiet verkar i en liberalkonservativ tradition som utgår från individens okränkbara värde och frihet, men också från de gemenskaper som ger våra liv innehåll och som utgör grunden för samhällets pluralism och stabilitet. Vår idétradition rymmer en sammanhållen syn på människan och samhället, men också en föreställning om hur samhället bör utvecklas och förändras. Det är en idé om det goda samhället, men även en idé om samhällsförändring och politikens roll.

2

3

4

5

6

7

Moderaternas tradition är den västerländska civilisationens, med förankring i de judisk-kristna och humanistiska värden som format vår kulturs föreställningar om varje människa som en unik varelse med ett okränkbart värde. Människan har både rätt att söka sin egen lycka och ett ansvar för sig själv, sina medmänniskor, samhället och framtiden.

8

9

10

11

12

Det är också upplysningens och förnuftets tradition, med tron på människans förmåga att ständigt vidga och fördjupa sin förståelse av världen och skilja det som är sant från det som är falskt.

13

14

15

Värnandet om vår civilisations institutioner är kärnan i liberalkonservatismens syn på politik och samhällsförändring. Det fria samhället. Människors trygghet. Den demokratiska rättsstaten. Den fria åsiktsbildningen. Allas rätt att söka sanningen. Det enskilda ägandet och marknadsekonomin. Respekten och toleransen för individens livsval. Ansvaret för våra medmänniskor. Medborgarskapets rättigheter och skyldigheter.

16

17

18

19

20

21

Moderaterna vill utveckla samhället så att det värnar den enskildes frihet, medborgarnas trygghet och vårt gemensamma intellektuella och materiella framskridande. Vi bär alla ett ansvar för miljö, biologisk mångfald och goda livsbetingelser för kommande generationer.

22

23

24

25

Det finns inget ödesbestämt i den mänskliga utvecklingen. Framsteget är resultat av hårt arbete, mänsklig fantasi och vetenskapliga landvinningar. Därför är framsteget också en konsekvens av en politik som upprätthåller och utvecklar ett fritt samhälles institutioner. Den insikten vägleder oss. Den formar våra idéer. Den är grunden för vår politik.

26

27

28

29

30

Moderaterna tror på en stegvis samhällsutveckling – där nya framsteg läggs till gamla och där den politiska metoden är reformens. Reformtakten kan och ska ibland vara hög, men den ska bygga på beprövad erfarenhet och inte äventyra tidigare framsteg. På samma sätt vilar detta idéprogram på sina föregångare. Det är en fortsättning, ett nytt kapitel.

31

32

33

34

35

I ett fritt samhälle sker samhällsutvecklingen bara delvis genom politiken och inom den offentliga makten. Samhället utvecklas i människors relationer, i det fria näringslivet, i akademien, i samfunden, i det civila samhällets små gemenskaper och i kulturen. Starka självständiga samhällsinstitutioner bidrar till att balansera makten i samhället.

36

37

38

39

40

Moderaterna vet att politiken har stora begränsningar och vill därför också att	1
politiken ska begränsas. Samhället är större än staten.	2

Sverige på 2020-talet – Det brutna löftet

På en generation har Sverige genomgått en enorm förändring. Den som firar sin åttiöårsdag under 2020-talet har varit del av ett samhälle som omvandlats på ett genomgripande sätt, men som också bär med sig unika svenska historiska erfarenheter som sträcker sig långt tillbaka i tiden.

Den moderna svenska historien är färgad av många politiska rörelser. Utvecklingen har inte varit rak och den har heller inte burits av en enskild politisk idé eller tradition. Det moderata inslaget är tydligt och har spelat stor roll för att Sverige har blivit det samhälle vi är i dag.

Det liberalkonservativa idéarvet har varit med och format Sverige. Utan det hade försvaret av rättsstaten, värnandet av marknadsekonomin och Sveriges engagemang i Europa varit svagare. Friheten hade varit mindre. Sverige hade varit fattigare. Moderaterna har under hela sin historia varit en samhällsbärande kraft, inte minst för att stärka den enskildes ställning mot de stora systemen.

Efter att ha undgått andra världskrigets förödande katastrof upplevde Sverige ett kvartssekel av kraftigt växande välbefinnande. Reallönerna steg, bostäderna blev bättre, välfärdsstaten byggdes stegvis ut. Sverige valde att formellt ställa sig utanför de centrala transatlantiska och europeiska institutioner som byggdes upp, men hade under hela kalla kriget ett omfattande informellt samarbete med västmakterna.

I slutet av 1960-talet stannade tillväxten av och den svenska ekonomin genomlevde ett kvartssekels ekonomisk stagnation som fick sin kulmen i 90-talskrisen. Den genomreglerade svenska ekonomin var oförmögen att skapa det välbefinnande som människor efterfrågade, samtidigt som en allt mer monolitisk välfärdsstat likriktade vård, skola och omsorg. Utvecklingen skapade en känsla av maktlöshet hos medborgarna.

När Berlinmuren föll var det inte bara slutet för realsocialismen och kommandoekonomierna i Öst- och Centraleuropa, det var också början på en politisk och ekonomisk omvälvning i vårt land. Med 1990- och 2000-talets ekonomiska liberaliseringar stärktes svensk konkurrenskraft och ett kvartssekel av ekonomisk stagnation följdes av två decennier av innovation, entreprenörskap och växande välbefinnande. Den maktlöshet medborgarna kände inför 1980-talets välfärdsstat började ersättas med valfrihet och mångfald. Svenskarna myndigförklarades.

Med medlemskapet i Europeiska Unionen, EU, bröts slutligen också Sveriges formella isolering från Västeuropas centrala politiska och ekonomiska institutioner. Europakonventionens skydd för individuella fri- och rättigheter blev svensk lag, och Sverige blev del av världens största gemensamma marknad.

Under Alliansåren återupprättades arbetslinjen, den ekonomiska friheten och självbestämmandet ökade kraftigt för miljontals familjer. Principen att det alltid ska löna sig att arbeta och att den som kan försörja sig själv också ska göra det inskräpades,

samtidigt som företagens möjligheter att anställa stärktes. Utanförskapet började brytas och fler bereddes en väg in i samhället. 1
 2

2010-talet har kommit att bli ett avstannandets decennium. Samhällsproblemen har vuxit, men åtgärderna har varit otillräckliga. Staten har kommit att svikta i sitt grunduppdrag. Detta har skett samtidigt som vår omvärld blivit allt mer orolig och inte minst klimatfrågan allt mer brännande. Världen och Sverige måste stå bättre rustad inför framtidens pandemier. De internationella institutioner som är grunden för säkerhet, ekonomiskt samarbete och handel har satts under ökad press, samtidigt som auktoritära regimer flyttar fram sina internationella positioner. 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9

Ett nedrustat försvar har blivit otillräckligt i en allt mer orolig omvärld. Våra rätts- och polisväsenden har inte rätt på en allt aggressivare brottslighet. Det finns en växande otrygghet som undergräver tilliten mellan människor och mellan medborgarna och staten. Gång- och klanstrukturer har under 2010-talet tillåtits etablera sig i utanförskapsområden som blivit allt fler. Vi ser en utveckling där människor är rädda och där alternativ rättsskipning växer fram. 10
 11
 12
 13
 14
 15

Katastrofer som omfattande skogsbränder och Corona-pandemin har blottat brister i vår beredskap och statsmaktens oförmåga att agera i en kris. Pandemin har visat att det finns en grundläggande motståndskraft i det svenska samhället, men också att vi varit sämre förberedda än vad vi borde vara. 16
 17
 18
 19

7

Skolan rustar inte våra barn tillräckligt för framtiden. Den sociala rörligheten – möjligheten att av egen kraft och med andras stöd göra en klassresa till något bättre – som definierat den svenska efterkrigshistorien är hotad av ett allt mer etnifierat utanförskap. Svensk konkurrenskraft har försvagats när reformtakten avstannat. Sverige är inte det land för företagande och entreprenörskap som vi skulle kunna vara. 20
 21
 22
 23
 24
 25

De senaste decenniernas stora invandring har förändrat och fortsätter att förändra Sverige. Många invandrare har varit med och byggt Sverige. Samtidigt beror många av det svenska samhällets stora sociala och ekonomiska problem på en ogenomtänkt politik för invandring, kombinerad med en bristande förmåga att integrera nyanlända. 26
 27
 28
 29
 30

Politikens löfte till medborgarna riskerar att brytas. Höga skatter – i synnerhet på arbetsinkomster – blir allt svårare att motivera i relation till en stat som inte klarar sina grundläggande uppgifter. Det är en kris för samhället, men också för politiken. Om medborgarna upplever att detta grundläggande politiska löfte bryts riskerar också mycket annat att gå sönder. 31
 32
 33
 34
 35

Vi lever i en tid där politikens förutsättningar och former håller på att förändras. När förtroendet för politiken sviktar skapas grogrund för populistiska rörelser. Utvecklingen är internationell, men den finns även i Sverige. De enkla och populistiska svaren på vår tids svåra frågor utövar en naturlig lockelse, men undergräver långsiktigt hållbara lösningar. 36
 37
 38
 39
 40

Nya former av kollektivism får samtidigt allt större utrymme i en samhällsdebatt där individen inte längre alltid först och främst bedöms efter sina handlingar, utan där etnisk bakgrund, sexuell läggning och kön anses förklara individens position och möjligheter i samhället. Människors bakgrund anses binda dem vid vissa värderingar, åsikter och politiska rörelser. Denna identitetspolitikens kollektivism strider mot grundläggande värden i vårt samhälle och fråntar människor deras individualitet och i slutändan deras frihet och ansvar. Kollektiviseringen av politik och debattklimat är ett hot mot ett fritt, öppet och framåtsträvande samhälle. Moderaterna kommer alltid hävda individen mot kollektivismen, också när kollektivismen antar nya skepnader. Samhällsproblemen, det sviktande förtroendet för politiken, den tilltagande populismen och den nya kollektivismen hotar det fria samhället. Det ställer nya krav på våra idéer och vår politik.

Där står vi i dag. Med uppdraget att utveckla de moderata idéerna för de decennier som ligger framför oss. Värnet av människors frihet och oberoende, en trygg och stabil samhällsutveckling och samhällets välståndsskapande krafter är ett evigt uppdrag. Men uppgiften måste också präglas av vår tids utmaningar och politiska tillkortakommanden. Långsiktigt handlar detta om legitimiteten och förtroendet för staten och politiken. När grundläggande samhällsfunktioner – som bara kan bäras av staten – inte fungerar, riskerar medborgarna att förlora tilliten till samhällets institutioner och till varandra.

7

Uppgiften är att formulera ett politiskt löfte som bottnar i medborgarnas förväntningar på ett tryggt, fritt och växande samhälle. Ett löfte som är hållbart – inte för att det är oambitiöst, utan för att det utgår från vad som faktiskt är politikens uppgift i ett fritt samhälle. Ett löfte som kan lova mycket, genom att inte lova för mycket.

Frihet och jämlikhet

Varje människa - oavsett kön, ålder, bakgrund, social status, till och med oavsett handlingar - är unik och äger ett eget värde som inte får förtrampas eller kan förverkas. Det är det okränkbara människovärdet som gör oss jämlika som människor.

Utifrån denna syn på människan formas Moderaternas världsbild och politiska idéer. Varje människa förtjänar grundläggande respekt. Var och en har rätt till integritet och till sina livsmål, sina strävanden och sina val i livet, så länge det inte inkräktar på andras fri- och rättigheter.

Det jämlika människovärdet är grunden för likheten inför lagen, men också för allas rätt att bli bedömda utifrån sin person och sina handlingar – inte utifrån bakgrund, ålder, kön eller sexuell läggning. Jämlikheten är grunden för vår syn på medborgarskapets rättigheter och skyldigheter, men också för respekten och toleransen i samhället. I ett jämlikt samhälle är det viktiga inte vad du heter eller varifrån du kommer, utan vad du gör och vart du är på väg.

Att varje människa är unik innebär också att människor är olika. Rätten att välja väg tillhör alla. Livet innehåller inga garantier, men det är politikens uppgift att sörja för att frihetens möjligheter inte förvägras någon. Ett samhälle som inte ger barn och ungdomar friheten och verktygen att utforska framtiden blir orättfärdigt.

7

Friheten att välja – i det stora och i det lilla – är en viktig del av det som gör oss till människor. Vi formas av vår bakgrund och vårt arv, av vårt lands historia och den kultur vi är del av, men det är friheten som ger oss möjligheten att staka ut riktningen för vårt eget livs resa.

Friheten är därför både politikens mål och medel. Ett civiliserat samhälle och en framsynt politik strävar efter att ge människor livschanser och möjligheter att utvecklas. Det är en utgångspunkt för vad den politiska uppgiften är, men också för vad den inte är.

Frihet har ett avgörande existentiellt värde för oss som människor. Samtidigt har det fria samhället visat sig överlägset att hitta nya vägar och lösningar på mänsklighetens problem. Frihet är den mänskliga värdighetens förutsättning, men också grunden för samhällets framsteg.

Ur friheten växer möjligheten att pröva nytt och välja annorlunda. Så har människan alltid tagit nya steg framåt. Aldrig spikrakt, aldrig utan motstånd, aldrig utan historiens erfarenheter i bagaget. Men friheten har tagit oss till nya vetenskapliga insikter, till ett växande välbefinnande och till kulturella landvinningar. Friheten kommer fortsätta att ta oss framåt.

Moderaterna är individualismens parti, men vi har alltid varit det i insikten om att människan behöver gemenskaper och sammanhang. Att familjen – i de olika former den kan ha i vårt samhälle i dag – är viktig för nästan alla människor är en utgångspunkt i förståelsen av samhället, men också i utformningen av politiken. Det är först

och främst i familjen som vi tar ansvar för andra och det är i fungerande familjer 1
som mycket av den trygghet som gör barn till starka vuxna finns. God politik 2
handlar därför om att stärka den enskildes frihet och möjligheter. Men det handlar 3
också om att främja de små mänskliga gemenskaper för trygghet och samhörighet 4
som i hög grad håller vårt samhälle samman. Familjen har här en särställning. 5

Jämställdhet

	1
Ett fritt och jämlikt samhälle är också ett jämställt samhälle. Fri- och rättigheter tillhör individer och aldrig kollektiv, men i ett rättfärdigt samhälle behandlas kvinnor och män som individer och på ett jämställt sätt.	2 3 4
Livet ska inte bestämmas av om man föds som flicka eller pojke, utan av de val man gör som individ. Det är en politisk uppgift att bekämpa de krafter som söker begränsa flickors och kvinnors självbestämmande. Vi vill ha ett samhälle som söker vidga människors livschanser och står upp för deras rätt. Skolan, fritids- och kulturverksamhet ska ta sin utgångspunkt i individens förutsättningar och möjligheter. Varje barns likabehandling i skolan handlar om hans eller hennes rätt till individuell utveckling.	5 6 7 8 9 10 11
Självbestämmande förutsätter frihet, men också egenmakt och oberoende. Kvinnor tjänar fortfarande mindre, har lägre pensioner och startar företag i mindre utsträckning än män. Vägen till ökad jämställdhet handlar om att stärka självbestämmandet och möjligheterna till egenmakt. Både målet och medlet är större livschanser, inte krav på exakta eller statiska utfall.	12 13 14 15 16
För Moderaterna är familj, släkt och andra nära gemenskaper viktiga för hur vi formas som individer, för samhällets fortlevnad och för mångas trygghet. Men vi kommer aldrig att acceptera att familj, släkt eller klan fattar de beslut som varje ung flicka eller pojke, kvinna eller man har rätt att fatta själv i vårt land. Jämställdheten hotas av hedersförtrycket. Det hör inte hemma i någon kultur eller i något land, och det får aldrig accepteras i Sverige.	17 18 19 20 21 22
Våld har ingen plats i vårt samhälle. Det berövar människor frihet och trygghet, är ett hinder för jämställdhet och sker ofta i nära relationer. Det våld som inte minst riktas mot kvinnor och barn ska bekämpas med stor bestämdhet och tydliga konsekvenser.	23 24 25 26

Tolerans

1

Frihet är intimt kopplat till tolerans. Men de är inte samma sak. Att vara fri innebär inte att man i alla sammanhang kan räkna med att mötas av andras respekt och tolerans. Samtidigt har tolerans ett stort värde i samhället. Den hör samman med medborgerliga fri- och rättigheter som yttrandefrihet och religionsfrihet, men också med forskningens och samhällsdebattens sanningssökande.

2

3

4

5

6

Toleransen handlar om öppenhet för människors olika vägar i livet. Att kunna älska vem man vill, att få leva sitt liv på ett sätt som skiljer ut sig eller att tycka och tänka saker som kanske inte alla gillar.

7

8

9

Yttrandefriheten gäller även för åsikter som provocerar och stör. Alternativet är censur, diskriminering och åsiktskorridorer. Det kväver både människor och samhällen. Toleransen har dock gränser. Den kan inte utsträckas till det öppna samhällets fiender. Den ursäktar inte homofobiskt eller rasistiskt beteende. Den tolererar inte uppmaningar till hat- eller våldsbrott.

10

11

12

13

14

Den som vill omstöpa samhället med våld eller hot om våld kommer möta det fria samhällets motstånd, men också statens rätt att försvara vårt samhällsskick. Ett fritt samhälle får heller aldrig acceptera förtryck på grund av kön, klass eller klan.

15

16

17

I Sverige är friheten stor och ska så förbli. Mycket som många uppfattar som olämpligt eller till och med oanständigt är tillåtet och så ska det fortsätta att vara. Men det är samtidigt vårt ansvar som individer och medborgare att tillsammans försöka bära upp det anständiga, ansvarsfulla och önskvärda. Det ansvaret kan aldrig överlåtas på staten.

18

19

20

21

22

Realistisk optimism

Moderaterna tror på framsteget och mänskligt framskridande. Det är en optimism förankrad i tron på människan och människans förmågor. Den är inte blind inför hennes tillkortakommanden, ibland dåliga sidor eller till och med onda handlingar. Den är inte naiv inför att samhällen kan falla ner i regression eller till och med barbari. Istället bottnar denna optimism i övertygelsen att fria människor alltid kan hitta lösningar på stora och små frågor, och i erfarenheten av att vårt samhälle löst många svåra problem förut.

Vår optimism finner sin näring i att människan är en lärande varelse och att vi kan utveckla samhällsinstitutioner som främjar kunskap, kreativitet och ansvar. Men också i de framsteg som tagit oss ur fattigdom, förlängt medellivslängden, sänkt barnadödligheten och funnit bot för sjukdomar och farsoter som tidigare plågat mänskligheten. Mänsklig uppfinningsrikedom och tekniska landvinningar har tagit oss till platser och insikter som tidigare var otänkbara. Vi är övertygade om att mänsklighetens resa bara har börjat och att en bättre framtid alltid är möjlig.

Vår optimism är också grundad i vår tro på människans förmåga till ansvar. För sig själv, för sina närmaste, för släkt och vänner och för det samhälle vi lever i. I ett fritt samhälle tar människor ansvar. Inte för att politiken inte har ett ansvar, exempelvis för den som under delar eller hela livet saknar förmåga, utan för att politiken just ska kunna ta det ansvar bara politiken kan ta.

Med optimismen följer också en realism grundad i erfarenheten av 1900-talets stora politiska katastrofer. Var och en med grund i himlastormande idéer som attackerat vår civilisation och som alltid slutat i skyttegravar och koncentrationsläger. Vår mörka samtidshistoria bär vittnesbörd om vad som händer när radikala politiska idéer med våld och tvång söker omstöpa våra samhällen eller till och med människan själv. Kampen för det fria samhället är också kampen mot fascismen, kommunismen och den politisk-religiösa extremismen.

Det moderna samhällets komplexitet är oöverblickbar. I ett fritt samhälle fattas dagligen oändligt många beslut av miljoner människor. Det är så samhället utvecklas, från en dag till en annan och över tid. Ekonomi, mänskliga relationer, vetenskapens sökande efter sanning och kunskap, kulturens förmåga att ge mening och underhållning är delar av en mångfacetterad och alltid skiftande väv. Politiken saknar förmåga att detaljstyra och överpröva en så komplicerad process.

Politiken har en central roll i samhället och i nästan varje samhällssfär. Men den kommer aldrig kunna göra anspråk på att fullt ut styra eller ens förstå vårt samhälle. Den politiska viljan måste alltid mätas mot dess förmåga. Och den förmågan kommer alltid att vara begränsad.

Vi är övertygade om att klok politik kan bidra till att lösa samhällsproblem och göra tillvaron friare, tryggare och rikare för allt fler. Men vi känner också politikens begränsningar och förstår riskerna med en politik med allomfattande anspråk.

Staten kan aldrig ensam garantera den mångfald och valfrihet som är en förutsättning för individens och samhällets fortsatta utveckling. Statliga ingripanden är långt ifrån alltid lösningen på samhällets problem, i synnerhet inte när de är dess orsak. Lärdomen från vår historia och samtid är tydlig: politisk oförmåga kan inte ersättas av politisk vilja.

Moderaternas syn på politiskt arbete är därför anti-radikal och reformistisk. Politikens uppgift är att reformera samhället och göra det bättre. Det arbetet vårdar och utvecklar de institutioner som främjar människans och mänsklighetens framåtskridande: lärandet, kreativiteten och ansvaret. Kloka politiska reformer lutar sig mot forskning och beprövad erfarenhet. Ett reforminriktat liberalkonservativt parti har ständig beredskap för att utvärdera, ompröva, förändra och förbättra det som genomförts.

Löftet till medborgarna får aldrig var så utsträckt att det undergräver politikens förmåga att leverera sitt grundläggande uppdrag. Vår syn på politiken börjar i statens kärna, men den lägger också ett ansvar på medborgarna att själva och tillsammans söka lösningar och vägar framåt. Samhället är större än staten.

Allsidighetens samhälle

Moderaterna tror på ett samhälle vars olika delar utvecklas i samklang, men också på sina egna villkor. Politiken har inte svaret på livets gåtor, på hur framtidens nya varor och tjänster ska utvecklas, på vetenskapens stora frågor eller på hur enskilda människor ska välja att leva sina liv. Människan kan inte vara fri eller förverkliga sin potential i ett samhälle där politiken är allomfattande.

Det fria samhället drar nytta av den kunskap och de drivkrafter som finns i det fria näringslivet, bland forskarna, hos kulturutövarna och hos fria människor som har möjlighet att ta ansvar över sina egna liv. Friheten är samhällets sätt att hitta nya vägar och nya lösningar. Så har det alltid varit och det kommer än mer att vara så i ett samhälle där kunskap, information och kommunikation spelar allt större roll.

Decentraliserat beslutsfattande gör samhället mer robust och anpassligt. Ett fritt samhälle är grunden för ett starkt samhälle. Fria medborgare som får ta ansvar över sina egna liv ger samhället motståndskraft. Det ökar tilliten mellan människorna och vår förmåga att hantera hot och kriser. Men det gör också att samhället reagerar snabbare och bättre i en föränderlig omvärld. Det gäller i synnerhet ekonomin, men också bredare i samhället.

Starka självständiga institutioner och en pluralism av samhällsfärer ger en viktig maktbalans i samhället. Självständiga sfärer som media, akademien och kulturen är viktiga motvikt när staten och politiken drar åt fel håll.

Förståelsen av att samhället består av olika sfärer innebär också en insikt om att dessa styrs efter olika principer och logiker. Marknaden har sin beslutslogik, men det har också politiken, juridiken, byråkratin, kulturen, civilsamhället och akademien. På samma sätt som en politisering av ekonomin inte är önskvärd eller möjlig, så är inte marknadslogiken självklar för forskningens sanningssträvanden eller i kulturlivets sökande efter det sköna eller autentiska.

I ett fritt samhälle har dessa olika sfärer självständighet och integritet. Vi måste alltid se upp med att politikens ambitioner – också med de bästa motiv – går för långt och beskär denna självständighet. Om något kan göras lika bra eller bättre än någon annan än det offentliga, då ska det heller inte utföras av det offentliga.

Fria medier och ett fritt kulturliv är fundament i ett pluralistiskt samhälle. Våra grundlagar ska ge ett oavvisligt skydd för religions-, tanke-, åsikts-, yttrande- och pressfrihet. Kultur- och mediepolitik måste alltid bedrivas med insikt om att offentlig finansiering och politiska ambitioner utgör en risk. Målet ska vara självständiga institutioner som i sin verksamhet står fria från stat och politik.

Statens roll i ett starkt samhälle

I ett fritt och civiliserat samhälle är statens roll tydlig, men begränsad. Samhällets styrka och motståndskraft vilar på medborgarnas ansvar och förmåga, men också på en stat som fullt ut fyller den funktion som bara staten kan fylla.

Politikens mål är därför inte en stark stat, utan ett starkt samhälle. Det kräver i sin tur en stat som gör det den ska och gör det bra.

Samhällets grundläggande trygghet – manifesterad i ett robust totalförsvaret, ett starkt rättsväsende och en fungerande fysisk, ekonomisk och social infrastruktur – är ett oavvisligt statligt ansvar.

Politikens kärnuppgift är att garantera att dessa samhällsfunktioner upprätthålls. Det är också grunden för politikens förtroende och integritet. En stat som inte levererar på det samhällskontrakt som medborgarna känner sig del av, kommer att förlora i förtroende och tillit.

I ett fritt samhälle är staten stark där den måste vara stark och den agerar med oväld och integritet. Den är lagstyrd, professionell och underkastad konstitutionell, politisk och medial granskning. Den prioriterar sitt grunduppdrag och agerar med försiktighet på andra områden.

Politiken har en viktig uppgift att prioritera och välja bort, men också att vara tydlig mot medborgarna: Försvaret, polis och rättsväsende; sjukvården och omsorgen; skolan och utbildningssystemet; samt ansvar för de svaga och utsatta kommer först. Allt detta måste fungera. Så länge det inte gör det, så kan inte annat få gå före.

Politiken har en roll att spela på nästan alla samhällsområden. Som väktare av det fria samhällets institutioner, genom rättvisa regler och ibland även med offentlig finansiering. Så är det i dag och så kommer det att vara även i framtiden. Men det är något annat än en politik som är helt dominerande, eller som gör anspråk på att styra det som i grunden styrs bäst av medborgarna själva. All politik måste bedrivas med insikten om att den riskerar att undergräva individens frihet och samhällets inneboende utvecklingskraft.

En stat som sträcker ut långtgående ambitioner över alla samhällsområden kommer aldrig att vara stark där den verkligen behövs. En stor stat leder till ett svagare samhälle.

En demokratisk rättsstat

I ett fritt och öppet samhälle styrs politiken av folkets vilja, samtidigt som det råder maktbalans mellan statens institutioner och mellan staten och samhället i övrigt. Sverige ska vara en demokratisk rättsstat.

Medborgarna ska utse sina politiska representanter i fria och hemliga val. Vi ska ha ett parlamentariskt styrelseskick där regeringen är beroende av stöd i riksdagen, och där oberoende domstolar garanterar grundlagskravet om att all offentlig makt ska utövas under lagarna.

Alla som utövar offentlig makt, och ytterst våra domstolar, ska garantera att grundlagarnas skydd för individens fri- och rättigheter efterlevs. Majoriteten får aldrig göra vad den vill mot minoriteten.

Vår demokrati bygger på vår förmåga att slå vakt om grundlagarna, medborgarnas fri- och rättigheter, verklig maktindelning och vår domstolars oberoende. Skyddet av dessa värden, som är demokratins grundvalar, behöver stärkas.

All offentlig maktutövning ska vara lagstyrd och vägledas av principer om likabehandling och förutsebarhet. Makt ska inte utövas godtyckligt, eller på ett sätt som diskriminerar. Den konstitutionella monarkin har tjänat Sverige väl och utgör en enande kraft bortom partipolitikens tillfälliga svängningar.

Det politiska systemet ska bygga på att beslut fattas på lägsta effektiva nivå och tillåta att olika regioner och kommuner väljer olika vägar utifrån sina förutsättningar och sina invånares vilja.

Den svenska demokratin och vår rättsstat vilar på nationalstaten. Moderaterna värdesätter den kontinuitet som Sverige som nation representerar. Svensk kultur och svensk historia förenar människor över generationerna, men är också en viktig brygga in i det svenska samhället. Att förneka det är att bortse från nationalstatens viktiga sociala, kulturella och politiska betydelse. Nationalstaten Sverige utgör också grunden för vårt styrelseskick. Den svenska staten är inte och ska inte vara baserad på etnicitet. Däremot vilar den på geografiska gränser, konstitutionella och politiska traditioner, kulturell samhörighet och ett medborgarskap som innebär både rättigheter och skyldigheter.

Att upprätthålla den svenska statens integritet – territoriellt och institutionellt – är politikens allra mest grundläggande uppgift. Statens hårda kärna får aldrig vara förhandlingsbar. I Sverige gäller svensk lag och den gäller i alla delar av vårt land, lika för alla. Den svenska lagen upprätthålls av ett statligt våldsmonopol.

Inom våra gränser är det rättsväsendet och i förlängningen våldsmonopolets uppgift att upprätthålla lag och ordning, bekämpa brott och under lagarna se till att kriminella också straffas. Sverige ska ha ett rättsväsende präglad av rättssäkerhet, med en effektiv, välbemannad och rätt utrustad polis, med ett åklagarväsende som snabbt och effektivt kan väcka åtal mot misstänkta brottslingar, med en advokatkår

som tillvaratar den misstänktes rätt och med ett oberoende domstolsväsende som har förmågan att döma rättssäkert. 1
2

Brottsoffrens perspektiv är viktigt i kriminalpolitiken. När straffen inte motsvarar brottets allvar riskerar det att undergräva förtroendet för rättsstaten. Grova brott ska leda till stränga straff och kännbara skadestånd. Rättssystemet, skolan och socialtjänsten ska inskräpa den enskildes ansvar för sina handlingar redan från unga år. Kriminalvårdens uppgift är att verkställa de straff som utdöms, men också att ge kriminella en möjlighet att ta sig tillbaka in i samhällsgemenskapen. Rättsväsendet fyller också en viktig roll för det civila samhället. För att lösa tvister, upprätthålla kontrakt, och för att säkerställa rättigheterna för barn och andra som inte kan tillvarata sina egna intressen. 3
4
5
6
7
8
9
10
11

Tryggheten i Sverige förutsätter också ett starkt civilförsvar och en god krisberedskap. Detta bygger till del på statens förmåga men även på medborgarnas ansvarstagande och egna beredskap att möta olika typer av kriser. 12
13
14

Sverige ska ha ett starkt försvar och förmåga att freda våra gränser mot angripare. Vi bygger vår säkerhet tillsammans med andra – genom nordiska, europeiska och transatlantiska samarbeten. Sverige ska vara fullvärdig medlem i såväl EU som Nato. Men grunden i vår försvarsförmåga måste vara svensk, inte minst för att vi ska kunna bidra till säkerheten i vårt närområde. Sverige måste kunna hålla gränsen. 15
16
17
18
19
20

7

Det är också kontrollen över våra gränser som gör det möjligt för oss att föra en politik där vi är öppna mot omvärlden. Det är grunden för vår handel, men också för svenska medborgares möjligheter att röra sig i världen. Det är för att vi kan kontrollera våra egna gränser som ett svenskt pass släpper in svenska medborgare i andra länder, Sverige kan vara del av EU:s fria rörlighet och svenska företag kan handla i världen. Öppenhet är inte samma sak som gränslöshet. 21
22
23
24
25
26

Sverige ska ha ett levande politiskt liv, där människors samhällsengagemang kan komma till uttryck på lokal, nationell och europeisk nivå. En stark demokrati bygger på informerade och kunniga medborgare, människor som är villiga att engagera sig politiskt, att avsätta tid och kraft för förtroendeuppdrag och att delta i en vital och ärlig samhällsdebatt. Ett fritt samhälle har nolltolerans mot alla typer av hot och våld, inte minst när detta riktas mot förtroendevalda, våra demokratiska processer och vår rättsordning. 27
28
29
30
31
32
33

Sverige är format av ett kristet socialt och kulturellt arv som sträcker sig mycket långt tillbaka. Staten och politiken ska vara sekulär, men utan denna förståelse av vår historia förstår vi heller inte en framtid där andra religiösa och kulturella arv möter eller krockar med vårt. 34
35
36
37

Ansvar för framtiden – Miljö, natur och klimat

Vår är miljö utgör grunden för vår existens och för vår framtid. Människan förvaltar naturen. Vi har ett individuellt och gemen- samt ansvar för att det vi gör ger kommande generationer likvärdiga eller bättre förutsättningar än de vi har i dag. Vår livsmiljö, den biologiska mångfalden och klimatet på vår planet är existentiella frågor och vårt ansvar är oavvisligt.

Den enskilda äganderätten är central i förvaltarskapstanken och historisk erfarenhet visar att människans förmåga till långsiktigt ansvarstagande gynnas av att äganderätten är stark.

För oss som bor i Sverige är naturen ofta nära och en viktig del av vårt kulturarv. Den bestämmer inte bara våra levnadsbetingelser i form av luft och vatten, djur och grödor. Den utgör också en källa till välbefinnande med värdefulla skogar och bördig åkermark. Den ger tillgång till ett rikt friluftsliv i en varierad natur med skogar, fjäll, forsar, hedar, skärgårdar, sjöar och öppna hav. Vår natur ger oss värdefulla möjligheter till jakt och fiske, med stor betydelse för livsvillkoren i stora delar av vårt land.

Sveriges välbefinnande har i hög grad byggts på våra rika naturtillgångar, inklusive ett långsiktigt hållbart jord- och skogsbruk. En ansvarsfull förvaltning av naturen är ett åtagande som sträcker sig över generationerna. Förutsättningarna för svenskt jord- och skogsbruk ska vara goda. Våra rika mineraltillgångar ska även fortsättningsvis kunna utvinnas på ett ansvarsfullt och långsiktigt hållbart sätt.

Människan måste vara miljöpolitikens utgångspunkt. Det är vi människor som med våra värderingar och vår kunskap tillmäter vår natur och allt annat levande ett värde. Ur det växer vårt ansvar.

Vårt förvaltaransvar är ett ansvar mot kommande generationer, och de problem som vi står inför kräver mänsklig handling och tankeförmåga: innovationer, hushållning och kloka politiska beslut.

Människan kan och får därför aldrig heller ställas i motsats till naturen. Det är bara vi människor som har möjlighet att ta ansvar för vår planet. Men det ansvaret måste tas med hänsyn till människan och aldrig utifrån föreställningen att människan är något främmande för naturen och miljön.

Under de senaste decennierna har politiskt ansvarstagande i kombination med teknisk och ekonomisk utveckling visat att vi kan göra vår livsmiljö renare och mer motståndskraftig. Tidigare utrotningshotade arter har kunnat söka sig tillbaka till gamla bo- och häckningsplatser. Stora miljöproblem som förorening och uttunnat ozonskikt har kunnat vändas mot lösningar. Det är viktiga lärdomar och det visar också vägen framåt.

Samtidigt kvarstår stora miljöproblem: Världshaven förorenas av plast och kemikalier, Östersjön är hårt drabbad av övergödning, utfiskning slår mot en levande havsmiljö och den biologiska mångfalden är hotad på många områden. 1
2
3

Klimatförändringarna är ett hot mot vår framtid, de beror på människan och måste också lösas av människan. Det måste ställas krav på företag och enskilda, men också på klok politik. Klimatpolitiken ska vara tydlig och effektiv. Den kan kombinera skatter, förbud och regleringar och den ska inte väja för krav på individuella uppostringar för att vi ska kunna ta vårt gemensamma ansvar. Men det ställer också mycket höga krav på effektivitet och precision i den förda politiken. En god klimatpolitik respekterar de institutioner som det goda samhället vilar på: demokratin, rättsstaten och äganderätten. Lösningen på klimathotet ligger i att få mänsklig utvecklingskraft och innovation att arbeta för minskade utsläpp. 4
5
6
7
8
9
10
11
12

Klimatet känner inga nationsgränser och Sverige ska vara drivande för internationella lösningar som möter utmaningen på global nivå. Vi ska vara ett föregångsland, med en politik som på ett effektivt sätt minskar utsläppen och som kan förenas med ett växande välbefinnande. Bara så kan vi långsiktigt lösa klimatfrågan och samtidigt vara ett föredöme för andra länder. Klimatpolitiken får aldrig reduceras till dyrbar symbolpolitik eller snäv klimatnationalism. Det är dåligt ledarskap. 13
14
15
16
17
18

Moderaterna tror på framsteget och att människan har förmågan att lösa de problem vi står inför. Teknisk utveckling och god hushållning kommer att vara avgörande på miljöområdet. Svenska företag är i framkant för nya gröna innovationer, och en god klimatpolitik utgår ifrån och tar vara på den förändringskraft som finns i ett fritt näringsliv. 19
20
21
22
23

Vetenskap och fakta ska vara ledande i klimat- och miljöpolitiken. Det gäller i förståelsen för naturens processer, men också för vad som är fungerande åtgärder. Den symboliska och kontraproduktiva miljöpolitiken och förnekelsen av miljöproblemen är samma andas barn. Alla former av kunskapsförnekande är ett hot mot en fungerande och långsiktigt hållbar miljöpolitik och därmed mot vår miljö. 24
25
26
27
28

Det råder ingen motsättning mellan ett fritt samhälle, en god miljö och ansvar för klimatet. Tvärtom har frihet, äganderätt, rättsstat och marknadsekonomi varit förutsättningar för framsteg även på detta område. Historien talar sitt tydliga språk. Mänsklighetens värsta skador på naturen har skett i auktoritära samhällen där den enskilda människans uppfattningar och önskemål tillmätts inget eller ringa värde. Så är det fortfarande. Liten hänsyn till individen innebär oftast ingen hänsyn till miljö- och klimat. Det är i västerländska demokratier och i internationella samarbeten som lokala och globala miljöproblem kunnat hanteras och det är där de måste hanteras i framtiden. 29
30
31
32
33
34
35
36
37

Ett samhälle öppet mot omvärlden

En reglerad invandring är en förutsättning för att vi ska ha kontroll över våra gränser. För Moderaterna är det självklart att Sverige har ett ansvar när människor tvingas fly från krig och förtryck. Detta ansvar är särskilt stort i vårt närområde och oavvisligt i relation till våra grannländer. Vi ska ta vår del av ansvaret för människor som far illa i en trasig värld, men samtidigt klara av att ta det fulla ansvaret för hur det sedan går i vårt land.

Sverige kommer även i framtiden vara ett land dit människor söker sig. Invandring är både önskvärt och nödvändigt eftersom vi är en del av en globaliserad värld. Invandringen ska vara reglerad, men den ska också vara ändamålsenlig. Den ska utgå från våra förutsättningar att ge människor på flykt skydd och möjlighet att bygga sig ett nytt liv här. Sverige ska vara ett land dit man vill söka sig för att arbeta, driva företag och därmed bidra till vårt samhälles utveckling.

De som i olika omgångar invandrat till Sverige har varit med och byggt vårt land och vårt välbefinnande. Sveriges befolkning består av människor med bakgrund i olika delar av världen och integrationen av stora grupper har historiskt varit framgångsrik. Sverige ska vara ett inkluderande samhälle och en gemenskap där den som fått tillstånd att stanna här ska vara välkommen.

Samtidigt är det uppenbart att integrationen har fungerat mycket dåligt under de senaste decennierna, vilket skapat ett utanförskap som både blivit allt mer etnifierat och geografiskt koncentrerat. Sverige står inför betydande problem då stora grupper invandrare under lång tid aldrig på allvar blivit en del av det svenska samhället, och när det i närtid tillkommit stora grupper nyanlända som nu ska bli del av vårt samhälle.

Vår öppenhet mot omvärlden ska alltid bygga på ordnade processer och på att vi har kontroll över våra egna gränser. Varje politik för frihet och rörlighet bygger på det. Vägen in i Sverige – från första dagen i landet till medborgarskapet – ska präglas av kravet och ambitionen att bli en del av vårt samhälle. Det offentliga ansvaret är att driva en politik som främjar integration, men också i insikten att integration inte är en dubbelriktad process. Den som kommer hit har en möjlighet och en skyldighet att bli del av vårt samhälle.

Att kräva anpassning och integration i det svenska samhället handlar inte om att kräva att människor ska överge sitt ursprung. Det är fullt möjligt att både vara integrerad i det svenska samhället och känna sig som svensk, men samtidigt också identifiera sig med en annan kultur. Det får aldrig vara statens uppgift att stöpa alla medborgare i en och samma form. Men vägen in i det svenska samhället ställer samtidigt tydliga krav.

Med det svenska medborgarskapet följer rättigheter och skyldigheter, ett svenskt pass, rätten att rösta och den svenska statens skydd. Det har ett högt värde och ska inte kunna nås lättvindigt.

Det ska finnas tydliga krav på nödvändiga kunskaper i det svenska språket och på 1
samhällsorientering för att bli svensk medborgare. Det är också viktigt med tydliga 2
krav på ett hederligt levnadssätt. Medborgarskapet ska vara sista steget på en resa 3
för att bli integrerad i vårt samhälle. Tröskeln ska vara hög, men möjlig att ta sig 4
över för alla som anstränger sig 5

På samma sätt ska vägen in i det svenska välfärdssystemet bygga på kvalificering 6
och vara stegvis. Det underlättar integrationen, men bygger också på ett ansvar 7
gentemot de som i dag är del av välfärden. 8

En fri ekonomi – en stark äganderätt

Sverige har under de senaste hundra femtio åren upplevt en enastående ekonomisk utveckling. Vi har tagit oss från fattigdom till välstånd och vi har gjort det genom hårt arbete, uppfinningsrikedom, entreprenörskap och växande möjligheter att handla med omvärlden. Sverige tillhör de länder i världen som dragit störst nytta av internationell handel och globalisering.

Grunden för Sveriges välstånd är en marknadsekonomi baserad på enskilt ägande och avtalsfrihet. Det är den fria ekonomins institutioner som möjliggör det risktagande som är grunden i allt företagande och entreprenörskap. Ekonomi är hushållande med resurser, men också en process där individer och företag söker sig framåt under osäkerhet. Människor som tar risk är det ekonomiska framåtskridandets motor. Risktagande ska därför belönas. Därför att det är rättvist, men också för att utan belöning förtvinar risktagandet och därmed utvecklingen.

Men den fria ekonomin har större värden än de rent ekonomiska. En dynamisk marknadsekonomi skapar varje dag möjligheter för människor att förverkliga sina drömmar – som entreprenörer, genom att välja yrke eller kanske en helt ny väg i livet. Företagsamhet och entreprenörskap är oundgängliga tillgångar för ett gott samhälle med utvecklingskraft. Marknadsekonomin främjar hushållning, ansvar, kreativitet och långsiktighet.

7

Vår historia rymmer också ekonomiska kriser och tider av stagnation. Där sårbarhet inte sällan handlat om politiska beslut som undergrävt förutsättningarna för företagande och produktivt arbete. Alltför höga skatter och en överreglerad ekonomi har hämmat tillväxt och jobbskapande och ibland drivit ekonomin in i kris. Från tid till annan har den enskilda äganderätten ifrågasatts och varit föremål för attack från också starka politiska krafter i vårt land.

Statens roll i ekonomin är att värna dess grundläggande institutioner, skydda penningvärdet, främja konkurrensen och underlätta för handel och internationalisering. Det globala konkurrenstrycket kommer fortsätta att öka och det kommer att ställas växande krav på näringslivets förmåga till förnyelse och innovation. Det behöver vara den ekonomiska politikens utgångspunkt.

Statens finanser ska vara starka. Skatterna ska vara låga, effektiva och aldrig avkräva medborgarna mer än nödvändigt. Offentligt slöseri i alla former ska bekämpas. Respekten för skattebetalarnas pengar ska vara en ledstjärna i både statens finanspolitik och i den kommunala ekonomin.

Den enskilda äganderättens betydelse sträcker sig långt bortom näringslivets och produktionens områden. Möjligheten att ha kontroll över sin egen ekonomi är en av de viktigaste grunderna för människors frihet och trygghet. Enskilt ägande – inte minst av den egna bostaden – är ett viktigt verktyg för att bryta vanmakt och social utsatthet. Med ägande följer förvaltande, omvårdnad och långsiktighet. Värden

som alla har en grundläggande betydelse för samhället. Det är grunden för väl-	1
stånd och utveckling, men också för andra centrala värden i ett fritt samhälle	2
Äganderätt och marknadsekonomi är även en förutsättning för demokrati. Ingen-	3
stans där de har avskaffats har demokratin levt vidare. Där äganderätten under-	4
grävs, där undergrävs alltid friheten. Det enskilda ägandet sprider makten och gör	5
människor mer delaktiga i samhället.	6
Äganderätten och näringsfriheten ska ha ett starkt skydd i våra grundlagar. Ägan-	7
derättens konkreta innehåll begränsas inte sällan av lagar och regler. Politiken har	8
ett ansvar att säkerställa att livsmiljö och andra centrala värden bevaras och skyd-	9
das, men principen att den som äger också ska ha rätt att använda sitt ägande	10
efter eget huvud ska vara vägledande. Det gäller inte minst inom skogs- och	11
lantbruket.	12
Stat och kommuner ska bara få ta över enskildas egendom om det motiveras av	13
angelägna allmänna intressen, och med hänsyn till vad som är lämpligt och nöd-	14
vändigt i ett demokratiskt samhälle. Ersättningen ska vara marknadsmässig. Staten	15
får aldrig agera lättvindigt mot enskildas ägande.	16

Arbetet är välfärdens kärna

Individens förmåga att försörja sig själv är såväl självbestämmandets som välfärdens kärna. Grunden för all välfärdspolitik är produktivt arbete. Det gäller för den enskilde, men också för samhället.

Arbetet är inte livets mening, men för de allra flesta ger det innehåll, sammanhang och gemenskap. Att stängas ute från arbetet kan vara en personlig tragedi – med stora negativa konsekvenser för den enskilde och för samhället. När fler arbetar och när fler kan tänka sig att arbeta mer, blir skatteintäkterna högre och fokus på statens uppgift tydligare. Det gör det möjligt att sänka skatterna och stärka samhällskontraktet. Den som har arbetsförmåga har därför också ett ansvar att försörja sig själv och sin familj efter den förmågan.

Att få ett arbete är för de allra flesta vägen att bryta utanförskap och bli del av det svenska samhället. Framgångsrik integration kan ta många vägar, men arbetet är nästan alltid en avgörande del av vägen in i Sverige.

Skatter och bidragssystem ska utgå från arbetslinjen. Det ska alltid löna sig att arbeta och det ska alltid löna sig bättre att arbeta än att få försörjning från bidrags- och transfereringssystem. Arbetsmarknaden befinner sig i ständig förändring och kraven på individen kommer inte att bli mindre. I en allt mer kunskapsberoende ekonomi kommer vi alla behöva fortbilda oss under arbetslivets gång. I en snabb omvandling riskerar avstånden för dem som befinner sig i utanförskapet att öka. För många kommer det att vara både nödvändigt och önskvärt att byta yrkesbana mitt i livet.

Huvudansvaret ligger först och främst på individen. Att vara anställningsbar och att utveckla sin egen kompetens under hela livet kan ingen annan lösa åt oss. Men det behövs en politik som underlättar och stödjer våra ansträngningar. Ett växande näringsliv, en fungerande arbetsmarknad och en bra skola för alla är grunden för all välfärdspolitik. Politik för arbete förutsätter en politik för jobbskapande, företagande och konkurrenskraft. Politiken ska vara inriktad på att ta vara på den arbetsförmåga som varje enskild person har och bidra till att så många som möjligt kan vara anställningsbara.

Utbildning för kunskap och självbestämmande

Kunskapsinnehållet i ekonomin ökar för varje år. Våra möjligheter att verka i arbetslivet beror i allt högre grad på vår egen kompetens och förmåga att ta in ny kunskap. Vår konkurrenskraft som nation beror i sin tur på näringslivets förmåga att rekrytera, utveckla och behålla denna kompetens, inom och utanför vårt lands gränser.

Utbildningssystemet kommer i varje steg att vara en viktig motor i denna utveckling – från förskolan till spetsforskningen. Sverige ska vara en kunskapsnation i världsklass. Det kräver resurser, men det kräver också en ekonomi och en arbetsmarknad som ger utväxling på de investeringar som görs av såväl enskilda som av det offentliga. Det ska löna sig att investera i kunskap i vårt land.

Både teoretisk och praktisk kunskap är viktigt i samhället. Sverige ska ha ett utbildningssystem och en arbetsmarknad där det lönar sig att investera i det egna kunskapsområdet över hela livet. Det gäller för både akademiska kunskaper och yrkeskunskaper.

Världsledande utbildning och forskning är en avgörande del av konkurrenskraften i en allt mer kunskapsintensiv ekonomi. I den globala kunskapsekonomin kommer kraven på kvalitet i högre utbildning att skärpas ytterligare. Sveriges roll som kunskapsnation förutsätter att våra universitet och högskolor håller internationell hög klass. Kvalitet och internationell konkurrenskraft ska vara styrande för den högre utbildningen.

Men utbildningssystemet är också fundamentet i vårt välfärdssystem. Sverige ska vara ett land där alla barn har tillgång till en skola som rustar dem med de kunskaper som krävs för framtidens samhälle. Ingen annan institution har en större långsiktig utjämnande effekt vad gäller livschanser än en skola som betonar kunskaper och tar vara på varje barns vilja till lärande. Det är viktigt i dag och det kommer att vara avgörande imorgon. Ingen välfärdspolitik kan fullt ut kompensera det som går förlorat i varje enskilt skolmisslyckande. Sverige ska vara ett land präglad av social rörlighet och skolan spelar en helt avgörande roll för möjligheterna att bryta ett utanförskap som går från en generation till nästa.

Den svenska skolan ska ställa tydliga kunskapskrav och fokusera på elevernas utveckling. Det förutsätter en trygg skolmiljö präglad av ordning och reda. Ingen skola kan ersätta föräldrarnas ansvar eller fungera utan elevernas engagemang. Skolan har dock en fostrande uppgift och ska bidra till att eleverna blir starka och självständiga samhällsmedborgare. Men dessa uppgifter vilar först och främst på skolans förmåga att klara sitt huvuduppdrag att förmedla kunskap. Misslyckas man där, så kommer inte heller annat att fungera.

Sverige ska ha starka och självständiga lärosäten, fredade från tillfälliga politiska trender och klåfingrighet. Högre utbildning ska präglas av kvalitet samt höga

krav och förväntningar på studenter och forskare. Den ska genomsyras av den 1
akademiska frihetens på en gång allvarsamma och lustfyllda sanningssökande, inte 2
av den politiska konformitetens rädsla. Svenska universitet och högskolor ska inte 3
förtvina i skuggan av identitetspolitikens kollektivering av människan och tanken. 4

Vi har forskning i världsklass och ska fortsätta att ha det. Det behövs nära och 5
livskraftiga samarbeten mellan akademi och näringsliv för att landvinningar ska 6
spridas och kommersialiseras. Men vi ska också ha en stark och bred grundforsk- 7
ning, vars syfte är att vidga vår förståelse för naturen, samhället och människan. 8

Tillgång till god utbildning är inte bara viktig för den enskilde. Samhällets framsteg 9
bygger på enskilda människors förkovran, och en hög utbildningsnivå i samhället 10
bidrar till dess sammanhållning. 11

Det svenska utbildningssystemet ska präglas av mångfald och valfrihet. Möjlighe- 12
ten att välja skola är viktig för elever och föräldrar, men också för skolan. Staten 13
har en avgörande uppgift att först och främst fastställa och följa upp tydliga kun- 14
skapskrav. Skolor som inte fungerar – oavsett huvudman – ska stängas. 15

Ett ansvar för alla

I ett gott samhälle är varje människa fri att välja väg i livet och har ett personligt ansvar för dessa val. Men hon är också garanterad att inte lämnas åt sitt öde. Det ska alltid finnas en väg tillbaka för den som misslyckats eller drabbats av olycka. Vi har ett ansvar för våra medmänniskor som tar sig uttryck i det civila samhällets små och stora gemenskaper, men också i en offentlig välfärd som skyddar dem som är utsatta och som hela tiden syftar till att hjälpa människor tillbaka till arbete och självförsörjning.

Utöver en gemensam finansiering av välfärdens kärna av vård, omsorg och ett kunskapsinriktat utbildningssystem, så har staten ett ansvar för att hjälpa den som faller igenom och inte klarar sig själv. För den som av fysiska eller psykiska skäl inte kan arbeta har staten ett ansvar. Alla har rätt till ett värdigt och drägligt liv.

Samhällets viktigaste investering för framtiden är barns utveckling. Men ansvaret för och omtanken om våra barn kan aldrig överlåtas på det offentliga, utan ligger framförallt på oss som föräldrar. Med undantag för de fall föräldraskap fallerar och barnen far illa. Barnomsorgen ska präglas av trygghet och kvalitet, men också utgöra en förberedelse för skolan. Det gäller inte minst barn som saknar svensktalande föräldrar eller på annat sätt tillgång till det svenska språket.

Äldre har en självklar rätt till en trygg och värdig ålderdom som utgår från den enskildes egna förutsättningar och önskemål. Medborgarna ska kunna förvänta sig tillgång till vård när de så behöver. Köer till välfärdstjänster är ett misslyckande och uttryck för såväl misshushållning som bristande respekt för människors behov.

Svensk sjukvård ska präglas av kvalitet, tillgänglighet och valfrihet. När den inte klarar att möta medborgarnas krav är det inte ett uttryck för orimliga förväntningar, utan en oförmåga att utvecklas i takt med samhället i övrigt.

Men inte ens en sjukvård i världsklass kan ersätta det egna engagemanget i sin egen hälsa. Vi har alla ett ansvar för att förebygga de välfärdssjukdomar som tynger sjukvården, och vi har också ett ansvar för varandra. Arbetet med den psykiska ohälsan – inte minst bland unga – handlar om en vård och omsorg som fungerar, men också om ett samhälle där vi ser och bryr oss om varandra.

Den offentliga välfärden får aldrig vara kravlös. Med den kommer en förväntan om ömsesidighet som förutsätter att vi efter bästa förmåga tar eget ansvar för vårt egna och våra närmastes välbefinnande. Mycket av en fungerande välfärd måste byggas på ett medskapande mellan medborgarna och det offentliga. Utan denna ömsesidighet riskerar den offentliga välfärden inte bara att förlora sin legitimitet utan också att bli ekonomiskt och socialt ohållbar.

Tilliten till den offentliga välfärden sviktar när välfärdsstaten har blivit allt större men samtidigt allt tunnare. Uppdraget har utsträckts långt utanför välfärdens grundläggande uppdrag, som i sin tur därför har blivit lidande. Det som varit tänkt att värna tryggheten vid sjukdom och när man blir äldre, eller utgöra stödet för återgången

till arbetsmarknaden, trängs undan av andra åtaganden. Inget hotar välfärden mer än ett samhälle som tappar i ekonomisk växtkraft eller som tvingas försörja ett växande antal som inte arbetar. Arbetslinjen är grunden i välfärdspolitiken.

Ett långsiktigt hot mot den svenska välfärden är föreställningen om att den befinner sig i ett ständigt pågående skede av utbyggnad. Att skyddsnätet ska omfatta allt mer och bli allt mer finmaskigt, att det offentliga makten hela tiden ska öka och dess ansvar bli mer heltäckande. Den föreställningen är inte bara orealistisk, den urholkar framförallt välfärdens kärnuppdrag.

För Moderaterna är valfrihet en central del av den svenska välfärdsmodellen. Viktiga beslut ska kunna fattas av den enskilde själv. En mångfald av aktörer är också en förutsättning för förnyelse och innovation. Vård och omsorg kommer finnas i stark tekniskt och demografiskt driven omvandling under kommande decennier. Ett monolitiskt centralstyrt välfärdssystem kommer stå illa rustat för att möta den utvecklingen.

Vi står inför välfärdsutmaningar av en sådan dignitet att det vore ansvarslost att möta utvecklingen med övertygelsen att politiska enhetslösningar kommer möta framtidens krav. Ska vi ha offentlig tjänsteverksamhet som utvecklas, så kommer vi behöva mer valfrihet, mångfald och innovationsförmåga, inte mindre.

Ska resurserna till välfärden även i framtiden motsvara medborgarnas förväntningar kan dessa inte begränsas till vad som är möjligt att uppbära i skatteintäkter eller vad det offentliga kan erbjuda. Alla samhällets sektorer måste tillåtas vara delaktiga i bygget och finansieringen av framtidens välfärd. Också här behöver vi en större mångfald. Fler måste få investera i välfärden.

Vårt mål är ett välfärdssamhälle som ger oss större trygghet än en aldrig så omfattande välfärdsstat. I detta är både den enskildes och statens ansvar tydligt och osvikligt. Ett tryggt välfärdssamhälle kombinerar offentligt och privat i såväl utförande som finansiering. Det innehåller såväl grundtrygghet som inslag av skydd mot inkomstbortfall och präglas i större utsträckning än i dag av försäkringsmässighet. Ett fungerande och värdigt välfärdssamhälle bygger på vår förmåga att ta ansvar för oss själva och för våra närstående, men också på att det finns ett tydligt politiskt ansvar för allas trygghet.

Sverige i världen

Sverige är en av världens äldsta nationalstater, men vi är också del av en större europeisk och internationell gemenskap. Det är nationalstaten som är fundamentet på vilket många av vårt samhälles viktigaste institutioner vilar: rättsstaten, demokratin och medborgarskapet. Från den grunden har vi steg för steg engagerat Sverige i olika internationella sammanhang. Det var länge sedan som politiken bara var nationell. I dag är den i allra högsta grad europeisk och i frågor som klimatet och den internationella handeln är den allt mer global.

Sverige ska fortsätta att tillsammans med likasinnade nationer bygga de politiska, ekonomiska och militära samarbeten som värnar de värden som vi delar med andra. EU-samarbetet är kärnan i Sveriges ekonomiska och politiska internationella engagemang och Moderaterna förespråkar ett starkt och fördjupat samarbete mellan suveräna europeiska nationer. Genom FN-systemet är vi del av den folkrätt som värnar vår suveränitet och självbestämmande som stat, men också av det regelbaserade systemet för handel och de samarbeten som söker globala lösningar på globala problem som till exempel en pandemi.

Svensk utrikespolitik ska värna svenska intressen. Hur och var i världen det bäst sker kan variera från tid till annan, men vårt engagemang i EU är en avgörande del. EU måste vara starkt för att Sverige ska ha en stark röst i världen.

7

Men EU ska aldrig utvecklas på medlemsstaternas bekostnad. Det som varje enskild medlemsstat kan ansvara för ska även varje medlemsstat ta ansvar för. Legitimiteten i samarbetet bygger i lika delar på effektiviteten i de gemensamma besluten som i respekten för medlemsstaternas suveränitet i egna angelägenheter.

Den ödesgemenskap som vi delar med våra europeiska grannländer är inte bara grunden för vårt medlemskap i EU. Det bör även vara ett skäl till ett större och starkare engagemang i det europeiska samarbetets utveckling och framtid. Vårt inflytande i unionen är en konsekvens av vårt engagemang för och förmåga att samarbeta och bygga allianser med likasinnade.

Relationen till våra nordiska och baltiska grannländer har en särställning. Vi delar både värderingar och säkerhetspolitiska utmaningar, något vi borde finna gemenskap och styrka i. Sveriges relationer till våra grannländer ska stärkas. Det gäller bilateralt för att säkra förutsättningarna för handel och rörlighet över gränserna, men också i de samlagsorganisationer där vi tillsammans löser gemensamma problem. Det är också här vi kan forma en starkare gemensam röst i europeiska och internationella sammanhang.

Sverige ska vara en stark röst för frihet, demokrati och mänskliga rättigheter i världen. Vårt land ska ha förmågan att stå emot andra länders aggressiva makt-språk. Stora auktoritära länder ska inte kunna spela ut enskilda små västerländska demokratier mot varandra. För att vi ska kunna lita på andras solidaritet så ska de kunna lita på vår. Tillsammans är vi starka.

Sverige behöver intensifiera det militära samarbetet i Europa och över Atlanten. Vi ska vara en fullvärdig medlem i Nato och bygga vår militära säkerhet tillsammans med likasinnade. Det stärker vårt försvars hårda kärna, samtidigt som vår förmåga att bidra till säkerhet och stabilitet i vårt närområde ökar.

Under de senaste decennierna har hundratals miljoner människor lyfts från fattigdom till relativt välstånd. Det visar att verklig utveckling är möjlig och att den bygger mer än något annat på marknadsekonomi och handel. Det gäller inte bara fattiga länder utan är även en förutsättning för vårt välstånd.

Svensk biståndspolitik ska vara inriktad på humanitärt bistånd, demokrati, rättsstat och ekonomisk utveckling genom stärkande av marknadsekonomin institutioner. Moderaternas mål är att biståndspolitiken – utanför vårt ansvar att bistå vid katastrofer - över tid och med framgångsrik fattigdomsbekämpning ska bli överflödig.

Det lärande samhället

Det mänskliga framsteget handlar mer än något annat om lärande. Om att vårt samhälle har förmågan att tillvarata nya erfarenheter, pröva nya vägar, lyckas och misslyckas. Det är ingen spikrak process och utvecklingen är inte självklar. Framsteget är inte oundvikligt.

Ett alltmer komplext samhälle ställer allt högre krav på just lärande. Det gäller oss som individer, det gäller vår ekonomi och det gäller politiken och offentlig verksamhet. Att förstå utvecklingen samt skapa och ta till sig ny kunskap är grunden för individens trygghet, företagens konkurrenskraft och politikens effektivitet.

Vår övertygelse är att ett samhälles lärande i en allt mer komplicerad värld framförallt kommer kräva frihet. Originalitet och innovation uppstår inte i politiska system som inte accepterar avvikelse eller där tankens frihet begränsas.

Frihet och mångfald är därför viktigt och kommer att bli viktigare. Också för samhällets motståndskraft och robusthet. I en allt mer komplex värld är det decentraliserat beslutsfattande och nyttjandet av individers förmågor som ger styrka, inte centralisering och likformighet.

Moderaternas Sverige är ett lärande samhälle där de institutioner som främjar människors frihet, kreativitet och ansvarstagande skyddas och utvecklas. Det är grunden för vårt välstånd, för meningsfulla och produktiva arbeten, och för vårt intellektuella, kulturella och akademiska framskridande. Det fria samhällets institutioner utgör grunden för trygghet och samhällelig fred.

Framtidens samhälle kommer att i ännu högre grad än i dag vara ett kunskapssamhälle. Talang och kapital kommer söka sig till de delar av världen som kan frigöra mänsklig kunskap och kreativitet. Globala maktbalanser kommer att påverkas av hur olika ekonomiska och politiska system klarar denna uppgift.

Vår ekonomi bygger på förmågan att utveckla och omsätta kunskapens landvinningar. Möjligheterna på arbetsmarknaden kommer att bestämmas av våra kunskaper och hur vi som individer klarar det livslånga lärandet. Utanförskapet kommer att påverkas av hur den enskilde tar till sig och omsätter kunskap, men också av hur politiken möjliggör det.

Lärande är det enda sättet att möta samhällets och omvärldens tilltagande komplexitet och allt snabbare förändring. Det är en förutsättning för anpassning till det föränderliga och vårt bästa sätt att leva med och bemästra osäkerhet.

Det lärande samhället präglas av frihet, öppenhet och mångfald. På samma sätt som marknaden bygger på företagets konkurrens, så präglas det lärande samhället av en idéernas konkurrens.

Det förutsätter friheten för den enskilde att bilda och pröva nya idéer. Friheten att lyckas och misslyckas. Det kräver en mångfald av perspektiv, alternativ och lösningar. En fri handel som sprider goda idéer och innovationer.

Men i ett sådant samhälle präglas även politiken, staten och det offentliga av lärande. Det kräver en pragmatisk reformvilja och en förmåga att se samhällsproblem för vad de är. Det behövs en mångfald av olika lösningar som kan mätas mot varandra.

Strävan efter att bli ett lärande samhälle ställer även krav på hur Moderaterna arbetar och hur vi utvecklar vår politik. Att vi i ljuset av ny kunskap ständigt är redo att vårda, utvärdera och ompröva våra lösningar på samhällsproblem. Att vi lär av historien, utan att fastna i nostalgi. Att vi ständigt prövar våra idéer mot såväl vetenskap som verklighet. Att vi slår vakt om en intern kultur som präglas av frimodighet, mångfald och tolerans.

Det hållbara löftet

När det gamla löftet sviktar och inte infrias vill vi moderater formulera ett nytt. Ett löfte om en samhällsutveckling som är trygg, värdig och hållbar. Som går att uppfylla och som måste uppfyllas.

Det är löftet om frihet och ansvar; om en politik som tror på individens förmåga och rätt att själv bestämma över sitt liv, men som också ställer ett tydligt krav på att hon ska göra det. Där självbestämmande kommer genom egenmakt och rätten att fatta livets viktiga beslut. Där medborgarna tillåts vara vuxna att bära ansvaret för sig själva, för sina närmaste och för vårt samhälle.

Det är löftet om trygghet; om en stat som klarar sitt uppdrag. Där både våra gränser och våra gator är trygga. Där rättsstatens principer gäller och där människor kan känna sig trygga till liv och egendom. Där samhället har den beredskap och styrka som krävs för att klara stora samhällskriser.

Det är löftet om jämlikhet; om ett samhälle med självständiga och starka medborgare. Där jämställda kvinnor och män formar sina liv efter eget huvud och egna drömmar. Där det viktiga inte är vad du heter eller varifrån du kommer, utan vad du gör och vart du är på väg.

Det är löftet om hållbarhet; om en ren livsmiljö och en planet med en framtid. Där politiken bygger på vetenskap och beprövad politisk erfarenhet. Där lösningarna finns i en innovativ och effektiv marknadsekonomi, men också i kloka politiska åtgärder och alltid i internationellt samarbete.

Det är löftet om internationell öppenhet; om ett Sverige som fortsätter söka sig ut i världen. Där företagande, idéer och nyfikenhet gör Sverige till en del av något större. Där vi är en pådrivande medlem i Europeiska Unionen, en del av Nato och ett internationellt föredöme vad gäller politik, miljö, ekonomi och kultur.

Det är löftet om fri företagsamhet; om en ekonomi som växer genom innovationskraft, entreprenörskap och arbete. Där svenska företag håller högsta globala klass och där det hela tiden skapas nya och bättre jobb.

Det är löftet om klassresor; om ett utbildningssystem som betonar kunskap och ansvar. Där varje skolstart är början på en resa framåt och uppåt i livet. Där våra universitet och högskolor levererar utbildning och forskning i världsklass. Och där tanken är fri och den kritiska debatten öppen och levande.

Det är löftet om välfärd; om ett välfärdsåtagande som levererar där det verkligen måste. Där sjukvården är både tillgänglig och i världsklass. Där pensioner och ålderdom är tryggad.

Det är löftet om arbetslinjen; om en fungerande arbetsmarknad där den som kan försörjer sig själv. Där grunden för den enskildes välfärd är att vara anställningsbar och självförsörjande.

Det är löftet om en ansvarsfull invandring och integration; om ett land där ett ja är 1
ett ja, men ett nej också alltid är ett nej. Där migrationspolitiken anpassas efter vår 2
integrationsförmåga och där alla som kommit hit förväntas göra rätt för sig och bli 3
en del av vårt samhälle. 4

Det är löftet om ett samhälle som är starkt och där samhället också är större än 5
staten; om en politik som främjar lärandets, kreativitetens och ansvarets institutio- 6
ner. Där insikten om samhällets komplexitet ger respekt för att olika samhällsfärer 7
måste tillåtas att utvecklas på olika sätt. 8

Det är inte ett löfte om att politiken kan lösa alla problem. Men det är ett löfte om 9
att politiken ska lösa de problem som bara politiken kan och därför måste lösa. 10

Det är det nya löftet. Det är det moderata löftet. 11

Partistyrelsen föreslår arbetsstämman besluta 12

att anta propositionen 13

Proposition 8

Proposition 8

1

Jämställdhetsboks slut

2

Bakgrund

3

I december 2017 initierade partistyrelsen värdegrundsinitiativet M2. Den 11 oktober 2019 lämnade arbetsgruppen sin rapport till Partistyrelsen, och rapporten presenterades också för partistämman den 17–20 oktober 2019. I rapporterna lämnas en rad rekommendationer på temat "öka kunskap, berätta, agera". Den 14 oktober 2019 presenterade Moderatkvinnorna Jämställdhetsboks slut 2019. Rapporten visar att det finns ett köns gap i partiet på alla nivåer: i väljarstöd, medlemmar, interna förtroendeuppdrag, externa förtroendeuppdrag och medarbetare.

4

5

6

7

8

9

10

Bland annat mot bakgrund av ovanstående tillsatte Partistyrelsen i februari 2020 Tillväxtprojektet som under perioden 2020–2023 ska fånga upp och förverkliga rekommendationerna i ovan nämna rapporter. Tillväxtprojektet har till syfte att Moderaterna ska växa som parti genom att arbeta strukturerat och målmedvetet med partikultur, rekrytering med mera. Särskilt fokus i projektet ligger på att vinna fler kvinnor som medlemmar, ledare, förtroendevalda och väljare. En del i Tillväxtprojektets arbete är att redovisa ett Jämställdhetsboks slut i samband med partiets stämmor 2021 och 2023.

11

12

13

14

15

16

17

18

8

I detta boks slut görs en sammanställning av kandidater, valda politiker, valda föreningsstyrelseledamöter, nätverk/sidoorganisationer, arbetsgrupper och arrangemang. De siffror som redovisas har sitt ursprung under mandatperioden 2018 och fram till 2021. Rekommendationen är att samtliga siffror för nästa jämställdhetsboks slut tas ut i januari 2023.

19

20

21

22

23

Syftet med jämställdhetsboks slutet är presentera ett faktaunderlag som kan ligga till grund för ett målmedvetet tillväxtarbete i hela partiorganisationen. Underlaget belyser eventuella snedfördelningar i vår organisation och målet är att alla – såväl kvinnor som män – ges lika villkor och möjligheter att på olika sätt bidra till partiets framgångar. Syftet är även att etablera en rad olika nyckeltal som kan följas över tid. Jämställdhetsboks slut kan med fördel även genomföras på förbunds nivå.

24

25

26

27

28

29

Innehåll

424 Jämställdhetsbokslut åren 2018–2021

- 425 Medlemmar
- 425 Europaparlamentet
- 425 Riksdagen
- 425 Regioner
- 426 Kommuner
- 426 Sveriges kommuner och regioner, SKR
- 427 Partistyrelse, partiledning, ledningsgrupp, valberedning
- 427 Nationella nätverk och sidoorganisationer
- 427 Arbetsgrupper
- 428 Arrangemang och utbildning
- 428 Förbundsstyrelser och förbundsordföranden
- 428 Föreningsstyrelser och föreningsordföranden

428 Sammanfattning

- 429 Bokslut åren 2018–2021

Jämställdhetsboks slut åren 2018–2021

I riksdagsvalet 2018 nådde Moderaterna ett resultat på 19,8%, vilket motsvarar 1 284 698 väljare. Enligt Valu röstade 19% av kvinnorna och 21% av männen på Moderaterna. I valet 2014 var motsvarande siffror 22% kvinnor och 25% män. Könsgapet minskade alltså något i valet 2018. Jämfört med andra stora partier har Moderaterna en relativt jämn fördelning av kvinnor och män som väljare. Det är en styrka att vårda och bygga vidare på.	1 2 3 4 5 6 7
Moderaternas ändamål är att vinna fler människor för de idéer och den syn på samhället som vi tror på. Och för att växa som parti, och vinna fler mandat i kommuner, regioner och riksdagen, måste vi fortsätta attrahera både män och kvinnor som väljare.	8 9 10
Det arbetet börjar med oss själva. Om Moderaterna ska växa måste vi locka och ta bra hand om fler som vill vara medlemmar i och företräda vårt parti. Det är lätt att bli defensiv. Att vara rädd för att nya personer bara ökar konkurrensen om uppdrag och roller som redan finns. Moderaterna har motsatt utgångspunkt. I en vinnarkultur tänker vi "tillväxt": om vi jobbar på rätt sätt, och behandlar varandra väl, kan vi växa, vinna fler väljare och nå ett bättre valresultat. Då blir uppgifterna fler och möjligheterna större för alla.	11 12 13 14 15 16 17
Moderaterna har både utifrån våra idéer och som statsbärande parti höga ambitioner gällande jämställdhet i samhället. Som partiorganisation arbetar vi för att alla ska ha lika förutsättningar och möjligheter till politiska uppdrag.	18 19 20
Ofta gör vi också rätt. Vi möter varandra med respekt. Vi välkomnar nya människor. Vi ger var och en chansen att komma till sin rätt.	21 22
Ändå finns det alltför många som inte känner sig välkomna. I föreningslokaler, kampanjer, i styrelsearbete och i sociala medier. Normer, fördomar och hierarkier tillåts styra på ett negativt sätt. Vem som har makt, vem som blir utanför och vem som inkluderas i gemenskapen.	23 24 25 26
Vi vill att var och en som vill ha en relation till Moderaterna ska känna sig inkluderad, värdefull och sedd. Detta oavsett var personen kommer ifrån och bor, hur gammal han eller hon är eller om det är en man eller kvinna. Och vi vill jobba konkret och metodiskt för att det ska vara så.	27 28 29 30
Moderaterna tror på likabehandling, inte kvotering. Därför öronmärker vi inte uppdrag till personer utifrån kön etc. Samtidigt vill vi vara ett parti som attraherar kvinnor och män i lika hög grad, både som väljare och medlemmar. Därför strävar vi också efter en jämn könsfördelning i olika interna och externa roller, och vi vill driva ett målmedvetet tillväxtarbete för att få fram många kompetenta kandidater bland både kvinnor och män.	31 32 33 34 35 36
Med jämn könsfördelning avser vi minst 40 procent av vardera könet.	37
Syftet med detta jämställdhetsboks slut är att ge ett faktaunderlag som kan ligga till grund för tillväxtarbetet i alla delar av partiorganisationen. I boks slutet etableras	38 39

en rad olika nyckeltal som är tänkta att följas över tid för att kunna mäta hur framgångsrika vi är i vårt utvecklingsarbete. 1
 2

Medlemmar 3

Moderaterna hade per den 31 december 2020, 30 075 medlemmar, exklusive MUF, 4
 och av dessa medlemmar var ca 61% män och ca 39% kvinnor. Dessa tal är bra 5
 att ha med sig i vidare läsning av bokslutet. 6

Europaparlamentet 7

Till Europaparlamentsvalet 2019 hade Moderaterna 32 kandidater. Av dessa var 8
 andelen kvinnor ca 47% och andelen män ca 53%. 9

Efter valet 2019 fick Moderaterna fyra ledamöter i Europaparlamentet, varav två 10
 kvinnor och två män, det vill säga 50% kvinnor och 50% män. 11

Riksdagen 12

Till riksdagsvalet 2018 hade Moderaterna 788 kandidater. Andelen kvinnor var 13
 39%, och andelen män 61%. Efter riksdagsvalet 2018 fick moderaterna 70 14
 mandat, och av dessa ledamöter var 38 kvinnor och 32 män, det vill säga ca 54% 15
 kvinnor och ca 46% män. 16

8

Vid en jämförelse av könsfördelningen på kandidater och valda ledamöter kan det 17
 konstaterats att andelen kvinnor är större bland valda än bland kandidater. Andelen 18
 kvinnor har alltså varit större på valbar plats än på icke valbar plats. 19

I riksdagsgruppen väljs en gruppledning som leds av en ordförande. I gruppled- 20
 ningen ingår fyra personer, varav två är män och två är kvinnor. Ordförandeposten 21
 innehas av en man. 22

Bland de moderata riksdagsledamöterna utses talespersoner. Moderaterna hade i 23
 maj 2021 18 talespersoner. Av dessa är 10 kvinnor och 8 män, det vill säga ca 56% 24
 kvinnor och ca 44% män. 25

Regioner 26

Till regionfullmäktigevalen 2018 hade Moderaterna 1 920 kandidater. Av dessa 27
 kandidater var andelen kvinnor ca 39% och andelen män ca 61%. 28

Efter valet 2018 fick Moderaterna 318 ledamöter i regionfullmäktigeförsamlingarna, 29
 varav 148 kvinnor och 166 män, det vill säga ca 47% kvinnor och ca 53% män. 30

Bland Sveriges 21 regioner innehas posten som regionstyrelsens ordförande av nio moderater efter valet 2018, enligt partiets intranät i maj 2021. Av dessa är tre kvinnor och sex män, det vill säga ca 33% kvinnor och 67% män.

Uppdrag som regionråd innehas av ytterligare tolv 12 moderater efter valet 2018, enligt partiets intranät i maj 2021, sex kvinnor och sex män, det vill säga 50% kvinnor och 50% män.

Vid en jämförelse av könsfördelningen på kandidater och valda ledamöter kan det konstaterats att andelen kvinnor är större bland valda än bland kandidater. Andelen kvinnor har alltså varit större på valbar plats än på icke valbar plats. Andelen kvinnor i förhållande till kandidater är markant högre på de framskjutna positionerna som regionråd, medan det är något lägre på positionerna som regionstyrelsens ordförande.

Kommuner

Till kommunfullmäktigevalen 2018 hade Moderaterna 7 962 kandidater. Andelen kvinnor som kandidater var ca 37% och andelen män som kandidater var ca 63%.

Efter valet 2018 fick Moderaterna 2 396 ledamöter i våra kommunfullmäktigeförsamlingar, varav 916 kvinnor och 1 435 män, det vill säga ca 40% kvinnor och ca 60% män.

Bland Sveriges 290 kommuner, innehas posten som kommunstyrelsens ordförande av 85 moderater efter valet 2018, enligt partiets intranät i maj 2021. Av dessa är 26 kvinnor och 59 män, det vill säga ca 31% kvinnor och ca 69% män.

Uppdrag som kommunalråd eller oppositionsråd innehas av 221 moderater efter valet 2018, enligt partiets intranät i maj 2021. Av dessa är 69 kvinnor och 152 män, det vill säga ca 31% kvinnor och ca 69% män.

Uppdrag som gruppleadare i moderata kommunfullmäktigegrupper innehas av 282 moderater efter valet 2018, enligt partiets intranät i maj 2021. Av dessa är 98 kvinnor och 184 män, det vill säga ca 35% kvinnor och ca 65% män.

Vid en jämförelse av könsfördelningen på kandidater och valda ledamöter kan det konstaterats att andelen kvinnor är större bland valda än bland kandidater. Andelen kvinnor har alltså varit större på valbar plats än på icke valbar plats. Men bland de mer de framskjutna positionerna som kommunstyrelsens ordförande, kommunalråd, oppositionsråd och gruppleadare är andelen män större än andelen valda.

Sveriges kommuner och regioner, SKR

Efter valet 2018 styrs organisationen Sveriges kommuner och regioner, SKR, av Moderaterna, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Liberalerna. I SKR:s styrelse,

beredningar och delegationer fick Moderaterna efter valet 2018 74 invalda ledamöter.	1
Av dessa är 30 kvinnor och 42 män, det vill säga ca 42% kvinnor och ca 58% män.	2
Moderaterna har nio ordförande- och vice ordförandeposter inom SKR:s organ.	3
Dessa innehas av tre kvinnor och nio män, det vill säga ca 33% kvinnor och ca	4
67% män.	5

Partistyrrelse, partiledning, ledningsgrupp, valberedning 6

Moderaternas partistyrrelse, som valdes vid partistämman 2019, har 17 ordinarie	7
ledamöter. Av dessa är nio kvinnor och åtta män, det vill säga, 53% kvinnor och	8
47% män. Partistyrrelsens presidium - ordförande, förste vice ordförande och andre	9
vice ordförande, består av två kvinnor och en man, det vill säga ca 67% kvinnor	10
och ca 33% män.	11

Partiledningen – det dagsoperativa ledningsorgan bestående av ledande förtroen-	12
devalda och tjänstemän som utses av partiledaren – består av elva personer. Av	13
dessa är fem kvinnor och sex män, det vill säga ca 45% kvinnor och ca 55% män.	14

Riksorganisationens ledningsgrupp leds av partisekreteraren och består av avdel-	15
ningscheferna vid riksdags- och partikanslierna. Ledningsgruppen består av sex	16
personer, tre kvinnor och tre män, det vill säga 50% kvinnor och 50% män.	17

Partiets valberedning för perioden 2017 - 2021 består av ordförande, vice ord-	18
förande, nio ledamöter och nio ersättare, samtliga tillhörande skilda förbund. Av	19
ledamöterna är fyra kvinnor och fem män, det vill säga ca 44% kvinnor och ca	20
56% män. Av ersättarna är tre kvinnor och sex män, det vill säga ca 33% kvinnor	21
och 67% män. Ordförande är en man och vice ordförande är en kvinna.	22

Nationella nätverk och sidoorganisationer 23

Partiets nätverk – Moderatkvinnorna, Moderata Seniorer, Moderater i Utlandet,	24
Företagarrådet och Öppna Moderater samlar totalt i sina styrelser 43 personer. Av	25
dessa ledamöter är 27 kvinnor och 16 män, det vill säga ca 63% kvinnor och ca	26
37% män. Ordförandeposten i nätverken innehas av tre kvinnor och två män, det	27
vill säga ca 60% kvinnor och ca 40% män.	28

Arbetsgrupper 29

Partiet har tillsatt 19 arbetsgrupper (kommittéer, kommissioner, styrgrupper etc.)	30
under perioden 2019–2021. Sammanlagt i dessa grupper ingår 195 personer. Av	31
dessa är 94 kvinnor och 101 män, det vill säga ca 48% och 52% män.	32

Arrangemang och utbildning

Partiets viktigaste arrangemang vid sidan av partistämmor och partiråd är Sverige-mötet. Vid Sverigemötet 2018–2021 deltog 601 personer som talare och seminarie-medverkande, varav ca 48% kvinnor och ca 52% män.

Som förberedelse inför valen 2022, anordnar partiet en spetsutbildning. Det är 27 personer antagna till spetsutbildningen, varav tio personer är kvinnor och 17 personer är män, dvs ca 37% kvinnor och ca 63% män.

Förbundsstyrelser och förbundsordföranden

I partiets 22 förbund, finns lika många förbundsstyrelser. Det sammanlagda antalet ledamöter i partiets förbundsstyrelser är 304, enligt partiets intranät i juni 2021. Av dessa är 127 kvinnor och 177 män, det vill säga ca 42% kvinnor och ca 58% män.

Ordförandeskapet för dessa styrelser innehas av fem kvinnor och 17 män, enligt partiets intranät i juni 2021, det vill säga andelen kvinnor är ca 23% och andelen män 77%.

Andelen kvinnor i förbundens styrelser är alltså större än andelen kvinnor som är medlemmar, medan andelen män bland förbundsordförande är större än andelen valda ledamöter.

Föreningsstyrelser och föreningsordföranden

I partiets intranät finns, 417 föreningar inlagda, juni 2021. Sammanräknat alla ledamöter i föreningsstyrelser, inklusive ordföranden ingår 3 383 personer i styrelserna. Av dess är 1 298 kvinnor och 2 085 män, det vill säga ca 38% kvinnor och ca 62% män.

Ordförandeskapet i föreningarna innehas av 147 kvinnor och 272 män, det vill säga ca 35% kvinnor och ca 65% män.

Andelen kvinnor i föreningarnas styrelser är i förhållande till andelen kvinnor som medlemmar, men bland de mer framskjutna positionerna som föreningsordförande är andelen män högre i förhållande till andelen medlemmar och valda ledamöter.

Sammanfattning

I tabellen nedan ges en översikt av den granskade statistiken. För vart och ett av måtten har det även angivits om det råder jämn könsfördelning (och med jämn könsfördelning avser vi minst 40 procent av vardera könet). Då detta är det första jämställdhetsbokslut som partiet genomför görs ingen jämförelse med tidigare år. Framöver bör dock partiet även följa trenderna. Av 31 nyckeltal har Moderaterna jämn könsfördelning på 16 och ojämn könsfördelning på 15.

Bokslut åren 2018–2021

1

	Totalt	Kvinnor	K i %	Män	M i %	
Medlemmar 2020, exl. MUF	30 075	11 639	39%	18 436	61%	2
Kandidater Europaparlamentet 2018	32	15	47%	17	53%	3
Ledamöter Europaparlamentet 2018	4	2	50%	2	50%	4
Kandidater riksdagen 2018	788	309	39%	479	61%	5
Ledamöter riksdagen 2018	70	38	54%	32	46%	6
Talespersoner i riksdagen 2021	18	10	56%	8	44%	7
Gruppledning i riksdagen 2021	4	2	50%	2	50%	8
Kandidater regionfullmäktige 2018	1 920	740	39%	1 180	61%	9
Ledamöter regionfullmäktige 2018	318	148	47%	166	53%	10
Regionstyrelsens ordförande 2021	9	3	33%	6	67%	11
Regionråd 2021	12	6	50%	6	50%	12
Kandidater kommunfullmäktige 2018	7 962	2 978	37%	4 985	63%	13
Ledamöter Kommunfullmäktige 2018	2 396	916	40%	1 435	60%	14
Kommunstyrelsen ordförande 2021	85	26	31%	59	69%	15
Kommunalråd 2021	221	69	31%	152	69%	16
Gruppledare 2021	282	98	35%	184	65%	17
Ledamöter SKR 2021	74	30	42%	42	58%	18
Ordförande (styrelse. del. Bered.) SKR 2021	9	3	33%	6	67%	19
Partistyrelse 2019	17	9	53%	8	47%	20
Partiledning 2021	11	5	45%	6	55%	21
Ledningsgrupp	6	3	50%	3	50%	22
Valberedning 2017–2021 (ord. + ers.)	20	8	40%	12	60%	23
Arbetsgrupper 2018–2021	195	94	48%	101	52%	24
Sverigemöten 2018–2021	601	287	48%	314	52%	25
Spetsutbildning 2021	27	10	37%	17	63%	26
Nätverk och sidoorganisationer, ledamöter	43	27	63%	16	37%	27
Nätverk och sidoorganisationer, ordförande	5	3	60%	2	40%	28
Förbundsordförande 2021	22	5	23%	17	77%	29
Förbundsstyrelser 2021	304	127	42%	177	58%	30
Föreningsordföranden 2021	417	147	35%	272	65%	31
Föreningsstyrelser 2021	3 383	1 298	38%	2 085	62%	32

Källa: Moderaternas hemsida, intranät och medlemssystem, SKR, SCB och Valmyndigheten

37

Partistyrelsen föreslår arbetsstämman besluta

	1
<i>att</i> lägga jämställdhetsbokslutet för 2021 till handlingarna och ge partistyrelsen	2
i uppdrag att implementera relevanta slutsatser i Riksorganisationens	3
verksamhetsplaner,	4
<i>att</i> nomineringskommittéer och valberedningar på alla nivåer bör arbeta aktivt	5
för att partiets listor i allmänna val ska ha en jämn könsbalans (med vilket	6
avses minst 40 procent av vardera könet), och detta både bland samtliga	7
kandidater på en lista och bland kandidater på valbar plats	8
<i>att</i> nomineringskommittéer och valberedningar på alla nivåer bör arbeta	9
aktivt för att partiets listor i allmänna val som helhet på ett rimligt sätt ska	10
avspegla väljarkåren i fråga om ålder, kön och bakgrund i övrigt,	11
<i>att</i> nomineringskommittéer och valberedningar på alla nivåer bör arbeta aktivt	12
för en jämn könsfördelning när det gäller uppdrag såväl i partiets interna	13
organ, såväl som i fråga om offentliga styrelser, nämnder och bolag samt	14
<i>att</i> förbund, föreningar, sidoorganisationer och nätverk aktivt bör arbeta med	15
tillväxtfrämjande arbete i syfte att få fram en bredd av kandidater till olika	16
interna och externa uppdrag.	17
<i>att</i> förbunden uppmanas ta fram jämställdhetsbokslut vartannat år och	18
redovisa dessa i samband med ordinarie förbundsstämmor.	19
<i>att</i> riksorganisationen ska ta fram jämställdhetsbokslut vartannat år	20
och redovisa dessa i samband med partiets ordinarie stämma och	21
arbetsstämma.	22

Proposition 9

Proposition 9

Etisk policy

Moderaternas ändamål är att vinna fler människor för de idéer och den syn på samhället som vi tror på.	3 4
En organisation som är sund och öppen attraherar fler människor, såväl väljare som engagerade sympatisörer och medlemmar. Och den har också bättre förutsättningar att bli framgångsrik och nå goda resultat. En väljare som funderar på att rösta moderat har rätt att få veta vilka etiska principer som är vägledande för vår organisation. Detsamma gäller för alla de som engagerar sig eller funderar på att engagera sig i Moderaterna.	5 6 7 8 9 10
Våra stadgar ger de formella ramarna för all verksamhet i Moderaterna. Vår etiska policy adderar de värderingar och principer som – inom dessa formella ramar – ska vara vägledande i allt vårt arbete och för förhållandet mellan medlemmar, förtroendevalda, anställda och väljare. Därmed bildar stadgarna och den etiska policyn tillsammans utgångspunkten för all verksamhet och för alla andra policys, riktlinjer m.m. som finns i vårt parti.	11 12 13 14 15 16
Partiets etiska policy antogs vid arbetsstämman 2009 och uppdaterades efter en översyn av arbetsstämman 2013. 2020 initierade Partistyrelsen det s.k. Tillväxtprojektet som har till syfte att under perioden 2020-2023 fånga upp och förverkliga rekommendationer från tidigare interna initiativ: dels Värdegrundsinitiativet M2, dels Moderatkvinnornas Jämställdhetsbokslut 2019, som båda presenterades på partistämman 2019. Därutöver ska projektet genomföra flera punkter i Riksorganisationens verksamhetsplan för perioden 2020-2022, bl.a. att se över och uppdatera partiets olika policys och handlingsplaner.	17 18 19 20 21 22 23 24
Som underlag för översynen av den etiska policyn har en remissomgång genomförts där förbund, sidoorganisationer och nätverk har getts möjlighet att lämna synpunkter och förslag.	25 26 27
Den reviderade etiska policyn har en tydligare struktur med ämnesrubriker och anger vem som omfattas av policyn. Policyn har också samordnats med innehållet i andra styrdokument.	28 29 30
Den etiska policyn föreslås också föras in som bilaga till partiets stadgar.	31

Innehåll

438 Etisk policy

- 438 1. Vi vårdar varumärket
- 438 2. Vi vinner och vårdar vårt förtroende
- 439 3. Vi visar varandra respekt
- 439 4. Vi arbetar tillsammans
- 439 5. Vi uppmuntrar engagemang
- 439 6. Vi visar öppenhet och transparens
- 440 7. Vi står upp för demokratin
- 440 8. Vi står för ordning och reda
- 440 9. Vi värnar integriteten
- 440 10. Vi tar konsekvenserna av vårt agerande

442 Bilaga: Etisk policy för Moderaterna (2013)

- 442 Inledning
- 442 Etiska principer för Moderaterna
- 442 Vi visar omsorg om varandra
- 443 Det ska vara roligt och utvecklande att vara engagerad
- 443 Alla behövs
- 443 Frihet under ansvar
- 443 Vår syn på rollen som förtroendevald
- 444 God partikultur vid krishantering

Etisk policy

Antagen vid Moderaternas arbetsstämma [...].

(Beslutet fattades den xx):

Moderaternas ändamål är att vinna fler människor för de idéer och den syn på samhället som vi tror på. En organisation som är sund och öppen attraherar fler människor, såväl väljare som engagerade sympatisörer och medlemmar. Och den har också bättre förutsättningar att bli framgångsrik och nå goda resultat.

Våra stadgar ger de formella ramarna för all verksamhet i Moderaterna. Vår etiska policy adderar de värderingar och principer som – inom dessa formella ramar – ska vara vägledande i allt vårt arbete och för förhållandet mellan medlemmar, förtroendevalda, anställda och väljare.

Moderaternas etiska policy gäller för alla medlemmar, förtroendevalda och anställda i hela partiet och klargör vad som förväntas av hela vår organisation. Därmed bildar stadgarna och den etiska policyn tillsammans utgångspunkten för all verksamhet och för andra policys och riktlinjer som finns i vårt parti.

Alla vi som är medlemmar i Moderaterna – och allra särskilt de som har fått förtroende att ha olika ledarroller i vår organisation – är bärare av vår partikultur och har ett ansvar för att vårda och utveckla den. Vi alla förväntas även känna till och följa partiets stadgar, etiska policy, kandidatförsäkran och andra regelverk som har relevans för vår verksamhet.

1. Vi vårdar varumärket

Moderaternas viktigaste tillgångar är människorna som bär vårt parti – våra medlemmar, företrädare och medarbetare – våra idéer och vår politik samt det förtroende som väljarna har för vårt sätt att leda och ta ansvar på olika nivåer i samhället.

Allt detta bildar Moderaternas starka varumärke, och alla som är aktiva i vårt parti är bärare av och har ansvar för att vårda vårt varumärke. Allt politiskt arbete, och alla aktiviteter och kampanjer sker utifrån den insikten. Som aktiv medlem, kandidat, förtroendevald och/eller medarbetare agerar vi som representanter för Moderaterna.

2. Vi vinner och vårdar vårt förtroende

Moderaterna vinner val och vårdar väljarnas förtroende genom vår politik och genom att uppträda på ett sätt som gör att människor känner tillit och respekt. Vi uppträder alltid med gott omdöme och sunt förnuft i umgänget med andra människor i alla sammanhang, inklusive i sociala medier och andra digitala kanaler. Var och en har ansvar att vinna och vårda Moderaternas förtroende, genom att

vara förebilder, visa vägen för andra och medverka till att våra värderingar ligger till grund för allt vi gör. 1
2

3. Vi visar varandra respekt 3

I Moderaterna odlar vi en positiv, generös och tolerant kultur. Den bärande principen är att vi accepterar varandras olikheter, med målet att varje medlem ska känna sig respekterad, trygg och inkluderad i gemenskapen. Vi tar avstånd från all form av mobbing, sexuella trakasserier, diskriminering eller annan kränkande särbehandling. Inom Moderaterna ska alla genom sitt uppträdande och bemötande medverka till att förhindra kränkande särbehandling och diskriminering. Vi agerar på ett sådant sätt att vår förankring i värderingen om alla människors lika värde inte kan ifrågasättas. 4
5
6
7
8
9
10
11

4. Vi arbetar tillsammans 12

Viljan att lyssna, lära och samarbeta med varandra genomsyrar allt vi gör. Vi strävar efter utveckling och ständig förbättring på alla nivåer. Vi talar inte illa om varandra, utan framför kritik och synpunkter på ett konstruktivt sätt direkt till den det berör. Vi berömmar och uppmuntrar den som gör något bra och försöker stödja och avlasta den som behöver hjälp. Vi känner stolthet över våra partivänner, vår organisation och det vi levererar. 13
14
15
16
17
18

5. Vi uppmuntrar engagemang 19

Lika möjligheter ska gälla för alla som vill kandidera till interna och externa förtroendeuppdrag eller engagera sig i olika aktiviteter i Moderaterna. Tydliga kriterier och öppna beslutsprocesser skapar rättvisa spelregler. Vår attityd är inbjudande, tillåtande och uppmuntrande gentemot alla som vill göra en insats. Vi behöver människor över hela landet, i alla åldrar, med olika bakgrund och erfarenheter. Vi behöver människor som är engagerade i en mängd politiska frågor, förtroendeuppdrag, kampanj, opinionsbildning samt sociala- och administrativa uppgifter. Detta gäller i hela vårt parti, i våra föreningar, sidoorganisationer, nätverk och förbund. Vi är glada och tacksamma över alla insatser. Vi välkomnar nya medlemmar och alla som är nyfikna på och vill veta mer om Moderaterna. 20
21
22
23
24
25
26
27
28
29

6. Vi visar öppenhet och transparens 30

Öppenhet och transparens bidrar till att vinna förtroende för Moderaterna. I våra kontakter med väljarna är vi alltid öppna med vem som är avsändare. Vi sprider inte rykten, information eller propaganda från aktörer som inte delar demokratiska värderingar. Vi söker inte information eller material från andra partier som de själva 31
32
33
34

inte valt att offentliggöra. Våra relationer till andra partier ska präglas av respekt 1
och av att vi bidrar till en öppen och saklig samhällsdebatt. 2

7. Vi står upp för demokratin 3

Moderaternas idé är att göra Sverige bättre genom att få genomslag för moderat 4
politik i landets politiska församlingar. Vi är ett brett parti och när vi utvecklar vår 5
politik och diskuterar våra ställningstaganden har vi högt i tak. Att tycka olika för 6
politiken framåt. När vi representerar Moderaterna står vi upp för demokratin och 7
för demokratiskt fattade beslut. Vi agerar gemensamt som parti och följer våra 8
arbetsordningar i partigrupperna på alla nivåer. Moderata mandat tillhör Mode- 9
raterna och våra väljare, och en moderat företrädare som lämnar partiet lämnar 10
också sina uppdrag. 11

8. Vi står för ordning och reda 12

Vi moderater håller vad vi lovar, vi ställer höga krav på oss själva och möter väl- 13
jarnas förväntningar och krav på ett agerande som präglas av god etik. Vi står för 14
ordning och reda i varje sammanhang. Vi utsätter oss inte för risken att hamna i en 15
situation som innebär jäv eller i övrigt underminerar partiets integritet. Vi agerar inte 16
för egen ekonomisk eller annan personlig vinning i politiken och ska i alla situatio- 17
ner agera på ett sätt som tål offentlig granskning. Betalningar och transaktioner 18
ska genomföras på ett korrekt sätt. I synnerhet gäller detta transaktioner som 19
omfattar skattemedel, såsom partistöd och arvoden för uppdrag. 20

9. Vi värnar integriteten 21

9

Medlemskapet i Moderaterna är ett personligt val och våra medlemmar ska kunna 22
lita på vår höga integritet som parti. Att någon är medlem är inte en offentlig uppgift 23
och medlemsregistret får bara hanteras av behöriga. Vi efterforskar inte information 24
som vi inte har rätt att ta del av. Vi spelar inte in möten eller samtal utan någons 25
vetskap. Vi värvar inte personer som inte själva tagit ställning för ett medlemskap 26
och som inte delar våra moderata värderingar. 27

10. Vi tar konsekvenserna av vårt agerande 28

Att agera i strid med den etiska policyn riskerar skada Moderaterna. Som 29
förtroendevald eller anställd ska vi informera partiet om vi misstänker att vi kan 30
hamna i en situation där vårt förtroende kan ifrågasättas. Den som inte delar 31
partiets värderingar och/eller genom sitt agerande skadar partiet ska inte heller 32
vara medlem i eller företräda Moderaterna. Om vi som medlemmar agerar i strid 33
med den etiska policyn kan det få konsekvenser som att till exempel bli avstängd 34
från partiets aktiviteter, nekas att kandidera till uppdrag eller ytterst bli utesluten ur 35

partiet. Uppmärksammas att medlemmar, förtroendevalda eller anställda agerar i 1
strid mot den etiska policyn ska detta i första hand tas upp med föreningsordfö- 2
rande, gruppledare eller förbundets partiombudsman. 3

Bilaga: Etisk policy för Moderaterna (2013) 1

Antagen vid Moderaternas arbetsstämma i Norrköping 17-20 oktober 2013. 2

(Beslutet fattades den 18 oktober 2013): 3

Inledning 4

Moderaterna vinner väljare genom att förtjäna förtroende. För att förtjäna väljarnas förtroende krävs och förväntas öppenhet och transparens. En väljare som funderar på att rösta moderat har rätt att få veta vilka etiska principer som är vägledande för vår organisation. Det samma gäller för alla de som funderar på att engagera sig i Moderaterna. Hur ser det interna regelverk som sätter ramarna för hur vi behandlar varandra ut? Vilka spelregler gäller för förtroendevalda inom Moderaterna? En partikultur som upplevs som sund och öppen lockar fler, såväl väljare som engagerade sympatisörer och medlemmar. 5
6
7
8
9
10
11
12

Öppenhet och transparens när det gäller våra etiska principer bidrar inte bara till att vinna väljarnas förtroende för Moderaterna. En levande diskussion och aktiva ställningstagande kring etik och moral i partiorganisationen bidrar också till att öka tilltron till den svenska demokratin och det svenska valsystemet i en tid då många upplever att etiska principer inte efterlevs på ett önskvärt sätt. 13
14
15
16
17

Denna etiska policy gäller för hela partiorganisationen - medlemmar, förtroendevalda och anställda på lokal, regional och nationell nivå. 18
19

Etiska principer för Moderaterna 20

Våra etiska principer utgår från partiets idéprogram och handlingsprogram: 21

9

Vi visar omsorg om varandra 22

Vi berömmar och uppmuntrar den som gör något bra och försöker stödja och avlasta den som behöver hjälp. Vi talar inte illa om varandra, utan framför kritik och synpunkter på ett konstruktivt sätt direkt till den det berör. Vi tar avstånd från alla former av mobbning, sexuella trakasserier eller annan kränkande behandling. Vi accepterar inte nedsättande, sexistiska eller rasistiska attityder. 23
24
25
26
27

I våra kontakter med väjarna är vi alltid öppna med vem som är avsändare och vi sprider inte rykten. Vi söker inte information eller material från andra partier som de själva inte valt att offentliggöra. 28
29
30

Det ska vara roligt och utvecklande att vara engagerad 1

Samma möjligheter ska gälla för alla som vill kandidera till förtroendeuppdrag 2
eller engagera sig i olika projekt och aktiviteter i Moderaterna. Tydliga kriterier och 3
öppna beslutsprocesser klargör spelreglerna. Vi bemöter varandra med respekt. 4
Vår attityd är inbjudande, tillåtande och uppmuntrande gentemot alla som vill göra 5
en insats. En väl fungerande verksamhet på lokalföreningsnivå gör det möjligt för 6
alla medlemmar att växa och utvecklas, såväl politiskt som personligen. 7

Alla behövs 8

Vi behöver människor över hela landet, i alla åldrar, med olika erfarenheter och 9
bakgrunder engagerade i en mängd frågor och kampanjer. Det behövs moderater 10
som ägnar sig åt såväl administration, ekonomi och stadgar som förtroendeupp- 11
drag, kampanjer och väljarkontakter. 12

Vi är glada och tacksamma över alla insatser. Vi välkomnar nya medlemmar och 13
alla som är nyfikna och vill veta mer om Moderaterna. 14

Frihet under ansvar 15

Alla som på olika sätt är engagerade i Moderaterna bär ansvar för att vårda 16
varumärket Moderaterna och säkerställa att det politiska innehållet alltid tar sin 17
utgångspunkt i våra grundläggande värderingar. 18

Alla medlemmar med förtroendeuppdrag förväntas känna till och följa partiets 19
stadgar och lokalt beslutade riktlinjer, liksom de lagar och förordningar som har 20
relevans för vår verksamhet. 21

9

Vår syn på rollen som förtroendevald 22

Moderaternas ide är att göra Sverige bättre genom att få genomslag för moderat 23
politik i de politiska församlingarna. I detta arbete har våra förtroendevalda en 24
nyckelroll när de i allmänna val ska vinna människors förtroende för att sedan 25
mellan valen genomföra vallöftena. 26

Att vara förtroendevald i Moderaterna innebär att varje dag förvalta väljarnas 27
förtroende. Det är inte det samma som att ha en anställning för vilken man uppbär 28
en lön. Som förtroendevald använder man varumärket Moderaterna under såväl 29
valrörelsen då man kandiderar, som i det dagliga politiska arbetet, varför partiet 30
måste ha inflytande på hur man som förtroendevald agerar. 31

Som förtroendevalda måste vi hålla det vi lovar, men också agera i enlighet med de 32
värderingar vi står för. Vi måste ställa höga krav på oss själva och möta väljarnas 33
förväntningar och krav på ett etiskt och moraliskt agerande. Som förtroendevald är 34

man representant för Moderaterna i alla sammanhang och måste agera därefter i
 1
 såväl ord som handling. 2

Förtroendevalda bör tänka på att agera på ett sådant sätt att vår utgångspunkt i
 3
 alla människors lika värde aldrig kan ifrågasättas. Vi ska vinna förtroende och val
 4
 genom vår politik och genom att uppträda på ett sätt som gör att människor kan
 5
 känna tillit. Förtroendevalda ska inte utsätta sig för risken att hamna varken i en
 6
 jävsituation eller jävsliknade situation. Som förtroendevald ska vi i alla situationer
 7
 agera på ett sätt som tål offentlig granskning. 8

Våra relationer till andra partier ska präglas av respekt och av att vi bidrar till en
 9
 god ton i samhällsdebatten. För att undvika att misstänkas för att agera omoraliskt
 10
 bör särskild försiktighet tillämpas vid alla ekonomiska transaktioner, särskilt när det
 11
 gäller andras pengar. 12

God partikultur vid krishantering 13

Som förtroendevald har du en plikt att informera partiet om du misstänker att
 14
 du kan hamna i en situation där ditt förtroende kan ifrågasättas. Denna informa-
 15
 tionsplikt innebär att förtroendevalda i kommuner och landsting ska informera
 16
 länsförbundsledningen eller respektive partiombudsman. Riksdagsledamöter och
 17
 personer som har nationella uppdrag ska informera gruppledaren i riksdagen eller
 18
 partisekreteraren samt pressavdelningen. 19

Om man förbrukat sitt förtroende och bör avsäga sig sina uppdrag, beror på karak-
 20
 tären av det inträffade och bilden av detta hos väljarna. 21

Den som befinner sig i en rättsprocess bör som regel, i enlighet med kandidat-
 22
 försäkran, ta en så kallad "time out" från förtroendeuppdrag. Formen för detta ska
 23
 diskuteras mellan den förtroendevalde och inblandade partiföreträdare. 24

Alla som kandiderar till förtroendeuppdrag för Moderaterna ska underteckna en så
 25
 kallad kandidatförsäkran - "Försäkran för kandidat och förtroendevald". Av denna
 26
 framgår vilka övriga krav och förväntningar som ställs på våra förtroendevalda. 27

Partistyrelsen föreslår arbetsstämman besluta

1

att anta förslaget till reviderad etisk policy för Moderaterna samt

2

att den etiska policyn förs in som bilaga till partiets stadgar

3

Proposition 10

Proposition 10

Normalarbetsordning för fullmäktigegrupp

Bakgrund till förslaget

Partistämman 2019 beslutade att ge i uppdrag åt partistyrelsen att till arbets-
stämman 2021 återkomma med förslag till förändringar i "Normalarbetsordning
för fullmäktigegrupp" som utgör bilaga till stadgan. Därför tillsatte partistyrelsen i
januari 2020 en stadgekommitté och i direktiven till gruppen står bland annat:

*Förslag till ändring av normalarbetsordning för fullmäktigegrupp ska presen-
teras för partistyrelsen senast 15 januari 2021. Kommitténs förslag ska sedan
i god tid skickas på remiss till länsförbund, sidoorganisationer samt nätverk.
Länsförbunden å sin sida bör skicka remissen vidare för synpunkter till sina
respektive partiföreningar och kretsar. Kommittén bör särskilt begrunda upplägg
för ett djupgående remissarbete. Remissförfarandet bör vara avslutat senast 30
april 2021. Resultatet av remissen ska därefter sammanställas och resultera i
en proposition till partistämman hösten 2021. Uppdaterad normalarbetsordning
kan således börja gälla från och med valet 2022.*

Arbetsgruppen arbetade under 2020 och i början av 2021 med förslag till ny
normalarbetsordning. En del synpunkter inkom under den större och bredare
stadgeremiss vars syfte var att inventera behoven av förändringar i partiets stadgar
och bilagor till dessa.

Sammanfattningsvis av inventeringsremissen kunde stadgekommittén konstatera
att regelverket behöver vara tydligare. Däremot ska det vara flexibelt för en full-
mäktigegrupp att anpassa sina arbetsformer till sin specifika situation. Tydlighet
är därmed inte samma sak som detaljstyrd. Arbetsordningen måste vidare vara så
skriven, att den fungerar överallt.

Förslaget till ny normalarbetsordning skickades på remiss till förbunden och sidoor-
ganisationerna mellan den 19 mars och 20 maj. Huvuddelen av förbunden och
sidoorganisationerna har inkommit med svar. Därefter har stadgekommittén arbetat
in synpunkter från remissvaren och överlämnat sina förslag till partistyrelsen.

Stadgekommittén är enig i sina förslag och har bestått av: Carina Zachau, Skåne
(ordförande), Robert Hamberg, Jämtland, Erik Ottoson, Stockholm, Karla Rams-
bäck, Stockholm, Jessica Roswall, Uppsala, Fredrik Sjöstrand, Östergötland,
Björn Thodenius, Västra Götaland, Simon Johansson/Fredrik Hultman, MUF,
Annsofie Thuresson, Moderatkvinnorna, Carl G Nilsson, Moderata Seniorer, Tobias
Björk, Öppna Moderater, Mikael Larsson, huvudsekreterare, Ole-Jörgen Persson,
organisationssekreterare.

Partistyrelsen har därefter gått igenom stadgekommitténs slutliga förslag och lägger nu fram förslag till ny normalarbetsordning för fullmäktigegrupp enligt följande.

1
2

Normalarbetsordning för fullmäktigegrupper

Senast ändrat vid Moderaternas arbetsstämma 2017

Nuvarande lydelse Kolumn A	Föreslagen ny lydelse Ny text är understruken borttagen lydelse visas med överstruken text Kolumn B	
1 Gruppens sammansättning: Mom.1. Den moderata gruppen i kommunen består av moderata ledamöter och ersättare i kommunfullmäktige. Till gruppens överläggningar kallas med yttranderätt även moderata ledamöter och ersättare i styrelser, nämnder och kommunala bolagsstyrelser, politiskt tillsatta moderata tjänstemän i kommunen, moderata kommunrevisorer samt förenings- och kretsordförande i kommunen. Partiets medlemmar har rätt att närvara med yttranderätt vid ordinarie gruppsammanträde. Partiombudsmannen i förbundet ska för kännedom erhålla kallelse till gruppmöte. Därutöver bör gruppmöten, öppna även för allmänheten, regelbundet hållas.	1 Gruppens sammansättning: Mom.1. <u>Medlemmar i den</u> Den moderata gruppen i kommunen <u>består av är de</u> består av moderata ledamöterna och ersättarna i kommunfullmäktige. Till <u>ordinarie gruppsammanträde</u> kallas med yttranderätt även moderata ledamöter och ersättare i styrelser, nämnder och kommunala bolagsstyrelser, politiskt tillsatta moderata tjänstemän i kommunen, <u>partiombudsmän i förbundet</u>, moderata kommunrevisorer samt förenings- och kretsordförande i kommunen. Partiets medlemmar har rätt att närvara med yttranderätt vid ordinarie gruppsammanträde. <u>Partiombudsmannen i förbundet ska för kännedom</u> Partiombudsmannen i förbundet ska för kännedom erhålla kallelse till gruppmöte. Därutöver bör gruppmöten, öppna även för allmänheten, regelbundet hållas.	
Mom.2. Den moderata landstingsgruppen består av moderata ledamöter och ersättare i landstinget. Till gruppens överläggningar kallas även moderata ledamöter och ersättare i viktigare styrelser och nämnder, politiskt tillsatta moderata tjänstemän, moderata landstingsrevisorer, förbundsordförande och partiombudsmän i landstingsområdet.	Mom.2. <u>Medlemmar i den</u> Den moderata gruppen i regionen <u>består av är de</u> består av moderata ledamöterna och ersättarna i regionfullmäktige. Till <u>gruppens överläggningar ordinarie gruppsammanträde</u> kallas <u>med</u> med <u>yttranderätt</u> yttranderätt även moderata ledamöter och ersättare i viktigare styrelser och nämnder, politiskt tillsatta moderata tjänstemän, moderata <u>regionrevisorer</u>, förbundsordförande och partiombudsmän i <u>regionområdet</u>.	

	<u>Mom.3. Gruppen kan besluta att begränsa närvarorätten vid gruppsammanträde eller delar av gruppsammanträde. Gruppen kan dock inte besluta att begränsa närvarorätten för gruppens medlemmar samt partiombudsmannen. Vid prövning av om gruppen har förtroende för enskild förtroendevald bör alltid närvarorätten begränsas.</u>	1 2 3 4 5 6 7 8 9
2 Gruppens arbetsuppgifter: att utifrån fastställda program genomföra partiets politik, att i samarbete med partiorganisationen medverka till och initiera information och opinionsbildning i kommunala frågor till väljare och medlemmar, att genom partiets organisation och genom kontakter med medborgarna hålla sig underrättad om behov, önskemål och synpunkter som berör kommunens (motsvarande) verksamhet, att utse ledamöter av gruppledning och efter samråd övriga organ, att vid behov tillsätta särskild kommitté, utredning, projektgrupp med mera, att i förekommande fall besluta om organisation och hantering av till gruppen avsatta politiska resurser och medel.	2 Gruppens arbetsuppgifter: att utifrån fastställda program genomföra partiets politik, att i samarbete med partiorganisationen medverka till och initiera information och opinionsbildning i kommunala <u>respektive regionala</u> frågor till väljare och medlemmar, att genom partiets organisation och genom kontakter med medborgarna hålla sig underrättad om behov, önskemål och synpunkter som berör kommunens (motsvarande) <u>respektive regionens</u> verksamhet, <u>att vid behov hålla öppna möten för allmänheten.</u> att utse ledamöter av gruppledning och gruppledning och eventuell gruppstyrelse samt efter samråd övriga organ, att vid behov tillsätta särskild kommitté, utredning, projektgrupp med mera, att i förekommande fall besluta om organisation och hantering av till gruppen avsatta politiska resurser och medel.	10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34

3 Gruppens sammanträden:	3 Gruppens sammanträden:	1
Mom.1. Den nyvalda gruppen sammanträder snarast och senast tre veckor efter valdagen för förberedande sammanträde. Ordföranden i den avgående gruppen ansvarar för sammankallande av den tillträdande gruppen och fungerar som interimistisk ordförande för den nyvalda gruppen tills ny utsetts. Vid förberedande sammanträde ska minst förekomma:	Mom.1. Den nyvalda gruppen sammanträder snarast och senast tre veckor efter valdagen för förberedande sammanträde. Ordföranden i den avgående gruppen ansvarar för sammankallande av den tillträdande gruppen och fungerar som interimistisk ordförande för den nyvalda gruppen tills ny utsetts. Vid förberedande sammanträde ska minst förekomma:	2
a) Val av mötesordförande	a) Val av mötesordförande	3
b) Val av mötessekreterare	b) Val av mötessekreterare	4
c) Information om valresultatet och dess konsekvenser	c) Information om valresultatet och dess konsekvenser	5
d) Information om gällande arbetsordningsregler för nomineringsförfarande, ledamöters skyldigheter etcetera	d) Information om gällande arbetsordningsregler för nomineringsförfarande, ledamöters skyldigheter etcetera	6
e) Fastställande av tidsplan för gruppens förberedelser av fullmäktiges valärenden	e) Fastställande av tidsplan för gruppens förberedelser av fullmäktiges valärenden	7
f) Fastställande av sammanträdestid för konstituerande gruppsammanträde	f) Fastställande av sammanträdestid för konstituerande gruppsammanträde	8
g) Val av valberedning för förberedande av gruppens interna val. Bestämmelserna i avsnitt sju gäller i tillämpliga delar.	g) Val av valberedning för förberedande av gruppens interna val. Bestämmelserna i avsnitt sju gäller i tillämpliga delar.	9
		10
		11
		12
		13
		14
		15
		16
		17
		18
		19
		20
		21
		22
		23
		24
		25
		26
		27

Mom. 2. Den nyvalda gruppen sammanträder snarast efter förberedande möte för konstituerande sammanträde. Ordföranden i den avgående gruppen ansvarar för sammankallande av den tillträdande gruppen. Vid konstituerande sammanträde ska minst förekomma: a) Eventuellt val av särskild ordförande för gruppens sammanträden (se avsnitt 5.1) b) Val av gruppordförande c) Val av vice gruppordförande d) Val av gruppsekreterare e) Eventuellt val av gruppstyrelse (se avsnitt 5) f) Eventuellt val av valberedning (se avsnitt 7) g) Fastställande av arbetsordning.	Mom. 2. Den nyvalda gruppen sammanträder snarast efter förberedande möte för konstituerande sammanträde. Ordföranden i den avgående gruppen ansvarar för sammankallande av den tillträdande gruppen. Vid konstituerande sammanträde ska minst förekomma: a) Eventuellt val av <u>särskild ordförande för gruppens sammanträden (se avsnitt 5.1) gruppordförande (gruppen kan utöver gruppledare utse särskild ordförande för gruppens sammanträden)</u> b) Val av <u>gruppledare ordförande</u> c) Val av <u>en eller två vice gruppledare ordförande</u> d) Val av gruppsekreterare e) Eventuellt val av gruppstyrelse (se avsnitt 5) f) Eventuellt val av valberedning (se avsnitt 7) g) <u>Fastställande av arbetsordning. Genomgång och beslut om eventuell revidering av arbetsordning.</u>	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23
Mom.3.Gruppens ledamöter och ersättare är röstberättigade i moment 1 och 2 samt liknande interna beslut.	Mom.3.Gruppens ledamöter och ersättare är röstberättigade i moment 1 och 2 samt liknande interna beslut.	24 25 26

Mom.4. Sammanträde hålls före kommun (motsvarande) styrelsens sammanträde för genomgång av ärenden enligt styrelsens föredragningslista samt övriga frågor av gemensamt intresse. Sammanträde kan därutöver vid behov hållas i anslutning till fullmäktiges sammanträde.	Mom.4. <u>Ordinarie gruppsammanträde hålls i god tid före kommun (motsvarande) styrelsens sammanträde före fullmäktige för genomgång av och beslut om partiets ställningstagande i viktigare ärenden till fullmäktige, styrelse och nämnder samt övriga frågor av gemensamt intresse.</u> Sammanträde kan därutöver vid behov hållas i anslutning till fullmäktiges sammanträde.	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
Mom.5. Sammanträdesplan för påföljande år fastställs senast under december månad. Fullmäktigegruppen sammanträder på ordförandens kallelse. Fullmäktigegruppen ska dessutom kallas om det begärs av minst en tredjedel av gruppens ordinarie ledamöter. Ärenden som önskas upptagna till behandling vid gruppsammanträde ska anmälas till ordföranden snarast och senast vid gruppsammanträdet början för att bli föremål för beslut. Kallelse till sammanträde bör sändas ut i god tid till gruppmedlemmarna. I kallelse bör i möjligaste mån anges vilka ärenden som avses bli behandlade vid sammanträdet.	Mom.5. Sammanträdesplan för påföljande år fastställs senast under december månad. Fullmäktigegruppen sammanträder på <u>grupp</u>ordförandens kallelse. Fullmäktigegruppen ska dessutom kallas om det begärs av minst en tredjedel av gruppens ordinarie ledamöter. Ärenden som önskas upptagna till behandling vid gruppsammanträde ska anmälas till <u>grupp</u>ordföranden snarast och senast vid gruppsammanträdet början för att bli föremål för beslut. Kallelse till sammanträde bör sändas ut i god tid till gruppmedlemmarna. I kallelse bör i möjligaste mån anges vilka ärenden som avses bli behandlade vid sammanträdet.	12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29

Mom.6. Ordinarie ledamot äger alltid rösträtt vid gruppens beslut, oavsett om ledamoten kommer att närvara på kommande fullmäktigemöte eller ej. Om ordinarie ledamot kommer att vara närvarande på fullmäktiges sammanträde, men är frånvarande från gruppens sammanträde, ska ingen rösta i den ledamotens ställe vid gruppens sammanträde. Om ordinarie ledamot är frånvarande vid gruppmöte samt dessutom kommer att vara frånvarande vid kommande fullmäktigesammanträde, äger den ersättare som ska tjänstgöra vid kommande fullmäktigesammanträde rösträtt vid gruppens beslut. Vid gruppens beslut ska dess sammansättning i möjligaste mån vara samma som vid fullmäktiges sammanträde.	Mom.6. Ordinarie ledamot äger alltid rösträtt vid gruppens beslut, oavsett om ledamoten kommer att närvara på kommande fullmäktigemöte eller ej. Om ordinarie ledamot kommer att vara närvarande på fullmäktiges sammanträde, men är frånvarande från gruppens sammanträde, ska ingen rösta i den ledamotens ställe vid gruppens sammanträde. Om ordinarie ledamot är frånvarande vid gruppmöte samt dessutom kommer att vara frånvarande vid kommande fullmäktigesammanträde, äger den ersättare som ska tjänstgöra vid kommande fullmäktigesammanträde rösträtt vid gruppens beslut. Vid gruppens beslut ska dess sammansättning i möjligaste mån vara samma som vid fullmäktiges sammanträde.	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19
Mom.7. Begärs omröstning ska denna, utom vid personval, ske öppet. Utgången bestäms genom enkel majoritet. Vid personval ska omröstning genomföras i en valhandling. Vid slutet omröstning ska valsedel för att vara giltig uppta så många namn som valet avser. Vid lika röstetal gäller den mening som ordförande biträder med undantag för val eller nominering, då lotten avgör. Vid personval som avser en plats ska den som blir vald erhålla minst hälften av antalet avgivna giltiga valsedlar. I annat fall genomförs ytterligare en omröstning mellan de två kandidater som erhållit de högsta röstetalen.	Mom.7. Begärs omröstning ska denna, utom vid personval, ske öppet. Utgången bestäms genom enkel majoritet. Vid personval ska omröstning genomföras i en valhandling. Vid slutet omröstning ska valsedel för att vara giltig uppta så många namn som valet avser. Vid lika röstetal gäller den mening som ordförande biträder med undantag för val eller nominering, då lotten avgör. Vid personval som avser en plats ska den som blir vald erhålla minst hälften av antalet avgivna giltiga valsedlar. I annat fall genomförs ytterligare en omröstning mellan de två kandidater som erhållit de högsta röstetalen.	20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35

Mom.8. Mot beslut kan anföras reservation. Vid gruppsammanträde ska ledamot och ersättare i förekommande fall redovisa avvikande mening.	Mom.8. Mot beslut kan anföras reservation. Vid gruppsammanträde ska ledamot och ersättare i förekommande fall redovisa avvikande mening.	1
		2
		3
		4
Gruppen kan rekommendera hur enskild ledamot ska ta ställning till ärende vid fullmäktigemöte. Detsamma gäller i fråga om representanternas ställningstagande i utskott, delegationer, nämnder och styrelser.	Gruppen kan rekommendera hur enskild ledamot ska ta ställning till ärende vid fullmäktigemöte. Detsamma gäller i fråga om representanternas ställningstagande i utskott, delegationer, nämnder och styrelser.	5
		6
		7
		8
		9
		10
Beslutar gruppen att rekommendera partiets ledamöter att ta viss ställning till ärende, ska ledamot, som ämnar hålla anförande eller rösta på sätt som icke överensstämmer med rekommendationen, anmäla detta vid gruppmötet. Ledamot som icke är närvarande vid gruppmötet, ska i god tid före fullmäktigemötet anmäla avsikt att hålla sådant anförande eller rösta på sådant sätt till ordföranden.	Beslutar gruppen att rekommendera partiets ledamöter att ta viss ställning till ärende, ska ledamot, som ämnar hålla anförande eller rösta på sätt som icke överensstämmer med rekommendationen, anmäla detta vid gruppmötet. Ledamot som icke är närvarande vid gruppmötet, ska i god tid före fullmäktigemötet anmäla avsikt att hålla sådant anförande eller rösta på sådant sätt till ordföranden.	11
		12
		13
		14
		15
		16
		17
		18
		19
		20
		21
I valärenden gäller gruppens rekommendation för samtliga tjänstgörande ledamöter i fullmäktige.	I valärenden gäller gruppens rekommendation för samtliga tjänstgörande ledamöter i fullmäktige.	22
		23
		24

Mom.9. Gruppen kan enligt "Försäkran för kandidat och förtroendevald" uttala att den inte längre har förtroende för en person som representant. Sådant beslut ska i förekommande fall genomföras med sluten omröstning och med två tredjedels majoritet av ordinarie ledamöter och ersättare i fullmäktige för att bli gällande. Beslutet ska föregås av att representanten och förbundsstyrelsen beretts tillfälle att yttra sig. Från det att gruppen uttalat att den ej har förtroende för en person och till dess att den avsagt sig sina uppdrag är personen avstängd från gruppens arbete	Mom.9. Gruppen kan enligt "Försäkran för kandidat och förtroendevald" uttala att den inte längre har förtroende för en person som representant. <u>Detta förtroende kan gälla ett eller flera uppdrag såväl interna som externa.</u> Sådant beslut ska i förekommande fall genomföras med sluten omröstning och med två tredjedels majoritet av <u>antalet ordinarie moderata</u> ledamöter och ersättare i fullmäktige för att bli gällande. Beslutet ska föregås av att representanten och förbundsstyrelsen <u>skriftligt</u> beretts tillfälle att yttra sig. Från det att gruppen uttalat att den ej har förtroende för en person och till dess att den avsagt sig de uppdrag som är föremål för prövning är personen avstängd från gruppens arbete. <u>Processen och detaljer kring en förtroendeomröstning regleras i rekommendationer utarbetade av Riksorganisationen.</u>	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23
4 Gruppledamöternas skyldigheter: Mom.1. Ledamot ska vara beredd att vid gruppens sammanträde föredra ärenden inom sin nämnds eller motsvarande område och också vara beredd att i dessa ärenden föra gruppens talan vid fullmäktiges sammanträden.	4 Gruppledamöternas skyldigheter: Mom.1. Ledamot ska vara beredd att vid gruppens sammanträde föredra ärenden inom sin nämnds eller motsvarande område och också vara beredd att i dessa ärenden föra gruppens talan vid fullmäktiges sammanträden.	24 25 26 27 28 29 30
Mom.2. Ledamot ska före inlämnandet av motion informera gruppen. Inlämnande av interpellation eller enkel fråga ska föregås av samråd med gruppordföranden eller presidiet.	Mom.2. Ledamot ska före inlämnandet av motion informera gruppen. Inlämnande av interpellation eller enkel fråga ska föregås av samråd med gruppordföranden eller presidiet.	31 32 33 34 35

Mom.3. Vid gruppsammanträde ska ledamot i förekommande fall klart redovisa avvikande mening. Beslutar gruppen att rekommendera partiets ledamöter att ta viss ställning till ärende, ska ledamot som ämnar hålla anförande eller rösta på sätt som icke överensstämmer med rekommendationen, anmäla detta senast vid gruppmötet före fullmäktiges sammanträde. Ledamot som icke är närvarande vid gruppmötet, ska i god tid före fullmäktigemötet anmäla avsikt att hålla sådant anförande eller rösta på sådant sätt till ordföranden. Tjänstgörande ledamot eller ersättare som icke är närvarande vid gruppmötet och ej anmält avvikande mening enligt ovan finner sig i gruppens beslut.	Mom.3. Vid gruppsammanträde ska ledamot i förekommande fall klart redovisa avvikande mening. Beslutar gruppen att rekommendera partiets ledamöter att ta viss ställning till ärende, ska ledamot som ämnar hålla anförande eller rösta på sätt som icke överensstämmer med rekommendationen, anmäla detta senast vid gruppmötet före fullmäktiges sammanträde. Ledamot som icke är närvarande vid gruppmötet, ska i god tid före fullmäktigemötet anmäla avsikt att hålla sådant anförande eller rösta på sådant sätt till ordföranden. Tjänstgörande ledamot eller ersättare som icke är närvarande vid gruppmötet och ej anmält avvikande mening enligt ovan finner sig i gruppens beslut.	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19
Mom.4. Förhinder att närvara vid gruppsammanträde ska snarast anmälas till gruppens sekreterare.	Mom.4. Förhinder att närvara vid gruppsammanträde ska snarast anmälas till gruppens sekreterare.	20 21 22

5 Gruppens ledning: Mom.1. Gruppens ordförande är grupp- ledare för partigruppen i fullmäktige. Vid förfall inträder vice ordföranden. Gruppens presidium företräder gruppen gentemot andra partier såvida inte annat beslut fattas. Gruppen kan även utöver presidiet utse särskild ordfö- rande för gruppens sammanträden.	5 Gruppens ledning: Mom.1. Gruppens ordförande är grupp- ledare för partigruppen i fullmäktige. Vid förfall inträder vice ordföranden. Gruppens presidium företräder gruppen gentemot andra partier såvida inte annat beslut fattas. Gruppen kan även utöver presidiet utse särskild ordförande för gruppens sammanträ- den. <u>Gruppledare, vice gruppledare samt gruppordförande (om sådan har valts av gruppen) utgör grupple- dning. Gruppledaren och vice gruppledare företräder gruppen gentemot andra partier såvida inte annat beslut fattas av gruppen. Om gruppordförande ej har utsett så fullgör gruppledaren dennes uppgifter (se avsnitt 3.5 och 5.5). Vid förfall för gruppledaren inträder vice gruppledaren.</u>	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
Mom.2. Bland gruppens ledamöter kan en gruppstyrelse väljas. I fullmäktige- grupper med mer än tio ledamöter bör en gruppstyrelse väljas.	Mom.2. Bland gruppens ledamöter kan en gruppstyrelse väljas. I fullmäktige- grupper med mer än tio ledamöter bör en gruppstyrelse väljas. <u>Om gruppsty- relse ej utses så fullgör grupple- dningen dess uppgifter (se avsnitt 5.6)</u>	21 22 23 24 25 26
Mom.3. Gruppstyrelse består av fullmäktigegruppens presidium samt ytterligare en, tre eller fem ledamöter. Vid valet tillses att den får en allsidig sammansättning.	Mom.3. Gruppstyrelse består av <u>fullmäktigegruppens presidium samt ytterligare en, tre eller fem ledamöter grupple- dningen samt ytterligare en till fem ledamöter. Vid valet tillses att den får en allsidig sammansättning.</u>	27 28 29 30 31 32
Mom.4. Gruppstyrelse väljs för en period som motsvarar fullmäktigeleda- möternas mandatperiod. Valet förrättas vid det konstituerande sammanträdet.	Mom.4. Gruppstyrelse/<u>grupple- dning</u> väljs för en period som motsvarar fullmäktigeledamöternas mandatperiod. Valet förrättas vid det konstituerande sammanträdet.	33 34 35 36 37

Avgår ledamot av gruppstyrelse under mandatperioden förrättas på nästkommande gruppsammanträde fyllnadsval för återstoden av mandatperioden.	Avgår ledamot av gruppstyrelse/<u>gruppledning</u> under mandatperioden förrättar gruppen fyllnadsval för återstoden av mandatperioden.	1 2 3 4
Mom.5. Gruppstyrelse sammanträder på ordförandens kallelse så ofta det är nödvändigt eller då minst en tredjedel av ledamöterna av gruppstyrelsen så begär.	Mom.5. Gruppstyrelse sammanträder på gruppordförandens kallelse så ofta det är nödvändigt eller då minst en tredjedel av ledamöterna av gruppstyrelsen så begär.	5 6 7 8 9

Mom.6. Gruppstyrelsens uppgifter är:	Mom.6. Gruppstyrelsens/ <u>gruppleddning-</u> <u>ens</u> uppgifter är:	1
		2
att leda och hålla ihop fullmäktigegrup- pens arbete,	att leda och hålla ihop fullmäktigegrup- pens arbete,	3
		4
att åstadkomma ett samordnat uppträdande av fullmäktigegruppen, i synnerhet i valärenden,	att åstadkomma ett samordnat uppträdande av fullmäktigegruppen, i synnerhet i valärenden,	5
		6
att snarast efter val ansvara för att utforma politisk plattform ("reger- ingsförklaring") som ligger till grund för förhandlingar med andra partier om vilken politik som ska föras och vilken majoritetskonstellation som kan åstadkommas,	att snarast efter val ansvara för att utforma politisk plattform ("reger- ingsförklaring") som ligger till grund för förhandlingar med andra partier om vilken politik som ska föras och vilken majoritetskonstellation som kan åstadkommas,	8
		9
		10
		11
		12
		13
		14
att genomföra utvecklingssamtal med ledamöterna i fullmäktigegruppen,	att genomföra utvecklingssamtal med ledamöterna i fullmäktigegruppen,	15
		16
att i förekommande fall ansvara för fullmäktigegruppens medel och övriga tillgångar,	att i förekommande fall ansvara för fullmäktigegruppens medel och övriga tillgångar,	17
		18
		19
att i förekommande fall inom eller utom sig utse fullmäktigegruppens kassör,	att i förekommande fall inom eller utom sig utse fullmäktigegruppens kassör,	20
		21
att i förekommande fall ansvara för fullmäktigegruppens kansli och politiska organisation,	att i förekommande fall ansvara för fullmäktigegruppens kansli och politiska organisation,	22
		23
		24
att i det fall särskild valberedning ej utses utgöra valberedning som i samråd med partiorganisationen förbereder de val och nomineringar som fullmäktige- gruppen har att förrätta. Stadgandena i avsnitt sju gäller i tillämpliga delar även för gruppstyrelsen.	att i det fall särskild valberedning ej utses utgöra valberedning som i samråd med partiorganisationen förbereder de val och nomineringar som fullmäktige- gruppen har att förrätta. Stadgandena i avsnitt sju gäller i tillämpliga delar även för gruppstyrelsen.	25
		26
		27
		28
		29
		30
		31

6 Organisation i nämnder och styrelser: Mom.1. De moderata ledamöterna i nämnd/ styrelse och deras ersättare utgör nämndgrupp för respektive nämnd eller motsvarande organ. Nämndgruppen ansvarar för det löpande politiska arbetet inom sitt verksamhetsområde. En av ledamöterna utses som nämndansvarig (gruppledare). Det åligger denne att lämna fullmäktigegruppen och eventuell gruppstyrelse information beträffande aktuella frågor, förmedla gruppens eller gruppstyrelsens uppfattning till de andra partirepresentanterna inom respektive organ, samt i övrigt verka för ett samordnat uppträdande.	6 Organisation i nämnder och styrelser: Mom.1. De moderata ledamöterna i nämnd/ styrelse och deras ersättare utgör nämndgrupp för respektive nämnd eller motsvarande organ. Nämndgruppen ansvarar för det löpande politiska arbetet inom sitt verksamhetsområde. En av ledamöterna utses som nämndansvarig (gruppledare). Det åligger denne att lämna fullmäktigegruppen och eventuell gruppstyrelse information beträffande aktuella frågor, förmedla gruppens eller gruppstyrelsens uppfattning till de andra partirepresentanterna inom respektive organ, samt i övrigt verka för ett samordnat uppträdande.	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17
	<u>Mom.2. Denna arbetsordning gäller i tillämpliga delar avseende omröstning och gruppledamöters skyldigheter även grupperna i nämnder och styrelser.</u>	18 19 20 21

7 Valfrågor:	7 Valfrågor:	1
Mom.1. Nominering av kandidat till sådant förtroendeuppdrag som tillsätts av kommunen förbereds av gruppens valberedning efter samråd med fören- ingarna eller kretsen i kommunen, eller med förbundet där landsting saknas. För landstinget ska sådant samråd alltid ske med förbundet.	Mom.1. Nominering av kandidat till sådant förtroendeuppdrag som tillsätts av kommunen förbereds av gruppens valberedning efter samråd med för- eningarna eller kretsen i kommunen, eller med förbundet där <u>landsting region</u> saknas. För <u>landstinget regionen</u> ska sådant samråd alltid ske med förbundet.	2 3 4 5 6 7 8 9 10
Vid olika mening mellan partiorga- nisation och fullmäktigegrupp gäller den uppfattning fullmäktigegruppen har efter att partiorganisationens uppfattning ställts under proposition vid gruppsammanträde.	Vid olika mening mellan partiorga- nisation och fullmäktigegrupp gäller den uppfattning fullmäktigegruppen har efter att partiorganisationens uppfattning ställts under proposition vid gruppsammanträde.	11 12 13 14 15 16
Inför de valärenden som inleder en mandatperiod ska samtliga medlemmar inom kommunen eller motsvarande beredas möjlighet att nominera kandi- dater eller anmäla om intresse finns för uppdrag i nämnder och styrelser.	Inför de valärenden som inleder en mandatperiod ska samtliga medlemmar inom kommunen eller motsvarande beredas möjlighet att nominera kandi- dater eller anmäla om intresse finns för uppdrag i nämnder och styrelser.	17 18 19 20 21 22
Mom.2. För nominering av kandidat till sådant förtroendeuppdrag som tillsätts eller nomineras av fullmäktige kan väljas en särskild valberedning. Utses inte gruppstyrelse ska valberedning utses.	Mom.2. För nominering av kandidat till sådant förtroendeuppdrag som tillsätts eller nomineras av fullmäktige kan väljas en särskild valberedning. Utses inte gruppstyrelse ska valberedning utses.	23 24 25 26 27
Mom.3. Valberedningen ska bestå av tre, fem eller sju ledamöter. Vid valet tillses att den får en allsidig sammansättning.	Mom.3. Valberedningen ska bestå av tre, fem eller sju ledamöter. Vid valet tillses att den får en allsidig sammansättning.	28 29 30 31
Mom.4. Valberedningen bör till sig adjungera ledamöter från partiorgani- sationen vilka har yttranderätt men ej rösträtt.	<u>Mom.4. Partiorganisationens sty- relse har därutöver rätt att utse en adjungerad ledamot i valberedningen</u> <u>Valberedningen bör till sig adjungera ledamöter från partiorganisationen vilka vilken har yttranderätt men ej rösträtt.</u>	32 33 34 35 36 37

Mom.5. Det åligger valberedningen att förvissa sig om att den som föreslås till viss post är beredd att kandidera därtill samt att kandidaten skrivit under "Försäkran för kandidat och förtroendevald".	Mom.5. Det åligger valberedningen att förvissa sig om att den som föreslås till viss post är beredd att kandidera därtill samt att kandidaten skrivit under "Försäkran för kandidat och förtroendevald".	1 2 3 4 5 6
Mom.7. Valberedningens arbete ska genomföras i samråd med partiorganisationen och den ska yttra sig över valberedningens förslag.	Mom.7. Valberedningens arbete ska genomföras i samråd med partiorganisationens <u>styrelse</u> och den ska yttra sig över valberedningens förslag.	7 8 9 10
8 Arbetsordning: Mom.1. Vid inledningen av en ny mandatperiod ska efter samråd med förbundet den tillträdande gruppen konfirmera eller revidera denna arbetsordning. Görs inte detta gäller denna normalarbetsordning som finns som bilaga till partiets normalstadgar	8 Arbetsordning: Mom.1. Vid inledningen av en ny mandatperiod ska efter samråd med förbundet den tillträdande gruppen konfirmera eller revidera denna arbetsordning. Görs inte detta gäller denna normalarbetsordning som finns som bilaga till partiets normalstadgar. <u>Beslut om revidering av arbetsordningen fattas med två tredjedels majoritet av antalet ordinarie moderata ledamöter och ersättare i fullmäktige för att bli gällande.</u> <u>Avsnitt 3, mom. 9, avsnitt 8 samt avsnitt 9 kan ej revideras av gruppen.</u>	11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
9 Ändring av normalarbetsordning: Mom.1. Om kommunfullmäktigegruppen tar beslut om ändringar i normalarbetsordningen ska de anmälas till förbundsstyrelsen.	9 Ändring av normalarbetsordning: Mom.1. Om kommunfullmäktigegruppen tar beslut om ändringar i normalarbetsordningen ska de anmälas till förbundsstyrelsen.	26 27 28 29 30
Mom.2. Om landstings- alt regionfullmäktigegruppen tar beslut om ändringar i normalarbetsordningen ska de anmälas till partistyrelsen.	Mom.2. Om regionfullmäktigegruppen tar beslut om ändringar i normalarbetsordningen ska de anmälas till partistyrelsen.	31 32 33 34

Partistyrelsen föreslår arbetsstämman besluta

1

att godkänna ändringar i normalarbetsordning för fullmäktigegrupp i enlighet
med kolumn B, samt

2

3

att den nya normalarbetsordningen gäller efter valet 2022

4

Proposition 11

Proposition 11

Nomineringsregler inför valen 2026

Bakgrund till förslaget

Partistämman 2019 beslutade att ge i uppdrag åt partistyrelsen att till arbetsstämman 2021 återkomma med förslag till förändringar i "Nomineringsregler inför valen 2026" som utgör bilaga till stadgan. Därför tillsatte partistyrelsen i januari 2020 en stadgekommitté och i direktiven till gruppen står bland annat:

Förslag till ändringar av partiets nomineringsregler avseende valen till Europaparlament, riksdag, regioner och kommuner ska presenteras för partistyrelsen senast den 15 januari 2021. Kommitténs förslag ska sedan i god tid skickas på remiss till länsförbund, sidoorganisationer samt nätverk. Remissförfarandet bör vara avslutat senast den 30 april 2021. Resultatet av remissen ska därefter sammanställas och resultera i en proposition till arbetsstämman hösten 2021. Förbunden kan fastställa regler för val till riksdag, region och kommun på sina förbundsstämmor 2023. Uppdaterade nomineringsregler kan således börja gälla inför valen 2026.

Arbetsgruppen arbetade under 2020 och i början av 2021 med förslag till nya nomineringsregler inför valen 2026. En del synpunkter inkom under den större och bredare stadgeremiss vars syfte var att inventera behoven av förändringar i partiets stadgar och bilagor till dessa.

I remissförfarandet har synpunkter inkommit på uppdelningen mellan en rekryterings- och en nomineringskommitté – tydlighet eller att rekryteringskommittén avskaffas var önskemål som framfördes. Likaså framfördes synpunkten att man vill kunna tillämpa "alternativ A och B" även på region- och kommunnivå. (A innebär att nomineringsstämman inte föreläggs förslag till rangordnade kandidater i toppen, B innebär ett komplett rangordnat listförslag från nomineringskommittén). Kommittén har på eget initiativ även identifierat andra förslag på ändringar och förtydliganden. Enklare och mer lättlästa regler efterfrågades också.

Förslaget till nya nomineringsregler inför valet 2026 skickades på remiss till förbunden och sidoorganisationerna mellan den 19 mars och 20 maj. Huvuddelen av förbunden och sidoorganisationerna har inkommit med svar. Därefter har stadgekommittén arbetat in synpunkter från remissvaren och överlämnat sina förslag till partistyrelsen. Kommittén föreslår att rekryteringskommittén tas bort och att nomineringskommitté istället kan väljas redan 3 år före valet om man så vill. Regelverket har skrivits om i format så att alla nivåers regler finns i samma dokument och att det istället framgår i texten om regler gäller enbart vissa val. Ett tillägg som

ger möjlighet för högre nivå i partiet att stryka en kandidat om vederbörande bryter mot kandidatförsäkran har tillkommit.	1 2
Stadgekommittén är enig i sina förslag och har bestått av: Carina Zachau, Skåne (ordförande), Robert Hamberg, Jämtland, Erik Ottoson, Stockholm, Karla Ramsbäck, Stockholm, Jessika Roswall, Uppsala, Fredrik Sjöstrand, Östergötland, Björn Thodenius, Västra Götaland, Simon Johansson/Fredrik Hultman, MUF, Annsofie Thuresson, Moderatkvinnorna, Carl G Nilsson, Moderata Seniorer, Tobias Björk, Öppna Moderater, Mikael Larsson, huvudsekreterare, Ole-Jörgen Persson, organisationssekreterare.	3 4 5 6 7 8 9
Partistyrelsen har därefter gått igenom stadgekommitténs slutliga förslag och lägger nu fram förslag till nya nomineringsregler inför valen 2026 enligt följande.	10 11

Nomineringsregler

Reglerna är omgjorda i nytt format och de gamla reglerna finns i bilaga 1. De texter som är justerade markeras med understrykning som en vägledning för läsaren.

Grundläggande principer för rekrytering och nominering

En av de viktigaste uppgifterna för partiet är att aktivt rekrytera och nominera kandidater till de allmänna valen. Rekryterings- och nomineringsarbetet måste ske med största omsorg och kontinuerligt.

Ansvariga för rekryteringen ska alltid finnas. Utveckling av kandidater är en viktig del av rekryteringsprocessen. Alla partiets nivåer har ett ansvar för att detta sker. Riksorganisationen har ett särskilt ansvar för att riksdagskandidater ges politisk information, politiska underlag etcetera som stöd i opinionsbildningsarbetet.

I arbetet med att utveckla våra företrädare och kandidater har nomineringskommittén ett stort ansvar. Nomineringskommittén ska aktivt följa riksdagsledamöternas arbete och genomföra intervjuer med dem löpande under mandatperioden samt på våren året före val.

Målet med intervjun/utvärderingen är att ge ledamoten möjlighet att beskriva sina insatser, samt att utvärdera ledamoten med fokus på insats, motivation, ledarskap och genomslag.

Valsedlarna anger vilka personer som ska företräda väljarna och partiet i olika beslutande församlingar. Valsedlarna är också en viktig del av partiets ansikte utåt. Dessutom ska valsedlarna och dess kandidater engagera till ett aktivt valarbete.

Olika hänsyn måste balanseras i rekryterings- och nomineringsarbetet. Främst bland kvalifikationer ska sättas den politiska förmågan och förutsättningarna att vara en bra företrädare för partiet och väljarna, och att kandidaterna bör avspegla väljarkåren i förhållande till kön, etnisk bakgrund, ålder, regional förankring mm. Hänsyn kan också behöva tas till andra rekommendationer/mål som utfärdas av exempelvis partistyrelsen.

Partiets nominerande organ har det avgörande ansvaret för att uppdragen sprids. Kommittéerna behöver därför ha en allsidig sammansättning, med beaktande av exempelvis kön, ålder, geografi och aktiva sidoorganisationer.

Det rådgivande provvalet bland medlemmarna, om det genomförts, är ett av flera underlag för valsedelskompositionen. Andra kompletterande underlag är kandidaternas meritförteckningar, eventuella muntliga presentationer/utfrågningar samt nomineringskommitténs förslag till valsedel/lar.

Slutligt beslut om valsedel fattas alltid av en nomineringsstämma. Om särskilda skäl finns kan ytterligare en nomineringsstämma genomföras efter prövning hos närmast högre nivå.

I valkretsindelade kommuner kan valkretsvisa valsedlar övervägas. Om det finns fler än en valsedel i en valkrets (kommun eller motsvarande) vilka omfattar samma geografiska område ska dessa behandlas lika av valmedarbetarna. Samtliga valsedlar ska finnas tillgängliga i samtliga vallokaler inom området. I försändelser till hushållen inom området ska samtliga valsedlar bifogas.

Inför kandidatur ska varje nominerad person vara införstådd med att innehav av förtroendeuppdrag innebär ett ansvar. Det är viktigt att vara ett föredöme och visa god moral.

Vid beslut om placering på valsedel måste varje kandidat vara införstådd med att detta innebär att vederbörande ställt sig till partiets förfogande för uppdrag.

Kandidat ska ha genomgått, eller vara beredd att genomgå av partiet anordnad utbildning och medverka i valarbete och opinionsarbete.

Samtliga kandidater ska avlämna en kandidatförsäkran – ”Försäkran för kandidat och förtroendevald”. Av kandidatförsäkran ska framgå hur kandidaten ska förhålla sig till val-, parti- och politiskt arbete.

I händelse av omval eller extraval ska samma valsedel/lor som vid senaste ordinarie val med nödvändiga justeringar användas. Kandidaternas valbarhet kontrolleras och vid förfall för kandidat tillämpas successionsordning. Skulle antalet kandidater bli för litet hämtas ytterligare kandidater från föregående nominering.

Om behov föreligger att ta fram en ny valsedel/lor ska förbund/krets/förening fatta beslut om detta och då gäller att nomineringsstämma ska hållas och i övrigt ska i möjligaste mån nomineringsreglerna tillämpas.

1. Fastställande av nomineringsregler och genomförandealternativ

Partistämman ett år före allmänna val (arbetsstämma) fastställer gemensamma nomineringsregler för nästkommande mandatperiod. Reglerna utgör bilaga till partiets normalstadgar och gäller för samtliga val som reglerna omfattar.¹

Tillämpningsregler för genomförande av nominering till riksdag, region och kommun och arbetsordning för nomineringskommitté, som biläggs reglerna, utfärdas av partistyrelsen.

Förbundsstämma tre år före allmänna val fastställer rekryterings- och nomineringsregler för nästkommande riksdagsval, regionval samt normalregler för kommunfullmäktigeval i förbundet. I dessa regleras tider och de preciseringar som följer av valkretsarnas storlek, partiets organisation, alternativa lösningar, t ex om provval ska genomföras eller inte, med mera.

¹ Det finns två alternativa processer enligt nomineringsreglerna, alternativ A och B, som fastställs när reglerna antas. Andra åligganden gäller region respektive kommun. I fall där endast vissa nivåer omfattas anges detta inom parentes

I nomineringsarbetet kan två olika alternativ tillämpas, A eller B. I samband med	1
fastställande av regler så beslutas också vilket alternativ som ska gälla.	2
A innebär att nomineringsstämman inte föreläggs förslag till rangordnade kandi-	3
dater i toppen.	4
B innebär ett komplett rangordnat listförslag från nomineringskommittén.	5

1.1 Principer 6

a) Valsedeln ska alltid fastställas av en nomineringsstämma.	7
b) Alla medlemmar ska ges möjlighet att delta i nomineringsprocessen.	8
c) Rådgivande provval kan genomföras.	9

1.1.1 Kommunfullmäktigeval:	10
Krets-/föreningsårsmöte två år före allmänna val fastställer nomineringsregler för	11
nästkommande kommunfullmäktigeval. I dessa regleras tider och de preciseringar	12
som följer av kommunens och valkretsarnas storlek, partiets organisation, alter-	13
nativa lösningar, t ex om provval ska genomföras eller inte, med mera. Principiella	14
avvikelser från normalreglerna ska fastställas av förbundsstyrelsen.	15

Med förening avses i nomineringsreglerna partiförening som omfattar hel kommun. 16

1.2 Tidplan för nomineringsprocessen 17

Den normala tidsplanen för nomineringsprocessen är följande: 18

Valår -5: Arbetsstämma fastställer normalregler för nästkommande 19
 mandatperiod. 20

Valår -4 Allmänna val äger rum 21

Valår -3 Förbundsstämma fastställer nomineringsregler för riksdag och region 22
 med preciseringar och väljer, eller uppdrar åt förbundsstyrelse att välja, 23
nomineringskommitté för riksdagsval som arbetar fram till förbunds- 24
stämman valår -1. Nomineringskommittén inleder med att samla in 25
 kandidatförslag. 26

Förbundsstämma fastställer normalnomineringsregler för kommunfull- 27
 mäktigeval med gemensamma preciseringar inom förbundet. 28

Valår -2 Riksdag: Kandidatutveckling och fortsatt rekrytering 29

Valår -1 Förbundsstämma väljer ny nomineringskommitté för riksdagsval, om 30
detta ej görs fullföljer nomineringskommittén som är vald valår -3 upp- 31
draget fram till nomineringsstämman. 32

Förbundsstämma eller förbundsstyrelse utser nomineringskommitté för de regionvalkretsar som innefattar fler än en kommun. Förenings- eller kretsårsmöte i regionvalkretsar som omfattar endast en kommun kan utse nomineringskommitté för sina valkretsar. Beslut om provval fattas.

Krets-/föreningsårsmöte väljer nomineringskommitté för kommunfullmäktigeval samt fastställer nomineringsregler med preciseringar. Beslut om provval fattas.

Förbundsstyrelsen fastställer senast 30 juni sista dag för nomineringsstämma

Partistämman fastställer normalregler för nästkommande mandatperiod.

Förekommer provval till riksdagen genomförs det senast i oktober.

Nomineringsstämma för riksdagsval genomförs senast i december.

Valår Förekommer provval till kommun och region genomförs det senast 15 januari.

Nomineringsstämma för region och kommun genomförs senast 1 mars.

2. Rekrytering- och nominering

2.1 Nomineringskommitté

Förbundsstämma tre år före allmänna val utser eller uppdrar åt förbundsstyrelse att utse nomineringskommitté för riksdagsval. Kommittén ska bestå av minst fem ledamöter. Ledamöterna får ej kandidera till kommande riksdagsval. (RIKSDAG)

Förbundsstyrelse utser senast 1 år före allmänna val nomineringskommitté för regionval. I nomineringskommitté som omfattar hela regionområdet ska samtliga regionvalkretsar vara representerade. Om det utses en kommitté per valkrets bör samtliga kommuner vara representerade. Kommittén ska bestå av minst fem ledamöter. Ledamöterna får ej kandidera till kommande regionval. (REGION)

11

Krets-/föreningsårsmöte ett år före allmänna val utser eller uppdrar åt krets-/föreningsstyrelse att utse nomineringskommitté för kommunfullmäktigevalen. Kommittén ska bestå av minst tre ledamöter. Ledamöterna bör ej kandidera till kommande kommunfullmäktigeval. Har nomineringskommitté ej utsetts svarar styrelsen för nomineringskommittén åligganden. (KOMMUN)

Kommittéerna ska ha en allsidig sammansättning med beaktande av exempelvis kön, ålder, geografi och aktiva sidosorganisationer, vidare ska kommittén ha god personkännedom samt kunskaper om vilka krav som ställs på partiets företrädare. Förbundsstyrelsen kan, om behov föreligger, förrätta fyllnadsval till nomineringskommittén för riksdag och region.

2.2 Nomineringskommitténs åligganden 1

Det åligger respektive nomineringskommitté; 2

att bedriva ett aktivt internt och externt rekryteringsarbete, 3

att värdera och utvärdera nominerade kandidater och att utvärdera nuvarande ledamöters insatser, 4
5

att påbörja rekryteringsprocessen snarast, 6

att ge möjlighet för samtliga medlemmar att inkomma med kandidatförslag och intresseanmälningar för kandidatur till respektive val, 7
8

att från samtliga partiföreningar, aktiva sidoorganisationer och nätverk infordra kandidatförslag till respektive val. 9
10

att förteckna inkomna kandidatförslag, kontrollera valbarhet och medlemskap samt för kännedom informera förbundsstyrelsen och den lokala partiorganisationen om vilka kandidatförslag som inkommit, (RIKSDAG) 11
12
13

att förteckna inkomna kandidatförslag, kontrollera valbarhet och medlemskap samt för kännedom informera krets-/förenings-styrelsen om vilka kandidatförslag som inkommit, (REGION och KOMMUN) 14
15
16

att på eget initiativ lägga till kandidater, 17

att skilja kandidat från kandidatur om det framkommer uppgifter enligt kandidatförsäkringen som gör en kandidat olämplig i förhållande till uppgiften som företrädare för partiet, 18
19
20

att aktivt följa riksdagsledamöternas arbete och genomföra intervjuer med dem löpande under mandatperioden samt på våren året före val, (RIKSDAG) 21
22

att på eget initiativ intervjua och samtala med kandidater, 23

att ansvara för att kandidater erbjuds utbildning och information, uppmanas delta i konferenser, kampanjarbete och annan opinionsbildning, 24
25

2.3 Kandidaterna 26

Kandidat ska vara medlem. Kandidat som inte inlämnar fullständig kandidatförsäkringen får inte delta i provval eller stå på valsedel. Kandidat ska delta i utbildning och annan kompetensutveckling och medverka i kampanj- och opinionsbildningsarbete. 27
28
29
30

Kandidat ska på förfrågan av nomineringskommitté ta ställning till om man avser att ta en riksdagsplats i besittning om detta val så utfaller. Endast kandidater som avser ta en riksdagsplats i besittning deltar i det rådgivande provvalet och/eller omröstning enligt alternativ A på nomineringsstämma. (RIKSDAG) 31
32
33
34

3.	Provval (om beslut att genomföra provval fattats)	1
3.1	Tider	2
	Rådgivande provval till riksdagen genomförs bland medlemmar och ska vara avslutat senast under oktober månad året före ordinarie riksdagsval. (RIKSDAG)	3 4
	Rådgivande provval till region genomförs bland medlemmar och ska vara avslutat senast 15 januari valår. (REGION)	5 6
	Rådgivande provval till kommunfullmäktige genomförs bland medlemmar och ska vara avslutat senast 15 januari valår. (KOMMUN)	7 8
	<u>Förbundsstyrelse beslutar om tider för provvalets genomförande gällande riksdag och region. Partiförening/krets beslutar om tider för kommunala provval.</u>	9 10
3.2	Röstlängd	11
	Före provvalets utsändande upprättas röstlängd av förbundet, upptagande medlemmar som erlagt fastställd medlemsavgift för innevarande år eller ny medlem som senast sex veckor före provvalet inleds erlagt medlemsavgift och i samband därmed införts i medlemsregistret, samt är folkbokförd i den riksdagsvalkrets/regionvalkrets/kommun som valet gäller. Endast i röstlängden upptagen medlem har rätt att delta i provvalet bland medlemmarna.	12 13 14 15 16 17
3.3	Genomförande	18
	Närmare instruktioner om provvalets genomförande återfinns i "Rekommenderade tillämpningsregler för genomförande av nominering till riksdag, region och kommun." beslutade av partistyrelsen.	19 20 21
4	Nomineringsstämma	22
4.1	Tider	23
	Nomineringsstämma är förbundets (riksdagsvalkretsens) högsta beslutande organ för fastställande av riksdagsvalsedlar och består av förbundsstyrelsens ledamöter samt ombud från partiföreningarna. Nomineringsstämma genomförs senast under december månad året före valår. (RIKSDAG)	24 25 26 27
	Nomineringsstämma är regionens/regionvalkretsens högsta beslutande organ för fastställande av landstingsvalsedlar och består av ombud från partiföreningarna eller alla medlemmar i en regionvalkrets. Nomineringsstämma genomförs senast 1 mars valåret alternativt senast det datum som förbundsstyrelsen fastställt. (REGION)	28 29 30 31 32

Nomineringsstämma (årsmöte/extra årsmöte) är kretsens/föreningens högsta beslutande organ för fastställande av kommunfullmäktigevalsedlar och består av ombud från partiföreningarna eller alla medlemmar. Nomineringsstämma genomförs senast 1 mars valåret alternativt senast det datum som förbundsstyrelsen fastställt. (KOMMUN)

4.2 Ombud/röstberättigade

Nomineringsstämma för riksdagsval består av x ombud från partiföreningarna inklusive förbundsstyrelsen, normalt cirka sex till tio procent av medlemsantalet. Ombudsplatserna, exklusive förbundsstyrelsen, fördelas proportionellt i förhållande till respektive partiförenings medlemsantal, varvid varje förening ska erhålla minst en ombudsplats. (RIKSDAG)

Nomineringsstämma för region består antingen av partiföreningarnas ombud till förbundsstämma eller av x ombud från partiföreningarna. Ombudsplatserna fördelas i så fall proportionellt i förhållande till respektive partiförenings medlemsantal, varvid varje förening ska erhålla minst en ombudsplats. (REGION)

Normalstadgarna föreskriver vad som gäller för ombud/röstberättigade vid krets-/föreningsårsmöte tillika nomineringsstämma för kommun. (KOMMUN)

Antalet ombud som respektive partiförening har att utse grundar sig på antalet betalande medlemmar i partiföreningen. Den 31 december året före nomineringsstämmor fastställs hur många som under året betalat medlemsavgift till partiföreningen. I antalet betalande medlemmar inräknas de som under året betalat medlemsavgift till Moderatkvinnorna eller Moderata Ungdomsförbundet och som är bosatt inom partiföreningens verksamhetsområde eller sökt och erhållit medlemskap i partiföreningen.

Vid val av ombud bör partiföreningarna tillse att ombudsdelegationerna så långt möjligt ges en allsidig sammansättning.

Varje ombud har en röst. Ledamot av nomineringskommitté vilken ej är ombud har yttranderätt. Enskild medlem har närvarorätt och yttranderätt i enlighet med de procedurregler som nomineringsstämman beslutar om.

Protokollsutdrag, som visar vilka som utsetts till ombud, ska vara förbundsstyrelsen tillhanda senast tre veckor före stämman.

4.3 Kallelse

Nomineringsstämma för riksdagsval sammanträder på kallelse av förbundsstyrelse. Kallelse till nomineringsstämma utsänds till partiföreningarna senast fyra månader före stämman.

Nomineringsstämma för regionval sammanträder på kallelse av förbundsstyrelse/ 1
 nomineringskommitté för region. Kallelse till nomineringsstämma utsänds till par- 2
 tiföreningarna senast tre veckor före stämman. 3

Nomineringsstämma för kommunfullmäktigeval sammanträder på kallelse av 4
 krets-/föreningsstyrelse. Kallelse till nomineringsstämma utsänds till ombuden/ 5
 medlemmarna senast tre veckor före stämman. 6

I kallelse ska framgå att valsedel ska fastställas samt för vilka val. 7

4.4 Stämmohandlingar 8

Följande underlag utsänds till ombuden senast tio dagar (RIKSDAG)/en vecka 9
 (REGION och KOMMUN) före stämman: 10

- Röstlängd (RIKSDAG) 11
- Föredragningslista 12
- Procedurregler 13
- Kandidaternas meritförteckningar (RIKSDAG) 14
- Provvalsresultatet från medlemmarna om provval genomförts. 15
- Nomineringskommitténs rangordning av övriga kandidater, (alternativ A), 16
 alternativt 17
- Nomineringskommitténs förslag till valsedel (alternativ B) 18

4.5 Föredragningslista 19

Vid nomineringsstämma ska minst förekomma: 20

- d) Val av ordförande och vice ordförande att leda förhandlingarna. 21
- e) Val av sekreterare. 22
- f) Val av två justeringspersoner samt erforderligt antal röstsammanräknare. 23
- g) Fastställande av röstlängd. 24
- h) Fastställande av nomineringsstämmans stadgeenliga utlysning. 25
- i) Genomgång och fastställande av procedurregler. 26
- j) Fastställande av slutligt antal kandidater på valsedeln. 27
- k) Kandidaternas presentation och utfrågning. (Alternativ A och B) 28
- l) Sluten omröstning. (Alternativ A) 29
- m) Redovisning av omröstningsresultat. (Alternativ A) 30
- n) Fastställande av valsedel. (Alternativ B) 31

o)	Kandidaternas besked om deras placering på valsedeln accepteras.
(Alternativ A)	1
2
p)	Beslut om rangordning av övriga kandidater. (Alternativ A)	3
q)	Ställningstagande till eventuellt ytterligare valsedlar (minoritetsskydd)
(Alternativ B).	4
5
r)	Övriga ärenden.	6

4.6 Röstning

Omröstning sker öppet utom i personval då den ska vara sluten. Ombud/medlem ska personligen utöva sin rösträtt vid stämman. 7
8
9

Voteringsanläggning kan användas om valhemligheten kan behållas. 10

Öppen omröstning sker genom uppvisande av röstkort, handuppräckning eller med voteringsanläggning. Vid lika röstetal avgörs utgången i enlighet med den mening ordföranden biträder. 11
12
13

Vid sluten omröstning ska valsedel för att vara giltig, uppta så många namn som valet avser. Vid lika röstetal avgörs utgången genom lottning. 14
15

Vid personval som avser en plats ska den som blir vald erhålla minst hälften av antalet avgivna giltiga röster. I annat fall genomförs ytterligare en omröstning mellan de två kandidater som erhållit de högsta röstetalen. 16
17
18

Om nomineringsstämma genomförs med valsedelsförslag från nomineringskommitté gäller följande: 19
20

- Före omröstning bereds tillfälle för överläggning och framställande av ändringsförslag. 21
22
- Framställs inget ändringsförslag fastställs kandidaters rangordning med ett enkelt klubbslag. 23
24

Förekommer ändringsförslag gäller följande: 25

- Nomineringsstämma beslutar plats för plats om kandidaternas placering 26

Vid omröstning är nomineringskommitténs förslag alltid huvudförslag. Har någon annan än den nomineringskommitté föreslagit blivit vald ska den kandidat som fått avstå föreslagen plats automatiskt prövas på nästkommande plats. 27
28
29

4.7 Ytterligare valsedlar

Nomineringsstämma kan besluta att ytterligare valsedel/lor ska sanktioneras. 30
31
Till exempel kan det gälla ungdomslista. Föreligger sådant förslag ska stämman besluta att anta valsedeln i sin helhet eller förkasta den. 32
33

Sedan på angivet sätt en eller flera huvudvalsedel/lor (förutom sanktionerad valse- 1
 del) antagits av nomineringsstämma, ska ytterligare en valseedel kunna upprättas 2
 om minst en tredjedel av antalet röstande vid mötet förenar sig därom. 3

I så fall ajourneras mötet till senare tidpunkt på dagen för att bereda förslagsstäl- 4
 larna möjlighet att utarbeta ett fullständigt förslag till rangordning och geografiskt 5
 område. Detta förslag föreläggs mötet och avgörs genom ett enda beslut. Sker 6
 omröstning och vinner därvid förslaget anslutning från minst en tredjedel av de i 7
 omröstningen deltagande, är det antaget. 8

4.8 **Genomförandalternativ samt procedurregler vid 9 nomineringsstämma 10**

Närmare rekommendationer i övrigt om genomförandet av nomineringsstämma 11
 återfinns i "Rekommenderade tillämpningsregler för genomförande av nominering 12
 till riksdag, region och kommun." beslutade av partistyrelsen. 13

Vid fastställande av nomineringsregler ska fastställas vilket genomförandalternativ 14
 som skall gälla vid nomineringsstämma, A eller B. 15

Fastställs inte detta gäller genomförandalternativ A för riksdag och alternativ B för 16
 region och kommun. 17

Procedurregler som bland annat är beroende av att antalet kandidater är känt 18
 fastställs vid nomineringsstämman. 19

5 **Extra nomineringsstämma 20**

Förbundsstyrelse eller minst en tredjedel av partiföreningarna inom riksdags- 21
 valkretsen kan inom tre veckor från nomineringsstämmas avslutande hemställa hos 22
 partistyrelsen att en extra nomineringsstämma för riksdag inkallas om synnerliga 23
 skäl härför finnes. 24

Förbundsstyrelse eller minst en tredjedel av partiföreningarna inom regionen kan 25
 inom tre veckor från nomineringsstämmas avslutande hemställa hos partistyrelsen 26
 att en extra nomineringsstämma för regionval inkallas om synnerliga skäl härför 27
 finnes, om stämman behandlat nominering för hela regionen. 28

Nomineringskommittén för region eller minst en tredjedel av partiföreningarna 29
 inom regionvalkretsen kan inom tre veckor från nomineringsstämmas avslutande 30
 hemställa hos förbundsstyrelsen om att en extra nomineringsstämma för regionval 31
 inkallas om synnerliga skäl härför finnes. 32

Föreningsstyrelse som omfattar hel kommun/kretsstyrelse eller minst en tredjedel 33
 av medlemmarna i föreningen/kretsen kan inom tre veckor från nomineringsstäm- 34
 mas avslutande hemställa hos förbundsstyrelsen att en extra nomineringsstämma i 35
 kommunen inkallas om synnerliga skäl härför finnes. 36

Kallelse till extra nomineringsstämma utsändes av förbundsstyrelsen/kretsstyrelsen/föreningsstyrelsen till partiföreningarna/medlemmarna så snart beslut fattats om extra nomineringsstämma.	1 2 3
Extra nomineringsstämma får endast behandla de frågor den inkallats för.	4
Ytterligare extra nomineringsstämma kan icke inkallas.	5
Beroende på orsaken till att extra nomineringsstämma inkallas fastställer förbundsstyrelsen (förenings-/kretsstyrelsen KOMMUN) de närmare formerna för denna, varvid ovanstående nomineringsregler i tillämpliga delar ska följas.	6 7 8

6. Förändringar mellan nomineringsstämma och valdagen 9 10

Om kandidat avsäger sig kandidatur eller valbarheten upphör mellan nomineringsstämmas beslut och valdagen ansvarar förbundsstyrelse för att kandidat tas bort från valsedel och följande kandidater flyttas upp ett steg. Sådant beslut kan av förbundsstyrelse delegeras till en grupp av förtroendevalda eller enskild tjänsteman inom partiet. Endast skriftliga avsägelser accepteras som underlag för beslut. (RIKSDAG och REGION)	11 12 13 14 15 16
---	----------------------------------

Om kandidat avsäger sig kandidatur eller valbarheten upphör mellan nomineringsstämmas beslut och valdagen ansvarar krets/föreningsstyrelse för att kandidat tas bort från valsedel och följande kandidater flyttas upp ett steg. Sådant beslut kan av krets/föreningsstyrelse delegeras till en grupp av förtroendevalda eller enskild tjänsteman inom partiet. Endast skriftliga avsägelser accepteras som underlag för beslut. (KOMMUN)	17 18 19 20 21 22
---	----------------------------------

Förbundsstyrelsen kan, i enlighet med normalstadgan, efter begäran av partiföreningens styrelse eller på eget initiativ pröva nomineringsförfarandet i kommunen eller regionvalkretsen. Förbundsstyrelsen kan med två tredjedels majoritet fastställa en ny valsedel samt återkalla de av nomineringsstämma beslutade valsedlarna eller avföra enskilda kandidater. Förbundsstyrelsens beslut ska senast ha ägt rum fyra veckor efter det att nomineringsstämma ägt rum. Eventuellt överprövningsbeslut ska meddelas partistyrelsen för kännedom.	23 24 25 26 27 28 29
---	--

<u>Om kandidat bryter mot kandidatförsäkran eller på annat sätt bryter mot partiets fastställda regler och policys och därmed riskerar skada partiet i en valrörelse har partistyrelsen rätt att med 2/3 majoritet, på begäran av förbundsstyrelsen i berört förbund, besluta att stryka en kandidat från riksdagsvalsedel eller regionvalsedel fram till valdagen.</u>	30 31 32 33 34
---	----------------------------

<u>På motsvarande sätt har förbundsstyrelsen rätt att med 2/3 majoritet besluta att stryka en kandidat från kommunvalsedel fram till valdagen.</u>	35 36
--	----------

7. Extraval

	1
I händelse av omval eller extraval ska senast fastställda valsedlar med nödvändiga justeringar användas. Kandidaternas valbarhet kontrolleras och vid förfall för	2
kandidat tillämpas successionsordning. Skulle antalet kandidater bli för litet hämtas	3
ytterligare kandidater från föregående nominering.	4
	5
Om behov föreligger att ta fram en ny valsedel/lar ska förbundsstyrelsen fatta	6
beslut om detta och då gäller att nomineringsstämma ska hållas och i övrigt ska i	7
möjligaste mån nomineringsreglerna tillämpas.	8

Bilaga 1 – Rekryterings- och nomineringsregler inför mandatperioden 2022 – 26

Språklig justering mars 2021, i form av att landsting bytts ut till region. 4

Övergripande rekryterings- och nomineringsregler för val till riksdag, landsting och kommun. 5
6

Dessa nomineringsregler är antagna på arbetsstämman den 12-15 oktober 2017 som en rekommendation till förbunden. 7
8

Nomineringsreglerna antas av partistämman som rekommendation till förbunden och utgör bilaga till partiets normalstadgar. Avviker förbunds eller kommunkrets/förenings nomineringsregler principiellt från dessa regler, ska de för att bli gällande anmälans till närmast högre nivå. 9
10
11
12

Det som i reglerna avser landsting gäller också för de direktvalda regioner där detta tillämpas. 13
14

Följande principer får inte frångås:

- Valsedel ska alltid fastställas av en nomineringsstämma. 16
- Alla medlemmar ska ges möjlighet att delta i nomineringsprocessen. 17
- Utöver ovanstående principer kan 18
- Rådgivande provval genomföras. 19

Bilagat till nomineringsreglerna finns även rekommenderade instruktioner och arbetsordning för rekryterings- och nomineringskommitté som ytterligare stöd för nomineringsarbetet. Instruktionerna tar upp nomineringskommitténs åliggande, genomförandet av eventuellt provval, och sammanräkning, nomineringsstämmor för olika genomförandealternativ samt hur fastställda valsedlar ska behandlas. 20
21
22
23
24

11

Grundläggande principer för rekrytering och nominering

En av de viktigaste uppgifterna för partiet är att aktivt rekrytera och nominera kandidater till de allmänna valen. Rekryterings- och nomineringsarbetet måste ske med största omsorg och kontinuerligt. Ansvariga för rekryteringen ska alltid finnas. 26
27
28

Utveckling av kandidater är en viktig del av rekryteringsprocessen. Alla partiets nivåer har ett ansvar för att detta sker. Riksorganisationen har ett särskilt ansvar för att riksdagskandidater ges politisk information, politiska underlag etcetera som stöd i opinionsbildningsarbetet. 29
30
31
32

I arbetet med att utveckla våra företrädare och kandidater har rekryteringskommittén ett stort ansvar. Rekryteringskommittén ska aktivt följa riksdagsledamöternas arbete och genomföra intervjuer med dem löpande under mandatperioden samt på våren året före val. Målet med intervjun/utvärderingen är dels att ge ledamoten möjlighet att beskriva sina insatser och få coachning kring dessa insatser, dels att utvärdera ledamoten med fokus på insats, motivation, ledarskap och genomslag.	1 2 3 4 5 6
Valsedlarna anger vilka personer som ska företräda väljarna och partiet i olika beslutande församlingar. Valsedlarna är också en viktig del av partiets ansikte utåt. Dessutom ska valsedlarna och dess kandidater engagera till ett aktivt valarbete.	7 8 9
Olika hänsyn måste balanseras i rekryterings- och nomineringsarbetet. Främst bland kvalifikationer ska sättas den politiska förmågan och förutsättningarna att vara en bra företrädare för partiet och väljarna, och att kandidaterna bör avspegla väljarkåren i förhållande till kön, etnisk bakgrund, ålder, regional förankring mm. Hänsyn kan också behöva tas till andra rekommendationer/mål som utfärdas av exempelvis partistyrelsen.	10 11 12 13 14 15
Partiets nominerande organ har det avgörande ansvaret för att uppdragen sprids.	16
Det rådgivande provvalet bland medlemmarna, om det genomförts, är ett av flera underlag för valsedelskompositionen. Andra kompletterande underlag är kandidaternas meritförteckningar, eventuella muntliga presentationer/ utfrågningar samt nomineringskommitténs förslag till valsedel/lar.	17 18 19 20
Slutligt beslut om valsedel fattas alltid av en nomineringsstämma. Om särskilda skäl finns kan ytterligare en nomineringsstämma genomföras efter prövning hos närmast högre nivå.	21 22 23
I valkretsindelade kommuner kan valkretsvisa valsedlar övervägas.	24
Om det finns fler än en valsedel i en valkrets (kommun eller motsvarande) vilka omfattar samma geografiska område ska dessa behandlas lika av valmedarbetarna. Samtliga valsedlar ska finnas tillgängliga i samtliga vallokaler inom området. I försändelser till hushållen inom området ska samtliga valsedlar bifogas.	25 26 27 28
Inför kandidatur ska varje nominerad person vara införstådd med att innehav av förtroendeuppdrag innebär ett ansvar. Det är viktigt att vara ett föredöme och visa god moral.	29 30 31
Vid beslut om placering på valsedel måste varje kandidat vara införstådd med att detta innebär att vederbörande ställt sig till partiets förfogande för uppdrag.	32 33
Kandidat ska ha genomgått, eller vara beredd att genomgå av partiet anordnad utbildning och medverka i valarbete och opinionsarbete.	34 35
Samtliga kandidater ska avlämna en kandidatförsäkran – ”Försäkran för kandidat och förtroendevald”. Av kandidatförsäkran ska framgå hur kandidaten ska förhålla sig till val-, parti- och politiskt arbete.	36 37 38

I händelse av omval eller extraval ska samma valsedel/lar som vid senaste ordinarie val med nödvändiga justeringar användas. Kandidaternas valbarhet kontrolleras och vid förfall för kandidat tillämpas successionsordning. Skulle antalet kandidater bli för litet hämtas ytterligare kandidater från föregående nominering.

Om behov föreligger att ta fram en ny valsedel/lar ska förbund/krets/förening fatta beslut om detta och då gäller att nomineringsstämma ska hållas och i övrigt ska i möjligaste mån nomineringsreglerna tillämpas.

1. Fastställande av nomineringsregler

Partistämman ett år före allmänna val (arbetsstämma) fastställer gemensamma nomineringsregler för nästkommande mandatperiod. Reglerna utgör bilaga till partiets normalstadgar och gäller för samtliga val reglerna omfattar. De rekommenderade instruktionerna och arbetsordning för rekryterings- och nomineringskommitté, som biläggs reglerna, utfärdas av riksorganisationen.

Riksdagsval	Regionfullmäktigeval	Kommunfullmäktigeval
1.1 Förbundsstämma tre år före allmänna val fastställer rekryterings- och nomineringsregler för nästkommande riksdagsval. I dessa regleras tider och de preciseringar som följer av valkretsarnas storlek, partiets organisation, alternativa lösningar, t ex om provval ska genomföras eller inte, med mera.	1.1 Förbundsstämma tre år före allmänna val fastställer rekryterings- och nomineringsregler för nästkommande regionfullmäktigeval. I dessa regleras tider och de preciseringar som följer av regionens och valkretsarnas storlek, partiets organisation, alternativa lösningar, t ex om provval ska genomföras eller inte, med mera.	1.1 Förbundsstämma tre år före allmänna val fastställer normalregler för rekrytering- och nominering för nästkommande kommunfullmäktigeval. I dessa regleras gemensamma tider och de gemensamma preciseringar som följer av kommunernas storlek, partiets organisation med mera.
Genomförandalternativ fastställs.		
A innebär att nomineringsstämman inte föreläggs förslag till rangordnade kandidater i toppen.		
B innebär ett komplett rangordnat listförslag från nomineringskommittén. (Se närmare detaljer i bilagda instruktioner.)		
Följande principer får inte frångås:	Följande principer får inte frångås:	Följande principer får inte frångås:
1.1.1 Valsedeln ska alltid fastställas av en nomineringsstämma.	1.1.1 Valsedeln ska alltid fastställas av en nomineringsstämma.	1.1.1 Valsedeln ska alltid fastställas av en nomineringsstämma/årsmöte.

Riksdagsval	Region- fullmäktigeval	Kommun- fullmäktigeval	
1.1.2 Alla medlemmar ska ges möjlighet att delta i nomineringsprocessen.	1.1.2 Alla medlemmar ska ges möjlighet att delta i nomineringsprocessen	1.1.2 Alla medlemmar ska ges möjlighet att delta i nomineringsprocessen	1 2 3
Utöver ovanstående principer kan	Utöver ovanstående principer kan	Utöver ovanstående principer kan	4 5
1.1.3 Rådgivande provval genomförs.	1.1.3 Rådgivande provval genomförs.	1.1.3 Rådgivande provval genomförs.	6 7
		1.2 Med förening avses i nomineringsreglerna partiförening som omfattar hel kommun.	8 9 10 11
		1.3 Krets-/föreningsårsmöte två år före allmänna val fastställer nomineringsregler för nästkommande kommunfullmäktigeval. I dessa regleras tider och de preciseringar som följer av kommunens och valkretsarnas storlek, partiets organisation, alternativa lösningar, t ex om provval ska genomföras eller inte, med mera. Principiella avvikelser från normalreglerna ska fastställas av förbundsstyrelsen.	12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27
1.2 Den normala tidsplanen för nomineringsprocessen är följande:	1.2 Den normala tidsplanen för nomineringsprocessen är följande:	1.4 Den normala tidsplanen för nomineringsprocessen är följande:	28 29 30
År -5: Partistämman fastställer normalregler för nästkommande mandatperiod.	År -5: Partistämman fastställer normalregler för nästkommande mandatperiod.	År -5: Partistämman fastställer normalregler för nästkommande mandatperiod.	31 32 33 34
År -4: Riksdagsval.	År -4: Regionfullmäktigeval	År -4: Kommunfullmäktigeval.	35 36
År -3: Förbundsstämma fastställer nomineringsregler med preciseringar och väljer rekryteringskommitté.	År -3: Förbundsstämma fastställer nomineringsregler med preciseringar.	År -3: Förbundsstämma fastställer normalnomineringsregler med gemensamma preciseringar inom förbundet.	37 38 39 40 41
År 2 inleder rekryteringskommittén med att samla in kandidatförslag senast under hösten.			42 43 44 45

Riksdagsval	Region- fullmäktigeval	Kommun- fullmäktigeval	
År -2: Kandidatutveckling och fortsatt rekrytering.	År 2 – inleder rekryteringskommittén med att samla in kandidatförslag.	År -2: Krets-/föreningsårsmöte fastställer nomineringsregler med preciseringar och väljer rekryteringskommitté.	1 2 3 4 5
	Kandidatutveckling påbörjas.	År 2 – inleder med att samla in kandidatförslag. Kandidatutveckling påbörjas.	6 7 8 9
År -1: Förbundsstämma har möjlighet att välja särskild nomineringskommitté om inte rekryteringskommitté fullgör dess uppgifter.	År -1: Förbundsstämma utser en nomineringskommitté för hela regionen, alternativt utser förbundsstyrelsen regionsvalkretsstyrelser (nomineringskommittéer).	År -1: Krets-/föreningsårsmöte har möjlighet att välja särskild nomineringskommitté om inte rekryteringskommitté fullgör dess uppgifter.	10 11 12 13 14 15 16
	Förbundsstyrelsen fastställer senast 30 juni sista dag för nomineringsstämma.	Förbundsstyrelsen fastställer senast 30 juni sista dag för nomineringsstämma.	17 18 19
Rekryteringskommitté avrapporterar senast 1 juni sitt rekryteringsarbete.	Rekryteringskommitté avrapporterar senast 1 november sitt rekryteringsarbete.	Rekryteringskommitté avrapporterar senast 1 november sitt rekryteringsarbete.	20 21 22 23
Partistämman fastställer normalregler för nästkommande mandatperiod.	Partistämman fastställer normalregler för nästkommande mandatperiod.	Partistämman fastställer normalregler för nästkommande mandatperiod.	24 25 26
Förekommer provval genomförs det senast i oktober.			27 28 29
Nomineringsstämma genomförs senast i december.			30 31 32
År 0: Riksdagsval.	År 0: Förekommer provval genomförs det senast 15 januari.	År 0: Förekommer provval genomförs det senast 15 januari.	33 34 35
	Nomineringsstämma genomförs senast 15 mars.	Nomineringsstämma genomförs senast 15 mars.	36 37 38

Riksdagsval	Region- fullmäktigeval	Kommun- fullmäktigeval	
2. Rekrytering			1
2.1 Rekryteringskommitté			2
Förbundsstämma tre år före allmänna val utser eller uppdrar åt förbundsstyrelse att utse rekryteringskommitté för riksdagsvalet.	Rekryteringskommitté för regionfullmäktigevalet ska utses. Förbundsstyrelsen är ansvarig att så sker.	Krets-/föreningsårsmöte två år före allmänna val utser eller uppdrar åt krets-/föreningsstyrelse att utse rekryteringskommitté för kommunfullmäktigevalen.	3 4 5 6 7
	I rekryteringskommitté som omfattar hela regionen ska samtliga regionvalkretsar vara representerade.		8 9 10 11
	Rekryteringskommitté består av ledamöter från de i valkretsen ingående kommunerna. Varje kommun utser två ledamöter.		12 13 14 15
Kommittén ska bestå av minst fem ledamöter.	Kommittén ska bestå av minst fem ledamöter.	Kommittén ska bestå av minst tre ledamöter.	16 17
Ledamöterna bör ej kandidera till kommande riksdagsval.	Ledamöterna bör ej kandidera till kommande regionfullmäktigeval.	Ledamöterna bör ej kandidera till kommande kommunfullmäktigeval.	18 19 20
Kommittén bör ha god personkännedom samt ha kunskaper om vilka krav som ställs på partiets företrädare.	Kommittén bör ha god personkännedom samt ha kunskaper om vilka krav som ställs på partiets företrädare.	Kommittén bör ha god personkännedom samt ha kunskaper om vilka krav som ställs på partiets företrädare.	21 22 23 24
Moderata Ungdomsförbundet samt Moderatkvinnorna utser var sin representant i kommittén.	Moderata Ungdomsförbundet samt Moderatkvinnorna utser var sin representant i kommittén/erna.	Moderata Ungdomsförbundet samt Moderatkvinnorna utser var sin representant i kommittén.	25 26 27 28
	Utses inte rekryteringskommitté svarar styrelsen för dennas åligganden.	Utses inte rekryteringskommitté svarar styrelsen för dennas åligganden.	29 30 31
2.2 Rekryteringskommitténs åligganden			32
Rekryteringskommitté åligger;	Rekryteringskommitté åligger;	Rekryteringskommitté åligger;	33
<i>att</i> bedriva ett aktivt internt och externt rekryteringsarbete,	<i>att</i> aktivt bedriva ett internt och externt rekryteringsarbete,	<i>att</i> aktivt bedriva ett internt och externt rekryteringsarbete,	34 35
<i>att</i> värdera och utvärdera nominerade kandidater och <i>att</i> utvärdera nuvarande ledamöters insatser,	<i>att</i> värdera och utvärdera nominerade kandidater och <i>att</i> utvärdera nuvarande ledamöters insatser,	<i>att</i> värdera och utvärdera nominerade kandidater och <i>att</i> utvärdera nuvarande ledamöters insatser,	36 37 38 39

Riksdagsval	Region- fullmäktigeval	Kommun- fullmäktigeval	
<i>att</i> påbörja rekryteringsprocessen snarast och senast hösten tre år före riksdagsval,	<i>att</i> påbörja rekryteringsprocessen snarast och senast hösten två år före region- och kommunfullmäktigeval,	<i>att</i> påbörja rekryteringsprocessen snarast och senast hösten två år före region- och kommunfullmäktigeval,	1 2 3 4
<i>att</i> från samtliga parti- och ungdomsföreningar, Moderatkvinnornas länsordförande och MUF:s distriktsorganisation infordra kandidatförslag till riksdagsvalet,	<i>att</i> från samtliga parti-, kvinno- och ungdomsföreningar inom regionen/ regionfullmäktigevalkretsen infordra kandidatförslag till regionvalet,	<i>att</i> från samtliga parti-, kvinno- och ungdomsföreningar inom kommunen infordra kandidatförslag till kommunfullmäktigevalen,	5 6 7 8 9 10 11
<i>att</i> bereda övriga organ inom partiet och nätverk möjlighet att inkomma med kandidatförslag,	<i>att</i> bereda övriga organ inom partiet och nätverk möjlighet att inkomma med kandidatförslag,	<i>att</i> bereda övriga organ inom partiet och nätverk möjlighet att inkomma med kandidatförslag,	12 13 14 15
<i>att</i> bereda enskilda medlemmar och allmänheten möjlighet att inkomma med kandidatförslag,	<i>att</i> bereda enskilda medlemmar och allmänheten möjlighet att inkomma med kandidatförslag,	<i>att</i> bereda enskilda medlemmar och allmänheten möjlighet att inkomma med kandidatförslag,	16 17 18 19
<i>att</i> förteckna inkomna kandidatförslag, kontrollera valbarhet och medlemskap samt för kännedom informera förbundsstyrelsen och den lokala partiorganisationen om vilka kandidatförslag som inkommit,	<i>att</i> förteckna inkomna kandidatförslag, kontrollera valbarhet och medlemskap samt för kännedom informera krets-/förenings-styrelsen om vilka kandidatförslag som inkommit,	<i>att</i> förteckna inkomna kandidatförslag, kontrollera valbarhet och medlemskap samt för kännedom informera krets-/förenings-styrelsen om vilka kandidatförslag som inkommit,	20 21 22 23 24 25 26 27
<i>att</i> på eget initiativ lägga till kandidater,	<i>att</i> på eget initiativ lägga till kandidater,	<i>att</i> på eget initiativ lägga till kandidater,	28 29
<i>att</i> skilja kandidat från kandidatur om det framkommer uppgifter enligt kandidatförsäkran som gör en kandidat olämplig i förhållande till uppgiften som företrädare för partiet,	<i>att</i> skilja kandidat från kandidatur om det framkommer uppgifter enligt kandidatförsäkran som gör en kandidat olämplig i förhållande till uppgiften som företrädare för partiet,	<i>att</i> skilja kandidat från kandidatur om det framkommer uppgifter enligt kandidatförsäkran som gör en kandidat olämplig i förhållande till uppgiften som företrädare för partiet,	30 31 32 33 34 35
<i>att</i> aktivt följa riksdagsledamöternas arbete och genomföra intervjuer med dem löpande under mandatperioden samt på våren året före val,			36 37 38 39 40 41
<i>att</i> därutöver på eget initiativ intervjua och samtala med kandidater,	<i>att</i> på eget initiativ intervjua och samtala med kandidater,	<i>att</i> på eget initiativ intervjua och samtala med kandidater,	42 43 44

Riksdagsval	Region- fullmäktigeval	Kommun- fullmäktigeval	
<i>att</i> ansvara för att kandidater erbjuds utbildning och information, uppmanas delta i konferenser, kampanjarbete och annan opinionsbildning,	<i>att</i> ansvara för att kandidater erbjuds utbildning och information, uppmanas delta i konferenser, kampanjarbete och annan opinionsbildning,	<i>att</i> ansvara för att kandidater erbjuds utbildning och information, uppmanas delta i konferenser, kampanjarbete och annan opinionsbildning,	1 2 3 4 5
<i>att</i> avgöra om och vilken/a kandidater som rekryteringskommittén vill föra direkt till omröstning vid nomineringsstämma. Antalet får vara upp till 25 procent av antalet fasta riksdagsmandat i valkretsen avrundat uppåt, dock högst tre kandidater,	<i>att</i> avgöra om och vilken/a kandidater som rekryteringskommittén vill föra direkt till omröstning vid nomineringsstämma. Detta antal ska vara begränsat och preciseras i nomineringsreglerna,	<i>att</i> avgöra om och vilken/a kandidater som rekryteringskommittén vill föra direkt till omröstning vid nomineringsstämma. Detta antal ska vara begränsat och preciseras i nomineringsreglerna,	6 7 8 9 10 11 12 13 14
<i>att</i> i förekommande fall överlämna allt underlag och rekryteringskommitténs slutsatser till nomineringskommittén.	<i>att</i> i förekommande fall överlämna allt underlag och rekryteringskommitténs slutsatser till nomineringskommittén, respektive regionfullmäktigesvalkretsstyrelsen.	<i>att</i> i förekommande fall överlämna allt underlag och rekryteringskommitténs slutsatser till nomineringskommittén i kretsen/föreningen.	15 16 17 18 19 20 21
<i>att</i> avlämna rapport direkt till förbundsstämma/förbundsråd	<i>att</i> avlämna rapport direkt till krets-/föreningsårsmöte.	<i>att</i> avlämna rapport direkt till krets-/föreningsårsmöte.	22 23
2.3 Kandidater			24
Kandidat ska vara medlem.	Kandidat ska vara medlem.	Kandidat ska vara medlem.	25
Kandidat som inte inlämnar fullständig kandidatförsäkran får inte delta i provval eller stå på valsedel.	Kandidat som inte inlämnar fullständig kandidatförsäkran får inte delta i provval eller stå på valsedel.	Kandidat som inte inlämnar fullständig kandidatförsäkran får inte delta i provval eller stå på valsedel.	26 27 28 29
Kandidat ska delta i utbildning och annan kompetensutveckling och medverka i kampanj- och opinionsbildningsarbete.	Kandidat ska delta i utbildning och annan kompetensutveckling och medverka i kampanj- och opinionsbildningsarbete.	Kandidat ska delta i utbildning och annan kompetensutveckling och medverka i kampanj- och opinionsbildningsarbete.	30 31 32 33
Kandidat ska på förfrågan av nomineringskommitté ta ställning till om man avser att ta en riksdagsplats i besittning om detta val så utfaller. Endast kandidater som avser ta en riksdagsplats i besittning deltar i det rådgivande provvalet och/eller nomineringsstämma.			34 35 36 37 38 39 40 41 42

Riksdagsval	Region- fullmäktigeval	Kommun- fullmäktigeval	
3. Nomineringskommitté			1
3.1 Nomineringskommitténs sammansättning och val			2
Förbundsstämma ett år före allmänna val kan utse eller uppdra åt förbundsstyrelse att utse nomineringskommitté för riksdagsvalet.	Förbundsstämma ett år före allmänna val utser nomineringskommitté omfattande hela regionen för regionfullmäktigesvalet, alternativt, förbundsstyrelse ett år före allmänna val utser regionsvalkretsstyrelser.	Krets-/föreningsårsmöte ett år före allmänna val kan utse eller uppdra åt krets-/föreningsstyrelse att utse nomineringskommitté för kommunfullmäktigevalet.	3 4 5 6 7 8 9
Utses ej nomineringskommitté fullgör rekryteringskommitté dennas uppgifter.	Utses ej nomineringskommitté fullgör rekryteringskommitté dennas uppgifter.	Utses ej nomineringskommitté fullgör rekryteringskommitté dennas uppgifter.	10 11 12
	I nomineringskommitté omfattande hela regionen ska samtliga regionsvalkretsar vara representerade.		13 14 15 16
	Regionsvalkretsstyrelse består av ledamöter från de i valkretsen ingående kommunerna. Varje kommun utser tre ledamöter varav den kommunala rekryteringskommitténs ordförande är självskriven ledamot.		17 18 19 20 21 22 23
Ledamöterna ska ej kandidera till kommande riksdagsval.	Ledamöterna bör ej kandidera till kommande regionval samt bör vara folkbokförd i den region/den valkrets för vilken nomineringskommittén/ regionsvalkretsstyrelsen ansvarar.	Ledamöterna bör ej kandidera till kommande kommunfullmäktigeval samt bör vara folkbokförd i den kommun för vilken kommittén ansvarar.	24 25 26 27 28 29
Moderata Ungdomsförbundet samt Moderatkvinnorna utser var sin representant i kommittén.	Moderata Ungdomsförbundet samt Moderatkvinnorna utser var sin representant i nomineringskommitté respektive regionsvalkretsstyrelserna.	Moderata Ungdomsförbundet samt Moderatkvinnorna utser var sin representant i kommittén.	30 31 32 33 34
		Har varken rekryteringskommitté eller nomineringskommitté utsetts svarar styrelsen för dessas åligganden.	35 36 37 38

Riksdagsval	Region- fullmäktigeval	Kommun- fullmäktigeval	
3.2 Nomineringskommitténs åligganden			1
Nomineringskommitténs åligganden följer av hur den fortsatta nomineringsprocessen genomförs. Dessa åligganden bör, beroende på vilka alternativ som väljs, regleras under denna punkt vid fastställande av nomineringsreglerna.	Nomineringskommitténs åligganden följer av hur den fortsatta nomineringsprocessen genomförs. Dessa åligganden bör, beroende på vilka alternativ som väljs, regleras under denna punkt vid fastställande av nomineringsreglerna.	Nomineringskommitténs åligganden följer av hur den fortsatta nomineringsprocessen genomförs. Dessa åligganden bör, beroende på vilka alternativ som väljs, regleras under denna punkt vid fastställande av nomineringsreglerna.	2 3 4 5 6 7 8 9
Nomineringskommittén kan även fullgöra delar av eller hela rekryteringskommitténs uppgifter.	Nomineringskommittén kan även fullgöra delar av eller hela rekryteringskommitténs uppgifter.	Nomineringskommittén kan även fullgöra delar av eller hela rekryteringskommitténs uppgifter.	10 11 12
4. Provväl (om beslut att genomföra provväl fattats)			13
4.1 Tider			14
Rådgivande provväl till riksdagen genomförs bland medlemmar och ska vara avslutat senast under oktober månad året före ordinarie riksdagsval.	Rådgivande provväl till regionen genomförs bland medlemmar och ska vara avslutat senast 15 januari valår.	Rådgivande provväl till kommunfullmäktige genomförs bland medlemmar och ska vara avslutat senast 15 januari valår.	15 16 17 18 19
4.2 Röstlängd			20
Före provvalets utsändande upprättas röstlängd upptagande medlemmar som erlagt fastställt medlemsavgift för innevarande år eller ny medlem som senast sex veckor före provvalet inleds erlagt medlemsavgift och i samband därmed införts i medlemsregistret, samt är folkbokförd i den riksdagsvalkrets valet gäller. Endast i röstlängden upptagen medlem har rätt att delta i provvalet bland medlemmarna.	Före provvalets utsändande upprättas röstlängd upptagande medlemmar som erlagt fastställt medlemsavgift för innevarande år eller ny medlem som senast sex veckor före provvalet inleds erlagt medlemsavgift och i samband därmed införts i medlemsregistret, samt är folkbokförd i den region eller den regionvalkrets valet gäller. Endast i röstlängden upptagen medlem har rätt att delta i provvalet bland medlemmarna.	Före provvalets utsändande upprättas röstlängd upptagande medlemmar som erlagt fastställt medlemsavgift för innevarande år eller ny medlem som senast sex veckor före provvalet inleds erlagt medlemsavgift och i samband därmed införts i medlemsregistret, samt är folkbokförd i den kommun eller den kommunvalkrets valet gäller. Endast i röstlängden upptagen medlem har rätt att delta i provvalet bland medlemmarna.	21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34
4.3 Utsändande			35
4.3.1 Medlemmarnas provväl			36
Till samtliga medlemmar, inklusive medlemmar i Moderatkvinnorna och Moderata Ungdomsförbundet, utsändes provvalsöversändelse innehållande provvalsinstruktion, kandidatförteckning, valsedel, innerkuvert och svarsytterkuvert.	Till samtliga medlemmar, inklusive medlemmar i Moderatkvinnorna och Moderata Ungdomsförbundet, utsändes provvalsöversändelse innehållande provvalsinstruktion, kandidatförteckning, valsedel, innerkuvert och svarsytterkuvert.	Till samtliga medlemmar, inklusive medlemmar i Moderatkvinnorna och Moderata Ungdomsförbundet, utsändes provvalsöversändelse innehållande provvalsinstruktion, kandidatförteckning, valsedel, innerkuvert och svarsytterkuvert.	37 38 39 40 41 42 43 44

Riksdagsval	Region- fullmäktigeval	Kommun- fullmäktigeval	
4.4 Övriga bestämmelser om provvalets genomförande			1
Provvalet genomförs på så sätt att de röstberättigade på valsedeln markerar med x framför den/de kandidater de vill ska representera dem.	Provvalet genomförs på så sätt att de röstberättigade på valsedeln markerar med x framför den/de kandidater de vill ska representera dem.	Provvalet genomförs på så sätt att de röstberättigade på valsedeln markerar med x framför den/de kandidater de vill ska representera dem.	2 3 4 5 6
		Alternativt kan framför allt i mindre kommuner provvalet genomförs på så sätt att de röstberättigade rangordnar kandidaterna och de därefter ges poäng beroende på placering.	7 8 9 10 11 12
Närmare instruktioner om provvalets genomförande återfinns i rekommenderade instruktioner för genomförande av provval och stämmor.	Närmare instruktioner om provvalets genomförande återfinns i rekommenderade instruktioner för genomförande av provval och stämmor.	Närmare instruktioner om provvalets genomförande återfinns i rekommenderade instruktioner för genomförande av provval och stämmor.	13 14 15 16 17
5. Nomineringsstämma			18
5.1 Tider			19
Nomineringsstämma är förbundets (riksdagsvalkretsens) högsta beslutande organ för fastställande av riksdagsvalsedlar och består av förbundsstyrelsens ledamöter samt ombud från partiföreningarna. Nomineringsstämma genomförs senast under december månad före valår.	Nomineringsstämma är region/regionvalkretsens högsta beslutande organ för fastställande av regionvalsedlar och består av ombud från partiföreningarna eller alla medlemmar i en regionvalkrets. Nomineringsstämma genomförs senast 15 mars valåret alternativt senast det datum förbundsstyrelsen fastställt.	Nomineringsstämma (årsmöte/extra årsmöte) är kretsens/föreningens högsta beslutande organ för fastställande av kommunfullmäktigevalsedlar och består av ombud från partiföreningarna eller alla medlemmar. Nomineringsstämma genomförs senast 15 mars valåret alternativt senast det datum förbundsstyrelsen fastställt.	20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30
5.2 Ombud/Röstberättigade			31
5.2.1 Nomineringsstämma består av x ombud från partiföreningarna inklusive förbundsstyrelsen, normalt cirka sex till tio procent av medlemsantalet. Ombudsplatserna, exklusive förbundsstyrelsen, fördelas proportionellt i förhållande till respektive partiförenings medlemsantal, varvid varje förening ska erhålla minst en ombudsplats.	5.2.1 Nomineringsstämma består antingen av partiföreningarnas ombud till förbundsstämma eller av x ombud från partiföreningarna. Ombudsplatserna fördelas i så fall proportionellt i förhållande till respektive partiförenings medlemsantal, varvid varje förening ska erhålla minst en ombudsplats.	Normalstadgarna föreskriver vad som gäller för ombud/röstberättigade vid krets-/föreningsårsmöte tillika nomineringsstämma.	32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44

Riksdagsval	Region- fullmäktigeval	Kommun- fullmäktigeval	
Antalet ombud som respektive partiförening har att utse grundar sig på antalet betalande medlemmar i partiföreningen. Den 31 december året före nomineringsstämmor fastställs hur många som under året betalat medlemsavgift till partiföreningen. I antalet betalande medlemmar inräknas de som under året betalat medlemsavgift till Moderatkvinnorna eller ungdomsförening och som är bosatt inom partiföreningens verksamhetsområde eller sökt och erhållit medlemskap i partiföreningen.	Antalet ombud som respektive partiförening har att utse grundar sig på antalet betalande medlemmar i partiföreningen. Den 31 december året före nomineringsstämmor fastställs hur många som under året betalat medlemsavgift till partiföreningen. I antalet betalande medlemmar inräknas de som under året betalat medlemsavgift till Moderatkvinnorna eller ungdomsförening och som är bosatt inom partiföreningens verksamhetsområde eller sökt och erhållit medlemskap i partiföreningen.		1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21
Vid val av ombud bör partiföreningarna tillse att ombudsdelegationerna så långt möjligt ges en allsidig sammansättning.	Vid val av ombud andra än förbundsstämмоmbud bör partiföreningarna tillse att ombudsdelegationerna så långt möjligt ges en allsidig sammansättning.		22 23 24 25 26 27
Varje ombud har en röst. Ledamot av nomineringskommitté vilken ej är ombud har yttranderätt. Enskild medlem har närvarorätt och yttranderätt.	Varje ombud har en röst. Ledamot av regionsvalkretsstyrelse vilken ej är ombud har yttranderätt. Enskild medlem har närvarorätt och yttranderätt.		28 29 30 31 32 33
5.2.2 Protokollsutdrag, som visar vilka som utsetts till ombud, ska vara förbundsstyrelsen tillhanda senast tre veckor före stämman.	5.2.2 Protokollsutdrag, som visar vilka som utsetts till ombud, ska vara förbundsstyrelsen/region-valkretsstyrelsen tillhanda senast tre veckor före stämman.		34 35 36 37 38 39
5.3 Kallelse			40
Nomineringsstämma sammanträder på kallelse av förbundsstyrelse. Kallelse till nomineringsstämma utsänds till partiföreningarna senast fyra månader före stämman.	Nomineringsstämma sammanträder på kallelse av förbundsstyrelse/region-valkretsstyrelse. Kallelse till nomineringsstämma utsänds till partiföreningarna senast tre veckor före stämman.	Nomineringsstämma sammanträder på kallelse av krets-/föreningsstyrelse. Kallelse till nomineringsstämma utsänds till ombuden/medlemmarna senast tre veckor före stämman.	41 42 43 44 45 46
		I kallelse ska framgå att valsedel ska fastställas samt för vilka val.	47 48

Riksdagsval	Region- fullmäktigeval	Kommun- fullmäktigeval	
5.4 Stämmohandlingar			1
Följande underlag utsänds till ombuden senast tio dagar före stämman:	Minst följande underlag utsänds till ombuden senast en vecka före stämman:	Minst följande underlag utsänds till ombuden/medlemmarna senast en vecka före stämman:	2 3 4
- Röstlängd			5
- Föredragningslista	- Föredragningslista	- Föredragningslista	6
- Procedurregler	- Procedurregler	- Procedurregler	7
- Kandidaternas meritförteckningar			8 9
Provvalsresultatet från medlemmarna om provval genomförts.	- Provvalsresultatet från medlemmarna om provval genomförts.	- Provvalsresultatet från medlemmarna om provval genomförts.	10 11
- Nomineringskommitténs rangordning av övriga kandidater, (genomförandealternativ A), alternativt			12 13 14 15
- Nomineringskommitténs förslag till valsedel (genomförandealternativ B)	- Nomineringskommitténs/regionsvalkretsstyrelsens förslag till valsedel	- Nomineringskommitténs förslag till valsedel	16 17 18
5.5 Föredragningslista			19
Vid nomineringsstämma ska minst förekomma:	Vid nomineringsstämma ska minst förekomma:	Vid nomineringsstämma ska minst förekomma:	20 21
a. Val av ordförande och vice ordförande att leda förhandlingarna.	a. Val av ordförande och vice ordförande att leda förhandlingarna.	a. Val av ordförande och vice ordförande att leda förhandlingarna.	22 23 24
b. Val av sekreterare.	b. Val av sekreterare.	b. Val av sekreterare.	25
c. Val av två justerare samt erforderligt antal röstsammanräknare.	c. Val av två justerare samt i förekommande fall erforderligt antal röstsammanräknare.	c. Val av två justerare samt i förekommande fall erforderligt antal röstsammanräknare.	26 27 28
d. Fastställande av röstlängd.	d. Fastställande av röstlängd.	d. Fastställande av röstlängd.	29
e. Fastställande av nomineringsstämmans stadgeenliga utlysning.	e. Fastställande av nomineringsstämmans stadgeenliga utlysning.	e. Fastställande av nomineringsstämmans stadgeenliga utlysning.	30 31 32
f. Genomgång och fastställande av procedurregler.	f. Genomgång och fastställande av procedurregler.	f. Genomgång och fastställande av procedurregler.	33 34
g. Fastställande av slutligt antal kandidater på valsedeln.	g. Fastställande av slutligt antal kandidater på valsedeln.	g. Fastställande av slutligt antal kandidater på valsedeln.	35 36
h. Kandidaternas presentation och utfrågning. (Alternativ A och B)	h. (Kandidaternas presentation och utfrågning.)	h. (Kandidaternas presentation och utfrågning.)	37 38 39

Riksdagsval	Region- fullmäktigeval	Kommun- fullmäktigeval	
i. Sluten omröstning. (Alternativ A)	i. (Sluten omröstning.)	i. (Sluten omröstning.)	1 2
j. Redovisning av omröstningsresultat. (Alternativ A)	j. (Redovisning av omröstningsresultat.)	j. (Redovisning av omröstningsresultat.)	3 4
k. Fastställande av valsedel. (Alternativ B)	k. Fastställande av valsedel.	k. Fastställande av valsedel.	5 6
l. Kandidaternas besked om deras placering på valsedeln accepteras. (Alternativ A)			7 8 9
m. Beslut om rangordning av övriga kandidater. (Alternativ A)			10 11
n. Sammanställning av den fullständiga slutliga valsedelns rangordning.			12 13 14
o. Ställningstagande till eventuellt ytterligare valsedlar (minoritetsskydd) (Alternativ B).	l. Ställningstagande till eventuellt ytterligare valsedlar (minoritetsskydd).	l. Ställningstagande till eventuellt ytterligare valsedlar (minoritetsskydd).	15 16 17
p. Övriga ärenden.	m. Övriga ärenden.	m. Övriga ärenden.	18
	(Endast förekommande punkter om genomförandealternativ A från riksdagsvalet används.)	(Endast förekommande punkter om genomförandealternativ A från riksdagsvalet används.)	19 20 21
5.6 Röstning			22
Omröstning sker öppet utom i personval då den ska vara sluten. Ombud ska personligen utöva sin rösträtt vid stämman.	Omröstning sker öppet utom i personval då den ska vara sluten. Ombud/medlem ska personligen utöva sin rösträtt vid stämman.	Omröstning sker öppet utom i personval då den ska vara sluten. Ombud/medlem ska personligen utöva sin rösträtt vid stämman.	23 24 25 26
Voteringsanläggning kan användas och röstningsprotokoll registreras ej.	Voteringsanläggning kan användas och röstningsprotokoll registreras ej.	Voteringsanläggning kan användas och röstningsprotokoll registreras ej.	27 28 29
Öppen omröstning sker genom uppvisande av röstkort eller med voteringsanläggning. Vid lika röstetal avgörs utgången i enlighet med den mening ordföranden biträder.	Öppen omröstning sker genom uppvisande av röstkort, handuppräknings eller med voteringsanläggning. Vid lika röstetal avgörs utgången i enlighet med den mening ordföranden biträder.	Öppen omröstning sker genom uppvisande av röstkort, handuppräknings eller med voteringsanläggning. Vid lika röstetal avgörs utgången i enlighet med den mening ordföranden biträder.	30 31 32 33 34 35
Vid sluten omröstning med valsedel ska den för att vara giltig, uppta så många namn som valet avser. Vid lika röstetal avgörs utgången genom lottning.	Vid sluten omröstning ska valsedel för att vara giltig, uppta så många namn som valet avser. Vid lika röstetal avgörs utgången genom lottning.	Vid sluten omröstning ska valsedel för att vara giltig, uppta så många namn som valet avser. Vid lika röstetal avgörs utgången genom lottning.	36 37 38 39 40

Riksdagsval	Region- fullmäktigeval	Kommun- fullmäktigeval	
Vid personval som avser en plats ska den som blir vald erhålla minst hälften av antalet avgivna giltiga röster. I annat fall genomförs ytterligare en omröstning mellan de två kandidater som erhållit de högsta röstetalen.	Vid personval som avser en plats ska den som blir vald erhålla minst hälften av antalet avgivna giltiga röster. I annat fall genomförs ytterligare en omröstning mellan de två kandidater som erhållit de högsta röstetalen.	Vid personval som avser en plats ska den som blir vald erhålla minst hälften av antalet avgivna giltiga röster. I annat fall genomförs ytterligare en omröstning mellan de två kandidater som erhållit de högsta röstetalen.	1 2 3 4 5 6 7
Om nomineringsstämma genomförs med valsedelsförslag från nomineringskommitté gäller följande:	Om nomineringsstämma genomförs med valsedelsförslag från nomineringskommitté/regionvalkretsstyrelse gäller följande:	Om nomineringsstämma genomförs med valsedelsförslag från nomineringskommitté gäller följande:	8 9 10 11
Före omröstning bereds tillfälle för överläggning och framställande av ändringsförslag.	Före omröstning bereds tillfälle för överläggning och framställande av ändringsförslag.	Före omröstning bereds tillfälle för överläggning och framställande av ändringsförslag.	12 13 14
Framställs inget ändringsförslag fastställs kandidaters rangordning med ett enkelt klubbslag.	Framställs inget ändringsförslag fastställs kandidaters rangordning med ett enkelt klubbslag.	Framställs inget ändringsförslag fastställs kandidaters rangordning med ett enkelt klubbslag.	15 16 17
Förekommer ändringsförslag gäller följande:	Förekommer ändringsförslag gäller följande:	Förekommer ändringsförslag gäller följande:	18 19
Nomineringsstämma beslutar plats för plats om kandidaternas placering	Nomineringsstämma beslutar plats för plats om kandidaternas placering	Nomineringsstämma beslutar plats för plats om kandidaternas placering	20 21 22
Vid omröstning är nomineringskommitténs förslag alltid huvudförslag. Har någon annan än den nomineringskommitté föreslagit blivit vald ska den kandidat som fått avstå föreslagen plats automatiskt prövas på nästkommande plats.	Vid omröstning är nomineringskommitténs/regionvalkretsstyrelsens förslag alltid huvudförslag. Har någon annan än den nomineringskommittén / regionvalkretsstyrelsen föreslagit blivit vald ska den kandidat som fått avstå föreslagen plats automatiskt prövas på nästkommande plats.	Vid omröstning är nomineringskommitténs förslag alltid huvudförslag. Har någon annan än den nomineringskommitté föreslagit blivit vald ska den kandidat som fått avstå föreslagen plats automatiskt prövas på nästkommande plats.	23 24 25 26 27 28 29 30 31 32
5.7 Ytterligare valsedlar			33
Nomineringsstämma kan besluta att ytterligare valsedel/ lar ska sanktioneras. Till exempel kan det gälla ungdomslista	Nomineringsstämma kan besluta att ytterligare valsedel/ lar ska sanktioneras. Till exempel kan det gälla ungdomslista.	Nomineringsstämma kan besluta att ytterligare valsedel/ lar ska sanktioneras. Till exempel kan det gälla ungdomslista.	34 35 36 37
Föreligger sådant förslag ska stämman besluta att anta valsedeln i sin helhet eller förkasta den.	Föreligger sådant förslag ska stämman besluta att anta valsedeln i sin helhet eller förkasta den.	Föreligger sådant förslag ska stämman besluta att anta valsedeln i sin helhet eller förkasta den.	38 39 40 41

Riksdagsval	Region- fullmäktigeval	Kommun- fullmäktigeval	
Sedan på angivet sätt en eller flera huvudvalsedel/lar (förutom sanktionerad valsedel) antagits av nomineringsstämma, ska ytterligare en valsedel kunna upprättas om minst en tredjedel av antalet röstande vid mötet förenar sig därom.	Sedan på angivet sätt en eller flera huvudvalsedel/lar (förutom sanktionerad valsedel) antagits av nomineringsstämma, ska ytterligare en valsedel kunna upprättas om minst en tredjedel av antalet röstande vid mötet förenar sig därom.	Sedan på angivet sätt en eller flera huvudvalsedel/lar (förutom sanktionerad valsedel) antagits av nomineringsstämma, ska ytterligare en valsedel kunna upprättas om minst en tredjedel av antalet röstande vid mötet förenar sig därom.	1 2 3 4 5 6 7 8
I så fall ajourneras mötet till senare tidpunkt på dagen för att bereda förslagsställarna möjlighet att utarbeta ett fullständigt förslag till rangordning och geografiskt område. Detta förslag föreläggs mötet och avgörs genom ett enda beslut. Sker omröstning och vinner därvid förslaget anslutning från minst en tredjedel av de i omröstningen deltagande, är det antaget.	I så fall ajourneras mötet till senare tidpunkt på dagen för att bereda förslagsställarna möjlighet att utarbeta ett fullständigt förslag till rangordning och geografiskt område. Detta förslag föreläggs mötet och avgörs genom ett enda beslut. Sker omröstning och vinner därvid förslaget anslutning från minst en tredjedel av de i omröstningen deltagande, är det antaget.	I så fall ajourneras mötet till senare tidpunkt på dagen för att bereda förslagsställarna möjlighet att utarbeta ett fullständigt förslag till rangordning och geografiskt område. Detta förslag föreläggs mötet och avgörs genom ett enda beslut. Sker omröstning och vinner därvid förslaget anslutning från minst en tredjedel av de i omröstningen deltagande, är det antaget.	9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
5.8 Genomförandealternativ samt procedurregler vid nomineringsstämma			21
Närmare rekommendationer i övrigt om genomförandet av nomineringsstämma återfinns i rekommenderade instruktioner.	Närmare rekommendationer i övrigt om genomförandet av nomineringsstämma återfinns i rekommenderade instruktioner.	Närmare rekommendationer i övrigt om genomförandet av nomineringsstämma återfinns i rekommenderade instruktioner.	22 23 24 25
Vid fastställande av nomineringsregler ska fastställas vilket genomförandealternativ som skall gälla vid nomineringsstämma, A eller B.			26 27 28 29 30
Fastställs inte detta gäller genomförandealternativ A.			31 32
Procedurregler som bland annat är beroende av att antalet kandidater är känt fastställs vid nomineringsstämman.			33 34 35 36
Närmare instruktioner om stämans genomförande återfinns i rekommenderade instruktioner för genomförande av provval och stämmor.	Närmare instruktioner om stämans genomförande återfinns i rekommenderade instruktioner för genomförande av provval och stämmor.	Närmare instruktioner om stämans genomförande återfinns i rekommenderade instruktioner för genomförande av provval och stämmor.	37 38 39 40 41

Riksdagsval	Region- fullmäktigeval	Kommun- fullmäktigeval	
6. Extra nomineringsstämma			1
Förbundsstyrelse eller minst en tredjedel av partiföreningarna inom riksdagsvalkretsen kan inom tre veckor från nomineringsstämmas avslutande hemställa hos partistyrelsen att en extra nomineringsstämma inkallas om synnerliga skäl härför finnes.	Förbundsstyrelse eller minst en tredjedel av partiföreningarna inom regionsområdet kan inom tre veckor från nomineringsstämmas avslutande hemställa hos partistyrelsen att en extra nomineringsstämma inkallas om synnerliga skäl härför finnes, om stämman behandlat nominering för hela regionsområdet.	Kretsstyrelse eller minst en tredjedel av ledamöterna i kretsstyrelsen kan inom tre veckor från nomineringsstämmas avslutande hemställa hos förbundsstyrelsen att en extra nomineringsstämma inkallas om synnerliga skäl härför finnes.	2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
	Regionsvalkretsstyrelse eller minst en tredjedel av partiföreningarna inom regionsvalkretsen kan inom tre veckor från nomineringsstämmas avslutande hemställa hos förbundsstyrelsen om att en extra nomineringsstämma inkallas om synnerliga skäl härför finnes.	Föreningsstyrelse eller minst en tredjedel av medlemmarna kan inom tre veckor från nomineringsstämmas avslutande hemställa hos förbundsstyrelsen om att en extra nomineringsstämma inkallas om synnerliga skäl härför finnes.	12 13 14 15 16 17 18 19 20
Kallelse till extra nomineringsstämma utsändes av förbundsstyrelsen till partiföreningarna så snart beslut fattats om extra nomineringsstämma.	Kallelse till extra nomineringsstämma utsändes av förbundsstyrelsen till partiföreningarna så snart beslut fattats om extra nomineringsstämma.	Kallelse till extra nomineringsstämma utsändes av kretsstyrelsen till partiföreningarna så snart beslut fattats om extra nomineringsstämma, dock minst två veckor innan.	21 22 23 24 25 26
		Kallelse till extra nomineringsstämma utsändes av föreningsstyrelsen till medlemmarna så snart beslut fattats om extra nomineringsstämma.	27 28 29 30 31
Extra nomineringsstämma får endast behandla de frågor den inkallats för.	Extra nomineringsstämma får endast behandla de frågor den inkallats för.	Extra nomineringsstämma får endast behandla de frågor den inkallats för.	32 33 34
Ytterligare extra nomineringsstämma kan icke inkallas.	Ytterligare extra nomineringsstämma kan icke inkallas.	Ytterligare extra nomineringsstämma kan icke inkallas.	35 36
Beroende på orsaken till att extra nomineringsstämma inkallas fastställer förbundsstyrelsen de närmare formerna för denna varvid ovanstående nomineringsregler i tillämpliga delar ska följas.	Beroende på orsaken till att extra nomineringsstämma inkallas fastställer förbundsstyrelse/regionsvalkretsstyrelse de närmare formerna för denna varvid ovanstående nomineringsregler i tillämpliga delar ska följas.	Beroende på orsaken till att extra nomineringsstämma inkallas fastställer krets/föreningsstyrelse de närmare formerna för denna varvid ovanstående nomineringsregler i tillämpliga delar ska följas.	37 38 39 40 41 42 43

Riksdagsval	Region- fullmäktigeval	Kommun- fullmäktigeval	
7. Förändringar mellan nomineringsstämma och valsedelstryckning			1
			2
Om kandidat avsäger sig kandidatur eller valbarheten upphör mellan nomineringsstämmas beslut och sista möjliga tidpunkt för valsedelstryckning ansvarar förbundsstyrelse för att kandidat tas bort från valsedel och följande kandidater flyttas upp ett steg. Sådant beslut kan av förbundsstyrelse delegeras till en grupp av förtroendevalda eller enskild tjänsteman inom partiet. Endast skriftliga avsägelser accepteras som underlag för beslut.	Om kandidat avsäger sig kandidatur eller valbarheten upphör mellan nomineringsstämmas beslut och sista möjliga tidpunkt för valsedelstryckning ansvarar förbundsstyrelse/regionsvalkrets-styrelse för att kandidat tas bort från valsedel och följande kandidater flyttas upp ett steg. Sådant beslut kan av förbundsstyrelse/regionsvalkrets-styrelse delegeras till en grupp av förtroendevalda eller enskild tjänsteman inom partiet. Endast skriftliga avsägelser accepteras som underlag för beslut.	Om kandidat avsäger sig kandidatur eller valbarheten upphör mellan nomineringsstämmas beslut och sista möjliga tidpunkt för valsedelstryckning ansvarar krets/föreningsstyrelse för att kandidat tas bort från valsedel och följande kandidater flyttas upp ett steg. Sådant beslut kan av krets/föreningsstyrelse delegeras till en grupp av förtroendevalda eller enskild tjänsteman inom partiet. Endast skriftliga avsägelser accepteras som underlag för beslut.	3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19
	Förbundsstyrelsen kan efter begäran av partiföreningens styrelse eller på eget initiativ pröva nomineringsförfarandet i kommunen eller regionsvalkretsen. Förbundsstyrelsen kan med två tredjedels majoritet fastställa en ny valsedel samt återkalla de av nomineringsstämma beslutade valsedlarna eller avföra enskilda kandidater. Förbundsstyrelsens beslut ska senast ha ägt rum fyra veckor efter det att nomineringsstämma ägt rum.	Förbundsstyrelsen kan efter begäran av partiföreningens styrelse eller på eget initiativ pröva nomineringsförfarandet i kommunen eller regionsvalkretsen. Förbundsstyrelsen kan med två tredjedels majoritet fastställa en ny valsedel samt återkalla de av nomineringsstämma beslutade valsedlarna eller avföra enskilda kandidater. Förbundsstyrelsens beslut ska senast ha ägt rum fyra veckor efter det att nomineringsstämma ägt rum.	20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33
	Eventuellt överprövningsbeslut ska meddelas partistylelsen för kännedom.	Eventuellt överprövningsbeslut ska meddelas partistylelsen för kännedom.	34 35 36
8. Extraval			37
I händelse av omval eller extraval ska samma valsedel/lor som vid senaste ordinarie val med nödvändiga justeringar användas. Kandidaternas valbarhet kontrolleras och vid förfall för kandidat tillämpas successionsordning. Skulle antalet kandidater bli för litet hämtas ytterligare kandidater från föregående nominering.	I händelse av omval eller extraval ska samma valsedel/lor som vid senaste ordinarie val med nödvändiga justeringar användas. Kandidaternas valbarhet kontrolleras och vid förfall för kandidat tillämpas successionsordning. Skulle antalet kandidater bli för litet hämtas ytterligare kandidater från föregående nominering.	I händelse av omval eller extraval ska samma valsedel/lor som vid senaste ordinarie val med nödvändiga justeringar användas. Kandidaternas valbarhet kontrolleras och vid förfall för kandidat tillämpas successionsordning. Skulle antalet kandidater bli för litet hämtas ytterligare kandidater från föregående nominering.	38 39 40 41 42 43 44 45 46 47

Riksdagsval	Region- fullmäktigeval	Kommun- fullmäktigeval	
Om behov föreligger att ta fram en ny valsedel/lar ska förbundsstyrelsen fatta beslut om detta och då gäller att nomineringsstämma ska hållas och i övrigt ska i möjligaste mån nomineringsreglerna tillämpas.	Om behov föreligger att ta fram en ny valsedel/lar ska förbundsstyrelsen fatta beslut om detta och då gäller att nomineringsstämma ska hållas och i övrigt ska i möjligaste mån nomineringsreglerna tillämpas.	Om behov föreligger att ta fram en ny valsedel/lar ska krets-/föreningsstyrelsen fatta beslut om detta och då gäller att nomineringsstämma ska hållas och i övrigt ska i möjligaste mån nomineringsreglerna tillämpas.	1 2 3 4 5 6 7

Partistyrelsen föreslår arbetsstämman besluta	1
att fastställa nomineringsregler inför valen 2026 enligt ovan, samt	2
att uppdra åt partirådet 2024 att fastställa kandidatförsäkran inför valet 2026	3

Proposition 12

Proposition 12

Nomineringsregler för Europaval

Bakgrund till förslaget

Partistämman 2019 beslutade att ge i uppdrag åt partistyrelsen att till arbetsstämman 2021 återkomma med förslag till förändringar i "Nomineringsregler för Europaval" som utgör bilaga till stadgan. Därför tillsatte partistyrelsen i januari 2020 en stadgekommitté och i direktiven till gruppen står bland annat:

Förslag till ändringar av partiets nomineringsregler avseende valen till Europaparlament, riksdag, regioner och kommuner ska presenteras för partistyrelsen senast den 15 januari 2021. Kommitténs förslag ska sedan i god tid skickas på remiss till länsförbund, sidoorganisationer samt nätverk. Remissförfarandet bör vara avslutat senast den 30 april 2021. Resultatet av remissen ska därefter sammanställas och resultera i en proposition till arbetsstämman hösten 2021. Reglerna avseende val till Europaparlamentet kan därmed tas i bruk inför Europaparlamentsvalet 2024.

Arbetsgruppen arbetade under 2020 och i början av 2021 med förslag till nya nomineringsregler för Europaval. En del synpunkter inkom under den större och bredare stadgeremiss vars syfte var att inventera behoven av förändringar i partiets stadgar och bilagor till dessa.

Sammanfattningsvis av inventeringsremissen och i sitt eget arbete kunde stadgekommittén konstatera att det fanns många beslut som lades i händerna på nomineringskommittén – bland annat gällande huruvida provval ska genomföras eller ej, samt formerna för hur listan fastställs med alternativ A och B. Vidare lyftes önskemål om nomineringskommitténs sammansättning. I det nya förslaget bestäms formerna redan när reglerna antas och stämman tar de principiella besluten.

Förslaget till nya nomineringsregler Europaval skickades på remiss till förbunden och sidoorganisationerna mellan den 19 mars och 20 maj. Huvuddelen av förbunden och sidoorganisationerna har inkommit med svar. Därefter har stadgekommittén arbetat in synpunkter från remissvaren och överlämnat sina förslag till partistyrelsen. Kommittén föreslår att provval ej ska genomföras, att det enbart ska kunna finnas en (1) valsedel, samt att nomineringskommittén ska lägga fram ett komplett förslag till valsedel som stämman beslutar om plats för plats.

Stadgekommittén är enig i sina förslag och har bestått av: Carina Zachau, Skåne (ordförande), Robert Hamberg, Jämtland, Erik Ottoson, Stockholm, Karla Ramsbäck, Stockholm, Jessika Roswall, Uppsala, Fredrik Sjöstrand, Östergötland,

Björn Thodenius, Västra Götaland, Simon Johansson/Fredrik Hultman, MUF,	1
Annsofie Thuresson, Moderatkvinnorna, Carl G Nilsson, Moderata Seniorer, Tobias	2
Björk, Öppna Moderater, Mikael Larsson, huvudsekreterare, Ole-Jörgen Persson,	3
organisationssekreterare.	4
Partistyrelsen har därefter gått igenom stadgekommitténs slutliga förslag och	5
lägger nu fram förslag till nya nomineringsregler för Europaval enligt följande.	6

Nomineringsregler för Europaval

Ny formulering med understruken text, om text saknas i högerkolumn är den borttagen.

Gäller från och med den 1 januari 2016.

Förslag till nya regler från och med 1 januari 2022.

Grundläggande principer

En av de viktigaste uppgifterna för partiet är att aktivt rekrytera och nominera kandidater till de allmänna valen. Rekryterings- och nomineringsarbetet måste ske med största omsorg och kontinuerligt.

Utveckling av kandidater är en viktig del av rekryteringsprocessen. Alla partiets nivåer har ett ansvar för att detta sker.

Riksorganisationen har ett särskilt ansvar för att Europavalskandidater ges politisk information, politiska underlag etc. som stöd i opinionsbildningsarbetet.

Valsedeln anger vilka personer som ska företräda väljarna och partiet i Europaparlamentet.

Valsedeln är också en viktig del av partiets ansikte utåt. Den och dess kandidater ska dessutom engagera till ett aktivt valarbete.

Olika hänsyn måste balanseras i rekryterings- och nomineringsarbetet. Främst bland kvalifikationer ska sättas den politiska förmågan och förutsättningarna att vara bra företrädare för partiet och väljarna, vilket innebär att kandidaterna bör avspegla väljarkåren i förhållande till kön, etnisk bakgrund, ålder, regional förankring mm.

Grundläggande principer

En av de viktigaste uppgifterna för partiet är att aktivt rekrytera och nominera kandidater till de allmänna valen. Rekryterings- och nomineringsarbetet måste ske med största omsorg och kontinuerligt.

Utveckling av kandidater är en viktig del av rekryteringsprocessen. Alla partiets nivåer har ett ansvar för att detta sker.

Riksorganisationen har ett särskilt ansvar för att Europavalskandidater ges politisk information, politiska underlag etc. som stöd i opinionsbildningsarbetet.

Valsedeln anger vilka personer som ska företräda väljarna och partiet i Europaparlamentet.

Valsedeln är också en viktig del av partiets ansikte utåt. Den och dess kandidater ska dessutom engagera till ett aktivt valarbete.

Olika hänsyn måste balanseras i rekryterings- och nomineringsarbetet. Främst bland kvalifikationer ska sättas den politiska förmågan och förutsättningarna att vara bra företrädare för partiet och väljarna, vilket innebär att kandidaterna bör avspegla väljarkåren i förhållande till kön, etnisk bakgrund, ålder, regional förankring mm.

Underlag för valsedelskompositionen är eventuellt provval, kandidaternas meritförteckningar/programförklaringar, nomineringskommitténs intervjuer, eventuella muntliga presentationer/utfrågningar, samt nomineringskommitténs eventuella förslag till valsedel.

Slutligt beslut om valsedel fattas alltid av en nomineringsstämma som kan vara partistämman eller partiråd.

Om det finns fler än en valsedel vilka omfattar samma geografiska område ska i sådant fall inom detta område dessa behandlas lika av valmedarbetarna. Samtliga valsedlar ska finnas tillgängliga i samtliga vallokaler inom området. I försändelser till hushållen inom området ska samtliga valsedlar bifogas.

§1 Fastställande av nomineringsregler

Partistämman fastställer nomineringsregler för Europaval. Reglerna utgör bilaga till partiets normalstadgar.

§2 Rekrytering, nominering och övriga förberedelser

2.1 Nomineringskommitté

Partistämman före val till Europaparlamentet utser, eller uppdrar åt partiråd att senast två år före valet utse nomineringskommitté.

Ledamöterna ska ej kandidera till kommande Europaparlamentsval. Kommittén bör ha god personkännedom samt ha

Underlag för valsedelskompositionen är kandidaternas meritförteckningar/programförklaringar, nomineringskommitténs intervjuer, samt nomineringskommitténs förslag till valsedel.

Slutligt beslut om valsedel fattas alltid av en nomineringsstämma som kan vara partistämman, arbetsstämma eller partiråd.

§1 Fastställande av nomineringsregler

Parti- eller arbetsstämma fastställer nomineringsregler för Europaval. Reglerna utgör bilaga till partiets normalstadgar.

§2 Rekrytering, nominering och övriga förberedelser

2.1 Nomineringskommitté

Parti- eller arbetsstämma före val till Europaparlamentet utser, eller uppdrar åt partiråd att senast två år före valet utse nomineringskommitté.

Ledamöterna ska ej kandidera till kommande Europaparlamentsval. Kommittén bör ha god personkännedom samt ha

kunskaper om vilka krav som ställs på partiets företrädare.

kunskaper om vilka krav som ställs på partiets företrädare.

1
2

2.1.1 Nomineringskommittés sammansättning

Nomineringskommitté består av 15 ledamöter och 15 ersättare, där 13 ordinarie och 13 ersättare alla representerar olika förbund.

Därutöver utser Moderatkvinnorna och Moderata Ungdomsförbundet var sin representant, jämte ersättare. Ersättarna har närvaro- och yttranderätt.

Bland kommitténs ledamöter utses ordförande och vice ordförande. Kommittén har rätt att till sig adjungera erforderliga personer.

2.1.1 Nomineringskommittés sammansättning

Nomineringskommitté består av en ledamot per förbund, samt en ledamot från vardera Moderata Ungdomsförbundet, Moderatkvinnorna, Moderata Seniorer och Öppna Moderater.

3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18

2.2 Nomineringskommittés arbetsutskott

Nomineringskommitté kan utse ett arbetsutskott bestående av ordförande, fyra ledamöter samt representant från vardera Moderatkvinnorna och Moderata Ungdomsförbundet, totalt sju ledamöter.

Arbetsutskottet har i första hand till uppgift att handlägga mer rutinartade ärenden samt de ärenden kommittén hänskjuter dit (undantag se 5.5.3).

2.2 Nomineringskommittés arbetsutskott

Nomineringskommitté kan utse ett arbetsutskott bestående av ordförande, fem ledamöter samt representant från Moderata Ungdomsförbundet, totalt sju ledamöter.

Arbetsutskottet har i första hand till uppgift att handlägga mer rutinartade ärenden samt de ärenden kommittén hänskjuter dit.

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29

2.3 Nomineringskommittés uppgifter

Nomineringskommitté åligger;

2.3 Nomineringskommittés uppgifter

Nomineringskommitté åligger;

30
31
32

<i>att</i>	i enlighet med fastställda regler ansvara för nomineringsprocessen, samt på olika sätt värdera och utvärdera nominerade kandidater och nuvarande ledamöters insatser,	<i>att</i>	i enlighet med fastställda regler ansvara för nomineringsprocessen, samt på olika sätt värdera och utvärdera nominerade kandidater och nuvarande ledamöters insatser,	1 2 3 4 5 6
<i>att</i>	påbörja nomineringsprocessen snarast och senast 20 månader före valet,	<i>att</i>	påbörja nomineringsprocessen snarast och senast 20 månader före valet,	7 8 9
<i>att</i>	upprätta detaljerad tidsplan för hela nomineringsprocessen,	<i>att</i>	upprätta detaljerad tidsplan för hela nomineringsprocessen,	10 11
<i>att</i>	från samtliga förbunds- och föreningsstyrelser, Moderatkvinnornas och Moderata Ungdomsförbundets centrala styrelser infordra kandidatförslag till Europaparlamentsvalet,	<i>att</i>	från samtliga förbunds- och föreningsstyrelser, <u>aktiva sidoorganisationer och nätverk</u> infordra kandidatförslag till Europaparlamentsvalet,	12 13 14 15 16 17 18
<i>att</i>	bereda enskilda medlemmar och allmänheten möjlighet att inkomma med kandidatförslag,	<i>att</i>	bereda enskilda medlemmar och allmänheten möjlighet att inkomma med kandidatförslag,	19 20 21
<i>att</i>	förteckna inkomna kandidatförslag, kontrollera valbarhet och medlemskap samt för kännedom informera partistytelsen om vilka kandidatförslag som inkommit,	<i>att</i>	förteckna inkomna kandidatförslag, kontrollera valbarhet och medlemskap samt för kännedom informera partistytelsen om vilka kandidatförslag som inkommit,	22 23 24 25 26 27
<i>att</i>	infordra kandidatförsäkrar,	<i>att</i>	infordra kandidatförsäkrar,	28
<i>att</i>	på eget initiativ lägga till kandidater,	<i>att</i>	på eget initiativ lägga till kandidater,	29 30
<i>att</i>	genomföra förberedande prioritering enligt punkt 3,	<i>att</i>	genomföra förberedande prioritering <u>samt fastställa hur många kandidater som ska rangordnas (minst 5) enligt punkt 3.</u>	31 32 33 34 35
<i>att</i>	aktivt följa parlamentsledamöternas arbete samt intervjua dem som önskar kandidera för ytterligare en mandatperiod,	<i>att</i>	aktivt följa parlamentsledamöternas arbete samt intervjua dem som önskar kandidera för ytterligare en mandatperiod,	36 37 38 39

<i>att</i>	därutöver på eget initiativ intervjua och samtala med kandidater,	<i>att</i>	därutöver på eget initiativ intervjua och samtala med kandidater,	1 2 3
<i>att</i>	ansvara för att kandidater erbjuds utbildning och information, uppmannas delta i konferenser, kampanjarbete och annan opinionsbildning,	<i>att</i>	ansvara för att kandidater erbjuds utbildning och information, uppmannas delta i konferenser, kampanjarbete och annan opinionsbildning,	4 5 6 7 8
<i>att</i>	tillfråga kandidaterna om de avser att ta en parlamentsplats i anspråk om europaparlamentsvalet så utfaller, enligt punkt 2.4,	<i>att</i>	tillfråga kandidaterna om de avser att ta en parlamentsplats i anspråk om europaparlamentsvalet så utfaller,	9 10 11 12 13
<i>att</i>	skilja kandidat från kandidatur om det framkommer uppgifter enligt kandidatförsäkran som gör en kandidat olämplig i förhållande till uppgiften som företrädare för partiet,	<i>att</i>	skilja kandidat från kandidatur om det framkommer uppgifter enligt kandidatförsäkran som gör en kandidat olämplig i förhållande till uppgiften som företrädare för partiet,	14 15 16 17 18 19
<i>att</i>	besluta om rådgivande provval ska genomföras eller ej,			20 21
<i>att</i>	förbereda eventuellt provval genom att upprätta kandidatförteckning med kandidatpresentationer, fastställa tid för, övervaka och leda sammanräkningen, samt omgående efter sammanräkning offentliggöra provvalsresultatet (rangordningen) enligt punkt 4,			22 23 24 25 26 27 28 29 30
<i>att</i>	fastställa genomförandealternativ vid nomineringsstämman. Alternativ A: innebär att nomineringsstämman inte föreläggs förslag till rangordnade kandidater i toppen. Alternativ B: innebär ett komplett rangordnat listförslag från nomineringskommittén.			31 32 33 34 35 36 37 38 39

att	avgöra om och vilken/a	1	
	kandidater som	2	
	nomineringskommittén vill	3	
	föra direkt till omröstning vid	4	
	nomineringsstämma. Antalet	5	
	får vara högst två kandidater,	6	
	(Alternativ A),	7	
att	med ledning av kommitténs	8	
	förberedelser, eventuellt	9	
	provvalsresultat, intervjuer	10	
	och övrig kännedom om	11	
	kandidaterna fastställa antal	12	
	och vilka kandidater som	13	
	ska delta i presentationer	14	
	och den bland dessa	15	
	rangordnande omröstningen vid	16	
	nomineringsstämma, enligt punkt	17	
	5.5.3, (Alternativ A),	18	
att	tillfråga övriga kandidater	19	
	om de står till förfogande för	20	
	placering på valsedeln efter	21	
	dem som rangordnas av	22	
	nomineringsstämma, samt föreslå	23	
	ordningsföljd mellan dessa, att	24	
	föreläggas nomineringsstämma	25	
	enligt 5.5.3,	26	
	(Alternativ A),	27	
att	i övrigt förbereda	att förbereda nomineringsstämma	28
	nomineringsstämma genom	genom att upprätta underlag i	29
	att upprätta underlag med	enlighet med fastställda regler,	30
	provvalsresultat och övriga		31
	underlag i enlighet med		32
	fastställda regler enligt punkt 5.3,		33
att	beroende på antal kandidater		34
	som ska presenteras besluta		35
	om tid för kandidaternas		36
	presentation och utfrågning vid		37
	nomineringsstämma enligt punkt		38
	5.5.4, (Alternativ A),		39

<i>att</i>	leda, eller utse ledare av, muntlig kandidatpresentation och utfrågning vid nomineringsstämma enligt punkt 5.5.4,	<i>att</i>	leda, eller utse ledare av, muntlig kandidatpresentation och utfrågning vid nomineringsstämma enligt punkt <u>4.5.4</u> ,	1 2 3 4 5
<i>att</i>	föreslå det antal namn valsedeln slutligen ska uppta, att föreläggas nomineringsstämma enligt punkt 5.5.6,	<i>att</i>	föreslå det antal namn valsedeln slutligen ska uppta, att föreläggas nomineringsstämma enligt punkt <u>4.5.6</u> ,	6 7 8 9
<i>att</i>	senast vid nomineringsstämma tillfråga de kandidater som deltagit i stämmans omröstning om dessa accepterar sina placeringar på valsedeln enligt punkt 5.5.5, (Alternativ A),			10 11 12 13 14 15
<i>att</i>	omgående efter nomineringsstämma offentliggöra stämmans beslut.	<i>att</i>	omgående efter nomineringsstämma offentliggöra stämmans beslut.	16 17 18

2.4 Kandidater

Kandidat ska vara medlem.

Inför kandidatur ska varje nominerad person vara införstådd med det ansvar ett innehav av förtroendeuppdrag för Moderaterna innebär.

För samtliga som accepterat kandidatur, gäller att de aktivt ska delta i valarbetet och i partiets löpande kampanjarbete. Kandidat bör ha genomgått av partiet anordnad utbildning eller ha inhämtat motsvarande kunskaper på annat sätt.

Samtliga kandidater ska avlämna fastställd försäkran för kandidat och förtroendevald.

Av försäkran ska framgå hur kandidaten ska förhålla sig till val- och partiarbete – samt generellt politiskt arbete. Kandidat som inte inlämnar fullständig kandidat-

2.4 Kandidater

Kandidat ska vara medlem.

Inför kandidatur ska varje nominerad person vara införstådd med det ansvar ett innehav av förtroendeuppdrag för Moderaterna innebär.

För samtliga som accepterat kandidatur, gäller att de aktivt ska delta i valarbetet och i partiets löpande kampanjarbete. Kandidat bör ha genomgått av partiet anordnad utbildning eller ha inhämtat motsvarande kunskaper på annat sätt.

Samtliga kandidater ska avlämna fastställd försäkran för kandidat och förtroendevald.

Av försäkran ska framgå hur kandidaten ska förhålla sig till val- och partiarbete – samt generellt politiskt arbete. Kandidat som inte inlämnar fullständig kandidat-

försäkran får inte delta i nomineringspro- cessen eller stå på valsedel.	1 2
Kandidat ska på förfrågan av nomine- ringskommitté ta ställning till om man avser att ta en parlamentsplats i anspråk om detta val så utfaller. Endast kandi- dater som avser ta en parlamentsplats i anspråk deltar i provval och/ eller omröstning om de främre platserna vid nomineringsstämma.	3 4 5 6 7 8 9 10

§3 Förberedande prioritering

§3 Förberedande prioritering

11
12

3.1 Syfte

13

Som ett underlag för nomineringskom-
mitténs arbete genomförs en förbere-
dande prioritering där syftet är att mäta
kandidaternas stöd bland förbunden.

14
15
16
17

3.1 Tider

Förberedande prioritering av nominerade kandidater påbörjas snarast efter nomineringstidens utgång, dock senast 18 månader före valet. Svarsperioden är högst två månader.	Förberedande prioritering av nominerade kandidater påbörjas snarast efter nomineringstidens utgång, dock senast 18 månader före valet. Svarsperioden är högst två månader.	19 20 21 22 23
--	--	----------------------------

3.2 Genomförande

Till förbundens styrelser och Moderatkvinnornas och Moderata Ungdomsförbundets centrala styrelser utsänds kandidatlistan för prioritering av kandidater för det eventuellt kommande provval.	Till förbundens styrelser och <u>de natio- nellt aktiva sidoorganisationerna och nätverken</u> utsänds kandidatlistan för prioritering av kandidater.	24 25 26 27 28 29 30
Varje styrelse har rätt att utse en kandidat direkt till eventuellt provval. Kandidaten markeras med kryss.	<u>Varje styrelse har rätt att rangordna det antal kandidater nomineringskommittén beslutar.</u>	31 32 33

Listan signeras och insänds till nomineringskommittén i slutet valkuvert senast av nomineringskommittén angivet datum.

Listan insänds till nomineringskommittén senast av nomineringskommittén angivet datum.

Inkomna valkuvert öppnas och sammanställning görs. Vid sammanställningen upprättas ett protokoll vilket tillställs partistyrelsen, förbunden och kandidaterna för kännedom.

Styrelsens prioritering kan skickas in digitalt till nomineringskommittén och en sammanställning görs. Vid sammanställningen upprättas ett protokoll vilket tillställs partistyrelsen, förbunden och kandidaterna för kännedom.

3.3 Kandidater i eventuellt provval

Med ledning av prioriteringen enligt 3.2 och övrig information om kandidaterna beslutar nomineringskommittén vilka kandidater, utöver de som gått vidare direkt enligt 3.2, som går vidare till eventuellt provval. Utöver dessa kan nomineringskommittén och partistyrelsen nominera ytterligare personer.

§4 Provval

Genomförs provval gäller följande:

4.1 Tider

Rådgivande provval till val till Europaparlamentet påbörjas senast 13 månader före valet.

Svarsperioden är en månad.

4.2 Röstlängd

Röstberättigade är partistyrelsen, partistämmoombuden samt en ersättare för varje partistämmoombud, utsedd i samma ordning som ombuden, Moderatkvinnornas styrelse och länskvinnans svariga, Moderata Ungdomsförbundets

förbundsstyrelse och distriktsstyrelser,	1
förbundsstyrelserna samt partifören-	2
ingarnas ordförande. Röstberättigad	3
medlem har en röst.	4

Röstlängd upprättas genom uttag ur	5
partiets medlemsregister två veckor före	6
provvalets utsändande.	7

4.3 Övriga bestämmelser

om provvalets

genomförande

Kandidaterna förtecknas i alfabetisk	11
ordning i en förteckning. Begynnelse-	12
bokstav lottas.	13

Förteckningen jämte övrig röstningsma-	14
teriel utsänds till de röstberättigade.	15

Röstningsperioden ska vara minst tre	16
veckor.	17

Den röstberättigade ska markera minst	18
fem kandidater.	19

Efter provvalets avslutande sker sam-	20
manräkning av provvalet.	21

Nomineringskommittén leder och kon-	22
trollerar sammanräkningen och får till sig	23
adjungera erforderligt antal rösträknare.	24

Vid sammanräkningen redovisas det	25
antal röster varje kandidat erhållit.	26

Protokoll från sammanräkningen	27
upprättas vilket tillställs förbunden och	28
kandidaterna	29

för kännedom. Protokollet granskas	30
av minst en av Riksorganisationens	31
revisorer.	32

Nomineringskommittén fastställer de	33
ytterligare anvisningar som kan behövas.	34

§5 Nomineringsstämma

5.1 Tider

Nomineringsstämma är högsta beslutande organ för fastställande av Europaparlamentsvalsedel/lar. Den består av partistämman eller partiråd beroende på vad som är tidsmässigt möjligt.

Nomineringsstämma genomförs senast sex månader före aviserad valdag.

5.2 Kallelse

Nomineringsstämma sammanträder på kallelse av partistyrelse. Kallelse till nomineringsstämma utsänds till förbunden senast sex månader före stämman.

5.3 Stämmohandlingar

Följande underlag utsänds till stämmombuden senast tre veckor före stämman:

- Röstlängd
- Föredragningslista
- Procedurregler
- Kandidaternas presentationer
- Eventuellt provvalsresultat
- Nomineringskommitténs förslag till rangordning av övriga kandidater. (Alternativ A)
- Nomineringskommitténs förslag till valsedel. (Alternativ B)

§4 Nomineringsstämma

4.1 Tider

Nomineringsstämma är högsta beslutande organ för fastställande av Europaparlamentsvalsedel. Den består av parti- eller arbetsstämma alternativt partiråd beroende på vad som är tidsmässigt möjligt.

Nomineringsstämma genomförs senast sex månader före aviserad valdag.

4.2 Kallelse

Nomineringsstämma sammanträder på kallelse av partistyrelse. Kallelse till nomineringsstämma utsänds till förbunden senast sex månader före stämman.

4.3 Stämmohandlingar

Följande underlag utsänds till stämmombuden senast tre veckor före stämman:

- Röstlängd
- Föredragningslista
- Procedurregler
- Presentation av kandidater
- Nomineringskommitténs förslag till valsedel.

5.4 Föredragningslista

Vid nomineringsstämma ska minst förekomma:

- a) Val av ordförande och vice ordförande att leda förhandlingarna.
- b) Val av sekreterare.
- c) Val av två justeringspersoner samt röstsammanräknare.
- d) Fastställande av röstlängd.
- e) Fastställande av nomineringsstämmans stadgeenliga utlysning.
- f) Nomineringskommitténs redogörelse för arbetet samt samlade förslag till nomineringsstämman.
- g) Genomgång och fastställande av procedurregler.
- h) Fastställande av slutligt antal kandidater på valsedeln.
- i) Kandidaternas presentation och utfrågning.
- j) Sluten omröstning – plats för plats. (Alternativ A).
- k) Redovisning av omröstningsresultat – plats för plats. (Alternativ A).
- l) Kandidaternas besked om deras placering på valsedeln accepteras – plats för plats. (Alternativ A).
- m) Beslut om rangordning av övriga kandidater. (Alternativ A).
- n) Fastställande av valsedel (Alternativ B).
- o) Sammanställning av den/de fullständiga slutliga valsedelns/larnas rangordning.
- p) Övriga ärenden.

4.4 Föredragningslista

Vid nomineringsstämma ska minst förekomma:

- a) Val av ordförande och vice ordförande att leda förhandlingarna.
- b) Val av sekreterare.
- c) Val av två justeringspersoner samt röstsammanräknare.
- d) Fastställande av röstlängd.
- e) Fastställande av nomineringsstämmans stadgeenliga utlysning.
- f) Nomineringskommitténs redogörelse för arbetet samt samlade förslag till nomineringsstämman.
- g) Genomgång och fastställande av procedurregler.
- h) Fastställande av slutligt antal kandidater på valsedeln.
- i) Kandidaternas eventuella presentation och utfrågning
- j) Fastställande av valsedel.
- k) Övriga ärenden.

5.5 Procedurregler vid nomineringsstämma

5.5.1 Ombuden

Vid ombudens ankomst avprickas de i röstlängden samt tilldelas röstkort/voteringsdosa.

5.5.2 Röstning

Omröstning sker öppet utom i valfrågor då den ska vara sluten. Ombud ska personligen utöva sin rösträtt vid stämman. Röstning får inte ske med fullmakt.

Öppen omröstning sker genom uppvisande av röstkort eller med voteringsanläggning. Vid lika röstetal avgörs utgången i enlighet med den mening ordföranden biträder.

Vid sluten omröstning ska valsedel för att vara giltig, uppta så många namn som valet avser. Vid lika röstetal avgörs utgången genom lottning.

Omröstning som avser person är alltid sluten med valsedlar om den avser mer än en plats. Voteringsanläggning får användas och röstningsprotokoll registreras ej.

Alternativ A

Vid rangordning av presenterade kandidater och/eller avser en plats genomförs den enligt följande:

Omröstning sker plats för plats på så sätt att x kandidater deltar i omröstningen om första plats. Den kandidat som erhåller högsta röstetalet tilldelas plats ett på valsedeln om kandidaten erhållit mer än

4.5 Procedurregler vid nomineringsstämma

4.5.1 Ombuden

Vid ombudens ankomst avprickas de i röstlängden samt tilldelas röstkort/verktyg för voting.

4.5.2 Röstning

Omröstning sker öppet utom i valfrågor då den ska vara sluten. Ombud ska personligen utöva sin rösträtt vid stämman. Röstning får inte ske med fullmakt.

Öppen omröstning sker genom uppvisande av röstkort eller med voteringsanläggning. Vid lika röstetal avgörs utgången i enlighet med den mening ordföranden biträder.

Vid sluten omröstning ska valsedel för att vara giltig, uppta så många namn som valet avser. Vid lika röstetal avgörs utgången genom lottning.

Omröstning som avser person är alltid sluten med valsedlar om den avser mer än en plats. Voteringsanläggning får användas om valhemligheten kan behållas.

hälften av antalet avgivna namngivna röster.	1
	2
Om så icke är fallet genomförs ytterligare en omröstning mellan de två kandidater som erhållit de högsta röstetalen. Den kandidat som erhåller mer än hälften av antalet avgivna namngivna röster tilldelas plats ett på valsedeln.	3
	4
	5
	6
	7
	8
Därefter sker omröstning om andra plats mellan återstående x-1 kandidater enligt ovanstående procedur.	9
	10
	11
Därefter sker omröstning om tredje plats mellan återstående x-2 kandidater enligt ovanstående procedur.	12
	13
	14
Vidare förfars tills samtliga presenterade kandidater tilldelats plats på valsedeln.	15
	16

Alternativ B

	17
Före omröstning bereds tillfälle för överläggning och framställande av ändringsförslag.	18
	19
	20
Framställs inget ändringsförslag fastställs kandidaters rangordning med ett enkelt klubbslag.	21
	22
	23
Förekommer ändringsförslag gäller följande:	24
	25
Nomineringsstämma beslutar plats för plats om kandidaternas placering.	26
	27
Vid omröstning är nomineringskommitténs förslag alltid huvudförslag.	28
Har någon annan än den nomineringskommitté föreslagit blivit vald ska den kandidat som fått avstå föreslagen plats automatiskt prövas på nästkommande plats.	29
	30
	31
	32
	33
	34
Vid personval som avser en plats ska den som blir vald erhålla minst hälften av antalet avgivna giltiga röster. I annat	35
	36
	37

fall genomförs ytterligare en omröstning mellan de två kandidater som erhållit de högsta röstetalen.

fall genomförs ytterligare en omröstning mellan de två kandidater som erhållit de högsta röstetalen.

1
2
3

Kandidater (gäller alternativ a)

4
5

De kandidater som ska förekomma vid presentation och bli föremål för rangordnande omröstning är de som deltagit i provvalet, dock högst 10. Med ledning av nomineringskommitténs förberedelser, provvalsresultatet, intervjuer och övrig kännedom om kandidaterna fastställer nomineringskommittén antal och vilka kandidater som ska delta i presentationer och den bland dessa kandidater rangordnande omröstningen vid nomineringsstämma.

6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17

I detta antal inkluderas de kandidater (1-2 st) som nomineringskommitté eventuellt fört direkt till nomineringsstämma.

18
19
20

Detta beslut kan ej delegeras av nomineringskommittén till ett arbetsutskott.

21
22

Övriga kandidater ska ha tillfrågats av nomineringskommittén huruvida de står till förfogande för placering efter de av nomineringsstämma rangordnade. Övriga kandidater rangordnas av nomineringskommittén vars förslag föreläggs nomineringsstämma.

23
24
25
26
27
28
29

Kandidat som deltagit i stämmans omröstning ska omgående sedan han/hon erhållit plats lämna besked om att placering på valsedeln accepteras.

30
31
32
33

12

Presentationer (gäller alternativ a och b)

Kandidaterna disponerar x antal minuter för en personlig presentation samt

4.5.3 Eventuella presentationer

Kandidaterna disponerar x antal minuter för en personlig presentation samt

34
3536
37

utfrågning från ombuden. Nomineringskommitté fastställer hur lång tid varje kandidat disponerar. Ordningsföljden mellan kandidaterna lottas.	1 2 3 4
Kandidat avgör själv hur mycket tid som ska användas på den personliga presentationen i förhållande till utfrågningen.	5 6 7
Kandidaterna ska under hela presentationstiden ej ha kontakt med ombuden, förutom under själva presentationen (gäller endast alternativ A).	8 9 10 11
Utfrågningen leds av nomineringskommitténs ordförande eller person som nomineringskommittén utser. Förutom ombuden har denne rätt att ställa frågor till kandidaterna men ska i så fall ställa samma frågor till samtliga kandidater.	12 13 14 15 16 17

Kandidaternas bekräftelser (gäller alternativ a)

När resultatet av omröstningen för en plats delgetts stämman tillfrågas varje kandidat av nomineringskommitténs ordförande om han/ hon accepterar sin placering på valsedeln.	18 19 20 21 22 23 24
Kandidat kan före nomineringsstämma ha lämnat sådant generellt besked till nomineringskommitté (det vill säga alla placeringar accepteras). Om kandidat ej accepterar sin placering ska denne ej förekomma på valsedeln.	25 26 27 28 29 30

12

Antal kandidater på valsedel (gäller alternativ a och b)

Nomineringsstämma fastställer på förslag av nomineringskommittén antalet kandidater på den slutliga valsedeln. Ett riktvärde är att varje förbund ska kunna

4.5.4 Antal kandidater på valsedel

Nomineringsstämma fastställer på förslag av nomineringskommittén antalet kandidater på den slutliga valsedeln. Ett riktvärde är att varje förbund ska kunna

tillförsäkras minst en kandidat (om
kandidat finns).

tillförsäkras minst en kandidat (om
kandidat finns).

1
2

Uppfyllnad av kandidater (gäller alternativ a)

3
4

Uppfyllnad till totala antalet kandidater
görs i följande ordning:

5
6

Av nomineringsstämma genom sluten
omröstning rangordnade kandidater.

7
8

Övriga kandidater som rangordnats av
nomineringskommittén och därefter
underställts nomineringsstämma för
beslut.

9
10
11
12

Kandidater (gäller alternativ a)

13
14

Kandidater som ej deltagit i den
rangordnande omröstningen vid nomi-
neringsstämma rangordnas av nomine-
ringskommitté. Detta förslag föreläggs
nomineringsstämman för fastställande.

15
16
17
18
19

Före omröstning bereds tillfälle för över-
läggning och framställande av ändrings-
förslag. Framställs inget ändringsförslag
fastställs övriga kandidaters rangordning
med ett enkelt klubbslag.

20
21
22
23
24

Förekommer ändringsförslag gäller
följande:

25
26

Nomineringsstämma beslutar plats för
plats om kandidaternas placering.

27
28

Vid omröstning är nomineringskom-
mittés förslag alltid huvudförslag. Har
någon annan än den nominerings-
kommitté föreslagit blivit vald ska den
kandidat som fått avstå föreslagen plats
automatiskt prövas på nästkommande
plats/er.

29
30
31
32
33
34
35

5.6 Flera valsedlar (gäller alternativ a och b)

Nomineringsstämma kan fastställa flera olika valsedlar och ska då för var och en fastställa vilka geografiska områden de omfattar (jmf ”Grundläggande principer”).

I det fall nomineringskommittén avser föreslå mer än en valsedel äger nomineringskommittén rätt att föreslå stämman de justeringar i stämmans genomförande som kan behövas beroende på hur olika valsedlar rent principiellt är konstruerade.

5.7 Förändringar mellan nomineringsstämma och valsedelstryckning

Om kandidat avsäger sig kandidatur eller valbarheten upphör mellan nomineringsstämmas beslut och sista möjliga tidpunkt för valsedelstryckning ansvarar partistyrelsen för att kandidat tas bort från valsedel och följande kandidater flyttas upp ett steg. Sådant beslut kan av partistyrelsen delegeras till en grupp av förtroendevalda eller enskild tjänsteman inom partiet. Endast skriftliga avsägelser accepteras som underlag för beslut.

4.6 Förändringar mellan nomineringsstämma och valdagen

Om kandidat avsäger sig kandidatur eller valbarheten upphör mellan nomineringsstämmas beslut och valdagen ansvarar partistyrelsen för att kandidat tas bort från valsedel och följande kandidater flyttas upp ett steg. Sådant beslut kan av partistyrelsen delegeras till en grupp av förtroendevalda eller enskild tjänsteman inom partiet. Endast skriftliga avsägelser accepteras som underlag för beslut.

Om kandidat bryter mot kandidatförsäkran eller på annat sätt bryter mot partiets fastställda regler och policys och därmed riskerar skada partiet i en valrörelse har partistyrelsen rätt att med 2/3 majoritet besluta att stryka en kandidat från valsedeln fram till valdagen.

Partistyrelsen föreslår arbetsstämman besluta

1

att fastställa nomineringsregler för Europaval, samt

2

att uppdra åt partirådet våren 2022 att utse nomineringskommitté för
Europavalet 2024

3

4

Proposition 13

Proposition 13

Medlemsavgift 2023-2026

Bakgrund till förslaget

Att vara medlem i Moderaterna är att aktivt visa sitt stöd för de idéer man tror på. Genom medlemskapet bidrar man till partiets möjligheter att på olika sätt påverka opinionen i önskad riktning.

Vid partistämman i Gävle 2007 fastställdes medlemsavgiften till Riksorganisationen för åren 2010-2013 till 140 kronor. Sedan dess har avgiften legat still och vid partistämman 2011 i Örebro ändrades stadgarna på så sätt att beslut om att medlemsavgiften fastställs till och med tredje året efter ordinarie partistämma. Orsaken till förändringarna var att komma i fas med förbundsstämmornas periodicitet varför stämman fastställde avgiften för åren 2014-2018 till oförändrat 140 kronor. Vid arbetsstämman 2017 i Karlstad fastställdes medlemsavgiften för åren 2019-2022 till fortsatt 140 kronor.

Partistämman 2019 beslutade att ge i uppdrag åt partistyrelsen att till arbetsstämman 2021 återkomma med förslag till medlemsavgift för åren 2023-2026.

Partistyrelsen tillsatte i januari 2020 en stadgekommitté och i direktiven till gruppen står bland annat:

I arbetet ska särskilt beaktas:

- *Utreda för- och nackdelar med en enhetlig medlemsavgift för hela landet och oaktat resultatet av en sådan utredning föreslå former för hur en enhetlig medlemsavgift skulle kunna implementeras i organisationen. Förslag till medlemsavgift för åren 2023-2026 ska presenteras för partistyrelsen senast 15 januari 2021. Kommittén bör begrunda upplägg för ett remissarbete. Remissförfarandet bör vara avslutat senast 30 april 2021. Resultatet av remissen ska därefter sammanställas och resultera i en proposition till partistämman hösten 2021.*

Arbetsgruppen arbetade under 2020 och i början av 2021 med förslag till ny enhetlig medlemsavgift. I remissförfarandet presenterades för- och nackdelar samt uträkningar på hur förslaget om enhetlig avgift påverkar organisationens intäkter upp och ned. Fördelarna bedöms vara större än nackdelarna och den enhetliga avgiften ökar intäkterna av medlemsavgift t med cirka 5%. Administration och rapportering av avgifter försvinner vilket gör att vi kan lägga mer tid på vår huvuduppgift. Förslaget skickades på remiss till förbunden och sidoorganisationerna mellan den 19 mars och 20 maj. Huvuddelen av förbunden och sidoorganisationerna har inkommit med svar.

Stadgekommittén är enig i sina förslag och har bestått av: Carina Zachau, Skåne 1
(ordförande), Robert Hamberg, Jämtland, Erik Ottoson, Stockholm, Karla Rams- 2
bäck, Stockholm, Jessika Roswall, Uppsala, Fredrik Sjöstrand, Östergötland, 3
Björn Thodenius, Västra Götaland, Simon Johansson/Fredrik Hultman, MUF, 4
Annsofie Thuresson, Moderatkvinnorna, Carl G Nilsson, Moderata Seniorer, Tobias 5
Björk, Öppna Moderater, Mikael Larsson, huvudsekreterare, Ole-Jörgen Persson, 6
organisationssekreterare. 7

Nuvarande konstruktion och möjlighet till förändring av medlemsavgiften

I dag föreskriver stadgarna att varje nivå i partiorganisationen fastställer en medlemsavgift till den egna nivån. Partistämman fastställer avgiften till Riksorganisationen, förbundsstämmorna fastställer avgiften till förbunden och föreningarnas årsmöten fastställer medlemsavgiften till föreningen.

Enklaste men också det mest långsamma förfarandet att ändra på vilket sätt medlemsavgiften är konstruerad är att partistämman 2023 ändrar stadgan så att en enhetlig avgift kan beslutas av partistämman och tillämpas lika i hela landet samtidigt som stämman tar bort rätten för förbund och föreningar att själva bestämma sina medlemsavgifter. En sådan förändring kan tidigast få effekt år 2025 eller 2026.

Förslaget som nu presenteras kan däremot få effekt från 2023. Det innebär att arbetsstämman fastställer avgiften till riksorganisationen till en nivå som motsvarar en enhetlig medlemsavgift om 250 kronor, samt beslutar att riksorganisationen ska utbetala 50 kronor av denna medlemsavgift till respektive förbund och 50 kronor till respektive förening, detta under förutsättning att förbund och föreningar beslutar att sätta sina egna avgifter till 0 kronor. På detta sätt blir avgiften till riksorganisationen en enhetlig medlemsavgift som sedan fördelas ut enligt partistämmans beslut.

När detta förslag var ute på remiss i förbund och sidoorganisationer så har samtliga svar utom två tillstyrkt förslaget. Några förbund har föreslagit en annan nivå, allt från 200 till 300 kronor.

Förslag till nivå på nymedlemsavgift

Partiet har i dag en "nymedlemsavgift" för helt nya medlemmar som är satt till 100 kronor. Denna avgift har varit oförändrad sedan den infördes för något decennium sedan. Av dessa 100 kronor fördelas i dag 20 kronor till riksorganisationen och 80 kronor till föreningen.

Riksorganisationen vill ha en större flexibilitet att bedriva värvarkampanjer och vid vissa tillfällen kunna ge erbjudanden om en lägre avgift vid specifika kampanjer. Nymedlemsavgiften bör därmed kunna justeras vid behov och inte vara låst till samma summa under fyra år.

Perioden ett nytt medlemskap gäller för varierar mellan drygt 4 upp till 16 månader beroende när på året man blir medlem. Det kan därför finnas anledning att sätta olika pris beroende på när en medlem värvas och i olika kampanjerbjudanden. Förslaget innebär att partistyrelsen ges mandat att besluta om hur stor avgiften ska vara för nya medlemmar. Oavsett storleken på nymedlemsavgiften föreslås att föreningen får samma summa per medlem för nya som för återvärvade, det vill säga 50 kronor. Riksorganisationen får resten av medlemsavgiften, står för eventuella rabatter och bekostar välkomstbrev med pin.

Partistyrelsen föreslår arbetsstämman besluta

	1
<i>att</i> fastställa medlemsavgiften till riksorganisationen till 250 kronor för åren 2023 till och med 2026,	2 3
<i>att</i> inkomna medlemsavgifter fördelas av riksorganisationen med 50 kronor till förbunden och 50 kronor till föreningarna, under förutsättning att förbund och föreningar sätter sina egna avgifter till noll (0) kronor,	4 5 6
<i>att</i> avgiften för helt ny medlem fastställs av partistyrelsen,	7
<i>att</i> partistyrelsen har rätt att variera avgiften för helt ny medlem över tid, samt	8
<i>att</i> inkomna avgifter för helt nya medlemmar fördelas av riksorganisationen med 50 kronor till föreningarna	9 10

Valärenden

Valärenden

1

Fyllnadsval till partistyrelsen

2

Torbjörn Tegnhammar, Skåne, har avsagt sig sin plats i partistyrelsen. Det har därmed uppstått en vakans i partistyrelsen.

3

4

Enligt Moderaternas stadgar, § 8, mom 5 om arbetsstämma, kan arbetsstämman förrätta eventuella fyllnadsval till partistyrelsen.

5

6

Valberedningen har sammanträtt och föreslår arbetsstämman

7

att välja Maria Malmer Stenergard, Skåne, till ny ledamot i partistyrelsen fram till nästa ordinarie partistämman 2023

8

9

att beslutet justeras omedelbart

10

Valberedningens förslag är enhälligt.

11

Valärenden

Val av revisionsbolag

Vid partistämman 2019 valdes Carlos Esterling som ordinarie auktoriserad revisor och Tomas Lönnström som suppleant för Moderata Samlingspartiet Riksorganisationen. Sedan dess har Carlos Esterling fått nya arbetsuppgifter på revisionsbolaget Ernst & Young och Tomas Lönnström har avslutat sin anställning på Ernst & Young, vilket för partiets del betyder att ett nyval av auktoriserade revisorer behöver göras.

Valberedningen föreslår en nyordning där stämman väljer revisionsbyrå och att revisionsbyrån utser den revisor de anser vara lämplig. Revisionsbolaget har utsett den auktoriserade revisorn Jenny Göthberg som huvudansvarig och Mikael Sjölander som suppleant.

Valberedningen föreslår arbetsstämman besluta

- att* Ernst & Young AB väljs som revisionsbolag för Moderata Samlingspartiet Riksorganisationen fram till nästa ordinarie partistämma 2023.
- att* arbetsstämman fått information om att revisionsbolaget har utsett den auktoriserade revisorn Jenny Göthberg som huvudansvarig och Mikael Sjölander som suppleant.
- att* protokollet i denna del justeras omedelbart

Valärenden

Förslag till valberedning

Arbetsstämman ska, enligt partiets stadgar, utse en valberedning för perioden fram till nästa arbetsstämma. Valberedningen ska bestå av ordförande, vice ordförande, nio ledamöter och nio ersättare, samtliga tillhörande skilda förbund.

Därutöver utser Moderatkvinnorna och Moderata Ungdomsförbundet var sin representant, jämte ersättare.

Ledamöter och ersättare i valberedningen är indelade i regioner så att hela landet blir representerat samt att platserna inom regionerna fördelas mellan i regionen ingående förbund. Förbunden nominerar representanter.

Förbundsordföranden har vid konferens den 1 juni 2021 beslutat att föreslå arbetsstämman att välja följande valberedning:

Ordförande: Kjell Jansson, Stockholms län

Vice ordförande: Elisabeth Unell, Västmanland

	Ledamot	Ersättare	
Norr	Saila Quicklund, Jämtland	Lars Beckman, Gävleborg	15
	Edward Riedl, Västerbotten	Mattias Karlsson, Norrbotten	16
Mitt	Joakim Larsson, Stockholms stad	Jörgen Berglund, Västernorrland	17
	Ola Karlsson, Örebro	Klas Bergström, Uppsala	18
	Helena Koch, Södermanland	Caroline Wessel, Blekinge	19
Ost	Fredrik Sjöstrand, Östergötland	Inger Harlevi, Gotland	20
	Suzanne Frank, Kronoberg	Carl Dahlin, Kalmar	21
Syd/Väst	Carl-Oskar Bohlin, Dalarna	Gustav Schyllert, Skåne	22
	Pål Jonsson, Värmland	Johan Abrahamsson, Västra Götaland	23

Moderata Ungdomsförbundet och Moderatkvinnorna utser enligt stadgarna egna representanter till valberedningen.

MUF har meddelat att de utsett Matilda Ekeblad som ledamot, med Erik Engstrand som ersättare.

Moderatkvinnorna har meddelat att de utsett Noria Manouchi som ledamot, med Ewa Thalén Finné som ersättare.

